

بیمه مرکزی
جمهوری اسلامی ایران

آثار شیوع ویروس کرونا بر اقتصاد و صنعت بیمه جهان و ایران

پژوهشکده بیمه

بهار ۱۳۹۹

آثار شیوع ویروس کرونا بر اقتصاد و صنعت بیمه جهان و ایران

به نام خداوند جان و خرد

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پژوهشکده بیمه (وابسته به بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران) می باشد و هر نوع برداشت از آن با ذکر منبع بلامانع است.

شناسنامه عمومی گزارش پژوهشی	
عنوان گزارش	آثار شیوع ویروس کرونا بر اقتصاد و صنعت بیمه جهان و ایران
کارفرما	بیمه مرکزی ج.ا.ا
مجری گزارش	پژوهشکده بیمه
همکاران گزارش	<p>فصل اول: اقتصاد اقتصاد جهان: دکتر لیلی نیاکان، سعیده رجایی اقتصاد ایران: دکتر عزیز احمدزاده، دکتر علی سوری</p> <p>فصل دوم: رشته‌های بیمه‌ای زندگی: دکتر میترا قنبرزاده، دکتر محبوبه اعلایی درمان: دکتر نسرين حصار مقدم، مریم غفور مسافرتی: دکتر اسماء حمزه باربری: زهرا بردال اتومبیل: آزاده بهادر مسئولیت: فاطمه آزادبخت، مدیریک پیرصاحب انرژی: فاطمه عطاطلب</p> <p>فصل سوم: مدیریت شرکت‌های بیمه وضعیت شبکه فروش و مدیریت منابع انسانی: شاهین طیار وضعیت مالی و نقدینگی شرکت‌ها: دکتر فرزانه خامسیان، لعبا ملکیان تغییر و تحول در برخی ریسک‌های بیمه‌ای: دکتر مریم اثنی‌عشری</p> <p>فصل چهارم: فناوری‌های نوین تاثیر شیوع کرونا بر اینشورتک و بیمه‌های آنلاین: دکتر سمیه میره نقش هوش مصنوعی در ارتباط با ظهور کرونا و تاثیر آن در صنعت بیمه: دکتر فرید خانی‌زاده بررسی آثار اقتصادی ناشی از ویروس کوید ۱۹ با استفاده از هوش مصنوعی: دکتر محمدرضا اصغری اسکویی طراحی محصولات بیمه‌ای در شرایط شیوع بیماری‌های همه گیر با استفاده از علم داده: دکتر مهناز منطقی‌پور</p> <p>فصل پنجم: جمع‌بندی و پیشنهادات پیشنهاد محصولاتی برای آینده: وحیده نورانی</p>
ناظران علمی گزارش	دکتر حمید کردیچه (رییس پژوهشکده بیمه) دکتر یونس مظلومی (مدیرعامل شرکت بیمه تعاون)
تاریخ شروع اجرای گزارش	فروردین ۱۳۹۹
تاریخ اتمام گزارش	اردیبهشت ۱۳۹۹

پیشگفتار

شیوع جهانی بیماری کوید-۱۹ به‌عنوان یکی از ریسک‌های نوظهوری که وقوع آن در پیش‌بینی‌های رایج مورد توجه قرار نگرفته، بحران گسترده‌ای را ایجاد نمود. این بحران تا به امروز به بسیاری از کشورها سرایت نموده و تقریباً تمامی بخش‌های اقتصادی و صنایع این کشورها را تحت تأثیر قرار داده است. با توجه به سازوکار انتشار اثرات شوک‌های اقتصادی بر بخش‌های حقیقی و پولی اقتصاد، بدون تردید، تبعات این اثرات برای چندین دوره تداوم خواهد داشت. به همین دلیل و برای کمک به اتخاذ سیاست‌ها و تصمیمات مناسب، موسسات و نهادهای مختلف داخلی و بین‌المللی بررسی و پیش‌بینی آثار و تبعات این بحران بر حوزه‌های مختلف اقتصاد و کسب‌وکار را در دستور کار خود قرار داده‌اند. در این میان، صنعت بیمه به دلیل نقشی که در مدیریت ریسک و جبران خسارات ناشی از آثار چنین بحران‌هایی دارد، مورد توجه بیشتر تحلیل‌گران بوده است. بر همین اساس، پژوهشکده بیمه نیز خود، طراحی و اجرای مطالعاتی را در دستور کار خود قرار داده است. نظر به اینکه هنوز آثار این بحران به‌طور کامل بر متغیرهای مرتبط منتقل نشده و داده‌های مورد نیاز برای اجرای این مطالعات هنوز به‌طور کامل تولید و در اختیار قرار نگرفته است، پژوهشکده سعی نموده است که در گام نخست بر اساس یک برنامه فشرده با استفاده از اطلاعات قبلی و مختصر اطلاعات جدید، گزارشی تحلیلی از آثار این بحران بر اقتصاد جهانی، اقتصاد ایران و صنعت بیمه را تهیه نماید. گزارش حاضر اولین محصول این تلاش است که با توجه به ضرورت انتشار سریع آن، در کوتاه‌ترین زمان ممکن تهیه شده است. امید است این گزارش مورد توجه اصحاب صنعت قرار گرفته و بتواند در درک آثار این بحران بر اقتصاد کشور و صنعت بیمه مفید باشد.

در تهیه این گزارش اعضای هیات علمی و پژوهشگران پژوهشکده در یک کارگروهی منسجم و نزدیک مشارکت نمودند. از همه این همکاران به شرح لیست شناسه گزارش، کمال تشکر را دارم. خانم‌ها دکتر نیاکان و نورانی مسئولیت مدیریت داخلی و هماهنگی تیم پژوهشی و بازخوانی و تنظیم نهایی گزارش را بر عهده داشتند که از ایشان نیز تشکر می‌کنم. همچنین از سرکار خانم خیرالدین، مدیریت و کارشناسان گرامی مرکز فناوری اطلاعات بیمه مرکزی و سامانه سنها برای آماده‌سازی داده‌های مورد استفاده در این گزارش قدردانی می‌کنم.

در پایان نیز از مشارکت جناب آقای دکتر یونس مظلومی که در نظارت بر این پژوهش ما را یاری کردند سپاسگزاری می‌کنم.

حمید کردبچه

رییس پژوهشکده بیمه

فهرست مطالب

فصل اول: تاثیر شیوع ویروس کرونا بر اقتصاد ایران و جهان.....	۱
۱- اقتصاد جهان.....	۳
مقدمه.....	۳
۱-۱- اثرات شیوع ویروس کرونا بر حوزه‌های اقتصادی.....	۴
۱-۱-۱- زنجیره تامین.....	۴
۱-۱-۲- حمل‌ونقل و لجستیک.....	۵
۱-۱-۳- صنعت گردشگری و هتلداری.....	۶
۱-۱-۴- صنعت هواپیمایی.....	۷
۱-۱-۵- صنعت خودروسازی.....	۸
۱-۱-۶- بازارهای مالی و سهام.....	۸
۱-۱-۷- صنعت نفت.....	۹
۱-۱-۸- تجهیزات الکترونیک و نیمه‌رساناها.....	۱۱
۲- پیامدهای شیوع ویروس کرونا بر رشد اقتصادی.....	۱۲
۲-۱- پیش‌بینی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)، مورخ ۲ مارس ۲۰۲۰.....	۱۵
۲-۲-۱- پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول (IMF)، مورخ ۱۴ آوریل ۲۰۲۰.....	۲۰
۲-۲-۳- پیش‌بینی موسسه بین‌المللی مشاوره مدیریت مک‌کینزی، مورخ ۳ آوریل ۲۰۲۰.....	۲۱
۳- پیامدهای شیوع ویروس کرونا بر نیروی کار و اشتغال.....	۲۳
۴- پیامدهای اقتصادی شیوع ویروس کرونا در کشورهای مختلف.....	۲۶
۴-۱- چین.....	۲۶
۴-۲- ژاپن.....	۲۷
۴-۳- کره جنوبی.....	۲۸
۴-۴- هنگ‌کنگ.....	۲۹
۴-۵- هند.....	۲۹
۴-۶- پاکستان.....	۳۰
۴-۷- ترکیه.....	۳۰
۴-۸- ایالات متحده آمریکا.....	۳۱
۴-۹- ایتالیا.....	۳۲
۴-۱۰- آلمان.....	۳۳
۴-۱۱- فرانسه.....	۳۵
۴-۱۲- اسپانیا.....	۳۵
۴-۱۳- سوئیس.....	۳۶
۴-۱۴- سوئد.....	۳۷
۴-۱۵- اتریش.....	۳۷
۴-۱۶- استرالیا.....	۳۸
۴-۱۷- انگلیس.....	۳۹

۳۹	۱-۴-۱۸- کشورهای عربی
۴۲	۱-۴-۱۹- موسسات چند ملیتی
۴۳	۵-۱- جمع‌بندی
۴۷	۲- اقتصاد ایران
۴۷	مقدمه
۴۸	۱-۲- وضعیت اقتصاد کشور قبل از کرونا
۵۰	۲-۲- اثرات مستقیم کرونا بر اقتصاد کشور
۶۲	۳-۲- اثرات غیرمستقیم کرونا بر اقتصاد کشور
۶۵	۴-۲- آثار کرونا بر بخش بیمه کشور
۶۵	۲-۴-۱- وضعیت ارزش افزوده بیمه
۶۶	۲-۴-۲- ارزیابی تأثیر شیوع کرونا بر صنعت بیمه با استفاده از مدل داده- ستاده
۷۱	۵-۲- جمع‌بندی
۷۴	فصل دوم: تأثیر شیوع ویروس کرونا بر رشته‌های بیمه‌ای
۷۵	مقدمه
۷۶	۱- بیمه‌های زندگی
۷۶	مقدمه
۷۸	۱-۱- تحلیل وضعیت بیمه‌های زندگی در ایران
۸۳	۱-۲-۱- کانال‌های تاثیرگذاری ویروس کرونا بر بیمه‌های زندگی
۸۳	۱-۲-۱- ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی
۸۳	۱-۲-۱-۱- ریسک‌های فوت و حیات و تأثیر بر خسارت پرداختی
۸۸	۱-۲-۱-۲- ریسک‌های سرمایه‌گذاری ذخایر و دارایی‌های بیمه‌های زندگی
۹۱	۱-۲-۲-۱- میزان فروش بیمه‌های زندگی
۹۴	۱-۲-۳-۱- میزان بازخرید بیمه‌های زندگی توسط بیمه‌گذاران
۹۵	۲-۲-۴- فرایندهای صدور و بیمه‌گری در بیمه‌های زندگی
۹۷	۱-۲-۵- انجام معاینات پزشکی بیمه‌شده در صدور بیمه‌های زندگی
۹۸	۱-۲-۶- وقفه در پرداخت حق بیمه توسط بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی
۹۹	۱-۳- جمع‌بندی و پیشنهادات
۱۰۴	۲- بیمه‌های درمان
۱۰۴	مقدمه
۱۰۴	۱-۲- بیمه درمان در ایران
۱۰۵	۲-۲- تحلیل آماری عملکرد بیمه درمان در کشور
۱۰۷	۲-۳- ریسک‌های تحت پوشش در بیمه درمان و کانال تاثیرگذاری پاندمی کووید-۱۹ بر هزینه‌های درمان
۱۰۹	۲-۴- تأثیر پاندمی کووید-۱۹ بر بیمه درمان و بیمه‌گران سلامت
۱۱۶	۲-۵- توصیه‌ها و پیشنهادات
۱۲۱	۳- بیمه‌های مسافرتی
۱۲۱	مقدمه
۱۲۲	۱-۳- ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های مسافرتی
۱۲۶	۲-۳- کانال‌های اثرگذاری کووید-۱۹ بر بیمه‌های مسافرتی

- ۱۲۶..... ۳-۲-۱- تحلیل‌های آماری
- ۱۲۸..... ۳-۲-۲- نحوه تغییر بیمه‌های مسافرتی توسط کووید-۱۹
- ۱۳۲..... ۳-۳- جمع‌بندی و پیشنهادات
- ۱۳۵..... ۴- بیمه‌های باربری
- ۱۳۵..... مقدمه
- ۱۳۵..... ۴-۱- بررسی وضعیت بیمه‌های باربری در ایران
- ۱۳۶..... ۴-۲- تاثیر کرونا بر حجم فعالیت‌های بازار هدف بیمه‌های باربری
- ۱۳۷..... ۴-۲-۱- تاثیر کرونا بر تجارت جهانی
- ۱۳۸..... ۴-۲-۲- تاثیر کرونا بر شرکت‌های باربری و حمل‌ونقل
- ۱۴۰..... ۴-۲-۳- تاثیر کرونا بر بازار نفت
- ۱۴۳..... ۴-۳- تاثیر کرونا بر شدت و تواتر ریسک بیمه‌های باربری
- ۱۴۴..... ۴-۳-۱- تعطیلی بنادر و فقدان نیروی کار متخصص
- ۱۴۴..... ۴-۳-۲- تغییر مسیر
- ۱۴۴..... ۴-۳-۳- کاهش توان مالی شرکت‌های حمل کالا
- ۱۴۵..... ۴-۳-۴- خسارت ناشی از ضد عفونی کردن کالا
- ۱۴۵..... ۴-۳-۵- تجمیع بار در انبار بین راهی
- ۱۴۵..... ۴-۳-۶- محدودیت در فرایند بازدید اولیه و ارزیابی خسارت
- ۱۴۵..... ۴-۴- جمع‌بندی و پیشنهادات
- ۱۴۸..... ۵- بیمه‌های اتومبیل
- ۱۴۸..... مقدمه
- ۱۴۸..... ۵-۱- تأثیر ویروس کرونا بر بیمه‌های اتومبیل در دنیا
- ۱۴۹..... ۵-۱-۱- بررسی میزان مسافت پیموده‌شده و تاثیر آن بر خسارات بیمه‌های اتومبیل در دنیا
- ۱۵۱..... ۵-۱-۲- واکنش بیمه‌گذاران و شرکت‌های بیمه در حوزه بیمه‌های اتومبیل در دنیا
- ۱۵۴..... ۵-۲- سیاست‌های اتخاذ شده از سوی بیمه مرکزی برای مقابله با ویروس کرونا
- ۱۵۵..... ۵-۳- مروری بر برخی از اقدامات انجام‌شده در بازار بیمه اتومبیل کشور در شرایط وجود ویروس کرونا
- ۱۵۶..... ۵-۴- تحلیل وضعیت رشته بیمه اتومبیل در کشور پس از انتشار ویروس کرونا
- ۱۶۰..... ۵-۵- تاثیرات و پیامدهای ویروس کرونا بر صندوق تامین خسارت‌های بدنی
- ۱۶۱..... ۵-۶- بررسی میزان فروش و خسارت در بیمه‌های اتومبیل پس از شیوع ویروس کرونا
- ۱۶۱..... ۵-۷- بررسی تاثیر وضعیت کسب‌وکارها بر خرید بیمه‌نامه اتومبیل در پی شیوع ویروس کرونا
- ۱۶۲..... ۵-۸- کرونا و فرصت‌ها و تهدیدهای ایجاد شده در حوزه بیمه‌های اتومبیل
- ۱۶۳..... ۵-۹- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
- ۱۶۴..... ۶- بیمه‌های مسئولیت
- ۱۶۴..... مقدمه
- ۱۶۵..... ۶-۱- مروری بر وضعیت عملکرد بیمه مسئولیت طی سالهای گذشته و عوامل مؤثر بر این عملکرد
- ۱۶۶..... ۶-۲- تاثیر شیوع ویروس کرونا بر بیمه‌های مسئولیت
- ۱۶۷..... ۶-۲-۱- بررسی تأثیر شیوع ویروس کرونا بر عملکرد بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه و ارائه راهکارهای حمایتی
- ۱۶۹..... ۶-۲-۲- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر صنایع و کسب‌وکارهای کشور و نقش بیمه‌های مسئولیت در حمایت از آنها
- ۱۷۲..... ۶-۳- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر افزایش چالش‌های حقوقی بیمه‌های مسئولیت

۱۷۶	۴-۶- جمع‌بندی
۱۷۹	۷- بیمه‌های انرژی
۱۷۹	مقدمه
۱۸۰	۷-۱- ریسک‌های موجود در حوزه عملیات نفت، گاز و پتروشیمی
۱۸۲	۷-۲- اثر نوسان قیمت نفت ناشی از ویروس کرونا بر کشتیرانی و بیمه
۱۸۴	۷-۲-۱- بیمه حمل دریایی
۱۸۵	۷-۲-۲- معامله‌گران و سرمایه‌گذاران آنها
۱۸۶	۷-۲-۳- بیمه بدنه کشتی
۱۸۷	۷-۲-۴- پوشش حمایت و غرامت (پی اند آی)
۱۸۸	۷-۳- اثر ویروس کرونا بر حق بیمه صنعت نفت، گاز و پتروشیمی
۱۸۹	۷-۴- جمع بندی
۱۹۰	فصل سوم: تأثیر شیوع کرونا بر مدیریت شرکت‌های بیمه
۱۹۱	مقدمه
۱۹۲	۱- وضعیت شبکه فروش و مدیریت منابع انسانی
۱۹۲	مقدمه
۱۹۳	۱-۱- آثار غیر مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکت‌های بیمه
۱۹۴	۱-۱-۱- ابعاد بلندمدت تاثیرگذاری بیماری کرونا بر مدیریت شرکت‌های بیمه
۱۹۵	۱-۱-۲- ابعاد فوری تاثیرگذاری بیماری کرونا بر مدیریت شرکت‌های بیمه
۱۹۸	۱-۲- آثار مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکت‌های بیمه
۱۹۸	۱-۲-۱- آثار مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی شرکت‌های بیمه
۲۰۰	۱-۲-۲- آثار مستقیم کرونا بر شبکه فروش شرکت‌های بیمه
۲۰۳	۱-۳- کرونا؛ پیش‌رانه‌ای برای تحول دیجیتال
۲۰۴	۱-۳-۱- آیا کرونا شما را مجبور به تحول دیجیتالی می‌کند؟
۲۰۶	۱-۳-۲- مسیر پیش رو: تغییر اولویتها
۲۰۶	۱-۳-۳- نتایج دیجیتالی شدن شبکه فروش
۲۰۷	۱-۴- نگاهی به وضعیت شبکه فروش بیمه در ایران
۲۰۸	۱-۴-۱- معرفی شبکه فروش شرکت‌های بیمه بازرگانی کشور
۲۰۸	۱-۴-۲- مقایسه حجم فروش اجزاء شبکه فروش بیمه بر اساس حق بیمه تولیدی
۲۱۰	۱-۵- جمع‌بندی و پیشنهادات
۲۱۴	۲- وضعیت نقدینگی صنعت بیمه
۲۱۴	مقدمه
۲۱۴	۲-۱- تعریف نقدینگی شرکت‌های بیمه و اجزاء آن در صورت‌های مالی
۲۱۶	۲-۲- آثار اولیه کرونا بر اقتصاد
۲۱۸	۲-۲-۱- کاهش قدرت ایفای تعهدات و افزایش ریسک اعتباری
۲۱۹	۲-۲-۲- تغییر در خسارت پرداختی شرکت‌های بیمه
۲۱۹	۲-۳- بررسی تغییرات تولید بر اثر شوک کرونا بر صنعت بیمه
۲۲۰	۲-۳-۱- تغییرات تولید حق بیمه بر اثر تغییرات متغیرهای کلان اقتصاد در اثر شوک کرونا
۲۲۱	۲-۳-۲- اثر شوک تولیدی ناشی از اپیدمی کرونا بر خسارت‌های شرکت‌های بیمه

۲۲۲	۳-۳-۲- بررسی تاثیر شوک جریان نقدی زنجیره تولید در اقتصاد در اثر شوک تولیدی ناشی از ویروس کرونا
۲۲۳	۴-۲- بررسی وضعیت نقدینگی صنعت بیمه در سناریوهای مختلف
۲۲۴	۲-۴-۲- ۱- سناریو اول - شرایط نرمال
۲۲۴	۲-۴-۲- ۲- سناریو دوم - شرایط بحرانی
۲۲۵	۵-۲- جمع‌بندی و پیشنهادات
۲۲۸	۳- تغییر و تحول در برخی ریسک‌های بیمه‌ای
۲۲۸	مقدمه
۲۲۹	۳-۱- کرونا و تغییر ریسک‌های بیمه‌گری در بازار بیمه کشور ایران
۲۳۵	۳-۲- کرونا و گفتارهایی در تغییرات آتی صنعت بیمه
۲۳۵	۳-۳- نتیجه‌گیری
۲۳۷	فصل چهارم: فناوری‌های نوین
۲۳۸	مقدمه
۲۳۹	۱- تاثیر شیوع کرونا بر اینشورتک‌ها و بیمه‌های آنلاین
۲۳۹	مقدمه
۲۳۹	۱-۱- آمادگی اینشورتک‌ها در برابر تهدیدات ویروس کرونا
۲۴۰	۱-۲- فرصت‌ها و تهدیدات برای اینشورتک‌ها در زمان شیوع ویروس کرونا
۲۴۰	۱-۲-۱- فرصت‌ها برای اینشورتک‌ها
۲۴۱	۱-۲-۲- تهدیدات برای اینشورتک‌ها
۲۴۲	۱-۳- فرصت‌ها و تهدیدات برای بیمه‌های آنلاین در زمان شیوع ویروس کرونا
۲۴۲	۱-۳-۱- فرصت‌ها برای بیمه آنلاین
۲۴۳	۱-۳-۲- تهدیدات برای بیمه آنلاین
۲۴۴	۱-۴- تاثیر اینشورتک‌ها بر شرکت‌های بیمه در زمان شیوع ویروس کرونا
۲۴۴	۱-۴-۱- تاثیر بحران ویروس کرونا بر شرکت‌های بیمه سنتی
۲۴۵	۱-۴-۲- تاثیر بحران ویروس کرونا بر شرکت‌های دارای فناوری بیمه‌ای (اینشورتک)
۲۴۵	۵-۱- جمع‌بندی و پیشنهادات
۲۴۷	۲- نقش هوش مصنوعی در ارتباط با ظهور کرونا و تاثیر آن در صنعت بیمه
۲۴۷	مقدمه
۲۴۷	۱-۲- پرونده‌های خسارت
۲۴۸	۲-۲- تقلبات بیمه‌ای
۲۴۹	۳-۲- بررسی متن بیمه نامه
۲۵۰	۴-۲- جمع‌بندی
۲۵۱	۳- بررسی آثار اقتصادی ناشی از ویروس کووید ۱۹ با کمک هوش مصنوعی
۲۵۱	مقدمه
۲۵۲	۳-۱- شبیه‌سازی آثار اقتصادی و بهداشتی ناشی از ویروس کووید ۱۹
۲۵۳	۳-۲- نتایج شبیه‌سازی
۲۵۵	۳-۳- جمع‌بندی
۲۵۷	۴- طراحی محصولات بیمه‌ای در شرایط شیوع بیماری‌های همه‌گیر با استفاده از علم داده
۲۵۷	مقدمه

۲۵۷	۴-۱- فرصت ها و چالشهای صنعت بیمه در مواجهه با کرونا ویروس
۲۵۸	۴-۲- استفاده از علم داده برای طراحی محصولات بیمه‌ای جهت پوشش ریسکهای ناشی شرایط اعمال محدودیت در فعالیت کسب و کارها
۲۶۰	فصل پنجم: جمع‌بندی و پیشنهادات
۲۶۱	مقدمه
۲۶۱	۱- جمع‌بندی
۲۷۴	۲- پیشنهاد محصولاتی برای آینده
۲۷۴	مقدمه
۲۷۵	۲-۱- محصولات بیمه‌ای متعارف
۲۷۷	۲-۲- بیمه‌های پارامتریک پاندمی
۲۸۱	۲-۳- اوراق بهادار بیمه‌ای
۲۸۵	پیوست - اوراق قرضه پاندمی بانک جهانی
۲۸۷	فهرست منابع

فصل اول:
تاثیر شیوع ویروس کرونا بر
اقتصاد ایران و جهان

مقدمه

گسترش اپیدمی کرونا، اقتصاد جهانی را در ماه‌های اخیر به شدت تحت تاثیر قرار داده است. رکود فراگیر اقتصادی و بیکاری گسترده ناشی از توقف یا کاهش شدید تولید، اجرای قرنطینه یا طرح‌های فاصله‌گذاری، سقوط ارزش بازارهای مالی، کاهش قیمت نفت و ...، نتایج و تبعات اولیه پاندمی کرونا هستند و حتی اگر به زودی این بحران فروکش کند، تبعات آن حتماً برای دوره‌های متمادی اقتصاد جهان را رها نخواهد کرد. بسیاری از صاحب‌نظران اقتصادی بر این باورند که رکودی بسیار بزرگ‌تر و فراگیرتر از رکودهای اقتصادی تاریخی گذشته، سراسر جهان را در بر خواهد گرفت.

ایران نیز از پیامدهای اقتصادی بحران کرونا در امان نبوده و نیست و هم‌زمانی اوج‌گیری شیوع این ویروس با سال نو، که زمان اوج فعالیت بسیاری از حوزه‌های کسب و کار بود، باعث شد که این بحران شدیدتر شده و کسب‌وکارها و اقتصاد را بیشتر متاثر بنماید. بسیاری از واحدهای تولیدی و تجاری به اجبار تعطیل شدند و برخی از مشاغل به دلیل ناتوانی در پرداخت حقوق و دستمزد کارکنان و کارگران خود، اقدام به تعدیل نیرو کردند که نتیجه آن افزایش نرخ بیکاری نیروی کار بوده است.

با توجه به این مسائل و این‌که صنعت بیمه هم به عنوان جزئی از اقتصاد کشور، قطعاً از تلاطمات و بحران‌های اقتصادی تاثیر خواهد گرفت، در این بخش و پیش از ورود به بررسی وضعیت صنعت بیمه، به تبیین اثرات پاندمی کوید-۱۹ بر اقتصاد جهان و ایران و اقداماتی که برای مواجهه با این بحران انجام شده یا باید بشود، پرداخته شده است.

۱- اقتصاد جهان

دکتر لیلی نیاکان^۱ - سعیده رجایی هرندی^۲

مقدمه

بحران مالی ناشی از شیوع بیماری کووید ۱۹ اقتصاد جهانی را دچار رکود بی‌سابقه کرده‌است. برخی کارشناسان اقتصادی، بحران اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا را از بحران مالی ۲۰۰۸ هم بزرگ‌تر می‌دانند. در حالی که در سال ۲۰۱۹ نرخ رشد اقتصاد جهانی حدود ۳ درصد بود، اکنون هراس‌ها از ویروس کرونا باعث شده تا کاهش رشد اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۰ به ۳- درصد پیش‌بینی شود (IMF, 2020). این همان میزانی است که صندوق بین‌المللی پول آن را مساوی با رکود جهانی می‌داند.

در حال حاضر شیوع کووید ۱۹ رنج انسانی و اختلال اقتصادی بزرگی را به همراه داشته است. در چین، تلاش برای مهار شیوع، محدودیت‌های گسترده‌ای در زمینه جابجایی نیروی کار و مسافرت ایجاد کرد که موجب تاخیرهای غیرمترقبه در شروع به کار مجدد کارخانه‌ها پس از تعطیلات سال نو چینی، کاهش شدید در بسیاری از فعالیت‌های بخش خدمات و به تبع آن، انقباض شدید در تولید شد. شیوع بعدی در کشورهای دیگر اقدامات کنترلی مانند قرنطینه و بسته شدن مرزها را هرچند در مقیاس کوچکتر برانگیخته است. پیامدهای منفی این تحولات برای سایر کشورها از جمله اختلال در زنجیره تامین جهانی، کاهش تقاضای نهایی برای کالاها و خدمات وارداتی و کاهش منطقه‌ای گسترده‌تر در زمینه جهانگردی و مسافرت بین‌المللی قابل توجه است. ریسک‌گریزی در بازارهای مالی افزایش یافته است، به طوری که نرخ بهره ۱۰ ساله ایالات متحده، قیمت سهام، قیمت کالاها، و اعتماد کسب‌وکارها و مصرف‌کننده کاهش یافته است (OECD, 2020). نسبت به موارد مشابه در گذشته، از جمله شیوع سارس در سال ۲۰۰۳، اقتصاد جهانی به طور قابل توجهی به هم پیوسته و چین نقش به مراتب بیشتری در تولید، تجارت، گردشگری و بازارهای کالای جهانی ایفا می‌کند. این مساله باعث افزایش دامنه سرایت شوک منفی چین به اقتصاد کشورهای دیگر می‌شود. حتی اگر اوج شیوع این بیماری کوتاه‌مدت بوده و تولید و تقاضای چند ماه آینده تدریجاً بهبود یابد، باز هم کاهش چشمگیری در رشد جهانی سال ۲۰۲۰ به وجود خواهد آمد (همان منبع).

با توجه به تفاوت در میزان اثرگذاری شیوع ویروس بر اقتصادهای مختلف و تبعات آن، در این بخش به بررسی حوزه‌های مختلف تحت تاثیر، وضعیت اقتصاد بین‌المللی در پی شیوع این بیماری، اقدامات انجام شده توسط دولت‌های مختلف و پیش‌بینی آینده براساس سناریوهای مختلف پرداخته می‌شود.

^۱ عضو هیات علمی و معاون پژوهشی پژوهشکده بیمه

^۲ کارشناس ارشد مدیریت فناوری اطلاعات دانشگاه الزهراء - پژوهشگر پژوهشکده بیمه

۱-۱- اثرات شیوع ویروس کرونا بر حوزه‌های اقتصادی

ضربه بحران کرونا بر اقتصاد جهان شدید است، اما عمق خسارت به‌آسانی قابل برآورد نیست. شوک ناشی از این ویروس، اقتصاد را هم با شوک عرضه و هم با شوک تقاضا مواجه می‌سازد. از یک طرف عرضه نیروی کار کاهش یافته و از طرف دیگر در تأمین مواد اولیه تولید نیز مشکلاتی ایجاد شده است (شوک عرضه). شوک عرضه، شوک تقاضا را به همراه خواهد داشت. تعطیلی کسب‌وکارها و به‌دنبال آن تعدیل نیروی کار موجب کاهش درآمد خانوار و در نتیجه کاهش تقاضا می‌شود. عدم اطمینان نسبت به آینده نیز خانوار را به تصمیم‌گیری‌های بیشتری و به تعویق انداختن خرید اقلام غیرضرور ترغیب می‌کند. همین امر کاهش تقاضای کل بیشتری را موجب می‌شود. در ادامه حوزه‌های مختلف اقتصادی که تحت تاثیر این اپیدمی قرار گرفته و می‌توانند بر کسب‌وکارها در سطح کلان و ملی تاثیر منفی داشته باشند مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۱-۱- زنجیره تامین

هر روز دامنه تاثیر ویروس کرونا بر کسب‌وکارها بیشتر نمایان می‌شود و موجب نگرانی‌های بیشتری در زنجیره تامین کسب‌وکارها می‌گردد؛ به‌خصوص برای شرکت‌هایی که به دلیل عدم بهبود و ارتقای زیرساخت‌ها، در زنجیره تامین خود در معرض خطر بیشتری هستند. لذا بررسی تاثیر همه‌جانبه این اختلال در کل زنجیره تامین، از تامین‌کنندگان اصلی و فرعی تا مشتریان و مصرف‌کنندگان نهایی، باید مورد ارزیابی و پایش مجدد قرار گیرد (Nimmo, 2020).

تجارت جهانی از ۶/۷ تریلیون دلار در سال ۲۰۰۳ به ۱۹/۶ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است (مک‌کینزی، ۲۰۲۰). با توجه به نقش اساسی چین در زنجیره تامین جهانی به‌عنوان تولیدکننده کالاهای واسطه‌ای به‌ویژه در رایانه‌ها، الکترونیک، داروسازی و تجهیزات حمل‌ونقل، و به‌عنوان منبع اصلی تقاضای بسیاری از کالاها، کاهش تولید در چین به‌سرعت توسط کسب‌وکارها در سراسر جهان احساس شده است. اگرچه با استفاده از موجودی کالا، اختلال موقت در عرضه را می‌توان تأمین کرد، اما سطوح موجودی کالا به دلیل فرآیندهای تولید به‌موقع پایین بوده و تامین‌کنندگان جایگزین به‌راحتی برای قطعات تخصصی یافت نمی‌شوند. با توجه به اینکه کووید-۱۹ بر تولید کالاها و قطعات و لجستیک موثر است، شرکت‌ها باید بتوانند در استراتژی‌های تولید و تجارت خود تغییراتی ایجاد کنند (Briody et al., 2020). در این شرایط شرکت‌ها می‌توانند با تدوین سناریوهای احتمالی به کاهش تاثیر این اختلال هم از بعد عملیاتی و هم از بعد مالی بپردازند. همچنین در بلندمدت با جذب سرمایه‌گذاری به توسعه و بهبود زیرساخت‌های خود بپردازند. با این حال، تعداد کمی از کسب‌وکارها خود را با این شرایط تنظیم کرده و اجازه داده‌اند کل زنجیره تامین مورد ارزیابی مجدد قرار گیرند (Nimmo, 2020).

۱-۱-۲- حمل و نقل و لجستیک

در حال حاضر وابستگی و اتکای دنیا به چین در تجارت بسیار بیشتر از سطح مشابه در سال ۲۰۰۳ (هنگامی که ویروس سارس فراگیر شده بود) می‌باشد. اغلب تیم‌های پشتیبانی که درگیر شیوع جهانی کووید-۱۹ هستند، برای تأمین مواد اولیه و قطعات و محافظت از خطوط تأمین خود به شدت تلاش می‌کنند (چوی و همکاران، ۲۰۲۰). بازار لجستیک جهانی (حمل و نقل، مدیریت دارایی‌ها، انبارداری، پردازش سفارشات و سایر فعالیت‌های زنجیره تامین) ارزشی بالغ بر ۸-۱۲ تریلیون دلار، معادل ۱۲ درصد GDP کل دنیا را به خود اختصاص می‌دهد. انواع حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی و دریایی) ۴ تا ۵ تریلیون دلار را به خود اختصاص می‌دهد. آسیا و اقیانوسیه بزرگترین قسمت بازار لجستیک جهانی را تشکیل می‌دهند (۴۵ درصد از درآمد بازار). از زمان فراگیری کووید-۱۹ بیشترین تأثیرات لجستیکی بر روی چین بوده است. فشارهای تقاضا در کنار چالش‌های زنجیره تامین، باعث کاهش صادرات شده است. (مک‌کینزی، ۲۰۲۰).

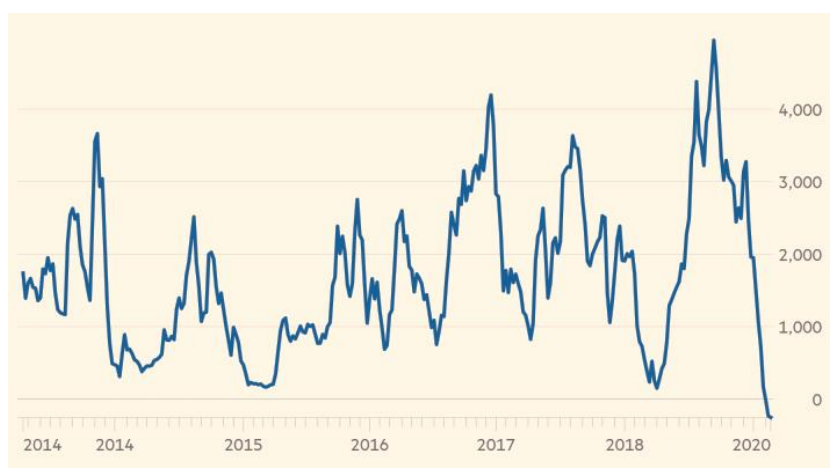
کووید-۱۹ باعث کاهش ظرفیت صنعت حمل و نقل هوایی به دلیل کاهش ظرفیت حمل و نقل کالاها از طریق هواپیماهای مسافربری^۱ و افزایش تعرفه‌ها به دلیل افزایش تقاضا شده است. این هواپیماها، ۴۵ درصد از کل ظرفیت را در داخل چین و بیرون از آن تشکیل می‌دهد. پیش‌بینی می‌شود حمل و نقل هوایی در جهان در سال ۲۰۲۰ به دلیل کووید-۱۹، ۵ درصد کاهش پیدا کرده و بیش از ۷۰ مورد از خطوط هوایی تعداد پروازهای خود را کاهش دهند که باعث افزایش تعرفه‌ها می‌شود (همان منبع). تقاضا برای انتقال کالاهای اضطراری مانند تجهیزات پزشکی برای مدیریت بحران و همچنین تقاضا از طرف شرکتهای حمل و نقلی که نمی‌خواهند تأخیر داشته باشند افزایش یافته است.

علاوه بر این، به دلیل نیاز به افزایش میزان موجودی و همچنین اختلالات موجود در سایر روش‌های حمل و نقل، تعرفه‌های حمل و نقل هوایی افزایش یافته است. اختلالات حداقل تا ماه مارس پیش‌بینی می‌شود. سرعت حمل و نقل زمینی نیز به دلیل کاهش حجم ورودی‌ها و خروجی‌ها و همچنین کمبود کارکنان کاهش یافته است و پیش‌بینی می‌شود این کاهش در هفته‌ها و ماه‌های آینده در سطح دنیا رخ دهد. تردد تریلرها و کامیون‌ها با محدودیت‌های بیشتری از جانب کشورهای مختلف روبرو می‌شوند که حمل و نقل را محدود ساخته و باعث کاهش تعداد رانندگان می‌شود. در صنعت حمل و نقل جاده‌ای چین کمتر از ۵۰ درصد کارکنان مشغول به فعالیت بوده و بسیاری از شرکت‌های حمل و نقل جاده‌ای به دلیل کمبود نیرو، کار جدید نمی‌پذیرند؛ تعداد کامیون‌های موجود در برخی از مناطق چین به ۱۰ تا ۲۰ درصد رسیده است. این کاهش فعالیت باعث موجودی بیش از حد در برخی از بنادر از قبیل شانگهای، نینگبو و ژینگان شده است.

¹ Belly Passenger

صنعت حمل‌ونقل ریلی تاکنون اختلالات کمتری را تجربه کرده و وابستگی به صنعت ریلی برای حمل‌ونقل به مناطق دوردست افزایش یافته است. با وجود افزایش تقاضا برای حمل‌ونقل از طریق خطوط ریلی ظرفیت این قسمت زیاد نبوده و به دلیل کمبود راننده محدودیت وجود دارد. در بخش حمل‌ونقل دریایی بسیاری از خطوط خدمات خود را تعطیل کرده و از کشتی‌های کمتری استفاده می‌کنند. علاوه بر این، ۴۶ درصد از حمل‌ونقل‌های برنامه‌ریزی شده از مسیر آسیا تا اروپا لغو گردیده است (McKinsey & Company, 2020). نمودار ۱-۱ روند کاهش شاخص هزینه حمل‌ونقل به دلیل تاثیر ویروس کرونا بر میزان تقاضا را نشان می‌دهد.

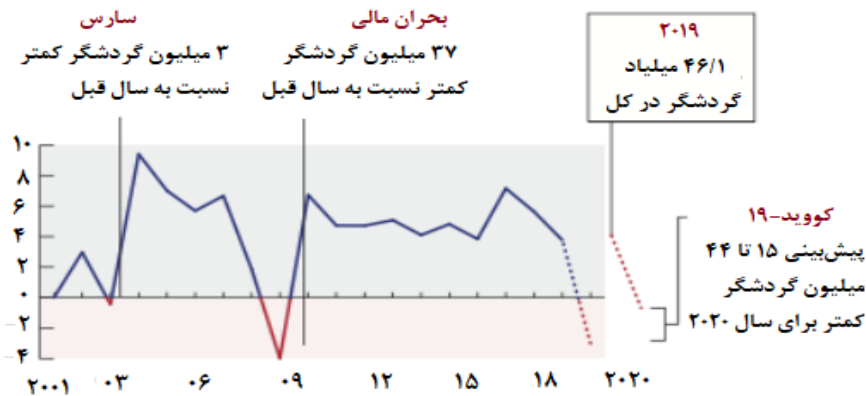
نمودار ۱-۱- روند شاخص هزینه حمل‌ونقل

منبع: Dempsy and Yu, (April 28, 2020)

۱-۱-۳- صنعت گردشگری و هتلداری

کاهش سفر از و به اکثر کشورهای آسیایی و برخی از مقاصد اروپایی (از قبیل فرانسه)، همراه با کاهش سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری چین (که حجم آن در سال ۲۰۱۹، ۲۷۷ میلیارد دلار، یعنی ۱۶ درصد از سرمایه‌گذاری جهانی در صنعت گردشگری بوده است)، کاهش احتمالی تقاضای جهانی (تا ۴۰ درصد در سال ۲۰۲۰) تا زمان بهبود نسبی بیماری در مراکز اصلی را به دنبال خواهد داشت. بسیاری از کشورهای اتحادیه اروپا و آسیا و اقیانوسیه وابستگی زیادی به صنعت گردشگری دارند (۷ تا ۲۰ درصد از GDP). در این شرایط، صنعت هتلداری باید فعالانه افراد خود را آماده کرده و از آنها محافظت نماید، کاهش تقاضا در کوتاه‌مدت را پیش‌بینی کرده و برای مدیریت اعتبار خود و بازبینی برنامه سالانه با پیش‌بینی تأثیرات بلندمدت، خود را آماده کند (McKinsey & Company, 2020).

همانطور که نمودار ۱-۲ نشان می‌دهد تعداد گردشگران در اثر ویروس کرونا کاهش یافته و سازمان جهانی گردشگری پیش‌بینی می‌کند تعداد گردشگران در جهان در سال ۲۰۲۰، ۱۵ تا ۴۴ میلیون نفر کاهش یابد (Malex, 2020)

نمودار ۱-۲- رشد صنعت گردشگری طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۰

منبع: Malex (19 March 2020)

۱-۱-۴- صنعت هواپیمایی

شیوع بیماری به سایر کشورها از جمله ایران و کره جنوبی باعث افزایش ضررهای وارد شده به شرکت‌های هواپیمایی آسیا و اقیانوسیه شده است. محدودیت‌های سفر باعث کاهش اعتماد مصرف‌کنندگان شده و سیاست‌های شرکت‌ها در محدود کردن اجتماعات بزرگ و سفرهای غیرضروری به شدت بر این صنعت تأثیر می‌گذارند. میزان تأثیر بر خطوط هوایی متفاوت است؛ خطوط هوایی کوچکتر با حاشیه سود و نقدینگی کمتر بیشتر در معرض ریسک هستند، اما شبکه بزرگتر جهانی نیز در معرض خطر کاهش رشد وسیع‌تر و پایدارتر است. پیش‌بینی می‌شود در صنعت گردشگری سفرهای داخلی زودتر از سفرهای بین‌المللی احیا شوند (احیای سفرهای داخلی تقریباً ۲ ماه و سفرهای بین‌المللی تقریباً ۳ تا ۴ ماه طول خواهد کشید)، البته این پیش‌بینی می‌تواند بر اساس نحوه تکامل بیماری تغییر یابد (McKinsey & Company, 2020).

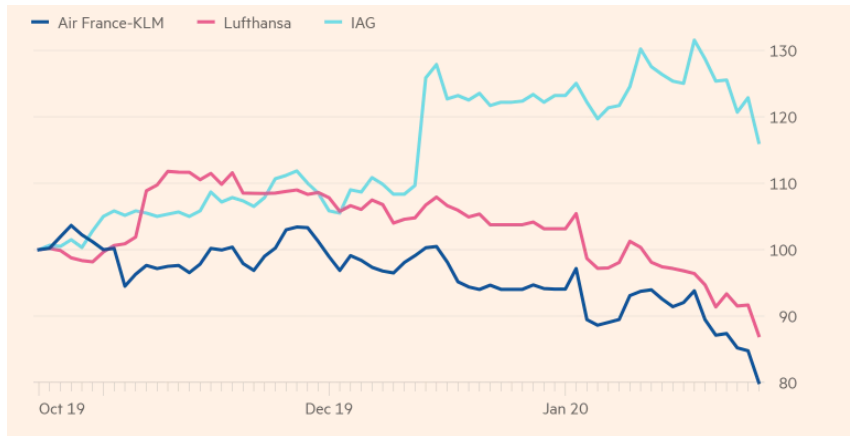
سهام شرکت‌های هواپیمایی بیشترین سقوط را در سهام اروپا داشته است به طوری که سهام شرکت ایرفرنس-کی‌ال‌ام^۱ حدود ۶ درصد کاهش یافته است. سایر شرکت‌های بزرگ اروپایی که دارای خطوط پروازی مستقیم به چین هستند نیز تحت تأثیر قرار گرفته‌اند؛ برای مثال، ارزش سهام IAG مالک BA، ۵/۵ درصد و ارزش سهام لوفت‌هانزا آلمان بیش از ۴ درصد کاهش یافت.

حتی خطوط هوایی بدون خطوط پروازی مستقیم به چین نیز تحت فشار قرار گرفته‌اند. برای مثال، سهام شرکت هواپیمایی ایزی جت^۲ ۵ درصد و رایان‌ایر^۳ ۳ درصد کاهش یافت. نمودار ۱-۳ تأثیر ویروس کرونا بر سهام شرکت‌های هواپیمایی ایر فرانس، لوفت‌هانزا و IAG را نشان می‌دهد.

¹ Air France-KLM

² EasyJet

³ Ryanair

نمودار ۱-۳- تاثیر ویروس کرونا بر سهام شرکت‌های هواپیمایی

منبع: FT reporters (January 27, 2020)

۱-۱-۵- صنعت خودروسازی

ووهان یکی از قطب‌های اصلی خودروسازی است و دارای کارخانه‌هایی از نیسان، PSA، هوندا، جنرال موتورز، جیلی و رنو و همچنین طیف گسترده‌ای از تأمین‌کنندگان قطعات خودرو است که در خدمت شبکه گسترده‌تری از کارخانجات مونتاژ می‌باشند. علیرغم آغاز مجدد فعالیت‌ها در چین، گسترش بیماری در اروپا (دومین تولیدکننده بزرگ خودرو در دنیا با ۶/۱ درصد از کل نیروی کار اتحادیه اروپا) ممکن است آسیب‌پذیری‌های فعلی صنعت خودروسازی از قبیل تنش با اتحادیه‌ها و کاهش فروش را افزایش دهد. این شرایط ممکن است توانایی تغییر در زنجیره تأمین را محدود کند. ۹ درصد کل تولید خودروی چین در استان هوبی انجام می‌شود. بنابراین، زنجیره ارزش جهانی تا زمانی که فعالیت‌ها به شکل کامل از سر گرفته شود دچار اختلال خواهد شد. پیش‌بینی می‌شود بازار خودروهای جدید چین در سال ۲۰۲۰ با ۲ درصد کاهش روبرو شود، هرچند به دلیل عدم قطعیت و کاهش در حاشیه سود شرکت‌های خودروسازی، احتمالاً ضرر و زیان گسترده‌تر خواهد بود (McKinsey & Company, 2020).

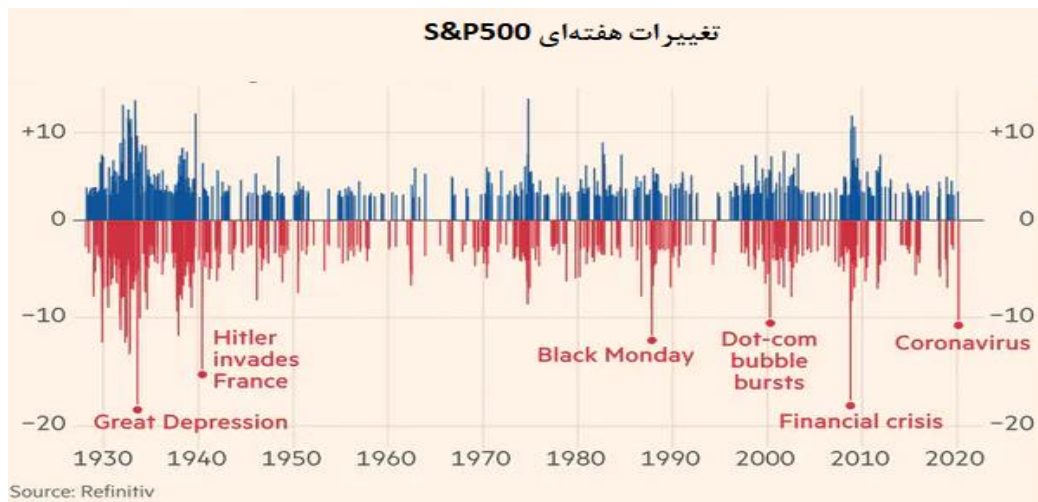
۱-۱-۶- بازارهای مالی و سهام

اگرچه پس از شیوع گسترده ویروس کرونا در کشور چین از هفته نخست ژانویه، بازارهای سهام در جهان ابتدا واکنش چندانی به آن نشان ندادند، اما طی هفته آخر ماه فوریه با همه‌گیر شدن این ویروس و باز شدن پای آن به داخل مرزهای ایالات متحده و اروپا، بورس نقاط مختلف جهان تحت تاثیر قرار گرفت. سهام‌های اروپایی به شدت افت کردند. شاخص گسترده پان‌اروپایی، ۳/۵ درصد کاهش یافت که علت اصلی آن، افت شدید سهام شرکت‌های حوزه سفر و گردشگری بود. شاخص اصلی بورس ایرلند نیز ۱/۲ درصد کاهش یافت. همچنین شاخص گسترده MSCI که وضعیت بازارهای سهام ۵۰ کشور جهان را نشان می‌دهد، بیش از ۱

درصد افت کرد که بدترین وضعیت پس از سال ۲۰۰۸ است. بازار سهام ایالات متحده با افت ۱۲ درصدی و ۳,۵ تریلیون دلار زیان همراه بود. شاخص صنعتی داوجونز در آمریکا ۱۲ درصد کاهش یافت و شاخص S&P 500، ۰/۵ درصد از ارزش خود را از دست داد. سهام آسیا زیان قابل توجهی را متحمل شده است: سهام شنژن چین ۴/۸ درصد، کامپوزیت شانگهای ۳/۷۱ درصد، شاخص هانگ سنگ در هنگ کنگ ۲/۴۲ درصد و شاخص نیکی ژاپن ۳/۶۷ درصد کاهش یافت (Obeid, 9 March 2020).

نمودار ۱-۴ «سقوط تاریخی بازار» که مهمترین سقوط بازارهای مالی از زمان رکود بزرگ در سال ۱۹۲۹ تا سقوط ناشی از شیوع کروناویروس در فوریه ۲۰۲۰ است را نشان می‌دهد. همانطور که نمودار نشان می‌دهد، سقوط کروناویروس کمتر از گذشته به نظر می‌رسد زیرا در رتبه پنجم بعد از رکود بزرگ، بحران مالی سال ۲۰۰۸، حمله هیتلر به فرانسه و سقوط دوشنبه سیاه (از لحاظ تأثیر) قرار دارد (همان منبع).

نمودار ۱-۴- سقوط تاریخی بازار

منبع: Obeid (March 9, 2020)

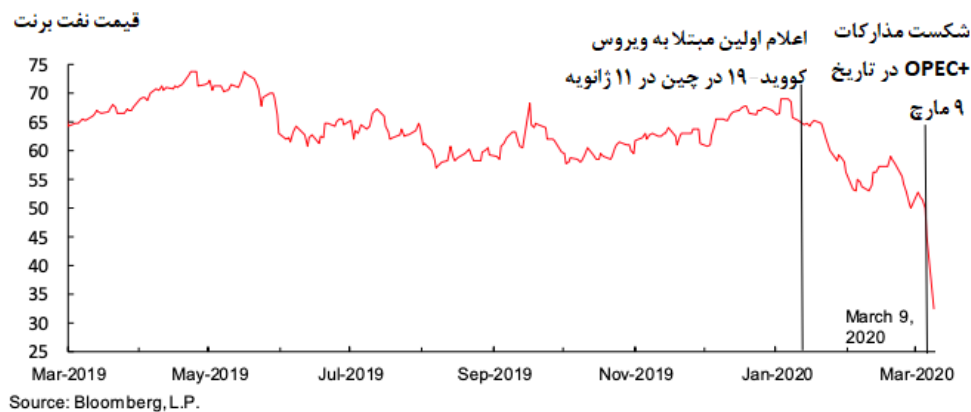
بانک‌های مرکزی کشورهای مختلف نیز از زمان آغاز بحران کرونا اقدام به کاهش نرخ بهره بانکی کرده‌اند تا با این ابتکار بتوانند از تعطیلی بنگاه‌های اقتصادی جلوگیری به عمل آورند. به‌طور مثال نرخ بهره ۱۰ ساله در ایالات متحده به پایین‌ترین سطح خود یعنی ۰/۲۵ درصد کاهش یافته است.

۱-۱-۷- صنعت نفت

یکی از پیامدهای ویروس کرونا کاهش قیمت نفت و گاز می‌باشد که در هفته آغاز بیماری در چین، قیمت نفت ۲۰ دلار در هر بشکه کاهش یافت (نمودار ۱-۵). به‌دلیل نقش فزاینده چین در اقتصاد جهانی، انتظار می‌رود هرگونه مشکل اقتصادی در این کشور به سایر نقاط جهان آسیب برساند. ترس و عدم اطمینان جهانی در مورد شیوع ویروس احتمالاً به تصمیمات سرمایه‌گذاری در چین و سایر کشورها آسیب رسانده و تاثیر آن

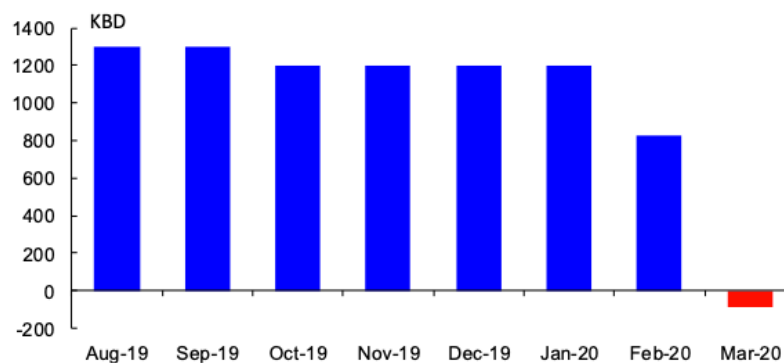
بر چشم‌انداز تقاضا و کاهش قیمت نفت بیشتر است (IEA¹, 2020). ابهام و کاهش فعالیت‌های صنعت (کاهش ۲۰ درصدی تقاضای چین) به همراه محدودیت‌های سفر و گسترش بیماری به کشورهای منطقه خاورمیانه باعث کاهش قیمت‌ها شده است که ۵۰ درصد آن ناشی از کاهش سرعت رشد جهانی می‌باشد (McKinsey & Company, 2020). در حالی که مقامات چین به‌عنوان بخشی از تلاش‌های خود برای مهار شیوع ویروس، امکانات تولید را متوقف کرده‌اند، تقاضای نفت چین به میزان قابل توجهی کاهش یافته است. چین ۱۴ درصد از تقاضای جهانی نفت و بیش از ۸۰ درصد رشد جهانی تقاضا را در سال ۲۰۱۹ تشکیل می‌دهد (IEA, 2020).

نمودار ۱-۵- روند کاهش قیمت نفت

منبع: Arezki and Yuting Fan (March 10, 2020)

براساس پیش‌بینی سازمان بین‌المللی انرژی، در سال ۲۰۲۰ رشد تقاضای جهانی نفت برای اولین بار از سال ۲۰۰۹ سقوط خواهد کرد. کاهش تقاضا به ۰/۰۹ میلیون بشکه در مارس، ۱/۱ میلیون بشکه کمتر از پیش‌بینی‌های انجام شده در ماه فوریه است، که قبلاً بسیار کمتر از پیش‌بینی‌های انجام شده در ژانویه بود (نمودار ۱-۶ را ببینید) (همان منبع).

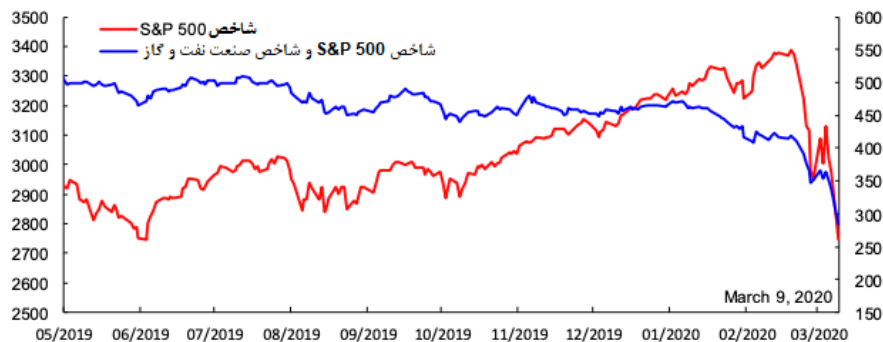
نمودار ۱-۶- پیش‌بینی رشد تقاضای نفت در سال ۲۰۲۰

منبع: IEA (9 March 2020)

¹ International Energy Agency

سقوط قیمت نفت، تاثیر بر بازارهای مالی که از انتشار ویروس جدید آسیب دیده‌اند را تشدید کرده است. شاخص سهام در ایالات متحده و سایر جهان حدود ۷ درصد کاهش یافته است (نمودار ۱-۷ را ببینید).

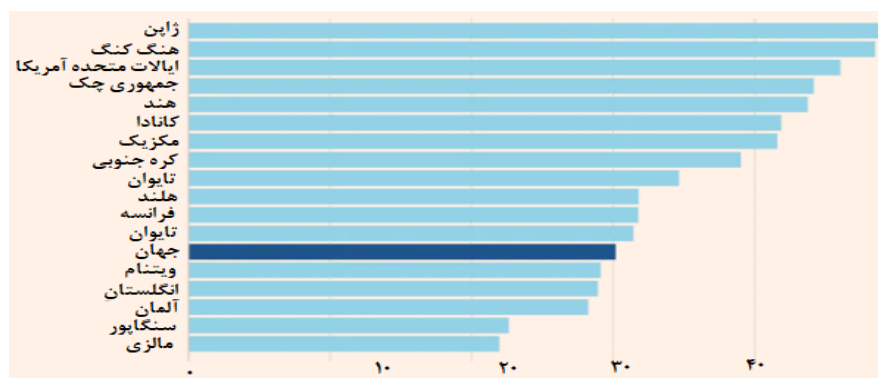
نمودار ۱-۷- روند کاهش قیمت نفت و بازارهای مالی

منبع: Arezki and Yuting Fan (March 10, 2020)

آغاز مجدد فعالیت‌های صنعت نفت تا حد زیادی بستگی به بهبود بازارها و ازسرگیری تقاضای چین دارد. علیرغم قیمت‌های پایین‌تر در کوتاه‌مدت، ممکن است با برگشت تقاضا به حالت اول و کمبود عرضه باعث افزایش ناگهانی قیمت‌ها شود. در این شرایط شرکت‌ها می‌توانند برنامه‌های اقتضایی آماده نمایند (McKinsey & Company, 2020).

۱-۱-۸- تجهیزات الکترونیک و نیمه‌رساناها

ووهان یکی از مراکز تولید نیمه رساناها و کابل‌های نوری و یکی از مراکز کلیدی در زنجیره تامین جهانی به شمار می‌رود که می‌تواند بر سایر قسمت‌های صنعت تأثیر بگذارد. ۳۸ درصد واردات لوازم الکترونیک کره جنوبی از چین است که در صورت افزایش میزان انتقال بیماری در این کشور، حتی با وجود ازسرگیری فعالیت‌ها در چین می‌تواند منجر به ایجاد اختلالاتی در زنجیره تامین شود (McKinsey & Company, 2020). نمودار ۱-۸ درصد کالاهای الکترونیکی وارد شده از چین در کشورهایی که زنجیره تامین آنها به چین وابسته است را نشان می‌دهد.

نمودار ۱-۸- درصد کالاهای الکترونیکی وارداتی از چین در سال ۲۰۱۸

منبع: Stanisljevic (February 27, 2020)

۱-۲- پیامدهای شیوع ویروس کرونا بر رشد اقتصادی

بسیاری از اقتصاددانان بر این باورند که ضربه شیوع کرونا ویروس بر اقتصاد جهان شدید است اما عمق خسارت به راحتی قابل برآورد نیست و برای کمی کردن میزان خسارت باید کمی صبر کرد. در جدول ۱-۱ سهم برخی کشورهای درگیر با ویروس کرونا که عمده تولید و تجارت دنیا را به خود اختصاص داده‌اند، از اقتصاد جهانی، گزارش شده است. آشکار است عمده کشورهای اصلی اقتصاد دنیا با این ویروس درگیر شده و آسیب دیدن این کشورها به شدت اقتصاد بین‌الملل را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

جدول ۱-۱- سهم اقتصادهای بزرگ از اقتصاد جهان (آخرین بروزرسانی ۲۹ فوریه ۲۰۲۰)

کشور	تولید ناخالص داخلی	تولید	صادرات	تولیدات صادراتی
ایالات متحده آمریکا	٪۲۴	٪۱۶	٪۸	٪۸
چین	٪۱۶	٪۲۹	٪۱۳	٪۱۸
ژاپن	٪۶	٪۸	٪۴	٪۵
آلمان	٪۵	٪۶	٪۸	٪۱۰
بریتانیا	٪۳	٪۲	٪۲	٪۳
فرانسه	٪۳	٪۲	٪۳	٪۴
هند	٪۳	٪۳	٪۲	٪۲
ایتالیا	٪۲	٪۲	٪۳	٪۳
برزیل	٪۲	٪۱	٪۱	٪۱
کانادا	٪۲	٪۰	٪۲	٪۲

منبع: Baldwin & Weder di Mauro (March 06, 2020)

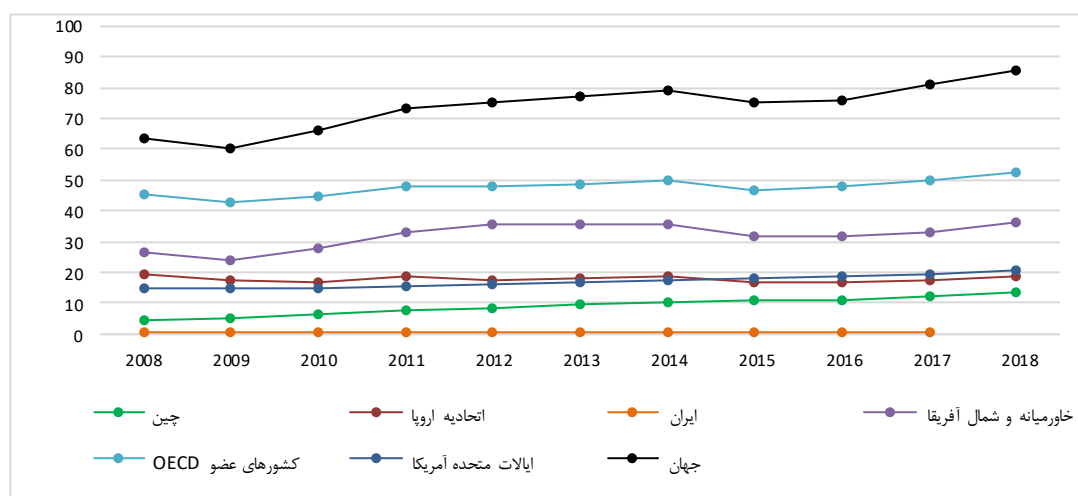
همانطور که جدول ۱-۱ نشان می‌دهد، میزان تولید ناخالص داخلی آمریکا و چین از تولید ناخالص جهان، به ترتیب ۲۴ و ۱۶ درصد می‌باشد. این کشورها ۱۶ و ۲۹ درصد از تولیدات کارخانه‌ای جهان را تأمین می‌کنند که ۸ و ۱۳ درصد آن صادر می‌شود. با شیوع ویروس کرونا در سراسر جهان و توقف بخش قابل توجهی از تولید و تجارت در کشورها، با توجه به سهم ۴۰ درصدی دو اقتصاد چین و آمریکا، میزان تأثیر و سرایت بحران در اقتصاد جهان و سایر کشورها مشخص است. جدول ۱-۲ و نمودار ۱-۹ تولید ناخالص داخلی کشورها و مناطق منتخب و درصد سهم آنها از GDP جهانی را طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸ نشان می‌دهد. انتخاب کشورها و مناطق با توجه به سهم آنها در اقتصاد جهانی، میزان شیوع ویروس کرونا، اقدامات و واکنش‌های مناسب و سریع برای تخفیف و اصلاح اثرات اپیدمی بر اقتصاد، پیوندهای تجاری با کشورهای چین و آمریکا و همچنین موقعیت منطقه‌ای نسبت به ایران انجام شده است.

جدول ۱-۲- تولید ناخالص داخلی (GDP) کشورها و مناطق منتخب و درصد سهم آنها از GDP جهان (تریلیون دلار)

کشور	چین		اتحادیه اروپا		ایران		خاورمیانه و شمال آفریقا		کشورهای عضو OECD		ایالات متحده آمریکا		جهان
	درصد از جهان	GDP	درصد از جهان	GDP	درصد از جهان	GDP	درصد از جهان	GDP	درصد از جهان	GDP	درصد از جهان	GDP	
۲۰۰۸	۷,۲۲	۴,۵۹۴	۰,۱۱	۱۹,۱۵	۰,۴۰	۰,۶۳	۴,۱	۲۶,۴۸	۷,۱۶	۴۵,۵۷	۲۳,۱۲	۱۴,۷۱	۶۳,۶۱
۲۰۰۹	۸,۴۵	۵,۱۰۲	۲۸,۳۷	۱۷,۱۲	۰,۴۱	۰,۶۸	۳,۹	۲۳,۶۸	۷,۰۷	۴۲,۶۶	۲۳,۹۴	۱۴,۴۵	۶۰,۳۳
۲۰۱۰	۹,۲۱	۶,۰۸۷	۲۵,۷۶	۱۷,۰۱	۰,۴۹	۰,۷۳	۴,۲	۲۷,۶۸	۶,۷۶	۴۴,۷۰	۲۲,۶۹	۱۴,۹۹	۶۶,۰۵
۲۰۱۱	۱۰,۲۹	۷,۵۵۲	۲۵,۰۷	۱۸,۴۰	۰,۵۸	۰,۷۹	۴,۴	۳۲,۸۲	۶,۵۴	۴۸,۰۵	۲۱,۱۷	۱۵,۵۴	۷۳,۴۰
۲۰۱۲	۱۱,۳۶	۸۵۳۲	۲۳,۰۹	۱۷,۳۴	۰,۶۰	۰,۷۹	۴,۷	۳۵,۷۵	۶,۴	۴۷,۹۸	۲۱,۵۷	۱۶,۲۰	۷۵,۰۸
۲۰۱۳	۱۲,۳۹	۹,۵۷	۲۳,۴۰	۱۸,۰۷	۰,۴۷	۰,۶۰	۴,۶	۳۵,۵۳	۶,۳	۴۸,۶	۲۱,۶۹	۱۴,۷۶	۷۷,۲۴
۲۰۱۴	۱۲,۱۶	۱۰,۴۴	۲۳,۵۶	۱۸,۶۹	۰,۴۳	۰,۵۵	۴,۵	۳۵,۶۹	۶,۲۶	۴۹,۶۴	۲۲,۰۸	۱۷,۵۲	۷۹,۳۳
۲۰۱۵	۱۱,۰۱	۱۱,۰۱	۲۱,۹۵	۱۶,۴۷	۰,۳۸	۰,۵۱	۴,۲	۳۱,۴۶	۶,۲۵	۴۶۸۹	۲۴,۲۷	۱۸,۲۲	۷۵,۰۸
۲۰۱۶	۱۱,۱۴	۱۱,۱۴	۲۱,۷۶	۱۶,۵۷	۰,۴۲	۰,۵۵	۴,۱	۳۱,۵۴	۶,۲۸	۴۷,۷۹	۲۴,۵۶	۱۸,۷۱	۱۶,۱۶
۲۰۱۷	۱۲,۱۴	۱۲,۱۴	۲۱,۴۵	۱۷,۳۷	۰,۴۵	۰,۵۶	۴,۰۱	۳۲,۷۳	۶,۱۵	۴۹,۸۰	۲۴,۰۷	۱۹,۴۸	۸۰,۹۵
۲۰۱۸	۱۳,۶۰	۱۳,۶۰	۲۲	۱۸,۷۷	-	-	۴,۲	۳۶,۱۰	۶,۱۳	۵۳	۲۰,۵۴	۲۴	۸۵,۹۱

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

نمودار ۱-۹- تولید ناخالص داخلی (GDP) کشورها و مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

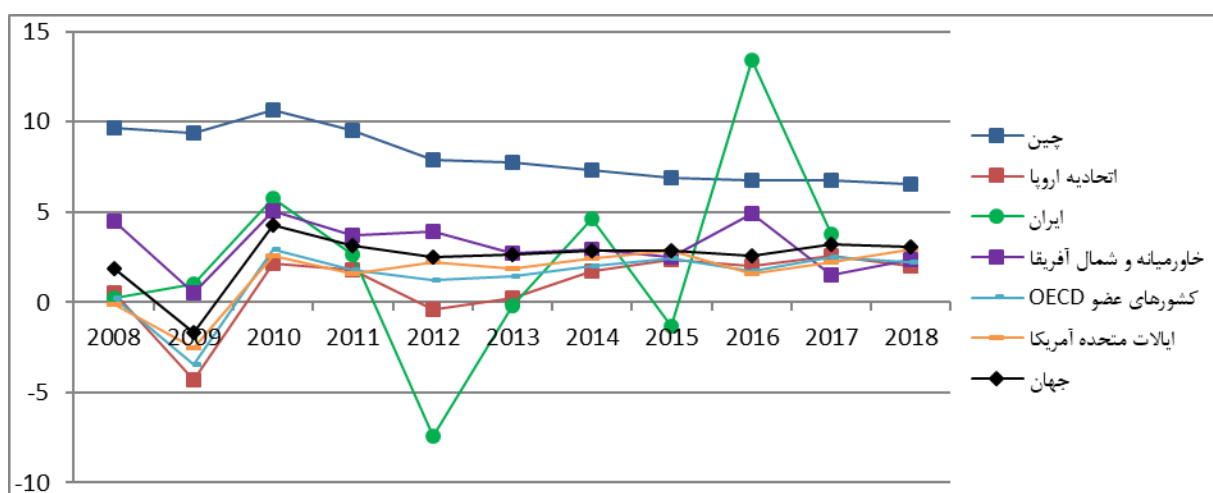
جدول ۱-۳ و نمودار ۱-۱۰ رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) (درصد سالیانه) کشورها و مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸ را نشان می‌دهد. برطبق جدول، در سال ۲۰۱۷ اقتصاد جهانی بالاترین نرخ رشد خود از سال ۲۰۱۰ به بعد را تجربه کرد. رشد مناسب شاخص‌های تولید و تجارت در جهان طی سال ۲۰۱۷ باعث شد تا اقتصاد جهانی سال ۲۰۱۸ را به خوبی آغاز کند اما در ادامه کاهش اطمینان سرمایه‌گذاران به آینده اقتصاد جهانی و چالش‌هایی از قبیل بروز تنش‌های تجاری بین دو اقتصاد بزرگ جهان (آمریکا و چین) و کاهش نرخ رشد بسیاری از اقتصادهای نوظهور، افت شاخص‌های اقتصادی را در پی داشت (IMF, 2018).

جدول ۱-۳- رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) (درصد سالیانه) کشورها/مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸

سال	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	کشور/ منطقه
چین	۹,۶۵	۹,۴	۱۰,۶۳	۹,۵	۷,۹	۷,۷۷	۷,۳	۶,۹	۶,۷۳	۶,۷۵	۶,۵۶	
ایران	۰,۲۵	۱	۵,۸	۲,۶	-۷,۴	-۰,۱۹	۴,۶	-۱,۳۲	۱۳,۳۹	۳,۷۵	-۵,۴	
خاورمیانه	۴,۵	۰,۵	۵,۰۵	۳,۶۷	۳,۹	۲,۷	۲,۹	۲,۵	۴,۲	۱,۴۸	۲,۳۴	
کشورهای عضو OECD	۰,۲۵	-۳,۴۷	۲,۹۲	۱,۸۲	۱,۲۶	۱,۴۷	۲,۰۴	۲,۴۲	۱,۷۴	۲,۴۷	۲,۲۵	
ایالات متحده آمریکا	-۰,۱	-۲,۵	۲,۵۶	۱,۵۵	۲,۲۵	۱,۸۴	۲,۴۵	۲,۹	۱,۶	۲,۲۲	۲,۹۲	
اتحادیه اروپا	۰,۵۱	-۴,۳	۲,۱۷	۱,۸	-۰,۴۲	۰,۰۲۶	۱,۷۴	۲,۳۵	۲,۰۴	۲,۶	۲,۰۱	
جهان	۱,۸۵	-۱,۶۸	۴,۳	۳,۱	۲,۵	۲,۶۵	۲,۸۳	۲,۸۶	۳,۱۱۹	۳,۹	۳,۰۵	

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

نمودار ۱-۱- روند رشد تولید ناخالص داخلی کشورها/مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

در جدول ۱-۴ رشد اقتصادی کشورهای منتخب و پیش‌بینی رشد برای سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ نشان داده شده است. براساس آمار بانک جهانی برای کل کشورها، نزدیک به دو سوم کشورها رشد اقتصادی قویتری را در سال ۲۰۱۷ در مقایسه با سال ۲۰۱۶ تجربه کردند. با این وجود رشد اقتصادی کشورها شاهد یک شوک منفی کاهشی در سال ۲۰۱۸ است. وضع تعرفه‌های وارداتی سنگین از سوی آمریکا و واکنش متقابل سایر کشورها (خصوصاً چین) به چنین اقدامی را باید جزو مهم‌ترین عوامل افت شتاب اقتصاد جهانی پس از پایان سه‌ماهه اول سال ۲۰۱۸ دانست (IMF, 2018).

جدول ۱-۴- رشد تولید ناخالص داخلی کشورهای منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۲۰

کشور/ سال	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
امارات متحده عربی	۳,۱۹۱	-۵,۲۴	۱,۶,۰	۶,۹۳	۴,۴۸	۵,۰۵	۴,۲۸	۵,۱۰	۶,۰۶	۰,۴۹۰	۱,۷۳	۱,۳	-۳,۵
استرالیا	۳,۶۶	۱,۹۴	۲,۰۶۱	۲,۴۶	۳,۹۱	۲,۵۸	۲,۵۳	۲,۱۹	۲,۷۷	۲,۳۷	۲,۹۴	۱,۸	-۶,۷
اتریش	۱,۴۶	-۳,۷۶	۱,۸۴	۲,۹۲	۰,۶۸	۰,۰۲۵	۰,۶۶	۱,۰۱	۲,۰۸	۲,۴۷	۲,۴۲	۱,۶	-۷
سوئیس	۲,۱۵	-۲,۲۲	۳,۰۰۲	۱,۶۹	۱,۰۰۶	۱,۸۵	۲,۴۵	۱,۳۳	۱,۷۲	۱,۸۰	۲,۷۵	۶,۱	۱,۲
چین	۹,۶۵	۹,۴	۱۰,۶۳	۹,۵	۷,۹	۷,۷۷	۷,۳	۶,۹	۶,۷۳	۶,۷۵	۶,۵۶	۵,۶	۲

کشور/ سال	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
آلمان	۰,۹۶	-۵,۶۹	۴,۱۸	۳,۹۲	۰,۴۱۹	-۰,۴۳	۲,۲۲	۱,۷۴	۲,۲۳	۲,۴۶	۱,۵۳	۱,۳	-۳,۵
مصر	۷,۱۵	۴,۶۷	۱۵	۱,۷۶	۲,۲۲	۲,۱۸	۲,۹۱	۴,۳	۴,۳۴	۲,۱۸	۵,۳۱	۱,۸	-۶,۷
فرانسه	۰,۸۹	-۳,۷۶	۰,۱۶۳	-۰,۸۱	-۲,۹۶	-۱,۴۳	۱,۳۸	۳,۸۵	۳,۰۳	۲,۸۹	۲,۳۵	۱,۳	-۷,۲
انگلستان	۰,۲۵	-۲,۸۷	۱,۹۵	۲,۱۹	۰,۳۱۳	۰,۵۷	۰,۹۵	۱,۱۱	۱,۰۹۵	۲,۲۶	۱,۷۲	۱,۴	-۶,۵
هنگ کنگ	-۰,۲۸	-۴,۲۵	۱,۹۵	۱,۵۴	۱,۴۸	۲,۱۴	۲,۶۱	۲,۳۵	۱,۹۲	۱,۸۹	۱,۳۸	-۱,۲	-۴,۸
هند	۲,۱۳	-۲,۴۶	۶,۷۷	۴,۱۸	۱,۷۰	۳,۱۰	۲,۷۶	۲,۳۹	۲,۱۸	۳,۸۵	۳,۰۰۲	۰,۶	-۷
ایران	۳,۰	۷,۸۶	۸,۵۰	۵,۲۴	۵,۴۵	۶۳۸	۷,۴۱	۷,۹۹	۸,۱۷	۷,۱۷	۶,۸۱	۴,۲	۱,۹
ایتالیا	۰,۲۵	۱,۰۰۷	۵,۸۰	۲,۶۴	-۷,۴۴	-۰,۱۹	۴,۶۰	-۱,۳۲	۱۳,۴۰	۳,۷۵	-	-۷,۶	-۶
ژاپن	-۰,۹۶	-۵,۲۸	۱,۷۱	۰,۷۱	-۲,۹۸	-۱,۸۴	-۰,۰۰۴	۰,۷۸	۱,۲۸	۱,۷۱	۰,۷۷	۰,۳	۹-۱
کره	-۱,۰۹	-۵,۴۱	۴,۱۹	-۰,۱۱	۱,۴۹	۲,۰۰	۰,۳۷	۱,۲۲	۰,۶۱	۱,۹۳	۰,۷۸	۰,۷	-۵,۲
کویت	۲,۸۳	۰,۷۰	۶,۴۹	۳,۶۸	۲,۲۹	۲,۸۹	۳,۳۴	۲,۷۹	۲,۹۳	۳,۰۶	۲,۶۷	۲	-۱,۲
پاکستان	۲,۴۸	-۷,۰۷	-۲,۳۷	۹,۶۲	۶,۶۲	۱,۱۵	۰,۵۰	۰,۵۹	۲,۹۲	-۴,۷۱	۱۲۴	۰,۷	-۱
عربستان سعودی	۱,۷۰	۲,۸۳	۱,۶۰	۲,۷۵	۳,۵۰	۴,۳۹	۴,۶۷	۴,۷۳	۵,۵۲	۵,۵۵	۵,۸۳	۳,۳	-۱,۵
سوئد	۶,۲۵	-۲,۰۶	۵,۰۴	۹,۹۹	۵,۴۱	۲,۷۰	۳,۶۲	۴,۱۰	۱,۶۷	-۰,۷۴	۲,۴۳	۰,۳	-۲,۳
ترکیه	-۰,۲۴	-۴,۲۳	۶,۱۹	۳,۰۵	-۰,۶۳	۱,۰۸	۲,۷۴	۴,۴۲	۲,۴۱	۲,۴	۲۲۲	۱,۲	-۶,۸
ایالات متحده آمریکا	۰,۸۴	-۴,۷	۸,۴۸	۱,۱۱	۴,۷۹	۵,۸۹	۵,۱۶	۶,۰۸	۳,۱۸	۷,۴۷	۲,۸۲	۰,۹	-۶

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

مع الوصف، پیش‌بینی‌ها از روند نرخ رشد اقتصادی جهان برحسب زمان بررسی و مرحله سرایت و همه‌گیری ویروس کرونا در سایر کشورها متفاوت است. در ادامه، تحلیل و پیش‌بینی سه نهاد و موسسه معتبر بین‌المللی که در فاصله تقریبی یک ماه انجام و منتشر شده است، ارائه شده است.

۱-۲-۱- پیش‌بینی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)، مورخ ۲ مارس ۲۰۲۰

اثرات بالقوه جهانی اقتصادی که می‌توانند در پی شیوع ویروس کرونا در چین و گسترش آن در اقتصادهای دیگر به وجود آیند در دو سناریو بررسی می‌شود. ابتدا اثرات بالقوه این شیوع به مرکزیت چین مورد توجه قرار گرفته و پس از آن اثرات بالقوه حاصل از یک سناریوی متصور رکود که در آن ویروس بیشتر از آن‌چه تاکنون در مناطق دیگر آسیا-اقیانوسیه و اقتصادهای پیشرفته در نیم‌کره جنوبی بوده گسترش پیدا کند بررسی می‌شود (OECD, 2020).

▪ سناریوی پایه: شیوع کنونی

سناریوی اولیه اثرات یک رکود کوتاه‌مدت اما شدید در چین را در نظر می‌گیرد و به‌عنوان راهنمایی برای پیش‌بینی رشد استفاده می‌شود. اثر شیوع ویروس کرونا و معیارهای استفاده‌شده برای اندازه‌گیری گسترش آن، مشابه یک شوک منفی در طرف عرضه با یک کاهش اجباری در ساعات کار در نظر گرفته شده است که اثرات آن در کاهش تقاضا منعکس می‌شود. کاهش در اعتماد، کاهش درآمد کارگران اخراج شده و تقاضای کمتر در حوزه خدمات مسافرتی و گردشگری منجر به کاهش مخارج مصرف‌کننده، کاهش جریان پول نقد و

عدم قطعیت و تاخیر بیشتر در سرمایه‌گذاری شرکتی، و کاهش سطوح موجودی انبارها بر اثر اختلال در زنجیره‌های تامین می‌شود (همان منبع).

شوک‌های در نظر گرفته شده در این سناریو که فرض می‌شود به تدریج تا اوایل سال ۲۰۲۱ ناپدید شوند، به شرح زیر هستند:

- تقاضای داخلی در چین و هنگ‌کنگ، کاهش ۴ درصدی در فصل اول سال ۲۰۲۰ و کاهش ۲ درصدی در فصل دوم سال تجربه می‌کند که هم در مخارج سرمایه‌گذاری و هم در مصرف خصوصی منعکس می‌شود.
- قیمت سهام و کالاهای غیرخوراکی در جهان در نیمه اول سال ۲۰۲۰ به اندازه ۱۰ درصد کاهش می‌یابد.
- عدم قطعیت بیشتر با افزایش ۱۰ درصدی در صرف ریسک سرمایه‌گذاری در تمام کشورها در نیمه اول سال ۲۰۲۰ مدل می‌شود که نتیجه آن، افزایش هزینه سرمایه و کاهش سرمایه‌گذاری می‌باشد.
- در کوتاه‌مدت حتی اگر سیاست‌گذاران اقدامی برای کاهش احتمال رکود طولانی‌مدت انجام دهند، با در نظر گرفتن عدم قطعیت قابل توجه، کسب‌وکارها و خانوارها بعید است مانند زمانی که آینده با قطعیت مشخص بود رفتار کنند. این امر گزینه‌های هزینه کردن را به جای انتظارات از آینده، به شدت به شرایط کنونی وابسته می‌کند.
- سیاست‌های پولی می‌تواند درون‌زا باشد. نرخ بهره سیاستی می‌تواند به نسبت نرخ پایه کم شود. با این حال فرض می‌شود یک باند پایینی صفر الزامی وجود داشته باشد که نرخ بهره سیاست‌گذاری نتواند منفی شود یا در جایی که منفی شده است، مثل ناحیه یورو و ژاپن، بی‌تغییر بماند. در عمل بانک‌های مرکزی می‌توانند با استفاده از معیارهای غیراستاندارد بر این مشکل فائق آیند، اما این مشکل ممکن است در کشورهای مختلف متفاوت باشد. تثبیت‌کننده‌های خودکار مالی اجازه دارند به صورت کامل در تمام کشورها اعمال شوند، به این معنا که دولت‌ها واکنش به شوک را نمی‌توانند با حفظ طرح بودجه‌ای اعلام شده همراه کنند.

نکات کلیدی در این سناریو به شرح زیر هستند:

- در چین این شوک‌ها منجر به کاهش تولید ناخالص داخلی در حدود ۲ درصد (به نسبت خط پایه) در نیمه اول سال ۲۰۲۰، با یک کاهش بیشتر در مقدار تقاضای داخلی و کاهش شدید ۶ درصدی در تقاضای واردات، می‌شوند که منعکس‌کننده تقاضای کمتر برای کالاها و خدمات تمام‌شده (شامل خدمات مرتبط با سفر) و نهادهای واسطه‌ای برای تولید است.
- در کل، سطح تولید ناخالص داخلی در جهان در اوج شوک، ۰/۷۵ درصد (نسبت به خط پایه) و به اندازه ۰/۵ درصد در کل سال کاهش می‌یابد. بیشتر این رکود دنباله‌ای اثرات کاهش اولیه تقاضا در چین است. تجارت جهانی به‌طور قابل توجهی تحت تاثیر قرار می‌گیرد و با کاهش ۱/۴ درصدی در نیمه اول سال ۲۰۲۰ و کاهش ۰/۹ درصدی در کل سال مواجه می‌شود.
- اثرات بر بقیه‌ی دنیا بستگی به قدرت پیوندهای مرزی با چین دارد. در کوتاه‌مدت اثرات منفی بر تولید ناخالص داخلی در ژاپن، کره و سایر اقتصادهای کوچک‌تر در شرق و جنوب شرق آسیا و صادرکنندگان

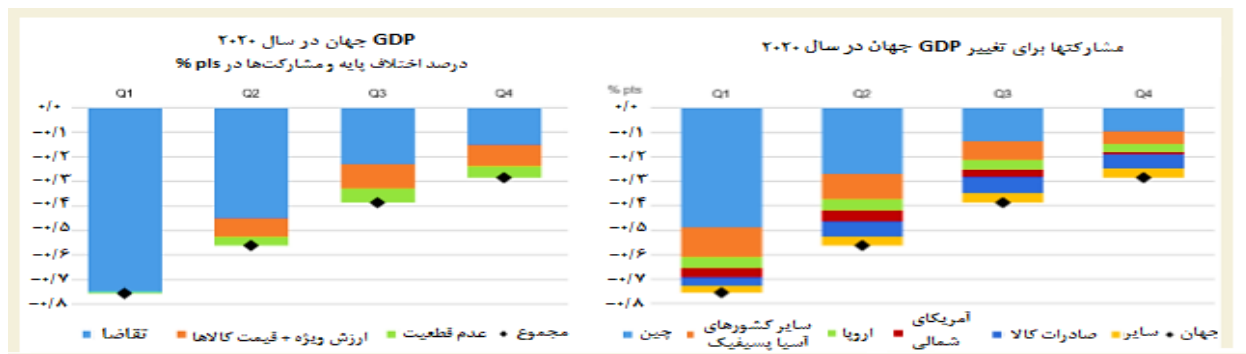
کالا نسبتاً شدید است. همه این اقتصادها به طرز قابل توجهی به وسیله پیوندهای قوی زنجیره تامین، گردشگری و سایر خدمات مرتبط با سفر به چین وابسته‌اند.

- قیمت سهام کمتر و صرف ریسک بالاتر از طریق اثر ثروت بر مخارج مصرف‌کنندگان و تاثیر هزینه سرمایه بالاتر بر سرمایه‌گذاری کسب‌وکارها، به صورت منفی بر تقاضای خانوارها و شرکتها در سراسر دنیا اثر می‌گذارد. صادرکنندگان کالاها با یک کاهش در درآمد حاصل از صادرات مواجه می‌شوند اما اقتصادهای واردکننده کالا از پایین بودن قیمت‌ها سود می‌برند.

- خالص اثرات شوک‌های ترکیبی، ناشی از کاهش تورم قیمت مصرف‌کننده در حدود ۰/۲۵ درصد در سال ۲۰۲۰ در اقتصادهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و کاهش بیشتر تورم در سایر اقتصادها، کاهش قیمت‌ها است.

- اگر سیاست‌های پولی خارج از چین واکنش نشان نمی‌دادند و تثبیت‌کننده‌های خودکار بودجه‌ای اجازه نداشتند وارد عمل شوند، اثر شوک بزرگ‌تر می‌بود. نرخ بهره سیاستی در اقتصادهای بزرگ سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۰/۲۵ درصد و در اقتصادهایی که بیشتر در معرض هستند، بیشتر از این مقدار کاهش یافته‌است. این امر کمک می‌کند اثرات منفی بر فعالیتهای داخلی محدود شود و از بهبود اقتصاد در سال ۲۰۲۱ حمایت می‌کند. در نتیجه‌ی تاثیر تثبیت‌کننده‌های خودکار و پایه مالیات کمتر، مخارج نهایی اسمی کمتر و هزینه‌های قرض‌گیری پایین‌تر، افزایش کلی در کسری بودجه دولت‌ها در اقتصادهای پیشرفته اندک و در حدود ۰/۱ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۰ خواهد بود (نمودار ۱-۱۱).

این تحلیل نمی‌تواند میزان ناپیوستگی‌های شدیدی را که ممکن است از تاثیر ویروس در چین ناشی شود، شامل اختلال در زنجیره تامین به‌ویژه در مواردی که منابع جایگزین کمیاب باشد، یا توقف کامل مسافرت مرزی به برخی مناطق، به دست آورد. این عوامل می‌توانند در طول زمان اثر منفی ویروس را در فصل اول سال ۲۰۲۰ تشدید کرده و تاثیر آن در سایر مناطق را تغییر دهد.

نمودار ۱-۱۱- تاثیر کرونا ویروس بر اقتصادی جهانی در سناریوی پایه

منبع: OECD Interim Economic Assessment

انتخاب سیاست‌های اقتصادی در چین، بر سرعتی که اقتصاد پس از شیوع ویروس می‌تواند به سمت شرایط عادی‌تر تعدیل شود تأثیر مهمی دارد. در کوتاه‌مدت، تأمین نقدینگی کافی، یک اقدام کلیدی سیاستی است برای رفع مشکلات جریان نقدینگی شرکت‌ها و اطمینان از این که بنگاه‌های توانگر ورشکسته نمی‌شوند. اگر شیوع ویروس برای چند ماه ادامه یابد و به‌آرامی محو شود، سیاست‌های حمایتی کلان اقتصادی قوی‌تری لازم است تا به تثبیت اقتصاد کمک کند. در این صورت و تحت این سناریو، نرخ بهره سیاستی در حدود ۰/۳ درصد در چین کاهش یافته و تثبیت‌کننده‌های خودکار مالی کسری بودجه را در حدود ۴/۴ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۰ افزایش می‌دهند. در مجموع، این اقدامات رشد تولید ناخالص داخلی در چین را حدود ۰/۲ درصد در سال ۲۰۲۰ کاهش می‌دهد. گزینه دیگر، شروع اقدامات اقتصادی به‌موقع، موقت و هدفمند مالی در سال ۲۰۲۰ در زمانی است که اقتصاد شروع به بهبود می‌کند؛ ترجیحاً اقداماتی نظیر هزینه‌های سرمایه‌گذاری قوی‌تر که تقاضای نهایی را مستقیماً تقویت می‌کند، و نه اقداماتی که به‌طور غیر مستقیم از طریق درآمد خانوار و شرکت‌ها عمل می‌کنند (همان منبع).

▪ سناریوی دومینو: انتقال گسترده‌تر

این سناریو اثرات بالقوه شیوع گسترده‌تر ویروس در چین و گسترش آن در منطقه آسیا-پاسفیک و اقتصادهای بزرگ پیشرفته در نیم‌کره شمالی در سال ۲۰۲۰ را در نظر می‌گیرد. در این صورت، تقاضا به احتمال زیاد برای مدت طولانی و به میزان قابل توجهی در بسیاری از نقاط جهان کاهش خواهد یافت. در مجموع، کشورهای تحت تأثیر این سناریو بیش از ۷۰ درصد تولید ناخالص داخلی جهانی را تشکیل می‌دهند.

شوک‌های اضافی این سناریو با این فرض که این شوک‌ها تا سال ۲۰۲۱ به تدریج کاهش می‌یابد، عبارتند از:

- تقاضای داخلی در اکثر اقتصادهای آسیا و اقیانوسیه، از جمله ژاپن و کره و مصرف خصوصی در اقتصادهای پیشرفته نیم‌کره شمالی در فصول دوم و سوم سال ۲۰۲۰، ۲ درصد (نسبت به خط پایه) کاهش می‌یابد.

- قیمت جهانی سهام و قیمت کالاهای غیرغذایی در ۹ ماهه اول سال ۲۰۲۰، ۲۰ درصد کاهش می‌یابد.

- افزایش عدم قطعیت از طریق افزایش ۰/۵ درصدی در صرف ریسک در کلیه کشورها در سال ۲۰۲۰ مدل می‌شود.

پیامدهای کلیدی این سناریو عبارتند از:

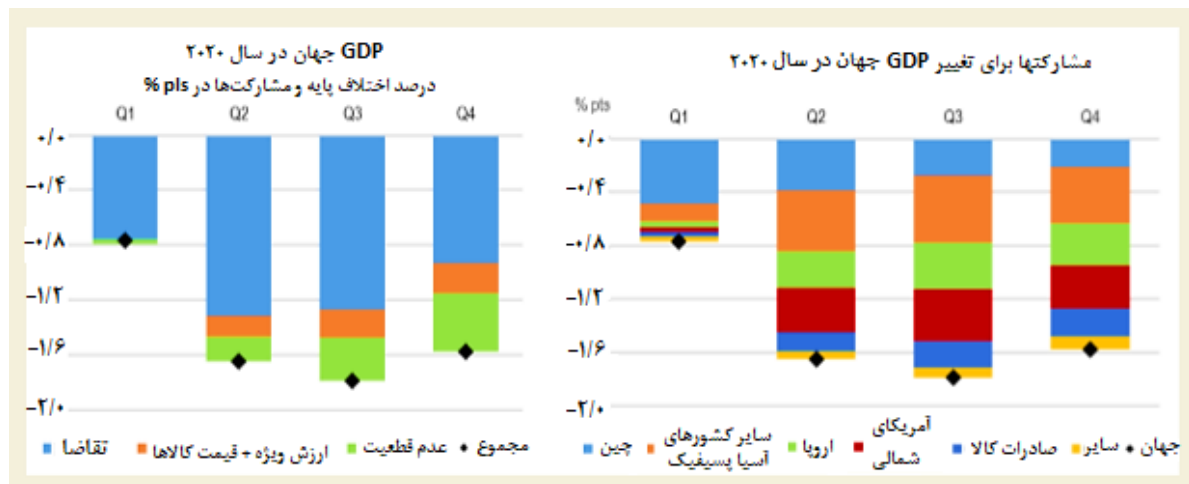
- سطح تولید ناخالص داخلی جهان در اوج شوک در نیمه دوم سال ۲۰۲۰، تا ۱/۷۵ درصد (نسبت به خط پایه) کاهش می‌یابد و تأثیر بر رشد تولید ناخالص داخلی جهانی در کل سال ۲۰۲۰ نزدیک به ۱/۵ درصد است. در ابتدا، تأثیرات منفی در چین متمرکز شده است، اما اثرات آن در بقیه آسیا، اروپا و آمریکای شمالی به تدریج در سال ۲۰۲۰ افزایش می‌یابد. بخش عمده‌ای از کاهش تولید ناخالص داخلی مجدداً از

اثرات مستقیم کاهش تقاضا ناشی می‌شود، اما تأثیر عدم قطعیت افزایش یافته به تدریج انباشته می‌شود. تجارت جهانی به میزان قابل توجهی تضعیف شده و در سال ۲۰۲۰ حدود ۳/۷۵ درصد کاهش می‌یابد؛ که به صادرات همه اقتصادها ضربه وارد می‌کند.

- اثرات ترکیبی شوک‌های کاهش تورمی^۱ به‌طور قابل توجهی بزرگتر از سناریوی حالت پایه بوده، به‌طوری که تورم قیمت مصرف‌کننده در اقتصادهای OECD در سال ۲۰۲۰ در حدود ۰/۶ درصد کاهش می‌یابد.
- مراحل تقویت سیاست‌های پولی و تثبیت‌کننده‌های خودکار مالی در اقتصادهای بزرگ کمک می‌کند تا تأثیر کلی شوک کاهش پیدا کند، اگرچه تأثیرات کامل آنها زمان‌بر است. در اقتصادهای پیشرفته نرخ بهره سیاستی به‌طور متوسط حدود یک درصد در سال ۲۰۲۰ کاهش می‌یابد. استفاده از تثبیت‌کننده‌های خودکار و ضربه قابل توجه به تولید ناخالص داخلی، علیرغم هزینه‌های پایین استقراض، منجر به افزایش قابل توجه کسری بودجه می‌شود. در اقتصادهای پیشرفته متوسط، کسری بودجه بیش از ۰/۵ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۰ افزایش می‌یابد.

محدودیت‌های فزاینده سیاست‌های پولی نشان می‌دهد که در صورت وقوع سناریویی از این نوع، به یک پاسخ مالی احتیاطی سریع و بزرگ نیاز است. این امر نیاز به همکاری سیاسی قوی‌تر جهانی را تقویت می‌کند. هنگامی که ریسک کاهش قابل توجه برای رشد جهانی نسبت به آنچه پیش‌بینی شده بود، تحقق یابد اقدامات سیاستی هماهنگ برای تثبیت اقتصادی مؤثر و به‌موقع، در داخل و در کل اقتصادهای عمده ضروری است.

نمودار ۱-۱۲- تاثیر کرونا ویروس بر اقتصادی جهانی در سناریوی دومینو

منبع: OECD Interim Economic Assessment

¹ Deflation

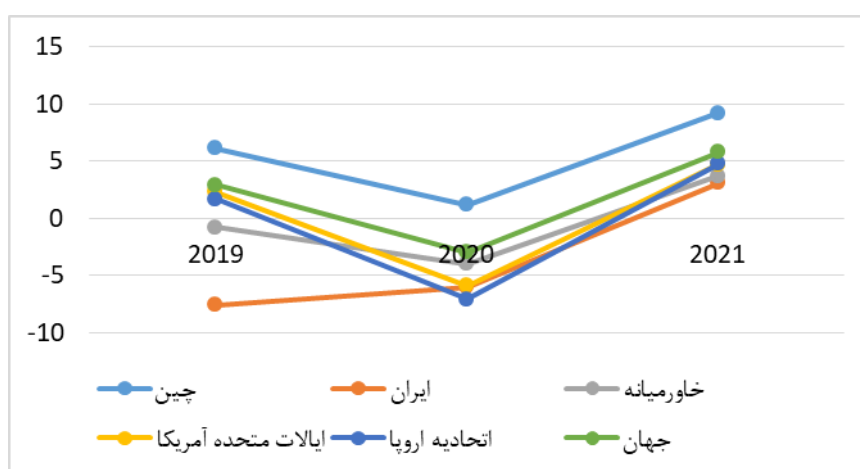
۱-۲-۲- پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول (IMF)، مورخ ۱۴ آوریل ۲۰۲۰

رکود اقتصادی ایجاد شده به واسطه ویروس کرونا در جهان، امسال بدترین حالت خود را از زمان رکود بزرگ اقتصادی در دهه ۱۹۳۰ تجربه خواهد کرد. در صورت ماندگاری ویروس کرونا، انقباض اقتصاد جهانی بیشتر و روند بهبود آن کندتر از حد انتظار خواهد شد. پیش‌بینی‌ها بر اساس این فرض است که پیک اپیدمی در چین در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ بوده و با اعمال سیاست‌های داخلی، بهبود تدریجی در سه ماهه دوم اتفاق خواهد افتاد. همراه با وخامت اخیر در شرایط مالی جهانی و افزایش نااطمینانی، روند رشد تولید ناخالص داخلی جهانی در اوایل سال کاهش یافته و ممکن است در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ به زیر صفر برسد. حتی اگر فرض شود اثرات ویروس به تدریج در سال ۲۰۲۰ حذف شود، شبیه‌سازی‌ها نشان می‌دهد که رشد جهانی می‌تواند تا ۰/۵ درصد در سال جاری کاهش یابد. در صورت مشاهده موارد جدید ابتلا به ویروس در سایر کشورها، رشد جهانی به میزان قابل توجهی کمتر خواهد شد. نمودار ۱-۱۳ روند و پیش‌بینی رشد تولید ناخالص داخلی کشورها و مناطق منتخب را نشان می‌دهد که از چشم‌انداز نامطمئن رشد حکایت دارد. ملاحظه می‌شود رشد تولید ناخالص داخلی کشورها رو به کاهش بوده و پیش‌بینی می‌شود میزان رشد قبل از جهش به ۳/۲۵ درصد در سال ۲۰۲۱ با بهبود تدریجی شرایط، در سال جاری از ۲/۹ درصد به منفی ۳ درصد کاهش یابد. اجرای اقدامات سیاستی اعلام‌شده به‌ویژه اقداماتی که بنگاه‌ها و خانوار را هدف قرار داده‌اند، به حمایت از درآمد در کوتاه‌مدت کمک خواهد کرد. محرک‌های سیاستی کلان اقتصادی در اکثر اقتصادهای در معرض، به بازگرداندن اعتماد کمک می‌کند. پایین بودن نرخ بهره به بهبود تقاضا کمک می‌کند، اگرچه تأثیر تغییرات اخیر و پیش‌بینی شده نرخ بهره بر فعالیت‌ها احتمالاً در اقتصادهای پیشرفته در حد متوسط خواهد بود. اجرای سیاست‌های مالی در اقتصادهای آسیایی نیز کمک‌کننده است، اگرچه با توجه به چشم‌انداز رشد نرم و نرخ استقراض پایین، نسبت به اقتصادهای اروپایی، محدودکننده‌تر خواهد بود. بر اساس پیش‌بینی‌های صندوق، ممکن است رشد اقتصادی ایالات متحده منفی ۶ درصد بشود که نشان دهنده شکل‌گیری یک رکود عمیق اقتصادی در امریکاست. در مقابل، به نظر می‌رسد گسترش ویروس تا حد زیادی در چین مهار شده باشد و اقتصاد آن در حال تثبیت است.

چشم‌انداز رشد چین در سال ۲۰۲۰ به‌طور قابل توجهی مورد تجدید نظر قرار گرفته است. پیش‌بینی می‌شود رشد تولید ناخالص داخلی چین در سال ۲۰۲۰ به میزان ۵ درصد کاهش یابد. با فرض سطح تولید پیش‌بینی شده برای سال ۲۰۲۱ بدون وجود ویروس کرونا، افزایش رشد در سال ۲۰۲۱ به ۶/۲۵ تا ۶/۵ درصد مورد انتظار است. پیش‌بینی می‌شود تأثیر ویروس بر اقتصادهایی که ارتباط کمتری با چین دارند، به‌ویژه ایالات

متحد، کمتر باشد؛ اگرچه کاهش اعتماد، اختلال در زنجیره تأمین و کاهش در تقاضای بیرونی چشم‌اندازهای رشد را کاهش خواهد داد. پیش‌بینی می‌شود رشد در منطقه یورو به‌طور متوسط در حدود ۱ درصد در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ باقی بماند، اگرچه تأثیر شیوع ویروس نتایج را در نیمه اول سال ۲۰۲۰ تضعیف می‌کند. البته احتمالاً هزینه‌های بالاتر صادرات خدمات و موانع اداری غیرتعرفه‌ای تا سال ۲۰۲۱ بر صادرات و رشد تولیدات تاثیر خواهد گذاشت. بهبود تدریجی، هرچند اندک، در بسیاری از اقتصادهای نوظهور پیش‌بینی شده، اما میزان این بهبود نامشخص است. روند صعودی رشد نیازمند اصلاحات و پشتیبانی سیاست‌های پولی در هند و برزیل، اقدامات متمرکز سیاستی در ترکیه برای رشد پایدار، و بهبودی تدریجی صادرکنندگان کالاهای چینی می‌باشد.

نمودار ۱-۱۳- روند رشد تولید ناخالص داخلی کشورها/مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۲۱-۲۰۱۹

منبع: IMF, April 2020

۱-۲-۳- پیش‌بینی موسسه بین‌المللی مشاوره مدیریت مک‌کینزی، مورخ ۳ آوریل ۲۰۲۰

برآوردها حاکی از آن است که صنایع هوایی، نفت، گاز، بانکداری و خودروسازی به ترتیب بیشترین خسارت اقتصادی ناشی از همه‌گیر شدن ویروس کرونا در جهان را متحمل خواهند شد. در این بررسی وضعیت اقتصادی جهان بر پایه دو سناریوی خوش‌بینانه و بدبینانه پیش‌رو برای شیوع ویروس کرونا پیش‌بینی شده و حقایق و بینش‌هایی در مورد شرایط فعلی کووید-۱۹ به منظور کمک به درک بهتر روش‌های بهینه توسط تصمیم‌گیران ارائه شده است (McKinsey & Company, 2020).

▪ سناریوی نخست (خوش‌بینانه)

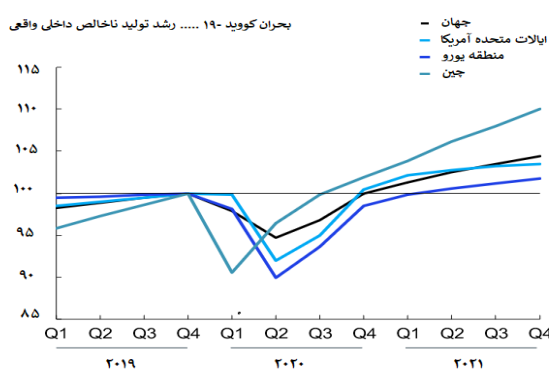
این سناریو بر این فرض استوار است که شیوع فزاینده ویروس کرونا تا اواسط فصل دوم سال جاری میلادی (ماه می) در خاورمیانه، اروپا و ایالات متحده ادامه خواهد داشت و سپس تحت تاثیر اقدام‌های بهداشتی و

^۱ملاحظه می‌شود؛ در پیش‌بینی اولیه هر دو نهاد OECD و IMF، تاثیر و شیوع ویروس کرونا در آمریکا و اروپا کمتر از میزانی که عملاً اتفاق افتاد پیش‌بینی می‌شد.

درمانی موثر سیر نزولی به خود خواهد گرفت. طبق این سناریو، تداوم شیوع ویروس کرونا در جهان و انتقال به جوامع جدید می‌تواند در نهایت منجر به کاهش ۰/۳ تا ۰/۷ درصدی تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۲۰ شود. در صورت تحقق این فرض، رشد تولید ناخالص داخلی جهان در سال جاری میلادی به منفی ۱/۸ درصد می‌رسد و در سه ماهه نخست سال ۲۰۲۱ به سطح پیش از بحران اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا خواهد رسید.

همچنین رشد اقتصادی آمریکا در سال جاری میلادی به منفی ۲/۴ درصد می‌رسد ولی در زمستان ۲۰۲۰ این رشد به سطح پیش از نمایان شدن تبعات اقتصادی همه‌گیر شدن ویروس کرونا باز خواهد گشت. اما کشورهای عضو منطقه اقتصادی یورو با رکود سنگین‌تری مواجه شده و رکود ۴/۷ درصدی را در سال ۲۰۲۰ متحمل خواهند شد که تا تابستان سال ۲۰۲۱ زمانی که شرایط اقتصادی این منطقه به حالت پیش از شیوع ویروس کرونا بازگردد، ادامه خواهد داشت. در مقابل آمریکا و اروپا، چین کمترین تاثیر منفی را متحمل خواهد شد؛ به‌طوریکه رشد اقتصادی این کشور در سال جاری میلادی به منفی ۰/۵ درصد می‌رسد و اقتصاد این کشور نیز از زمستان سال ۲۰۲۰ به شرایط قبل از کرونا باز خواهد گشت (نمودار ۱-۱۴).

	کاهش در سال ۲۰۱۹ GDP واقعی Q4-۲۰۲۰ Q2 درصد تغییرات	۲۰۲۰ رشد GDP درصد تغییرات	زمان بازگشت به قبل از بحران پیش
چین	-۳/۵%	-۱/۵%	۲۰۲۰ Q4
ایالات متحده آمریکا	-۸/۰%	-۲/۴%	۲۰۲۰ Q4
جهان	-۵/۳%	-۱/۸%	۲۰۲۱ Q1
منطقه یورو	-۱۰/۱%	-۴/۷%	۲۰۲۱ Q2

نمودار ۱-۱۴- پیش‌بینی وضعیت اقتصادی در سناریوی خوش‌بینانه

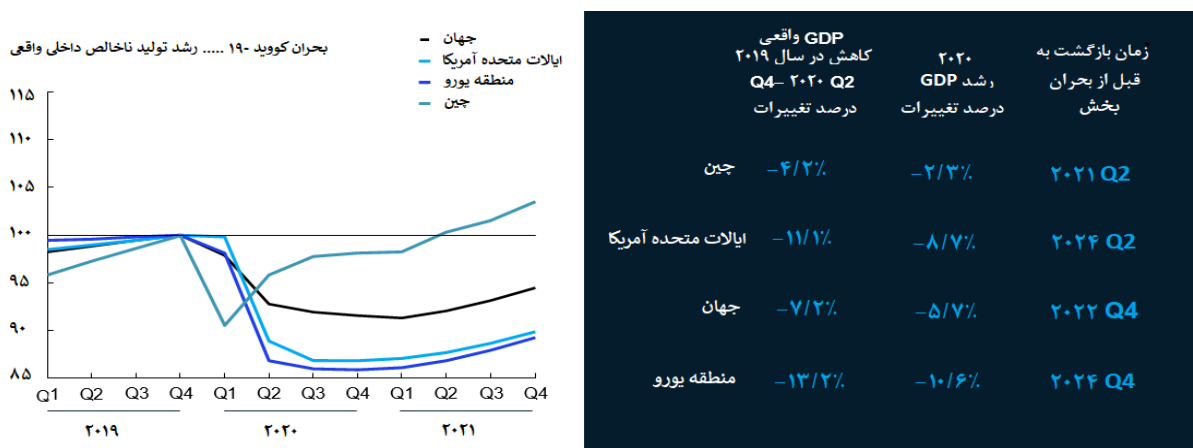
منبع: McKinsey analysis, in partnership with Oxford Economics (April 3, 2020)

▪ سناریوی بدبینانه

این سناریو بر این فرض متکی است که ویروس کرونا در سطح جهان در تابستان همچنان گسترش می‌یابد و سیستم‌های سلامت بسیاری از کشورها، به‌ویژه کشورهای کم‌درآمد و در حال توسعه، با تلفات سنگین انسانی روبه‌رو می‌شوند و زیان اقتصادی قابل‌توجهی به کشورها وارد خواهد شد. در صورت تحقق این فرض، رکود اقتصادی جهان در سال ۲۰۲۰ به ۵/۷ درصد می‌رسد و غلبه بر تبعات اقتصادی شیوع ویروس کرونا تا زمستان سال ۲۰۲۲ طول خواهد کشید. در این صورت، رشد اقتصادی آمریکا در سال جاری به منفی ۸/۷ درصد می‌رسد و سنگین‌ترین رکود اقتصادی این کشور پس از پایان جنگ جهانی دوم رخ خواهد داد. شرایط کلان اقتصادی در ایالات متحده تا تابستان سال ۲۰۲۴ به شرایط قبل از فراگیری ویروس کرونا باز نخواهد گشت.

رشد اقتصادی منطقه یورو نیز در سال جاری میلادی ۱۰/۶ درصد کاهش خواهد یافت و برای برقراری شرایط پیشین اقتصادی تا زمستان سال ۲۰۲۴ باید صبر کرد. اما در سناریوی بدبینانه نیز شرایط اقتصادی چین از آمریکا و اروپا بهتر خواهد بود؛ به طوری که رکود اقتصادی این کشور در سال ۲۰۲۰ به ۲/۳ درصد می‌رسد و تا تابستان سال ۲۰۲۱ وضعیت اقتصادی چین به حالت قبل از شیوع ویروس کرونا باز خواهد گشت (نمودار ۱-۱۵).

نمودار ۱-۱۵- پیش‌بینی وضعیت اقتصادی در سناریوی بدبینانه

منبع: McKinsey analysis, in partnership with Oxford Economics (3 April, 2020)

در هر دو سناریو، علاوه بر کاهش تقاضای مصرف‌کنندگان، شرکت‌ها باید چالش‌هایی که برای زنجیره تامین کالا ایجاد خواهد شد را نیز رصد کنند. هم‌اکنون اغلب شرکت‌هایی که از کارخانه‌های چینی قطعات و کالاهای خود را تامین می‌کنند به‌جای اینکه تصمیم به خارج ساختن زنجیره تامین خود از چین بگیرند، اقدامات تثبیت‌کننده را تا زمان فروکش کردن کرونا در پیش گرفته‌اند. در واقع کووید-۱۹ نقش یک تسهیل‌گر برای شرکت‌ها دارد تا تغییرات بلندمدت و استراتژیکی را برای اعمال در زنجیره تامین بررسی کنند.

۱-۳- پیامدهای شیوع ویروس کرونا بر نیروی کار و اشتغال

یکی از تاثیرات بلافاصله‌ی شیوع ویروس کرونا بر کشورها، کاهش در نرخ استخدام بوده که براساس پیش‌بینی بانک جهانی در تاریخ ۱۰ آوریل ۲۰۲۰، این نرخ ممکن است به ۳ درصد پایین‌تر از نرخ میانگین جهانی برسد. با کاهش در استخدام و بعضاً تعدیل نیرویی که شرکت‌ها انجام می‌دهند، کارگران باقیمانده مجبور می‌شوند سخت‌تر و در شیفت‌های طولانی‌تری کار کنند، بنابراین دستمزدها افزایش می‌یابد. بنابراین، انتظار می‌رود برای دوره‌ای چند ماهه توازن کار-سرمایه شرکت‌ها بر هم خورده که منجر به بسته شدن کارخانه‌ها و در خانه ماندن کارگران می‌شود.

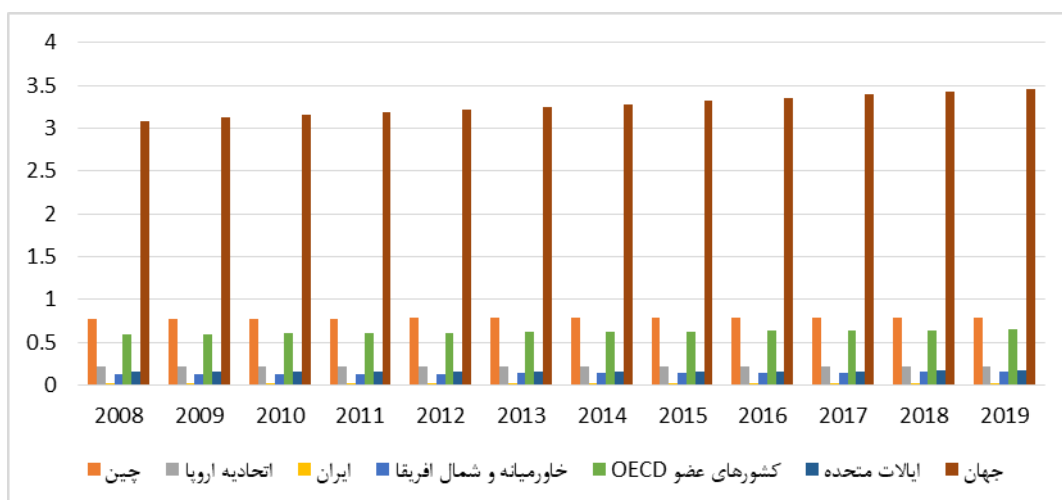

همان‌طور که نمودار ۱-۱۶ نشان می‌دهند روند نیروی کار کشورها و مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸ صعودی بوده است اما با توجه به نرخ بالای سرایت عدم تعادل در اقتصاد از بخشی به بخش دیگر، انتظار می‌رود کسب‌وکارهای بیشتری در معرض آسیب تعطیلی قرار گیرند. هرچند عدم قطعیت زیادی پیرامون فرضیه کاهش ۳ درصدی میانگین نرخ اشتغال در جهان وجود دارد و این فرضیه رابطه تنگاتنگی با مدت، شدت بیماری، اقدامات مهارتی و خودکنترلی افراد، انعطاف‌پذیری بازار کار و... دارد، اما آسیب به اشتغال گریزناپذیر است (Maliszewska et al., 2020). شیوع ویروس کرونا و تعطیلات متعاقب آن می‌تواند بیش از ۵ میلیون شغل را در سرتاسر جهان تحت تأثیر قرار دهد. طبق بررسی‌ها، بیش از ۹۰ درصد این مشاغل ارتباط گسترده‌ای با شبکه‌های تجارت جهانی دارند. تقریباً نیمی از آنها (۴۹ درصد) زیر مجموعه‌های شرکت‌های اصلی هنگ‌کنگ، ۱۹ درصد مربوط به امریکا، ۱۲ درصد ژاپن و ۵ درصد متعلق به آلمان می‌باشد (CNBC, 2020).

جدول ۱-۵- کل نیروی کار کشورها/مناطق منتخب طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸ (میلیارد نفر)

کشور/ سال	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
چین	۰,۷۷۴	۰,۷۷۵	۰,۷۷۵	۰,۷۷۸	۰,۷۸	۰,۷۸۲	۰,۷۸۳۶	۰,۷۸۴	۰,۷۸۵	۰,۷۸۵	۰,۷۸۳	۰,۷۸۱
اتحادیه اروپا	۰,۲۱	۰,۲۱۰۷	۰,۲۱۱	۰,۲۱۰۷	۰,۲۱۲	۰,۲۱۲	۰,۲۱۳	۰,۲۱۳۶	۰,۲۱۴۶	۰,۲۱۵۶	۰,۲۱۶	۰,۲۱۵۷
ایران	۰,۰۲۳۴	۰,۰۲۴	۰,۰۲۴	۰,۰۲۴۱	۰,۰۲۴۲	۰,۰۲۴۳	۰,۰۲۴۴	۰,۰۲۵۳	۰,۰۲۵۵	۰,۰۲۷۴	۰,۰۲۷۷	۰,۰۲۷۹
خاورمیانه و شمال آفریقا	۰,۱۲	۰,۱۲۴	۰,۱۲۸	۰,۱۳۱	۰,۱۳۴	۰,۱۳۷	۰,۱۳۹۸	۰,۱۴۲	۰,۱۴۵	۰,۱۴۷	۰,۱۵۰۱	۰,۱۵۲
کشورهای عضو OECD	۰,۵۹۶	۰,۵۹۹	۰,۶۰۲	۰,۶۰۵	۰,۶۱۱	۰,۶۱۵	۰,۶۲	۰,۶۲۵	۰,۶۳۲	۰,۶۳۸	۰,۶۴۴	۰,۶۴۷
ایالات متحده	۰,۱۵۷	۰,۱۵۷	۰,۱۵۶۹	۰,۱۵۶۹	۰,۱۵۸	۰,۱۵۸۷	۰,۱۵۹	۰,۱۶	۰,۱۶۲	۰,۱۶۴	۰,۱۶۵	۰,۱۶۶
جهان	۳,۰۹	۳,۱۲۳	۳,۱۵۳	۳,۱۸۴	۳,۲۱۸	۳,۲۵۱	۳,۲۸۳	۳,۳۲	۳,۳۵۴	۳,۳۹۲	۳,۴۲۷	۳,۴۶

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

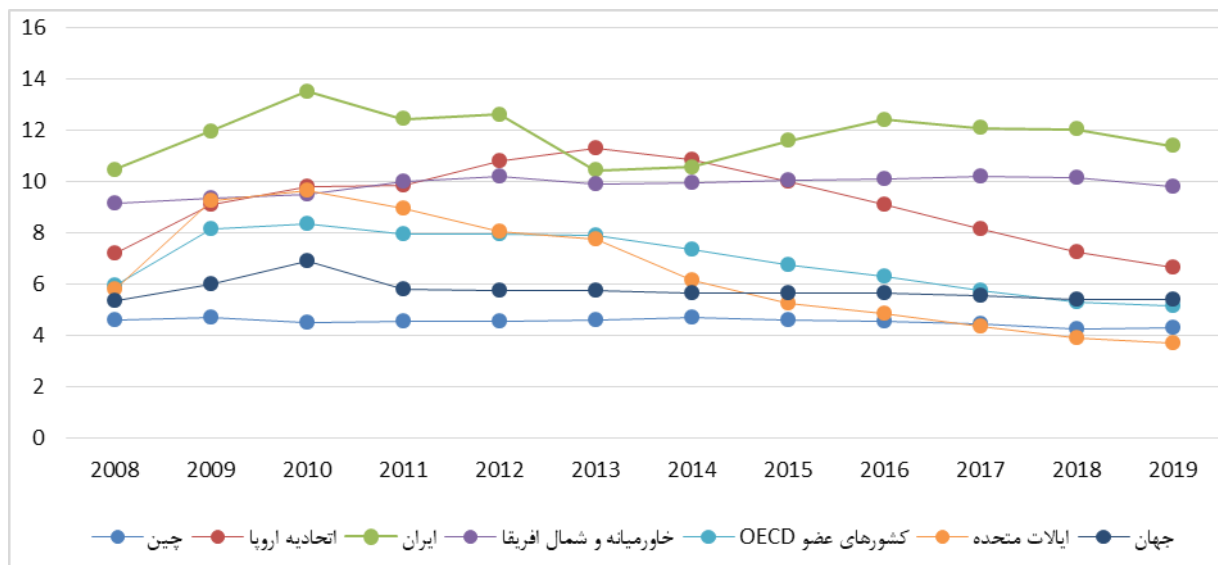

نمودار ۱-۱۶- تعداد نیروی کار کشورها/مناطق منتخب (میلیارد نفر) طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۹

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

اپیدمی کووید-۱۹ فراتر از نگرانی در مورد سلامتی کارگران و خانواده‌های آنها، بیماری و شوک‌های اقتصادی متعاقب آن، دنیای کار را در سه بعد اصلی تحت تأثیر قرار خواهد داد: (۱) کمیت شغل (اشتغال و بیکاری) (۲) کیفیت کار (به‌عنوان مثال، دستمزدها و حمایت‌های اجتماعی)؛ و (۳) تأثیر بر گروه‌های خاصی که در برابر نتایج نامطلوب بازار کار آسیب‌پذیر هستند. در مراکز شیوع بیماری، شرکت‌های خرده‌فروشی با حاشیه سود کم، با کاهش شدید تقاضا و محدودیت‌های نیروی کار و نقدینگی مواجه می‌شوند که آنها را (به‌خصوص شرکت‌های کوچک و متوسط) در معرض تعدیل نیرو و یا کاهش حقوق کارکنان قرار می‌دهد. نمودار ۱-۱۷ روند نرخ بیکاری کشورها و مناطق منتخب را طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۹ نشان می‌دهد. طبق نمودار، بیکاری در جهان تا حدودی کاهشی بوده است که با تأثیر ویروس کرونا بر اقتصاد کشورها و به تبع آن تعطیلی کسب‌وکارها، روند نرخ بیکاری در سال ۲۰۲۰ نسبت به سال‌های قبل افزایش قابل توجهی خواهد داشت.

نمودار ۱-۱۷- روند نرخ بیکاری طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۹ (درصد از کل نیروی کار)

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، ۲۰۲۰

طبق ارزیابی اولیه انجام‌شده توسط سازمان بین‌المللی کار (ILO) در ۱۸ مارس ۲۰۲۰، بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ تاثیر قابل توجهی بر بازارهای کار در سراسر جهان خواهد داشت. بسته به اینکه فعالیت اقتصادی جهانی تا چه اندازه تحت تأثیر قرار بگیرد، انتظار می‌رود آمار بیکاری تا ۲۴/۷ میلیون نفر افزایش یابد؛ با فرض کاهش ۲ درصدی تولید ناخالص داخلی جهانی برای سال ۲۰۲۰، پیش‌بینی می‌شود بیکاری جهانی به ۵/۳ میلیون نفر افزایش پیدا کند، این در حالی است که کاهش ۴ درصدی تولید ناخالص جهانی، منجر به ۱۳ میلیون بیکاری خواهد شد. بدترین سناریوی موجود که فعالیت اقتصادی جهانی را به شدت مختل خواهد کرد، کاهش ۸ درصدی در تولید ناخالص داخلی است که ۲۴/۷ میلیون بیکاری را در سراسر جهان به بار خواهد آورد. در حالی که این ارقام به خودی خود نگران‌کننده است، مهم است که پیامدهای این افزایش

چشمگیر بیکاری در سراسر جهان نیز مورد توجه قرار گیرد. زمانی که افراد شغل خود را از دست می‌دهند، منبع اصلی درآمد خود را نیز از دست می‌دهند که این امر منجر به مصرف کمتر کالاها و خدمات شده و در نتیجه ضعف اقتصادی را تشدید می‌کند.

۱-۴- پیامدهای اقتصادی شیوع ویروس کرونا در کشورهای مختلف

در قسمت قبل، حوزه‌های اقتصادی متأثر از شیوع ویروس کرونا مورد بررسی قرار گرفت. در نتیجه‌ی آسیب این حوزه‌ها، اقتصاد همه کشورهای جهان تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. پیش‌بینی می‌شود پیامدهای رکودی این ویروس در ده‌ها کشور و از جمله ایران در آینده نه چندان دور بیشتر آشکار شود. زنجیره رکود در کشورها در نهایت بر اقتصاد جهانی هم تاثیر منفی خواهد داشت و از روند رشد می‌کاهد. میزان اثرگذاری شیوع ویروس بر اقتصادهای مختلف یکسان نخواهد بود. با توجه به شرایط پاندمیک کرونا، دولت‌ها راهکارهای متفاوتی را برای مقابله با پیامدهای اقتصادی آن ارائه داده‌اند. اتحادیه اروپا برنامه هزینه ۲۰۰ میلیارد یورو را که توسط بروکسل و کشورهای عضو اتحادیه اروپا هماهنگ شده و معادل ۱/۵ درصد تولید ناخالص داخلی بلوک است، و همچنین اعطای تسهیلات نقدینگی حداقل به میزان ۱۳ درصد تولید ناخالص داخلی، مشتمل بر طرح‌های تضمین عمومی و پرداخت مالیات معوق، به اجرا گذاشت. سایر کشورها بین مردم پول توزیع کرده‌اند، مانند برنامه هنگ‌کنگ برای پرداخت ۱۰,۰۰۰ دلار [هنگ‌کنگ] به هر شهروند. در ادامه پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا در تعدادی از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه جهان و مهم‌ترین اقدامات آنها برای مقابله با پیامدهای اقتصادی بحران کرونا و کاهش آسیب‌های ناشی از آن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۴-۱- چین

گسترش ویروس کرونا چین را با یکی از بزرگترین چالش‌های اجتماعی، اقتصادی روبه‌رو کرده است. شیوع کرونا پیامدهای مختلفی، از کاهش فعالیت کارخانه‌های صنعتی و افت معنی‌دار تولیدات چین، بسته شدن کارخانه‌های بزرگ ملی و متعلق به شرکت‌های چندملیتی، خروج کارکنان شرکت‌های خارجی، لغو تورهای مسافرتی و پروازها به چین و بسته شدن مراکز اقامتی نظیر هتل‌ها و اماکن تفریحی در این کشور گرفته تا سقوط ارزش سهام در بازارهای بورس را به دنبال داشته است. برآورد می‌شود، شیوع ویروس کرونا در کمتر از دو ماه چندصد میلیارد دلار زیان را بر اقتصاد چین وارد کرده است. برخی تحلیلگران اعتقاد دارند میزان ضرر شرکت‌ها و کاهش صادرات چین در کنار هزینه‌های مالی که دولت چین مجبور شد برای کمک به بانک‌ها و شرکت‌ها پرداخت کند، به بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار رسیده است. اگرچه دولت چین سابقه‌ای طولانی در زمینه حمایت از مؤسسات مالی و بانکی دارد، این بار هم با هدف تقویت و تثبیت رشد اقتصادی خود این اقدام را با شدت بیشتری انجام می‌دهد. حجم تزریق نقدینگی به بازارهای مالی این کشور که در یک مرحله

بیش از ۱۵۰ میلیارد دلار بود، بی سابقه ارزیابی شده است. در کنار این هزینه باید ضرر بازار سهام این کشور را هم محاسبه کرد. در نخستین روز پس از پایان تعطیلات سال نو چینی، بورس شانگهای نزدیک به ۴۰۰ میلیارد دلار از ارزش خود را از دست داد. پیش‌بینی موسسات و نهادهای بین‌المللی در خصوص کاهش در رشد اقتصادی چین در قسمت قبل ارائه شد. شرایط اقتصادی چین به گونه‌ای است که نمی‌توان جایگاه آن را در اقتصاد جهان نادیده گرفت و به‌طور قطع این افت رشد بر اقتصاد جهان نیز تاثیرگذار خواهد بود (Masters, 2020; OECD, 2020).

مهمترین اقدامات حمایتی و تشویقی دولت چین در راستای مقابله با پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر کسب‌وکارهای این کشور به شرح زیر است (همان منابع):

- تشویق بانک‌ها به تعدیل شیوه بازپرداخت وام‌ها، افزایش دوره سررسید وام‌ها و امکان تأمین مالی مجدد
- معافیت بنگاه‌های کوچک و متوسط از پرداخت حق بیمه کارفرما، کاهش ۵۰ درصدی حق بیمه سهم کارفرما برای بنگاه‌های بزرگ و به تعویق انداختن پرداخت حق بیمه کارفرما تا شش ماه برای شرکت‌هایی که به دلیل شیوع کرونا با مشکل در تولید مواجه شده‌اند.
- معافیت از پرداخت اجاره‌بهای ماه فوریه برای شرکت‌های کوچک و متوسطی که دارایی‌های سرمایه‌ای خود را از دولت اجاره کرده‌اند، در صورت عدم تعدیل کارکنان یا تعدیل حداقلی نیروی کار
- تعلیق دریافت انواع هزینه‌های اداری و دفتری از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، تعویق در پرداخت مالیات شرکت‌های کوچک و متوسط آسیب‌دیده، تا سه ماه
- معافیت از پرداخت تعرفه یا مالیات بر ارزش افزوده به منظور واردات تجهیزات مقابله با شیوع کرونا با توجه ویژه به توسعه خدمات تجارت الکترونیک در بخش تجارت خارجی
- کمک هزینه به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به منظور تامین دستمزد کارکنان، آموزش آنها به صورت آنلاین و تهیه امکانات مرتبط با دورکاری در شرایط شیوع کرونا
- حمایت از پروژه‌های بزرگ سرمایه‌گذاری و همکاری نزدیک دولت‌های محلی با سرمایه‌گذاران خارجی این پروژه‌ها در مرتفع ساختن چالش‌های پیش آمده، به ویژه در بخش ساخت‌وساز.

۱-۴-۲- ژاپن

ژاپن از همان آغاز اپیدمی در چین به سرعت دست به کار شد و برای جلوگیری از گسترش نفوذ این ویروس مرزهای هوایی، زمینی و دریایی خود را مسدود کرده، مقررات قرنطینه اجباری را برای همه افراد، چه شهروندان خودی و چه خارجی‌هایی که می‌خواستند به ژاپن وارد شوند، برقرار کرد. با این وجود، ژاپن به‌عنوان سومین اقتصاد بزرگ جهان با کاهش شدید تقاضای خارجی و داخلی مواجه شد که به دنبال آن، فعالیت صنعتی ژاپن در ماه مارس با بیشترین سرعت خود در یک دهه اخیر کاهش یافت. صندوق بین‌المللی

پول کاهش حدود ۵ درصد برای رشد اقتصاد صادرات محور ژاپن در سال جاری پیش‌بینی می‌کند (جدول ۱-۴) که این بدترین عملکرد دولت از سال ۲۰۰۸ است. تاثیر ویروس کرونا تا حدی بوده که تغییراتی برخلاف فرهنگ رایج آن کشورها به وجود آورده است. کسب‌وکارهای ژاپنی به دلیل نگرانی‌های به وجود آمده، به کارمندان خود اجازه دورکاری داده‌اند؛ این در حالی است که دورکاری با فرهنگ کاری این کشور تناسب چندانی ندارد. علاوه بر این، دولت ژاپن بسته بزرگ کمک‌های اقتصادی ۱۰۸ هزار میلیارد ینی (در حدود هزار میلیارد دلار) معادل ۱۶ تا ۱۷ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور را برای مقابله با پیامدهای اقتصادی کرونا اختصاص داده است (Masters, 2020; OECD, 2020). بانک مرکزی در اواسط ماه مارس اعلام کرد که خرید سالانه سهام، اوراق قرضه دولتی و سایر دارایی‌ها را دو برابر کرده و به بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار می‌رساند. از نظر تحلیل‌گران، حفظ نرخ بهره صفر درصدی طی سالیان، گزینه‌های پیش روی بانک مرکزی ژاپن را محدود کرده است (همان منابع).

بانک مرکزی ژاپن پس از توافق با چند بانک مرکزی جهان بر سر اعطای اعتبار سه ماهه به منظور تسهیل موانع تخصیص اعتبار در بحبوحه شیوع کرونا، ۳۰/۲۷۲ میلیارد دلار به بازار تزریق کرد که بزرگ‌ترین بسته ارائه شده از سوی تویکو از سال ۲۰۰۸ تا کنون بوده است. همچنین ژاپن به پرداخت نقدی ۲۸۰۰ دلاری به ازای هر خانواده اقدام کرده و به والدینی که ناچار هستند در خانه بمانند و از کودکان یا بیمارانشان مراقبت کنند، حقوق پرداخت می‌کند (همان منابع).

۱-۴-۳- کره جنوبی

پس از آغاز اپیدمی در این کشور، مقامات کره جنوبی بر خلاف سیاستی که چینی‌ها در مراکز شیوع اتخاذ کرده‌اند، منع آمد و شد و هیچگونه محدودیتی برای شهروندان لحاظ نکرده‌اند. لذا همچنان و با وجود وضعیت خاص، بسیاری از رستوران‌ها و مراکز عمومی در این شهر در حال فعالیت هستند (OECD, 2020). این موضوع نشان می‌دهد، کره جنوبی الگوی جدیدی از مقابله با شیوع ویروس را به نمایش گذاشته است. این کشور به منظور حمایت از اقتصاد این کشور در برابر ضربه ناشی از ویروس کرونا، از بسته ۳۹ میلیارد دلاری برای تخصیص به کسب‌وکارهای کوچک و همچنین سایر محرک‌های اقتصادی رونمایی کرد (همان منبع). سؤال پیش از این با کاهش نرخ بهره و اختصاص بودجه ۱۲/۹ میلیارد دلاری، زنجیره اقدامات خود را برای جلوگیری از وارد شدن خسارت اقتصادی به این کشور آغاز کرده بود. بانک مرکز این کشور نرخ بهره را با ۰/۵ درصد کاهش به ۰/۷۵ درصد رساند. دولت تاکنون حدود ۲۰ تریلیون وون تسهیلات مختلف در نظر گرفته و اعلام کرده است به هر خانواده کره‌ای مبلغی معادل ۸۶۶ دلار یارانه پرداخت خواهد کرد.

علاوه بر این، دولت سئول برای کسب و کارهای کوچک با درآمد سالانه کمتر از ۷۸ هزار دلار که هم‌اکنون در شرایط سختی به سر می‌برند، ضمانت‌نامه دریافت وام صادر خواهد کرد تا اطمینان حاصل کند که شرکت‌ها می‌توانند به آسانی و با هزینه کم به این اعتبار دسترسی پیدا کنند (همان منبع).

۱-۴-۴- هنگ کنگ

هنگ کنگ اعلام کرده است که به هر یک از ساکنان مقیم خود امسال، نزدیک به ۱۲۰۰ دلار [امریکا] پرداخت خواهد کرد. مقامات هنگ کنگ دلیل این پرداخت را تلاش برای کمک به وضعیتی اعلام کرده‌اند که در آن اقتصاد این شهر دچار آسیب شده است؛ مشکلات مالی که به دلیل تظاهرات طولانی‌مدت در این منطقه و همچنین تاثیرات اقتصادی ویروس کرونا به وجود آمده است.

هنگ کنگ در نیمه دوم سال ۲۰۱۹ میلادی دچار یک رکود شده است. طبق آمار منتشر شده، اقتصاد این کشور در نیمه دوم سال گذشته میلادی ۱/۲ درصد منقبض شده است. این اولین رکود سالانه اقتصاد هنگ کنگ از سال ۲۰۰۹ است (OECD, 2020).

۱-۴-۵- هند

هند به‌عنوان سومین اقتصاد بزرگ آسیا با جمعیت بیش از یک میلیارد نفر تصمیم به قرنطینه سه هفته‌ای گرفت و همین موضوع اقتصاد این کشور را به شدت تحت تاثیر قرار داد. بانک مرکزی هند پس از نشست کمیته پولی-مالی خود، نرخ بهره پایه را ۰/۷۵ درصد کاهش داده و از ۵/۱۵ درصد به ۴/۴۰ درصد رساند (CBI, 26 March 2020).

از جمله اقدامات جالب دولت هند این بود که همزمان با تلاش برای مقابله با آثار اقتصادی ناشی از شیوع کووید-۱۹، نخست‌وزیر و سایر مقامات ارشد دولتی این کشور با کاهش ۳۰ درصدی دستمزد خود موافقت کردند. علاوه بر این، دولت به همه شرکت‌ها توصیه کرده است اطمینان حاصل کنند که با کارگران، به‌ویژه کارگران پیمانکاری که برای پیشگیری از بیماری همه‌گیر مرخصی می‌گیرند، طبق قانون وزارت کار برخورد شده و حقوق آنها کسر نمی‌شود (همان منبع).

همچنین دولت پرداخت کمک‌های نقدی وزارت کار به ۳/۵ میلیون کارگر روزمزد و ارائه یک بسته مالی به ارزش ۲/۲ میلیارد پوند (۲۰,۰۰۰ INR کرور) را که شامل بسته‌های بهداشتی، کمک وام، بازنشستگی بهزیستی، غلات غذایی رایگان، وعده‌های غذایی یارانه‌ای، تسویه حساب مالیاتی و پرداخت مالیات معوق می‌باشد، اعلام کرده است (همان منبع).

۱-۴-۶- پاکستان

شیوع ویروس کرونا در چین به‌عنوان همسایه شمالی پاکستان، نه تنها وضعیت همکاری‌های اقتصادی دو کشور را به‌شدت تحت تاثیر قرار داده، بلکه صادرکنندگان پاکستانی به‌دنبال تغییر مسیر تجارت خود از زمین به دریا به‌دلیل بسته شدن گذرگاه‌های مرزی این کشور با همسایگان هستند. اقتصاد پاکستان با تشدید پدیده شیوع ویروس کرونا ممکن است برای کوتاه‌مدت با زیان ۶۱ میلیون دلاری روبرو شود اما این احتمال نیز وجود دارد که در صورت طولانی شدن اوضاع فعلی، زیان سنگین ۵ میلیارد دلاری گریبان‌گیر پاکستان شود. براساس برآورد بانک توسعه آسیا در خصوص وضعیت احتمالی پیش روی اقتصاد پاکستان، کرونا حدود ۵۷/۱ درصد به تولید ناخالص داخلی پاکستان ضرر رسانده و نزدیک به ۹۵۰ هزار نفر نیز بیکار خواهند شد (Latif, 2020).

بیشترین ضررهای اقتصادی پاکستان به بخش‌های کشاورزی، معدن، ناوگان حمل‌ونقل، مهندسی سبک و سنگین و فعالیت‌های بازرگانی است؛ علاوه‌براین تاثیر کرونا بر قیمت جهانی نفت نیز نتوانسته نگرانی‌های مرتبط با وضعیت اقتصادی پاکستان را رفع کند (همان منبع).

دولت پاکستان برای مبارزه با کرونا ۹۰۰ میلیارد روپیه (۵/۶ میلیارد دلار) بودجه اختصاص داده که این بودجه شامل ۲۰۰ میلیارد روپیه (۱/۲۵ میلیارد دلار) برای گروه‌های کم درآمد به‌ویژه کارگران و ۲۸۰ میلیارد روپیه (۱/۷۶ میلیارد دلار) برای تهیه گندم است. سایر اقدامات دولت پاکستان در مقابله با ویروس کرونا به شرح زیر می‌باشد (همان منبع):

- پرداخت مبلغ ماهانه ۳۰۰۰ روپیه (۲۰ دلار) به بیش از ۵ میلیون نفر برای چهار ماه آینده
- پرداخت صورتحساب برق و گاز خانوارها به‌صورت اقساط
- تعویق موقت پرداخت بهره وام برای صادرکنندگان
- اختصاص بسته ۱۰۰ میلیارد روپیه (۶۳ میلیون دلار) برای حمایت از صنایع کوچک و بخش کشاورزی.

۱-۴-۷- ترکیه

کرونا موجب بیکاری بیش از ۲ میلیون نفر در این کشور شده‌است. بخش‌های گردشگری، خدمات، ورزش، حمل‌ونقل و کالاهای مصرفی (به‌خصوص لوازم خانگی بادوام) از مهمترین بخش‌هایی هستند که از شیوع کرونا آسیب جدی دیده‌اند. بعد از شیوع کرونا تنها برتری اقتصادی ترکیه، کاهش قیمت نفت در بازارهای جهانی به زیر ۳۰ دلار می‌باشد (OECD, 2020).

دولت ترکیه به خرده‌فروشان، رستوران‌ها و سایر کسب‌وکارها دستور داده است تا فعالیت خود را متوقف کرده و برای مدتی کوتاه از صندوق بیکاری مبلغی را به‌عنوان حقوق بیکاری دریافت کنند. مهمترین تدبیر

اقتصادی دولت آنکارا برای به حداقل رساندن تبعات اقتصادی کرونا، اعلام بسته اقتصادی ۱۰۰ میلیارد لیری (بیش از ۱۵ میلیارد دلار) بود. بسته حمایتی علاوه بر تولیدکنندگان و بخش‌های مختلف اقتصادی، بخشی از مردم عادی را نیز در بر می‌گیرد. منطبق با بسته یاد شده اصناف، مغازه‌داران و بازاری‌هایی که به دلیل شیوع کرونا تحت تاثیر قرار گرفته و دارای بدهی‌های بانکی هستند، می‌توانند با مراجعه به بانک‌ها پرداخت اصل و سود بدهی‌های خود را به تعویق بیندازند. همچنین ۲۵ میلیارد لیر اعتبار جدید به‌عنوان تسهیلات مالی در اختیار شرکت‌های تولیدکننده کالا و ارایه‌دهندگان خدمات قرار خواهد گرفت و در این راستا اولویت با شرکت‌هایی است که به دلیل انتشار کرونا دچار ضرر و زیان مالی شده‌اند. در بخش‌های گردشگری، هتلداری، صنایع غذایی، پوشاک، خودروسازی، آهن و فولاد، نساجی، تئاتر، سینما و تالارهای مراسم، پرداخت بیمه و مالیات به ۶ ماه بعد موکول شده و برای خانه‌های دارای قیمت زیر ۵۰۰ هزار لیر، به جای ۸۰ درصد قیمت، امکان دریافت وام تا ۹۰ درصد قیمت ملک فراهم شده است (همان منبع).

بانک مرکزی ترکیه در تازه‌ترین اقدام خود اعلام کرد نرخ بهره را با ۱/۲۵ درصد کاهش به ۹/۷۵ درصد می‌رساند. علاوه بر این، مبلغی برای ارائه کمک نقدی به خانواده‌های کم‌درآمد در نظر گرفته شده است. مبلغ مذکور برای دو میلیون نفر در نظر گرفته شده و به ازای هر خانوار یک هزار لیر پرداخت می‌شود و پایین‌ترین میزان حقوق بازنشستگی تا سقف ۱۵۰۰ لیر افزایش داده شده است. همچنین، به منظور جمع‌آوری کمک برای افراد نیازمند، کمپینی راه‌اندازی شده که به گفته دولت، بیش از ۸۴۷ میلیون لیر از این طریق جمع‌آوری شده است.

۱-۴-۸- ایالات متحده آمریکا

بر اساس آمار تکان‌دهنده اقتصاد آمریکا، شیوع ویروس کرونا موجب بیکاری ۱۰ میلیون آمریکایی در دوهفته انتهایی ماه مارس شده است. تحلیل‌گران معتقدند در سه ماهه دوم سال نرخ بیکاری ممکن است به ۴۰ درصد برسد که بسیار بالاتر از بیکاری ۲۵ درصدی در طول بحران بزرگ قرن بیستم می‌باشد. در حالیکه واشنگتن در معرض انتقاد بابت عدم مدیریت پاسخ بهداشت عمومی به پاندمی است، بابت حرکت قاطع برای تثبیت بازارهای مالی تقدیر شده است. در ماه مارس، فدرال رزرو اعلام کرد که برای حمایت از اقتصاد و تامین نقدینگی، با همه توان خود اقدام می‌کند. از جمله اقدامات تاریخی فدرال رزرو عبارتند از: کاهش نرخ بهره نزدیک به صفر، کاهش الزامات ذخایر قانونی بانک‌ها به صفر، خرید صدها میلیارد دلار از اوراق خزانه‌داری و اوراق بهادار رهنی، خرید بدهی شرکت‌ها و گسترش اعتبار اضطراری به غیر بانکی‌ها (Masters, 2020; FT Reporters, 2020).

دولت ترامپ و کنگره برای کمک به کشور در مقابله با شیوع کروناویروس، یک بسته محرک ۲ تریلیون دلاری را تصویب نمودند. این بسته حمایتی شامل پرداخت ۱۲۰۰ دلار برای هر بزرگسال و ۵۰۰ دلار برای

هر کودک است که با پرداخت ۷۵,۰۰۰ دلار درآمد سالانه برای افراد و ۱۵۰ هزار دلار برای زوجها شروع می‌شود (FT Reporters, 2020).

اقدام دیگر دولت، اعطای وام‌های تجاری کوچک به ارزش ۳۶۷ میلیارد دلار برای کمک به کسب‌وکارهای کوچکی است که در نتیجه بحران با زیان در درآمد مواجه شده‌اند. اگر کسب‌وکارها در بیشتر از شش ماه آینده اکثریت قریب به اتفاق کارمندان خود را حفظ کنند، وام بلاعوض خواهد بود. همچنین ۴۵۴ میلیارد دلار بودجه برای تسهیلات وام مدیریت‌شده توسط فدرال رزرو برای کمک به دسترسی کسب‌وکارهای بزرگ و متوسط به سرمایه در زمان بحران، از طریق ارائه وام، تضمین وام و خرید بدهی شرکت‌ها فراهم شده است. ۵۸ میلیارد دلار نیز برای کمک به خطوط هوایی از طریق وام و کمک‌های مالی و ۱۷ میلیارد دلار برای کمک به شرکت‌هایی که برای حفظ "امنیت ملی" حیاتی هستند، اختصاص یافته است.

۱-۴-۹- ایتالیا

ایتالیا یکی از کشورهای پیش‌تاز از نظر سرعت انتشار ویروس کرونا با بیشترین تلفات است. کرونا اقتصاد ایتالیا را به مرز تعطیلی کشانده است. دو استان اصلی آسیب‌دیده از ویروس کرونا یعنی لمباردی و ونتو در حدود ۳۰ درصد از اقتصاد این کشور را تشکیل می‌دهند. رشد اقتصادی ایتالیا برای سال ۲۰۱۹ مقدار بسیار پایینی پیش‌بینی شده بود و اکنون با بحران جدید، اقتصاد این کشور می‌تواند با یک رکود جدی روبه‌رو شود (جدول ۱-۴). ابعاد بحران هر روز شکل دیگری می‌یابد و دولت ایتالیا همراه با اقدامات محدودکننده، در پی جبران خسارات اقتصادی ناشی از شیوع کرونا برای شهروندان این کشور است. دولت این کشور در دو مرحله بسته محرک اقتصادی ۲۵ میلیارد یورویی را تصویب کرد. این بسته حمایتی ابعاد مختلفی دارد و از کمک‌های مالیاتی گرفته (تعویق سه ماهه در ارسال اظهارنامه‌های مالیاتی) تا تعویق پرداخت قبوض (تعویق مهلت پرداخت قبوض برق، گاز و آب تا ۳۰ آوریل) و معافیت از پرداخت اقساط وام (وام برای خرید خانه اول) را شامل می‌شود (FT Reporters, 2020).

از این بسته حمایتی، ۱/۱۵ میلیارد یورو برای نظام سلامت ایتالیا و ۱/۵ میلیارد یورو برای سازمان پوشش کشوری که وظیفه ساماندهی پاسخ به ویروس کرونا در کشور را بر عهده دارد تخصیص یافته است. سایر اقدامات حمایتی تعریف شده ذیل این بسته عبارتند از:

- پرداخت ۵۰۰ یورو به کسانی که به‌صورت خود اشتغالی فعالیت می‌کنند، به مدت سه ماه
- تسهیل دورکاری کارمندان بخش‌های دولتی از طریق دریافت تجهیزات لازم همچون لپ‌تاپ و تبلت
- در نظر گرفتن دوران قرنطینه کارمندان دولتی معادل طول درمان و بستری در بیمارستان و پرداخت حقوق آنان بر همین اساس

- تخصیص وام با سود صفر درصد و بازپرداخت ۱۵ ساله جهت تامین نقدینگی و کمک به بازپرداخت وام‌های پیشین به صاحبان مشاغل خصوصی
- تعلیق پرداخت هزینه‌های تامین اجتماعی و عوارض شهرداری از ۲۳ فوریه تا پایان آوریل و امکان پرداخت اقساطی این هزینه‌ها بعد از این تاریخ توسط شرکت‌ها
- معافیت پرداخت مالیات تا پایان ماه آوریل و همچنین پرداخت کمک‌های تامین اجتماعی و رفاهی برای کارگران شاغل در هتل‌ها و اماکن گردشگری
- حمایت از Alitalia، شرکت حمل‌ونقل ملی کشور که از سال ۲۰۱۷ تاکنون ۹۰۰ میلیون یورو وام گرفته است.
- حمایت مالی از خانواده‌هایی که فرزندان در خانه دارند، و برای رانندگان تاکسی و کارمندان پستی که همچنان در حال ارائه خدمات فوری در هنگام شیوع بیماری هستند.

۱-۴-۱۰- آلمان

از دید تاریخ و امور بین‌الملل، آنچه در حال حاضر در آلمان اتفاق می‌افتد رخداد چشمگیری است که می‌تواند برای همه کشورها درسی درباره نحوه آماده‌شدن برای یک بیماری عالم‌گیر و مدیریت آن باشد. نظام درمانی محکم آلمان که از محل بودجه عمومی تأمین مالی می‌شود به‌خاطر میزان مرگ‌ومیر نسبتاً پایین آلمان اعتبار و آوازه دارد. بیش از ۲۸۰۰۰ تخت مراقبت‌های ویژه مجهز به دستگاه تنفس مصنوعی، در بیمارستان‌های آلمان وجود دارد؛ این رقم بیشتر از هر جای دیگری در دنیا است. با همه این اوصاف دولت آلمان تلاش می‌کند این ارقام را افزایش دهد تا آمادگی لازم را در برابر آنچه ممکن است کروناویروس به‌بار آورد، داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود برای اولین بار پس از ۲۰۰۹، رشد اقتصادی آلمان بسته به طول مدت تعطیل بودن کشور، از ۳ تا ۱۰ درصد کاهش پیدا کند (جدول ۱-۴).

برلین برای مقابله با عواقب اقتصادی ویروس کرونا، تعهد خود به بودجه متوازن تحت عنوان شوارتز نال یا صفر سیاه را رها کرده و برای سرپا نگه داشتن بزرگ‌ترین اقتصاد منطقه یورو، ۳۵۰ میلیارد یورو - حدود ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی - را به این مشکل اختصاص داده است. این منابع از طریق وام‌های نامحدود صرف مشاغل خواهد شد که دچار مشکل شده‌اند (FT Reporters, 2020; Masters; 2020).

دولت آلمان مجموعه‌ای از اقدامات از جمله ایجاد صندوق «ثبات اقتصادی» (WSF) را تصویب کرده است؛ صندوقی که در آن بودجه‌ای تا سقف ۱۰۰ میلیارد یورو به‌منظور خریداری مستقیم سهام شرکت‌ها به‌عنوان راهی برای محافظت از آنها در بحران کنونی برابر ورشکستگی و همچنین تغییر مالکیت ناخواسته پیش‌بینی شده است. همچنین صندوق ۴۰۰ میلیارد یورو وام ضمانتی را در اختیار شرکت‌هایی که در خطر ناتوانی در بازپرداخت هستند، قرار خواهد داد. بودجه فوق‌العاده‌ای نیز شامل برنامه ۵۰ میلیارد یورویی به‌منظور اعطای

تسهیلات به کسب‌وکارهای کوچک و افراد با مشاغل آزاد که به دلیل بحران کرونا در خطر ورشکستگی هستند و پرداخت مستقیم به آنها تا سقف ۱۵ هزار یورو فراهم شده است (FT Reporters, 2020). دولت آلمان در سال جاری به بانک کی‌اف‌دابلو برای اعطای تسهیلاتی به ارزش ۳۵۶ میلیارد یورو مجوز داده است. برنامه بزرگ اعتباری و یارانه‌ای دولت بیش از ۷۵۰ میلیارد یورو (معادل ۸۳۴ میلیارد دلار آمریکا) برای افراد شاغل و کارفرمایان کوچک و شرکت‌های بزرگ در نظر گرفته شده است. برنامه‌های ویژه‌ای هم برای کمک به کارمندان برای پرداخت اجاره و حفظ مزایای‌شان برقرار شده است. حتی مالکیت نسبی دولت بر بسیاری از شرکت‌ها، از جمله شرکت‌های هواپیمایی (یا ملی کردن عملی آن‌ها) در دست بررسی است. در حال حاضر برای جلوگیری از موج بیکاری، از سیستم «زمان کوتاه»^۱ استفاده می‌شود؛ طرحی که در طول رکود بزرگ ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲ موفقیت‌آمیز بود. این سیستم به شرکت‌ها اجازه می‌دهد اشتغال کارگران را [موقتاً] متوقف کنند؛ در این صورت کارگران ۶۷ درصد از دستمزدها را، که توسط سازمان دولتی بیکاری پرداخت می‌شود، دریافت می‌کنند. پس از پایان بحران، همین کارگران حق دارند که با حقوق سابق‌شان به مشاغل قدیمی‌شان برگردند. با این روش شرکت‌ها در نهایت می‌توانند به سرعت کارشان را از سرگیرند، چون قادرند به یک نیروی کار مجرب تکیه کنند و نیازی به جستجو و آموزش کارگران جدید ندارند. نظام سلامت همگانی آلمان همه را تحت پوشش قرار می‌دهد، چه افراد شاغل و چه کسانی که اخراج شده‌اند. نظام تأمین اجتماعی نیز منظم‌اً کمک‌هزینه‌های ماهیانه‌ای برای جلوگیری از گرسنگی یا بی‌خانمان شدن مردم فراهم می‌کند.

علاوه بر استفاده از ذخایر انباشته مالی، دولت فدرال متمم بودجه ۱۵۶ میلیارد یورویی اضطراری (۴/۹ درصد تولید ناخالص داخلی) را برای سال ۲۰۲۰ تصویب کرد که برخی موارد هزینه‌کرد آن عبارتند از (Connolly, 2020; FT Reporters; 2020; Klaus; 2020; Masters; 2020):

- بودجه برای افزایش تجهیزات مراقبت‌های بهداشتی، ظرفیت بیمارستان‌ها و تحقیق و توسعه (واکسن)
- شرکت‌هایی که حداکثر پنج کارمند دارند، می‌توانند برای سه ماه یک پرداخت ۹۰۰۰ یورویی و شرکت‌هایی که حداکثر ۱۰ کارمند دارند ۱۵۰۰۰ یورو دریافت کنند.
- حمایت نامحدود به شکل وام از طریق بانک دولتی توسعه از شرکت‌هایی که دچار مشکل نقدینگی شده‌اند، با تعهد ۹۰ درصد وام توسط دولت
- گسترش یک طرح یارانه دولتی با هزینه ۱۰/۰۵ میلیارد یورو برای جبران حدود ۲/۳۵ میلیون نفر کارگری که توسط کارفرمایان خود در هنگام بحران اقتصادی اخراج می‌شوند.

علاوه بر بسته مالی دولت فدرال، بسیاری از دولت‌های ایالتی این کشور نیز با ارائه ۴۸ میلیارد یورو حمایت مستقیم و ۶۳ میلیارد یورو ضمانت در سطح دولتی، اقدامات خود را برای پشتیبانی از اقتصاد این کشور اعلام

^۱ "Short Time" System

کرده‌اند. علاوه بر پرداخت وجوه تامینی و حمایتی که به ایجاد تعادل در زندگی در شرایط قرنطینه کمک کرده و آن را قابل اجرا کرده است، پژوهش‌های کاربردی علمی نیز در آلمان با جدیت در حال انجام است (Connolly, 2020).

۱-۴-۱۱- فرانسه

در قانون اصلاح بودجه کشور فرانسه، بسته مالی ۴۵ میلیارد یورو (حدود ۲ درصد از تولید ناخالص داخلی شامل اقدامات پشتیبانی نقدینگی) و ۳۰۰ میلیارد یورو (حدود ۱۳ درصد از تولید ناخالص داخلی) به صورت ضمانت‌های دولتی برای وام‌های بانکی به شرکت‌ها ارائه شده است (FT Reporters, 2020).

امانوئل مکران، رییس‌جمهور فرانسه وعده تبدیل این کشور به یک کشور استارت‌آپی را داده بود که تزریق ۴ میلیارد یورو نقدینگی به این کسب‌وکارها برای حمایت از آن‌ها صورت گرفته است. تامین مالی مجدد (به مبلغ ۱۶۰ میلیون یورو)، پرداخت زودتر از موعد بخشی از اعتبارهای مالیاتی (به مبلغ ۱/۵ میلیارد یورو)، و تسریع در پرداخت سرمایه‌گذاری‌های از پیش برنامه‌ریزی شده در این بخش به ارزش ۱۵۰ میلیون یورو، بخشی از برنامه‌های موجود در طرح تزریق نقدینگی دولت فرانسه به استارت‌آپ‌های متاثر از شیوع کروناست. اقدامات کلیدی پشتیبانی مالی فوری این کشور شامل موارد زیر است (همان منبع):

- تسهیل و تقویت بیمه درمانی برای بیمار یا مراقبان آنها و افزایش بوجه اقلام بهداشتی
- تعویق در پرداخت حق بیمه تأمین اجتماعی و مالیات برای شرکت‌ها، تعویق در پرداخت اجاره و قبوض خدماتی برای بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط
- حمایت از دستمزد کارگرانی که مشمول برنامه کاهش ساعت کاری شده‌اند
- حمایت مستقیم مالی از شرکت‌های خرد تحت تأثیر رکود، مشاغل آزاد و کارگران مستقل
- تمدید مزایای بیکاری منقضی شده تا پایان تعطیلی‌ها و حفظ حقوق و مزایای افراد ناتوان
- ایجاد یک صندوق همبستگی برای مدیریت برخی از یارانه‌های جدید توسط وزارت دارایی
- نجات شرکت‌های دارای سهام دولتی مانند ایرفرانس، پرداخت مالیات معوق و حق بیمه تأمین اجتماعی آنها
- پرداخت به والدینی که اگرچه بیمار نیستند اما برای مراقبت از فرزندان خود باید در خانه بمانند.

۱-۴-۱۲- اسپانیا

دولت اسپانیا برنامه «بزرگ‌ترین بسیج منابع در تاریخ دموکراتیک اسپانیا» برای مقابله با تأثیرات اقتصادی بحران کروناویروس را اعلام کرده که بزرگ‌ترین بخش آن ۱۰۰ میلیارد یورو ضمانت وام دولتی برای

کسب و کارهای کوچک و متوسط با هدف تضمین نقدینگی است. سایر تعهدات دولت ۱۷ میلیارد یورو است که در مجموع، کل بسته از جمله پول خصوصی ناشی از ضمانت وام، بالغ بر ۲۰۰ میلیارد یورو خواهد بود. همچنین دولت اسپانیا اقدام به اختصاص بودجه ۱۳/۹ میلیارد یورو (حدود ۱ درصد تولید ناخالص داخلی) برای حمایت مالی از وزارت بهداشت، خدمات درمانی منطقه‌ای و تحقیقات مربوط به توسعه داروها و واکسن کرونا نموده است (OECD, 2020; FT Reports, 2020).

سایر اقدامات پیشگیرانه این دولت به شرح زیر می‌باشند:

- امهال قانونی پرداخت اقساط وام برای افرادی که درآمد آنها تحت تاثیر بحران قرار گرفته و مهلت قانونی مشابه برای پرداخت قبوض آب و برق
- حق استفاده از مزایای بیکاری موقت برای کارگرانی که به دلیل ویروس کرونا مشمول برنامه تنظیم کار استخدام موقت قرار گرفته‌اند، بدون نیاز به پرداخت حداقل سهم بیمه
- افزایش حقوق بیمار برای کارگران آلوده به ویروس کرونا و یا افراد قرنطینه شده که توسط بودجه تأمین اجتماعی پرداخت می‌شود.
- کمک هزینه به کارگران خود اشتغالی که فعالیت اقتصادی آنها تعلیق شده است.
- یارانه موقتی برای کارمندان تحت تأثیر کرونا و ویروس با مبلغی معادل ۷۰ درصد از پایه حقوق آنها
- کمک هزینه ماهیانه موقت حدود ۴۳۰ یورو (حداقل دو ماه) برای کارگران موقت که قرارداد آنها در مواقع اضطراری منقضی می‌شود و حق دریافت مزایای بیکاری را ندارند.
- بودجه مکمل به میزان ۳۰۰ میلیون یورو برای ارائه کمک به افراد بیمه شده وابسته
- پرداخت ۲۵ میلیون یورو به NGOها برای تهیه وعده‌های غذایی برای کودکان آسیب دیده
- کمک به اجاره بها برای اجاره نشینان آسیب پذیر
- معافیت از حق بیمه اجتماعی برای شرکت‌های تحت تأثیر برنامه تنظیم کار استخدام موقت
- به تعویق انداختن پرداخت مالیات برای بنگاه‌های کوچک و متوسط و خود اشتغالی به مدت شش ماه
- معافیت ۵۰ درصدی سهم تأمین اجتماعی کارفرمایان از فوریه تا ژوئن سال ۲۰۲۰، برای کارگرانی که قراردادهای موقت در بخش گردشگری و فعالیت‌های مرتبط دارند.

۱-۴-۱۳- سوییس

سوییس برای تمامی کشورهای منطقه شنغن، محدودیت‌های سخت ورود و خروج وضع کرده و با عبور شمار قربانیان از ۴۳ نفر، تجمع بیش از پنج نفر را ممنوع اعلام نمود. بانک مرکزی سوئیس ضمن تزریق نقدینگی به اقتصاد، از بانک‌های این کشور خواست تا همزمان با تلاش دولت برای افزایش تامین اعتبار، به منظور ممانعت از توقف چرخ صنعت، از پرداخت سود و باز خرید سهام خودداری کنند (OECD, 2020).

دولت سوئیس برای حمایت از شرکت‌ها و کارکنان سوئیسی در برابر پیامدهای اقتصادی کرونا، یک بسته حمایتی به ارزش ۳۲ میلیارد فرانک (۵۶/۳۲ میلیارد دلار) در نظر گرفته است. بانک مرکزی سوئیس نیز به منظور افزایش تامین اعتبار برای نظام بانکی، تسهیلاتی موسوم به «تامین مالی مجدد کووید-۱۹» راه‌اندازی کرده است که از حیث مبلغ هیچ سقفی ندارد.

دولت سوئیس همچنین از طرح اضطراری ۴/۲ میلیارد دلاری خود رونمایی کرد که براساس آن شرکت‌ها می‌توانند از طریق بانک‌هایی که با آنها داد و ستد می‌کنند، وام‌های دولتی بدون بهره تا سقف ۵۰۰ هزار فرانک سوئیس دریافت کنند. وام‌های بیشتر از ۵۰۰ هزار فرانک تا ۸۵ درصد توسط دولت ضمانت شده و نرخ بهره آن ۰/۵ درصد خواهد بود. شرکت‌هایی که متحمل کاهش چشمگیر درآمد شده‌اند نیز می‌توانند به اندازه ۱۰ درصد فروش سالیانه خود تا سقف ۲۰ میلیون فرانک، برای دریافت وام کوتاه‌مدت ثبت‌نام کنند. تسهیلات مذکور به بانک‌ها این اجازه را می‌دهد تا در قالب وام‌های با ضمانت دولت، از بانک مرکزی نقدینگی دریافت کنند. نرخ بهره معاملات تامین مالی مجدد همان نرخ بهره سیاستی بانک مرکزی سوئیس یعنی منفی ۰/۷۵ درصد است (همان منبع).

۱-۴-۱۴- سوئد

براساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، رشد اقتصادی سوئد در سال جاری حدود ۸ درصد کاهش می‌یابد (جدول ۱-۴)؛ رکودی به مراتب شدیدتر از آنچه سوئد در بحران مالی جهان در سال ۲۰۰۸ تجربه کرده بود. دولت سوئد به منظور تسکین ضربه اقتصادی ناشی از پاندمی کرونا، برای ساعات کاری کوتاه‌تر یارانه در نظر گرفته، مالیات را کاهش داده، وام‌های ضمانتی اعطا و مقررات را برای استفاده از مزایای بیکاری طولانی‌مدت تسهیل کرده است. دولت همچنین اعلام کرده که در راستای تعدیل آثار اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا، ۲/۲ میلیارد دلار دیگر برای کمک به مناطق و شهرداری‌ها ارائه خواهد کرد. این بودجه شامل ۵ میلیارد کرون برای هزینه‌های کلی و افزایش یافته دولت و همچنین مبالغی بیشتر برای بخش بهداشت و تامین اجتماعی می‌باشد.

سازمان نظارت مالی سوئد نیز به بانک‌ها مجوز تعویق بازپرداخت اصل وام‌های رهنی مسکن را داده است؛ پیش از این تنها افرادی که شغل خود را از دست داده یا بیمار شده بودند، قادر به استفاده از این امتیاز بودند (OECD, 2020).

۱-۴-۱۵- اتریش

در پی گسترش ویروس کرونا، دولت اتریش به راه‌اندازی صندوق مدیریت بحران کووید-۱۹ با بودجه ۴ میلیارد یورویی اقدام نمود. علاوه بر این، بسته‌های حمایتی برای پشتیبانی از بخش‌هایی مانند گردشگری و

حمل و نقل هوایی، که به شدت تحت تاثیر کرونا قرار دارند، ارائه داده است. سایر اقدامات دولت اتریش برای مقابله با پیامدهای اقتصادی ویروس کرونا عبارتند از (OECD, 2020):

- کاهش ساعات کاری کارکنان
- اعطای وام ۱۰۰ میلیون یورویی به هتل‌هایی که بیش از ۱۵ درصد در فروش خود متحمل ضرر شده‌اند.
- اعطای وام به ارزش ۲/۵ میلیون یورو به مدت ۵ سال به کسب و کارهای کوچک و متوسط.

۱-۴-۱۶- استرالیا

بانک مرکزی استرالیا به منظور حمایت از اقتصاد این کشور و کاهش آسیب‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا، برای خرید پنج میلیارد دلار استرالیا (۸۷/۲ میلیارد دلار آمریکا) اوراق قرضه برنامه‌ریزی کرده است. این برای نخستین بار از زمان بحران مالی ۲۰۰۸ است که این بانک دست به انجام چنین اقدامی می‌زند. پیش‌تر نیز بانک مرکزی استرالیا نرخ بهره را به کمترین سطح خود رسانده بود.

در استرالیا بسته حمایتی ۶/۱۷ میلیارد دلاری برای مبارزه با کرونا اختصاص یافته و پنج گروه اصلی به‌عنوان جامعه هدف در نظر گرفته شده است. اقدامات موقتی این کشور به شرح زیر می‌باشد (OECD, 2020):

- اختصاص کمک هزینه به مبلغ ۷۵۰ دلار برای حدود ۶/۵ میلیون نفر واجد شرایط در سراسر کشور
- پرداخت مبلغ ۲۱ هزار دلار به صاحبان مشاغل کوچک و تخصیص این مبلغ به صورت یارانه‌های پرداخت دستمزد

- پرداخت بین ۲ هزار تا ۲۵ هزار دلار کمک نقدی به مشاغل کوچک و متوسط
- تخفیف‌های مالیاتی و همچنین کمک‌های ۱۵۰ هزار دلاری برای تشویق به سرمایه‌گذاری برای مشاغل دیگر (به جز شرکت‌های بزرگ)

- ایجاد یک صندوق مالی ۱ میلیارد دلاری برای شرکت‌های بزرگ.
- دولت استرالیا به کسب و کارهای کوچک و متوسط برای دریافت وام ضمانتی کمک خواهد کرد و با توجه به اینکه شرکت‌ها مجبور به تعدیل نیرو شده‌اند، مزایای بیکاری را افزایش خواهد داد. کارجویان پول بیشتری دریافت خواهند کرد و افرادی که در مضمیقه اقتصادی هستند، می‌توانند در سال جاری و سال آتی، تا سقف ۱۰ هزار دلار استرالیا از صندوق بازنشستگی خود تسهیلات بدون مالیات دریافت کنند.

براساس اعلام دولت استرالیا، تا اینجای کار مجموع بسته‌ها و محرک‌های اقتصادی این کشور برای مقابله با آثار ناشی از اپیدمی جهانی کرونا، معادل ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی سالانه این کشور بوده است.

۱-۴-۱۷- انگلیس

دولت انگلیس به منظور مقابله با پیامدهای اقتصادی ویروس کرونا سه بسته بزرگ حمایت اقتصادی ارائه کرده است. در حال حاضر کل هزینه نامشخص است، اما حمایت مالی مستقیم پیشنهاد شده حداقل ۳۹ میلیارد پوند و احتمالاً نزدیک به ۵۰ میلیارد پوند است. انگلیس طرح ۵۰ میلیارد پوندی موسوم به «چتر» را برای حمایت از شرکت‌های متاثر از شیوع ویروس کرونا به کمیسیون اروپا ارائه داده بود که تصویب شد. این حمایت در قالب کمک بلاعوض، تزریق نقدینگی، مزایای مالیاتی و وام به کسب‌وکارها اعطا می‌شود. بانک مرکزی انگلیس نیز نرخ بهره را به ۱ درصد رساند. این نرخ بهره که کمترین نرخ بهره ثبت‌شده تاریخ پولی مدرن این کشور است باعث خواهد شد حدود ۲۰۰ میلیارد پوند نقدینگی به بازارها روانه شود (FT Reporters, 2020; Gabbai and Ross, 2020; Masters, 2020; OECD, 2020).

همچنین دولت برای جلوگیری از اخراج‌های عظیم نیروی کار شرکت‌ها، نسبت به پرداخت ۸۰ درصد از حقوق کارکنان خانه‌نشین تا سقف ۲۵۰۰ پوند در ماه اقدام کرده و اعلام نموده است کسب‌وکارها می‌توانند تا سقف ۳۰ میلیارد پوند مالیات بر ارزش افزوده دارایی‌های خود را پرداخت نکنند؛ مبلغی که آنها به‌طور معمول ظرف سه ماه به ماموران مالیاتی پرداخت می‌کردند.

دولت فاز نخست طرح تخصیص وام ضمانتی ۳۳۰ میلیارد پوندی خود به کسب‌وکارها را برای مدیریت ضربه اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا به مرحله اجرا درآورد. این طرح به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط کمک می‌کند تا با دریافت وام تا سقف ۵ میلیارد پوند، وقفه‌ها و اختلال ایجاد شده ناشی از کرونا در روند تجارت خود را مدیریت کنند (همان منابع).

علاوه بر این، هر کسب‌وکار پایدار با بازدهی حداکثر ۴۵ میلیون پوند می‌تواند برای دریافت وام ۱۲ ماهه بدون بهره درخواست خود را به بانک‌ها ارائه دهد؛ ۸۰ درصد این وام توسط دولت ضمانت می‌شود. همچنین بانک مرکزی نرخ بهره معیار خود را به ۰/۵ درصد کاهش داده و الزامات سرمایه بانک‌ها را نیز کمتر کرده است (Masters, 2020).

سایر اقدامات دولت بریتانیا در راستای کمک به اقتصاد این کشور، کمک ۷ میلیارد پوندی به نظام رفاهی را در بر می‌گیرد.

۱-۴-۱۸- کشورهای عربی

طی هفته نخست شیوع ویروس کرونا زیان‌های بازارهای مالی کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس به ۱۸/۷۸ میلیارد دلار رسید و عربستان در این میان با رقم ۸/۵۷ میلیارد دلار بیشترین زیان را متحمل شده است. گسترش ویروس کرونا در چین و تعطیلی شمار زیادی از واحدهای صنعتی و تولیدی، خسارت‌هایی را برای

بازارهای انرژی و بورس و اقتصاد کشورهای عربی به‌دنبال داشته است. چین به یکی از بزرگترین شریک تجاری هر یک از کشورهای عربی تبدیل شده است؛ از یک سو انواع مختلفی از کالاها را به کشورهای عربی صادر می‌کند و از سوی دیگر، بازارهای نفت کشورهای عربی حساسیت ویژه‌ای به تقاضای چین برای نفت دارند. شیوع این ویروس تقاضای چین برای واردات نفت از کشورهای عربی را کاهش داده است. با توجه به اهمیت و جایگاه اقتصاد چین برای کشورهای عربی، هر زبانی به چین، ضرر این کشورها را به‌دنبال خواهد داشت (Kane, 2020).

با توجه به اهمیت و جایگاه اقتصاد چین در نظام عرضه و تقاضای جهانی کالا و مواد اولیه هرگونه عاملی که باعث وقفه در واردات انرژی و همچنین تولید و صادرات کارخانجات صنعتی این کشور به کشورهای عربی شود، می‌تواند اقتصاد کشورهای عربی را هم با چالش عمده‌ای مواجه سازد. در حال حاضر چین بزرگ‌ترین واردکننده نفت خام در جهان است و براساس پیش‌بینی سازمان بین‌المللی انرژی، سهم آن از مصرف جهانی به ۱۴ درصد تا پایان سال ۲۰۲۰ می‌رسد. در نتیجه شیوع ویروس کرونا و کاهش صادرات نفتی اوپک، صادرات نفت عراق به چین تاثیر پذیرفته و این موضوع بر روی بودجه عمومی عراق تاثیر خواهد گذاشت. بخش بزرگی از بودجه عراق از درآمدهای حاصل از فروش نفت تامین می‌شود و هرگونه تاثیری بر قیمت نفت بر بودجه این کشور اثر خواهد داشت (همان منبع).

حجم همکاری اقتصادی و بازرگانی چین و کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس طی سال‌های اخیر افزایش یافته است. چین با امارات روابط اقتصادی گسترده‌ای دارد و حجم تجارت سالیانه این دو کشور حدود ۶۳ میلیارد دلار است. حجم تجارت چین با عربستان هم سالانه ۶۰ میلیارد دلار است و چین بزرگترین شریک اقتصادی ریاض به‌شمار می‌رود. حجم مبادلات تجاری چین با کویت و قطر هم به ترتیب حدود ۱۹ و ۱۳ میلیارد دلار است. حجم بالای تبادل تجاری چین با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس سبب شده است که نگرانی‌ها افزایش یابد، زیرا به‌علت گسترش ویروس کرونا میلیاردها دلار از حجم مبادلات اقتصادی میان چین و این کشورها به حالت تعلیق در آمده است (Thompson, 2020).

گسترده‌گی دامنه شیوع بیماری و درگیری اقتصاد جهانی، تبعات اقتصادی ناشی از قطع مبادلات تجاری بین چین و کشورهای عربی را تشدید می‌کند. لذا کشورهای عربی در مقابله با پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا اقداماتی را در پیش گرفته‌اند که در ادامه به اقدامات برخی کشورها اشاره شده است.

▪ امارات

بانک مرکزی امارات در راستای تعدیل آثار اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا، از بسته حمایتی ۱۰۰ میلیارد درهمی (۲۷ میلیارد دلاری) خود با عنوان «طرح حمایت اقتصادی هدمند» برای بانک‌های این کشور رونمایی کرد. این طرح شامل بسته کمکی ۵۰ میلیارد درهمی است که از طریق وام‌های بدون بهره در

اختیار بانک‌های این کشور قرار می‌گیرد. علاوه بر این، بانک‌ها مجازند تا سپرده‌های سرمایه‌ای خود را آزاد کنند که در نتیجه ۵۰ میلیارد درهم دیگر در اختیار وام‌دهندگان قرار می‌دهد. بانک مرکزی امارات همچنین در مرحله دیگر با کاهش ۵۰ درصدی ذخیره قانونی بر سپرده‌های جاری و کاهش آن از ۱۴ به ۷ درصد، ارزش مجموع اقدامات خود را تا این زمان به ۷۰ میلیارد دلار رسانده است. اقدامی که به گفته این بانک حدود ۶۱ میلیارد درهم نقدینگی برای بانک‌ها فراهم می‌آورد (Barbuscia and Kalin, 2020).

▪ عربستان سعودی

عربستان سعودی بسته حمایتی ۵۰ میلیارد ریالی (۱۳/۳ میلیارد دلار) برای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ارائه کرده است. این بسته حمایتی به صورت وام بانکی، به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط اعطا می‌شود تا به آنها امکان ادامه فعالیت و رشد را بدهد. علاوه بر این، عربستان سعودی، ۳۰ میلیارد ریال اعتبار به بانک‌ها و شرکت‌های تأمین‌کننده اختصاص خواهد داد تا پرداخت وام‌های شرکت‌های کوچک و متوسط را به مدت شش ماه به تاخیر بیاندازند. همچنین کسب‌وکارهای کوچک و متوسط از طریق یک برنامه تضمین وام ۶ میلیارد ریالی تحت حمایت قرار می‌گیرند (OECD, 2020; Barbuscia and Kalin, 2020).

▪ کویت

بانک مرکزی کویت به منظور تامین نقدینگی بیشتر برای استفاده بخش‌های حیاتی اقتصاد این کشور در بحران کرونا، نرخ سپرده قانونی برای فعالیت بانک‌های داخلی خود را ۵/۲ درصد کاهش داد. علاوه بر این، این نهاد در راستای افزایش نقدینگی، با تسهیل شرط ریسک وزنی^۱ برای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، آن را از ۷۵ به ۲۵ درصد کاهش داد. افزایش درصد بودجه قابل تخصیص به منظور توسعه مسکن براساس ارزش ملک یا هزینه توسعه نیز از دیگر اقدامات بانک مرکزی کویت در بحبوحه شیوع کرونا است.

بنا به اعلام بانک مرکزی این کشور، اقدامات مذکور انعطاف‌پذیری بانک‌ها را برای اعطای وام بیشتر افزایش داده و تاکید کرده که در صورت لزوم، اقدامات گسترده‌تری را در دستور کار قرار خواهد داد (Thompson, 2020).

▪ مصر

رکود سرمایه‌گذاری‌های چین در مصر در بلندمدت و همچنین کاهش مبادلات تجاری میان دو کشور، موضوعی است که می‌تواند اقتصاد مصر را با خطر روبرو سازد. بنابراین، مصر انتظار دارد که رشد اقتصادی در سه ماه آخر سال مالی ۲۰۱۹ تا ژوئن ۲۰۲۰ به دلیل اثرات اقتصادی کووید ۱۹ کاهش یابد. از این‌رو، اهداف رشد سالانه این کشور از ۵/۶ درصد به ۲ درصد تغییر یافته است (جدول ۱-۴). در راستای مقابله با آثار اقتصادی ویروس کرونا مصر بسته حمایتی ۶ میلیارد دلاری در نظر گرفته است (Thompson, 2020).

¹ Weighted Risk

کارمندان کابینه ریاست‌جمهوری برای حمایت از کارگران غیررسمی صنعت که تحت تأثیر آثار کووید ۱۹ قرار گرفته‌اند، ۲۰ درصد از حقوق خود را به صندوق تهیا مصر^۱ اهدا کرده‌اند. همچنین نیروهای مسلح مصر موظف به توزیع ماسک رایگان و کارفرمایان موظف به معاف کردن کارمندان مسن و زنان از حضور در محل کار بدون کاهش دستمزد شده‌اند. همچنین قاهره مبلغ ۶۴ میلیون دلار بودجه اضافی برای خدمات بهداشتی خود در نظر گرفته است به طوری که سرمایه‌گذاری‌ها در بخش بهداشت تا ۶۹ درصد افزایش یابد (همان منبع).

۱۹-۴-۱- موسسات چند ملیتی

در کنار اقدامات کشورها برای کاهش اثرات شیوع بیماری بر اقتصاد خود، موسسات بین‌المللی نیز در کنار کشورها قرار گرفته و خدمات بهداشتی و یا تسهیلات مالی به اعضای خود یا کشورهای نیازمند اعطا می‌کنند. در ادامه به اقدامات برخی از این موسسات اشاره شده است.

▪ بانک مرکزی اروپا (ECB)

بانک مرکزی اروپا از طریق برنامه خرید اضطراری پاندمی، قرار است برای کمک به اعضای خود در مواجهه با رکود، امسال ۷۵۰ میلیارد اوراق قرضه اضافی بخرد. کریستین لاگارد، رییس بانک مرکزی اروپا، وعده داده که هیچ محدودیتی برای حمایت‌های بانک وجود ندارد (Masters, 2020).

▪ صندوق بین‌المللی پول (IMF)

صندوق بین‌المللی پول ۵۰ میلیارد دلار برای وام به کشورهایی که با بحران مالی مواجه شده‌اند، با اولویت اقتصادهای نوظهور، اختصاص داده است. از جمله اقدامات صندوق در مبارزه با آثار اقتصادی کرونا عبارتند از: تامین مالی اضطراری از طریق تسهیلات اعتباری سریع (RCF)؛ کمک‌های فنی برای اجرای سیاست‌های جامع کلان اقتصادی؛ ایجاد و ساماندهی مؤسسات پولی، مالی و مبادله‌ای و ارائه کمک‌های فنی و آموزشی به کشورهای در حال توسعه (همان منبع).

▪ گروه بانک جهانی

بانک جهانی اعلام کرده که تا ۱۲ میلیارد دلار برای تامین مالی کشورهای در حال توسعه‌ای که با مشکل مواجه شده‌اند به پاندمی پاسخ خواهد داد. از جمله اقدامات بانک جهانی در مبارزه با آثار اقتصادی کرونا عبارتند از: به‌کارگیری ابزارهای سیاستی پولی، مالی، تجاری و سرمایه‌گذاری؛ اجتناب از سیاست‌های امنیتی که منجر به وخیم‌تر شدن اختلالات در زنجیره ارزش جهانی شود؛ عدم توقف صادرات کالاهای ضروری، غذا و محصولات دارویی؛ افزایش بودجه و پرداخت‌های مربوط به سلامت در کشورهای در حال توسعه؛ تقویت شبکه سلامت کشورهای در حال توسعه؛ حمایت از بخش خصوصی و اقدامات مقابله‌ای در بازارهای مالی کشورهای در حال توسعه (همان منبع).

¹ Tahya Misr Fund

۱-۵- جمع‌بندی

جهان با آزمون بی‌سابقه‌ای مواجه شده و این یک واقعیت است. میلیون‌ها نفر به وضعیت حاد این بیماری دچار شده‌اند و در بسیاری از مناطق بیماری به صورت نمایی در حال گسترش است. جوامع دچار آشفته‌گی شده و اقتصادها در حال فروپاشی است. با گسترش ویروس در سطح بین‌المللی، بسیاری از کشورها اقدام به انجام اقداماتی برای محدودسازی گسترش و شیوع این ویروس از طریق سیاست‌های انزوای اجتماعی، کاهش در فعالیت موسسات آموزشی، محدودسازی کار و محدود کردن تحرک مردم کرده‌اند. بررسی پیامدهای اقتصادی بحران کرونا در کشورهای مختلف نشان می‌دهد مهم‌ترین معضلی که کشورها با آن روبرو هستند و می‌تواند دارای آثار منفی بسیاری در دوران بعد از کرونا هم باشد، معضل بیکاری و از بین رفتن بسیاری از مشاغل است؛ مشکلی که در کشور ایران نیز بروز پیدا کرده، و به همین منظور دولت‌ها سعی بر حفظ کسب‌وکارها با ارائه بسته‌های حمایتی دارند تا علاوه بر گردش چرخ اقتصادی به حفظ مشاغل نیز کمک کنند. اهم اقدامات پیشگیرانه برخی از کشورهای مورد بررسی به‌طور خلاصه در جدول ۱-۶ آورده شده است.

جدول ۱-۶- خلاصه اقدامات پیشگیرانه کشورها در مقابله با ویروس کرونا

کشور	حمایت	کاهش نرخ بهره	خرید سهام و اوراق بهادار توسط دولت	به تعویق انداختن مهلت بازپرداخت اقساط تسهیلات بانکی	اعطای وام به کسب و کارها	ضمانت صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک	معافیت‌های مالیاتی	حمایت از بیمه بیکاری	کمک به کادر درمانی و حوزه سلامت و بهداشت	حمایت از بازار سرمایه	حمایت مالی از کسب و کارها و استارت‌آپ‌ها	دور کاری و کاهش ساعت کاری کارکنان	افزایش حقوق کارگران آلوده به ویروس کرونا و افراد قرنطینه شده	معافیت حق بیمه کارفرما	یارانه موقتی برای کارمندان	به تعویق انداختن اجاره و قبوض خدماتی	پرداخت بخشی از حقوق بیکاران در اثر ویروس کرونا	پوشش همگانی نظام سلامت
چین	*			*				*			*	*		*		*		
ژاپن		*						*		*		*						
کره جنوبی		*			*			*										
هنگ‌کنگ		*			*			*										
هند		*			*		*											
پاکستان		*		*	*			*			*			*				
ترکیه		*		*	*			*			*			*			*	
آلمان		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
ایتالیا		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
انگلیس		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
سوئد		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
سوئیس		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
اتریش		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
استرالیا		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
فرانسه		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
اسپانیا		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
ایالات متحده آمریکا		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
امارات		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
عربستان سعودی		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
کویت		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
مصر		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*
ایران		*	*	*	*	*		*	*		*	*		*	*	*	*	*

در مجموع، برای سرکوب این ویروس و احیای ویرانی‌های اجتماعی-اقتصادی آن در مناطق مختلف، پاسخ باید قاطعانه، خلاقانه و جمعی باشد. میزان پاسخ در سطح ملی باید متناسب با مقیاس بحران، هماهنگ و جامع بوده و پاسخ‌های بین‌المللی توسط سازمان بهداشت جهانی هدایت شود. در کشورهای با آسیب‌پذیری بیشتر، این پاسخ‌ها باید چندجانبه بوده و مسئولیت مشترک و همبستگی جهانی در پاسخ به تاثیرات کوید ۱۹ سرلوحه اقدامات قرار گیرد.

نخستین توصیه، اتحاد کشورها برای پاسخ فوری و هماهنگ برای متوقف کردن انتقال ویروس و پایان دادن به همه‌گیری آن است؛ در این ارتباط ضروری است کشورهای توسعه‌یافته به کشورهای در حال توسعه برای تقویت نظام سلامت و ظرفیت پاسخگویی کمک کنند. دومین توصیه، مقابله با آثار ویرانگر اجتماعی-اقتصادی آن به‌ویژه بر گروه‌های آسیب‌پذیر زنان، سالمندان، جوانان، کارگران کم‌درآمد، بنگاه‌های کوچک و متوسط و بخش غیر رسمی است؛ که به معنای طراحی سیاست‌های مالی و پولی است که با تامین مستقیم منابع برای خانوارها و کارگران، با تامین بیمه سلامت و بیکاری برای اجتماع، و با حمایت از کسب‌وکارها از ورشکستگی و زیان گسترده شغلی جلوگیری کنند.

بانک‌ها و دولت‌ها تاکنون اقدامات بی‌سابقه‌ای برای تامین نقدینگی برای بازارها و حفظ عملکرد آنها در پیش گرفته‌اند که شاید بیش از حد نیاز باشد، ولی این اقدامات باید به صورت بین‌المللی هماهنگ شوند تا تاثیرشان چند برابر شود. برای این پاسخ بزرگ‌مقیاس و هماهنگ جهانی، حداقل به منابعی به میزان ۱۰ درصد GDP جهانی نیاز است (Guterres, 2020). کشورهای توسعه‌یافته این منابع را در اختیار دارند و این پاسخ را اعمال می‌کنند؛ اما منابع کشورهای در حال توسعه باید با استفاده از انتشار دارایی‌های ذخایر بین‌المللی صندوق بین‌المللی پول و همچنین تزریق توسط سایر موسسات مالی افزایش داده شود. معاوضات بین بانک‌های مرکزی اقتصادهای در حال ظهور نیز می‌تواند به تامین نقدینگی مورد نیاز این کشورها کمک کند.

کاهش بدهی، از جمله چشم‌پوشی از پرداخت‌های بهره در سال ۲۰۲۰ باید در اولویت قرار گیرد. در این خصوص سازمان ملل باید سیستم‌های خود را بسیج کرده و زنجیره‌های تامین خود را در اختیار کشورها قرار دهد.

در نهایت، پس از گذر از این بحران، جهان با یک انتخاب مواجه خواهد شد: بازگشت به دنیایی مانند گذشته یا برخورد قاطعانه با موضوعاتی که جهان را در برابر بحران‌ها آسیب‌پذیر می‌کند. برنامه ۲۰۳۰ و ۱۷ هدف توسعه پایدار باید نقشه راه جهانیان باشد. بهبودی از بحران کوید ۱۹ باید به اقتصاد متفاوتی منجر شود. کلیه اقدامات کشورها در طول و بعد از بحران باید با تمرکز بر ایجاد اقتصاد و جوامع برابر، فراگیر و پایدار درمقابل اپیدمی‌ها، تغییر اقلیم و بسیاری از چالش‌های جهانی دیگر باشد که لازمه آن همبستگی جهانی است.

سیاست‌های حمایتی کلان اقتصادی می‌تواند به احیای اعتماد و کمک به بهبود تقاضا کمک کند، اما نمی‌تواند اختلالات ناشی از توقف اجباری برخی کسب‌وکارها و محدودیت‌های سفر را جبران نماید. اگر

ریسک‌ها تحقق یابند و رشد اقتصادی برای یک دوره طولانی کاهش یابد، اقدامات چندجانبه و هماهنگ برای اطمینان از سیاست‌های بهداشتی مؤثر، اقدامات کنترلی، حمایت از اقتصادهای کم‌درآمد و افزایش هزینه‌های مالی مؤثرترین ابزار برای بازگرداندن اعتماد و حمایت از درآمدها خواهد بود.

۲- اقتصاد ایران

دکتر عزیز احمدزاده^۱، دکتر علی سوری^۲

مقدمه

تاکنون گزارش‌های متعدد و متنوعی از تاثیر کرونا بر اقتصاد کشور منتشر شده است که از جنبه‌های مختلفی به موضوع توجه کرده‌اند. البته به دلیل سرعت بالای تحولات این پاندمی و ماهیت زنده اقتصاد در واکنش به آن، اساساً تاریخ انقضای بسیاری از تحلیل‌ها اندک بوده و هدف آنها پیش‌بینی تاثیرات کرونا در بازه اندکی از آینده بوده است و به همین دلیل، تاریخ تهیه آنها به ماه و حتی روز مشخص شده است. همچنین تاکنون شناخت نسبتاً بهتری از سرایت کرونا و اقدامات انجام گرفته برای مقابله با آن و تاثیرپذیری بخش‌های مختلف اقتصادی حاصل شده است. لذا در این بخش از گزارش سعی می‌شود کانال‌های اثرگذار پاندمی بر اقتصاد ملی با تاکید بر موارد حایز اهمیت برای صنعت بیمه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و سپس تحلیل‌ها با مطالعات مهم قبلی مقایسه شوند.

اقتصاد کنونی که عمده پیشرفت سرسام‌آور خود را مدیون کار گروهی و تقسیم کار مبتنی بر آن است که تخصص‌گرایی را در بالاترین سطح خود موجب شده و اکنون تولید بسیاری از محصولات را در قالب تقسیم کار بین المللی انجام می‌دهد، اکنون با قید فاصله فیزیکی انسان‌ها برخورد کرده است. لذا بسیاری از کارهایی که کار گروهی آنها در قالب تجمع کارکنان در یک مرکز فیزیکی تحقق می‌یافت، اکنون متوقف شده است. همین توقف یک حلقه از تولید، به دلیل پیوندهای بسیار گسترده پسین و پیشین اقتصاد کنونی، سبب اختلال در تقسیم کار گروهی و بین المللی شده است. به زبان دیگر، کرونا نه تنها افراد مبتلا را از فعالیت خارج کرده است، بلکه افراد سالم را هم در کمک به مبتلایان و حتی در ادامه فعالیت‌های روزمره خود ناتوان کرده است.

تحلیل‌های اولیه در خصوص تاثیر کرونا بر اقتصاد کشورها، عمدتاً مبتنی بر رکود اقتصادی چین و میزان انتقال آن به سایر کشورها بود. اما با عیان شدن این واقعیت که سرعت انتقال بین کشوری این ویروس بیشتر از سرعت انتقال آن در داخل چین بوده (و یا آنگونه که بعداً شایع شد، که میزان خطر و سرعت انتقال این ویروس بیشتر از آنچه بوده است که چین اعلام کرده بود)، تحلیل‌های اقتصادی که بر مبنای وقوع بحران در اقتصاد چین و انتقال آن به کسب و کارهای جهانی در تعامل با چین ارایه می‌شد، به سرعت رنگ باخت و

^۱ عضو هیات علمی پژوهشکده بیمه

^۲ عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران - مشاور علمی رییس پژوهشکده بیمه

مشخص شد که پیش‌بینی‌ها از بحرانی شدن اقتصاد چین دقیق نبوده و در مقابل، این خود ویروس بود که به اقتصاد کشورها حمله کرد. آن هم از طریق کانال‌های تعاملات انسانی و اجتماعی و نه از طریق روابط اقتصادی صرف و جابه‌جایی کالا. ماهیت حایز اهمیت این پاندمی برای اقتصاد، یکی سرعت سرایت بسیار بالا بوده و دیگری، تفاوت عوارض آن در افراد مختلف است، به نحوی که برای برخی افراد عوارض کشنده و مرگ را به همراه داشته و برای برخی دیگر عوارضی ملایم‌تر و حتی برای برخی افراد، ممکن است ابتلا به کرونا کاملاً نامحسوس و فاقد علامت باشد. سومین ویژگی مهم آن، فقدان واکسن و درمان موثر ثابت شده است. مجموع این ویژگی‌ها باعث شده است که فاصله‌گیری فیزیکی افراد به عنوان بهترین روش پیشگیری از شیوع بیماری قلمداد شود. بنابراین، اگرچه مرگ‌ومیر انسان‌ها به عنوان یکی از عاملین اصلی تولید (سرمایه انسانی) دارای بار مالی چشمگیری بر اقتصاد است، اما مساله کرونا با اقتصاد جهان، عمدتاً از تجویز فاصله‌گذاری اجتماعی شروع می‌شود و این بیماری حمله‌ای سهمگین به تمام فعالیت‌های اقتصادی تیمی و گروهی محسوب می‌شود که مستلزم تعاملات فیزیکی انسان‌ها از نزدیک هستند.

البته نظر به پویایی جامعه و اقتصاد، هم دولت‌ها و هم مردم و کسب و کارها، نسبت به بیماری واکنش نشان می‌دهند که این واکنش‌ها تحولاتی اساسی در فعالیت‌های اقتصادی را نیز رقم می‌زنند که از شدت تاثیر بیماری بر اقتصاد خواهد کاست.

۲-۱- وضعیت اقتصاد کشور قبل از کرونا

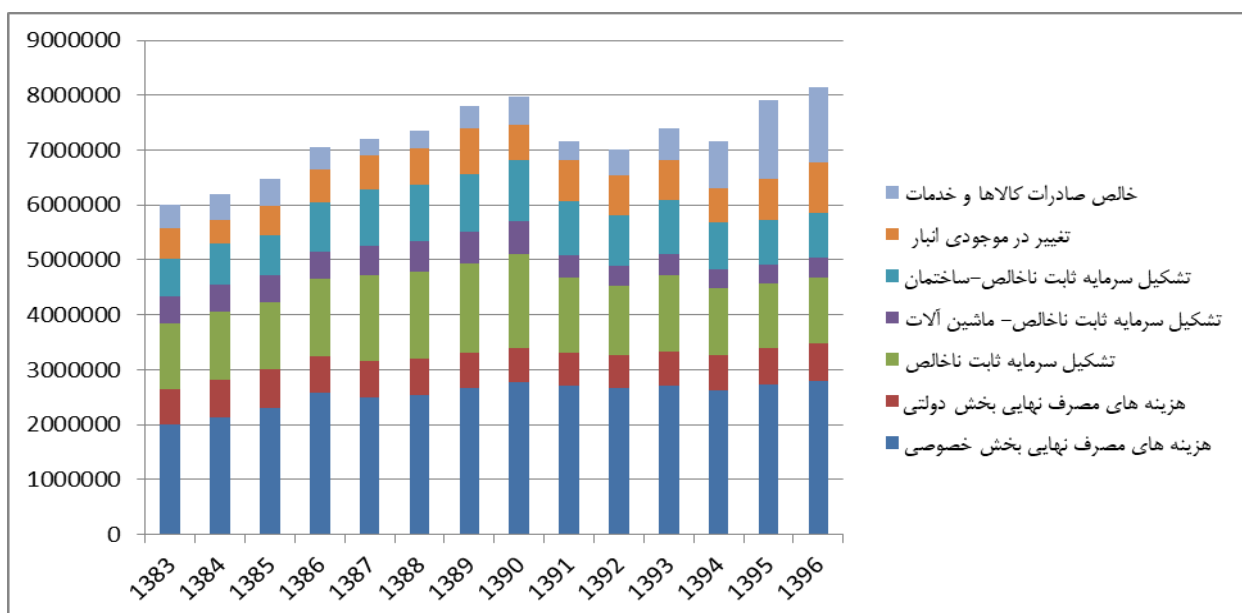
اقتصاد ایران به دلیل ماهیت نفتی و تک محصولی آن و همچنین ویژگی برجسته سیاست خارجی آن که دفاع از مظلومان و تقابل با امریکا است، همواره متأثر از قیمت نفت و تحریم بوده است. در ده سال اخیر نیز در دوره ریاست جمهوری آقای احمدی نژاد، ویژگی برجسته اقتصاد وفور درآمدهای نفتی ناشی از افزایش قیمت نفت و شروع برنامه‌های پرهزینه‌ای همچون مسکن مهر و سپس تشدید تحریم‌ها و جهش نرخ ارز در سال ۱۳۹۰ بود و به ترتیب یک رونق و رکود اقتصادی را به دنبال داشت. پس از آن و با شروع ریاست جمهوری دکتر روحانی، گشایش‌های ناشی از توافق برجام و خوشبینی نسبت به آن، سبب ایجاد یک دوره رونق در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ شد. اما این دوره چندان طول نکشید و با روی کار آمدن ترامپ و زیرپا نهادن برجام توسط وی، مجدداً تحریم‌های ایران روند تشدید شونده به خود گرفت و در کنار مشاجرات مربوط به پولشویی، سبب تضعیف مجدد اقتصاد ایران و شروع یک دوره رکودی دیگر شد، به نحوی که طبق اعلام مرکز آمار ایران، رشد اقتصادی سال ۱۳۹۷ برابر با منفی ۴٫۹ درصد (و منفی ۲٫۴ درصد بدون نفت) و برای نه ماهه اول سال ۱۳۹۸ برابر با منفی ۷٫۶ درصد (و صفر درصد بدون نفت) شد. طبعاً تاثیرپذیری بخش‌ها از تشدید تحریم‌ها (و متعاقب آن شوک نرخ ارز) یکسان نبود و بخش صنایع و معادن با رشد منفی

۱۶,۶ درصد در نه‌ماهه ۱۳۹۸، بیشترین آسیب را از تحریم‌ها دیده و در مقابل، بخش کشاورزی با رشد مثبت ۳,۲ درصد تاثیر ملموسی از تحریم ندیده است. از منظر متغیرهای پولی نیز در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ جایگزین شدن استقراض از بانک مرکزی به جای درآمدهای نفتی به عنوان راهی برای تامین مالی دولت، سبب افزایش رشد نقدینگی و تورم شده است. به نحوی که نقدینگی در این دو سال به ترتیب ۲۳,۱ و ۲۸,۲ درصد رشد داشته و تورم ۲۶,۹ و ۳۴,۸ درصدی را به دنبال داشته است.^۱

اهتمام کشور به مقاوم سازی اقتصاد در مقابل تحریم از طریق قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی کشور که ورود کالاهای دارای مشابه خارجی را ممنوع می‌کرد، در کنار برخی سیاست‌های اعمال شده برای ساخت و جایگزین نمودن محصولات داخلی به جای کالاهای وارداتی (نهیضت ساخت داخل) باعث کنترل تنزل اقتصاد شد. به نحوی که در سه ماهه سوم ۱۳۹۸ خوشبینی نسبت به خروج از رشد منفی و مثبت شدن رشد اقتصاد در سال آتی در حال شکل‌گیری بود. از بعد خانوار نیز باید گفت که سطح بیکاری به دلیل رکود بالا رفته و همچنین به دلیل تورم شدید ناشی از شوک نرخ ارز، قدرت خرید خانوارها به شدت کاهش یافته است. بنابراین، در مجموع باید گفت که کرونا در شرایطی به اقتصاد ایران حمله کرد که اقتصاد به دلیل مشکلات ساختاری قبلی و شوک‌های سنگین تحریم و نرخ ارز، بسیار تضعیف شده بود و تحمل شوک کرونا هم برای بنگاه‌ها و هم برای خانوارها بسیار دشوار بود. آثار تحولات مذکور در هزینه ناخالص ملی (نمودار ۱-۲) به خوبی نمایان است. در بخش‌های بعدی اجزای این نمودار مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

نمودار ۱-۲- اجزای هزینه ناخالص ملی به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (میلیارد ریال)

ماخذ: بانک اطلاعات سری زمانی بانک مرکزی ج.ا.ا.

^۱ آمارهای سال ۱۳۹۹ برای ۹ ماهه اول سال هستند.

۲-۲- اثرات مستقیم کرونا بر اقتصاد کشور

اثرات مستقیم کرونا در قالب سه بخش هزینه‌های درمانی و فوتی، تاثیرپذیری طرف عرضه و تاثیرپذیری طرف تقاضای اقتصاد از کووید-۱۹ بررسی می‌شود.

الف) هزینه‌های درمانی و فوتی

شیوع کرونا از طریق بیمار کردن افراد، هزینه‌های درمانی چشمگیری را به جامعه تحمیل می‌کند. این هزینه‌ها شامل هزینه‌های تشخیصی (اعم از آزمایش، رایولوژی یا سی‌تی‌اسکن)، هزینه‌های قرنطینه خانگی، بستری، آی‌سی‌یو و اقدامات درمانی مورد نیاز در خلال آنها می‌باشد. طبق اطلاع رسانی دکتر جان بابایی (معاون درمان وزارت بهداشت)^۱ گزارشی از دانشگاه علوم پزشکی ایران، مقادیر ذیل را در خصوص این هزینه‌ها به دست می‌دهد:

- ✓ متوسط هزینه برای افراد بستری در بخش‌های معمولی، ۲ میلیون تومان برای هر پرونده^۲
- ✓ متوسط هزینه لوازم حفاظتی به ازای هر تخت بستری معمولی برای بیماران کرونایی، ۲۰۰ هزار تومان
- ✓ متوسط هزینه برای بیماران کرونایی بستری در بخش ICU، ۴,۵ میلیون تومان برای هر پرونده
- ✓ متوسط هزینه لوازم حفاظتی به ازای هر تخت آی‌سی‌یو برای بیماران کرونایی، ۴۰۰ هزار تومان

تاکنون (تا ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۹) ۹۵ هزار مبتلا و ۷۶۰۰ فوتی بر اثر کرونا ثبت شده است و ۱۰۰ هزار پرستار و ۱۲ هزار پزشک مستقیماً به بیماران کرونایی خدمات ارائه می‌دهند. به نحوی که ۵۰ درصد تخت‌های بیمارستانها به بیماران کرونایی اختصاص یافته است. در صورت دسترسی به اطلاعات کافی، هزینه درمانی کووید ۱۹ به شرح زیر قابل برآورد بود:

کل هزینه تشخیصی = متوسط هزینه‌های یک تشخیص * تعداد مبتلایان

کل هزینه بستری = متوسط هزینه بستری (۲ میلیون تومان) * احتمال بستری (۲۰٪) * تعداد مبتلایان

$$\text{میلیون تومان } ۳۸۰۰۰ = ۲ * ۰,۲ * ۹۵۰۰۰$$

^۱ منتشر شده در سایت خبری خبرآنلاین

^۲ در صورت برخورداری از بیمه، صرفاً ۱۰ درصد از هزینه هتلینگ بیمارستان به عهده ی بیمار است. به طوری که به ازای این رقم، بستری در بخش عادی هزینه هتلینگی به اندازه ۱۵۰ تا ۲۰۰ هزار تومان و بستری در بخش ICU هزینه هتلینگی به اندازه ۱ میلیون تومان را به بیمار تحمیل می‌کند.

^۳ احتمالات بر مبنای مصاحبه دکتر هاشمیان از بیمارستان مسیح دانشوری با پایگاه اطلاع رسانی سیما احصا شده است.

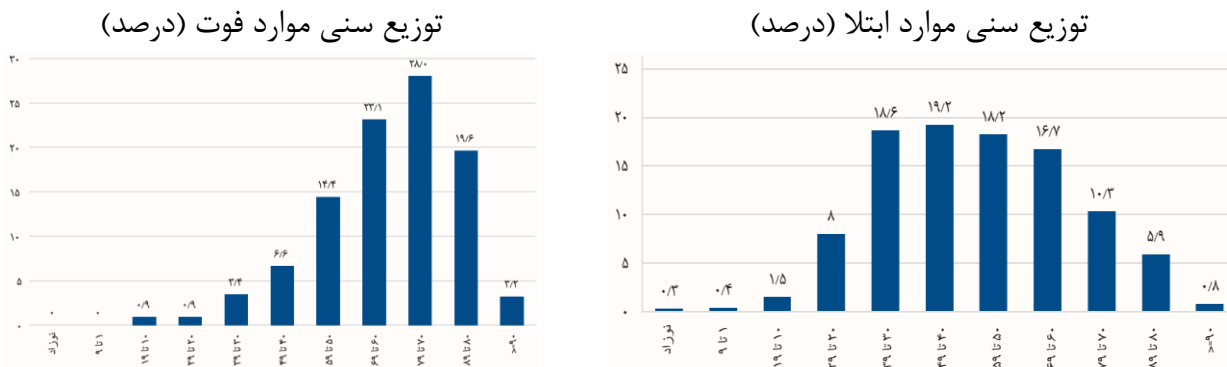

کل هزینه آی‌سی‌یو = متوسط هزینه آی‌سی‌یو (۴,۵ میلیون تومان) * احتمال ورود به آی‌سی‌یو (۰,۱۴) * تعداد بستری‌ها

$$\text{میلیون تومان } ۱۱۹۷۰ = ۴,۵ * ۰,۱۴ * (۰,۲ * ۹۵۰۰۰)$$

باید توجه داشت که هزینه‌های مذکور صرفاً برای دو ماه بوده و هزینه‌های مختلفی اعم از دوره نقاهت، قرنطینه خانگی و تشخیصی را شامل نمی‌شود. همچنین گستره بیماری کرونا سبب انحراف بسیاری از بخش‌های بیمارستانی از تخصص اصلی شده و به عنوان مثال، تعداد موارد جراحی و سایر خدمات درمانی بیماری‌های غیراورژانسی (که عموماً خدماتی گران‌قیمت هستند) به شدت کاهش یافته و ظرفیت‌های مذکور صرف خدمات دهی به بیماران کرونایی شده است که کاهش درآمدهای بیمارستان‌ها را نیز به دنبال داشته است. بنابراین فشار بسیار بالایی بر مراکز درمانی کشور وارد می‌آید و با توجه به سرعت انتشار بیماری، در صورت عدم رعایت اقدامات پیشگیرانه، در صورت ناتوانی کادر درمان در خدمات دهی بیشتر، نرخ مرگ و میر نیز بالاتر خواهد رفت.

نمودار ۲-۲- توزیع سنی موارد ابتلا به کرونا و موارد فوت در اثر کرونا در بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تهران

ماخذ: دانشگاه علوم پزشکی تهران (۱۳۹۹)

طبق نمودار ۲-۲، توزیع سنی مبتلایان در حوزه دانشگاه علوم پزشکی تهران، به نحوی است که بیشترین ابتلا برای سنین ۳۰ تا ۶۰ ساله می‌باشد که در واقع همان سن اوج فعالیت و بهره‌وری اقتصادی افراد است. جالب آنکه هرم سنی کشور نیز به نحوی است که بیشترین درصد از جمعیت کشور، به گروه‌های سنی در سن فعالیت اختصاص دارند و لذا بخش بزرگی از جامعه در ریسک ابتلا به بیماری قرار دارد. در مقابل، توزیع سنی موارد فوتی کاملاً متفاوت بوده و بیشترین موارد فوتی به مبتلایان ۷۰ تا ۷۹ سال تعلق دارد و برای بازه‌های سنی پایین‌تر و بالاتر، تعداد فوتی‌ها روند نزولی دارد. مقایسه دو نمودار نشان می‌دهد که توزیع

ابتلا، عمدتاً به روابط اجتماعی فرد بستگی دارد اما در موارد فوتی، سن عامل تعیین کننده‌ای است و با افزایش سن، احتمال فوت افزایش می‌یابد.^۱

جدول ۱-۲- توزیع جنسی مبتلایان و موارد فوتی کووید-۱۹ در بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تهران

	مردان	زنان	
توزیع جنسی مبتلایان	۵۶,۱	۴۳,۹	درصد
توزیع جنسی موارد منجر به فوت در اثر کرونا	۶۱,۲	۳۸,۸	درصد

ماخذ: دانشگاه علوم پزشکی تهران (۱۳۹۹)

از نظر توزیع جنسی نیز هم تعداد مبتلایان و هم تعداد فوتی‌ها در مردان بیشتر از زنان بوده است اما مقایسه این دو توزیع نشانگر آن است که مردان در مقابل کووید-۱۹ مقاومت کمتری داشته و نرخ مرگ و میر بالاتری را ثبت کرده‌اند. (جدول ۱-۲). به همین ترتیب، از نظر سابقه بیماری، بیماری‌های قلبی-عروقی، دیابت و سایر بیماری‌های مزمن، به ترتیب شایع‌ترین سوابق بیماری مبتلایان بوده و موارد فوتی نیز دارای سوابق بیماری به همان ترتیب بوده‌اند.

در کنار آن، بیماری و مرگ‌ومیر انسان‌ها علاوه بر اثرات روحی-روانی و اجتماعی آن، هزینه فرصت‌های بالایی نیز برای اقتصاد دارد. چرا که افراد بیمار قادر به کارکردن نیستند و فوت زود هنگام هر فرد، به معنای از دست رفتن سرمایه انسانی وی و از دست رفتن میانگین تمام سال‌های آتی است که می‌توانست کار کند و ارزش‌آفرینی برای اقتصاد داشته باشد.^۲ یکی از مبانی اقتصادی تشکیل مراکز بهداشتی و درمانی نیز پیشگیری و حداقل سازی این هزینه‌های جانبی بیماری و فوت افراد است. بنابراین، در مجموع اثرات مستقیم بیماری بر اقتصاد کشور، در سه قالب هزینه‌های درمانی، هزینه سرمایه انسانی از دست رفته و هزینه کاهش کیفیت زندگی بیماران و اطرافیان ایشان قابل تحلیل است. اگرچه مجموع هزینه‌های درمانی تاکنون ممکن است رقم بزرگی نباشد، اما اضافه نمودن سایر هزینه‌های مربوط به بیماری، هزینه بسیار بالایی به صورت سرانه به ازای هر بیمار دارد و سرعت سرایت بیماری می‌تواند هزینه سرانه بیماری برای کل کشور را به سرعت افزایش دهد. این امر مهم‌ترین علت برای اقدامات شدید پیشگیرانه علیرغم تبعات سنگین اقتصادی آن می‌باشد.

^۱ علت کمتر بودن تعداد فوتی‌های بازه‌های سنی بالای ۷۹ سال، کمتر بودن مبتلایان در این سنین می‌باشد و گرنه نسبت فوتی‌ها به مبتلایان روند فزاینده نسبت به سن دارد.

^۲ در اقتصاد بهداشت، زمانی که جامعه با از دست دادن سرمایه‌های انسانی خود در نتیجه مرگ زودرس متحمل می‌شود، در قالب معیاری به نام YLL (Years of Life lost) برآورد می‌شود که توسط سازمان جهانی بهداشت در مطالعه بار جهانی بیماری‌ها معرفی شده است و تابعی از سال‌های باقیمانده از عمر وی تا بازنشستگی، میزان تخصص و بهره‌وری (برحسب دستمزد-سالانه) و برخی موارد تکمیلی است. نظر به اینکه اطلاعاتی در خصوص جایگاه اقتصادی (و بهره‌وری) فوتی‌های کرونایی وجود ندارد، لذا محاسبه دقیق این معیار مقدور نیست. همچنین برای کاهش کیفیت زندگی در اثر بیماری، میار

با توجه به نیاز مالی برای پیشبرد اقدامات پیشگیرانه و درمانی کرونا، نگاهی به قانون بودجه دولت با تمرکز بر محل تامین مالی این شوک غیرمترقبه مفید به نظر می‌رسد. اولین تاثیر کرونا بر بودجه، تصویب لایحه بدون طرح آن در صحن مجلس بود که احتمالاً بر دقت بودجه در بهینگی تخصیص منابع تاثیر منفی گذاشته باشد. رشد کل بودجه نسبت به سال قبلی رقمی نسبتاً منطقی است اما بحث‌های اصلی در خصوص اجزای بودجه و خصوصاً اجزای تامین مالی آن است. چرا که علاوه بر کاهش بسیار شدید صادرات نفت، کاهش قیمت جهانی نفت نیز به عاملی تشدید کننده برای قطع درآمدهای نفتی کشور تبدیل شده و لذا ارقام مندرج در بودجه در قالب درآمدهای نفتی (ذیل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای) غیرواقعی می‌نمایند. تبصره ۲ قانون، به طور کلی دست دولت را برای فروش سهام شرکت‌های دولتی و باقیمانده سهام دولت در شرکت‌های واگذار شده را باز گذاشته است. بنابراین، واگذاری سهام شرکت‌های دولتی به عنوان منبع اصلی تامین مالی دولت، جایگزین درآمدهای نفتی یا استقراض از بانک مرکزی^۱ شده است.

در عمل نیز مشاهده شده است که تمرکز اصلی حاکمیت تاکنون، بر فروش سهام دولتی (و حتی سهام بخش عمومی غیردولتی مانند شستا و نهادهای حکومتی) بوده و برای اطمینان از فروش رفتن سهام مذکور، حمایت‌های بی‌سابقه‌ای از بازار سرمایه را در دستور کار قرار داده است. نظر به روند تعمیق بازار سرمایه طی سه ماه گذشته، به نظر می‌رسد که تامین مالی از بازار سرمایه برای دولت موفقیت آمیز خواهد بود و لذا محدودیت‌های بودجه‌ای در سال جاری چشمگیر نخواهد بود.

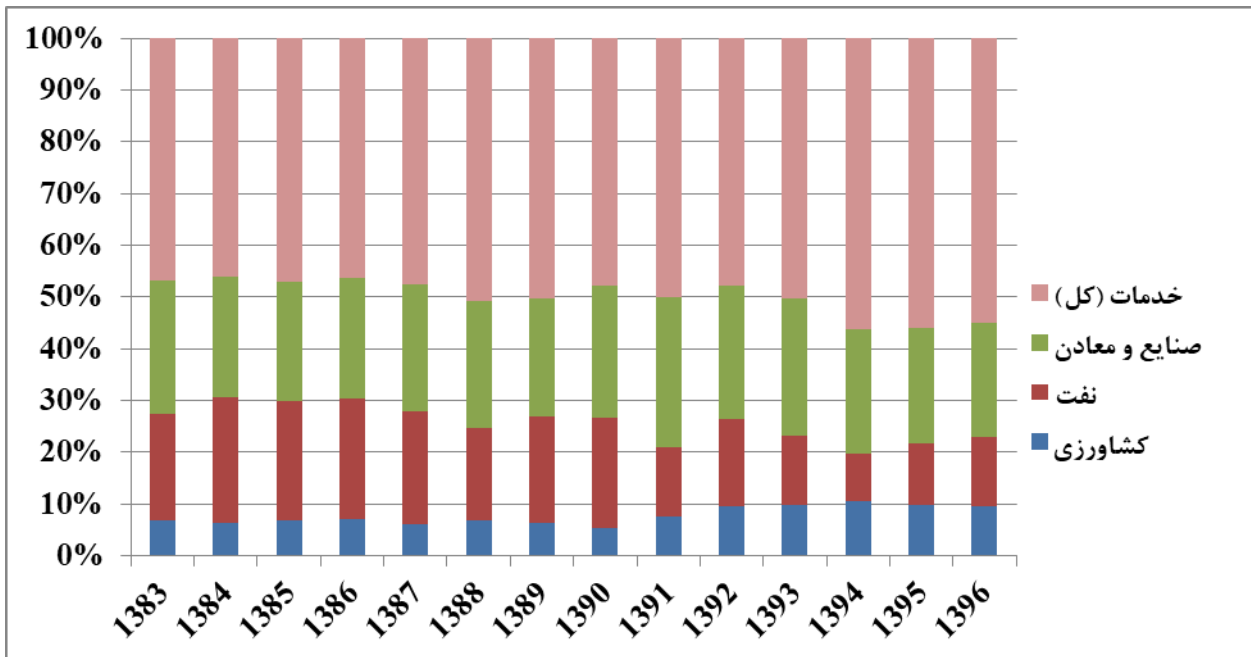
ب) تاثیرپذیری طرف عرضه

ساختار تولید کشور به نحوی است که بیش از ۵۵ درصد از ارزش افزوده کشور توسط بخش خدمات (با سهمی فزاینده از کل) ایجاد می‌شود و پس از آن، بخش‌های صنایع و معادن و نفت قرار دارد و بخش کشاورزی با سهمی کمتر از ۱۰ درصد، همواره کوچکترین بخش اقتصادی کشور بوده است (نمودار ۲-۳). بنابراین، عمده تاثیرپذیری اقتصاد کشور نیز از طریق اختلالات ناشی از کرونا در بخش خدمات خواهد بود. پس از آن، به نظر می‌رسد که واحدهای کوچک و متوسط تولیدی (SMEها) به دلیل آنکه نسبت نیروی کار به سرمایه بالاتری دارند و لذا تمرکز نیروی انسانی در آنها بالاتر است، آسیب‌پذیری بیشتری دارند و پس از آن، صنایع بزرگ و بخش کشاورزی به دلیل تراکم کمتر نیروی کار و اتکای کمتر تولید به تجمع کارکنان در یک محل، آسیب‌پذیری کمتری دارند.

^۱ استقراض از بانک مرکزی به دلیل تبعات تورمی شدید آن، در شرایطی که هم اکنون تورم سالانه بالای ۳۰ درصد است منطقی نیست. این امر سبب می‌شود که رشد نقدینگی در قیاس با دوره‌های رکودی قبلی به میزان چشمگیری کنترل شود.

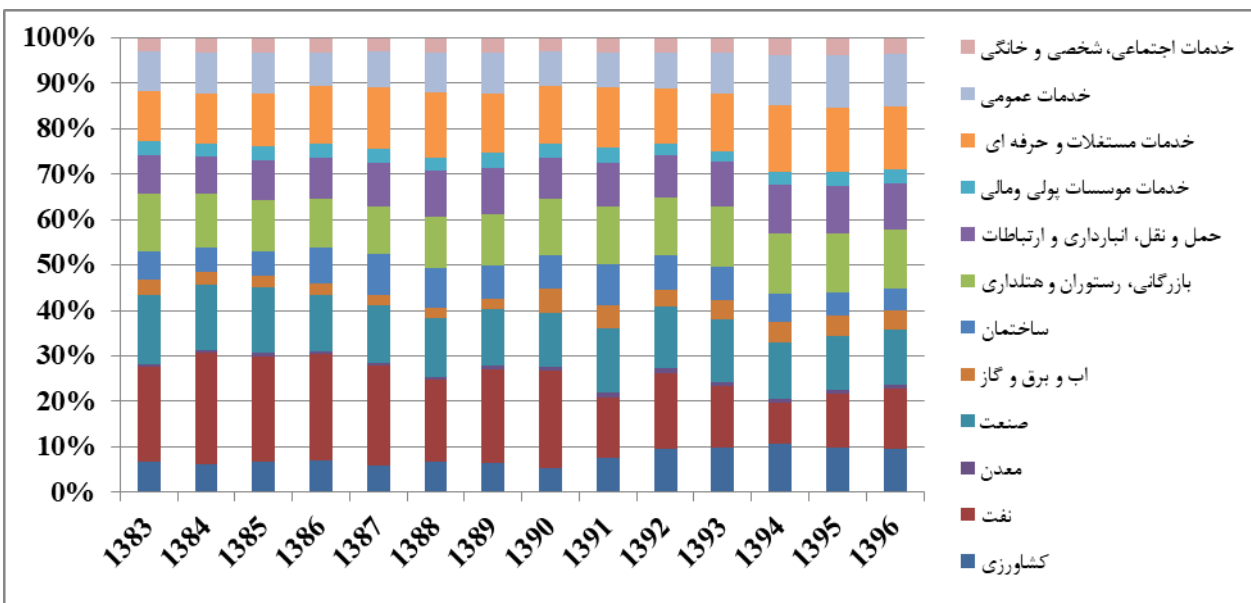
نمودار ۲-۳- سهم بخش های اصلی اقتصاد کشور از تولید ناخالص داخلی (ارزش افزوده)

ماخذ: بانک اطلاعات سری زمانی بانک مرکزی ج.ا.ا.

بخش خدمات خود به زیربخش های خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی؛ خدمات عمومی؛ خدمات مستغلات و مشاغل حرفه ای؛ خدمات موسسات پولی مالی و بیمه ای؛ حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات؛ بازرگانی، رستوران و هتلداری تقسیم می شود که سهم هر کدام از آنها در GDP در نمودار ۲-۴ ارایه شده است.

نمودار ۲-۴- سهم بخش های مختلف اقتصادی کشور از تولید ناخالص داخلی (ارزش افزوده)

ماخذ: بانک اطلاعات سری زمانی بانک مرکزی ج.ا.ا.

بخش‌هایی که تاثیر کمتری از کرونا می‌پذیرند، از قبیل بخش کشاورزی، نفت، معدن، صنعت، آب و برق و گاز، طبق نمودار ۳ مجموعاً سهمی کمتر از ۴۰ درصد از اقتصاد کشور را دارند. بنابراین، از نظر تولید و بخش عرضه، می‌توان گفت که ۶۰ درصد اقتصاد کشور شامل انواع بخش‌های خدماتی و بخش ساختمان به طور مستقیم متاثر از کرونا دچار اختلال در فعالیت‌های خود می‌شوند. بنابراین، کرونا سبب کاهش محسوس تولید کشور خصوصاً در بخش خدمات می‌شود. البته طبق نمودار ۱، چون سهم تغییر در موجودی انبار از تقاضای کل، در ایران همواره رقم چشمگیری بوده است^۱، در عمل هم واحدهای تولیدی و هم واحدهای توزیعی و خانوارها، دارای ذخایر نسبتاً بالای کالایی هستند. این امر سبب شد که هم توقف تولید برخی بخش‌ها، سبب توقف عرضه کالاهای ضروری و اساسی نشود و هم (به دلیل موجودی قابل قبول خانوارها) شدت تقاضا برای محصولات بهداشتی و خوراکی‌ها به شدت سایر کشورها افزایش نیابد و لذا تاثیر شوک کرونا بر جریان داد و ستد کالاهای اساسی، کمتر از سایر کشورها و همچنین کمتر از تاثیر آن بر تولید و مصرف بوده است.

در واقع آنچه در این بخش بیان شد، بر مبنای کاهش تولید ناشی از لزوم تعطیلی بنگاه‌ها به منظور پیشگیری از کرونا بود. اما این تنها عامل نیست و کاهش تقاضای ناشی از اقدامات پیشگیرانه خانوارها و بخش تقاضای کل نیز تشدیدکننده این امر خواهد بود.

ج) تاثیرپذیری طرف تقاضا

طبق نمودار ۱، مهم‌ترین جزء تقاضای کل، هزینه مصرفی بخش خصوصی است. مصرف بخش خصوصی با سهمی بین ۳۹ الی ۴۶ درصد (و میانگین ۴۲٫۷٪)، همواره بیشترین سهم از مخارج کل کشور را داشته است که شامل مخارج خانوارها است. توصیه‌های پیشگیرانه در خصوص کرونا، افراد و خانوارها را به سمتی سوق می‌دهد که حتی‌المقدور کالاهای مورد نیاز خود را به صورت غیرحضوری و اینترنتی یا تلفنی خریداری نمایند. طبعاً کالاهای ضروری و اساسی مورد نیاز خانوارها در اولویت اول خریدها قرار دارند و در ردیف اول کالایی نیز هستند که کماکان مورد تقاضا خواهند بود. در خصوص سایر کالاهای، باید گفت که همه آنها از طریق غیرحضوری قابل خریداری نیستند. در میان کالاهایی که امکان خرید غیرحضوری دارند، به دلیل اهمیت تطابق محصول با سلیقه خریدار، کالاهای ناهمگن از جذابیت کمتری برای خرید غیرحضوری برخوردارند. بنابراین، کالاهای همگن (علاوه بر کالاهای ضروری و اساسی) دارای بیشترین پتانسیل برای خرید غیرحضوری هستند و در خصوص سایر کالاهای به نظر می‌رسد که کماکان ترجیح به خرید حضوری و

^۱ نااطمینانی و ریسک بالای کمبود یا جهش قیمت کالاها به دلیل تورم دورقمی، در کنار اندازه نسبتاً کوچک شرکت‌های ایرانی و عدم استقبال از خوشه‌های صنعتی و ادغام‌های عمودی و افقی در اقتصاد کشور، سبب شده است که هم برای اطمینان از تداوم تولید و هم هضم نارسایی‌های احتمالی در جریان تامین مواد اولیه و واسطه‌ای، حجم موجودی انبار بهینه، بسیار بالاتر از نرم جهانی تعریف شود.

ارزبایی مستقیم کالا قبل از خرید باشد. این امر به معنای آن است که مصرف‌کننده/خریدار، تا حد ممکن خرید خود را به تعویق می‌اندازد.^۱ در این خصوص، طبعاً کالاهای بادوام به دلیل سهم هزینه بالا و حساسیت نسبت به جزئیات خرید، در کنار کالاهای و غیرضروری، با اطمینان بیشتری به تعویق می‌افتند. نکته حائز اهمیت دیگر، آن است که به دلیل ماهیت توری اقتصاد، موجودی کالای خانوارهای ایرانی بیشتر از میزان متعارف جهانی است و این امر خانوارهای ایرانی را قادر می‌سازد که خرید خود را برای مدتی طولانی‌تر به تعویق بیندازند. بنابراین، به طور منطقی، افت تقاضای بازاری خانوارها مخصوصاً برای کالاهای بادوام و غیرضروری، در ایران بیشتر از سایر کشورها است.

البته کالاهایی نیز وجود دارند که تقاضای آنها افزایش یافته است. این کالاها عموماً شامل مواد شوینده و بهداشتی، مواد ضدعفونی‌کننده، الکل، ماسک و دستکش و میوه‌جات و برخی اقلام خوراکی می‌باشد. دلیل این افزایش تقاضا، افزایش نیاز به بهداشت و مقابله با ویروس و همچنین توصیه‌های سلامت برای ارتقای کیفیت تغذیه و تقویت بدن و توانمندسازی آن برای مقابله با بیماری در صورت ابتلای احتمالی می‌باشد.

خدمات حساسیت بیشتری نسبت به کالاها از خود نشان می‌دهند و به طور کلی کاهش بیشتری در خرید خدمات تجربه می‌شود. چراکه خرید خدمات، نیاز بیشتری برای تعاملات فیزیکی انسانی داشته و مستقیماً متأثر از فاصله‌گذاری فیزیکی مقابله با کرونا است. انواع خدمات گردشگری، رستوران و هتلداری، حمل‌ونقل، خدمات بهداشتی و درمانی (به جز موارد اورژانسی یا مرتبط با کرونا)، نظافت منزل، پیرایش، خشکشویی، خدمات اتومبیل و خدمات فنی و ... کاهش بسیار بالایی را در دوره‌های اوج کرونا تجربه کرده و حتی تقاضای بسیاری از آنها که ماهیت غیرضروری دارند به سمت صفر میل می‌کند. در مقابل تقاضای خدماتی مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات و مخابرات افزایش چشمگیری یافته است.^۲

در این خصوص مطالعه‌ای نیز توسط موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی به تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۶ با هدف شناسایی صنوف آسیب‌پذیر انجام گرفته است که هر دو بعد عرضه (تعطیلی اجباری) و تقاضا (کاهش خرید مردم) را مدنظر قرار داده است. طبق این بررسی، دو میلیون و هفتصد هزار صنف در کشور وجود دارد

^۱ نظر به اینکه پایان سال مالی بسیاری از شرکت‌ها در کشور، همان پایان سال شمسی است، لذا بسیاری از پرداختی‌های معوق کارکنان و پیمانکاران آنها در اسفندماه تسویه می‌شود. در کنار آن، بازار خرید شب عید بخش شناخته شده‌ای از اقتصاد ایران است و حجم کالاهای خریداری شده در اسفندماه به طور معمول بسیار بالاتر از سایر ماه‌های سال است. بنابراین، تقارن شروع دوره تعطیلی کسب و کارها و توصیه به درخانه ماندن با ایام این رونق ادواری، سبب شد که عملاً امسال شاهد چنین رونقی نباشیم و نه تنها اسفند ۱۳۹۸ فروش افزایشی نسبت به ماه قبل تجربه نکرد که کاهش‌های چشمگیری را نیز ثبت نمود.

^۲ البته تقاضای درمان کووید-۱۹ سبب کاهش تقاضای درمان موارد غیراورژانسی شده و با توجه به قیمت بالاتر خدماتی که تقاضای آنها کاهش یافته است، در کل کاهش درآمدهای مراکز درمانی را موجب شده است. لذا افزایش تقاضای خدمات درمانی به معنای متداول آن که سبب رونق بشود، در خصوص مراکز درمانی تخصصی و خصوصاً بیمارستان‌ها مصداق ندارد.

که بیش از ۴۸٪ آنها صنوف توزیعی بوده و پس از آن، صنوف تولیدی، خدمات فنی و خدماتی قرار دارند. طبق برآورد این گزارش، بیش از ۶,۷ میلیون نفر در این واحدهای صنفی مشغول به فعالیت هستند.^۱

نظر به اینکه میزان تاثیرپذیری تمامی صنوف از کرونا یکسان نبوده است. بنابراین موسسه فرآیندی گام به گام را برای شناسایی صنوف با آسیب‌پذیری بالا انجام داده است. به این ترتیب که ابتدا، عوامل موثر بر آسیب‌پذیری صنوف شناسایی شده و سپس طبقه‌بندی صنوف انجام شده است. پس از آن، صنفی که با افزایش تقاضا مواجه بوده اند از دامنه صنوف خارج شده و صنوف با آسیب‌پذیری بالا، با استفاده از غربالگری با روش موزون خطی تعیین شده اند.^۲ نتیجه این پژوهش، شناسایی مهم‌ترین صنوف آسیب‌پذیر بوده است به شرح زیر بوده است:

- ✓ **صنوف خدماتی:** خدمات آژانس سیاحتی و زیارتی، هتل، مهمان‌پذیر، پلاژ و ویلای اجاره‌ای، خدمات برگزاری مراسم، خدمات تهیه غذا، غذاسانی و ...، آرایشگری، خدمات باربری (پیک موتوری و ...)، خدمات حمل و نقل مسافر، خدمات مرتبط با تعمیرات خودرو، خدمات مرتبط با منزل، قالی شویی، خشک شویی و لباس شویی و خدمات مرتبط با حوزه کفش و پوشاک،
- ✓ **صنوف تولیدی:** تولید اغذیه (انواع غذا و شیرینی جات)، تولید منسوجات، تولید کفش و پوشاک و صنایع دستی،
- ✓ **صنوف توزیعی:** اغذیه فروشی، رستوران‌ها، آجیل و خشکبار، منسوجات و پوشاک و کفش

در بررسی دیگری که توسط معاونت طرح و برنامه وزارت صنعت، معدن و تجارت انجام شده است، میزان کاهش تقاضای رسته‌های مختلف صنفی برآورد شده است که رسته‌های دارای بیشترین کاهش تقاضا، تشابه زیادی با نتایج کسب شده مطالعه قبلی دارند.

عامل تعیین کننده دیگر برای تقاضا، قدرت خرید است. درآمد سرانه کشور در سال ۱۳۹۵ به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰، معادل ۹۴,۵ میلیون ریال بوده است. اما با توجه به آنچه در بند قبل اشاره شد، تشدید تورم در کنار رکود اقتصادی در دو سال گذشته، سبب کاهش شدید قدرت خرید خانوارها شده است. با توجه به اینکه تامین معاش بخش بزرگی از جمعیت کشور نیز وابسته به کار روزانه است، طبعا تعطیلی کسب و کارها و

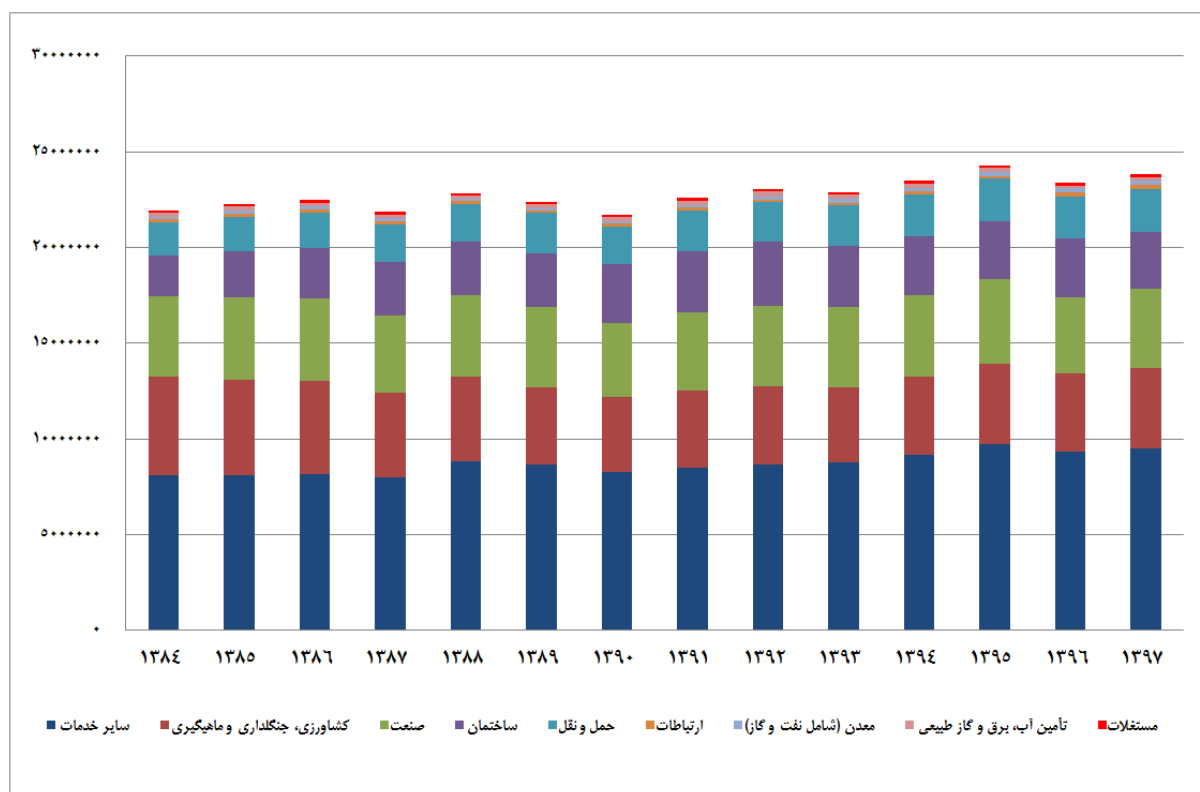
^۱ نظر به بعد خانوار ۳,۳ طبق آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵، اگر فرض کنیم دوسوم شاغلین صنوف خدماتی، نان‌آور خانوار باشند، بنابراین اشتغال و درآمد حدود ۴,۵ میلیون خانوار معادل پانزده میلیون نفر به طور مستقیم وابسته به صنوف کشور است.

^۲ برای بررسی الگوی تقاضای خانوارها در پایان سال، سهم مخارج ۹۷۵ کد کالا مشتمل بر ۲۲۸ کد خوراکی و ۷۴۷ کد کالا و خدمات غیرخوراکی (بر مبنای استاندارد COICOP) مورد بررسی قرار گرفته اند و بدین ترتیب، صنفی که با افزایش تقاضا مواجه شده اند، شناسایی شده اند. سپس تعداد ۲۰۸۸ رسته صنفی (شامل ۹۸۴ توزیعی، ۶۴۱ تولیدی، ۳۴۷ خدماتی و ۱۱۶ خدمات فنی و مهندسی) با روش موزون خطی مورد بررسی قرار گرفته اند. به نحوی که بر مبنای میزان آسیب‌پذیری آنها از هر کدام از مجاری مربوطه، امتیازدهی شده و سپس بر مبنای میزان امتیازات هر رسته، در خصوص میزان آسیب‌پذیری آن رسته نتیجه‌گیری شده است.

کاهش تقاضای مردم سبب قطع درآمد آنها می‌شود و در صورتی که پس انداز مکفی برای تامین مخارج خود نداشته باشند، اساساً پولی برای تامین مالی نیازهای خود و تبدیل آن به تقاضای موثر نخواهند داشت. از این منظر، مناسب است تحلیل قبلی در خصوص تاثیر کرونا بر کسب و کارها را با سهم هر کدام از کسب و کارها از اشتغال کشور ترکیب کنیم تا بتوانیم تحلیلی از تاثیر آن بر درآمد حاصل از کار خانوارها به دست بیاوریم.

نمودار ۲-۵- شاغلان کشور به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت اقتصادی (نفر) طی دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۷

منبع: طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران

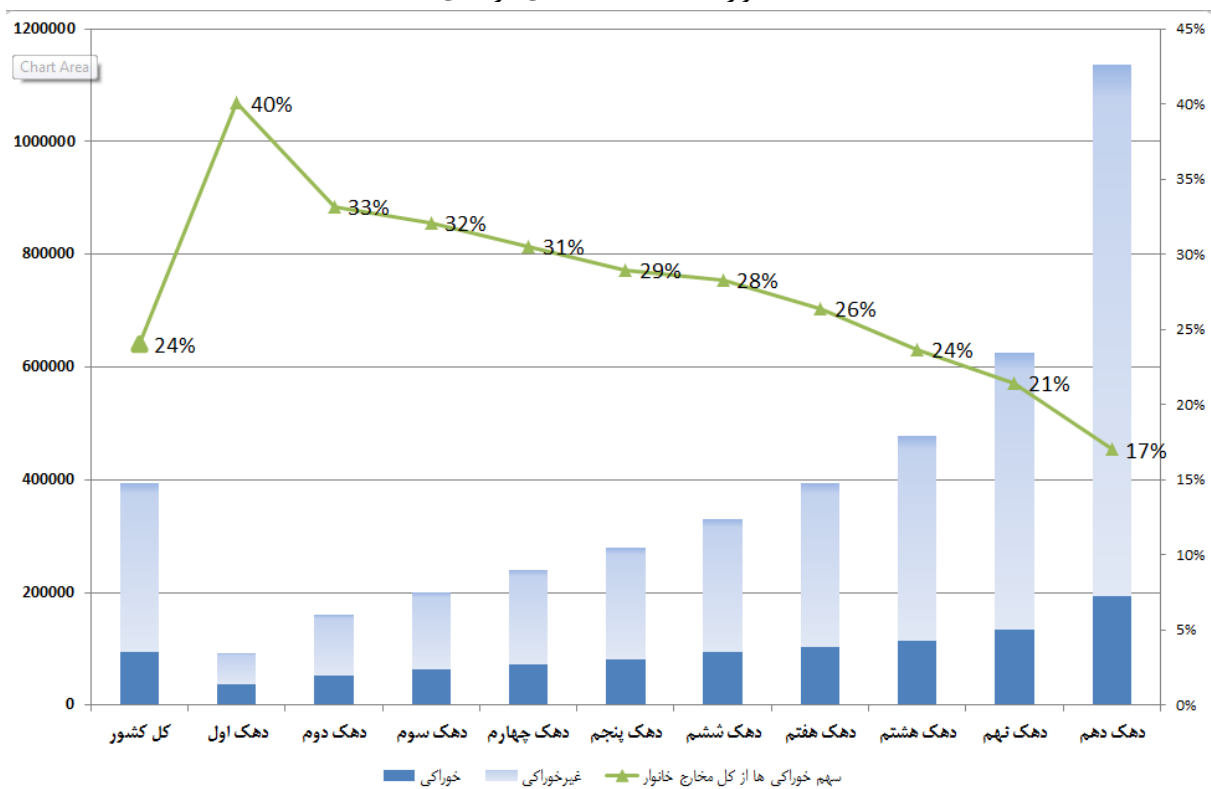
طبق نمودار ۲-۵، ملاحظه می‌شود که بخش سایر خدمات با اختصاص دادن ۴۰ درصد از اشتغال کشور (و ۵۱ درصد از شاغلان استان تهران) در سال ۱۳۹۷ به خود، بیشترین سهم از اشتغال را داشته و پس از آن به ترتیب کشاورزی (۱۸ درصد)، صنعت (۱۷ درصد)، ساختمان (۱۳ درصد) و حمل و نقل (۹ درصد) قرار دارند.^۱ بنابراین، می‌توان گفت بخش‌های متأثر از کرونا در مجموع حدود ۶۳ درصد (با احتساب ۱ درصد اشتغال در مستغلات) از شاغلین کشور را تحت تاثیر قرار می‌دهند. همچنین بررسی جمعیت بیکاران قبلاً شاغل در ۵ سال گذشته^۲ نشان می‌دهد که بخش سایر خدمات بیشترین تعداد افراد بیکار شده را داشته است (۷۸۸,۵۱۲ نفر معادل ۴۲ درصد). بخش‌های ساختمان، صنعت و حمل و نقل از نظر سهم در جمعیت بیکار قبلاً شاغل در ۵ سال گذشته، به ترتیب با متوسط حسابی ۲۶ درصد، ۱۶ درصد و ۶ درصد در جایگاه دوم تا

^۱ سایر بخش‌ها عموماً دارای سهمی حدود ۱ درصد هستند که تاثیر تعیین کننده‌ای بر درآمد خانوارها ندارند.
^۲ در سال ۱۳۹۷ در مجموع تعداد ۱,۸۹۶,۲۱۹ نفر بیکار در کشور وجود داشته است که در ۵ سال گذشته شاغل بوده‌اند.

چهارم قرار گرفته‌اند. بنابراین، مجدداً ملاحظه می‌شود که بیش از ۷۰ درصد از جمعیت بیکار شده، قبلاً دارای شغلی در یکی از بخش‌های سایر خدمات، ساختمان یا حمل و نقل بوده‌اند که متاثر از کرونا است. لذا به نظر می‌رسد که رقابت شغلی در بخش‌های مذکور بالا بوده و لذا آسیب‌پذیری بیشتری نیز نسبت به شوک‌های خارجی مانند کرونا بر این مشاغل وجود دارد. این امر هم از جنبه تاثیرگذاری بر درآمد حاصل از کار خانوارها و هم از جنبه تاثیرات آن بر هزینه‌های تحمیل شده به دولت از محل پرداخت بیمه بیکاری برای افرادی که شغل خود را از دست داده‌اند بسیار حایز اهمیت است.^۱

نمودار ۲-۶- متوسط هزینه یک خانوار شهری به تفکیک مخارج خوراکی‌ها^۲ و غیرخوراکی‌ها^۳ و سهم خوراکی‌ها از مخارج خانوار به تفکیک دهک‌های درآمدی

طبق نمودار ۲-۶، ۴۰ درصد از درآمد خانوارهای دهک اول درآمدی، صرف خوراکی‌ها می‌شود. این سهم برای سه دهک بعدی نیز بالای ۳۰ درصد است. نظر به سهم بیش از ۵۰ درصدی مسکن و اجاره مسکن در

^۱ این تحلیل یک کاربرد سیاستی هم برای دولت دارد و نشان می‌دهد که پرداخت معوقات پیمانکاران توسط بخش دولتی و خصوصی، از طریق انتقال به کارکنان و همکاران ایشان، می‌تواند موجی از تقاضای موثر را به دنبال داشته باشد و نقش تسکینی مهمی در پیشگیری از افت شدید تقاضا ایفا نماید.
^۲ هزینه‌های خوراکی و دخانی (خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات) شامل (۱) آرد، رشته و غلات (۲) انواع نان و بسکویت (۳) انواع گوشت (۴) شیر و فرآورده‌های آن و تخم پزندگان (۵) روغن‌ها و چربی‌ها (۶) میوه‌ها تازه (۷) سبزی‌های ازه (۸) خشکبار و آجیل (۹) حبوبات (۱۰) انواع کنسرو (۱۱) قند و شکر (۱۲) انواع شیرینی و مربا (۱۳) انواع ادویه، سس‌ها و سایر ترکیبات خوراکی (۱۴) چای، قهوه و کاکائو (۱۵) نوشابه، آبمیوه و شربت (۱۶) دخانیات است.
^۳ هزینه‌های غیر خوراکی شامل (۱) پوشاک و کفش (۲) مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها (۳) لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه (۴) بهداشت و درمان (۵) حمل و نقل (۶) ارتباطات (۷) تفریح و امور فرهنگی (۸) تحصیل (۹) رستوران و هتل (۱۰) کالاها و خدمات متفرقه است.

هزینه خانوار دهک‌های پایین درآمدی^۱، به نظر می‌رسد خانوارهای دهک‌های پایین درآمدی، بیش از ۹۰ درصد از مخارج خود را صرف ضروری‌ترین اقلام زندگی یعنی خوراک و مسکن می‌کنند. بنابراین، در صورت قطع جریان درآمدی خانوار در اثر کرونا، خانوارهای دهک‌های پایین اساساً آزادی عمل چندانی برای تامین مخارج خوراکی‌ها از محل کاهش مخارج سایر اقلام مصرفی ندارند. نظر به اینکه ثروت نیز عموماً تابعی از درآمد و پس‌انداز خانوارها است، انتظار می‌رود که پس‌انداز این خانوارها نیز نتواند نقش مهمی در تامین مخارج خانوار داشته باشد. نظر به اینکه نرخ تورم خوراکی‌ها نیز به طور متوسط ۶ درصد بالاتر از نرخ تورم غیرخوراکی‌ها است، این امر آسیب‌پذیری دهک‌های پایین درآمدی از قطع جریان درآمدی را شدیدتر می‌نماید.

سهم بالای هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر خانوارها همراه با تاثیرگذاری بالای کرونا بر اشتغال و درآمد حاصل از کار خصوصاً برای خانوارهایی که تامین معاش هر روزه آنها وابسته به کار همان روز یا هفته است، باعث می‌شود که تقاضای دهک‌های پایین درآمدی به طور ملموسی کاهش یابد. این امر خود به عاملی برای کاهش تولید منجر شده و مهم‌تر از آن، لزوم ورود فعالانه و موثر دولت برای حمایت از اقشار آسیب‌پذیر را نشان می‌دهد. کاربرد این تحلیل برای صنعت بیمه می‌تواند در قالب ناتوانی بخش زیادی از جمعیت از پرداخت حق بیمه‌های مستمر مربوط به بیمه‌های عمر یا درمان و همچنین معوق شدن اقساط سایر بیمه‌نامه‌هایی که به صورت قسطی فروخته شده اند ظاهر شود.

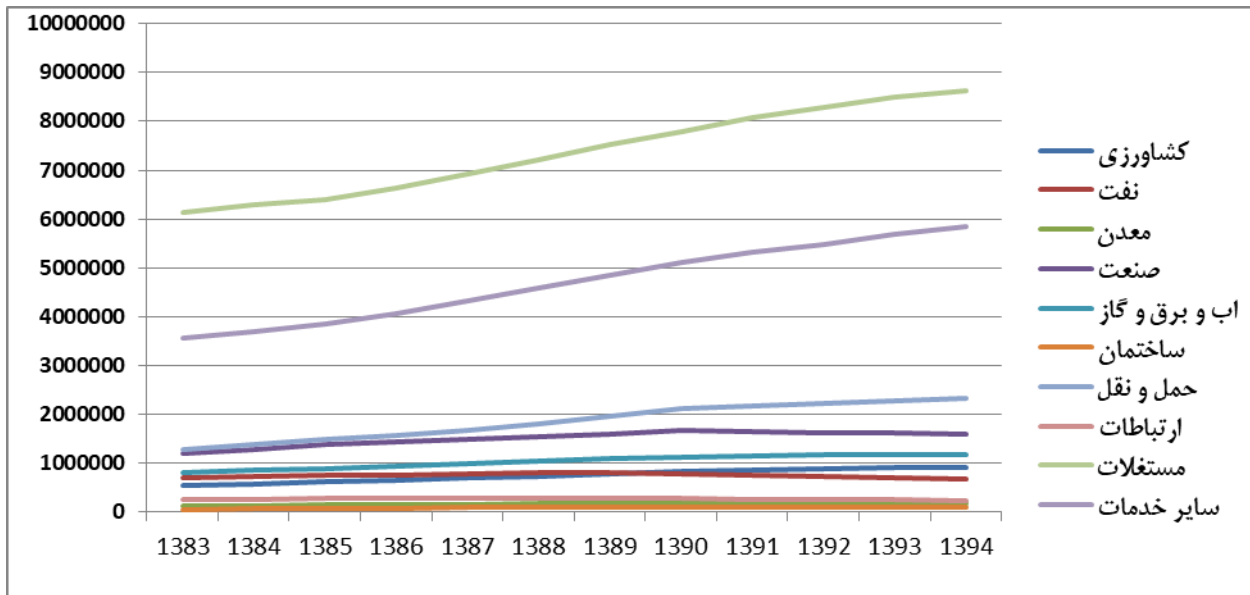
بخش مهم دیگر از تقاضای کل، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص یا همان سرمایه‌گذاری است که طبق نمودار ۱، حدود ۲۳٪ از تقاضای کل را به خود اختصاص داده است. با توجه به ناچیز بودن جذب سرمایه خارجی کشور، سرمایه‌گذاری عمدتاً از محل پس‌اندازهای اجتماعی (شامل پس‌انداز دولت و خانوارها) تامین می‌شود.^۲ سرمایه‌گذاری از دو جنبه تاثیرپذیری مستقیم از کرونا و همچنین انباشت سرمایه به عنوان موتور رشد برای

^۱ متوسط سهم مسکن از هزینه خانوار شهری در سال ۱۳۹۷ معادل ۴۵ درصد بوده است.
^۲ اکنون هرم سنی جمعیت کشور در بهترین وضعیت خود از نظر اقتصادی است. چراکه بیش از ۵۰ درصد از کل جمعیت آن در سن کار و فعالیت اجتماعی بوده و نیروهای مولد اقتصادی محسوب می‌شوند. چنین ترکیب سنی جمعیتی، می‌تواند بخش عمده‌ای از تولیدات خود را پس‌انداز نموده و صرف انباشت موجودی سرمایه به عنوان دیگر عامل مهم تولید نماید. بنابر این، اگر اقتصاد کشور با هرم سنی فعلی، قادر به توسعه و رونق نباشد، در سی سال آتی که حجم عظیم نیروی مولد امروز بازنشسته شده و به مصرف‌کننده صرف با مخارج درمانی فزاینده تبدیل شوند، قطعاً اوضاع اقتصادی - اجتماعی به مراتب بدتر خواهد شد و در واقع با تداوم روند فعلی و بحران صندوق‌های بازنشستگی، شاهد بحران‌های سنگینی در سی سال آتی خواهیم بود. این امر از منظر فروش بیمه‌های زندگی و همچنین پیش‌بینی روند خسارات آتی می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد. البته همانطور که خواهیم دید، در سال جاری، مشکل اصلی در کم‌توانی بخش‌های مولد اقتصاد در جذب منابع مالی خواهد بود و لذا پس‌اندازهای مردم که محل تامین عرضه سرمایه هستند، به طور کامل جذب اقتصاد نشده و حبابی شدن بورس را به همراه دارند.

آینده اقتصاد کشور مهم است. ضمن آنکه بخش زیادی از بیمه‌های غیرزندگی، بیشتر از آنکه وابسته به تولید باشند، وابسته به موجودی سرمایه هستند^۱.

نمودار ۲-۷- روند موجودی سرمایه بخش‌های اقتصادی کشور (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰)

ماخذ: بانک اطلاعات سری زمانی - بانک مرکزی

طبق نمودار ۲-۷، بخش مستغلات و سایر خدمات به ترتیب با سهمی حدود ۳۵ و ۲۵ درصد، بیشترین سهم از موجودی سرمایه کشور را به خود اختصاص داده و هر دو روندی فزاینده دارند. بخش حمل و نقل و بخش صنعت نیز در رده‌های بعدی قرار دارند و سهم سایر بخش‌های اقتصادی از موجودی سرمایه، جمعا کمتر از ۲۰ درصد است. به نظر می‌رسد که سهم بخش‌ها از تشکیل سرمایه ثابت در سال‌های بعدی نیز به همین ترتیب باشد. بنابراین، با توجه به تحلیل‌های قبلی، می‌توان نتیجه گرفت که بخش‌هایی که خسارات کمتری از کرونا می‌بینند (صنعت، آب، برق و گاز، معدن، نفت، کشاورزی)، در اینجا نیز سهم اندکی از سرمایه کشور را در تصرف خود دارند و لذا انتظار می‌رود به دلیل آنکه فعالیت‌های اصلی جاذب سرمایه‌گذاری در کشور، هم خود دچار رکود دوطرفه (هم ناشی از کاهش عرضه و هم ناشی از کاهش تقاضا) شده باشند، لذا سرمایه‌گذاری در آن حوزه‌ها نیز کاهش یابد. کما اینکه روند سه ماهه بازارهای مالی کشور نیز نشانگر آن است که عمده سرمایه‌های کشور به دلیل عدم جذب در بخش‌های واقعی اقتصاد، به سمت سفته‌بازی در بازار سرمایه رفته‌اند. در واقع سرمایه در گردش بسیاری از بخش‌های آسیب دیده از کرونا، به سمت بازار سرمایه رفته و در مقابل، تشکیل سرمایه ثابت در شرکت‌های بورسی به اندازه سرمایه عرضه شده در بورس نبوده و

^۱ موجودی سرمایه بخش‌های مختلف می‌تواند به عنوان یک شاخص برای برآورد اندازه بازار بالقوه بیمه‌های غرامتی کشور مانند بیمه‌های آتش سوزی، مهندسی و زبان پولی نیز مدنظر قرار گیرد. به همین ترتیب در تحلیل تبعات کرونا بر کاهش تقاضا یا افزایش خسارات بخش‌های مذکور نیز می‌تواند کمک کننده باشد.

لذا بازار به سمت حبایی شدن سوق داده شده است. بنابراین، علاوه بر کاهش تقاضای مصرفی، کاهش تقاضای کل از محل کاهش سرمایه‌گذاری‌ها هم چشمگیر خواهد بود. ضمن آنکه کاهش تشکیل سرمایه ثابت، به دلیل کمیابی سرمایه در ایران، محدودیت‌های بیشتری برای رشد اقتصادی کشور در آینده ایجاد خواهد کرد.

قبلا اشاره شد که فاصله‌گیری فیزیکی، سبب سوق یافتن مبادلات به فضای مجازی و خریدهای غیرحضوری می‌شود. طبعاً این امر سبب افزایش تقاضا برای خدمات حوزه تلکام و فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌شود. اما سهم این بخش از اقتصاد کشور بسیار کوچکتر از آن است که بتوان گفت افزایش تقاضای آن، قادر به خنثی کردن کاهش تقاضای سایر بخش‌ها می‌شود. در واقع، افزایش نفوذ تلکام و فناوری اطلاعات و ارتباطات، از طریق تسهیل بازگشت تقاضای سایر بخش‌ها دارای تاثیر اصلی بر ترمیم اقتصاد خواهد بود. با توجه به دولتی بودن بخش عمده اقتصاد ایران، وجود انحصارات فراوان، عموم کسب و کارهایی که شدت رقابت در آنها پایین است، سرعت عمل لازم برای انطباق سریع با وضعیت جدید را نخواهند داشت و لذا پیش‌بینی می‌شود که بخش‌های خدماتی متعلق به بخش خصوصی بیشترین سرعت را در به‌کارگیری تلکام برای انطباق با شرایط جدید داشته باشند.

در مجموع، در کنار کاهش مصرف بخش خصوصی و کاهش تشکیل سرمایه ثابت، به نظر می‌رسد که مخارج بخش دولتی به دلیل بار مالی کرونا افزایشی ملموس را تجربه خواهد کرد. همچنین به دلیل افزایش محدودیت‌های تجاری، صادرات کشور نیز افت ملموسی را تجربه می‌کند و در مجموع، تقاضای کل اقتصاد در سال جاری کاهش چشمگیری می‌یابد که عاملی تشدید کننده رکود اقتصادی خواهد بود.

۲-۳- اثرات غیرمستقیم کرونا بر اقتصاد کشور

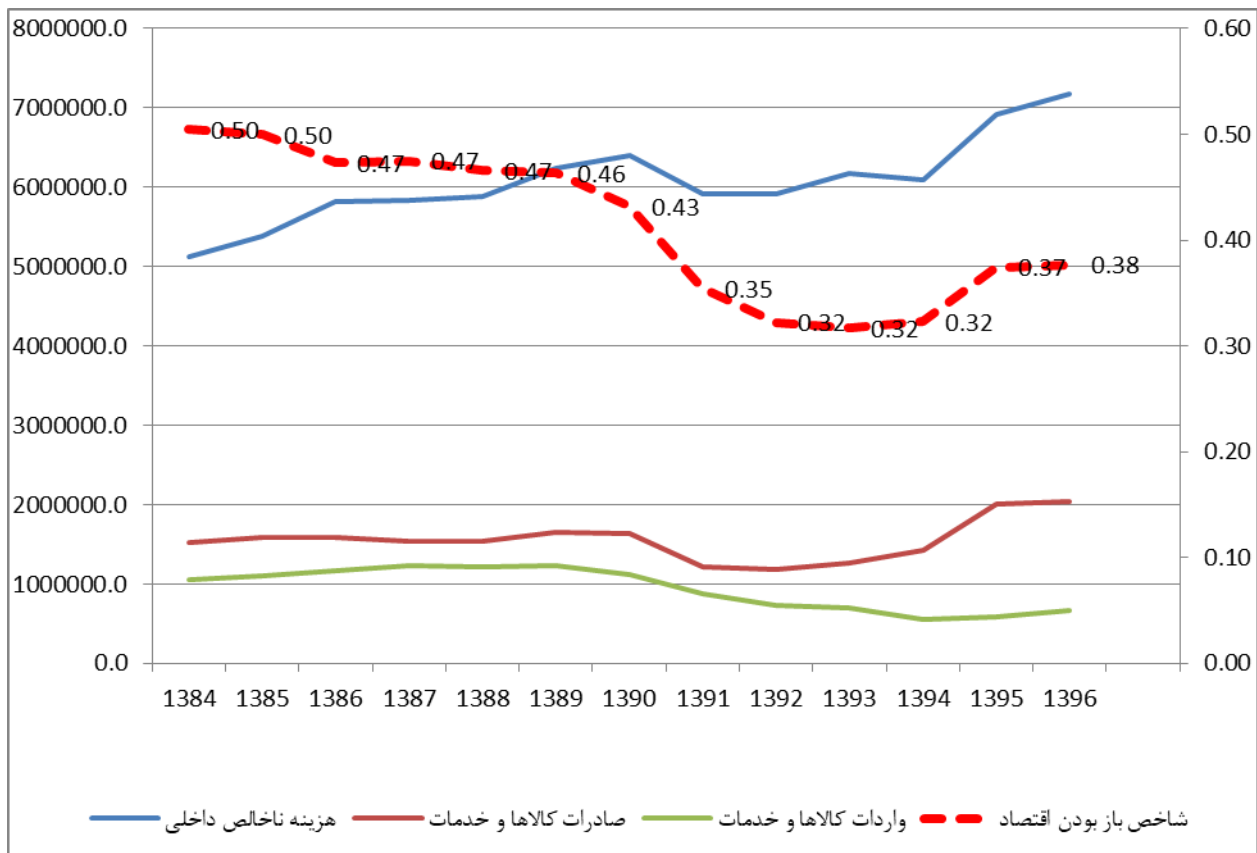
اگر بخواهیم نگاهی به متغیرهای جهانی موثر بر اقتصاد ایران داشته باشیم موضوع را از چند زاویه شامل کاهش قیمت نفت، قطع یا کاهش شدید مبادلات کالا و مسافر و لذا تجارت، و در نهایت، افزایش قیمت طلا و تغییر نرخ برابری ارزها مورد بررسی قرار داد.

کاهش معنی دار تقاضای نفت خام در اثر رکود ناشی از کرونا، در ترکیب با عدم توافق اوپک برای کاهش تولید و استفاده سیاسی عربستان از افزایش تولید نفت، سبب کاهش شدید قیمت نفت و لذا کاهش درآمدهای ارزی کشور شده است. نظر به اینکه امیدی به توافق برای کاهش چشمگیر تولید نفت وجود ندارد و حجم زیادی از نفت تولیدی، در نفتکش‌ها ذخیره شده اند و فصل سرما نیز طی شده است، پیش‌بینی می‌شود قیمت‌های پایین نفت تداوم خواهند داشت. این امر در کنار کاهش شدید صادرات نفتی به دلیل تحریم، بدین معناست که اقتصاد کشور در سال جاری، به معنای واقعی اقتصاد بدون نفت خواهد بود. البته

گشایش‌های اندکی در قالب آزادسازی بخشی از ارزهای بانک مرکزی در کره جنوبی، تامین مالی یک معامله تجهیزات پزشکی از طریق اینستکس و اعطای ۵۰ میلیون دلار وام صندوق بین المللی پول به ایران برای هزینه های مبارزه با کرونا، اقداماتی است که نقش مسکن برای کاهش درآمدهای نفتی ایران دارد اما در قیاس با اثرات قطع درآمدهای نفتی، موقتی و کم اثر است. بنابراین اقتصاد کشور ناگزیر از تمرکز بیشتر بر صادرات غیرنفتی و همچنین تامین مالی دولت از طریق منابع داخلی می‌باشد و سال سختی از نظر درآمدهای ارزی در پیش خواهد بود که می‌تواند سبب متلاطم شدن یا افزایش نرخ ارز شود.

نمودار ۲-۸- درجه باز بودن اقتصاد^۱ (بر مبنای قیمت های ثابت سال ۱۳۹۰)

درجه باز بودن اقتصاد در تمام دوره مورد بررسی به استثنای دو سال پس از برجام، روند کاهشی داشته است و از ۵۰ درصد در ابتدای دوره، تا ۳۲ درصد در سال ۱۳۹۳ کاهش یافته است. برجام نیز تأثیری موقتی و جزئی به اندازه ۵ درصد بر بهبود این شاخص داشته و کمتر از نصف کاهش ۱۴ درصدی این شاخص در اثر تشدید تحریم های سال ۱۳۹۰ را جبران کرده است که آن هم عمدتاً ناشی از تسهیل فروش نفت و فرآورده‌های آن و کاهش قیمت تمام شده محصولات ایرانی به دلیل جهش نرخ ارز بوده است.

ماخذ: بانک اطلاعات سری زمانی بانک مرکزی ج.ا.ا.

۱ درجه باز بودن اقتصاد به صورت نسبت مجموع تجارت (صادرات و واردات) به تولید ناخالص داخلی محاسبه می‌شود. این شاخص، معیاری برای میزان مراودات خارجی کشور و در هم تنیدگی اقتصاد آن با اقتصاد بین الملل است. نظر به اینکه با روند فزاینده جهانی شدن و تقسیم کار بین المللی، باز بودن بیشتر اقتصاد سبب بهره‌مندی بیشتر از تخصصی شدن کارها و صرفه‌های ناشی از مقیاس می‌شود، لذا در حالت عادی، هرچه درجه باز بودن یک اقتصاد بیشتر باشد، چشم انداز توسعه آن از طریق بهره مندی از فرصت‌های بین المللی اقتصاد، امیدوارکننده تر خواهد بود.

کاهش تقاضای جهانی و لذا کاهش واردات خارجی، صادرات ما را نیز دشوارتر می‌کند. در کنار آن، ممنوعیت‌های تردد افراد و کالاها در بین کشورها، مانع جدی دیگری برای تجارت است. اگرچه این امر به دلیل وابستگی تولید به واردات در ایران (۱۲,۷ درصد برای کل صنایع کشور)^۱، به صورت دوطرفه زیانبار است؛ اما نظر به عدم حضور شرکت‌های چندملیتی در کشور و عدم نقش آفرینی ایران در زنجیره جهانی تولید بسیاری از کالاها، تاثیر این ممنوعیت‌ها بر اقتصاد ایران کمتر از اقتصادهای باز است. این امر در واقع تفسیری بر پایین بودن درجه باز بودن اقتصاد است که در نمودار ۲-۸ به تصویر کشیده شده است. به عبارت دیگر، اگرچه کاهش درجه باز بودن اقتصاد، کشور را از مزایای تعاملات جهانی محروم می‌کند اما همین امر^۲ در کنار سهم بالای موجودی انبار از تقاضای کل، اصلی‌ترین عامل آسیب‌پذیری پایین‌تر اقتصاد کشور از کرونا در مقایسه با کشورهای توسعه یافته خواهند بود. به همین ترتیب، سهم واردات نیز از میزان مواد اولیه و واسطه‌ای کسب و کارهای کشور پایین‌تر از سایر کشورها بوده و لذا وقفه در واردات نیز تاثیرگذاری کمتری بر شرکت‌های ایرانی در قیاس با هم‌تایان خارجی خود دارد. ضمن آنکه موجودی انبار بالا در کشور (که قبلاً به آن اشاره شد) به عنوان یک ضربه‌گیر بسیار موثر در مقابل موج اولیه و اصلی شوک اقتصادی کرونا عمل کند. بنابراین، برخلاف بروز وقفه‌های جدی تولید در کشورهای توسعه یافته ای که وابسته به واردات مواد اولیه یا واسطه‌ای از چین بودند، هیچ وقفه ناگهانی به دلیل قطع جریان واردات در کسب و کارهای ایرانی مشاهده نشد و وقفه‌های کسب و کارهای ایرانی، ناشی از اثرات مستقیم کووید ۱۹ و اجرای طرح‌های فاصله‌گذاری اجتماعی و قرنطینه و به صورت دستوری بوده است.

عامل موثر دیگر قیمت طلای جهانی است. به دلیل چشم انداز کاهش سود کسب و کارها، قیمت سهام بسیاری شرکت‌ها در سطح جهانی کاهش یافته و سرمایه‌گذاران به سمت بازارهای مطمئن‌تری مانند طلا سرازیر شده‌اند. در نتیجه قیمت جهانی طلا به طرز چشمگیری افزایش یافته و تا قبل از هضم تبعات اقتصادی بحران کرونا، انتظار نمی‌رود که کاهش محسوسی در قیمت جهانی طلا رخ دهد. اگرچه اخیراً برخی از بورس‌ها روزهای مثبتی را تجربه کرده‌اند اما به نظر می‌رسد این امر تاثیر کندی بر کاهش قیمت طلا خواهد داشت. چراکه اولاً اطمینان از کنترل بیماری کماکان پایین است و ثانیاً، بسیاری از کشورها به منظور مدیریت اقتصادی بحران کرونا، کمک‌های بی‌سابقه‌ای به کسب و کارهای خود را تصویب کرده‌اند که می‌تواند سبب افزایش حجم پول و تورم شده و لذا قیمت طلا را در سطح بالایی نگهدارد. این امر می‌تواند از منظر تاثیرگذاری بر انتخاب دارایی خارجی مناسب برای حفظ قدرت خرید شرکت‌ها یا مبنای تسویه قراردادهای خارجی از جمله قراردادهای اتکایی حایز اهمیت باشد.

^۱ سند نقشه راه توسعه صادرات کشور ۱۴۰۴-۱۳۹۹- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی - اسفند ۱۳۹۹

^۲ به همین دلیل، تاثیر بحران مالی سال ۲۰۰۸ نیز بر اقتصاد کشور نامحسوس بود.

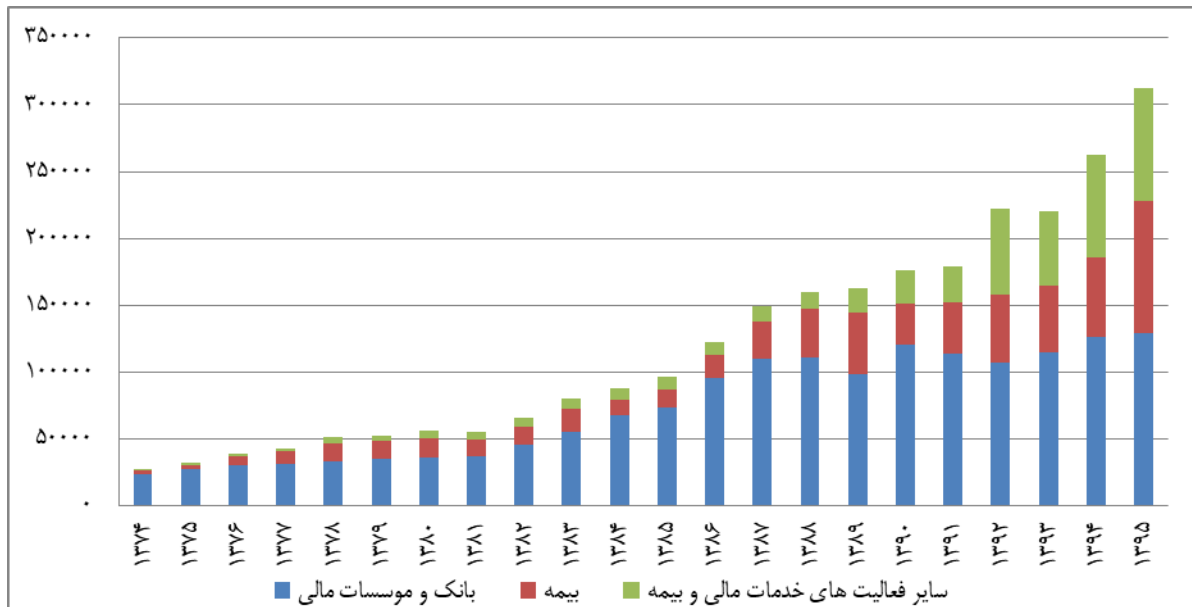
۲-۴- آثار کرونا بر بخش بیمه کشور

ابتدا جایگاه بخش بیمه در تولید ارزش افزوده اقتصاد کشور تحلیل شده و سپس بر مبنای روش داده-ستاده، پیامدهای رکود اقتصادی ناشی از کرونا بر صنعت بیمه کشور بررسی می‌شود.

۲-۴-۱- وضعیت ارزش افزوده بیمه

طی دو دهه اخیر مجموع ارزش افزوده فعالیت‌های مالی و بیمه کشور با روند صعودی از ۲۷,۳۸۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ به رقم ۳۱۲,۸۲۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسیده است. ارزش افزوده حقیقی بیمه کشور نیز از رقم ۲,۸۲۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ به رقم ۹۸,۹۳۲ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. (نمودار ۲-۹)

نمودار ۲-۹- ارزش افزوده فعالیت‌های مالی و بیمه کشور به تفکیک اجزا (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰- میلیارد ریال)

منبع: حساب‌های ملی مرکز آمار ایران

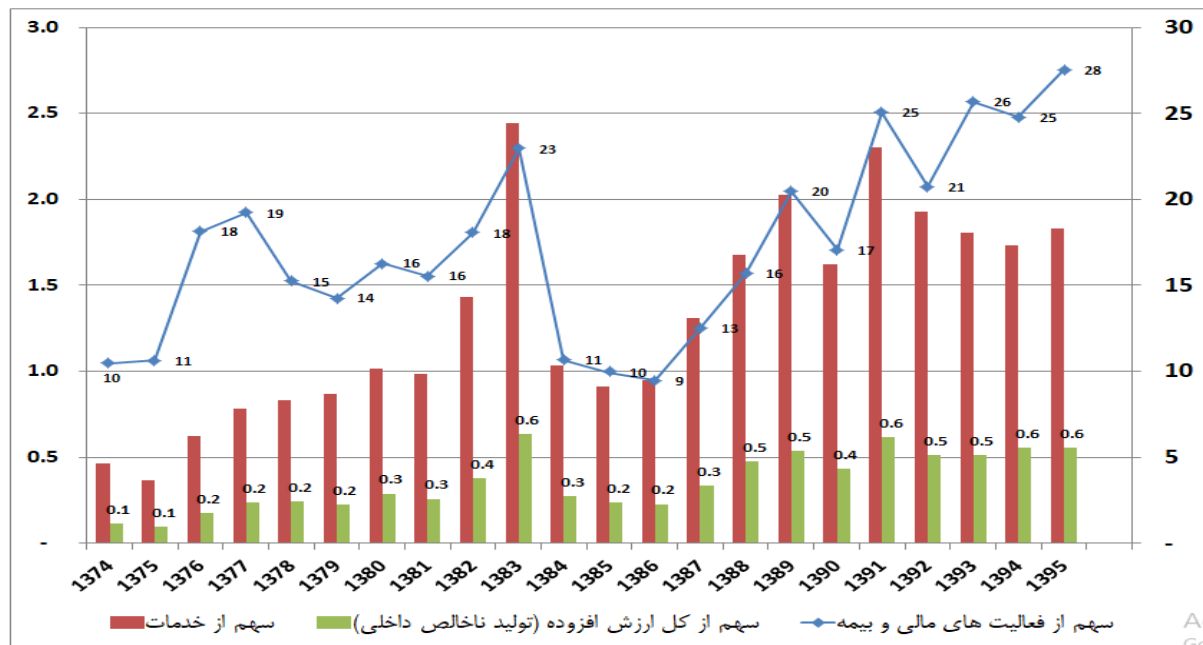
سهم بیمه از ارزش افزوده فعالیت‌های مالی و بیمه نیز فزاینده بوده است. به طوری که در دوره مورد بررسی، این سهم از ۱۰/۴۶ درصد در سال ۱۳۷۴ به ۲۷/۵۳ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

نظر به اینکه فعالیت‌های پولی و مالی زیرمجموعه خدمات محسوب می‌شوند، سهم بیمه در ایجاد ارزش افزوده بخش خدمات کشور نیز در نمودار ۱۰ نشان داده شده است. در این دوره بخش بیمه سهم اندکی (حتی در برخی از سال‌ها کمتر از یک درصد) از ایجاد ارزش افزوده بخش خدمات کشور داشته است. بیشترین سهم بیمه با رقم ۲/۴۴ درصد متعلق به سال ۱۳۸۳ بوده است. متوسط حسابی سهم ارزش افزوده بخش بیمه از ارزش افزوده بخش خدمات کشور در کل دوره مورد بررسی معادل ۱/۳۲ درصد بوده است.

همچنین سهم ارزش افزوده بیمه در ایجاد مجموع ارزش افزوده کل بخش‌های اقتصادی کشور در تمامی سال‌های مورد بررسی کمتر از یک درصد بوده است. به طوری که متوسط حسابی این سهم طی دوره ۱۳۹۵-۱۳۷۴ معادل ۰/۳۶ درصد بوده است.

نمودار ۲-۱۰- سهم بیمه از ارزش افزوده کل، بخش خدمات و گروه پولی و مالی کشور (درصد) طی دوره ۱۳۷۴-۱۳۹۵

منبع: حساب‌های ملی مرکز آمار ایران

متوسط حسابی نرخ رشد سالانه ارزش افزوده بیمه کشور در دوره مورد بررسی معادل ۲۲/۵۸ درصد بوده است که هم از متوسط رشد گروه خدمات مالی و بیمه و هم از متوسط رشد بخش خدمات به میزان چشمگیری بیشتر است. البته نوسانات نرخ رشد بیمه به مراتب بیشتر از گروه‌های مذکور بوده است. یادآور می‌شود که ارزش افزوده بیمه با حق بیمه تولیدی (به مثابه میزان فروش بیمه) متفاوت بوده و به مراتب کمتر از آن است. لذا از آنجا که مبنای تحلیل‌های بخشی اقتصادی عموماً ارزش افزوده است، بنابراین، در ادامه، به تحلیل تاثیر کرونا بر بخش بیمه، از طریق کاهش تقاضای بخش‌های مختلف اقتصادی بر کاهش ارزش افزوده بخش بیمه پرداخته می‌شود و سپس با استفاده از نسبت (تجربی) ارزش افزوده به حق بیمه تولیدی، نتایج بر حسب حق بیمه تولیدی نیز ارائه می‌شود.

۲-۴-۲- ارزیابی تأثیر شیوع کرونا بر صنعت بیمه با استفاده از مدل داده- ستاده

ارزیابی تأثیر شیوع کرونا بر بخش بیمه، نیاز به برآوردی از کاهش تقاضا یا فروش محصولات بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی دارد. یکی از روش‌های مناسب برای ارزیابی این اثرات، استفاده از جدول داده- ستاده

است. بدین منظور لازم است از جدول داده ستاده‌ای استفاده کنیم که بخش بیمه را به صورت جداگانه در نظر گرفته باشد. خوشبختانه جدول داده- ستاده سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران چنین ویژگی را دارد.

برای انجام این مطالعه، مشکل اصلی این است که برآورد دقیقی از تأثیر بیماری کرونا بر اقتصاد کشور و به تفکیک بخشهای اقتصادی وجود ندارد. تمامی مباحث صورت گرفته، شامل کلیاتی در خصوص تأثیر کرونا بر اقتصاد ملی و یا در برخی موارد که وارد جزئیات شده‌اند، برای برخی صنوف اطلاعاتی داده شده است که تعمیم آنها به سطح بخش‌های اقتصادی بسیار دشوار می‌باشد.

جدول داده- ستاده دارای این ویژگی است که می‌تواند تأثیر یک تغییر در اقتصاد یا در هر یک از بخشهای اقتصادی را بر روی بخش موردنظر نشان دهد. در اینجا هدف اصلی این است که ابتدا نشان دهیم که بخش بیمه تا چه اندازه تحت تأثیر تغییرات در تقاضای هر یک از بخشهای اقتصاد قرار دارد و سپس با استفاده از اطلاعات به دست آمده، نشان دهیم که شیوع کرونا از طریق ایجاد رکود در فعالیتهای اقتصادی، چه تأثیری می‌تواند بر بخش بیمه داشته باشد.

در تحلیل داده- ستاده دو نوع وابستگی برای بخش‌های اقتصادی در نظر گرفته می‌شود که شامل وابستگی مستقیم و وابستگی کل (مستقیم به‌علاوه غیر مستقیم) می‌باشد. این محاسبات بر این اساس صورت می‌گیرد که اگر تقاضا برای محصولات یک یا چند بخش کاهش یابد، این فعالیت‌ها با رکود مواجه می‌شوند و لذا تقاضای خود برای کالاها و خدمات سایر بخش‌ها (از جمله بخش بیمه) را کاهش می‌دهند. لذا برآورد میزان رکود یا کاهش تقاضا در هر یک از فعالیتهای اقتصادی برای انجام این مطالعه بسیار مهم می‌باشد.

یکی از معیارهایی که وابستگی یک بخش به سایر بخش‌ها را نشان می‌دهد، این است که بخش مورد نظر برای تولید و ارائه کالاها و خدمات خود، چقدر به خرید محصولات خود توسط سایر بخش‌ها نیازمند است. این معیار بیانگر وابستگی مستقیم است. با انجام این محاسبات، نتایج حاصله به صورت جدول ۲-۲ می‌باشد.

جدول ۲-۲- وابستگی مستقیم بخش‌ها به تقاضای سایر بخش‌ها

شاخص وابستگی مستقیم	رتبه	بخش
4.069402	1	خدمات عمده فروشی و خرده فروشی
2.54743	2	محصولات شیمیایی
1.765377	3	خدمات حمل و نقل جاده ای بار
1.760568	4	آهن ، فولاد و محصولات آن
1.709624	5	خدمات واحدهای غیر مسکونی اجاری
1.568357	6	کُک و فرآورده های حاصل از پالایش نفت
1.276773	7	برق و خدمات مربوط
1.251353	8	توزیع گاز طبیعی، گاز مایع و میعانات گازی

شاخص وابستگی مستقیم	رتبه	بخش
1.227496	9	محصولات زراعی
1.118087	10	محصولات فلزی
0.357714	38	خدمات بیمه

جدول ۲-۲ نشان می‌دهد که بخش خدمات عمده‌فروشی و خرده‌فروشی با شاخص $4/07$ ، بیشترین وابستگی مستقیم را به تقاضای سایر بخشها دارد. این نتایج نشان می‌دهد که بخش بیمه دارای رتبه ۳۸ است. بنابراین اگر بخشهای اقتصادی دچار رکود هستند، بیش از همه، بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

حال اگر تأثیرات غیرمستقیم را نیز لحاظ کنیم، شاخص وابستگی کل به‌دست می‌آید. نتایج حاصله در جدول ۳-۲ نشان داده شده است. این ارقام نشان می‌دهند که وقتی یک بخش وارد رکود می‌شود، خریدهای آن از سایر بخشها کاهش می‌یابد و موجی از این کاهشها شروع می‌شود که مجموع تمام این کاهشها توسط شاخص وابستگی کل، نشان داده می‌شود.

جدول ۳-۲- وابستگی کل (مستقیم و غیرمستقیم) بخشها به تقاضای سایر بخشها

شاخص وابستگی کل	رتبه	بخش
8.460155	1	خدمات عمده‌فروشی و خرده‌فروشی
6.654502	2	آهن، فولاد و محصولات آن
6.317251	3	محصولات شیمیایی
5.471093	4	نفت خام و گاز طبیعی
5.300583	5	کوک و فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت
4.920422	6	توزیع گاز طبیعی، گاز مایع و میعانات گازی
4.768089	7	خدمات حمل و نقل جاده‌ای بار
3.876544	8	خدمات واحدهای غیر مسکونی اجاری
3.545976	9	برق و خدمات مربوط
3.162788	10	محصولات زراعی
1.619874	35	خدمات بیمه

نتایج فوق نشان می‌دهد که رتبه بندی بخش بیمه بر اساس شاخص مستقیم و کل دارای تفاوت اندکی است.

حال وابستگی بخش بیمه به سایر بخشها را به تفکیک مورد بررسی قرار می‌دهیم. جدول ۴-۲ این نتایج را برای برخی از بخشها نشان می‌دهد.

جدول ۲-۴- وابستگی بخش بیمه به سایر بخش‌ها

شاخص کل		شاخص مستقیم		فعالیت
رتبه	مقدار شاخص	رتبه	مقدار شاخص	
1	0.022091	1	0.01478	سایر ساختمان‌ها
2	0.015353	2	0.009206	خدمات حمل و نقل آبی
3	0.011669	3	0.007092	خدمات حمل و نقل هوایی
4	0.011073	5	0.006466	ساختمان‌های مسکونی
5	0.010519	4	0.006542	ذغال سنگ و لینیت، ذغال سنگ نارس
6	0.010477	6	0.005713	محصولات شیمیایی
7	0.008408	7	0.004096	ابزار اپتیکی، تجهیزات پزشکی و دستگاه‌های مربوط به رادیو و تلویزیون
12	0.00566	8	0.003707	خدمات حمل و نقل جاده ای مسافر
13	0.005555	9	0.003644	خدمات حمل و نقل جاده ای بار
8	0.006355	10	0.003553	خدمات معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش
11	0.005693	12	0.003151	مس
17	0.004857	13	0.002935	خدمات بانکداری
9	0.005907	15	0.001978	مرغ، جوجه و سایر ماکیان زنده
22	0.003948	16	0.001896	محصولات باغداری
41	0.002494	21	0.001348	خدمات اقامتگاه‌های عمومی
27	0.003384	22	0.001289	محصولات زراعی
49	0.002244	27	0.001099	خدمات عمده فروشی و خرده فروشی
53	0.002102	31	0.001004	خدمات ورزشی و تفریحی
79	0.001213	53	0.00034	خدمات پزشکی و دندانپزشکی

وابستگی بخش بیمه به تقاضای بخش‌های دیگر در جدول فوق نشان می‌دهد که بخش ساختمان رتبه ۱ را بر اساس هر دو شاخص دارد. این ارقام بدین صورت تفسیر می‌شوند که به عنوان مثال، بخش تولید مرغ و جوجه بر اساس شاخص مستقیم رتبه ۱۵ را دارد. مقدار این عدد نشان می‌دهد که اگر تولید بخش مرغ و جوجه یک ریال کاهش یابد، تولید محصولات بخش بیمه حدود ۰/۰۰۲ ریال کاهش خواهد یافت. از طرف دیگر بر اساس شاخص کل، رتبه ۹ را دارد و بدان معنا است که بخش تولید مرغ و جوجه بدلیل ارتباط زیادی که با سایر بخش‌ها دارد، اگر دچار کاهش تولید شود تقاضای خود را برای سایر محصولات بخش‌ها کاهش می‌دهد که تقاضای آن نیز برای بیمه کاهش می‌یابد و لذا رتبه آن بر اساس شاخص کل بالاتر از رتبه آن بر اساس شاخص مستقیم است. بنابراین، اگر تقاضا برای محصولات بخش تولید مرغ و جوجه کاهش یابد،

موجب کاهش تولید محصولات بیمه‌ای به اندازه ۰/۰۰۶ ریال می‌شود. لذا اثر کل آن حدود ۳ برابر اثر مستقیم است. به هر حال وجود اثرات غیرمستقیم نقش مهمی در تحلیل اثرات رکود سایر بخش‌ها بر بخش بیمه دارد.

حال بر اساس اطلاعات جدول داده- ستاده می‌توانیم تأثیر کاهش تولید سایر بخش‌های اقتصاد را بر بخش بیمه بررسی نمائیم. اما قبل از هر چیز نیاز به برآوردی از کاهش تقاضا برای محصولات بخش‌های اقتصاد داریم. اگرچه در بخش‌های قبلی تأثیر کرونا بر اقتصاد کشور هم از بعد عرضه و هم از بعد تقاضا تحلیل شد، اما نظر به سرعت تحول متغیرها و لذا اعتبار زمانی اندک آنها و خصوصاً زمان‌بر بودن تحلیل‌های کمی، وارد برآوردی کمی از کاهش تقاضای بخش‌ها نشدیم و هدف ما عمدتاً آرایه دیدی تحلیلی در خصوص شیوه تأثیرگذاری کرونا بر اقتصاد کشور بود. لذا در این بخش برای کسب برآوردی کمی از کاهش تقاضا، مطالعات موجود در این زمینه را مبنا قرار می‌دهیم. مطالعات مختلفی طی روزهای اخیر در خصوص بررسی تأثیر کرونا بر تولید بخش‌های مختلف صورت گرفته است. هر یک از این مطالعات بنا به اهداف خود، به شیوه‌های مختلفی به این موضوع پرداخته‌اند. اما اغلب این مطالعات در سطح بسیار کلی به موضوع پرداخته‌اند. به عبارت دیگر، عمدتاً به توصیف تأثیر کرونا بر اقتصاد ملی پرداخته‌اند و به صورت کمی اطلاعات چندانی در این خصوص ارائه نشده است. لذا این بحث را می‌توان در قالب سناریوهای مختلف بررسی نمود و یا از مطالعات انجام شده به‌عنوان رهنمای کلی، استفاده نمود. در اینجا به دو مطالعه اشاره می‌کنیم.

اولین مطالعه مربوط به مرکز پژوهش‌های مجلس است که کاهش سطح فعالیت‌های اقتصادی را عمدتاً متوجه بخش‌های خدماتی می‌داند (و همراستا با تحلیل‌های قبلی ماست). در این مطالعه، بخش‌های خدماتی را به سه دسته تقسیم می‌کند که دسته اول به شدت متأثر از بیماری کرونا هستند مانند گردشگری و امثال آن. دسته دوم مانند خدمات دلالی و مستغلات است که تأثیر کمتری از کرونا می‌پذیرد. دسته سوم مربوط به خدمات آموزش است که نسبت به دو دسته دیگر، به میزان کمتری تحت تأثیر قرار می‌گیرد. علاوه بر این، بسته به شدت برخورد دولت برای مقابله با بیماری کرونا، سه سناریو را مطرح می‌کند که متوسط دو سناریوی اول و دوم را در اینجا در نظر می‌گیریم که طبق آن، دسته اول، دوم و سوم به ترتیب معادل ۷۵، ۴۶/۵ و ۴۵ درصد کاهش تقاضا را تجربه می‌کنند.

مطالعه دوم توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن اصفهان صورت گرفته است که در یکی از برآوردهای خود، میزان کاهش ارزش افزوده فعالیت‌های کشاورزی را ۳ درصد و صنایع و معادن را ۸ درصد برآورد می‌کند. همچنین برآورد کاهش تقاضای خدمات را حدود ۴۵ درصد برآورد می‌کند. بر اساس اطلاعات جدول داده- ستاده و نسبت‌های به دست آمده از این جدول، می‌توانیم این کاهش در ارزش افزوده را تبدیل به کاهش در

تقاضای نهایی کنیم. نتایج حاصله بیانگر کاهش در تقاضا برای محصولات کشاورزی به میزان ۳/۱۵ درصد، صنایع و معادن ۱۰/۷۲ درصد و خدمات ۴۵ درصد می‌باشد.

بر اساس نتایج حاصل از هر یک از این دو مطالعه، میزان کاهش در تقاضا برای محصولات بخش‌های مختلف، محاسبه شده است. سپس میزان کاهش تولید هر یک از بخش‌ها در واکنش به این کاهش تقاضا محاسبه گردیده است. نتایج حاصله برای بخش بیمه نشان می‌دهد که اگر طبق نتایج گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس عمل کنیم، کاهش در ارزش تولید محصولات بخش بیمه برای یک دوره سه ماهه حدود ۶/۲ درصد و اگر طبق نتایج گزارش اتاق بازرگانی عمل کنیم، حدود ۶/۸ درصد خواهد بود. اگر این ارقام را با توجه به نسبت حق بیمه به ارزش تولید بخش بیمه تبدیل به کاهش در حق بیمه‌های تولیدی کنیم، به ترتیب بیانگر حدود ۱۵/۰۷ و ۱۶/۵۶ درصد کاهش در حق بیمه تولیدی خواهد بود. بنابراین، به طور تقریبی میزان کاهش در حق بیمه‌های تولیدی شده برای یک دوره سه ماهه به دست می‌آید.

البته در کنار این محاسبات بایستی توجه داشته باشیم که کاهش در برخی از انواع بیمه عمدتاً ناشی از به تعویق افتادن تصمیمات افراد است و در برخی نیز قطعاً به معنای کاهش در تقاضای بیمه است. بدیهی است که لحاظ چنین فروضی در محاسبات مدل‌ها بسیار دشوار خواهد بود. اما توجه داریم که امکان بررسی سناریوهای مختلف با استفاده از مدل داده-ستاده وجود دارد. لذا آنچه بیان شد، برآوردی برای دوره کوتاه-مدت بوده و بسته به روند بلندمدت‌تر رفتار تقاضا، بر مبنای سناریوهای کامل‌تر یا ارزیابی‌های دقیق‌تری از واقعیت، قابل تکمیل می‌باشد.

۲-۵- جمع‌بندی

اقتصاد ایران در شرایطی وارد مواجهه با کووید ۱۹ شد که تورمی ۳۰ درصدی و رشد اقتصادی منفی را داشت. همچنین در ماه پایانی سال بود که عموماً پرداخت‌های معوق طول سال تسویه شده و همچنین بسیاری از خریدهای سالانه خانوارها در آن اتفاق می‌افتد. بنابراین، هم بنیه‌های اقتصادی ضعیف بودند و هم یک رونق ادواری شب عید در پیش بود و لذا کرونا ضمن تعطیل کردن رونق ادواری بازار شب عید، در بدترین شرایط اقتصاد کلان خود را به اقتصاد کشور تحمیل نمود.

به دلیل تحریم‌های بلندمدت کشور، تعاملات بین المللی اقتصاد ایران چندان توسعه نیافته است. لذا تقسیم کار بین المللی و رویکردهای ارتقای بهره‌وری مانند حذف موجودی انبار در ایران کمرنگ یا بی‌رنگ بوده و عمده تعاملات، محدود به واردات کالاهای فاقد مشابه داخلی (عمدتاً سرمایه ای و واسطه‌ای) و صادرات محصولاتی با تنوع بسیار کم می‌باشد. بنابراین، ساختار اقتصاد کشور چندان پیشرفته، پیچیده و ظریف نشده

بود که در اثر قطع تعاملات بین‌المللی به خاطر کرونا، ضربه‌ای اساسی بخورد. از زاویه‌ای دیگر، قریب به ۵۰ درصد از تولید کشور توسط بخش خدمات انجام می‌پذیرد که بیشترین تاثیرپذیری از کرونا را داشته است. بنابراین، عمده اثرگذاری کرونا بر اقتصاد کشور از جانب تاثیر مستقیم بوده است.

با توجه به هزینه خدمات تشخیصی و درمانی و احتمال بستری عادی و آی‌سی‌یو، به نظر می‌رسد که سرانه هزینه درمان به ازای هر بیمار، رقمی در حدود یک میلیون تومان باشد. البته بایستی هزینه کاهش کیفیت زندگی به خاطر بیماری، هزینه از دست دادن سرمایه‌های انسانی به خاطر مرگ زودرس در اثر کرونا و همچنین هزینه‌های روانی ناشی از فقدان فرد برای اطرافیان و خصوصا عدم امکان برگزاری ترحیم و تداوم تالمت روحی را نیز به هزینه‌های کرونا افزود. ممکن است این هزینه‌ها در قیاس با بیماری‌های کشنده غیرواگیر چندان بالا نباشند، ولی اولاً این میزان از هزینه برای بیماری‌های واگیر، بسیار بالاست و ثانیاً، این سرعت انتشار بیماری است که می‌تواند به سرعت به یک فاجعه انسانی-اقتصادی بیانجامد. به همین خاطر، اقدامات پیشگیرانه در صدر اقدامات دولت‌ها و از جمله ایران قرار گرفته و تبعات اقتصادی آن، کمتر از هزینه‌های شیوع بیماری ارزیابی شده است.

کرونا و اقدامات پیشگیرانه مربوط به آن، سبب کاهش تقاضای کل به میزانی چشمگیر خصوصا در حوزه‌های خدمات و کالاهای لوکس و غیرضروری شد، عرضه نیروی کار را منقبض نمود و تمهیدات پیشگیرانه، بسیاری از واحدهای خدماتی و شرکت‌های کوچک و متوسط را که فروش یا تولید آنها منوط به تجمع در یک محل بود را به تعطیلی موقت و کاهش فعالیت (در بازه‌های بلندمدت‌تر) کشانید. فشار تقاضا بر واحدهای درمانی کشور را به بالاترین سطح ممکن رسانید و تولید محصولات ضدعفونی کننده و پیشگیرانه را به اولویت جدیدی برای اقتصاد کشور تبدیل کرد. بار مالی کرونا در کنار کاهش شدید درآمدهای نفتی، تاثیر منفی بر فعالیت‌های عمرانی دولت برجای می‌گذارد و لذا کاهش مخارج دولت نیز کاهش تقاضای کل را تشدید خواهد کرد. در مجموع به نظر می‌رسد که حدود ۶۰ درصد از اقتصاد کشور مستقیماً از کرونا و اقدامات پیشگیرانه برای آن متاثر می‌شوند.

سهم بیمه از ارزش افزوده بخش خدمات، در حدود ۱,۸٪ و سهم از ارزش افزوده کل (تولید ناخالص داخلی) ۰,۶٪ بوده است. میزان تاثیرپذیری مستقیم بیمه از رشد یا رکود سایر فعالیت‌های اقتصادی نیز طبق جدول داده-ستانده، حدود ۰,۳۵ است که این فعالیت را در رتبه ۳۸ از نظر تاثیرپذیری از سایر فعالیت‌ها قرار می‌دهد. تاثیرپذیری کل (مستقیم و غیرمستقیم) نیز معادل ۱,۶۱ می‌باشد که بیمه را در رتبه ۳۵ م از نظر حساسیت به تقاضای سایر بخش‌ها قرار می‌دهد. در میان بخش‌های مختلف، فعالیت‌های ساختمان، حمل‌ونقل آبی و هوایی و جاده‌ای دارای بیشترین تاثیرگذاری بر تقاضای بیمه در کشور هستند. بر مبنای دو

سناریوی کاهش تقاضا (مطالعه مرکز پژوهش‌های مجلس و مطالعه اتاق بازرگانی اصفهان)، ارزش افزوده بیمه در یک دوره سه ماهه، به ترتیب معادل ۶/۲ و ۶/۸ درصد کاهش را تجربه خواهد کرد. این کاهش، معادل کاهشی ۱۵/۰۷ و ۱۶/۵۶ درصدی در حق بیمه تولیدی در دوره مذکور خواهد بود.

به نظر می‌رسد برخی از فعالیت‌های متوقف یا کاهش یافته، پس از فروکش کردن بیماری، با حجمی بزرگتر وارد بازار شده و در اثر آن، رونق ملموسی را به بار می‌آورند. اما در برخی دیگر از بخش‌ها، رفتارهای مصرفی و اقتصادی به راحتی به حالت قبل برنمی‌گردند و اثرات بیماری بر اقتصاد آن فعالیت‌ها ماندگارتر خواهد بود. همچنین بیم آن می‌رود که افزایش جنب و جوش مردم پس از فروکش کردن بیماری، موجی جدید از بیماری را پدید آورد که مجدداً و با شدتی بیشتر اقتصاد را در مضیقه قرار دهد. بنابراین کیفیت حکمرانی موضوع عامل بسیار تعیین‌کننده‌ای در کنترل تبعات اقتصادی بیماری خواهد بود. وزارت بهداشت اقدام به تهیه پروتکل‌هایی پیشگیرانه برای بسیاری از مشاغل نموده است که در صورت برخورداری از کیفیت لازم و اجرای آن توسط شهروندان، می‌تواند بازگشت به شرایط عادی را تسهیل نماید.

از بعد تقاضای کل، با توجه به سهم غالب اقشار کم‌درآمد از جمعیت کشور، به نظر می‌رسد لازم است برنامه‌های حمایتی دولت از خانوارهای کم‌بضاعت با قدرت بیشتری ادامه یابد تا مانع کاهش تقاضای کل به دلیل کاهش درآمد اقشار مذکور شود. همچنین ضرورت دارد دولت از فرصت فعلی رونق بازار سرمایه استفاده کرده و ضمن تامین منابع مالی لازم، اقدام به توسعه فعالیت‌های عمرانی نموده و با سیاست مالی انبساطی، مانع از تعمیق رکود اقتصادی شود.

فصل دوم:

تاثیر شیوع ویروس کرونا بر رشته‌های بیمه‌ای

مقدمه

در بخش قبلی ملاحظه نمودیم که شیوع کوید-۱۹، اثرات قابل توجهی بر اقتصاد کشورها دارد و از این طریق صنعت بیمه و عملیات بیمه‌گری را متاثر می‌نماید. اثرات این بیماری اپیدمی بر صنعت بیمه فراتر از آثار مذکور بوده و رشته‌های مختلف بیمه‌ای نیز با درجات متفاوتی، بطور مستقیم و غیرمستقیم متاثر می‌شوند. پوشش یا عدم پوشش بیمه‌ای برای اپیدمی و پاندمی، تفسیر برخی بندهای شرایط عمومی به نفع یا ضرر بیمه‌گران، افزایش تقاضا برای برخی رشته‌های بیمه و ...، از جمله مواردی بوده‌اند که بیمه‌گران سراسر جهان و ایران با آن مواجه بوده و هستند.

در هنگام شیوع بیماری، اولین رشته‌ای که تاثیرپذیری و ایجاد چالش برای آن به ذهن متبادر می‌شود، بیمه درمان است و به هنگام افزایش مرگ‌ومیر، بیمه‌های عمر هستند که وضعیتشان مورد سوال قرار می‌گیرد و هر دوی این مسائل در بحران حاضر وجود دارند.

علاوه بر این‌ها، تعطیلی‌ها و توقفاتی که در واحدهای تولید و تجاری به وجود آمدند، لغو یا کاهش مسافرت‌ها، کاهش تقاضا برای برخی کالاها و خدمات و ...، نشان می‌دهند که به جز بیمه‌های زندگی و درمان، احتمالاً رشته‌های دیگری هم درگیر تبعات این بحران هستند.

بنابراین، در این بخش به بررسی اثراتی که بحران حاضر بر رشته‌های بیمه‌ای دارد پرداخته می‌شود و برخی پیشنهادات ارائه خواهند شد.

۱- بیمه‌های زندگی

دکتر میترا قنبرزاده^۱ - دکتر محبوبه اعلائی^۲

مقدمه

در طول تاریخ، انسان با بیماری‌های ویروسی و بیماری‌های واگیردار مختلفی درگیر بوده است. از بارزترین بیماری‌های ویروسی و واگیردار شایع در دنیا می‌توان به آنفولانزای اسپانیایی در سال ۱۹۱۸، سارس در سال ۲۰۰۳، آنفولانزای خوکی در سال ۲۰۰۹ و ویروس ابولا در سال ۲۰۱۳ و در حال حاضر، ویروس کرونا در سال ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ اشاره کرد. در دوره‌های مختلف، شیوع یک بیماری توانسته تهدیداتی جدی بر اقتصاد، بهداشت و صنعت بیمه جهان ایجاد کند و مهم‌ترین نکته، نحوه برخورد بخش اقتصادی و صنعت بیمه با این تغییرات است. شیوع ویروس کرونا از جنبه‌های مختلف بر اقتصاد و به ویژه صنعت بیمه تاثیرگذار است. مؤسسه اطلاعات بیمه‌ای^۳ (III) در گزارش خود با عنوان «چشم‌انداز کلان جهانی^۴» اعلام کرده که ویروس کرونا بر رشد جهانی تاثیر گذار است و این تاثیر، به ویژه بر صنعت بیمه عمیق‌تر است. به طوری که رشد GDP جهانی در ۲۰۲۰ می‌تواند با کاهش ۱ درصدی از ۳,۳ درصد به ۲,۳ درصد برسد و بر این اساس، بهبودی در سال ۲۰۲۱ بعید به نظر می‌رسد (III, ۲۰۲۰ و شاو^۵, ۲۰۲۰).

با توجه به شیوع ویروس کرونا از اواخر سال ۲۰۱۹ و شیوع گسترده آن در سال ۲۰۲۰، لازم است ابعادهای مختلف تاثیرگذاری این بیماری بر صنعت بیمه به ویژه بیمه‌های زندگی مورد بررسی قرار گیرد. این ویروس می‌تواند از کانال‌های افزایش ریسک مرگ‌ومیر، ادامه کسب‌وکار، سرویس‌های خدمات مشتری و جنبه‌های مالی بر صنعت بیمه‌های زندگی تاثیر بگذارد. در حال حاضر، هرگونه اظهار نظر درباره تاثیرات شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه نمی‌تواند قطعی باشد. حتی اگر آمارهای کنونی شرکت‌های بیمه نیز بررسی شود؛ افزایش و یا کاهش فروش و حتی خسارت در رشته‌های بیمه‌ای نمی‌تواند به درستی روند آتی اثر شیوع این بیماری را بر صنعت بیمه مشخص کند. در این راستا، تحقیقات و بررسی‌ها باید به صورت متناوب و دوره‌ای در آینده ادامه پیدا کند تا تصویر مشخص‌تری از نحوه اثرگذاری ویروس کرونا بر صنعت بیمه حاصل شود. در حالت کلی اثرات شیوع ویروس کرونا بر بیمه زندگی را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: اثرات مستقیم و اثرات غیر مستقیم.

^۱ عضو هیئت علمی و سرپرست گروه پژوهشی بیمه‌های اشخاص پژوهشکده بیمه

^۲ عضو هیئت علمی پژوهشکده بیمه

^۳ Insurance Information Institute

^۴ Global Macro Outlook

^۵ Shaw

۱. **اثرات مستقیم:** این اثرات به فروش و خسارت وارده به شرکت‌های بیمه در بیمه‌نامه‌ها باز می‌گردد (جعفری، ۱۳۹۹). از یک طرف، انتظار می‌رود با توجه به کاهش امکان استفاده از شبکه فروش سنتی (بازاریابی و فروش بیمه‌های زندگی به صورت حضوری)، نسبت به قبل از شیوع ویروس کرونا، فروش بیمه‌نامه‌های زندگی تحت تاثیر قرار گیرد و کاهش یابد. از طرف دیگر، به دلیل این که فوت بیمه‌شده در اثر ابتلا به بیماری‌های پاندمی مانند کوید ۱۹ در استثنائات فوت بیمه زندگی، قرار ندارد؛ سرمایه فوت به ذینفعان پرداخت می‌شود و همین امر باعث افزایش خسارات بیمه‌گران زندگی خواهد شد. همچنین، در برخی قراردادهای مستمری که پرداخت مستمری تا زمان حیات مستمری‌بگیر انجام می‌شود، در صورت فوت زودتر از انتظار مستمری‌بگیر، تعهد شرکت بیمه در پرداخت مستمری زودتر به پایان می‌رسد و این مسئله می‌تواند در این شرایط به شرکت‌های بیمه کمک کند.

۲. **اثرات غیر مستقیم:** اثراتی است که شیوع این بیماری بر اقتصاد کشور گذاشته و از آن طریق به طور غیرمستقیم، درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های بیمه را تحت تاثیر قرار می‌دهد (جعفری، ۱۳۹۹). از جمله این موارد، تحرکات منفی در بازارهای مالی و کاهش سودآوری شرکت‌های بیمه می‌باشد. همچنین وقفه در کسب و کارها و مشاغل و کاهش درآمد بیمه‌گذاران، می‌تواند منجر به عدم پرداخت حق بیمه توسط آن‌ها و حتی بازخرید بیمه‌نامه جهت برآورده کردن نیازهای مالی شود. لذا، با توجه به این که دارایی‌های بیمه‌های زندگی از طریق حق بیمه‌های دریافتی و عواید سرمایه‌گذاری حاصل می‌شود، شوک‌های اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا می‌تواند صنعت بیمه‌های زندگی را به شدت تحت تاثیر قرار دهد.

مؤسسه رتبه‌بندی فیچ^۱ نیز پیش از این هشدار داده بود که به دلیل سقوط بازارهای سهام و افزایش مرگ‌ومیر، آسیب زیادی به شرکت‌های بیمه زندگی وارد می‌شود. به این صورت که، پرداخت مزایای بیمه‌نامه‌های زندگی به بیمه‌گران و به بیمه‌گران اتکایی که اکسپوزر آن‌ها اضافه می‌شود، ضربه بزرگی وارد می‌کند و آن‌ها را در معرض خطر جدی قرار می‌دهد. لذا به منظور آمادگی مواجهه با این شرایط، شرکت‌های بیمه بایستی در شرایط کنونی، به دقت اثرات ویروس کرونا بر وضعیت کسب و کار خود را رصد کنند. علاوه بر این، تداوم کسب و کار یک نگرانی اساسی برای آن‌ها محسوب می‌شود. به این منظور شرکت‌های بیمه باید تمهیداتی را بیندیشند تا در شرایط حاضر، ضمن اولویت قرار دادن تندرستی کارکنان از جریان داشتن عملیات کسب و کار خود نیز اطمینان کسب نمایند.

^۱ Fitch

با توجه به اهمیت بیمه‌های زندگی در ایجاد رفاه اجتماعی و روانی افراد جامعه به ویژه در شرایط کنونی شیوع ویروس کرونا، در ادامه، به بررسی تاثیر بالقوه آن بر صنعت بیمه‌های زندگی می‌پردازیم. در بخش ۱-۲، وضعیت بیمه‌های زندگی در کشور، طی سال‌های مختلف مورد تحلیل قرار می‌گیرد. بخش ۲-۲ به کانال‌های تاثیرگذاری شیوع بیماری کوید ۱۹ بر بیمه‌های زندگی می‌پردازد و از جنبه‌های مختلف، این تاثیر را بررسی می‌کند. در ادامه، در بخش ۳-۲ نتیجه‌گیری و توصیه‌های سیاستی ارائه می‌گردد.

۱-۱- تحلیل وضعیت بیمه‌های زندگی در ایران

به منظور ارزیابی دقیق از تاثیر بیماری کوید ۱۹ بر بیمه‌های زندگی، ابتدا لازم است وضعیت صنعت بیمه کشور در حوزه بیمه‌های زندگی مورد بررسی قرار گیرد. در این راستا، چهار متغیر حق بیمه تولیدی زندگی، تعداد بیمه‌نامه صادره زندگی، تعداد و میزان خسارت پرداختی زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ از سالنامه آماری استخراج شده و برای داده‌های مربوط به سال ۱۳۹۸، از مقادیر برآوردی آن استفاده شده است. نمودار ۱-۲ حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی را به همراه درصد نرخ رشد آن طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ و همچنین، سهم حق بیمه تولیدی زندگی را از کل حق بیمه تولیدی طی این سال‌ها نشان می‌دهد. همان‌طور که از نمودار ۱-۱ مشاهده می‌شود، حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی با سهم حدود ۱۴,۶۸ درصد از کل حق بیمه تولیدی در سال ۱۳۹۸ تقریباً دارای سهم مشابهی با سال ۱۳۹۷ از کل حق بیمه تولیدی (زندگی و غیرزندگی) بوده است و نتوانسته سهم بالاتری را به خود اختصاص دهد. با توجه به این که آمار سال ۱۳۹۸ برآوردی است؛ نمی‌توان به طور دقیق، به بررسی تاثیر شیوع بیماری کوید ۱۹ بر حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی پرداخت؛ زیرا شیوع ویروس کرونا در کشور از بهمن ماه ۱۳۹۸ بوده و ممکن است سهم بالای این حق بیمه متعلق به ۱۰ ماهه اول سال مذکور باشد.

نمودار ۱-۱- بالا: حق بیمه تولیدی زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ به همراه نرخ رشد (به درصد)، پایین: سهم

حق بیمه تولیدی زندگی از کل طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸

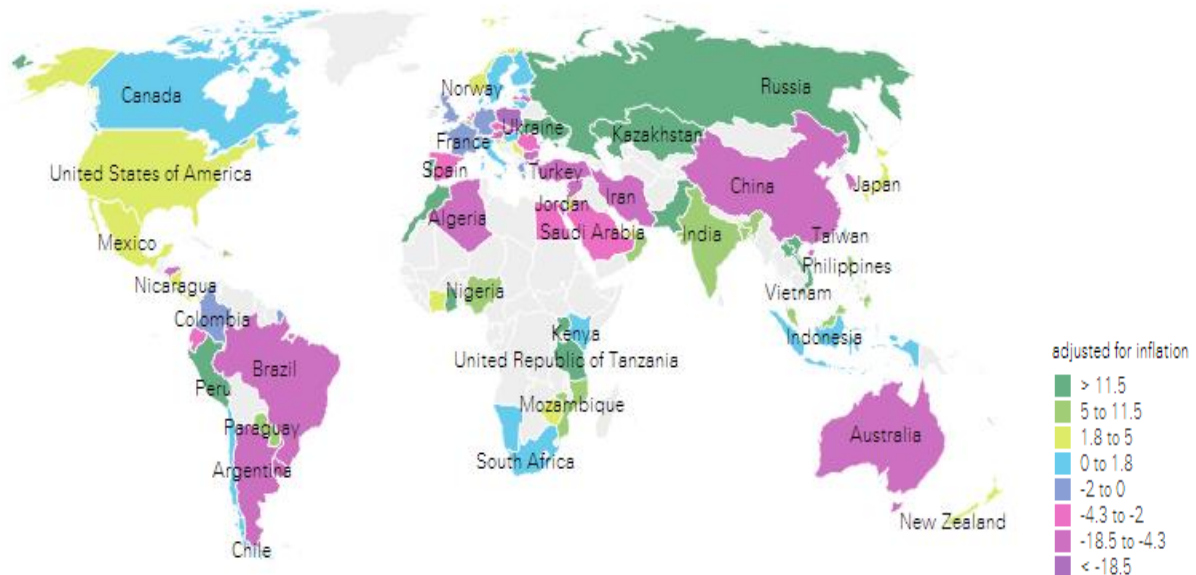

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سالنامه آماری صنعت بیمه (۱۳۹۷)
توضیح: مقادیر سال ۱۳۹۸، برآوردی و غیر قابل استناد است.

با این که مقدار حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ رشد مناسبی داشته، ولی شایان ذکر است این مقادیر اسمی بوده و اگر مقدار حقیقی آن‌ها (تعدیل شده بر اساس نرخ تورم) را در نظر بگیریم، رشد حق بیمه نه تنها مناسب نبوده بلکه با مقدار منفی مواجه شده است (قنبرزاده، ۱۳۹۹). برای به تصویر کشیدن این حقیقت، شکل ۱-۱ رشد حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی در جهان را در سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد.

شکل ۱-۱- رشد حق بیمه واقعی بیمه‌های زندگی در جهان در سال

۲۰۱۸

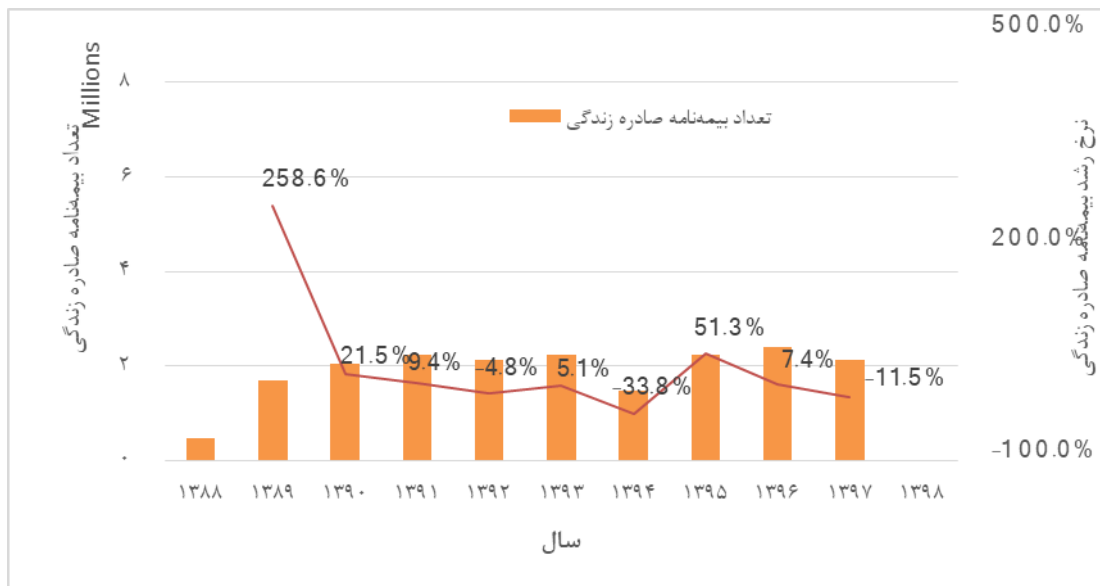
ماخذ: Swiss Re (2018)

همان‌طور که مشاهده می‌شود، کشور ایران در یکی از طبقات پایین نرخ رشد حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی قرار گرفته است. شواهد آماری در سال ۲۰۱۸ نیز نشان می‌دهد میزان رشد حق بیمه زندگی در کشور ایران که بر حسب تورم تعدیل شده است، حدود ۱،۱- است که این امر با توجه به تورم بالای موجود در ایران، بدیهی است.

با توجه به این که فروش بیمه‌های زندگی، به صورت مستمر توسط نمایندگان و کانال‌های فروش انجام می‌شود، بررسی روند آن می‌تواند معیاری برای ارزیابی شبکه فروش بیمه‌های زندگی باشد. لذا، تعداد بیمه‌نامه‌های صادره زندگی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۸۸ به همراه نرخ رشد آن‌ها در نمودار ۱-۲ ارائه گردیده است.

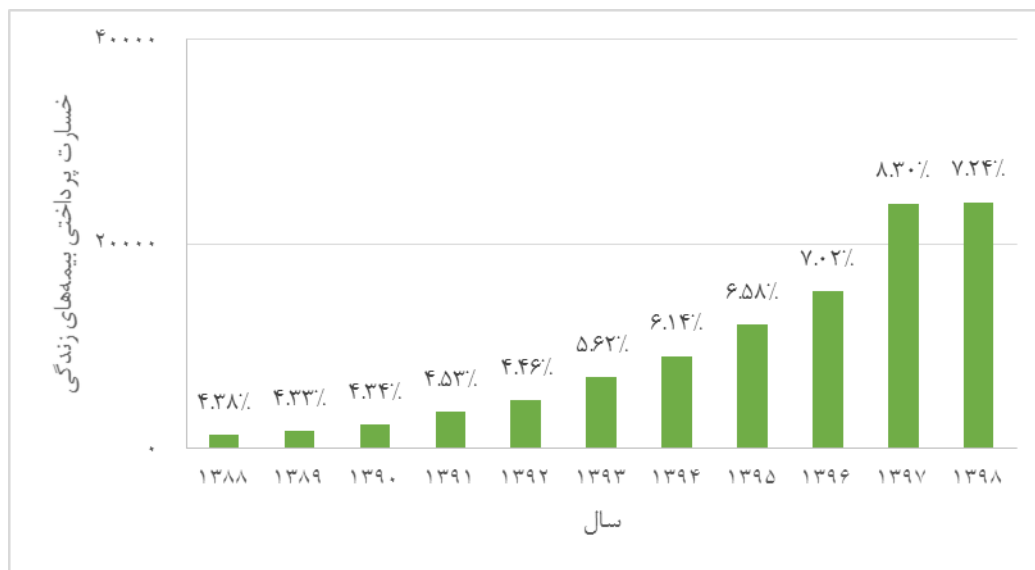
نمودار ۲-۱- تعداد بیمه‌نامه صادره زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۷ به همراه نرخ رشد (به درصد) آن

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سالنامه آماری صنعت بیمه (۱۳۹۷)

با توجه به اطلاعات مذکور در نمودار ۲-۱، تعداد بیمه‌نامه‌های صادره طی سال‌های مورد بررسی، دارای نوسانات بسیار بوده و همواره روند کاهشی یا افزایشی آن تغییر می‌کرده است. مسلماً افزایش تعداد بیمه‌نامه‌های صادره در یک سال، نشان دهنده فعالیت موفق شبکه فروش در زمینه جذب بیمه‌گذار است. نمودار ۲-۳ میزان خسارت پرداختی بیمه‌های زندگی را به همراه سهم آن از کل خسارت پرداختی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ نشان می‌دهد.

نمودار ۳-۱- میزان خسارت پرداختی بیمه‌های زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ به همراه سهم از کل (درصد)

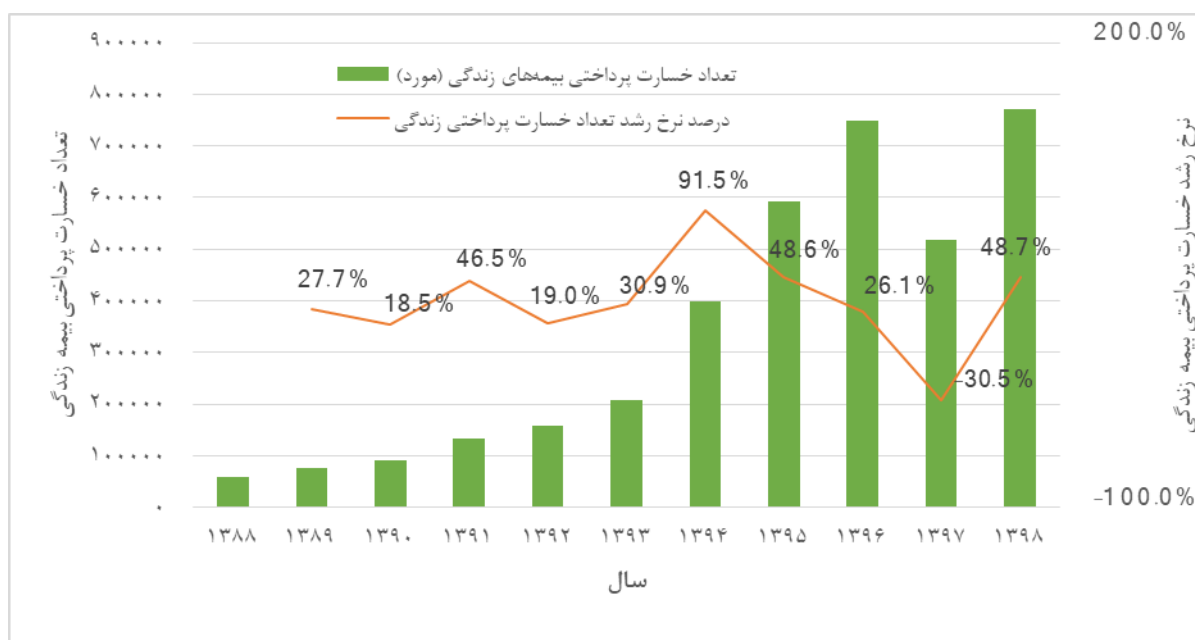
ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سالنامه آماری صنعت بیمه (۱۳۹۷). سال ۱۳۹۸، برآوردی و غیر قابل استناد است.

بر اساس نمودار ۱-۳، خسارت پرداختی بیمه‌های زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ روند افزایشی داشته است. البته خسارت پرداختی بیمه‌های زندگی با سهم از کل حدود ۷,۲۴ درصدی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل سهم کمتری از خسارات پرداختی بازار بیمه را به خود اختصاص داده است. با توجه به این که آمار سال ۱۳۹۸ برآوردی است نمی‌توان بر این اساس به بررسی تاثیر کرونا بر خسارت پرداختی بیمه‌های زندگی پرداخت.

همچنین، به منظور بررسی روند تعداد خسارت‌های پرداختی بیمه زندگی، این آمار طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۸۸ به همراه نرخ رشد آن‌ها در نمودار ۱-۴ ارائه گردیده است.

نمودار ۱-۴- تعداد خسارت‌های پرداختی بیمه زندگی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۷ به همراه درصد نرخ رشد آن

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سالنامه آماری صنعت بیمه (۱۳۹۷)
توضیح: مقادیر سال ۱۳۹۸، برآوردی و غیر قابل استناد است.

با توجه به اطلاعات مذکور در نمودار ۱-۴، تعداد خسارت‌های پرداختی از سال ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۶، روند افزایشی داشته است، سال ۱۳۹۷ کاهش داشته و سال ۱۳۹۸ مجدداً افزایش برآورد شده است. میزان رشد آن نیز تا سال ۱۳۹۴ دارای نوسان بوده و پس از آن تا سال ۱۳۹۷ کاهش پیدا کرده، به طوری که در سال ۱۳۹۷ رشد منفی به میزان ۳۰,۵ درصد تجربه کرده است. ولی در سال ۱۳۹۸ رشد قابل ملاحظه ۴۸,۷ درصدی برای تعداد خسارت‌ها برآورد شده است. البته نمی‌توان با اطمینان گفت که این رشد مربوط به شیوع ویروس کرونا بوده است ولی این احتمال وجود دارد که کرونا نیز بر این رشد اثرگذار بوده است. بررسی آمارهای ماهانه طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹ در قسمت بعد، تصویر واضح‌تری از این افزایش را به صورت

ماهانه نشان می‌دهد و این تصور که انتظار می‌رود با شیوع ویروس کرونا تعداد خسارت‌های بیمه‌های زندگی بیشتر شود، را تقویت می‌کند.

۱-۲- کانال‌های تاثیرگذاری ویروس کرونا بر بیمه‌های زندگی

کوید ۱۹، مجموعه گسترده‌ای از چالش‌ها را برای بیمه‌گران زندگی در مورد چگونگی مدیریت تاثیر شیوع آن به شیوه‌ای کنترل شده برای کاهش اثرات کوتاه‌مدت و پیامدهای احتمالی بلندمدت ایجاد می‌کند. علاوه بر این، مسائل مربوط به تداوم کسب و کار، جابه‌جایی بازار و چشم انداز نامشخص مرگ‌ومیر در سرمایه بیمه و سودآوری تأثیر می‌گذارد. تاثیر بیماری کوید ۱۹ در بیمه‌های زندگی، از جنبه‌های مختلفی قابل بررسی است. یکی از جنبه‌ها تغییرات نرخ‌های فوت/حیات و جنبه دیگر، تغییرات بخش سرمایه‌گذاری ذخایر است. علاوه بر ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی، میزان فروش و بازخرید بیمه‌نامه‌های زندگی، فرایندهای صدور و بیمه‌گری و همچنین، حق بیمه‌های دریافتی بیمه‌گر نیز از بحران فعلی تاثیر می‌پذیرند. در ادامه، به منظور بررسی کانال‌های تاثیرگذاری، موارد مطروحه با جزئیات بیشتری بیان می‌شوند.

۱-۲-۱- ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی

همان‌طور که قبلاً نیز به آن اشاره شد، ریسک‌های فوت و حیات اصلی‌ترین ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی است که شیوع ویروس کرونا و مرگ‌ومیر حاصل از آن می‌تواند در تغییرات نرخ این ریسک‌ها تاثیر بگذارد. علاوه بر این ریسک‌های اساسی، با توجه به سرمایه‌گذاری‌های انجام گرفته با ذخایر و اندوخته‌های بیمه‌های زندگی و این که برخی از بیمه‌های زندگی دارای جزء سرمایه‌گذاری باشد، تغییرات نامطلوب عایدی سرمایه‌گذاری‌ها می‌تواند شرکت‌های بیمه را با چالش جدی در ایفای تعهدات روبه‌رو کند. لذا، در ابتدا، تاثیرپذیری ریسک‌های مختلف بیمه‌های زندگی از بیماری کوید ۱۹ و تاثیر آن بر خسارت پرداختی بیمه‌های زندگی مطرح و سپس، ریسک حاصل از تغییرات عایدی سرمایه‌گذاری‌های ذخایر و اندوخته‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۲-۱-۱- ریسک‌های فوت و حیات و تاثیر بر خسارت پرداختی

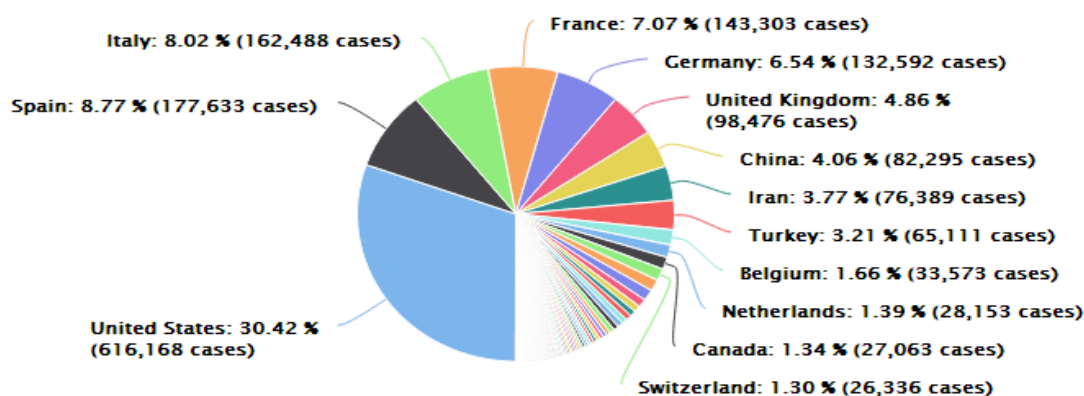
ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی در زمان انعقاد قرارداد تعیین می‌گردند. شرکت بیمه در ازای دریافت حق بیمه و براساس شرایط مندرج در بیمه‌نامه، متعهد می‌شود در صورت وقوع ریسک‌های ذکر شده در قرارداد، سرمایه بیمه را به ذینفع بیمه‌نامه پرداخت نماید. ریسک‌های اصلی مربوط به فرد بیمه‌شده که تحت پوشش بیمه زندگی قرار دارد را می‌توان به دو طبقه ریسک‌های فوت و حیات تقسیم

بندی نمود. ذکر این نکته ضروری است که بسته به نوع ریسک تحت پوشش در بیمه‌های زندگی، تاثیرگذاری مرگومیر ناشی از بیماری کوید ۱۹ نیز می‌تواند متفاوت باشد.

نمودار ۱-۵، نمودار دایره‌ای توزیع مبتلایان به ویروس کرونا را به تفکیک کشورهای جهان نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود تعداد مبتلایان در ایران بالا است و ممکن است نرخ مرگ و میر نیز بر این اساس افزایش یابد. لذا، با توجه به پوشش‌های ارائه شده در بیمه‌نامه‌های زندگی، شرکت‌های بیمه باید آمادگی لازم برای ایفای تعهدات بیمه‌نامه‌های خود در صورت فوت بیمه‌شدگان را داشته باشند.

نمودار ۱-۵- توزیع مبتلایان به بیماری کوید ۱۹ به تفکیک کشورها

ماخذ: Worldometers (2020). توضیح: در تاریخ ۱۵ آوریل ۲۰۲۰ داده‌ها استخراج شده است.

در خصوص پوشش بیماری کوید ۱۹ در بیمه‌های زندگی، لازم به ذکر است با توجه به اینکه فوت ناشی از بیماری‌های اپیدمی در استثنائات مندرج در شرایط عمومی بیمه‌های زندگی قرار ندارد، در صورت فوت بیمه‌شده بر اثر ابتلا به ویروس کرونا، سرمایه فوت پرداخت می‌شود. اگر چه در صورتی که در زمان درخواست صدور بیمه‌نامه فرد به بیماری کوید ۱۹ مبتلا باشد و به بیمه‌گر اعلام ننماید؛ بیمه‌گر می‌تواند بیمه‌نامه منعقد شده را لغو نماید یا بر اساس معاینات پزشکی، حق بیمه بیشتری را از بیمه‌گذار دریافت نماید. همچنین برخی شرکت‌های بیمه نیز پوشش هزینه‌های درمانی ناشی از بیماری کوید ۱۹ را در بیمه‌نامه‌های زندگی به پوشش‌های خود اضافه کرده‌اند. ولی به نظر می‌رسد برای بررسی صدور بیمه‌نامه‌های جدید در رشته زندگی، باید ارزیابی ریسک دقیق‌تری نسبت به ریسک فوت افراد در ابتلا به ویروس کرونا صورت پذیرد که در بخش‌های ۱-۲-۴ و ۱-۲-۵ به آن پرداخته خواهد شد.

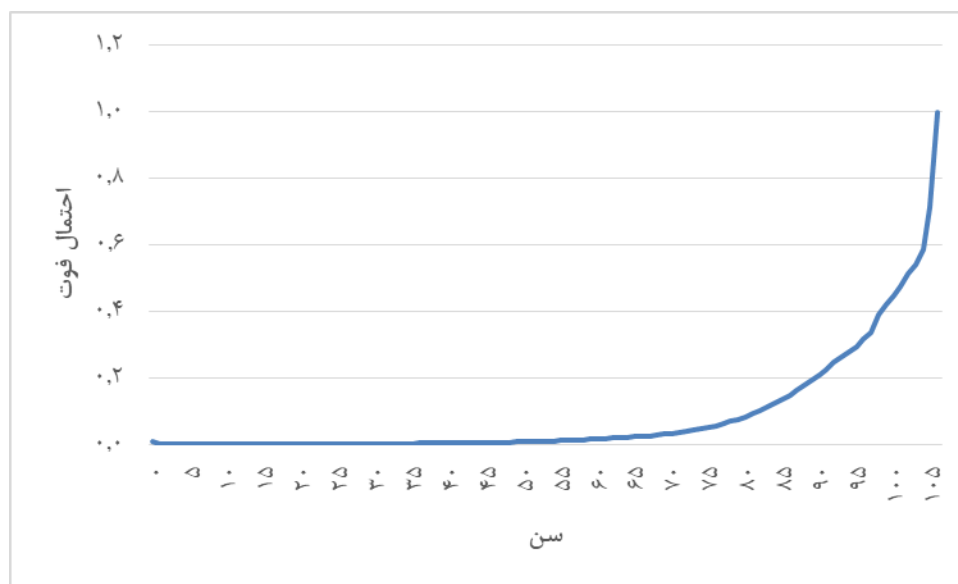
یکی از عوامل تعیین کننده برای انجام محاسبات اکچوئری حق بیمه و ذخیره ریاضی بیمه‌های زندگی، جدول مرگ و میر یا جدول عمر^۱ است. این جدول در کشورهای مختلف بر اساس میزان مرگ و میر یا زنده بودن افراد جامعه در سنین مختلف طراحی می‌شود و در محاسبات اکچوئری بیمه‌نامه‌های زندگی از جمله

^۱ Life table

محاسبه مبلغ حق بیمه و ذخایر بیمه‌نامه به کار می‌رود. اغلب کشورها، جدول مرگ‌ومیر مختص به جامعه خود را دارند که بر اساس نرخ فوت در سنین مختلف تهیه شده است ولی در کشور ایران، بر اساس آیین‌نامه شماره ۶۸ شورای عالی بیمه (آیین‌نامه بیمه‌های زندگی و مستمری)، جدول عمر TD88-90 کشور فرانسه به عنوان جدول مرگ‌ومیر در محاسبه ریسک‌های مربوطه در بیمه‌های زندگی مورد استفاده می‌گیرد که احتمال فوت یا حیات یک فرد با سن مشخص تا سنین بالاتر قابل محاسبه است. نمودار ۱-۶ احتمال فوت افراد در سنین مختلف را بر اساس جدول عمر TD88-90 نشان می‌دهد.

نمودار ۱-۶- احتمال فوت افراد در سنین مختلف بر اساس جدول TD88-90

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس جدول عمر مندرج در آیین‌نامه شماره ۶۸ شورای عالی بیمه

در حالت کلی، هر گونه تغییر نرخ مرگ و میر در جامعه بر اساس وقایع پیش‌بینی نشده مانند بیماری کوید ۱۹، ممکن است محاسبات اکچوئری انجام شده بر اساس جدول عمر را با مشکل مواجه نماید و بر این اساس مقادیر مورد انتظار محاسبه شده برای حق بیمه و ذخایر آن برآورده نشود و در نتیجه شرکت‌های بیمه برای ایفای تعهدات خود با مشکل مواجه شوند. با تغییرات به وجود آمده در نرخ مرگ‌ومیر جامعه، ممکن است فوت بیمه‌شده زودتر از آنچه در محاسبات حق بیمه مدنظر قرار گرفته، حاصل شود و همین امر، منجر به عدم کفایت ذخیره ریاضی برای ایفای تعهدات بیمه‌گر زندگی گردد.

از طرفی، با توجه به این که در بیمه‌های زندگی به شرط حیات، مزایای حیات در صورت حیات بیمه‌شده در پایان قرارداد قابل پرداخت است؛ در صورت افزایش امید به زندگی، زیان‌های بسیاری بر شرکت‌های بیمه زندگی در حوزه بیمه‌های زندگی به شرط حیات وارد می‌شود و متقابلاً، در صورت افزایش نرخ مرگ‌ومیر برای شرکت‌های بیمه در این بیمه‌نامه‌ها، سودآوری ایجاد می‌شود. از طرف دیگر در بیمه‌های پوشش دهنده ریسک فوت، در صورت افزایش نرخ مرگ‌ومیر، شرکت‌های بیمه در ایفای تعهدات خود با مشکل مواجه

می‌شوند؛ زیرا نرخ مرگ‌ومیر در نظر گرفته شده در محاسبه حق بیمه و ذخایر بیمه‌نامه پایین‌تر از نرخ فعلی بوده و از این‌رو، ذخایر کفایت لازم را ندارند.

تأثیرگذاری کرونا بر روی خسارت بستگی به فراوانی موارد جدید در محل صدور بیمه‌نامه‌ها و شدت آن دارد (لویدز^۱، ۲۰۲۰). با افزایش شمار تلفات ناشی از بیماری کوید ۱۹، ذینفعان بیمه‌های زندگی در آینده‌ای نزدیک، ادعاهای خسارت خود را در صورت فوت بیمه‌شده ارائه می‌دهند و بر این اساس، شرکت‌های بیمه باید بتوانند از عهده ایفای تعهدات خود بر آیند. با توجه به این که نرخ مرگ‌ومیر ابتلا به ویروس کرونا از مقدار برآورد اولیه آن (۲٪) بیشتر شده، مسلماً برای بیمه‌گران زندگی وضعیت بحرانی ایجاد می‌کند؛ زیرا بر این مبنای، تعداد ادعاهای خسارت افزایش می‌یابد. برای کاهش خسارات، بیمه‌گران می‌توانند اقدامات جدیدی را در مورد ارزیابی ریسک برای صدور بیمه‌نامه‌های زندگی جدید انجام دهند. بر این اساس، شرکت‌ها می‌توانند به منظور ارزیابی وضعیت سلامت مشتریان سؤالاتی را که منعکس‌کننده علایم بیماری کوید ۱۹ است از آن‌ها بپرسند. این سؤالات می‌تواند شامل داشتن تب بالا یا شرایط حاد تنفسی مانند تنگی نفس و سرفه مداوم بیمه‌شده بالقوه باشند. در صورتی که این علائم در بیمه‌شده وجود داشته باشد فرایند صدور بیمه‌نامه به تعویق می‌افتد. همچنین، با در نظر گرفتن یک دوره انتظار دو هفته‌ای در ابتدای بیمه‌نامه احتیاط لازم در مورد مبتلایان فاقد علامت در زمان درخواست بیمه‌نامه به عمل می‌آید.

با توجه به مستثنی‌نشدن بیماری‌های پاندمی در بیمه‌نامه‌های زندگی، شرکت‌های بیمه می‌توانند برای مدیریت این ریسک از بیمه اتکایی نیز استفاده کنند. به عنوان مثال، یک بیمه‌گر ممکن است همه بیمه‌نامه‌های خود با مقادیر بیشتر از ۱ میلیون دلار را بیمه اتکایی کند و اکسپوزر ریسک خود را در سناریوی همه‌گیری و افزایش فوت ناشی از آن محدود می‌کند (ریزوی^۲ و آلوارز^۳، ۲۰۲۰). البته در چنین شرایطی، انتخاب بیمه‌گر اتکایی مناسب نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برخی از بیمه‌گرهای اتکایی بازارهای بیمه عمومی نیز بیمه اتکایی زندگی را ارائه می‌دهند. ترازنامه آنها ممکن است در زمانی که بیمه‌شدگان اتکایی اموال و حوادث، نیز به دنبال ادعای خسارت باشند، تضعیف شود (لویدز، ۲۰۲۰). علاوه بر روش‌های مدیریت ریسکی که بیمه‌گران در شرایط همه‌گیری به کار می‌برند، برخی اتفاقات طبیعی نیز می‌تواند به این مدیریت ریسک کمک کند. به عنوان مثال در مقابل تعجیل ادعاهای بیمه زندگی و افزایش خسارت بیمه‌گران ممکن است پرداخت‌های مستمری (به دلیل فوت زودرس فرد مستمری بگیر) زودتر از آنچه انتظار می‌رود متوقف شوند. هر چند که این احتمال نیز وجود دارد که بیمه‌شدگانی که بر اثر ابتلا به ویروس کرونا فوت می‌کنند هنوز به اندازه کافی برای پوشش سرمایه فوت، حق بیمه نداده باشند و شرکت بیمه بر اساس بیمه‌نامه ملزم به پرداخت

¹ Lloyd's

² Alvarez

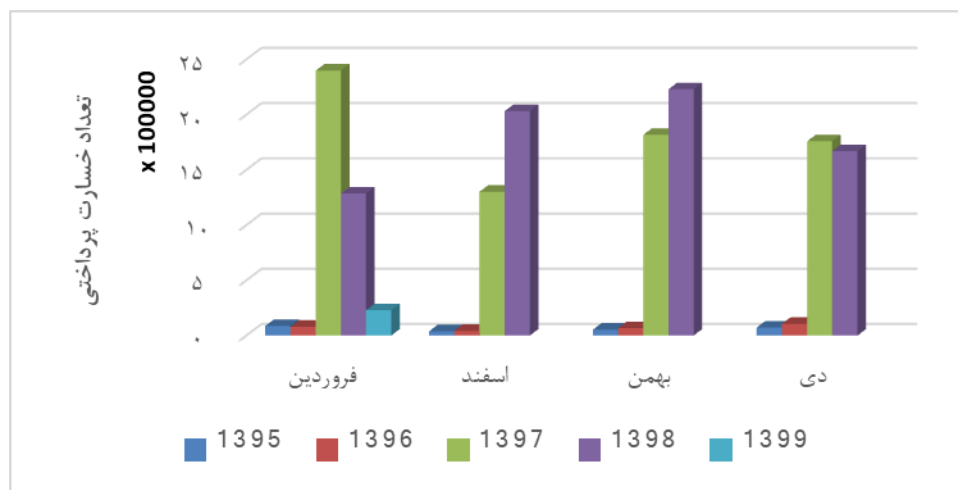
³ Rizvi

سرمایه فوت یا مستمری که پرداخت آن را به ذینفعان تضمین کرده است باشد. این مسئله در صورت افزایش تعداد افراد فوت شده در اثر ابتلا به ویروس می‌تواند منجر به زیان شرکت‌های بیمه شود و در صورتی که تعداد این موارد زیاد باشد ممکن است ایفای تعهدات توسط شرکت‌های بیمه را با مشکل مواجه کند.

در نمودار ۱-۴ تعداد خسارت‌های پرداختی طی ده سال گذشته مورد بررسی قرار گرفت. این نکته مطرح شد که در سال ۱۳۹۸ رشد قابل ملاحظه‌ای در تعداد خسارت‌های پرداختی برآورد شده است. اگر چه برای اظهارنظر در مورد تعداد خسارت‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا نیاز به زمان بیشتری است ولی در این قسمت تلاش شده با استفاده از مقادیر این متغیر و مقایسه آن به صورت ماهانه در چند سال گذشته، روند آن بررسی شود. نمودار ۱-۷، به مقایسه تعداد خسارت‌های پرداختی بیمه‌های زندگی در ماه‌های دی، بهمن و اسفند طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸ و ماه فروردین طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹ پرداخته است.

نمودار ۱-۷- مقایسه تعداد خسارت‌های پرداختی بیمه‌های زندگی در چهار ماه دی، بهمن، اسفند و فروردین طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنهاب بیمه مرکزی

همان‌طور که در نمودار ۱-۷ مشاهده می‌شود، تعداد خسارت‌های پرداختی بیمه زندگی در ماه بهمن و اسفند ۱۳۹۸ نسبت به مقادیر متناظر با همین ماه‌ها در سال‌های گذشته افزایش چشم‌گیری داشته است. با توجه به شیوع ویروس کرونا از بهمن ماه ۱۳۹۸ در کشور، این احتمال وجود دارد که یکی از دلایل این افزایش را، فوت بیمه‌شدگان بر اثر ابتلا به ویروس کرونا و در نتیجه افزایش تعداد ادعاهای خسارت باشد. توجه به این نکته که در دی ماه ۱۳۹۸، تعداد خسارت پرداختی زندگی نسبت به سال‌های قبل کمتر بوده است و از زمان شیوع ویروس کرونا که در ماه‌های بهمن و اسفند ۱۳۹۸ بود این تعداد افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است احتمال تاثیرگذاری شیوع این ویروس در این مسئله را بیشتر می‌کند. ذکر این نکته ضروری است آمار فروردین ماه ۱۳۹۹ در هفته سوم فروردین ماه از سامانه سنهاب اخذ شده و مربوط به کل

ماه نیست. در اینجا تعداد خسارات نسبت به سال‌های قبل کاهش قابل ملاحظه‌ای داشته است و داده‌های ماه فروردین پس از اتمام این ماه مجدداً باید تحلیل گردد.

حال در این شرایط نهاد ناظر بیمه در راستای ایفای مسئولیت حرفه‌ای و اجتماعی خود، به منظور حصول اطمینان از ایفای تعهدات شرکت‌های بیمه و فراهم کردن اطمینان خاطر بیمه‌گذاران و ذینفعان بایستی تمهیداتی را در خصوص پرداخت سرمایه بیمه زندگی به ذینفعان بیمه‌نامه فراهم نماید. به عنوان مثال نهاد ناظر هند به شرکت‌های بیمه دستور داده است تا در مورد تسویه حساب ادعاهای خسارت مربوط به ویروس کرونا تسریع کنند. بر این اساس بیمه‌گران در هند، تمام ادعاهای موجود که بر اساس ابتلا به ویروس کرونا می‌آید را بررسی می‌کنند و روند رسیدگی به پرونده را تسریع می‌کنند (سینگ^۱، ۲۰۲۰).

۱-۲-۱-۲- ریسک‌های سرمایه‌گذاری ذخایر و دارایی‌های بیمه‌های زندگی

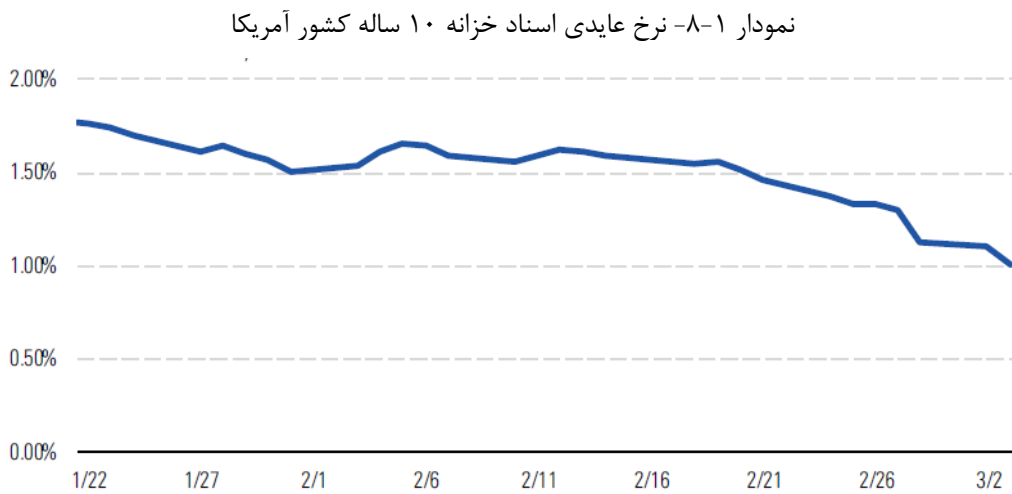
با توجه به این که نرخ بهره یکی از عناصر کلیدی در تعیین حق بیمه و محاسبه ذخیره‌های مورد نیاز بیمه‌های زندگی برای ایفای تعهدات است، تغییرات آن می‌تواند بیمه‌های زندگی را با مشکل مواجه کند. همچنین، مزایای برخی بیمه‌های زندگی مانند محصولات بیمه‌های زندگی متغیر و متصل به واحد سرمایه‌گذاری، بستگی به عملکرد پرتفوی سرمایه‌گذاری اندوخته بیمه‌نامه دارد. بر این اساس، محصولاتی مانند مستمری‌های ثابت و متغیر، بیمه‌های مراقبت بلندمدت و بیمه‌های عمر جامع تاثیر عمیق‌تری از تغییرات نرخ بهره در بازار می‌پذیرند. همچنین، بیمه‌گران درآمد خود را از پرتفوی سرمایه‌گذاری کسب می‌کنند و در صورت کاهش در عایدی‌ها، درآمد آن‌ها نیز کاهش می‌یابد. شرکت‌های بیمه در پرتفوی سرمایه‌گذاری دارایی‌های خود باید از ابزارهای مناسب برای پوشش در برابر تغییرات نرخ بهره استفاده نمایند. لذا، تغییرات نرخ بهره می‌تواند صنعت بیمه‌های زندگی را با مشکل مواجه کند. با توجه به دارایی‌های بلندمدت و بدهی‌های بیمه‌گران زندگی، تغییرات بازار برای این بخش چالش برانگیز است که خصوصاً در دوران بحران فعلی به وجود آمده است.

پس از وقوع کرونا، در کشورهای جهان، بازار سرمایه، شاهد کاهش در نرخ بهره بانکی، کاهش شدید بازارهای سهام و گسترش ریسک اعتباری برای اوراق قرضه بوده است. این کاهش نرخ بهره، معمولاً توسط دولت‌ها در جهت حمایت از وام‌گیرندگان و تزریق پول به بخش اقتصاد اعمال شده است. اگر چه این مساله بر نسبت توانگری شرکت بیمه تاثیرگذار است، ولی هجینگ و تنوع گسترده سرمایه‌گذاری می‌تواند تا حدودی این تاثیر را خنثی می‌کند. به طور مثال، بیمه‌گر مونیخ‌ری در این شرایط بحرانی کرونا، دارای نسبت توانگری ۲۲۰٪-۱۷۵٪ است که در یک بازه بهینه قرار دارد (ریزوی و آوارز، ۲۰۲۰). به منظور نشان دادن کاهش

¹ Singh

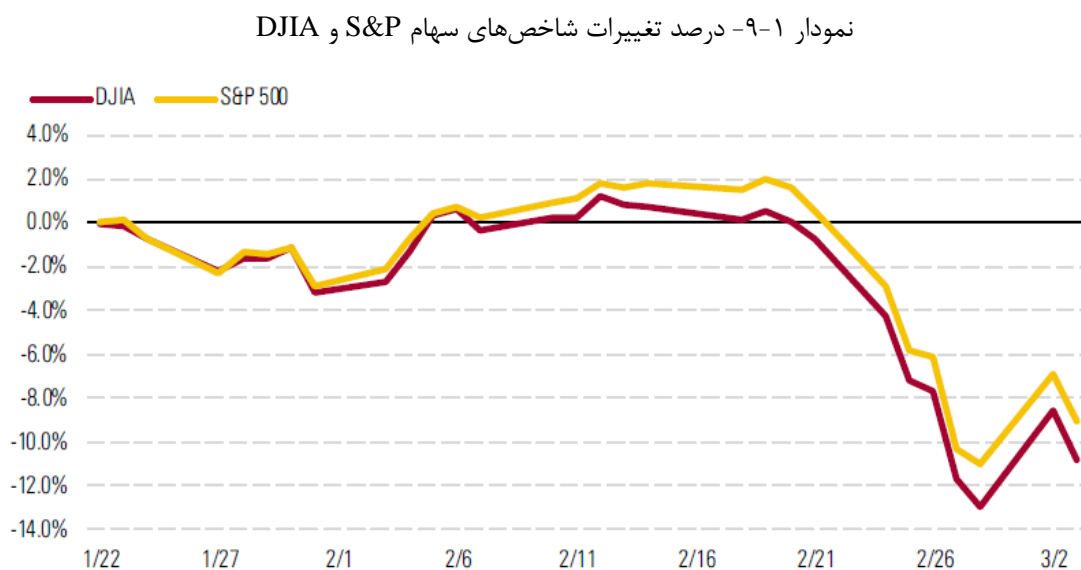

نرخ بهره در جهان، عایدی اسناد خزانه ۱۰ ساله آمریکا از زمان شیوع ویروس کرونا، در نمودار ۸-۲ ارائه گردیده است.

ماخذ: ریزوی و آلوارز (۲۰۲۰)

درک تأثیر کاهش پایدار در بازارهای سهام در اوضاع کنونی آسان‌تر است. بیمه‌گران زندگی معمولاً بخشی از سبد سرمایه‌گذاری خود را برای حمایت از بدهی‌های بلند مدت خود در سهام عمدتاً عمومی در اختیار دارند. لذا هر نوع کاهش در این سهام‌ها، بیمه‌گران زندگی را در موقعیت زیان غیرقابل پیش‌بینی قرار می‌دهد. در نمودار ۹-۱، کاهش شاخص سهام S&P و شاخص سهام DJIA^۱، از زمان شیوع ویروس کرونا نشان می‌دهد.

ماخذ: ریزوی و آلوارز (۲۰۲۰)

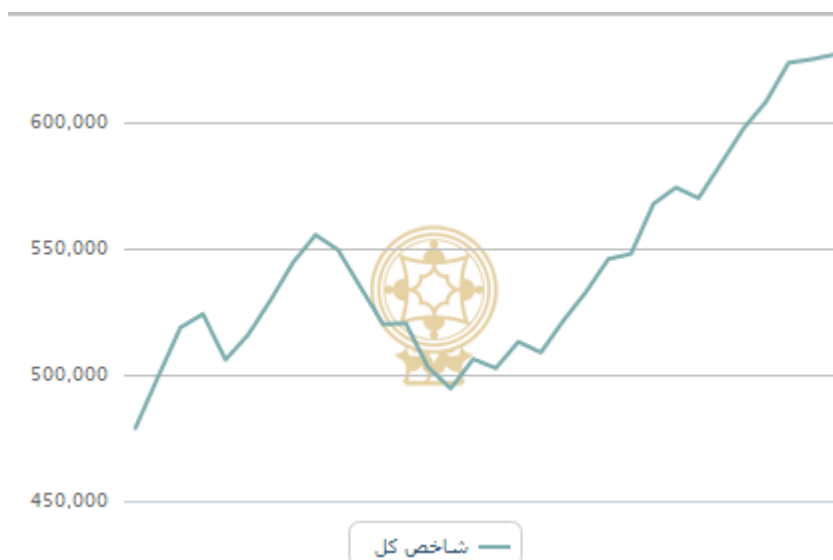
^۱ Dow Jones Industrial Average

برخی از شرکت‌های بیمه زندگی، دارایی‌های خود را در املاک و مستغلات مسکونی و تجاری سرمایه‌گذاری کرده‌اند که ارزش آن‌ها بسته به مدت دوران بقای ویروس کرونا افزایش یا کاهش می‌یابد و کاهش نرخ بهره می‌تواند در کوتاه‌مدت ارزش املاک و مستغلات را متورم کند.

با این که در کشورهای جهان، شاهد کاهش نرخ بهره و عایدی سرمایه‌گذاری‌های مختلف بوده‌ایم، ولی در ایران وضعیت متفاوتی رخ داده است. در مواقع، رشد بی سابقه بورس در سال ۱۳۹۸ توانسته تا حدودی از نگرانی‌های کاهش عایدی در سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه بکاهد. با این حال، وضعیت بازار سرمایه را با ادامه روند شیوع ویروس کرونا، نمی‌توان به صورت قطعی پیش‌بینی کرد و ممکن است دستخوش نوساناتی گردد. لازم به ذکر است در کشور ایران، براساس تصمیم جدید بانک مرکزی، نرخ سود سپرده‌های بلندمدت از ۲۰ به ۱۵ درصد کاهش یافت و از آن طرف، بازدهی بازار سهام افزایش قابل توجهی یافت. این امر، می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد که در ادامه برخی از آن‌ها مطرح می‌شوند. یکی از آن‌ها، بسته شدن بازارهای مالی دیگر مانند بانک و مسکن است که در این شرایط گزینه مناسبی برای سرمایه‌گذاری نیستند. دلیل دیگر، پایین بودن نرخ بهره نسبت به مقدار تورم است و همین امر موجب می‌شود، افراد دارایی‌های خود را در سرمایه‌گذاری‌های با نرخ بازدهی متناسب با تورم مانند بورس قرار دهند. دلیل سوم، حمایت دولت از مشارکت مردم در بازار سرمایه به منظور تقویت این بازار است. به طور مثال، نمودار ۱-۱۰، روند رو به رشد شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران را نشان می‌دهد.

نمودار ۱-۲-۱۰- شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران از ۳۰ بهمن ۱۳۹۸ الی ۲۵ فروردین ۱۳۹۸

ماخذ: بورس اوراق بهادار تهران (۱۳۹۸)

۱-۲-۲- میزان فروش بیمه‌های زندگی

با توجه به تبعات گسترده ویروس کرونا بر بخش‌های اقتصادی، در زمان فعلی به راحتی نمی‌توان در خصوص تاثیر قطعی این بیماری بر فروش بیمه‌های زندگی اظهار نظر نمود. به نظر می‌رسد برای بررسی این موضوع، می‌توان تعداد بیمه‌نامه‌های صادره زندگی را به تفکیک ماه در سال‌های مختلف مورد تحلیل قرار داد تا وضعیت تاثیرگذاری آن مشخص گردد. با این حال، تحلیل‌های مختلفی در خصوص افزایش و یا کاهش در کشورهای مختلف وجود دارد که بسته به شرایط اقتصادی آن‌ها، متفاوت می‌شود.

در بحران‌های ناشی از بیماری اپیدمی مانند کوید ۱۹، خرید از روی ترس^۱ تنها به مواد خوراکی و بهداشتی محدود نمی‌شود و در برخی کشورها، محصولات بیمه‌های زندگی را نیز شامل می‌شود. بر این اساس، در برخی کشورها مانند آمریکا، مشتریان، به بیمه‌های زندگی روی آورده‌اند. به گزارش فابریک^۲، یکی از سایت‌های آنلاین فروش بیمه زندگی در آمریکا، حدود ۵۰٪ افزایش در فروش بیمه‌های زندگی از اواسط فوریه ۲۰۲۰ وجود داشته است. همچنین، LifeQuotes، نمایندگی بیمه‌های زندگی آنلاین ملی در آمریکا، اعلام کرده که ۲۹٪ افزایش در فروش بیمه‌های زندگی از ۲۰ ژانویه ۲۰۲۰ (زمانی که ویروس کرونا به صورت جهانی شناخته شده بود) داشته است.

همچنین، واحد تحقیقات رفتاری سوئیس‌ری (Swiss re, 2020)، نیز به این امر اذعان داشته و اعلام کرده که بر اثر شیوع ویروس کرونا، یک عامل ترس در جامعه به وجود آمده است. بر این اساس، از یک طرف، آگاهی به مراتب بیشتر از ریسک افراد به همراه افزایش چشم‌گیر ریسک مرگومیر به وجود آمده و افراد (بیشتر جوان‌ها) به دنبال پوشش بیمه‌ای برای خطر فوت هستند. از طرف دیگر، تحقیق اخیر در انگلیس نشان می‌دهد که تصور ۴۵٪ افراد این است که در صورت فوت بر اثر کوید ۱۹، شرکت بیمه، سرمایه بیمه زندگی آن‌ها را پرداخت نمی‌کند. بنابراین، ایجاد اعتماد در بیمه‌گذاران و کسب اطمینان خاطر در خصوص پرداخت مزایای بیمه در بیمه‌های زندگی می‌تواند تقاضای بیمه‌های زندگی را در این دوران افزایش دهد و بیمه‌گران زندگی، بایستی اقداماتی را در این زمینه انجام دهند.

لازم به ذکر است در چین با توجه به شیوع گسترده بیماری کوید ۱۹، از یک طرف، خرید برخی بیمه‌های زندگی توسط افراد کاهش یافته و از طرف دیگر با توجه به مرگومیر بالا بر اثر این بیماری، نگرانی افراد در بازپرداخت وام‌هایشان در زمان عدم حضور آن‌ها در خانواده افزایش یافته و همین امر، باعث شده فروش بیمه‌های عمر اعتباری برای تضمین بازپرداخت وام‌ها به بانک‌ها افزایش یابد.

^۱ Panic shopping

^۲ <https://meetfabric.com/>

با این که در برخی کشورها، با توجه به خرید از روی ترس، فروش بیمه‌های زندگی افزایش یافته، ولی کشورهایی نیز وجود دارند که به دلایل مختلف، بیمه‌های زندگی در آن‌ها با اقبال کمی روبه‌رو شده است. یکی از این دلایل، کاهش درآمدها به دلیل توقف موقت مشاغل، کاهش تولید و اخلاص در تداوم فعالیت‌ها است که افراد قادر به پرداخت حق بیمه و خرید بیمه‌نامه زندگی نیستند و باعث می‌شود تا تقاضای بیمه‌های زندگی در جامعه کاهش یابد. در شرایط پایین بودن سطح درآمد عمومی در افراد جامعه و کاهش قدرت خرید افراد، بیمه‌های زندگی به عنوان یک کالای لوکس تلقی گردیده و نیازهای اساسی در سبد خانوارها به عنوان کالاهای ضروری جلوه‌گر شوند. بدیهی است در چنین شرایطی، شاهد کاهش توجه به بیمه‌های زندگی خواهیم بود. البته لازم به ذکر است، در بیمه‌های زندگی ارائه شده در برخی شرکت‌های بیمه، در صورتی که بیمه‌شده بر اثر ابتلا به بیماری یا جراحی نتواند کار کند، مزایایی به وی به منظور حمایت از درآمد در یک دوره مورد توافق پرداخت می‌شود. این الحاقیه، در مورد بیماری کوید ۱۹ نیز وجود دارد و بیمه‌شده می‌تواند از این مزایا استفاده نماید.

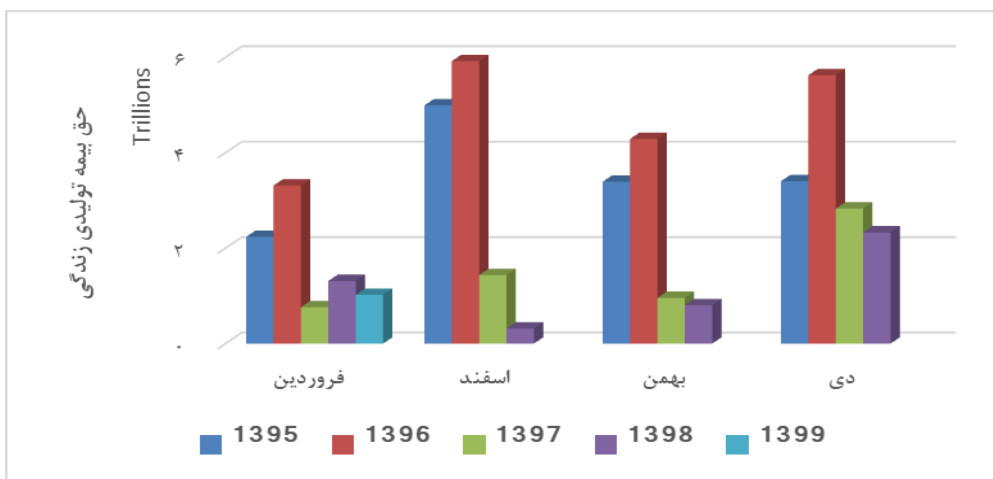
از دلایل دیگر کاهش اقبال به بیمه‌های زندگی، می‌توان به افزایش قیمت کالاها و در نتیجه افزایش تورم در جامعه بر اثر شیوع ویروس کرونا و کاهش تولید اشاره کرد. با توجه به بلندمدت بودن قراردادهای بیمه‌های زندگی، از دید بیمه‌گذار، تورم باعث کاهش مطلوبیت سرمایه بیمه مورد تعهد در بیمه‌های زندگی و همچنین اندوخته قابل پرداخت در سررسید بیمه‌نامه‌های زندگی دارای جزء سرمایه‌گذاری می‌شود و در نتیجه، مردم بیشتر به سمت سرمایه‌گذاری در بازارهایی مانند بورس، مسکن، ارز، طلا و حتی اتومبیل حرکت و این بازارها را به عنوان بازار مطمئن در سرمایه‌گذاری تلقی نمایند.

از دیگر دلایل کاهش فروش بیمه‌های زندگی در یک کشور، می‌توان به کاهش تعداد نماینده‌ها با توجه به دورکاری‌های به وجود آمده و کاهش فعالیت آن‌ها اشاره نمود. برای برطرف نمودن این مشکل، بیمه‌گران می‌توانند از سایت‌های فروش آنلاین محصولات بیمه‌های زندگی استفاده کنند تا بتوانند بیمه‌نامه‌های زندگی بیشتری به فروش برسانند. همچنین، به منظور تسریع در انجام فرایندهای بیمه‌گری، می‌توان از فرایندهایی استفاده کرد که نیاز به معاینات پزشکی و حضور مستقیم بیمه‌شده در نمایندگی/شرکت بیمه نداشته باشد.

با این که به این سرعت نمی‌توان در خصوص تاثیر ویروس کرونا بر میزان حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی در کشور اظهارنظر نمود، ولی سعی شده تا با استفاده از مقادیر این متغیر و مقایسه آن به صورت ماهانه در چند سال گذشته، روند تغییرات آن را بررسی کنیم. نمودار ۱-۱۱، به مقایسه حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی در ماه‌های دی، بهمن و اسفند طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸ و ماه فروردین طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۵ پرداخته است.

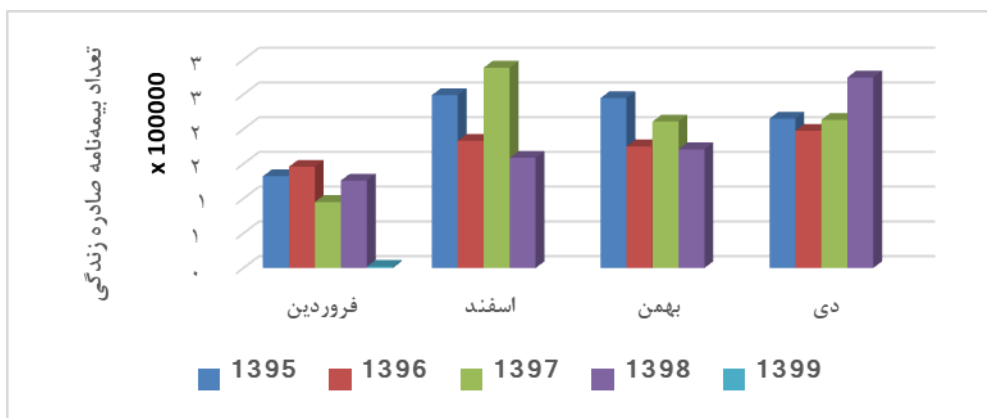
نمودار ۱۱-۱- مقایسه حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی در چهار ماه دی، بهمن، اسفند و فروردین طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنهاب بیمه مرکزی

همان‌طور که از نمودار ۱۱-۱ مشاهده می‌شود، حق بیمه تولیدی زندگی در ماه بهمن و اسفند ۱۳۹۸ نسبت به مقادیر متناظر با همین ماه‌ها در سال‌های گذشته کاهش چشم‌گیری داشته است. با توجه به شیوع ویروس کرونا از بهمن ماه ۱۳۹۸ در کشور، احتمالاً به نظر می‌رسد می‌توان یکی از دلایل کاهش راه، توقف فعالیت‌های شبکه فروش و کسب‌وکارها و کاهش بیمه‌نامه‌های صادره زندگی دانست. باید به این نکته نیز توجه داشت که عوامل دیگر اقتصادی مانند نرخ تورم بالا نیز در این کاهش تاثیر داشته‌اند. زیرا در دی ماه ۱۳۹۸، نیز حق بیمه تولیدی زندگی نسبت به سال‌های قبل کمتر بوده است. ذکر این نکته ضروری است آمار فروردین ماه ۱۳۹۹ در هفته سوم فروردین ماه از سامانه سنهاب اخذ شده و مربوط به کل ماه نیست. ولی با این حال، نسبت به سال‌های قبل کاهش داشته است. همچنین، با این که ممکن است شیوع ویروس کرونا بر تعداد بیمه‌نامه‌های صادره زندگی نیز تاثیر داشته باشد، در نمودار ۱۲-۱، تعداد بیمه‌نامه‌های صادره زندگی در سه ماه دی، بهمن و اسفند سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۵ و فروردین ماه سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۵ در کنار یکدیگر ترسیم شده است.

نمودار ۱۲-۱ مقایسه تعداد بیمه‌نامه صادره زندگی در چهار ماه دی، بهمن، اسفند و فروردین طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنهاب بیمه مرکزی

بر اساس نمودار ۱-۱۲، می‌توان نتیجه گرفت که تعداد بیمه‌نامه‌های صادره زندگی با این که در دی ماه ۱۳۹۸ نسبت به ماه متناظر آن در سال‌های گذشته افزایش مطلوبی داشته ولی این روند در ماه‌های بهمن و اسفند ۱۳۹۸ تکرار نشده است و بر عکس نسبت به ماه‌های متناظر در سال‌های گذشته کاهش بسیاری داشته است. همان‌طور که در تحلیل حق بیمه تولیدی زندگی نیز ذکر شد، این کاهش می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد و شاید کاهش درآمد افراد به دلیل ویروس کرونا و لغو فعالیت‌ها یکی از این دلایل باشد. با توجه به شرایط نامطلوب اقتصادی، نمی‌توان به طور قطع اعلام کرد که تعداد بیمه‌نامه‌های صادره تنها به علت شیوع بیماری کوید ۱۹ کاهش یافته است. در خصوص آمار فروردین ماه ۱۳۹۹، ذکر این نکته ضروری است این آمار بر اساس هفته آخر فروردین ماه می‌باشد و آمار کل ماه نیست. با این حال، کاهش چشم‌گیری در تعداد بیمه‌نامه‌های صادره زندگی نسبت به ماه‌های فروردین سال‌های قبل وجود داشته است. البته با توجه به مکاتبات انجام شده با مدیرهای مربوطه در حوزه بیمه‌های زندگی در برخی شرکت‌های بیمه، آن‌ها نیز به این امر اذعان داشتند که تعداد فروش بیمه‌های زندگی کاهش قابل توجهی داشته و از آن طرف، بازخرید بیمه‌های زندگی با توجه به شرایط نامطلوب اقتصادی افراد افزایش داشته است.

۱-۲-۳- میزان بازخرید بیمه‌های زندگی توسط بیمه‌گذاران

در تحقیقاتی که در خصوص علل بازخرید بیمه‌نامه‌های زندگی انجام شده است افزایش هزینه‌های خانوار و تورم می‌تواند در بازخرید بیمه‌نامه‌های زندگی مؤثر باشد (عباسی و سازگار، ۱۳۸۳). در شرایط حاضر علاوه بر این موارد، به دلیل شیوع بیماری کوید ۱۹ در کسب و کارها اختلال ایجاد شده و درآمد این افراد به شدت کاهش یافته است. این افراد نه تنها امکان پرداخت اقساط حق بیمه خود را ندارند بلکه برای تامین مخارج اساسی زندگی خود مجبور به بازخرید بیمه‌نامه خود و استفاده از مبلغ بازخرید برای هزینه‌های ضروری زندگی خود هستند. همچنین افزایش قیمت‌ها و تورم و در نتیجه تمایل افراد به سرمایه‌گذاری در سایر بازارها نیز از دیگر عوامل مؤثر در بازخرید بیمه‌نامه‌ها در شرایط کنونی می‌باشد.

از طرف دیگر عدم اطمینان از پرداخت سرمایه فوت بیمه‌شدگانی که بر اثر ابتلا به ویروس کرونا فوت می‌شوند باعث می‌شود این دسته از افراد، ترجیح دهند بیمه‌نامه خود را بازخرید کنند. در اینجا نقش بیمه مرکزی و شرکت‌های بیمه در اطمینان بخشی به افراد جامعه در خصوص پرداخت تعهدات شرکت‌های بیمه از طریق رسانه‌ها احساس می‌شود. این مسئله نه تنها می‌تواند از بازخرید بیمه‌نامه‌ها جلوگیری کند بلکه انگیزه‌ای برای خرید بیمه‌نامه زندگی در مردم ایجاد می‌کند.

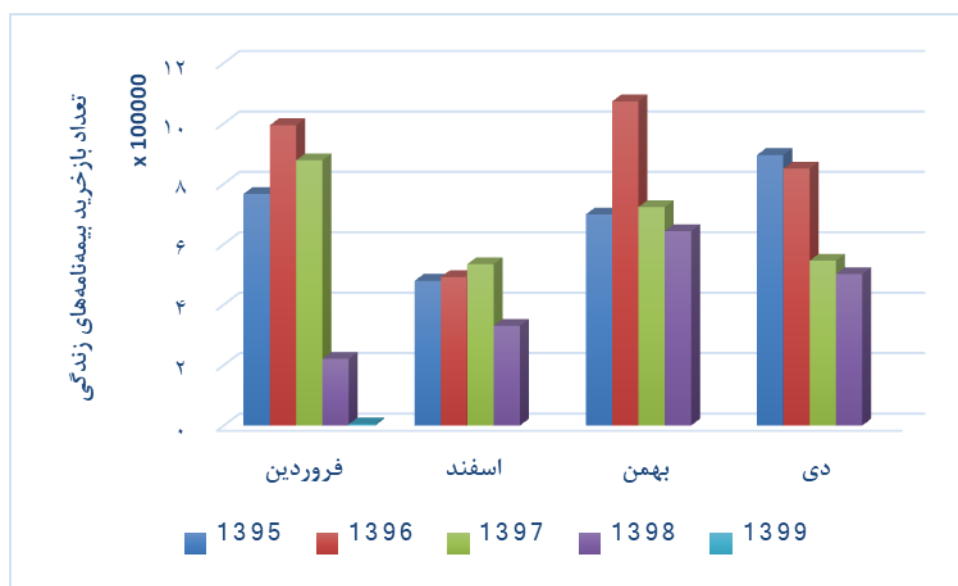
در صورت تداوم شیوع بیماری کوید ۱۹ و افزایش بازخرید بیمه‌نامه‌ها توسط بیمه‌گذاران پیش بینی می‌شود که این امر باعث کاهش بخشی از سرمایه‌های شرکت و سود حاصل از آن‌ها و در نتیجه کاهش سودآوری

آن‌ها شود. البته این مسئله ممکن است در کوتاه مدت اتفاق نیفتد و در بلند مدت، در صورت تداوم شیوع ویروس کرونا و اثرگذاری آن بر اقتصاد خانواده‌ها بروز پیدا کند.

اگر چه مباحث مطرح شده در مورد بازخرید بیمه‌نامه‌ها به خصوص به دلایل اقتصادی ممکن است در کوتاه مدت اتفاق نیفتد و این احتمال وجود دارد که در صورت تداوم شیوع ویروس و تعطیلی مشاغل بروز یابد ولی سعی شده تا با استفاده از مقادیر این متغیر و مقایسه آن به صورت ماهانه در چند سال گذشته، روند تغییرات آن را بررسی کنیم. نمودار ۱-۱۳، به مقایسه تعداد بازخرید بیمه‌نامه‌های زندگی در ماه‌های دی، بهمن و اسفند طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸ و ماه فروردین طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۵ پرداخته است.

نمودار ۱-۱۳- مقایسه بازخرید بیمه‌نامه‌های زندگی در چهار ماه دی، بهمن، اسفند و فروردین طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹

ماخذ: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنبهاب بیمه مرکزی

همانطور که در نمودار ۱-۱۳ ملاحظه می‌شود، میزان بازخرید بیمه‌نامه‌ها در ماه‌های دی، بهمن، اسفند و فروردین اخیر نسبت به ماه‌های مشابه خود در سال‌های قبل کاهش داشته است. همانطور که قبلاً هم گفته شد برخی اثرات ممکن است به این سرعت بروز پیدا نکنند و یا با عوامل دیگری ترکیب شوند و اثر آن‌ها کاهش پیدا کند. بررسی دقیقتر این مسئله نیازمند گذشت زمان بیشتری است.

۱-۲-۴- فرایندهای صدور و بیمه‌گری در بیمه‌های زندگی

برای ارائه یک محصول بیمه زندگی به بیمه‌گذار، شرکت بیمه می‌بایست یک فرایند بیمه‌گری را طی کند به این صورت که با پرسیدن سؤالاتی از متقاضی، ریسک‌های فرد را شناسایی و بر مبنای آن نرخ حق بیمه را تعیین می‌کند و در ادامه، عملیات صدور، ذخیره‌گیری و سرمایه‌گذاری حاصل را انجام می‌دهد. در دوران

شیوع ویروس کرونا، با توجه به افزایش دورکاری کارمندان و تعلیق فعالیت برخی نمایندگان، تسریع در صدور بیمه‌نامه و انجام فرایندهای بیمه‌گری اهمیت فراوانی دارد و الگوبرداری از سایر کشورها می‌تواند منجر به نتایج خوبی در فروش بیمه‌های زندگی گردد.

فرایندهای بیمه‌گری متفاوتی بسته به نوع محصول بیمه زندگی در کشورهای مختلف وجود دارد. به طور مثال، فرایند بیمه‌گری در آمریکا بسته به نوع بیمه‌نامه زندگی، به صورت یکی از چهار حالت زیر در محصولات ارائه می‌شود:

- **بیمه‌گری کامل^۱**: این فرایند کلاسیک بیمه‌گری ملزم به تکمیل فرم پرسشنامه تقریباً طولانی و انجام معاینات پزشکی است. شرکت بیمه در این فرایند، اطلاعات مورد نیاز خود را از منابع ثالث جمع‌آوری می‌کند. این فرایند حدود ۴۵ الی ۶۰ روز طول می‌کشد و در صورتی که متقاضی در وضعیت سلامت مناسب باشد، بهترین نرخ به آن پیشنهاد می‌شود.
 - **بیمه‌گری شتابان^۲**: این فرایند که به بیمه‌گری بدون معاینه نیز معروف است، مشابه با فرایند بیمه‌گری کامل است، با این تفاوت که به معاینات پزشکی نیاز ندارد. شرکت‌های همچون Fabric، Haven Life و Ladder از تکنولوژی برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز استفاده می‌کنند و بیمه‌های زندگی را در عرض چند دقیقه صادر می‌کنند.
 - **بیمه‌گری ساده^۳**: در این فرایند، متقاضی تنها به تعداد کمی سؤال پاسخ می‌دهد. معاینه پزشکی در این فرایند وجود ندارد. با توجه به این‌که، بیمه‌نامه‌های زندگی صادره با این فرایند به اطلاعات کمتری نیاز دارند، مسلماً نرخ حق بیمه حاصل از این فرایند بیمه‌گری نسبت به سایر فرایندهای بیمه‌گری گران‌تر خواهد بود.
 - **بیمه‌گری تضمینی^۴**: در این فرایند هیچ سؤال و معاینه پزشکی انجام نمی‌شود و معمولاً گران‌ترین روش برای خرید بیمه زندگی است. این فرایند، مناسب افرادی است که با توجه به وضعیت سلامتی خود، امکان خریداری بیمه زندگی از طریق فرایندهای دیگر را ندارند.
- جدول ۱-۱، برخی از اطلاعات مورد نیاز در سه فرایند بیمه‌گری اول در آمریکا را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است، این اطلاعات بسته به شرکت و نوع محصول بیمه زندگی تغییر می‌کنند.

¹ Full underwriting

² Accelerated underwriting

³ Simplified underwriting

⁴ Guaranteed underwriting

جدول ۱-۱- مقایسه فرایندهای بیمه‌گری بیمه‌های زندگی در آمریکا

نوع داده	بیمه‌گری کامل	بیمه‌گری شتابان	بیمه‌گری ساده
فرم درخواست	✓	✓	✓
معاینه پزشکی بیمه زندگی	✓	×	×
گزارش گروه MIB	✓	✓	×
سابقه دارو	✓	✓	✓
گزارش وسیله نقلیه موتوری	✓	✓	×
سوابق پزشکی	✓	✓	×
سوابق عمومی	✓	✓	×
شبکه‌های اجتماعی	✓	×	×

ماخذ: گزارش SOA مستخرج از Forbes (2020,a)

بر اساس فرایندهای بیمه‌گری مذکور، در زمان شیوع بیماری کوید ۱۹، بیمه‌گران می‌توانند با استفاده از بیمه‌گری شتابان، صدور بیمه‌های زندگی را به صورت سریع انجام دهند که می‌تواند اطمینان خاطر را برای بیمه‌گذاران ایجاد نماید.

لازم به ذکر است، برخی بیمه‌گران زندگی، وقفه‌ای ۳۰ روزه برای صدور بیمه‌نامه زندگی افرادی که به تازگی از شهرها یا کشورهای آلوده به ویروس کرونا بازگشته‌اند در نظر می‌گیرند. این سابقه سفر، تاثیری در مقدار حق بیمه ندارد و فقط تنها فرایند صدور را به تعویق می‌اندازد.

۱-۲-۵- انجام معاینات پزشکی بیمه‌شده در صدور بیمه‌های زندگی

در شرایط کنونی شیوع ویروس کرونا، در برخی شرکت‌های بیمه، برای بررسی وضعیت سلامت بیمه‌شده جهت صدور بیمه‌نامه زندگی، آزمایشات پزشکی مانند روال سابق برقرار است، ولی در برخی بدون نیاز به آزمایشات پزشکی، بیمه‌های زندگی زمانی صادر می‌شوند. برخی شرکت‌های بیمه زندگی در شرایط فعلی به جای مراجعه شخص برای انجام معاینات پزشکی، فرد متخصصی را برای اندازه‌گیری قد، وزن و فشار خون و ... به منزل بیمه‌شده می‌فرستند تا بار مراجعات اینچنینی را کاهش دهند. به علاوه برخی دیگر از شرکت‌ها مانند MassMutual از سابقه پزشکی فرد به جای انجام آزمایش پزشکی استفاده می‌کنند (Forbes، b، ۲۰۲۰).

برخی شرکت‌های بیمه، سؤالاتی را در خصوص سابقه سفر بیمه‌شده می‌پرسند تا بتوانند وضعیت سلامتی شخص را در بیماری کوید ۱۹ و ارتباط با افراد مبتلا ارزیابی نمایند. با این که سابقه سفر در مقدار حق بیمه

بیمه‌های زندگی تاثیرگذار نیست، ولی می‌تواند فرایند بیمه‌گری را از طریق انجام آزمایش‌های پزشکی به تعویق بیندازد. به طور مثال، فرایند صدور بیمه‌نامه زندگی برای افرادی که به شهرها یا کشورهای پرریسک در بیماری کوید ۱۹ سفر کرده‌اند، تا ۳۰ روز از زمان بازگشت وی به تاخیر می‌افتد (Forbes, b, ۲۰۲۰).

به طور مثال، شرکت John Hancock به تازگی در فرم‌های درخواست بیمه زندگی سؤالاتی مانند این که «آیا فرد درخواست دهنده یا همسر وی طی ۳۰ روز گذشته، سفر دریایی داشته‌اند؟» و «آیا فرد متقاضی در تماس نزدیک با فردی که تست کرونای مثبت داشته، بوده است؟» در فرم درخواست بیمه‌نامه زندگی خود قرار داده است. همچنین، در صورتی که تست فرد متقاضی بیمه زندگی مثبت باشد، درخواست در یک بازه زمانی مشخص به تعویق می‌افتد (Forbes, b, ۲۰۲۰).

برای بررسی ریسک بیمه‌شده در زمان صدور بیمه‌نامه، می‌توان سؤالاتی را در خصوص وضعیت سلامت بیمه‌شده از لحاظ ابتلا به بیماری کوید ۱۹ در فرم درخواست و فرم پیشنهاد آن‌ها قرار داد. این سؤالات می‌تواند در راستای موارد زیر باشد:

- علائم ویروس کرونا مانند تب بالا یا سرفه مداوم،
- توصیه شده به خود قرنطینگی،
- تست مثبت ویروس کرونا،
- تماس مستقیم با افرادی که تست مثبت داشته‌اند یا مشکوک به بیماری کوید ۱۹ هستند،
- سابقه سفر به شهرها یا کشورهای آلوده به ویروس کرونا.

۱-۲-۶- وقفه در پرداخت حق بیمه توسط بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی

با توجه به کاهش درآمد افراد بر اثر شوک‌های اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا، برخی بیمه‌گذاران در پرداخت حق بیمه‌های خود با مشکل مواجه شده و نمی‌توانند حق بیمه‌های سررسید شده خود را پرداخت کنند. از جمله اقدامات بیمه‌گران زندگی به منظور ایجاد اطمینان خاطر در بیمه‌گذاران و عدم فسخ بیمه‌نامه، در نظر گرفتن مهلت بیشتر برای پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده است. در طول این دوره مهلت، بیمه‌نامه زندگی همچنان معتبر است به این معنی که در صورت فوت بیمه‌شده در این بازه، سرمایه فوت به ذینفع پرداخت می‌شود. در صورتی که حق بیمه سررسید شده در این دوره نیز پرداخت نشد بیمه‌گر می‌تواند بیمه‌نامه را فسخ و یا آن را تبدیل به یک بیمه‌نامه با سرمایه مخفف کند. البته لازم به ذکر است تبدیل به بیمه‌نامه مخفف زمانی اتفاق می‌افتد که ارزش نقدی در بیمه‌نامه وجود داشته باشد و کفاف پرداخت حق

بیمه‌های سررسید شده را داشته باشد. به طور مثال، نهاد توسعه و تنظیم مقررات بیمه‌ای کشور هند^۱ (IRDAI) به بیمه‌گران خود توصیه کرده که دوره مهلت پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده در بیمه‌نامه‌های زندگی را به مدت ۳۰ روز افزایش دهند. همچنین، برخی از شرکت‌های بیمه زندگی در آمریکا نیز دستورالعمل‌هایی برای مواجهه با وقفه در پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده در بیمه‌های زندگی وضع کرده‌اند که در جدول ۲-۱ ارائه گردیده است.

جدول ۲-۱- تصمیم‌های اتخاذ شده در برخی شرکت‌های بیمه زندگی مطرح در آمریکا
در خصوص عدم پرداخت حق بیمه در زمان شیوع ویروس کرونا

پیشنهاد	نام شرکت بیمه
<ul style="list-style-type: none"> - دوره مهلت ۹۰ روزه - طرح‌های با پرداخت انعطاف‌پذیر - عدم فسخ بیمه‌نامه‌ها به علت عدم پرداخت حق بیمه تا ۳۰ ژوئن ۲۰۲۰ 	Guardian
<ul style="list-style-type: none"> - عدم فسخ بیمه‌نامه‌ها به علت عدم پرداخت حق بیمه تا ۲۳ ژوئن ۲۰۲۰ 	New York Life
<ul style="list-style-type: none"> - دوره مهلت ۶۰ روزه - طرح‌های با پرداخت انعطاف‌پذیر 	Northwestern Mutual
<ul style="list-style-type: none"> - طرح‌های با پرداخت انعطاف‌پذیر 	John Hancock, Lincoln Financial, MassMutual, Nationwide, Pacific Life, Primerica, Protective Life, Prudential, State Farm, Transamerica

ماخذ: Finder (2020)

۳-۱- جمع‌بندی و پیشنهادات

همان‌طور که در بخش‌های قبل به آن اشاره شد، اثرات شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه‌های زندگی را می‌توان به دو دسته اثرات مستقیم و اثرات غیر مستقیم تقسیم کرد که اثرات مستقیم مربوط به فروش و خسارت وارده به شرکت‌های بیمه است و اثرات غیرمستقیم، از طریق نوسانات موجود بر اقتصاد بر صنعت بیمه‌های زندگی وارد می‌شود. از جمله کانال‌های تاثیرگذاری بیماری کوید ۱۹ بر بیمه‌های زندگی، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد که طی بخش‌های قبلی به طور مفصل مورد بررسی قرار گرفته است:

- ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی: ریسک فوت و حیات و ریسک نرخ بهره و سرمایه‌گذاری
- میزان فروش بیمه‌های زندگی
- میزان بازخرید بیمه‌های زندگی توسط بیمه‌گذاران
- فرایندهای صدور و بیمه‌گری در بیمه‌های زندگی

¹ Insurance Regulatory and Development Authority of India

- انجام معاینات پزشکی بیمه‌شده در صدور بیمه‌های زندگی

- وقفه در پرداخت حق بیمه توسط بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی

بدیهی است که هر یک از اثرات مطرح شده در این بخش می‌تواند در کوتاه‌مدت یا بلندمدت بروز یابند. با توجه به اینکه اثرات شیوع این ویروس به مرور زمان مشخص می‌شود؛ لازم است داده‌های صنعت بیمه به صورت دوره‌ای برای سنجش میزان اثراتی که در مورد شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه که در این بخش مطرح شد؛ بررسی و ملاک پیشنهادات سیاستی و کاربردی برای صنعت بیمه گردد. در ادامه، برخی توصیه‌های سیاستی که برای مقابله بیمه‌گران با تاثیر ویروس کرونا بر بیمه‌های زندگی، قابل استفاده است، ارائه می‌گردد.

❖ وضع مقررات و دستورالعمل‌ها در راستای حمایت از بیمه‌گذاران و بیمه‌شدگان

بیمه مرکزی در بحران کنونی باید جنبه حمایتی خود در بیمه‌های زندگی را تقویت نماید و با ایجاد تسهیلاتی برای بیمه‌گذاران زندگی، بخشی از تامین مالی آن‌ها را در صورت ابتلا به بیماری کوید ۱۹، به عهده گیرد. به طور مثال، قانون مراقبت‌های ویژه فدرال^۱ در آمریکا، تمهیداتی را برای بیمه‌گذاران بیمه زندگی خود تدوین نموده است که در این راستا، بیمه‌گذاران می‌توانند در صورت مبتلا شدن خود و یا همسر و وابستگان وی به بیماری کوید ۱۹ و یا در صورتی که عواقب نامطلوب مالی را به دلیل اخراج، کاهش کار به دلیل شرایط کنونی تجربه کرده است، به مقدار حداکثر ۱۰۰ هزار دلار آمریکا از طرح‌های بازنشستگی یا مستمری خود برداشت و یا وام دریافت کنند (SQUIRE Patton Boggs ، ۲۰۲۰). همچنین انجمن بیمه‌های زندگی مالزی^۲ (LIAM) و شرکت‌های عضو آن، اقدامات رفاهی مازاد برای بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی خود که بر اثر پاندمی کوید ۱۹ دچار رکود اقتصادی شده‌اند، فراهم کرده‌اند که برخی از آن‌ها به شرح ذیل هستند^۳:

- پرداخت ۵۰۰۰ رینگیت مالزی (معادل ۱۱۳۸ دلار) به مشتریانی که به ویروس کرونا مبتلا شده‌اند.
- مزایای نقدی یا کمک هزینه بستری (به طور مثال، حداکثر به مقدار ۲۵۰ رینگیت به صورت روزانه طی ۳۰ روز بستری)
- مزایای فوت یکجای ویژه (حدود ۲۰۰۰۰-۵۰۰۰ رینگیت) در صورت فوت بیمه‌شده بر اثر بیماری کوید ۱۹

¹ The federal CARES Act

² Life Insurance Association of Malaysia

³ <https://a2ii.org/en/COVID-19-Insurance-Supervisory-Response-Tracker>

به نظر می‌رسد، بیمه‌گران کشور نیز می‌توانند با در نظر گرفتن چنین تمهیداتی برای بیمه‌گذاران زندگی، اطمینان خاطر آن‌ها را جذب نموده و از این طریق، اعتماد جامعه را نسبت به بیمه‌های زندگی بیشتر جلب نمایند. همچنین، بیمه‌گران زندگی می‌توانند مشاوره‌هایی درباره مدیریت نوسانات مالی مشتریان با کمک موسسات مالی ارائه دهند. به علاوه، می‌توانند محصولات بیمه‌های زندگی که دارای جزء سرمایه‌گذاری هستند را به بیمه‌گذاران پیشنهاد دهند.

❖ اطمینان بخشی در جامعه از طریق انجام تعهدات شرکت‌های بیمه در فوت‌های ناشی از ویروس کرونا

بیمه مرکزی و شرکت‌های بیمه بایستی به نگرانی بیمه‌گذاران در خصوص پرداخت سرمایه فوت بیمه‌نامه پاسخ داده و تمهیداتی را در دستور کار خود قرار دهند تا این اطمینان در جامعه ایجاد شود که شرکت‌های بیمه در اسرع وقت به تمامی تعهدات خود عمل خواهند کرد و در خصوص پوشش بیماری کوید ۱۹ در بیمه‌های زندگی اطلاع رسانی کند.

❖ توسعه بیمه‌های زندگی به منظور کاهش یا رفع دغدغه‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا

با توجه به ماهیت بیمه که تلاش برای رفع یا کاهش نگرانی‌ها و دغدغه‌های افراد جامعه است، صنعت بیمه باید نقش اجتماعی پررنگی در این شرایط داشته باشد و از طریق ارائه بیمه‌نامه‌های جدید در این خصوص گام بردارد. به عنوان مثال یکی از دغدغه‌های افراد به دلیل کاهش درآمد و مشکلات اقتصادی ناشی از ویروس کرونا، ناتوانی در بازپرداخت اقساط وام‌های دریافتی است که توسعه بیمه‌نامه عمر اعتباری می‌تواند گامی در راستای برطرف کردن این دغدغه باشد.

❖ استفاده از فرایند بیمه‌گری شتابان و جایگزینی معاینات پزشکی با پرسش‌ها و سابقه بیماری بیمه‌شدگان بالقوه

فرایند صدور بیمه‌نامه‌های زندگی ممکن است با توجه به دورکاری پیش‌آمده بر اثر شیوع ویروس کرونا، با تاخیر مواجه شود. لذا، پیشنهاد می‌شود بیمه‌گران زندگی، بر اساس سابقه پزشکی فرد و اطلاعاتی که از سایر سامانه‌ها کسب می‌کند، فرایند صدور بیمه‌نامه زندگی را با سرعت انجام و بیمه‌نامه را صادر نماید. همچنین، می‌توان به جای انجام معاینات پزشکی، بر اساس سوابق پزشکی و از طریق درج سؤالاتی در فرم درخواست و فرم پیشنهاد، وضعیت ابتلای بیمه‌شده به بیماری کوید ۱۹ را ارزیابی نمود. این سؤالات می‌توانند در راستای محورهای زیر باشند:

- علائم ویروس کرونا مانند تب بالا یا سرفه مداوم؛
- توصیه شده به خود قرنطینگی؛

- تست مثبت ویروس کرونا؛
- تماس مستقیم با افرادی که تست مثبت داشته‌اند یا مشکوک به کرونا هستند؛
- سابقه سفر به شهرها یا کشورهای آلوده به ویروس کرونا.

در راستای رفع انتخاب نامساعد بیمه‌گذار پیشنهاد می‌شود در کنار ارزیابی ریسک افراد از منظر ابتلا به بیماری کوید ۱۹، یک دوره انتظار دو هفته نیز برای صدور بیمه‌نامه در نظر گرفته شود تا در صورت ابتلاء بودن فرد به بیماری در زمان درخواست صدور بیمه‌نامه و عدم تشخیص آن (با توجه به اینکه دوره نهفته بیماری کوید ۱۹، از ۲ الی ۱۴ روز است و ممکن است فرد طی این مدت اصلاً علائمی نداشته باشد و حتی خودش نیز متوجه بیماری نشود) احتیاط لازم در این خصوص نیز به عمل آید.

❖ در نظر گرفتن مهلت بیشتر برای پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده

با توجه به کاهش درآمد سرانه مردم و بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی، ممکن است پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده به تعویق بیفتد. با این که در بیمه‌های زندگی، مهلتی ۳۰ روزه برای پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده وجود دارد ولی شرکت‌های بیمه بایستی این دوره مهلت را به مدت حداقل ۳۰ روز دیگر افزایش دهند و در صورتی که در این مدت نیز، حق بیمه پرداخت نشد از روش‌هایی مانند تبدیل به بیمه‌نامه با سرمایه مخفف استفاده نمایند.

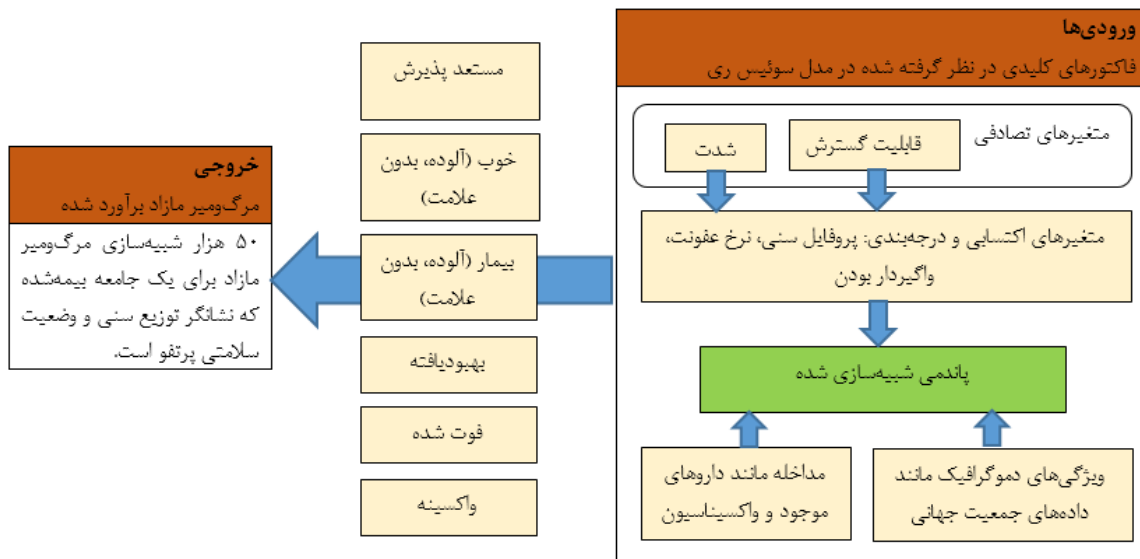
❖ در نظر گرفتن سناریوهای مختلف بر اساس مدل‌های پاندمی

با توجه به این که بیماری‌های پاندمی مانند کوید ۱۹ می‌تواند در روند توسعه بیمه‌های زندگی، اخلال ایجاد کند، بیمه‌گران بایستی با سناریوهای مختلف را بررسی کرده و بر اساس آن، خسارت‌های محتمل را پیش‌بینی نمایند. این سناریوها می‌تواند با استفاده از پایگاه داده‌های فراوان و در نظر گرفتن نرخ‌های متفاوت مرگ‌ومیر در سناریوهای مختلف، خسارت محتمل را برآورد نمایند. به زبان ساده، این روش، بر اساس درک ویژگی‌های بیماری است که در اثر پاندمی ایجاد می‌شود. با استفاده از این روش، می‌توان توانایی جامعه را در مواجهه با رویداد پاندمی درک نمود. این مدل داده‌هایی را در مورد اینکه ویروس‌ها به طور بالقوه ممکن است باعث ایجاد پاندمی شوند، چگونگی گسترش سریع بیماری، احتمال کشنده بودن بیماری و موارد دیگری مانند داروهای موجود تسریع دهنده یا کاهش دهنده نرخ ابتلا، ترسیم می‌کند. همچنین، توانایی جامعه در مواجهه با پاندمی به عنوان یک فاکتور مهم در مدل مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای مثال، داده‌های دموگرافیکی برای شناسایی اکسپوزرهای دارای ریسک بالا مانند افراد مسن کمک می‌کند. مسلماً، هر چه منابع داده‌ای بیشتری موجود باشد، چشم‌انداز روشن‌تری نسبت به وضعیت واقعی وجود دارد. روش کار مدل پاندمی به این صورت است که در هر سناریو، درصد افراد مبتلا

برآورد و با درصد افرادی که احتمالاً فوت می‌کنند، ترکیب می‌شود و با نرخ مرگ‌ومیر انتظاری در حالت عدم وجود پاندمی مقایسه می‌شود. برآورد مرگ‌ومیر مدل‌بندی شده می‌تواند به پرتفوی بیمه زندگی موجود نگاهت شود تا اکسپوژن‌های مالی بالقوه محاسبه و شناسایی گردد. این روش، پس از ظهور سارس به عنوان یک پاندمی در سال ۲۰۰۶ توسط سوئیس‌ری مورد استفاده قرار گرفت و در نظر گرفتن سناریوی مشابه و مدل پاندمی مشابه توانسته نوسانات حاصل از بیماری کوید ۱۹ در شرکت سوئیس‌ری را مدیریت نماید.

شکل ۱-۲- نمای کلی مدل پاندمی شرکت سوئیس‌ری در سال ۲۰۰۶

ماخذ: اشمید^۱ (۲۰۲۰)

باید در ساختن فرضیات، نتیجه‌گیری یا استخراج از مدل به وضعیت خاص فعلی بسیار مراقب بود. به طور مثال، در مدل، نتایج مبتنی بر یک جمعیت بیمه‌شده است و با آماری که در رسانه‌ها منتشر می‌شود، قابل مقایسه نیست زیرا ممکن است مبتنی بر درصدی از کل جمعیت یا درصدی از افراد شناخته شده به این بیماری باشد.

شیوع و میزان مرگ‌ومیر ناشی از ویروس کرونا، طیف وسیعی از پیچیدگی‌های جدید را برای بیمه‌گران در خسارات، بیمه‌گری، شرایط بیمه‌نامه و موارد دیگر ارائه می‌دهد. با این وجود، به لطف ابزاری مانند مدل پاندمی، می‌توان اوضاع را مدیریت کرده و ترازنامه‌ای قوی را حفظ کرد. قدرت مالی یک شرکت بیمه، مبنایی برای پشتیبانی است که به مشتریان داده می‌شود. مدل پاندمی به شرکت‌های بیمه کمک می‌کند تا با افزایش چشمگیر درک خطرات مالی که در شرایط پاندمی با آن روبه‌رو است و با استفاده از دانش مدیریت سرمایه خود در بلندمدت، بتواند در مواجهه با پاندمی قوی بماند.

^۱ Schmid

۲- بیمه‌های درمان

دکتر نسرین حصارمقدم^۱ - مریم غفور^۲

مقدمه

همانند سایر بخش‌های اقتصاد، صنعت بیمه نیز تحت تاثیر پاندمی کوید ۱۹ که عموماً با نام ویروس کرونا شناخته می‌شود، قرار گرفته است و مقامات ناظر درصدد هستند تا به بررسی تاثیر کوید ۱۹ بر انواع مختلف بیمه، شرکت‌ها و بر کل صنعت بیمه بپردازند. شاید بتوان گفت اولین بخش که در صنعت بیمه از این موضوع متاثر می‌شود، رشته بیمه درمان است چراکه به طور مستقیم با سلامت و معیشت مردم جامعه در ارتباط است. بر این اساس، تلاش می‌شود در این بخش از گزارش، ضمن ارائه مطالبی در خصوص بیمه‌های درمان و وضعیت عملکردی آن، به بررسی تاثیرات احتمالی پاندمی کوید-۱۹ بر این بخش پرداخته شده و بر این اساس به ارائه راهکارهای پیشنهادی پرداخته می‌شود.

۲-۱- بیمه درمان در ایران

بیمه‌گر در چارچوب مقررات مصوب شورای عالی بیمه تعهد می‌کند که هزینه معالجات پزشکی بیمه‌شدگان را تا مقدار معینی پرداخت نماید. این بیمه برای داخل کشور عمدتاً به صورت گروهی و خانوادگی صادر می‌شود که بیمه درمان سازمانهای دولتی و بیمه درمان بازنشستگان از آن جمله‌اند. همچنین بیمه‌نامه درمان برای مسافران عازم خارج از کشور که به صورت انفرادی صادر می‌شود و بیمه درمان حجاج و زوار با پوشش هزینه‌های درمان و حادثه در هنگام مسافرت مشروط بر آنکه منشا بیماری و حادثه از داخل کشور نباشد، توسط شرکتهای بیمه صادر می‌گردد (سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۹۷).

بیمه درمان شامل ۶ نوع بیمه نامه می‌باشد که عبارتند از:

- ۱- درمان خانواده
- ۲- درمان تکمیلی سازمان‌ها
- ۳- درمان تکمیلی بازنشستگان
- ۴- درمان مسافران عازم خارج
- ۵- درمان مسافران ورودی به کشور
- ۶- درمان حجاج و زوار

^۱ عضو هیئت علمی و سرپرست اداره امور پژوهشی پژوهشکده
^۲ دانشجوی دکتری اقتصاد دانشگاه الزهرا

سه مورد اول جزو بیمه درمان تکمیلی و موضوع بحث این بخش از گزارش است و سه مورد دوم تحت عنوان بیمه‌های مسافرتی طبقه‌بندی می‌شوند که در بخش‌های بعدی گزارش مورد بحث قرار می‌گیرد. قبل از ورود به مباحث اصلی، ارائه گزارشی کمی در خصوص عملکرد صنعت بیمه در رشته درمان، می‌تواند شمایی کلی از جایگاه این رشته در صنعت بیمه را ترسیم نماید. لذا در بخش اول، عملکرد بیمه درمان در کشور با ارائه آمار و اطلاعات موجود در این زمینه مورد اشاره قرار می‌گیرد. شایان ذکر است آمار ارائه شده در خصوص رشته درمان مربوط به هر ۶ نوع بیمه‌نامه نامبرده است.

۲-۲- تحلیل آماری عملکرد بیمه درمان در کشور

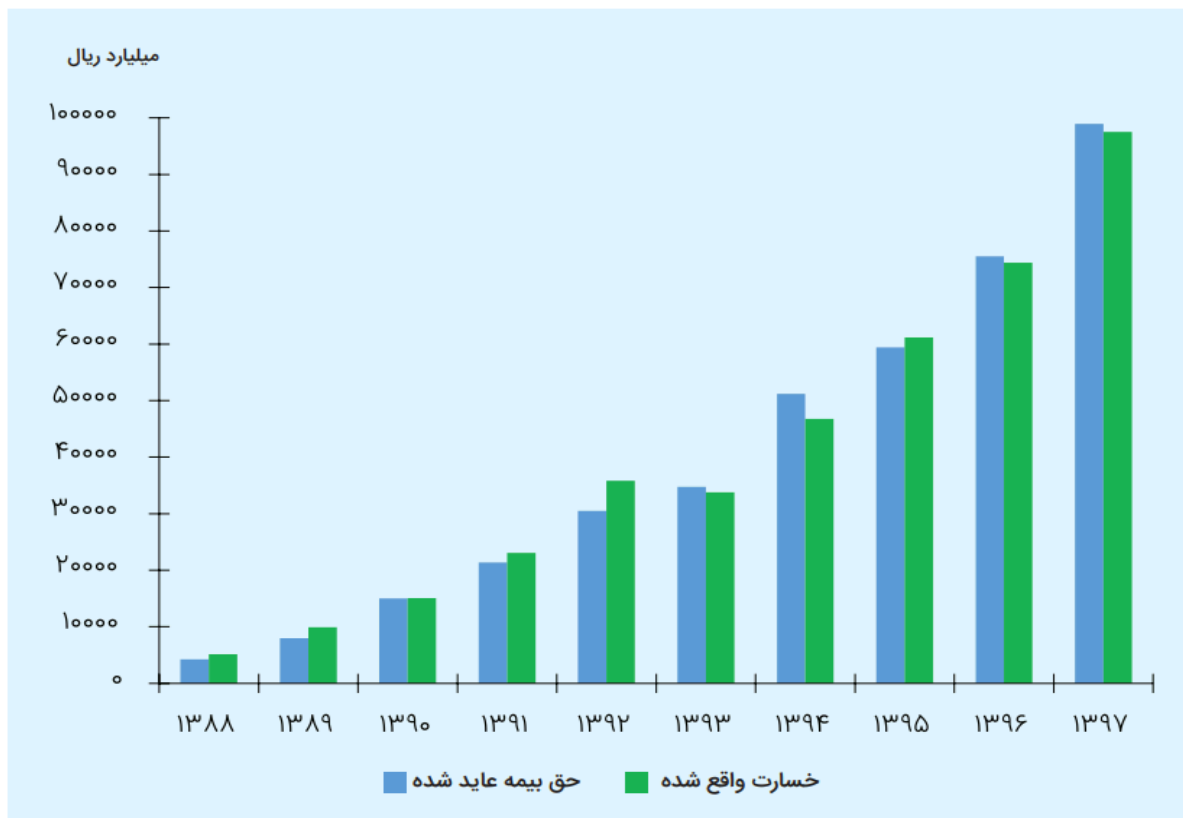
آمار عملکردی صنعت بیمه کشور در رشته درمان نشان می‌دهد علی‌رغم افزایش حق بیمه عاید شده در این رشته در هر سال، خسارتهای واقع شده با رشد بیشتری روبرو بوده و نتیجه این موضوع ضریب خسارت بالای صد درصد در این رشته در برخی سالهاست. هر چند با مدیریت خسارت بیمه‌های درمان در سالهای اخیر، شاهد کاهش اندکی در ضریب خسارت در این رشته بوده‌ایم اما همچنان این رقم در رشته بیمه درمان رقم بالایی را به خود اختصاص داده است.

خلاصه‌ای از عملکرد صنعت بیمه کشور در رشته بیمه درمان در جدول ۱-۲ و نمودار ۱-۲ آورده شده است.

جدول ۱-۲- عملکرد صنعت بیمه کشور در رشته بیمه درمان (۱۳۸۸-۱۳۹۷)

(میلیارد ریال)					
سال	حق بیمه عایدشده	خسارت واقع شده	ضریب خسارت	تعداد بیمه نامه صادره	تعداد خسارت پرداختی
۱۳۸۸	۴,۲۳۱,۴	۵,۱۳۹,۲	۱۲۱,۵	۲۳۹,۴۷۴	۲,۲۸۹,۱۴۳
۱۳۸۹	۷,۹۶۸,۱	۹,۹۲۱,۰	۱۲۴,۵	۳۱۴,۵۵۰	۴,۵۹۲,۲۱۹
۱۳۹۰	۱۵,۰۲۷,۴	۱۵,۰۹۴,۳	۱۰۰,۵	۳۳۲,۱۶۹	۶,۱۳۶,۲۸۶
۱۳۹۱	۲۱,۳۸۶,۷	۲۳,۰۵۰,۷	۱۰۷,۸	۳۵۶,۷۳۳	۱۰,۶۸۶,۴۵۸
۱۳۹۲	۳۰,۵۰۰,۶	۳۵,۸۰۱,۱	۱۱۷,۴	۴۸۷,۲۰۷	۱۵,۴۷۲,۴۶۳
۱۳۹۳	۳۴,۷۷۳,۰	۳۳,۷۷۵,۵	۹۷,۱	۸۰۴,۱۶۱	۱۶,۹۷۷,۲۴۴
۱۳۹۴	۵۱,۱۸۴,۹	۴۶,۷۶۲,۷	۹۱,۴	۱,۴۳۶,۱۹۰	۲۳,۵۸۳,۹۱۱
۱۳۹۵	۵۹,۴۱۱,۹	۶۱,۱۷۶,۸	۱۰۳,۰	۳,۳۳۲,۸۶۴	۳۳,۰۵۲,۲۱۹
۱۳۹۶	۷۵,۵۰۶,۶	۷۴,۳۸۸,۸	۹۸,۵	۲,۶۲۶,۷۴۹	۵۷,۰۹۸,۱۹۲
۱۳۹۷	۹۸,۹۲۲,۹	۹۷,۵۴۵,۱	۹۸,۶	۲,۵۲۹,۰۳۸	۵۵,۱۷۲,۲۴۳

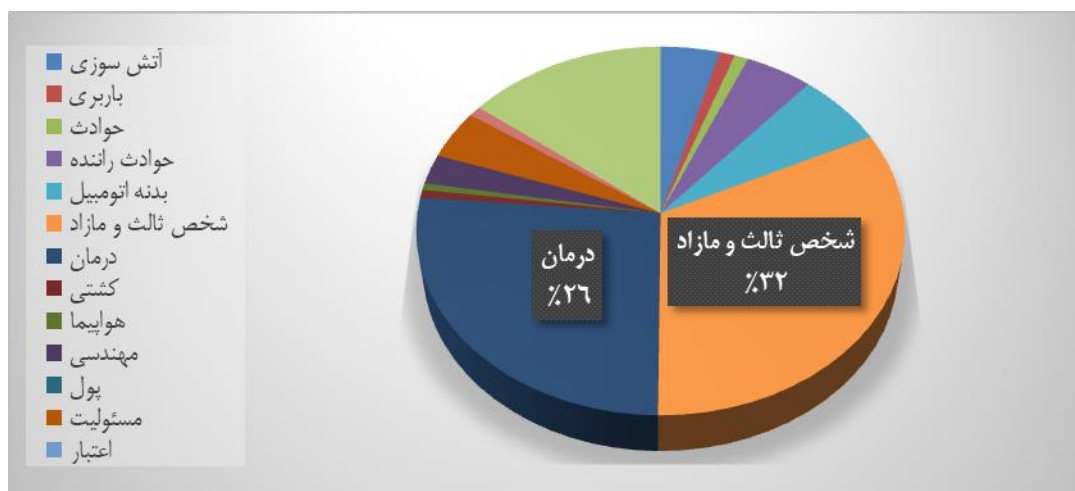
منبع: سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۹۷

نمودار ۲-۱- عملکرد صنعت بیمه کشور در رشته بیمه درمان (۱۳۸۸-۱۳۹۷)

منبع: سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۹۷

همچنین حق بیمه تولیدی در این رشته بیمه‌ای، تقریباً یک چهارم حجم پورتفوی بیمه را در سال ۱۳۹۷ شامل می‌شود که بیشترین سهم بعد از حق بیمه تولیدی در رشته بیمه شخص ثالث می‌باشد. سهم حق بیمه تولیدی در رشته بیمه درمان نسبت به کل حق بیمه تولیدی در مقایسه با سایر رشته‌ها در نمودار ۲-۲ نشان داده شده است.

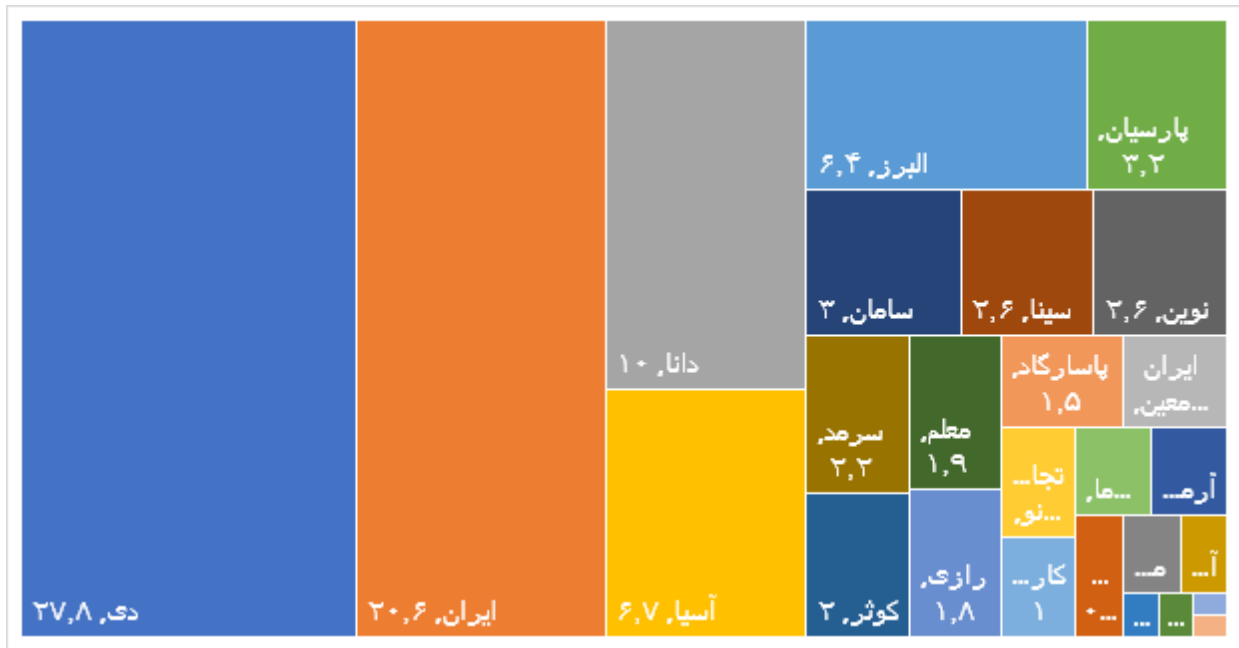

نمودار ۲-۲- سهم حق بیمه تولیدی در رشته‌های مختلف بیمه نسبت به کل حق بیمه تولیدی صنعت در سال ۱۳۹۷

منبع: سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۹۷

شایان ذکر است بیش از ۶۰ درصد از این سهم رشته بیمه درمان در کل پورتفوی صنعت، توسط ۵ شرکت بیمه‌ای به ترتیب شرکت بیمه دی (۲۷/۸ درصد)، شرکت بیمه ایران (۲۰/۶ درصد)، شرکت بیمه دانا (۱۰ درصد)، شرکت بیمه آسیا (۶/۷ درصد) و شرکت بیمه البرز (۶/۴ درصد) تولید شده است. سهم هر یک از شرکتهای بیمه در تولید حق بیمه رشته درمان در نمودار ۲-۳ آورده شده است.

نمودار ۲-۳- سهم شرکتهای بیمه از حق بیمه تولیدی در رشته بیمه درمان در سال ۱۳۹۷

منبع: سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۹۷

این در حالی است که آمار تعداد بیمه‌شدگان در رشته بیمه درمان به تفکیک شرکتهای بیمه نشان می‌دهد که شرکتهای بیمه پارسیان با سهم ۱۷/۹۷ درصد، بیمه دی با سهم ۱۴/۴۵ درصد، بیمه آسیا با سهم ۹/۹۹ درصد، بیمه دانا با سهم ۹/۸۹ درصد و بیمه ایران با سهم ۸/۶ درصد بیشترین تعداد بیمه‌شدگان را دارند.

۲-۳- ریسک‌های تحت پوشش در بیمه درمان و کانال تاثیرگذاری پاندمی کووید ۱۹ بر هزینه‌های درمان

پس از ارائه تصویری از وضعیت عملکردی بیمه درمان در کشور و با توجه به آنکه هدف این بخش از گزارش، بررسی وضعیت بیمه‌های درمان تکمیلی در شرایط اپیدمی کووید ۱۹ است؛ ضروری است تا توضیحات مختصری در خصوص بیمه‌های درمان تکمیلی ارائه شود.

بیمه‌های درمان تکمیلی به دو بخش عمده تقسیم می‌شوند:

- بیمه تکمیلی گروهی: این بیمه‌نامه عموماً از طرف شرکت‌ها و سازمان‌ها برای کارکنان مجموعه خود تهیه می‌شوند و تنها تا زمانی که افراد با شرکت مذکور قرارداد داشته باشند، امکان استفاده از پوشش‌های این بیمه را خواهند داشت.

○ بیمه تکمیلی انفرادی: در بیمه تکمیلی انفرادی بر خلاف گروهی، هر فردی می‌تواند خود را تحت پوشش بیمه تکمیلی قرار دهد. بیمه درمان خانواده نیز یکی از انواع بیمه تکمیلی انفرادی است. بر اساس آیین‌نامه شماره ۹۹، آیین‌نامه بیمه‌های درمان، هزینه‌های درمانی (ریسک‌های تحت پوشش) قابل پرداخت به بیمه‌گذاران به اختصار در جدول ۲-۲ آورده شده است.

جدول ۲-۲- پوشش‌های بیمه درمان

پوشش‌های اصلی	پوشش‌های اضافی
○ جبران هزینه‌های بستری، جراحی و Day Care در بیمارستان یا مراکز جراحی محدود	○ افزایش سقف تعهدات
○ هزینه همراه بیمه‌شدگان بستری در بیمارستان که سن بیمار کمتر از ۱۰ سال یا بیشتر از ۷۰ سال باشد	○ جبران هزینه‌های زایمان
○ هزینه آمبولانس و سایر فوریت‌های پزشکی	○ جبران هزینه درمان ناباروری و نازایی
	○ هزینه‌های پاراکلینیکی شامل هزینه‌های سونوگرافی، ماموگرافی، انواع اسکن و ...
	○ جبران هزینه‌های ویزیت، دارو
	○ جبران هزینه‌های سرپایی یا بستری مربوط به خدمات دندان‌پزشکی و جراحی لثه؛
	○ جبران هزینه مربوط به خرید عینک طبی یا لنز تماسی طبی
	○ جبران هزینه جراحی مربوط به رفع عیوب انکساری چشم
	○ جبران هزینه مربوط به خرید سمعک
	○ جبران هزینه اعمال مجاز سرپایی مانند شکستگی و دررفتگی، گچ‌گیری و ...
	○ هزینه تهیه اوروتز
	○ جبران هزینه تهیه اعضای طبیعی بدن

منبع: آیین‌نامه شماره ۹۹، آیین‌نامه بیمه‌های درمان، ۱۳۹۸

با توجه به پوشش‌های بیمه درمان که در جدول فوق به آن اشاره شد، مشخص است که این پاندمی بر هزینه‌های بیمه درمان تاثیر قابل توجهی خواهد داشت چون اغلب پوشش‌های ارائه شده در این بیمه‌نامه را تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ نظیر هزینه معاینات پزشکی، هزینه تامین دارو، هزینه بستری و هزینه‌های آزمایشات پزشکی. بدیهی است این موضوع، توجه بیشتر و دقیق‌تر به این مسئله و تبعات آن را ضروری می‌نماید.

همچنین بر اساس پروتکل‌های وزارت بهداشت و درمان، برآورد هزینه‌های درمان بیماران کرونایی باید شامل دارو و هزینه‌های دارویی درمان بیماران بستری و سرپایی، تجهیزات پزشکی برای راه‌اندازی و نوسازی تخت‌های ICU، لوازم مورد نیاز برای حفاظت فردی پرسنل بخش درمان و بهداشت، لوازم مصرفی مورد نیاز برای بیماران، هزینه آزمایشگاه و تهیه کیت تشخیصی بیماری کرونا، هزینه تکمیل طرح‌های عمرانی، جبران کاهش درآمد اختصاصی بیمارستان‌های دولتی دانشگاهی و فضای نقاهتگاهی باشد که قطعاً رقم قابل توجه و تاثیرگذاری خواهد بود.

به عنوان نمونه، یک آزمایش تشخیص کرونا در آلمان، بین ۱۵۰ تا ۳۰۰ یورو هزینه دارد که از اواخر فوریه توسط شرکت‌های بیمه درمان تحت پوشش قرار گرفته است. در موارد وخیم هزینه معالجه می‌تواند بسیار بیشتر از آنچه گفته شد باشد. این در حالی است که هزینه آزمایشات مربوط به تشخیص کرونا تنها یک مورد از بین صدها مولفه ممکن دیگر است (themunicheye, ۲۰۲۰).

۲-۴- تاثیر پاندمی کووید-۱۹ بر بیمه درمان و بیمه‌گران سلامت

به دلیل افزایش افراد بستری در بیمارستان‌ها و همچنین کمبود خدمات، تجهیزات و دارو، بیشترین و مستقیم‌ترین اثر کرونا بر بیمه‌گران درمان خواهد بود. البته این اثر به سیستم مراقبت‌های بهداشتی هر کشور و نسبت بیمه‌گران بخش خصوصی به بخش دولتی نیز بستگی دارد. بیمه‌گرانی که پوشش بیمه تکمیلی آن‌ها مبنای دولتی دارد، استرس کمتری را نسبت به بیمه‌گرانی که دارای پوشش اولیه -بویژه برای گروه سالمندان- هستند، تجربه می‌کنند. مثلاً در برخی کشورها مانند ایالات متحده بیشتر خدمات درمانی به صورت خصوصی تامین می‌شود (به جز افراد تحت پوشش مدیکر و مدیکید^۱)، در حالی که در کشورهای دیگر مانند کشورهای اروپایی و کانادا، خدمات عمومی و دولتی بیشتری ارائه می‌شود. در آسیا نظام‌های سلامت اغلب نابالغ هستند و پوشش خصوصی بیشتری وجود دارد. بر این اساس و با توجه به آنکه استفاده از تجربیات سایر کشورها در مقابله با شیوع این ویروس می‌تواند مفید باشد، در این بخش به طور خلاصه اقدامات انجام شده در کشور آمریکا و برخی از ایالت‌های آن در مواجهه با کرونا ارائه می‌گردد.

پیرو تصویب "نخستین بسته حمایتی خانواده‌ها در مقابل ویروس کرونایی"^۲ در ۱۸ مارس ۲۰۲۰ توسط فدرال، شرکت‌های بیمه درمان موظف خواهند شد تا از مشارکت بیمه‌شدگان در هزینه درمان جهت آزمایش ویروس کرونا صرف‌نظر کنند. مشارکت بیمه‌شدگان در هزینه درمان که باید برای ویروس کرونا در نظر گرفته نشود شامل مواردی چون پرداخت مشترک^۳، بیمه مشترک^۴ و کاستنی^۵ است.

قبل از تصویب قانون فدرال نیز بسیاری از ایالت‌ها اقداماتی انجام داده بودند تا بیمه‌شدگان بتوانند به آزمایش، درمان و پزشکی از راه دور^۶ دسترسی بهتری داشته باشند. حتی برخی ایالات چشم پوشی از مشارکت بیمه‌شدگان در هزینه درمان برای واکسن کرونا را نیز به کار خواهند گرفت. برخی از اقدامات انجام شده در این رابطه به شرح زیر می‌باشد:

^۱ Medicare & Medicaid

^۲Families First Coronavirus Response Act

^۳پرداخت مشترک، (Co-payment) در امور بیمه، به پرداخت قسمتی از هزینه‌های پزشکی یا خدمات اورژانسی مورد نیاز افرادی که تحت پوشش بیمه درمانی گروهی می‌باشند، اطلاق می‌گردد.

^۴Co-Insurance: اجتماعی بین بیمه‌گر و بیمه‌گذار که به منظور پوشش مورد بیمه، هر یک به نسبت معینی پس از احتساب کسورات، تقسیم ریسک می‌نمایند.

^۵ deductibles

^۶ Telehealth

- امکانات مناسب پرستاری^۱ مراکز اراده خدمات مدیکیر و مدیکید CMS این شرط که افراد قبل از ورود به خانه سالمندان باید ۳ روز در بیمارستان بمانند را لغو کردند.
 - بیمارستان‌های مخصوص شرایط بحرانی: CMS این شرط که بیمارستان‌های مخصوص شرایط بحرانی باید حداکثر ۲۵ تخت‌خواب داشته باشند و حداکثر به مدت ۹۶ ساعت افراد در آن‌جا بستری باشند را لغو کرد.
 - مراقبت از بیماران خارج از محدوده تعیین شده: CMS قوانینی که مراقبت‌های بیمارستانی را تنها محدود به خود بیمارستان‌ها و نه خارج از آن می‌نمود لغو کرد، تا بدین ترتیب از افزایش ظرفیت در مواقع ضروری اطمینان حاصل شود.
 - تجهیزات پزشکی بادوام: هنگامی که تجهیزات مربوط به ارتز و پروتز از بین بروند، آسیب ببینند و یا غیر قابل استفاده شوند، طرفین قرارداد مجازند بیماران را از مراجعه حضوری به پزشک و ارائه مستندات پزشکی جدید معاف کنند.
 - مراقبت‌های حمایتی از بیماران بستری در بیمارستان‌هایی که برای طولانی مدت به بیماران خدمات ارائه می‌دهند: بیماران می‌توانند تا زمانی که ضرورت دارد و نه فقط به مدت محدود ۲۵ روز در چنین بیمارستان‌هایی بستری باشند.
 - خدمات بهداشتی درمانی در مناطق جغرافیایی مختلف: پزشکان ایالات مختلف می‌توانند به سرتاسر آمریکا خدمات بهداشتی درمانی ارائه دهند.
 - ثبت نام مراکز خدماتی بهداشتی درمانی: رعایت موارد زیر در الزامات غربالگری که مخصوص پزشکان جدید می‌باشد ضروری نخواهد بود:
 - هزینه بررسی مدارک
 - بررسی سابقه کیفی
 - بازدید کارشناسانه برای تایید محل خدمت
- همچنین مراکز خدماتی بهداشتی درمانی اجازه خواهند داشت تا به مناطق خارج از محدوده خود نیز خدمات رسانی کنند. امور مربوط به مراکز خدماتی بهداشتی درمانی جدید و یا معلق از کار نیز باید هرچه سریعتر بررسی شود.
- CMS بازرسی‌های غیرضروری را به تعلیق در آورده است تا به مراکز خدماتی بهداشتی- درمانی اجازه دهد تمرکز بیشتری روی بیماران خود داشته باشند.

¹ Centers for Medicare & Medicaid Services

مطابق سند استافورد، ۵۰ میلیارد دلار برای مناطقی از آمریکا که درگیر بیماری کرونا هستند در نظر گرفته شده است (Squire Patton Boggs، ۲۰۲۰).

اقدامات بیمه‌گران بخش درمان در رابطه با ویروس کرونا در برخی از ایالات به طور خلاصه در جدول ۲-۳ آورده شده است.

جدول ۲-۳- اقدامات بیمه‌گران بخش درمان برخی ایالات آمریکا در رابطه با ویروس کرونا

ایالت	اقدامات
نیویورک	<ul style="list-style-type: none"> ○ بیمه‌گران بخش درمان در نیویورک علاوه بر هزینه آزمایشات مربوط به کرونا، در بخش پزشکی از راه دور نیز از مشارکت بیمه شدگان صرف نظر می‌کنند.
تگزاس	<ul style="list-style-type: none"> ○ بیمه‌گران بخش درمان می‌توانند تا ۹۰ روز برای پرداخت هر نسخه دارویی فرصت دهند.
پنسیلوانیا	<ul style="list-style-type: none"> ○ آمادگی: بیمه‌گران درمان باید فرآیندها و عملیات بیمه‌گری خود را مجدداً بررسی کنند تا اطمینان حاصل کنند که برای مواجهه با موارد کرونا آمادگی لازم را دارند. اگر چنانچه ویروس کرونا کماکان گسترش یابد، بیمه‌گران بخش درمان باید به طور مرتب آمادگی خود را ارزیابی کنند و تعدیلات لازم را انجام دهند. ○ دستیابی به اطلاعات برای بیمه‌شدگان: دسترسی به اطلاعات دقیق و پرهیز از اطلاعات غلط برای بیمه‌شدگان امری ضروری است. بنابراین لازم است تا بیمه‌گران بخش درمان، بیمه‌شدگان را از اطلاعات راجع به سود موجود آگاه کنند و به سوالات آن‌ها در مورد نوع پوشش‌ها به سرعت پاسخ دهند. همچنین بهتر است بیمه‌گران بخش درمان اطلاعات مورد نیاز و ضروری را در وبسایت خود بارگذاری و راه‌های ارتباط با مشتری خود را مجهز نمایند. ○ آزمایشات کوید-۱۹: لازم است تا آزمایشات تشخیصی تجویز شده برای کوید-۱۹ تحت هر شرایطی پوشش داده شوند و در آزمایشات مربوط به کرونا حتی برای بیمه‌های کاستنی نیز هیچ مبلغی از بیمه‌شدگان کسر نگردد. علاوه بر این بیمه‌گران درمان می‌بایست از مشارکت بیمه‌شدگان در هزینه آزمایشات برای معاینات تحت قرارداد، معاینات بهداشتی ضروری تحت قرارداد و خدمات بهداشتی اورژانسی نیز صرف نظر کنند. ○ خدمات پزشکی از راه دور: با توجه به این نکته که کوید-۱۹ یک بیماری واگیردار است، برخی از بیمه‌شدگان ترجیح می‌دهند از خدمات پزشکی از راه دور بجای خدمات مراقبت درمانی حضوری استفاده کنند. لازم است بیمه‌گران بخش درمان در رابطه با خدمات پزشکی از راه دور خود بازنگری انجام دهند، هزینه‌های چنین خدماتی را تحت پوشش قرار دهند و برای هرگونه افزایش تقاضا در این خصوص آمادگی لازم را داشته باشند. ○ صلاحیت طرفین قرارداد بیمه‌گران: لازم است تا بیمه‌گران بخش درمان به طرف‌های قرارداد خود رسیدگی کنند تا بتوانند افزایش احتمالی نیاز به خدمات مراقبت درمانی مرتبط با کوید-۱۹ را کنترل نمایند. در صورتی که بیمه‌گر طرف‌های قرارداد مناسبی نداشته باشد که بتوانند نیازهای مراقبت درمانی بیمه‌شدگانش را تامین کنند، ضروری است تا خدمات خارج از طرفین قرارداد خود را نیز پوشش دهد. ○ دسترسی به داروهای تجویز شده: بیمه‌گران بخش درمان می‌توانند در مواردی اجازه استفاده از داروخانه‌های خارج از قرارداد خود را نیز بدهند و همچنین داروهایی که نیاز به بازنویسی نسخه دارند را نیز تحت پوشش قرار دهند (این مورد برای داروهایی که امکان سوءاستفاده از آن‌ها هست توصیه نمی‌شود). ○ به اشتراک گذاشتن اطلاعات: لازم است بیمه‌گران بخش درمان آنچه صنعت بیمه درمان در ارتباط با کوید-۱۹ انجام می‌دهد را به اشتراک بگذارند.

برخی معتقدند که این بحران ممکن است آثار بلندمدت و میان مدت زیادی به همراه داشته باشد. مثلاً در این ایام درخواست برای خدمات پزشکی از راه دور (تله مدیسن^۱) افزایش یافته و احتمال دارد که این روند تداوم یابد. بنابراین شاید لازم شود که بیمه‌گران تمهیداتی را برای پوشش چنین خدماتی ببینند. همچنین پس از شیوع ویروس سارس، افزایش شدید موقتی در تقاضای خرید بیمه‌های بیماری‌های خاص در آسیا دیده شد و بنابراین به نظر می‌رسد پدیده مشابهی هم پس از ویروس کرونا دیده شود و فروش بیمه درمان، بیمه بیماری‌های خاص و حتی بیمه‌های زندگی در جهان افزایش یابد. همچنین بسیاری از بیمه‌های درمان موارد مربوط به اپیدمی‌ها و پاندمی‌ها را پوشش نمی‌دهند که این امر می‌تواند چالشی برای بیمه‌گران و بیمه‌گذاران ایجاد کند (پژوهشکده بیمه، ۱۳۹۹).

در کنار رویکرد فوق، تحلیل دیگری در مورد شرایط فعلی مطرح می‌شود؛ بر اساس گزارش گاردین، بیمه‌گران بخش خصوصی بیمه درمان استرالیا تا ۶ ماه آینده بین ۲/۲ تا ۳/۴ میلیارد دلار سود باآآورده خواهند داشت. دلیل آن نیز سیاست‌های مقابله با شیوع کروناست که همه جای دنیا دنبال می‌شود و به طور مستقیم شرکت‌های بیمه از آن متنفع می‌شوند. در واقع، بیمه‌شدگان هر نوع درمان و جراحی انتخابی از فیزیوتراپی تا دندانپزشکی را کنسل کرده‌اند و مراجعه به بیمارستان به شدت کاهش پیدا کرده است. همچنین شرکت‌های بیمه تمایلی به برگشت داوطلبانه حق بیمه‌ها ندارند. همین الگو در پایین آمدن خسارت در ایران هم با کمی اغماض دیده می‌شود. بعد از شیوع ویروس کرونا در کشور، کم شدن خسارت‌های پرداختی در دو رشته زیان‌ده درمان و اتومبیل به وضوح قابل مشاهده است. این در حالی است که نزدیک به ۸۰ درصد خسارت‌های پرداختی صنعت تا قبل از شیوع ویروس کرونا مربوط به این دو رشته است. با احتیاط می‌توان گفت شرکت‌های بیمه در ایران استثنائاً و تا اینجا از این بحران متضرر نشده‌اند. در سال گذشته به غیر از سیل فروردین، خسارت‌های مرتبط با ناآرامی‌های آبان‌ماه و ناآرامی‌های خلیج فارس بحران‌هایی بودند که عملکرد شرکت‌ها به خصوص در بخش اتکایی را تحت تاثیر قرار داده‌اند. شاید توجیه‌تیردهای بازار بورس برای استقبال از خرید سهام شرکت‌های بیمه بورسی توجه به همین نکته است (گاردین، ۲۰۲۰).

این تحلیل روند در شرایط فعلی صحیح است. ولی اگر به موضوع نگاه بلندمدت شود، دوران پسا کرونا را هم باید در نظر گرفت. اگر رفتار مصرفی مردم به قبل از دوران کرونا برگردد، می‌توان گفت این سود نصیب شرکت‌ها شده است. اما اگر این رفتار برای مدتی هم تغییر پیدا کند و مصرف افزایش پیدا کند (مصرف به معنای عام، مانند افزایش حجم مسافرت و طبعاً افزایش میزان تصادفات جاده‌ای، میل به استفاده از بیمه‌نامه‌های درمان در دوره زمانی کوتاه‌تر نسبت به گذشته و ...)، شرایط تحلیل یا پیش‌بینی اینکه شرکت‌ها واقعاً سود کردند یا نه سخت خواهد شد. به نظر می‌رسد در چنین شرایطی شرکت‌های بیمه می‌بایست برای دوران پس از کورونا برنامه داشته باشد که حجم تقاضایی که منجر به پرداخت می‌شود را در

^۱ Telemedicine

بازه‌های زمانی بلندمدت پخش کنند؛ چراکه در غیر این صورت احتمال برخورد با سونامی پرداخت خسارت را هم خواهند داشت که با توجه به توان نقدینگی شرکتهای بیمه و مشکلات اقتصادی کلان کشور با معضل بزرگی مواجه می‌شود که از بدترین تبعات آن می‌توان به از دست رفتن اعتماد مشتری اشاره کرد (همان). صرفاً در یک بازه زمانی کوتاه احتمالاً ۶ تا ۹ ماه با کاهش محسوس هزینه‌ها به خصوص در بخش هزینه‌های سرپایی درمان مواجه هستیم به خصوص در بخش هزینه‌های القایی از طرف بیمه شدگان. اما پس از گذر یا کاهش تعداد از دوران کرونا با توجه به رفتار بیمه‌شدگان و ترس از بیماری با یک حجم زیادی از خسارت سرپایی مواجه هستیم که غالباً شامل ویزیت و دارو می‌باشد و از طرفی بیشتر هزینه اعمال جراحی غیرضروری صرفاً با یک تاخیر مجدد انجام می‌شود. بر این اساس احتمالاً در بلندمدت تعداد و مبلغ خسارت افزایش می‌یابد (همان).

یکی دیگر از اثرات محتمل در این بخش، تاثیر بر نرخ‌های بیمه درمان است، چراکه شیوع بیماری کرونا هزینه زیادی بر سیستم بهداشت و درمان کشور در بر دارد. بدیهی است اگر شیوع این بیماری به سرعت کنترل نشود می‌تواند منجر به افزایش چشمگیر حق بیمه در سال آینده باشد. در واقع به احتمال زیاد، اگر این بیماری در سال جاری کنترل نشود، یکی از مهمترین متغیرهای تعیین کننده حق بیمه سال آینده، همین موضوع خواهد بود (وکس، ۲۰۲۰).

در این رابطه در گزارشی که برای کشور آمریکا انجام شده است، آمده که هزینه پوشش آزمایش‌ها و درمان کرونا برای بخش بیمه درمان می‌تواند بسیار گزاف باشد. بر این اساس، تحلیل‌گران بازار بیمه کالیفرنیا به تازگی پیش بینی کرده‌اند که بیمه‌گران در سراسر کشور بالغ بر ۲۵۱ میلیارد دلار برای پوشش مراقبت از بیماران کرونایی هزینه خواهد کرد. به این ترتیب، احتمالاً مهمترین متغیر تعیین کننده حق بیمه سال ۲۰۲۱ این خواهد بود که آیا بیماری همه‌گیر کرونا به سال بعد نیز کشیده می‌شود یا قبل از آن تحت کنترل درمی‌آید. چراکه نرخ پیشنهادی بیمه‌گران برای سال ۲۰۲۱ منعکس کننده هزینه‌های مورد انتظار آن‌ها در سال ۲۰۲۱ است و نه آنچه در سال ۲۰۲۰ هزینه کرده‌اند.

هنگامی که صادرکنندگان بیمه‌نامه‌ها نرخ‌های را برای سال ۲۰۲۱ در نظر می‌گیرند این نرخ باید بر اساس هزینه‌های مورد انتظار سال ۲۰۲۱ باشد و در صورتی که انتظار نرود این هزینه‌ها ادامه یابد، صادرکنندگان بیمه‌نامه‌ها مجاز نیستند خسارات گذشته را با حق بیمه احتمالی جبران کنند. بنابراین اگر پاندمی کرونا به سال ۲۰۲۰ محدود شود انتظار نمی‌رود که صادرکنندگان بیمه‌نامه‌های درمان بخاطر هزینه‌های مربوط به کوید-۱۹، حق بیمه‌ها را افزایش دهند.

بر اساس این گزارش، کارشناسان صنعت بیمه معتقدند قبل از اینکه به این سوال پاسخ داده شود که حق بیمه‌ها در سال ۲۰۲۱ چه تغییری خواهد کرد، لازم است تا به ۴ سوال اساسی پاسخ داده شود^۱:

(۱) آیا پاندمی کرونا تا سال ۲۰۲۱ تمام می‌شود یا باز هم ادامه می‌یابد؟ اگر بتوان به این پاندمی به سرعت پایان داد و بیشتر هزینه‌های انتظاری آن را برای سال ۲۰۲۰ در نظر بگیریم، آنگاه توجیه کمتری برای بیمه‌گران مبنی بر افزایش نرخ‌ها در سال ۲۰۲۱ وجود خواهد داشت. کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند که شیوع این بیماری در بهار و تابستان به اوج خود برسد، اما معلوم نیست که ویروس در ماه‌های سردتر نیز دوباره رشد کند یا خیر. از طرف دیگر، اگر ویروس همچنان باقی بماند و مردم بیمار شوند، آزمایش دهند و سرانجام در بیمارستان بستری شوند، آنگاه بیمه‌گران می‌توانند تصور کنند که هزینه‌های جدید مرتبط با شیوع کرونا در سال آینده نیز ادامه خواهد داشت. هزینه‌های پوشش بیماران کوید ۱۹ هنوز کاملاً مشخص نشده است اما برای افرادی که به بیمارستان منتقل می‌شوند، که در ایالت متحده تا تاریخ ۱ آوریل ۲۰۲۰، حدود ۱ نفر از هر ۵ فرد مبتلا می‌باشد، صحبت از هزاران دلار است و در صورت وجود عوارض ناشی از بیماری این رقم به ۲۰,۰۰۰ دلار و بیشتر نیز می‌رسد.

(۲) آیا بیمه‌گران برای تامین هزینه‌های کرونا نیاز به برداشت از ذخایر مالی خود دارند؟ گرچه گفته می‌شود که بیمه‌گران نمی‌توانند خسارات سال ۲۰۲۰ را توجیهی برای افزایش نرخ‌ها در سال ۲۰۲۱ در نظر بگیرند، اما یک استثنا مهم در این رابطه وجود دارد و آن هنگامی است که بیمه‌گران برای پوشش هزینه‌های کوید ۱۹ مجبور به استفاده از ذخایر مالی خود - وجوهی که در طول سالیان متمادی برای شرایط اضطراری جمع‌آوری شده - شوند. چند مورد که می‌تواند منجر به ایجاد شرایط اضطراری برای بیمه‌گران بخش درمان باشد به شرح زیر است:

○ افزایش فاجعه بار در خسارات سال ۲۰۲۰ به دلیل وسعت شیوع ویروس کرونا، که بدین معنی است که تعداد زیادی از افراد به سختی بیمار می‌شوند و مبالغ هنگفتی جهت مراقبت‌های پزشکی صرف می‌شود.

○ در همین راستا بیمه‌گران بخش درمان حتی هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی بیمه‌گذاران خود را بیشتر از حدمعمول پرداخت می‌کنند و این امر هزینه‌های آن‌ها را افزایش و ذخایر آن‌ها را کاهش می‌دهد.

○ با توجه به بحران اقتصادی که در پی شیوع ویروس کرونا رخ داده است، تعداد قابل توجهی از مردم قادر نخواهند بود که حق بیمه خود را بپردازند، بنابراین بیمه‌گران وجوه زیادی برای تامین خسارات نخواهند داشت.

^۱ گرچه مطالب ارائه شده برای کشور آمریکا است اما بررسی موردی تجربه این کشور می‌تواند ایده‌های مناسبی در رویارویی با این اپیدمی در کشور را فراهم نماید.

بیمه‌گران باید مقررات قانونی خاصی برای ذخایر سرمایه خود داشته باشند که بر اساس چارچوب "سرمایه مبتنی بر ریسک" بنا شده باشد. اگر آن‌ها به دلیل ویروس کرونا بیش از حد از ذخایر خود استفاده کنند، حتی می‌توانند به صورت قانونی نرخ‌ها را افزایش دهند تا برای موقعیت اضطراری بعدی آماده باشند.

(۳) چه تعداد عمل جراحی الکتیو^۱ به تعویق خواهد افتاد و به سال ۲۰۲۱ ماکول خواهد شد؟ بسیاری از بیمارستان‌های ایالات متحده به دلیل شیوع کرونا، جراحی‌های الکتیو را به تاخیر انداخته‌اند تا فضا و کادر درمانی بیشتری در اختیار بیماران کرونایی قرار دهند. البته موارد زیادی از جمله بیماران سرطانی و دارای مشکلات قلبی نیز مشمول جراحی الکتیو می‌شوند که در الویت بالاتری نسبت به مواردی چون دررفتگی مفاصل هستند. جراحی‌های الکتیو حداقل در سه سطح مختلف دسته‌بندی می‌شوند: آن‌هایی که به راحتی می‌توانند به تعویق بیافتند، مواردی که به نسبت فوری هستند و دسته آخر که مشکل‌ترین دسته است و بین دو دسته قبلی قرار می‌گیرند و به نظر پزشک معالج و مشورت وی با بیمار بستگی دارد. دسته اول می‌تواند برای مدت طولانی به تعویق بیافتد، برای مثال بسیاری از اعمال جراحی مربوط به زانو و یا مفاصل می‌توانند برای مدت طولانی به تاخیر بیافتند که تقاضا در سال آینده برای چنین اعمالی افزایش خواهد یافت. به این ترتیب بیمه‌گران می‌توانند نرخ‌های سال ۲۰۲۱ را با توجه به انتظاراتشان در مورد افزایش جراحی‌های الکتیو قیمت‌گذاری کنند؛ چراکه اکنون افراد چنین جراحی‌هایی را کمتر انجام می‌دهند و آن‌ها را به تعویق می‌اندازند. از طرف دیگر، اگر کاهش در خسارات موارد دیگری به جز کرونا، به بیمه‌گران کمک کند تا از لحاظ مالی بر کرونا غلبه کنند، حتی ممکن است میزان ذخایر آن‌ها برای سال ۲۰۲۱ بیشتر نیز شود، که این امر توجیه افزایش نرخ‌ها را تضعیف می‌کند. بسیاری از بیمه‌گران اکنون با حجم مطالبات کمتری مواجه‌اند (همانند مطالبات مربوط به جراحی‌های الکتیو) که این امر می‌تواند به پیش‌بینی میزان مطالبات آتی کمک کند، بنابراین به نظر می‌رسد که خسارات مربوط به کوید ۱۹ در سال ۲۰۲۰ با کاهش هزینه سایر بخش‌ها در کوتاه مدت جبران شده باشد.

(۴) آیا کنگره (مجلس سنا و نمایندگان آمریکا) کمکی به بیمه‌گران بخش درمان برای کاهش خسارات ناشی از پاندمی کرونا خواهد کرد؟ مورد دیگری که می‌تواند خسارات ناشی از کرونا را برای بیمه‌گران جبران کند و مانع از افزایش حق بیمه‌ها در سال ۲۰۲۱ شود، وجوه فدرال است. بیمه‌گران جزء صنایع دریافت‌کننده کمک مالی که در اولین لایحه کنگره به تصویب رسیدند، اما همچنان درخواست کمک از واشنگتن دارند.

ضروری است تا قانون‌گذاران توجه کافی به صنعت بیمه داشته باشند چرا که اگر بیمه‌گران با هزینه‌های گزاف ویروس کرونا مواجه شوند، ممکن است به سادگی تصمیم بگیرند که از بازارهای بیمه خارج شوند. در

Elective surgery = جراحی الکتیو به آن دسته از اعمال جراحی می‌گویند که انجام آن را می‌توان از قبل برنامه‌ریزی کرد، برعکس اعمال جراحی اورژانس که باید فوراً انجام شود.

واقع ممکن است دوباره به وضعیت صنعت بیمه در سال ۲۰۱۷ برگردیم، هنگامی که به نظر می‌رسید در برخی از ایالت‌ها تمایل به فروش هیچ طرح درمانی در بازار وجود نداشت.

در صورتی که پیش‌بینی هزینه‌ها برای بیمه‌گران بسیار دشوار باشد ممکن است آن‌ها از ادامه فعالیت‌هایشان خودداری کنند.

در اواسط ماه مارس، گروه‌های اصلی تجارت در صنعت بیمه درمان نامه‌ای^۱ به میچ مک‌کانل^۲ رهبر اکثریت مجلس سنا و نانسی پلوسی^۳ رئیس مجلس نمایندگان ایالات متحده آمریکا ارسال کردند تا درخواست‌های خود را ارائه دهند. در این نامه برنامه‌ای مبنی بر کاهش ریسک برای مواقعی که بیمه‌گران دچار زیان‌های مالی ناشی از پاندمی می‌شوند وجود دارد.

انجمن‌های صنفی می‌گویند با کمک وجوه فدرال این اطمینان حاصل می‌شود که حق بیمه خدمات درمانی افزایش نخواهد یافت و مزایای آن نیز همچنان پا برجا خواهد بود. دموکرات‌های مجلس نمایندگان نیز در جدیدترین پیشنهاد خود برنامه‌ای برای پوشش خسارات هنگفت بیمه‌گران بخش درمان به منظور محدود کردن افزایش‌های حق بیمه در نظر گرفته‌اند.

۲-۵- توصیه‌ها و پیشنهادات

در این بخش، توصیه‌ها و راه‌کارهای پیشنهادی برای مقابله با شیوع ویروس کرونا با دو رویکرد "کلان" و "خرد" در صنعت بیمه و بازار خدمات بهداشتی و درمانی ارائه می‌گردد.

رویکرد کلان

در این بخش به ارائه پیشنهاداتی پرداخته می‌شود که می‌بایست در سطح دولت یا وزارت بهداشت تصمیم‌گیری و اجرا شود.

یک- ضرورت تدوین چشم‌انداز و راهبرد برای حوزه سلامت

نظام مدیریت کشور، علاوه بر برنامه کوتاه‌مدت برای کنترل موج سنگین اولیه، می‌بایست برای ماه‌های آینده نیز برنامه بلندمدت و منسجمی داشته و آمادگی بیشتری فراهم آورد (وزارت بهداشت، ۱۳۹۹).

دو- تدوین برنامه‌های کنترلی

پیشنهاد می‌گردد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برنامه‌های کنترلی را مبتنی بر شواهد علمی اجرا نماید تا از هدر رفتن منابع مالی و فرسودگی کارکنان نظام سلامت پیشگیری شود (همان).

سه- تدوین برنامه مشاغل اجتماعی

^۱ www.ahip.org

^۲ Mitch McConnell

^۳ Nancy Pelosi

برخی از فعالیتهایی که دولت در بازه زمانی کنترل شیوع کرونا باید به اجرا بگذارد، فعالیتهایی هستند که نیازمند نیروی کار هستند. به عنوان مثال توزیع اقلام ضروری بهداشتی و یا کالاهای اساسی به صورت خانه به خانه، نیازمند نیروی کار زیادی است که می‌توان با ایجاد یک پلتفرم از نیروی کاری که شغل خود را از دست داده‌اند و یا سایر نیروی کار در بین اقشار محروم استفاده کرد.

برنامه مشاغل اجتماعی به این صورت عمل می‌کند که موقعیت شغلی اجتماعی موجود را مشخص کرده و با دستمزد تعیین شده پیشنهاد می‌دهد. چنین برنامه‌ای که پیش از آن در هند و همچنین پس از رکود بزرگ در آمریکا به اجرا گذاشته شده است، قدرت غربالگری خوبی نیز دارد، زیرا باعث می‌شود تا اگر فرد امکان کسب درآمد بیشتر دارد، پیشنهاد شغل را قبول نکند.

باید توجه کرد که چنین برنامه‌هایی با هزینه بسیار کم (ایجاد پلتفرم برای ارتباطی بین متقاضیان شغل و مشاغل اجتماعی موجود) منفعت زیادی در پی دارد و از این رو باید حتماً در دستور کار قرار گیرد.

در حوزه توزیع اقلام بهداشتی و ... به نظر می‌رسد بهترین راه برای حصول اطمینان از رسیدن اقلام فوق به دست مصرف‌کننده نهایی، عرضه توسط مبادی و مراکز توزیع دولتی، وابسته به دولت یا فروشگاههای بزرگ زنجیره‌ای است که امکان نظارت کامل بر آنها اعم از ذخیره‌سازی و ... وجود دارد.

به‌منظور کاهش تردد مردم می‌توان ارسال بسته‌های بهداشتی از طرف این فروشگاهها یا مراکز توزیع به درب خانه‌ها، براساس کدملی و اطلاعات خانوارها را در دستور کار قرار داد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، معاونت پژوهش‌های اقتصادی، ۱۳۹۸).

چهار - حمایت از اقشار محروم

اقشار محروم با توجه به تنگنای مالی برای تأمین نیازهای ضروری، قطعاً امکان تهیه اقلام بهداشتی و پیگیری درمان و سلامت خود را نیز ندارند، لذا تهیه بسته‌های مربوط به اقلام بهداشتی در کنار تأمین کالاهای اساسی و ضروری این خانوارها باید به صورت همزمان مورد توجه قرار گیرد. در این خصوص خانوارها را می‌توان به دو دسته تقسیم نمود. گروه نخست خانوارهایی که دارای هیچگونه پوشش بیمه‌ای، منبع درآمدی یا مستمری بگير نهادهای حمایتی نیستند که این گروه باید در اولویت نخست قرار گیرد و طبعاً حمایت‌های بهداشتی و کالاهای اساسی بیشتری را دریافت نمایند. گروه دوم نیز خانوارهایی هستند که در طرح معیشتی بنزین برای دریافت بسته معیشتی براساس اطلاعات مالی و اقتصادی انتخاب شده‌اند (با توجه به اعتراض برخی خانوارها میتوان فرصت مجدد برای بررسی اطلاعات خانوارهای معترض در نظر گرفت).

همچنین هزینه تأمین اقلام بهداشتی برای اقشار ضعیف، بسیار بالاست. با توجه به آنکه هدف، کنترل شیوع کروناست، حمایت در این زمینه باید به صورت کالایی و نه نقدی صورت گیرد. به نظر می‌رسد که حداقل طی یک ماه آینده، به منظور کاهش مراجعات خارج از منزل مردم و کاهش ازدحام جمعیت، بهترین راه توزیع خانه به خانه پکیج‌های شامل نیازهای اولیه به همراه اقلام بهداشتی ضروری باشد (همان).

پنج- جلب اعتماد و حمایت واقعی از جامعه پزشکی و ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی

جلب اعتماد و حمایت واقعی از جامعه پزشکی و ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی در سطح کشور، اعم از بخش دولتی و غیردولتی و خصوصی، از مهمترین اقدامات است. این گروه در حال حاضر به شدت تحت فشار کاری و روانی هستند و فرسوده شدن ایشان ممکن است آسیب‌رسان باشد. لذا لازم است تا حد امکان از حجم کار و استرس مترتب به آن کاست. در این راستا پیشنهادات عملی زیر قابل طرح است.

- سوق دادن ارائه خدمات از بیمارستان به سطوح پایین‌تر مانند مراکز سرپایی و مراکز نگهداری افرادی که تست ایشان مثبت شده است ولی علائم شدید بیماری را ندارند؛
- فعال نمودن گروه‌های داوطلب ارائه دهنده خدمت در جایگاه‌های مناسب؛
- تهیه تجهیزات لازم ایمنی فردی برای ایشان و رعایت عدالت در توزیع امکانات (ایجاد تعادل در توزیع متناسب با میزان خطر ابتلا بدون در نظر گرفتن جایگاه و رتبه و دقت نظر در توجه به کارورزان، دستیاران، پرستاران، پزشکان و سایر گروه‌های ارائه دهنده خدمت)، و مقدم دانستن افراد ارائه دهنده خدمات در مراکز پرخطر بر سایر افراد غیر مرتبط اما دارای جایگاه بالای مدیریتی؛
- اعمال مدلی ساده برای بیمه عمر نمودن پرستاران، پزشکان و دانشجویان فعال در عرصه ارائه خدمت برای اطمینان بخشی به ایشان و نشان دادن حمایت همه جانبه سیستم؛
- توزیع وسایل حفاظت‌کننده بهداشتی به دانشجویان علوم پزشکی و دستیاران از طریق معاونت آموزشی (وزارت بهداشت، ۱۳۹۹).

شش- ایزولاسیون افراد آلوده

با توجه به ضرورت مدیریت هدفمند و هوشمندانه فاصله‌گذاری فیزیکی و کم کردن نسبی سختگیری‌ها در جهت شروع رونق کسب و کار، تنها راه جلوگیری از اوج گرفتن مجدد اپیدمی، ایزولاسیون بسیار قوی افراد آلوده است. باید افراد مثبت در کوتاهترین زمان ممکن شناسایی و در نقاهت‌گاه‌ها و یا در منازل به صورت موثر ایزوله گردند تا امکان انتقال ویروس به سایرین را نداشته باشند، همچنین باید حداقل ۵ و ترجیحاً تا ۱۰ نفر از افراد نزدیک در شبکه ارتباطی هر فرد آلوده، بدون توجه به عالم‌تدار بودن یا نبودن، به صورت فعال غربالگری شود تا کمترین افراد آلوده در جامعه حضور و مسیر انتقال بدین طریق سد شود. در صورت عدم امکان پیاده‌سازی سریع و موثر ایزولاسیون به شدت خطر افزایش مجدد اپیدمی در اثر کم‌شدن مفهوم فاصله‌گذاری فیزیکی وجود دارد (همان).

هفت- تقویت زنجیره تأمین

اختلال در زنجیره تأمین در زمان شیوع کرونا، میتواند شرایط نامساعد اقتصادی را تبدیل به بحران کند. باید توجه نمود که از عوامل اصلی اختلال در زنجیره تأمین، شبکه حمل و نقل است. باید از طرفی سلامت رانندگان به‌طور مستمر تحت نظارت باشد و خدمات درمانی مناسب به این افراد داده شود. از طرف دیگر حداکثر تلاش را برای جلوگیری از هرگونه تصمیم محلی که میتواند منجر به اختلال در شبکه توزیع گردد، جلوگیری شود.

استفاده از پتانسیلها و ظرفیتهای خالی اقتصاد درخصوص تأمین کالاهای بهداشتی و کالاهای اساسی، با تسهیل حداکثری در مجوزدهی به واحدها و کسب و کارهای متقاضی باید در دستور کار قرار گیرد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، معاونت پژوهش‌های اقتصادی، ۱۳۹۸).

هشت- ارزیابی اثرات روانی-اجتماعی تصمیم‌گیری‌ها

اگرچه موج آلودگی حاضر پیشرونده است و باید برای کاهش سرعت انتقال این بیماری تلاش حداکثری نمود، اما به نظر می‌رسد همزمان موج‌های دیگری از جمله شایعات، ترس و واکنش بیش از حد و پیام‌ها و اطلاعات بسیار زیاد و گاه متناقض شکل گرفته است. ترکیب این موج‌ها همراه با ناهماهنگی‌های موجود در بخش‌های مختلف مرتبط با اپیدمی سلامتی روانی-اجتماعی مردم را تهدید می‌کند.

در تمامی تدابیر و برنامه‌های پیشنهادی، ارزیابی دقیق از اثرات اجرایی آن‌ها بر وضعیت روانی-اجتماعی انجام شود. در این راستا موارد ذیل پیشنهاد می‌شود.

- ارتقاء شفافیت در رایه آمار و اطلاعات به منظور بالا بردن اعتماد عمومی به توصیه‌های بهداشتی؛
- افزایش دقت در تولید محتواهای آموزشی برای رسانه‌های عمومی به‌نحویکه علاوه بر افزایش آگاهی، ترس بیش از حد ایجاد نکند؛ به عنوان مثال می‌توان با به تصویر کشاندن درصد بسیار بالای بیمارانی که بهبود یافته‌اند، استرس مردم را کاهش داد؛
- تاکید بر مستندات و شواهد علمی در برنامه‌ریزی‌های پیشگیرانه، مراقبت و درمان و پرهیز از اقدامات مبتنی بر سلیقه و توجه به اصول علمی Risk communication بسیار ضروری است. این مهم به خصوص در مطالب رایه شده در رسانه‌های جمعی باید به دقت مد نظر قرار گیرد؛
- اطمینان‌بخشی واقعی به مردم و ایجاد اعتماد در ایشان به‌نحوی که احساس کنند سیستم حمایتی با تمامی قدرت در کنار ایشان است، در این راستا با روش‌های مختلف می‌توان اقدام نمود از جمله راهکارهای پیشنهادی؛ رایه مشاوره تلفنی (برقراری Hot Line ویژه)، حضور پررنگ در فضای مجازی و رایه خدمات حضوری و از راه دور (وزارت بهداشت، ۱۳۹۹).

رویکرد خرد

در این بخش به ارائه پیشنهادهای پرداخته می‌شود که می‌بایست توسط بیمه مرکزی ج.ا.ا. تصمیم‌گیری و اجرا شود.

یک - حمایت از مشاغل جهت تهیه پوشش بیمه برای کارمندان خود

این حمایت می‌تواند به شکل‌های مختلفی صورت گیرد. به عنوان مثال، می‌تواند به صورت معافیت کسری مالیات باشد. همچنین می‌توان در مقابل نگهداری مالیات بر مشاغل بنگاه‌هایی که برای کارمندان خود پوشش بیمه تهیه می‌کنند، یک اعتبار قابل برگشت در نظر گرفت. همچنین می‌توان از روزی که آغاز بحران کرونا به صورت رسمی اعلام شد، به کارفرمایان به ازای هر فردی که تحت پوشش بیمه خود قرار می‌دهند یارانه مستقیم تعلق گیرد.

دو - تامین بودجه برای حمایت از افرادی که شغل خود را از دست داده‌اند تا بتوانند پوشش بیمه خود را حفظ کنند

بیمه مرکزی می‌تواند وجوهی را برای حمایت از پوشش بیمه کسانی که به علت بحران کرونا شغل خود را از دست داده‌اند در نظر بگیرد.

سه - طراحی یک برنامه کاهش ریسک موقتی به منظور اطمینان بخشیدن نسبت به عدم افزایش حق بیمه درمان و حفظ مزایای آن

از آنجایی که بخاطر پاندمی کرونا افراد بیشتری به مراقبت و بیمه درمانی نیاز دارند، این برنامه موقتی کاهش ریسک می‌تواند افراد را از عواقب هزینه‌های احتمالی این بحران محافظت کند.

چهار - در نظر گرفتن یک دوره ویژه ثبت‌نام برای بازار خویش فرما - بدون در نظر گرفتن وضعیت سلامت فعلی فرد و یا اینکه فرد در حال حاضر پوشش بیمه دارد یا خیر

با توجه به ریسک ناشی از کوید ۱۹، بیشتر از هر زمان دیگری نیاز به پوشش بیمه درمان برای افراد احساس می‌شود. بیمه درمان در این وضعیت امنیت و اطمینان خاطر را برای افراد به همراه خواهد داشت.

پنج - افزایش کمک‌های مالی جهت کاهش هزینه حق بیمه‌ها برای افرادی که به صورت خویش فرما بیمه شده‌اند

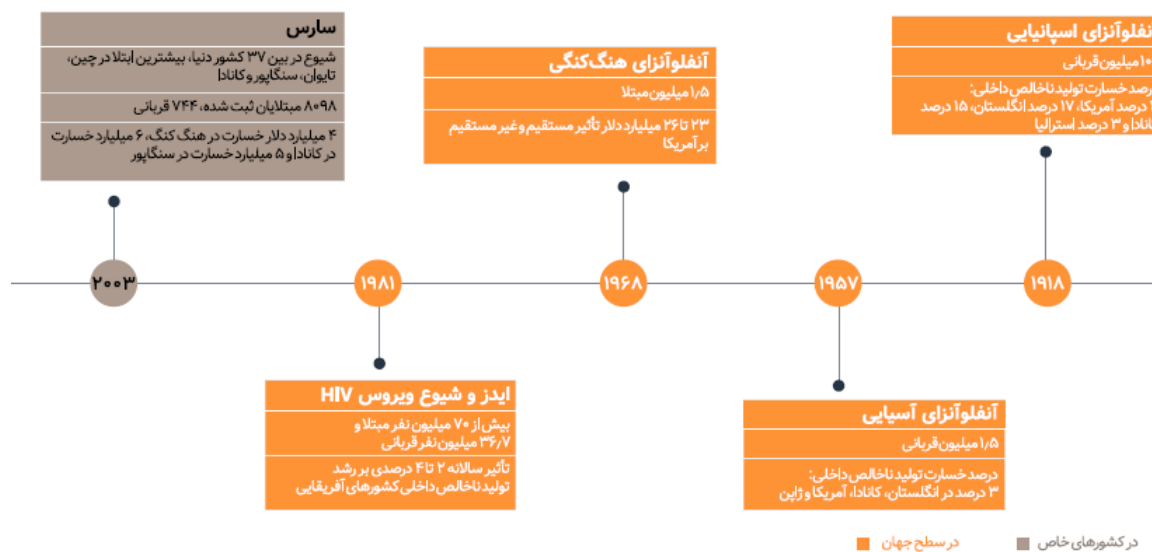
۳- بیمه‌های مسافرتی

دکتر اسماء حمزه^۱

مقدمه

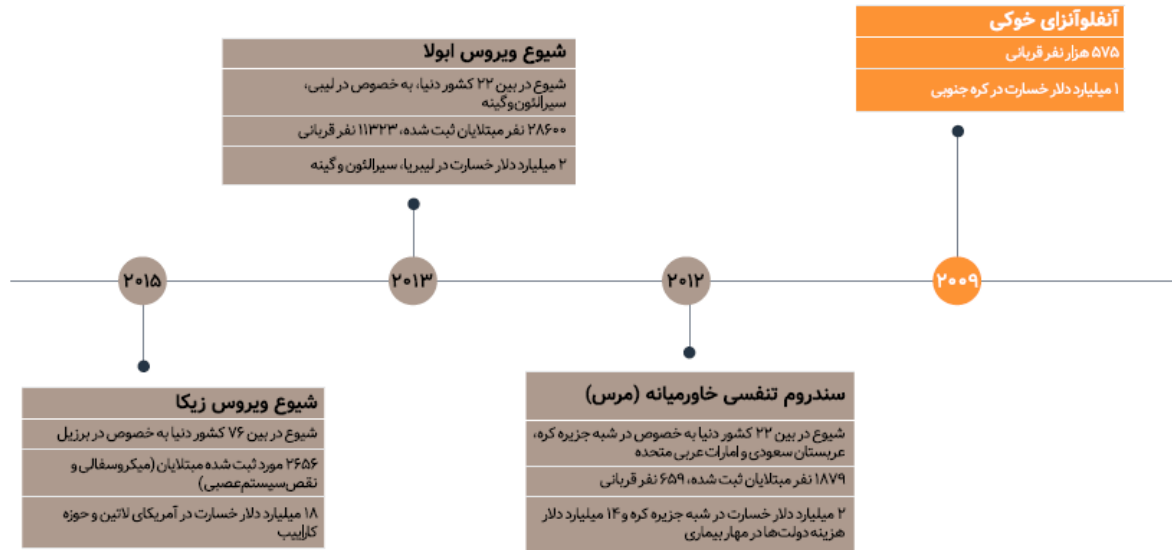
یک بیماری همه‌گیر جهانی، تمام صنایع، اشخاص و کشورها را به طور همزمان تحت تأثیر قرار می‌دهد. بیمه‌گران بیماری‌های پاندمی و اپیدمی را یک تراکم خطر^۲ می‌دانند که در زمان نسبتاً کوتاه خسارت‌های گسترده‌ای را در پی دارد. در حالی که وقایعی مانند زلزله و طوفان حداقل در یک منطقه خاص محدود شده‌اند، اما بیماری پاندمی کل جهان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (GDV, 2020; CNN Business, 2020). بیماری کووید-۱۹ روی صنایع مختلف از جمله صنعت بیمه تأثیر زیادی گذاشته است. شکل ۳-۱، بارزترین بیماری‌های ویروسی و واگیردار شایع در دنیا و اثرات آن را نشان می‌دهد. همانطور که از این شکل نیز مشخص است، در دوره‌های مختلف شیوع یک بیماری توانسته تهدیداتی جدی بر اقتصاد و جامعه ایجاد کند که در بخش اول این گزارش به طور مفصل بیان شد.

شکل ۳-۱- بارزترین بیماری‌های ویروسی و شیوع بیماری‌های واگیردار در دنیا و اثرات آن

^۱ عضو هیات علمی پژوهشکده بیمه

^۲ Accumulation of risk

منبع: (شبکه نوافرینی پلنت، ۱۳۹۸)

همانطور که در قسمت ۱ از بخش سوم (بیمه درمان) بیان شد، در این قسمت قصد داریم به بررسی اثرات کووید-۱۹ بر بیمه‌های مسافرتی بپردازیم. لذا، ابتدا به بیان ریسک‌های تحت پوشش این بیمه پرداخته و کانال‌های اثرگذاری ویروس را مورد بررسی قرار می‌دهیم. همچنین، از منظرهای مختلف توضیح می‌دهیم که کووید-۱۹ چه تغییراتی روی بیمه مسافرتی ایجاد کرده است و در نهایت به نتیجه‌گیری و پیشنهاداتی برای صنعت بیمه می‌پردازیم.

۳-۱- ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های مسافرتی

بیمه درمان مسافرتی یکی از انواع بیمه‌های درمان محسوب می‌شود، که به دو صورت بیمه مسافرتی اتباع خارجی و بیمه مسافرتی عازم به خارج از کشور ارائه می‌شود. آیین‌نامه ۷۷ شورای عالی بیمه شرایط عمومی بیمه‌نامه مسافرتی اتباع خارجی متقاضی ورود به جمهوری اسلامی ایران را بیان می‌کند. اخیراً، آیین‌نامه شماره ۱/۷۷ که مکمل آیین‌نامه شرایط عمومی بیمه‌نامه مسافرتی اتباع خارجی متقاضی ورود به ایران، به شمار می‌رود از سوی شورای عالی بیمه به تصویب رسید. در مورد بیمه مسافرتی عازم به خارج از کشور شرایط عمومی مصوب نداریم و شرکت‌ها هر کدام برای خود یک شرایط عمومی مجزا دارند.

اهم پوشش‌های بیمه‌های درمان مسافرتی که در شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها ذکر شده است را می‌توان به

شرح زیر برشمرد:

الف- پوشش و مزایای شخصی:

- هزینه‌های پزشکی و بستری در بیمارستان؛
- جابه‌جایی یا بازگرداندن بیمه‌گذار به کشور در طول سفر در اثر بروز بیماری یا حادثه؛

- پرداخت هزینه‌های فوری دندانپزشکی؛
- بازگشت اعضای بلافصل خانواده همراه بیمه‌گذار به کشور؛
- بازگرداندن جسد متوفی؛
- سفر اضطراری یکی از اعضای بلافصل خانواده؛
- بازگشت اضطراری به کشور به دلیل فوت یکی از اعضای نزدیک خانواده؛
- تحویل دارو؛
- ارسال پیام‌ها و اطلاعات مراجع درمانی در مواقع اضطراری؛
- حواله تضمینی وجوه نقد؛
- فقدان گذرنامه، گواهینامه رانندگی و شناسنامه در خارج از کشور.

ب- پوشش‌های مربوط به بار همراه مسافر

- جبران خسارت فقدان بار تحویلی به هواپیما؛
- جبران خسارت تأخیر در ورود بار همراه مسافر؛
- یافتن و ارسال بار و ملزومات شخصی.

ج- پوشش تأخیر در عزیمت

در صورتی که وسیله نقلیه عمومی مسافرتی مورد استفاده بیمه‌گذار حداقل ۶ ساعت تأخیر حرکت داشته باشد، به شرط ارزیابی نسخه اصلی صورت حساب‌های مربوط، هزینه‌های اضافی متحمل شده به دلیل این تأخیر از قبیل هزینه‌های حمل و نقل، اقامت در هتل و همچنین غذا را حداکثر تا مبالغ مندرج در شرایط عمومی به بیمه‌گذار جبران خواهد نمود.

شرایط و محدودیت‌های مربوط به این بند عبارتند از:

۱- پیش از آنکه درخواست خسارتی به موجب این بخش از بیمه‌نامه مورد بررسی قرار گیرد، بیمه‌گذار می‌بایست تأییدیه کتبی در مورد تاریخ و زمان حرکت و دلایل تأخیر را از شرکت حامل یا نمایندگان آن‌ها دریافت نماید.

۲- خسارت‌های مربوط به این بخش از تعهدات، از زمانی که به موجب تأییدیه رزرو جا، برای حرکت بیمه‌گذار مقرر بوده است، محاسبه خواهد گردید.

در قسمت استثنائات هر شرایط عمومی، هزینه‌ها و خسارت‌های ناشی از مواردی ذکر می‌شود که مشمول تعهدات بیمه‌گر نمی‌باشند. آنچه حائز اهمیت می‌باشد، این است که در اکثر شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های مسافرتی در ایران، بیماری‌های اپیدمی و پاندمی در قسمت استثنائات نیامده است و تنها در تعداد کمی از آنها اشاره به بیماری‌های شیوع‌یافته در جهان طبق اعلام سازمان جهانی بهداشت شده است. باید توجه داشت که اکثر بیمه‌نامه‌های مسافرتی بیماری‌های همه‌گیر را پوشش نمی‌دهند.

به طور کلی استفاده از پوشش‌های بیمه‌های مسافرتی برای کووید-۱۹ به دو موضوع مهم بستگی دارد:

۱. آیا ویروس در هنگام صدور بیمه‌نامه، یک رویداد شناخته‌شده^۱ بوده است؟ بسیاری از شرکت‌های بیمه در سایت‌های خود اطلاعیه‌هایی منتشر کرده‌اند و تاریخی که ویروس به عنوان یک رویداد شناخته شده، در نظر گرفته شد را اعلام کردند. این بدان معنی است که اگر افراد قبل از این که بیماری یک رویداد شناخته شده اعلام شود، اقدام به خریداری بیمه مسافرتی خود کرده باشند ممکن است تحت پوشش هزینه‌های درمانی ناشی از ابتلا به این بیماری و احتمالاً هزینه‌های مربوط به لغو پروازها و هتل‌ها باشند. اما افرادی که پس از تبدیل شدن بیماری به یک رویداد شناخته‌شده اقدام به خرید بیمه‌های مسافرتی کنند، تحت پوشش هزینه‌های پزشکی و یا سایر مشکلات ناشی از این بیماری، از جمله تغییر برنامه یا مسیر سفر و یا اقداماتی مانند قرنطینه نخواهند بود.

۲. زمانی که ویروس به عنوان یک پاندمی اعلام شد، بیمه‌نامه شامل شرایط یک بیماری پاندمی می‌شود و در این حالت باید به اطلاعیه‌های شرکت بیمه در مورد پوشش‌های بیماری پاندمی در بیمه مسافرتی توجه داشت. به عنوان نمونه شرکت بیمه آلیانز و شرکت بیمه آکسای آمریکا اعلام کردند که خسارت‌های ناشی از رویدادهای شناخته‌شده و بیماری‌های پاندمی را تحت پوشش قرار نمی‌دهند.

توجه به این نکته ضروری است که بیمه‌نامه‌های مسافرتی اغلب، لغو سفر به دلیل ترس و نگرانی را پوشش نمی‌دهند و برای لغو باید از پوشش‌های اضافی استفاده کرد که در قسمت‌های بعد توضیح داده می‌شود. ولی اگر به هنگام مسافرت، بیمه‌گذار دچار کووید-۱۹ یا هر بیماری دیگر شود و در صورتی که بیماری موجب شود که سفر خود را کوتاه کند و بیمه مسافرتی خود را قبل از اعلام همه‌گیر بودن بیماری خریداری کرده باشد، مشمول مراقبت‌ها و پوشش پزشکی می‌شود. البته برخی از شرکت‌های بیمه صراحتاً اعلام کرده‌اند که بیماری‌های پاندمی، دلایل مستثنی شده برای لغو یک سفر هستند. (ct.gov, 2020; AARP, 2020)

در جدول زیر آخرین اطلاعیه‌های ارائه شده توسط تعدادی ارائه‌دهندگان در رابطه با پوشش بیمه سفر از زمان شیوع کووید-۱۹ آمده است.

جدول ۳-۱- اطلاعیه‌های ارائه شده توسط تعدادی ارائه‌دهندگان در رابطه با پوشش بیمه سفر از زمان شیوع ویروس کرونا

اطلاعیه‌ها	مسافرت به سایر نقاط جهان	مسافرت به کل چین	مسافرت به ووهان و هویی	شرکت صادرکننده بیمه مسافرتی
اطلاعیه‌ای اعلام	اطلاعیه‌ای اعلام نشده	پوشش برای بیمه‌نامه‌های خریداری	اگر بیمه‌نامه قبل از ۲۲ ژانویه ۲۰۲۰	AIA

¹ known event

اطلاعیها	مسافرت به سایر نقاط جهان	مسافرت به کل چین	مسافرت به ووهان و هوئی	شرکت صادرکننده بیمه مسافرتی
نشده است.	است.	شده قبل از ۲۷ ژانویه ۲۰۲۰. مطالبات ناشی از ویروس پس از ۲۷ ژانویه ۲۰۲۰ تحت پوشش قرار نمی‌گیرند.	خریداری شده باشد پوشش می‌دهد. بیمه مسافرتی که پس از ۲۷ ژانویه سال ۲۰۲۰ خریداری شده است ویروس را پوشش نمی‌دهد.	
اطلاعیهای اعلام نشده است.	پوشش می‌دهد اگر بیمه‌نامه قبل از ۳۰ ژانویه ۲۰۲۰، ۱۲:۰۱ صبح خریداری شده باشد (منوط به ارزیابی)	هیچ پوششی برای بیمه‌نامه‌های صادر شده پس از ۲۷ ژانویه ۲۰۲۰، ۱۲:۰۱ صبح ارائه نشده است.	اگر بیمه‌نامه قبل از ۲۲ ژانویه ۲۰۲۰، ۱۲:۰۱ صبح خریداری شده باشد، پوشش می‌دهد.	AIG
اطلاعیهای اعلام نشده است.	پوشش می‌دهد اگر بیمه‌نامه قبل از ۲۲ ژانویه ۲۰۲۰ خریداری شده باشد.	پوشش می‌دهد اگر بیمه‌نامه قبل از ۲۲ ژانویه ۲۰۲۰ خریداری شده باشد.	پوشش می‌دهد اگر بیمه‌نامه قبل از ۲۲ ژانویه ۲۰۲۰ خریداری شده باشد.	Allianz Travel
اطلاعیهای اعلام نشده است.	اطلاعیهای اعلام نشده است.	پوشش می‌دهد اگر بیمه‌نامه قبل از ۲۷ ژانویه ۲۰۲۰ خریداری شده باشد.	پوشش می‌دهد اگر بیمه‌نامه قبل از ۱۱ ژانویه ۲۰۲۰ خریداری شده باشد.	AXA

منبع: (Seedly, 2020)

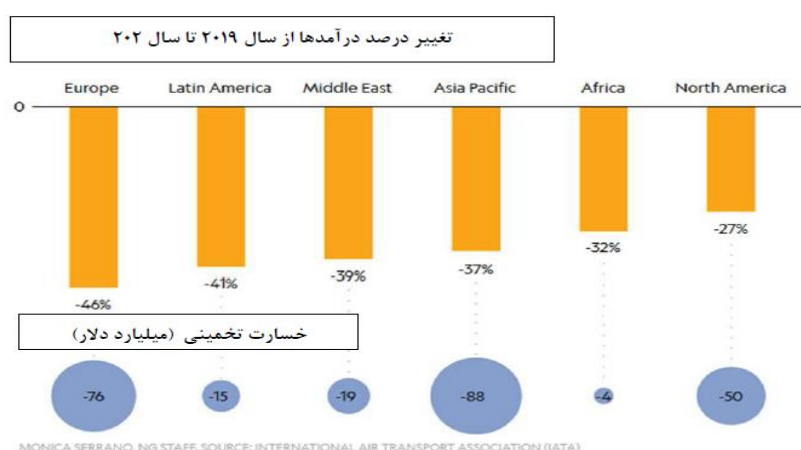
۳-۲- کانال‌های اثرگذاری کووید-۱۹ بر بیمه‌های مسافرتی

۳-۲-۱- تحلیل‌های آماری^۱

امروزه، گردشگری یک کسب‌وکار جهانی بزرگ است که شامل ۱۰,۴ درصد از تولید ناخالص داخلی جهانی و ۱۰ درصد اشتغال جهانی می‌شود. با شیوع کووید-۱۹، واکنش بازار نیز سریع بوده است، به طوری که قیمت سهام شرکت‌های بزرگ هواپیمایی، خطوط کروز و شرکت‌های گردشگری چندین درصد کاهش یافته است. (WORLD ECONOMIC FROUM-a, 2020).

لغو رویدادها، تعطیلی، محدودیت سفر و ترس از مسافرت، بسیاری از سفرها را در مسیر خود متوقف کرده است. انجمن بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی (IATA)^۲ با توجه به شدت محدودیت‌های مسافرتی و رکود جهانی پیش‌بینی شده، تخمین می‌زند که درآمد صنعت مسافرتی می‌تواند ۲۵۲ میلیارد دلار یا ۴۴٪ کمتر از رقم ۲۰۱۹ باشد. این در حالی است که محدودیت‌های شدید سفر تا چند ماه ادامه دارد و پس از آن بهبود اقتصادی تدریجی در اواخر سال جاری میلادی صورت می‌گیرد. تجزیه و تحلیل قبلی IATA در مورد ۱۱۳ میلیارد دلار ضرر درآمدها در ۵ مارس ۲۰۲۰ انجام شد، پیش از آن که کشورهای جهان محدودیت‌های گسترده مسافرتی را اعمال کنند که تا حدود زیادی بازار بین‌المللی مسافرت هوایی را از بین برد. اساس تخمین‌های پیش‌بینی IATA در مورد تأثیر کلی ویروس در صنعت پرواز بود. کاهش تقاضا برای پرواز همزمان با کاهش تقاضا برای سفرهای تفریحی است (IATA, 2020). در شکل ۳-۲ تغییر درصد درآمد حمل‌ونقل هوایی و تخمین خسارت از سال ۲۰۱۹ تا سال ۲۰۲۰ نشان داده شده است.

شکل ۳-۲- تغییر درصد درآمد حمل‌ونقل هوایی و تخمین خسارت از سال ۲۰۱۹ تا سال ۲۰۲۰

منبع: (IATA, 2020)

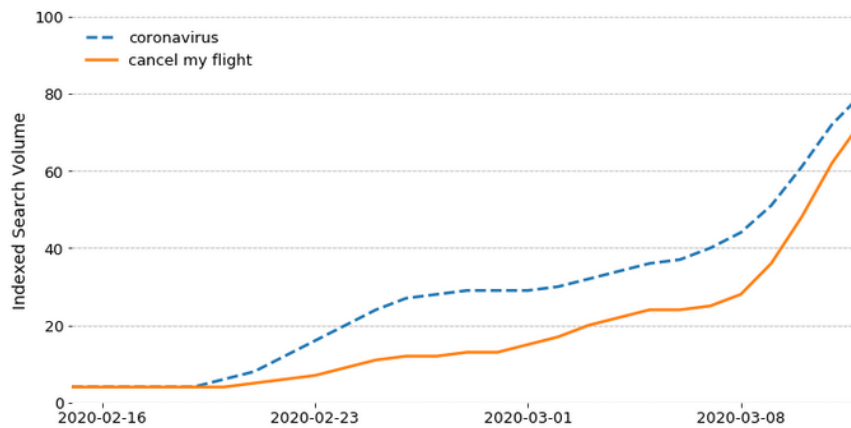
^۱ متأسفانه با توجه به اینکه داده‌های بیمه درمان مسافرتی به صورت تفکیک شده در سالنامه بیمه مرکزی وجود ندارد و در ترکیب داده‌های بیمه درمان است، نمی‌توان مانند قسمت‌های قبل تحلیلی از وضعیت بیمه‌های مسافرتی در کشور طی سال‌های مختلف داشت.

^۲ The international Air Transport Association

با توجه به نقش بیمه در کنار صنعت گردشگری و تعامل و همفکری متقابل در جهت ارائه خدمات بهینه و افزایش ابعاد مثبت سفر، تأثیرات صنعت گردشگری و کاهش سفرها به طور متقابل بر بیمه‌های مسافرتی اثرگذار است. در ایران نیز با توجه به داده‌های مرکز آمار، شاهد کاهش چشمگیر سفرهای داخلی و خارجی بوده‌ایم. لغو پروازها پیامد دیگر کووید-۱۹ است که بر بیمه‌های مسافرتی تأثیر چشمگیری دارد. در شکل ۳-۳ میزان کنسل کردن پروازها به تفکیک ماه با توجه به شیوع بیماری در اروپا نشان داده شده است. نمودار نشان می‌دهد با شیوع بیشتر بیماری کووید-۱۹، میزان لغو پروازها نیز بیشتر شده است.

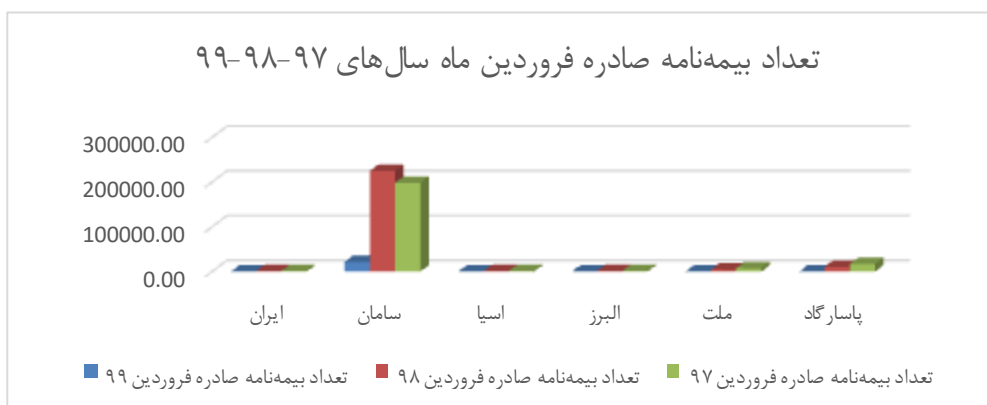
شکل ۳-۳- میزان کنسل کردن پروازها به تفکیک ماه

منبع: (Towards data science, 2020)

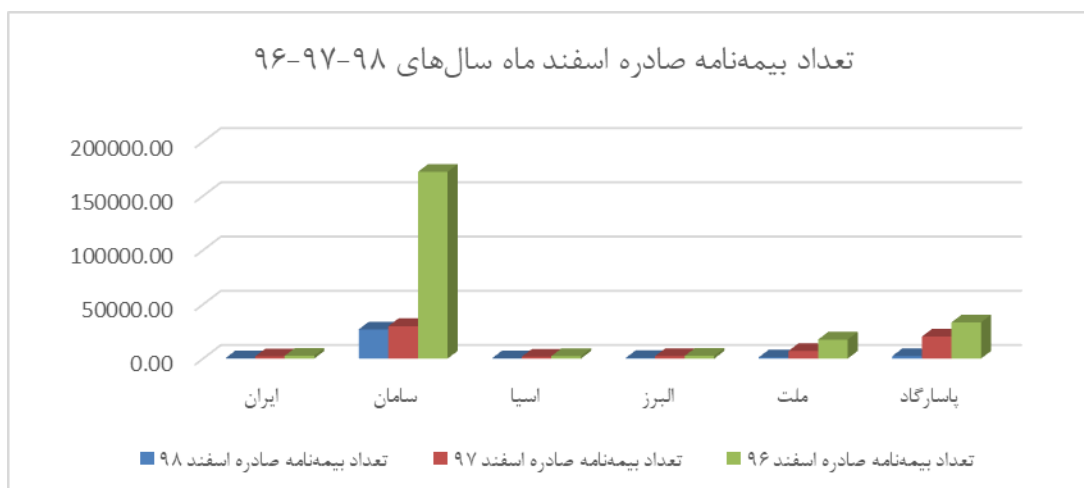
برآورد داده‌های شرکت‌های بیمه در ایران نشان می‌دهد که در بسیاری از شرکت‌های بیمه، فروش بیمه مسافرتی کاهش چشمگیر و نزدیک به صفر داشته است. شکل‌های ۳-۴ و ۳-۵ برآوردی از داده‌های بیمه مسافرتی درمان عازم به خارج از کشور چند شرکت بیمه در ماه فروردین و اسفند را نشان می‌دهند. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد، تعداد بیمه‌نامه صادره در فروردین ۹۹ نسبت به اسفند ۹۸ کاهش چشمگیری داشته است. همچنین با مقایسه تعداد بیمه‌نامه صادره فروردین ماه ۹۹، ۹۸ و ۹۷ متوجه کاهش صدور در فروردین ۹۹ می‌شویم که این روند برای ماه اسفند ۹۸، ۹۷ و ۹۶ نیز اتفاق افتاده است. داده‌های تعداد خسارت نشان داد بسته به تعداد بیمه‌نامه صادره، تعداد خسارت‌ها نیز تغییر کرده است و نمی‌توان تحلیلی برای اثرگذاری ویروس در این زمان روی آن داشت.

شکل ۳-۴- تعداد بیمه‌نامه صادره فروردین ماه سال‌های ۹۷-۹۸-۹۹

منبع: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنها بیمه مرکزی

شکل ۳-۵- تعداد بیمه‌نامه صادره در ماه اسفند سال‌های ۹۶-۹۷-۹۸

منبع: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنها بیمه مرکزی

با بررسی داده‌ها مشخص می‌شود که کاهش تعداد بیمه‌نامه‌های صادره برای بیمه‌نامه‌های مسافران ورودی نیز اتفاق افتاده است.

۳-۲-۲- نحوه تغییر بیمه‌های مسافرتی توسط کووید-۱۹

پیامدهای ویروس بر صنعت گردشگری، تغییر در سفرها و اجباری بودن بیمه مسافرتی برای اخذ ویزای تعدادی از کشورها، باعث تأثیر بر بیمه‌های مسافرتی خواهد شد. البته باید توجه داشت که برآورد تأثیر احتمالی به زمان بیشتری نیاز دارد. با این حال، در این بخش، از منظرهای مختلف توضیح می‌دهیم که ویروس کرونا چه تغییراتی روی بیمه مسافرتی ایجاد کرده است. ابتدا از منظر بازار فروش و خسارت به تحلیل می‌پردازیم. سپس فاکتورهای دیگر از جمله نوع پوشش بیمه، استفاده‌کنندگان بیمه، کانال‌های توزیع و جغرافیای فروش بیمه را با تأثیرپذیری از کووید-۱۹ مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم.

۱- تغییر در بازار فروش و خسارت

❖ توقف فروش بیمه‌نامه‌های مسافرتی

در انگلیس بیمه‌گران دایرک لاین^۱ اعلام کردند که در کمتر از دو هفته یعنی بین ۳ مارس و ۱۵ مارس، ادعای خسارت بیمه مسافرتی از یک میلیون پوند به ۵ میلیون پوند افزایش یافته است. اگرچه برآورد تأثیر احتمالی زود است، ولی ممکن است این تغییر به دلیل افزایش محدودیت‌های سفر و استفاده بیمه‌گذار از شرایط بیمه‌نامه خود باشد. اقدامی که شرکت‌های مختلف برای کاهش خسارت داشتند، توقف فروش بیمه‌نامه بود. بیشتر این توقف‌ها برای بازارهای بین‌المللی اتفاق افتاده است. بسیاری از شرکت‌های بیمه مسافرتی صدور بیمه‌نامه‌های جدید را متوقف کردند. مهمترین تغییرات در ایالات متحده رخ داده است و ۲۸ شرکت بیمه به طور موقت فروش بیمه مسافرتی را به حالت تعلیق درآوردند. برخی از آنها فروش بیمه‌نامه‌ها را با یک تغییر اساسی از سر گرفته‌اند: آنها دیگر هیچ‌گونه خسارت مربوط به ویروس را پوشش نمی‌دهند. در استرالیا، آلیانز در واکنش به کووید-۱۹ از ۲۷ مارس فروش بیمه مسافرتی را به طور موقت متوقف کرده است. آلیانز در وب سایت خود خاطر نشان کرد: "با دوران بی‌سابقه‌ای روبه‌رو هستیم و بسیاری از صنایع، به ویژه صنعت مسافرت، تأثیر ویروس را احساس می‌کنند." (Forbes, 2020; insuremytrip, 2020; The National Law Review, 2020)

❖ محدودیت بیمه‌نامه‌های جدید

با توجه به تجربه‌ای که بیمه‌گران از بیماری کووید-۱۹ داشتند، احتمال این وجود دارد که فروش بیمه‌نامه‌های مسافرتی پس از پایان شیوع ویروس، با پوشش متفاوت ارائه شود. زیرا بیمه‌گران به دنبال روشی برای کاهش ریسک بیمه‌نامه‌های جدید خود خواهند بود و بیمه‌نامه‌های جدید با محدودیت‌های بیشتری ارائه خواهد شد، تا از خسارات بیماری‌های همه‌گیر جلوگیری کنند. (Forbes, 2020; insuremytrip, 2020; The National Law Review, 2020)

❖ تغییر بازار بیمه "لغو سفر به هر دلیل"^۲

این پوشش یک مزیت اختیاری بیمه مسافرتی است که همراه پرداخت هزینه اضافی است. با این پوشش با هر دلیلی امکان لغو سفر وجود دارد و ۵۰ تا ۷۵ درصد هزینه سفر را می‌توان دریافت کرد. در بیمه‌نامه‌های رایج پوشش لغو وجود دارد، ولی لغو با دلایل خاص مثل بستری شدن در بیمارستان، بلایای طبیعی، فوت یکی از اعضای خانواده و سایر مواردی که در شرایط عمومی بیمه‌نامه است، می‌باشد. بیمه "لغو سفر به هر

^۱ Direct Line

^۲ Cancel for any reason coverage

دلیل "ممکن است یکی از نخستین خسارت‌های کووید-۱۹ باشد. هزینه این بیمه‌نامه‌ها حدود ۴۰ درصد بیشتر از بیمه مسافرتی رایج است و برای استفاده از آن، باید حداقل دو روز قبل از سفر اقدام به لغو سفر کرد. با آمدن ویروس، فروش این بیمه‌نامه افزایش یافته است. بعضی شرکت‌ها نیز برای انجام ارزیابی دقیق از ریسک، فروش این پوشش را به حالت تعلیق درآورده‌اند. شرکت‌هایی هم وجود دارند که بیمه‌نامه‌های "لغو سفر به هر دلیل" را می‌فروشند. بنابراین بازار این پوشش در این دوران تغییر کرده است. لازم به ذکر است این پوشش در ایران ارائه نمی‌شود. در ایران، بیمه لغو سفر گاهی اوقات تحت عنوان بیمه وقفه در سفر یا بیمه تأخیر سفر به مسافر، تحت پوشش بیمه مسافرتی فروخته می‌شود اما با شرایط و ضوابط خاص برای لغو که در بیمه‌نامه ذکر شده است. (Forbes, 2020; insuremytrip, 2020; The National Law Review, 2020)

❖ تغییر از ثبت فروش بیمه‌نامه به سمت ثبت درخواست خدمات انتقال تاریخ سفر

به دلیل ترس از سفر بسیاری از بیمه‌گذاران به دنبال لغو سفر خود هستند و برای جلوگیری از ضرر بیشتر تمایل دارند که به جای لغو سفر، تاریخ سفر خود را برای استفاده از بیمه در سفرهای بعد جابه‌جا کنند. لذا، شرکت‌ها از ثبت فروش به سمت ثبت درخواست خدمات انتقال تاریخ برای سفرهای آینده، تغییر موقعیت داده‌اند. (Forbes, 2020; insuremytrip, 2020; The National Law Review, 2020)

❖ تمدید بیمه‌های مسافرتی

مسئله قابل توجه دیگر، افرادی بودند که قبل از شیوع کرونا به سفر رفته بودند و در همان مقصد ماندگار شده بودند و امکان بازگشت به کشور را نداشتند. یکی از مسائل عمده‌ای که برای این دسته از مسافران ایجاد شد، اتمام مدت زمان بیمه مسافرتی بود. چرا که این افراد بیمه سفر را برای مدت زمان از قبل پیش‌بینی شده سفر خود خریداری کرده بودند و با اتمام این مدت، عملاً بدون بیمه ماندند. در این میان برخی شرکت‌ها طرحی را ارائه کردند که افرادی که به هر دلیل امکان بازگشت به کشور خود را پیدا نکرده‌اند بتوانند نسبت به تمدید بیمه مسافرتی اقدام کنند (مجله سفر، ۱۳۹۹).

❖ افزایش خسارت‌های لغو سفر

لغو سفر مهمترین پیامد برای بیمه مسافرتی است. طبق تخمین‌های انجمن بیمه انگلیس (ABI)^۱ بیمه‌های مسافرتی امسال حداقل ۲۷۵ میلیون پوند مطالبات مرتبط به کووید-۱۹ پرداخت می‌کنند و بزرگترین پرداخت سالانه لغو سفر تاکنون، دو برابر رکورد قبلی در سال ۲۰۱۰ است. همچنین SquareMouth از افزایش ۲۰۸ درصدی مسافرتی که به دنبال پوشش لغو هستند خبر داده است (SquareMouth Travel insurance, n.d)

¹ Association of British Insurers

در ادامه، مقایسه بیمه مسافرتی از کانال‌های مختلف بین سال ۲۰۱۵ و شرایط شیوع کووید-۱۹ انجام شده است. در سال ۲۰۱۵، اروپا و به دنبال آن آسیا و اقیانوسیه فروش قابل توجهی در بیمه مسافرتی داشتند. رشد توریسم عامل اصلی تحریک بازار بیمه سفر است. براساس گزارش‌های UNWTO، میزان گردشگران بین‌المللی با رشد ۴/۴ درصدی در سال ۲۰۱۵ بوده به طوری که آمریکای شمالی شاهد بالاترین سفر ورودی در این زمان بوده است.

۲- نوع پوشش بیمه مسافرتی

انواع پوشش بیمه مسافرتی شامل تک‌سفره^۱، سالانه چندسفره^۲ و سفرهای طولانی مدت^۳ است. پوشش بیمه تک‌سفره بیشتر برای سفرها به منظور تعطیلات و استراحت‌های کوتاه استفاده می‌شود. اگر قرار باشد در یک سال فرد به بیش از یک سفر برود معمولاً از پوشش بیمه سالانه استفاده می‌کند. پوشش بیمه طولانی مدت هم برای سفرهای با زمان طولانی استفاده می‌شود. برآوردهای سال ۲۰۱۵ نشان می‌دهد، سهم بازار برای پوشش بیمه تک‌سفره به دلیل مقرون به صرفه بودن بیشتر بوده ولی با شیوع ویروس پیش‌بینی می‌شود تقاضای بیمه سالانه چندسفره بیشتر شود. به دلیل لغو پروازها و ترس از سفر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت برای سفر انجام نخواهد شد، بدین ترتیب بیمه‌های تک‌سفره تقاضای کمتری خواهد داشت. (OpenPR, 2020)

۳- استفاده‌کنندگان بیمه مسافرتی

استفاده‌کنندگان بیمه مسافرتی شامل سالمندان، مسافران آموزشی مثل اساتید پروازی، مسافران خانوادگی، مسافران تجاری، مسافران کوله‌پشتی^۴ و مسافران کاملاً مستقل هستند. در سال ۲۰۱۵ مسافران خانوادگی و بعد از آن سالمندان، سهم قابل توجهی از درآمد کلی بازار را برعهده داشتند. پیش‌بینی می‌شود در دوران شیوع کووید-۱۹ سهم فروش برای مسافران تجاری به دلیل افزایش هزینه‌های سفرهای تجاری و افزایش تجارت بین‌المللی بیشتر شود. (OpenPR, 2020)

۴- کانال‌های توزیع بیمه مسافرتی

کانال‌های توزیع بیمه مسافرتی، شرکت‌های بیمه، واسطه‌های بیمه، بانک‌ها، کارگزاران بیمه، اگریگیتورهای بیمه^۵ و سایر موارد هستند. بیشترین کانال توزیع در سال ۲۰۱۵ واسطه‌های بیمه مثل آژانس‌های مسافرتی

¹ Single trip

² Annual multi-trip

³ Long stay trip

⁴ Backpackers

کوله‌پشتی نوعی مسافرت کم هزینه و مستقل است که مسافر اغلب در اقامتگاه‌های ارزان قیمت اقامت می‌کند و کلیه وسایل لازم در کوله پشتی حمل می‌شود. اگرچه مسافرت کوله‌پشتی عموماً توسط جوانان انجام می‌شود، اما مورد استقبال افراد مسن نیز در طول استراحت شغلی یا بازنشستگی است. اگریگیتورهای آنلاین باعث می‌شوند تا مشتریان بتوانند به صورت آنلاین، نرخ حق بیمه مورد نظر خود را از چندین شرکت بیمه استعلام بگیرند.

بودند. در دوران شیوع ویروس پیش‌بینی می‌شود که با توجه به استفاده گسترده‌تر از اینترنت جهانی، اگریگیتورهای بیمه سریع‌ترین کانال توزیع باشند. (OpenPR, 2020)

۵- جغرافیای فروش بیمه مسافرتی

در سال ۲۰۱۵، اروپا بیشترین درآمد را به خود اختصاص داده است. اما پیش‌بینی می‌شود که سهم نسبی آن از درآمد جهانی در زمان شیوع ویروس دچار کاهش شده باشد. همچنین در بقیه مناطقی که درگیر ویروس هستند آمار فروش بیمه مسافرتی برای مسافران ورودی و خروجی دچار کاهش شده است. (OpenPR, 2020)

۳-۳- جمع‌بندی و پیشنهادات

بیماری‌های همه‌گیر، امری اجتناب‌ناپذیر هستند و در گذشته نیز به طور مداوم، رخ داده‌اند. آمادگی جهان برای مواجهه با یک بیماری همه‌گیر به دلیل همکاری‌های بین‌المللی و مراقبت‌های بهداشتی بهتر، نسبت به گذشته پیشرفت کرده است. با این حال، رشد جمعیت، شهرنشینی و افزایش تحرک جهانی ممکن است به یک بیماری سریع‌تر و گسترده‌تر منجر شود. مانند بلایای طبیعی، خطرات بیماری‌های پاندمی و اپیدمی از بین نمی‌رود و ادامه خواهد یافت. بنابراین باید محصولات و پوشش‌های مرتبط با ریسک‌های مربوط به آن در صنعت بیمه گنجانده شود.

بیمه، مواردی را پوشش می‌دهد که در آنها ریسک می‌تواند ارزیابی شود. بیماری‌های پاندمی و اپیدمی غیرقابل پیش‌بینی هستند و تأثیر جغرافیایی بسیار گسترده‌ای دارند. از طرفی بیمه‌گران، ابزارها و دستورالعمل‌های بیمه‌گری لازم برای قیمت‌گذاری مناسب چنین ریسک‌هایی را ندارند. لذا، صنعت بیمه باید به طور جدی به تجزیه و تحلیل بیماری‌های همه‌گیر پرداخته و مدل‌های ریسک آن، تهدیدهای آن، هزینه‌ها و نوع بیماری را مورد ارزیابی دقیق قرار دهد. در نهایت، بیمه‌گران باید از تجربه‌های خود برای آینده برنامه‌ریزی کنند.

با توجه به اثرات کووید-۱۹، دولت، بیمه‌گران و صنعت مسافرتی باید برای مقابله با چالشی که از سوی ویروس ایجاد شده است با هم همکاری کنند تا مردم اطمینان کافی برای پوشش سفرهای خود داشته باشند. ویروس باعث می‌شود که رویکردهای شرکت‌های بیمه بعد از بحران تغییر کند و اقداماتی را برای مواجهه با شرایط بیماری و جلوگیری از خسارت‌های بیشتر برنامه‌ریزی کنند. در زیر پیشنهاداتی با توجه به کانال‌های اثرگذاری که در قسمت قبل مورد بررسی قرار گرفت بیان می‌شود:

✓ استفاده از شیوه‌های جدید فناوری، تحول دیجیتال و تجمیع‌کننده‌ها برای فروش

بیمه‌های مسافرتی.

به دلیل ترس از حضور در اماکن عمومی و پرفرت‌وآمد و کاهش ساعات کاری به دلیل شیوع ویروس، گسترش استفاده از اینترنت و تلفن‌های هوشمند، شبکه‌های اجتماعی و کانال‌های آنلاین، سبب رونق فروش، تمدید آسان بیمه‌نامه و همچنین مقایسه آنلاین بیمه در بازار خواهد شد و سبب می‌شود تا مشتریان الگوهای رفتاری خود را برای خرید بیمه تغییر دهند. راحتی در خرید، استفاده آسان، امکان انتخاب بهترین گزینه، عواملی است که سبب می‌شوند تا مشتریان به استفاده از فناوری‌های جدید روی آورند.

✓ شناسایی ریسک‌های بیماری‌های پاندمی و اپیدمی برای بیمه‌های مسافرتی

همانطور که بیان شد تعدادی بیمه‌گران به دلیل غیرقابل پیش‌بینی بودن بیماری‌های همه‌گیر و عدم ارزیابی صحیح ریسک‌های آن، فروش بیمه‌نامه را متوقف کردند. با توجه به این‌که افراد تمایل دارند به هنگام مسافرت، از تحت پوشش بیمه قرار گرفتن به طور کامل، اطمینان داشته باشند، باید ریسک‌های بیماری‌های همه‌گیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. همچنین متناسب با آن ابزارها و دستورالعمل‌های بیمه‌گری لازم برای قیمت‌گذاری مناسب تقویت شوند.

✓ بازبینی دقیق استثنائات شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های مسافرتی

با توجه به این‌که در مورد بیمه مسافرتی عازم به خارج از کشور شرایط عمومی مصوب نداریم و شرکت‌ها هر کدام برای خود یک شرایط عمومی مجزا دارند، پیشنهاد می‌شود نهاد ناظر همانند آیین‌نامه ۷۷ شورای عالی بیمه، شرایط عمومی بیمه‌نامه مسافرتی اتباع خارجی متقاضی ورود به جمهوری اسلامی ایران، برای مسافرتی عازم به خارج از کشور نیز آیین‌نامه به تصویب برساند تا ابهامات در شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های مختلف بخصوص در شرایط استثنا برطرف شود. در غیر این صورت شرکت‌ها بازبینی لازم در قسمت استثنائات شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های خود برای بیماری‌های همه‌گیر داشته باشند تا دچار خسارت بیشتر نشوند.

✓ استفاده از ابزارهای مدل‌سازی فاجعه، بیمه اتکایی، اوراق بهادار بیمه‌ای برای پوشش

خسارت بیمه‌های مسافرتی مرتبط با بیماری‌های پاندمی و اپیدمی.

با توجه به مواردی که در قسمت‌های قبل اشاره شد، ممکن است خسارت‌های ناشی از لغو یا سایر موارد مرتبط با بیماری همه‌گیر در بیمه‌های مسافرتی چشمگیر باشد. لذا بیمه‌گران باید آمادگی لازم برای مواجهه با این شرایط و انتقال ریسک را داشته باشند.

✓ اطلاع‌رسانی بیمه‌گران در مورد به روزترین پوشش‌های بیمه‌نامه‌های خود از طریق

کانال‌های مختلف مثل ایمیل و پیام کوتاه به مشتریان.

برای رفاه مشتریان و آگاهی کافی از پوشش‌ها، شرکت‌ها باید اطلاعیه‌های لازم مرتبط با پوشش‌ها و تغییرات آن را به طرق مختلف قرار دهند تا بیمه‌گذار با اطلاعات کافی متناسب با این شرایط اقدام به خرید بیمه‌نامه کند.

در ایران، الزام بر پوشش بیماری کووید-۱۹ برای شرکت‌ها با تعداد بیمه‌نامه صادره زیاد می‌تواند بار مالی سنگینی ایجاد کند. چون حق بیمه متناسب با ریسک این بیماری از قبل از بیمه‌گذار دریافت نشده است. بنابراین لازم است محاسبات اکچوئری بیمه‌نامه‌های مسافرتی متناسب با بیماری‌های پاندمی و اپیدمی تغییر کند. برای همه صنایع، شیوع ویروس یک بحران و یک فرصت است و فشارهای کوتاه مدت بر برخی صنایع و همچنین فرصت‌هایی برای تنظیم ساختار کل صنعت برای تأمین نیازهای جدید ایجاد می‌کند. بنابراین استراتژی‌های صنایع مختلف از جمله صنعت بیمه هم باید برای بحران کرونا و هم دوران پساکرونا باشد. با افزایش حجم مسافرت در دوران پساکرونا صنعت بیمه با افزایش تقاضا و به دنبال آن پرداخت خسارت مواجه می‌شود. لذا بیمه‌گران باید برای بیمه‌های مسافرتی برنامه‌ریزی لازم برای دوران پساکرونا را داشته باشند.

۴- بیمه‌های باربری

زهرا بردال^۱

مقدمه

در راستای مطالب فصول قبل همانطور که پیش از این گفته شد، با گسترش ویروس کرونا و تاثیری که بر اقتصاد و تجارت جهانی داشته، یکی از بخش‌های بازار مالی که بشدت تحت تاثیر این مسئله قرار گرفته صنعت بیمه است. در بین انواع رشته‌های بیمه ای متاثر از این بحران بیمه‌های باربری به دلیل اثرات ناشی از قرنطینه جهانی، شدیداً تحت تاثیر این بحران قرار گرفته است. این ویروس بر عوامل موثر بر بیمه‌های باربری همچون حجم تجارت جهانی و میزان واردات و صادرات، حمل‌ونقل و تقاضای جهانی نفت بشدت تاثیر گذاشته و همین امر سبب آسیب پذیری شدید این رشته از صنعت بیمه شده است.

با توجه به اهمیت بیمه‌های باربری در تجارت بین‌الملل و فرایند زنجیره تامین، در شرایط به وجود آمده کنونی ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا که سبب قرنطینه جهانی و در نتیجه تحت تاثیر قرار گرفتن فرایند حمل‌ونقل شده است، در این بخش به بررسی تاثیرات ناشی از شیوع این ویروس بر بیمه‌های باربری می‌پردازیم. در بخش ۴-۱، وضعیت بیمه‌های باربری در ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد، بخش ۴-۲، تاثیر کرونا بر حجم فعالیت‌های بازار هدف بیمه‌های باربری را از بعد آثار آن بر تجارت جهانی، شرکت‌های حمل‌ونقل و بازار نفت مورد بررسی قرار می‌دهد و در بخش ۴-۳ تاثیر که شیوع این ویروس بر شدت و تواتر ریسک بیمه‌های باربری داشته است را بررسی نموده و در ادامه در بخش ۴-۴ جمع‌بندی و پیشنهادات حاصل از این پژوهش ارائه می‌شود.

۴-۱- بررسی وضعیت بیمه‌های باربری در ایران

بیشتر ملزومات دنیای امروز ما از خوراک و پوشاک و وسایل منزل تا مواد اولیه کارخانجات، سوخت و غیره از طریق حمل‌ونقل و ترابری به دست ما می‌رسند. بی شک زندگی ما در دهکده جهانی، بعد از تکنولوژی بر پایه حمل‌ونقل استوار است. حال تصور کنید که این حجم از تبادلات بدون هیچ‌گونه تضمینی انجام شود، در این صورت میزان خسارت‌ها و ورشکستگی‌ها از حد تصور خارج می‌شود انجام اقدامات ایمنی و پیش‌گیرانه در عین حال که بسیار موثر و تاثیرگذار است اما نمی‌تواند به صورت صددرصد از وقوع اتفاقات جلوگیری کند. تنها بیمه است که می‌تواند زیان‌های وارده پس از حادثه را به حداقل برساند. بیمه‌ای که حوادث حمل‌ونقل

^۱ پژوهشگر پژوهشکده بیمه - مسئول میز تخصصی نظام‌های بیمه‌ای

را پوشش می‌دهد بیمه‌های باربری است. در این بیمه‌نامه بیمه‌گر متعهد می‌شود خسارات وارده به اموال بیمه شده در هنگام بارگیری، حمل و تخلیه را تحت پوشش قرار دهد. دامنه خطرات تحت پوشش آن بر حسب استفاده از مجموعه شرایط A,B,C متفاوت است. در کاملترین این شرایط بیمه‌گر همه خطراتی را که منجر به تلف شدن یا آسیب دیدن کالای مورد بیمه می‌شود به جز موارد استثنا تحت پوشش قرار می‌دهد (Cluse A).

با توجه به وسعت مرزهای آبی و خاکی ایران بیمه‌های باربری جایگاه مهمی در صنعت بیمه ایران دارد. طبق برآوردهای انجام شده سهم این بیمه‌ها از مقدار حق بیمه تولیدی در سال ۹۸ معادل ۵،۴۵،۳۸۸ میلیون ریال است. پایین بودن ضریب خسارت در این رشته بیمه‌ای سبب شده بیمه‌های باربری یک پرتفوی پر سود برای شرکت‌های بیمه محسوب شود، اما علیرغم نقش و جایگاه مهم این رشته در صنعت بیمه ایران باز هم این پوشش رشد مناسبی نداشته و فقط ۰،۹۴ درصد از کل حق بیمه تولیدی در سال ۹۸ را به خود اختصاص می‌دهد. تقاضا برای بیمه‌های باربری بیش از آنکه متاثر از نرخ حق بیمه باشد متاثر از عوامل خارجی کشور، درآمد‌های ارزی، واردات کالا، سیاست‌های کلان اقتصادی و ... است. در ایران این بیمه‌ها بیشتر مربوط به کالاهای وارداتی است و بخشی از آن نیز مربوط به صادرات است. ترکیب ۸۵ درصدی در پرتفوی بیمه‌های باربری وارداتی موید این مطلب است (بیمه ایران، ۱۳۹۸) لذا در مجموع می‌توان گفت که در چنین شرایطی مشخص است که با کوچکترین تغییری در شرایط واردات و صادرات این بیمه‌نامه تحت تاثیر قرار می‌گیرد. شیوع ویروس کرونا در اوایل سال ۲۰۲۰ تبعات اقتصادی قابل توجهی بر دنیا داشته تا جایی که بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و OECD، کاهش رشد اقتصادی جهان را ۱ تا ۱/۵ درصد پیش‌بینی نموده است. با گسترش و شیوع این ویروس به دلیل تاثیراتی که بر عوامل موثر بر بیمه‌های باربری همچون حجم تجارت جهانی و میزان واردات و صادرات، حمل‌ونقل و تقاضای جهانی نفت داشته، این بخش از صنعت بیمه را به شدت آسیب‌پذیر نموده است، لذا در ادامه ضمن بیان تاثیر کرونا بر حجم فعالیت بازار هدف و در نتیجه تقاضا برای بیمه‌های باربری به بیان اثراتی که این بحران بر شدت و تواتر ریسک‌ها در بخش بیمه‌های باربری داشته است خواهیم پرداخت.

۴-۲- تاثیر کرونا بر حجم فعالیت‌های بازار هدف بیمه‌های باربری

گسترش ویروس کرونا و نبود درمان قطعی برای آن، برخی متغیرهای اقتصادی از جمله بازار نفت، تغییر رفتار مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و کاهش تولید و اشتغال، تجارت بین‌الملل، کسری بودجه دولتی، بازار ارز، تورم و بازارهای مالی و سهام را تحت تاثیر قرار داده و قدرت پیش‌بینی آتی اقتصاد کشور و وضعیت کسب‌وکارها را صلب نموده است. در این میان، به دلیل کاهش تجارت جهانی ناشی از تعطیلی کارخانجات در قطب‌های صنعتی دنیا و در نتیجه کاهش تردها، بیمه‌های باربری به شدت از این بحران تاثیر پذیرفته‌اند. در

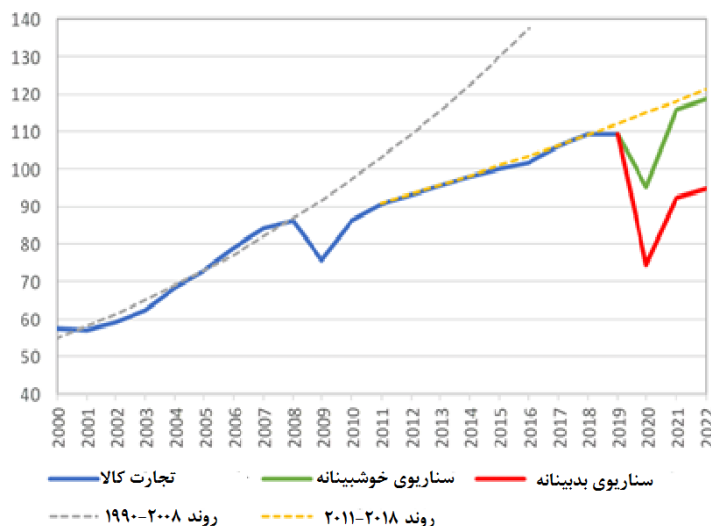

این بخش تلاش خواهیم کرد تا ضمن بررسی تاثیر کرونا بر بازارهای هدف در بیمه‌های باربری، اثری را که این اختلالات بر میزان تقاضا و فروش در این بیمه‌ها خواهد داشت بیان نماییم.

۴-۲-۱- تاثیر کرونا بر تجارت جهانی

یکی از دلایلی که بحران کووید ۱۹ می‌تواند به اقتصاد جهانی کشورها ضربه وارد نموده و در همه جا تسری پیدا کند، تجارت بین‌الملل است. تجارت زمانی اتفاق می‌افتد که کالایی در کشوری تولید و در کشور دیگر به فروش برسد، بنابراین طبیعی است که تجارت نسبت به کاهش تولید و کاهش تقاضا حساس باشد. کاهش تولید به دلیل تعطیلی کارخانجات تولیدی، ممنوعیت تردها و بسته شدن مرزها همگی باعث کاهش صادرات در جهان خواهد شد. طبق پیش‌بینی‌های صورت گرفته توسط سازمان تجارت جهانی انتظار می‌رود در اثر شیوع این ویروس تجارت در همه مناطق و در تمام بخش‌های اقتصاد به شدت سقوط کند. در یک سناریوی خوش‌بینانه انتظار می‌رود حجم تجارت جهانی به میزان ۱۳٪ کاهش یابد و در صورت عدم کنترل این بیماری کاهش اتفاق افتاده می‌تواند تا حجم ۳۲٪ یا بیشتر باشد. اقتصاد دانان تجارت جهانی معتقدند که تاثیر اقتصادی و رکود ناشی از بحران بهداشتی کووید ۱۹ فراتر از بحران مالی ۲۰۰۸-۲۰۰۹ خواهد بود (این مسئله در نمودار ۴-۱ نشان داده شده است). آثار کاهش در فعالیت پاره ای از خدمات در طول اپیدمی‌ها ممکن است برای همیشه باقی بماند اما در عین حال این بحران برای برخی از خدمات مانند خدمات فن‌آوری اطلاعات زمینه ساز رونق بیشتر بوده است (WTO, 2020).

نمودار ۴-۱- حجم تجارت جهانی کالا ۲۰۰۰-۲۰۲۲

منبع: WTO Secretariat ۲۰۲۰

کاهش تجارت جهانی در شرایط کرونایی طبیعتاً بر وضعیت تجارت بین‌الملل ایران نیز تاثیر چشمگیری خواهد داشت. اختلال در حجم صادرات و واردات از مرزهای زمینی، هوایی و دریایی، کاهش تقاضای کالاهای صادراتی و اختلال در تجارت با شریک اول تجاری ایران یعنی چین همگی جریان واردات و صادرات در ایران را دچار اختلال نموده است و از آنجا که واردات و صادرات یکی از اصلی‌ترین عوامل در تقاضای پوشش‌های باربری است لذا شوک وارده بر این بخش از اقتصاد سبب کاهش قابل ملاحظه‌ای در فروش بیمه‌های باربری خواهد شد.

۴-۲-۲- تاثیر کرونا بر شرکت‌های باربری و حمل‌ونقل

با گذشت زمان همچنان گزارش‌هایی در مورد افزایش موارد ابتلا به کووید ۱۹ ارائه می‌شود. این ویروس تقریباً در تمام قاره‌ها به جز قطب جنوب همه‌گیر شده است. هزاران نفر در اثر این بیماری از بین رفته‌اند، بازارهای مالی و سهام متلاشی شده، میلیون‌ها نفر به طور دائم و یا موقت بیکار شده‌اند، دولت‌ها بسته‌ها حمایتی را تصویب نموده‌اند، بخش بهداشت به شدت آسیب دیده و شکننده شده است، میلیون‌ها انسان در سراسر جهان در خانه‌های خود یا جاهای دیگر قرنطینه می‌شوند و زیر ساخت‌ها و سیستم‌های حمل‌ونقل در سراسر جهان در حال حاضر در کمترین سطح مورد استفاده قرار می‌گیرند (forbes, 2020). در اثر شیوع این ویروس سازوکارهای کشورهای مختلف در راستای گذر فوری از این شرایط است، اما سیاست‌گذاری‌ها ممکن است به گونه‌ای باشد که مانع جابه‌جایی کالاها شود، این مسئله می‌تواند اثر اقتصادی ناشی از این ویروس را ماندگارتر نماید. یکی از اصلی‌ترین بخش‌های متاثر از این پدیده صنعت حمل‌ونقل است. این اپیدمی به دلیل تعطیلی بخش‌های گسترده‌ای از فعالیت‌های تولیدی و صنعتی باعث کاهش شدید فعالیت‌های تجاری بین‌الملل در سراسر جهان و در نتیجه وارد آمدن شوک بزرگی بر صنعت حمل و نقل می‌شود. از آنجا که صنعت حمل‌ونقل از آغاز شیوع این ویروس به شدت تحت تاثیر آن قرار گرفته تمامی موسسات و سازمان‌های مرتبط با حوزه حمل‌ونقل محدودیت‌هایی را در راستای کنترل و کاهش اثرات مخرب این ویروس انجام داده‌اند که شناخت آنها می‌تواند به شناخت آثار شیوع این بیماری بر بخش حمل‌ونقل کمک نماید. بر این اساس، بخشی از اهم این محدودیت‌ها در جدول ۴-۱ منعکس شده است.

جدول ۴-۱- مهمترین اقدامات بخش حمل‌ونقل از آغاز شیوع ویروس کرونا

ردیف	زمان	اقدامات انجام شده
۱	۲۷ ژانویه	در دسامبر ۲۰۱۹ دوازده مورد نخستین مبتلایان به کورونا در ووهان چین ثبت شد. در ادامه با ثبت ۲۵ کشته و بیش از ۶۰۰ مورد ابتلا در کمتر از یک ماه، در اواخر ژانویه، دولت چین تصمیم به ممنوعیت ورود کشتی‌ها به بندر ووهان گرفت. در همان روز، سنگاپور مراحل کنترل دما و بازرسی‌های سلامت را در تمام بنادر خود آغاز کرد و چندین سفر دریایی به کشور چین را لغو نمود.

ردیف	زمان	اقدامات انجام شده
۲	۴ فوریه	ابتلای ۶۲۱ مسافر و خدمه کشتی دایاموند پرنسس به ویروس کرونا و قرنطینه این کشتی در بندر یوکوهاما ژاپن تا ۱۹ فوریه
۳	۶ فوریه	گسترش سریع ویروس در آن سوی مرزهای چین اقدامات پیشگیرانه را در بین شهرهای بندری و کشورهای همجوار آن تسریع کرد. یک اقدام اساسی در این جهت، تصمیم هنگ کنگ برای بستن پایانه‌های کروز خود و قرار دادن همه مسافران چینی در قرنطینه بود. تایوان خیلی زود اقدام مشابهی را اتخاذ کرد.
۴	۱۰ فوریه	به گزارش سی‌این‌تی‌جنس ^۱ خطوط کانتینر به دلیل کاهش میزان تردهای ناشی از شیوع ویروس کرونا ضررهایی بین ۳۰۰ تا ۳۵۰ میلیون دلار در هفته متحمل می‌شوند این مطالعه نشان داد که در کمتر از ۱ هفته ۳۱ سفر دریایی (باربری) کنسل شده است.
۵	۲۱ فوریه	سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO) ^۲ و سازمان بهداشت جهانی (WHO) ^۳ بیانیه مشترکی را در تلاش برای اطمینان از "اجرای اقدامات بهداشتی در راستای به حداقل رساندن ارتباطات غیر ضروری در حمل‌ونقل و تجارت بین‌المللی" منتشر کردند.
۶	۶ مارس	با شیوع ویروس کرونا در سراسر جهان، به منظور مقابله با این ویروس اتاق بین‌المللی کشتیرانی (ICS) ^۴ مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها را با همکاری IMO، WHO و سایر ارگان‌های به منظور ارائه مشاوره‌ها و اقدامات بهداشتی در راستای مدیریت بنادر ارائه داد.
۷	۱۲ مارس	یک روز پس از اعلام همه‌گیری کرونا توسط سازمان بهداشت جهانی، سازمان بین‌المللی حقوق بشر اعلام کرد که دفتر مرکزی خود در لندن را تعطیل می‌کند. در همین زمان، این سازمان کلیه جلسات خود از جمله کمیته حفاظت از محیط زیست دریایی را که به منظور بهره‌وری بهتر از انرژی انجام می‌شد به تعویق انداخت.
۸	۱۳ مارس	با شیوع ویروس کرونا در ایتالیا و قرار گرفتن آن در لیست بدترین کشورهای جهان از نظر تعداد مبتلایان، این کشور در اوایل ماه مارس با توجه به بحران مواجه شده در زمینه فضاهای بیمارستانی قصد دارد یک کشتی مسافری را به یک بیمارستان شناور برای معالجه بیماران تبدیل کند.
۹	۱۹ مارس	ICS و فدراسیون بین‌المللی کارگران حمل‌ونقل (ITF) ^۵ نامه‌ای به سازمان ملل ارسال کردند که در آن به ضرورت حفظ زنجیره تامین و تجارت و حمل‌ونقل دریایی اشاره شده است. در این نامه همچنین به ضرورت تسهیل در حرکت کشتی‌ها و به حداقل رساندن موانع در زمان بارگیری و تخلیه کشتی اشاره شده است.
۱۰	۲۴ مارس	انگلستان به بسیاری از کشورهای اروپایی پیوست و در این کشور نیز مشابه اکثر کشورهای اروپایی اعلام قرنطینه شد. در واکنش به این اقدام، اتاق حمل‌ونقل انگلیس، ناتیلوس اینترنشنال ^۶ و اتحادیه ملی کارگران حمل‌ونقل ریلی، دریانوردی و حمل‌ونقل بیانیه مشترکی را منتشر کردند که از دولت خواسته است تا از منافع دریانوردان ملی حمایت کند. در این بیانیه آمده است: "اعضای ما باید از سوی دولت مجاز باشند تا نقش اصلی لجستیک صنعت حمل‌ونقل

^۱ SeaIntelligence

^۲ -International Maritime Organization

^۳ -World Health Organization

^۴ -International Chamber of Shipping

^۵ -International Transport Workers' Federation

^۶ -Nautilus International

ردیف	زمان	اقدامات انجام شده
		را در تهیه مواد غذایی، دارو، سوخت و تجهیزات مورد نیاز برای حفظ مردم و مشاغل انگلستان تأمین کند."
۱۱	۲ آوریل	IMO به بسیاری از نمایندگان صنعت دریانوردی پیوست و خواستار لغو محدودیت‌های مسافرتی و آزادی ورود و خروج از کشتی برای دریانوردان، پرسنل کشتی و کارگران بنادر بدون توجه به ملیت آنها شد. این سازمان همچنین در نامه خود به دولت‌های جهانی بر اهمیت نگه داشتن بنادر و پشتیبانی از زنجیره تأمین تأکید کرده است.
۱۲	۸ آوریل	با افزایش تعداد مبتلایان، کمیسیون اروپا مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها را به منظور حمایت از دولت‌ها هنگام بازگرداندن مسافران کشتی مسافرتی و محافظت از خدمه کشتی راه ارائه کرد. کمیسیونر حمل‌ونقل آدینه وولان گفت: "دریانوردان کانال‌های حیاتی برای اقتصاد ما و حافظان زنجیره‌های تأمین هستند چرا که ۷۵٪ تجارت جهانی اتحادیه اروپا و ۳۰٪ از کالاهای حمل شده در اتحادیه اروپا از طریق دریا منتقل می‌شوند". دستورالعمل‌های ارائه شده توسط این سازمان شامل مشاوره بهداشتی، توصیه‌هایی برای جابه‌جایی خدمه و چگونگی سفرها است."

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته و نتایج بدست آمده از جدول فوق، بخش عمده‌ای از اقدامات انجام شده توسط کشورهای مختلف در حوزه دریایی در راستای کاهش آثار منفی و مخرب ناشی از محدودیت در تردها و قرنطینه کشورها از زمان شیوع ویروس کرونا است، همین امر مبین اهمیت توجه و حفظ فرایند تجارت بین‌الملل در زمان شیوع این ویروس به منظور حفظ و نگهداری بنادر در راستای پشتیبانی از زنجیره تأمین است. چرا که عوارض جانبی ناشی از افت حمل بار در مرحله نخست باعث ضعیفتر شدن فعالیت‌های تولیدی و سپس ضربه‌ای برای حمل‌ونقل خواهد شد. طبیعتاً کاهش تجارت جهانی و در پی آن کاهش حمل‌ونقل بر مسئله نقل و انتقالات در ایران نیز تاثیرگذار بوده کاهش در این جابه‌جایی‌ها به ویژه در بخش باربری دریایی به عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل موثر بر تقاضای بیمه‌های باربری باعث شده کشورمان در حوزه حمل‌ونقل وارد شرایط شبه قرنطینه شده، لذا در این شرایط شاهد کاهش در مقدار تقاضا برای بیمه‌های باربری در ایران هستیم.

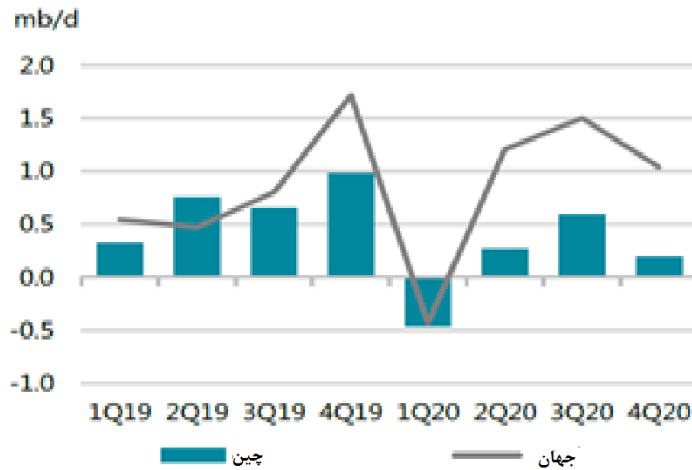
۴-۲-۳- تاثیر کرونا بر بازار نفت

گسترش ویروس کرونا در سراسر جهان باعث محدودیت در سفرها و فعالیت‌های اقتصادی خواهد شد به پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی کاهش در تردها و فعالیت‌های تولیدی باعث کاهش چشمگیر تقاضای جهانی نفت در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ به میزان ۴۳۵ میلیون بشکه در روز می‌شود که این رقم نشان دهنده بیشترین کاهش طی ۱۰ سال گذشته می‌باشد. البته این کاهش در طیف گسترده‌ای از بازارهای انرژی از جمله زغال سنگ، گاز و انرژی‌های تجدید پذیر تاثیر دارد، اما تاثیر آن در بازارهای نفت بسیار جدی است و ضربه سنگینی را بر تقاضای سوخت وارد خواهد کرد. کاهش تقاضای نفت چین بزرگترین مصرف کننده

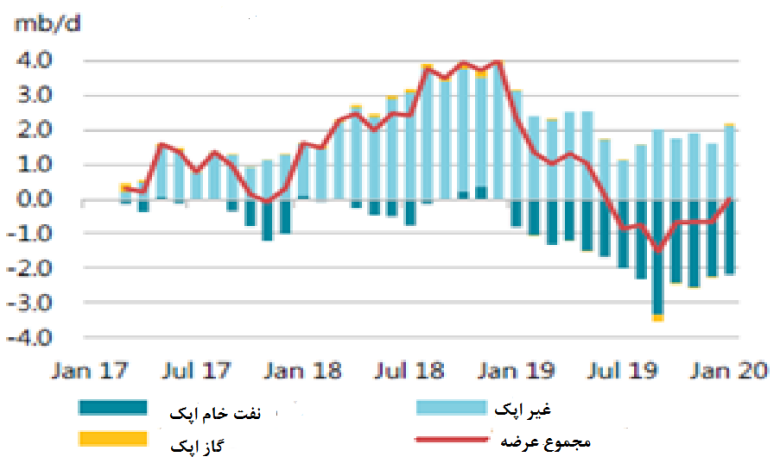
انرژی در جهان که بیش از سه چهارم رشد تقاضای جهانی نفت در سال گذشته را به خود اختصاص داده بیش از سایر کشورها بر تقاضای جهانی نفت تاثیر داشته است (IEA2020). تاثیر کووید ۱۹ بر کاهش عرضه و تقاضای نفت در نمودار ۲-۴ و ۳-۴ قابل مشاهده است

نمودار ۲-۴- رشد تقاضای نفت در چین و جهان

منبع: International Energy Agency

نمودار ۳-۴- عرضه جهانی نفت در کشورهای عضو و غیر عضو اوپک

منبع: International Energy Agency

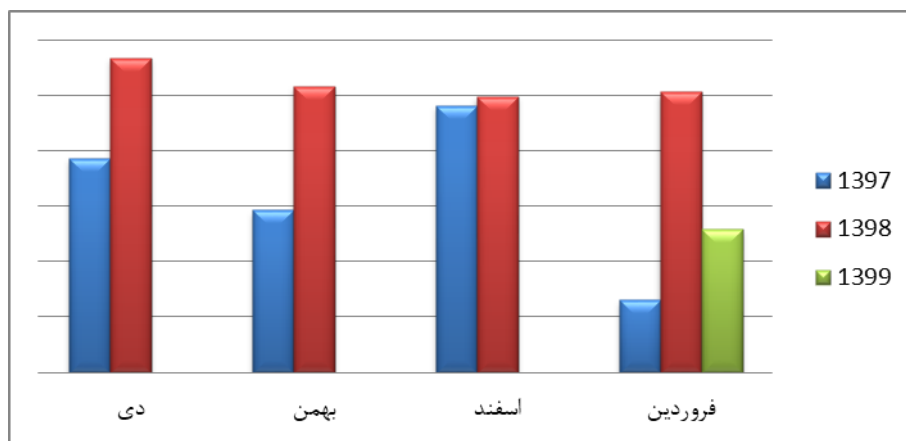
سقوط قیمت نفت در ایران به دلیل کاهش تقاضا و کاهش مقدار تولید ناشی از شکست اوپک پلاس و محدودیت‌های صادراتی ناشی از تحریم‌ها سبب آسیب‌پذیری شدید این بخش شده است و به دلیل کاهش تقاضای چین به عنوان بزرگترین مشتری نفت ایران حجم صادرات نفت ما به این کشور با محدودیت

بیشتری مواجه شده است. به گزارش آژانس بین المللی انرژی میزان تولید نفت خام در ایران در سه ماهه نخست سال ۲۰۲۰ به میزان ۴۰ هزار بشکه در روز کاهش یافته و به ۲,۰۶ میلیون بشکه در روز رسیده است. محدودیت در صادرات نفت طبیعتاً بر مقوله بیمه‌های باربری محمولات نفتی و پتروشیمی تاثیر بسزایی خواهد داشت و همین امر سبب کاهش تعداد بیمه‌نامه‌های صادره و در نتیجه حق بیمه‌های تولیدی در این بخش خواهد شد.

با توجه به موارد فوق الذکر، کاهش در تجارت جهانی به دلیل تعطیلی تعداد زیادی از کارخانجات بزرگ تولیدی در جهان، کاهش صادرات و واردات ناشی از قرنطینه کشورها و همچنین کاهش حمل‌ونقل به دلیل محدودیت فعالیت تعداد زیادی از موسسات حمل‌ونقل و در نهایت تاثیری که این ویروس بر کاهش تقاضای جهانی نفت خام داشته است، همگی سبب تاثیر بر بیمه‌های باربری جهان شده است. طبیعتاً این رویداد بازار حمل‌ونقل در ایران و به دنبال آن بیمه‌های باربری را نیز تحت تاثیر خود قرار خواهد داد. اگر چه در این زمان کوتاه نمی‌توان در مورد تاثیری که کرونا بر میزان حق بیمه تولیدی و تعداد بیمه‌نامه‌های صادره بیمه‌های باربری در ایران دارد اظهار نظر نمود اما با استفاده از مقادیر بدست آمده از سامانه سنهاب بیمه مرکزی و مقایسه آن با مدت مشابه آن در سالهای ۹۷ و ۹۸ تاثیر تغییرات آن به وضوح در این بخش‌ها قابل مشاهده است.

نمودار ۴-۴- مقایسه حق بیمه تولیدی در ماههای دی، بهمن، اسفند و فروردین سالهای ۹۷، ۹۸ و ۹۹

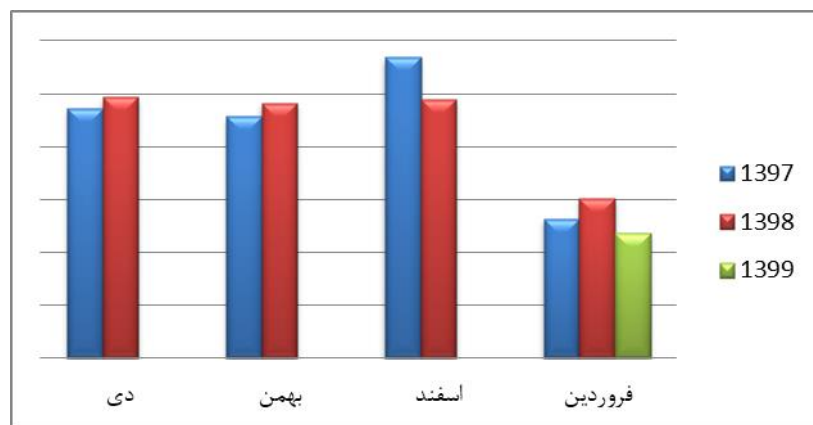

منبع: سامانه سنهاب بیمه مرکزی

همانطور که از نمودار ۳-۴ قابل مشاهده است، حق بیمه تولیدی در بخش بیمه‌های باربری در ماه‌های دی، بهمن و اسفند ۹۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش داشته است (البته روند فزاینده مذکور در اسفند ماه کاهش داشته است) اما این روند به یکباره با شیوع ویروس کرونا در جهان و شدت گرفتن آن در ایران در فروردین ماه ۹۹ با کاهش شدیدی مواجه بوده است، از دلایل اصلی این کاهش همانطور که در بالا به تفصیل توضیح داده شد، تعطیلی بنادر و محدودیت در تردد ناشی از قرنطینه کشورها، کاهش حجم تجارت بین الملل ناشی از تعطیلی کارخانه‌های بزرگ تولیدی جهان و کاهش حجم تقاضا، توقف در فعالیت شرکت‌های بیمه و کاهش تعداد بیمه نامه‌های صادره در اسفند ۹۸ و به دنبال آن فروردین ۹۹ نسبت به مدت مشابه سال قبل بوده است. این کاهش در نمودار ۴-۴ قابل مشاهده است. البته با توجه به وجود عامل تحریم‌ها و تاثیر زیادی که بر حجم تجارت بین الملل ایران داشته است نمی توان به طور قطع اعلام کرد که کاهش در تعداد بیمه نامه‌های صادره و به دنبال آن حق بیمه تولیدی صرفا ناشی از عامل کرونا است اما قطعا تاثیر این عامل بر دو مولفه مذکور قابل توجه بوده است.

نمودار ۴-۵- مقایسه تعداد بیمه نامه صادره در ماههای دی، بهمن، اسفند و فروردین سالهای ۹۸، ۹۷ و ۹۹

منبع: سامانه سنها بیمه مرکزی

۳-۴- تاثیر کرونا بر شدت و تواتر ریسک بیمه‌های باربری

در دنیایی که به هم پیوستگی و ارتباط بین کشورها در تمامی حوزه‌ها به خصوص صنعت و اقتصاد گریزناپذیر است، طبیعی است که عامل مرگ آفرین و مخلی همچون کرونا باعث به وجود آمدن زنجیره ای از مشکلات از شرق دور تا غربی ترین نقطه دنیا می‌شود. چین به عنوان یکی از مهم ترین کشورهای عرصه صنعت و اقتصاد، یکی از حلقه‌های اصلی این زنجیره است و شیوع عامل بیماری زا از این کشور، لینک‌ها و پیوندهای زیادی را از هم گسسته است. صنعت حمل‌ونقل و باربری هم یکی از این صنایع و بازارهاست که هم از جنبه تجاری و هم از جنبه انسانی، شدیداً تحت تاثیر این مساله قرار گرفته و درگیر مشکلات عدیده ای شده است طبیعتاً تاثیر این ویروس بر مقوله حمل‌ونقل و بخش‌های جانبی این صنعت که بیمه‌های

باربری یکی از مهم‌ترین آنها است، اثرات چشمگیری خواهد داشت. چرا که این بیماری می‌تواند ضمن کاهش تقاضا در بخش بیمه‌های باربری شدت و تواتر پاره‌ای از ریسک‌ها در این بخش را تحت تاثیر قرار دهد.

لذا در این بخش از گزارش به بیان تاثیراتی که شیوع ویروس کرونا بر شدت و تواتر ریسک در بیمه‌های باربری خواهد داشت می‌پردازیم. البته قطعاً با توجه به کاهش حجم تجارت جهانی و در نتیجه جابه‌جایی کالاها و به دنبال آن کاهش در تعداد بیمه‌نامه‌های صادره، میزان خسارت وارده در رشته بیمه‌های باربری نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش خواهد داشت؛ بدیهی است مسئله کرونا روی ضریب خسارت شرکت‌های بیمه موثر خواهد بود

۴-۳-۱- تعطیلی بنادر و فقدان نیروی کار متخصص

حمل و نقل دریایی اصلی‌ترین روش جابه‌جایی کالا محسوب می‌شود چرا که حدود ۸۰ درصد از کالاهای دنیا از طریق دریا حمل می‌شود. در این زنجیره بنادر به مثابه نیروی محرکه اقتصاد و بازرگانی کشورها همواره نقش مهمی را ایفا می‌کنند. با شیوع و گسترش ویروس کرونا تعداد زیادی از بنادر اقداماتی را در راستای محدودیت تردد کشتی‌ها به ویژه از کشورهای دارای تعداد زیاد مبتلایان اعمال کردند و همین مساله سبب شد تعداد زیادی از کشتی‌ها به دلیل تعطیلی بنادر و عدم حضور کارگران بندری نتوانند برای عملیات بارگیری و تخلیه وارد بندر و اسکله شوند. این مسئله باعث بروز مشکلاتی مانند تاخیر در فرایند تحویل کالا و در نتیجه وارد آمدن خسارت به آنها می‌شود!

۴-۳-۲- تغییر مسیر

تعطیلی بنادر در اثر بیماری کرونا امکان پهلو گرفتن کشتی‌ها و تخلیه و تحویل کالا برای آنها را غیر ممکن و دشوار می‌نماید و گاهی سبب تغییر در مسیر سفر توسط ناخدای کشتی می‌شود. تغییر مسیر، ریسک بیمه‌های باربری را تشدید نموده و احتمال خسارت برای کالاهای مورد بیمه را افزایش می‌دهد. البته لازم به ذکر است که به موجب بند ۱۰،۱ از شرایط عمومی بیمه‌های باربری در صورتی خسارت ناشی از تغییر مسیر تحت پوشش بیمه نامه می‌باشد که بیمه‌گذار مراتب را فوراً به بیمه‌گر اعلام نموده و حق بیمه اضافه را پرداخت نماید.

۴-۳-۳- کاهش توان مالی شرکت‌های حمل کالا

کاهش فعالیت‌های تولیدی و صنعتی در اثر کرونا، افزایش لغو سفرها و کنسل شدن بسیاری از قراردادها سبب کاهش توان مالی و گاهی ورشکستگی مالکان، مدیران و اجاره‌کنندگان کشتی شده، به گونه‌ای که آنها توان مالی در پرداخت هزینه‌های سوخت و تعمیر و نگهداری کشتی را نخواهند داشت. در نتیجه این مسئله

۱ - به موجب بند ۴/۵ استثنائات از آیین نامه شماره ۷۹ خسارت ناشی از تاخیر حتی اگر ناشی از خطرات بیمه شده باشد قابل پرداخت نیست.

یکی از عوامل تشدید کننده ریسک در فرایند جابه‌جایی کالا خواهد بود که احتمال رخداد حادثه و بروز خسارت را افزایش داده و ریسک بیمه‌گر را تشدید می‌نماید. البته لازم به ذکر است به موجب بند ۴,۶ از استثنائات کلوز A در صورتی که بیمه‌گذار از اعسار و ورشکستگی مالکان و صاحبان کشتی در زمان بارگیری مطلع باشد جزء استثنائات جبران خسارت محسوب می‌شود.

۴-۳-۴- خسارت ناشی از ضد عفونی کردن کالا

یکی از اصلی‌ترین اقدامات انجام شده در راستای مقابله با ویروس کرونا ضد عفونی کردن شناورها و کالاهایی است که توسط آنها حمل می‌شود. گندزدایی کالاهای موجود در کشتی ممکن است باعث وارد آمدن خسارت به محموله طی انجام فرایند ضد عفونی توسط متصدیان این امر شود. در عین حال استفاده از این مواد بر روی کیفیت کالا به ویژه در مورد کالاهای فله تاثیرگذار بوده و حتی ممکن است سبب ایجاد خسارت کلی بر کالاهای مورد بیمه شود. این مسئله قطعا بر روی میزان خسارت پرداختی توسط شرکت‌های بیمه موثر خواهد بود و ریسک آنها را تشدید می‌نماید.

۴-۳-۵- تجمیع بار در انبار بین راهی

با توجه به شیوع ویروس کرونا و محدودیت‌هایی که این شرایط در فرایند حمل بار و تخلیه کالا در بنادر بین راهی و گمرکات ایجاد نموده، سبب می‌شود حجم زیادی از کالاها در انبارها تجمیع شود. این امر یکی از دلایل وارد آمدن خسارت به کالای مورد بیمه خواهد بود. در صورتی که بیمه‌گذار کلوز A را خریداری نموده باشد با توجه به اینکه این خسارت به موجب این کلوز تحت پوشش است، شرکت‌های بیمه موظف به پرداخت خسارت هستند و این مسئله ریسک شرکت‌ها را افزایش می‌دهد.

۴-۳-۶- محدودیت در فرایند بازدید اولیه و ارزیابی خسارت

با توجه به مشکلات و محدودیت‌های ایجاد شده در اثر شیوع ویروس کرونا مانند محدودیت در حمل و نقل‌ها و تعطیلی بنادر فرایند بازدید اولیه و همچنین ارزیابی خسارت توسط ارزیابان با محدودیت‌های جدی مواجه شده که این امر سبب کاهش تعداد بیمه‌نامه‌های صادره در اثر محدودیت در بازدید اولیه و همچنین تشدید ریسک و افزایش خسارت ناشی از به تاخیر افتادن فرایند ارزیابی خسارت می‌شود.

۴-۴- جمع‌بندی و پیشنهادات

شیوع ویروس کرونا در تمام دنیا سبب شده بخش‌های مختلف اقتصاد با بحران‌های شدیدی مواجه شوند به گونه‌ای که تمامی مناطق جهان کاهش دورقمی تجارت را در سال جاری میلادی تجربه خواهند کرد. هر

چند صادرات منطقه آمریکای شمالی و آسیا دچار آسیب بیشتری خواهد شد (WTO 2020). بر اساس این پیش بینی ها، تجارت در بخش هایی که زنجیره ارزش پیچیده تری دارند کاهش بیشتری خواهد داشت. همچنین خدمات بازرگانی به دلیل این بیماری و محدودیت حمل و نقل و سفرها، بیشتر تحت تاثیر قرار می گیرد. با توجه به تعطیلی کارخانجات تولیدی، کاهش سطح تولید، افزایش بیکاری و در نتیجه کاهش تقاضا ضمن کاهش سطح تجارت جهانی مقدار تقاضا برای نفت و سایر سوخت های فسیلی به شدت کاهش یافته به گونه ای که قیمت آنها به پایین ترین سطح خود طی دو دهه گذشته رسیده است. از آنجا که شیوع ویروس کرونا تقریباً تمامی حوزه های کسب و کار را تحت تاثیر آثار مخرب خود قرار داده است شرکت های بیمه نیز از این قاعده مستثنی نبوده اند. در بین انواع رشته های بیمه متاثر از این ویروس، بیمه های باربری با توجه به ماهیت بین المللی آنها و اینکه به شدت تحت تاثیر وضعیت تجارت جهانی قرار دارد، از این شرایط شدیداً آسیب دیده اند. در بخش حق بیمه تولیدی در ایران از زمان شیوع این ویروس شاهد افت ۵۰ درصدی بوده ایم و این روند کاهنده در بخش تعداد بیمه نامه های صادره نیز ملاحظه می شود. البته در کنار آثار منفی مذکور کاهش در تعداد خسارات واقع شده نیز در اسفند ۹۸ و فروردین ۹۹ مشاهده می شود. ضمن تاثیری که شیوع ویروس کرونا بر بازارهای هدف در بیمه های باربری داشته این شرایط می تواند در عین کاهش تعداد خسارات واقع شده بر شدت و تواتر ریسک های باربری به دلیل، تعطیلی بنادر و فقدان نیروی کار متخصص، تغییر مسیر کشتی ها، کاهش توان مالی شرکت های حمل کالا، خسارت ناشی از ضد عفونی کردن کالا، تجمع بار در انبار بین راهی، محدودیت در فرایند بازدید اولیه و ارزیابی خسارت تاثیر بگذارد.

با توجه به شرایط دشوار کنونی و توانایی خدمات حمل و نقل به ویژه حمل و نقل دریایی به منظور تحویل کالاهای حیاتی از جمله تجهیزات پزشکی و مواد غذایی در راستای پاسخگویی و غلبه بر این بیماری لازم است که جریان تجارت جهانی ضمن حفظ ایمنی ادامه داشته باشد برای این منظور به ارائه پیشنهادهای خواهیم پرداخت تا ضمن حفظ بازار بیمه های باربری، شدت و تواتر ریسک های ناشی از این بیماری را به حداقل برساند.

۱. اقدام نهاد ناظر بیمه ای در راستای شفاف سازی جهت کاهش ریسک بیمه گران به منظور طراحی کلوزهای مرتبط با این ریسک مشابه کلوزهای LMA5391، LMA5393، LMA5394 لویدز؛
۲. صدور بیمه نامه های باربری به صورت غیر حضوری؛
۳. راه اندازی و توسعه فروش آنلاین؛
۴. فراهم نمودن ارتباطات فن آوری با مراجعی که مستقیماً با بیمه های باربری در ارتباط هستند مانند گمرکات، بانک ها و وزارت بازرگانی منظور تسهیل در فرایند صدور به صورت غیر حضوری؛
۵. انجام تحقیقات بازاریابی ساختار یافته در راستای افزایش فروش توسط شرکت های بیمه؛

۶. در نظر گرفتن تخفیفات مقطعی برای برخی از محصولات مانند باربری محصولات بیمارستانی؛
۷. تمدید مهلت پرداخت حق بیمه؛
۸. بخشش جریمه دیر کرد پرداخت حق بیمه توسط شرکت‌های بیمه؛
۹. ادامه پوشش برای بیمه‌نامه‌های منقضی در صورتی که بیمه‌گذار تمایل به تمدید بیمه نامه داشته باشد؛
۱۰. استفاده از گزینه‌های مجازی برای دریافت مطالبات و بازرسی‌ها؛
۱۱. افزایش بازه زمانی به منظور اعلام خسارت برای بیمه‌گزاران؛

۵- بیمه‌های اتومبیل

آزاده بهادر^۱

مقدمه

با گسترش و همه‌گیری ویروس کرونا و لطمه به اقتصاد جهانی، بررسی بازارهای مالی اعم از بازار بیمه از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد و در صنعت بیمه، رشته بیمه اتومبیل به دلیل سهم بالا در پورتفو و سهم بالا در خسارات توجه زیادی را به خود جلب نموده است که در این بخش، در راستای مباحث فصول قبل به رشته بیمه اتومبیل و تاثیر ویروس کرونا بر این رشته بیمه‌ای خواهیم پرداخت.

در این بخش سعی شده است تا به آثار شیوع ویروس کرونا بر بیمه‌های اتومبیل، اقدامات انجام‌شده توسط شرکت‌های بیمه خارجی، بیمه مرکزی و شرکت‌های بیمه داخلی در راستای مقابله با ویروس کرونا پرداخته و تحلیلی بر وضعیت رشته بیمه اتومبیل در کشور ارائه شود. همچنین تاثیرات و پیامدهای ویروس کرونا بر صندوق تامین خسارت‌های بدنی بررسی شده و میزان فروش و خسارت در بیمه‌های اتومبیل ارائه شده است. نهایتاً فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از ویروس کرونا شناسایی شده که شرکت‌های بیمه می‌توانند تا حدی با استفاده از این فرصت‌ها بر تهدیدهای این همه‌گیری فائق آیند.

۵-۱- تأثیر ویروس کرونا بر بیمه‌های اتومبیل در دنیا

همان‌طور که در فصول قبلی این گزارش مشاهده شد، ویروس کرونا بر بیمه‌های عمر، درمان و بیمه وقفه در کسب‌وکار^۲ در جهان تاثیرات گسترده‌ای داشته است و بیمه‌های اتومبیل نیز از این آثار بی‌نصیب نمانده‌اند. به عنوان مثال فردی که با استفاده از خودروی خود کسب درآمد می‌نماید و اکنون به دلیل کاهش در تعداد مسافران، بخشی از درآمد خود را از دست داده، ممکن است که این تصور را داشته باشد که بیمه وقفه در کسب‌وکار یکی از پوشش‌های بیمه‌نامه اتومبیل می‌باشد؛ در حالی که بیمه وقفه در کسب‌وکار، خسارات مرتبط با ویروس‌ها را مستثنی نموده است. با این حال، برخی ایالت‌ها در آمریکا به دنبال تهیه لوایحی هستند که باعث می‌شود شرکت‌های بیمه، بیمه‌گذاران را برای این نوع از خسارات، تحت پوشش بیمه‌ای قرار دهند. از طرفی پیش‌بینی می‌شود که کاهش در میزان سفرهای درون‌شهری و برون‌شهری، حفظ فاصله اجتماعی و دورکاری منجر به کاهش ریسک و بالتبع کاهش خسارات در حوزه بیمه‌های اتومبیل خواهد شد. (Hall, 2020)

^۱. کارشناسی‌ارشد علوم اکچوئرال و مسئول میز تخصصی بیمه‌های اتومبیل در پژوهشکده بیمه

انتظار می‌رود که تأثیر این ویروس بر خسارات در رشته‌های بیمه‌های اتومبیل نسبتاً قابل مدیریت باشد و ریسک محدودی را به بیمه‌گران تحمیل نماید. اکثر بیمه‌گران از شیوع SARS در سال ۲۰۰۳ درس‌های زیادی آموختند و استثنائاتی را در شرایط عمومی بیمه‌های اتومبیل؛ برای بیماری‌های واگیردار و بیماری‌های همه‌گیر قرار دادند.

بنا به گزارشات موسسه رتبه‌بندی فیتچ، در حال حاضر پیش‌بینی نمی‌شود که شیوع ویروس کرونا، تأثیر معناداری بر رشته‌های بیمه اتومبیل بگذارد. (propertycasualty360, 2020)

۵-۱-۱- بررسی میزان مسافت پیموده‌شده و تأثیر آن بر خسارات بیمه‌های اتومبیل در دنیا

از آنجا که تعداد زیادی از مردم به دلیل بیماری، مراقبت از دیگران یا ترس از سفر در منزل می‌مانند؛ می‌توان انتظار داشت که حجم ترافیک به شدت کاهش یابد و بسیاری از افراد از وسایل نقلیه عمومی نیز استفاده ننمایند و در صورت لزوم به خروج از منزل از اتومبیل‌های شخصی خود استفاده کنند. لذا در صورت کاهش ترافیک، می‌توان انتظار داشت که فراوانی تصادفات نیز کاهش یابد. با این حال، تصادفات همچنان رخ خواهند داد و خسارات بدنی احتمالاً شدیدتر خواهند شد؛ در صورتی که پرسنل پزشکی در اثر این پاندمی کاهش یابند یا زمان پاسخگویی به افراد با جراحات بدنی افزایش پیدا کند. لذا با افزایش در شدت خسارات و کاهش در فراوانی خسارات، در بلندمدت هنوز مشخص نیست که حجم خسارات کاهش خواهد یافت یا افزایش. (Tolle, et al, 2020)

شیوع ویروس کرونا، منجر به کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده با اتومبیل شده و بعضاً در برخی از نقاط دنیا، این کاهش تا ۸۵ درصد بوده است و در تاریخ ۲۸ مارس ۲۰۲۰ این کاهش برای برخی از نقاط دنیا به شرح می‌باشد:

جدول ۵-۱- بررسی میزان مسافت پیموده‌شده در نقاط مختلف دنیا

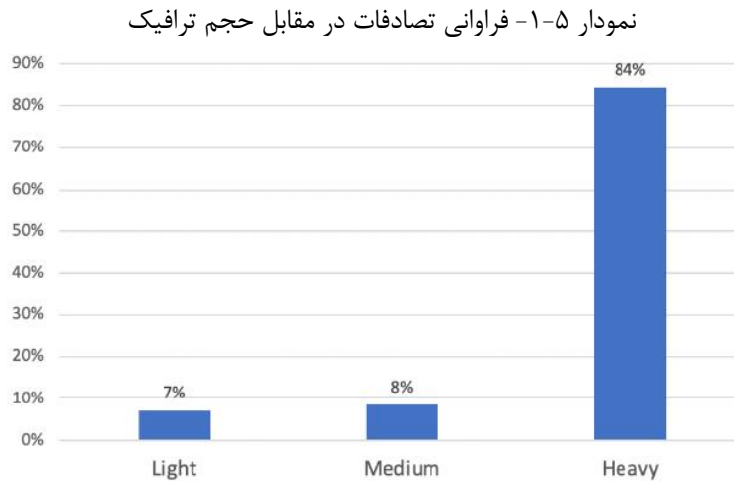
کشور/ منطقه	کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده
آفریقای جنوبی	٪۸۵
ایریا	٪۷۹
انگلستان	٪۷۳
آلمان	٪۵۹
آمریکا	٪۵۳

Source: Goldby, 2020

این کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده، عمدتاً به دلیل اعمال محدودیت‌های حمل و نقل اعلام‌شده و همچنین درک جامعه از شرایط حاد این بیماری می‌باشد. همان‌گونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، آفریقای جنوبی بیشترین کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده را به خود اختصاص داده و کمترین کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده مربوط به آمریکا می‌باشد.

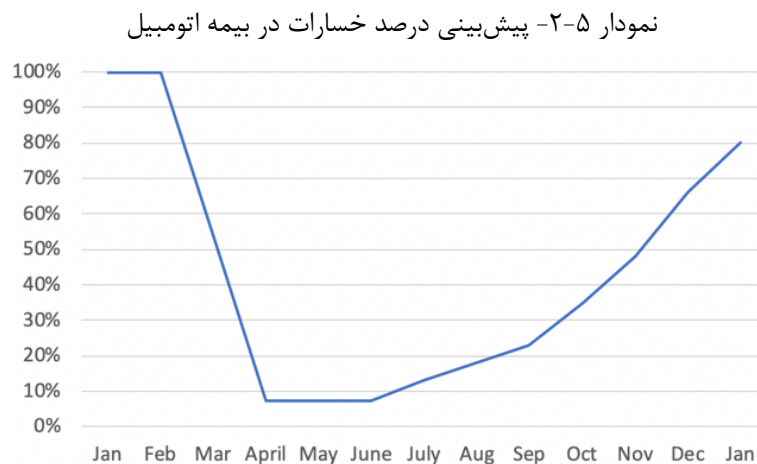
از طرفی فراوانی تصادفات به شدت متأثر از الگوی ترافیکی می‌باشد و عمده تصادفات به هنگام ترافیک‌های سنگین به وقوع پیوسته‌اند. از نیمه مارس ۲۰۲۰، ۱۰ میلیون نفر به سرکار نرفته و دورکاری کرده‌اند؛ ضمن اینکه عمدتاً در هیچ رویداد اجتماعی، ورزشی و ... نیز شرکت ننموده‌اند که این موضوع تاثیر زیادی بر کاهش حجم ترافیک گذاشته است.

Source: valchoice, 2020

بنابراین با اعمال محدودیت‌های تردد توسط دولت‌ها، می‌توان ادعا کرد که با کاهش استفاده از اتومبیل (قابل سنجش با شاخص میزان مسافت پیموده‌شده) و همچنین کاهش حجم ترافیک، تصادفات و خسارات ناشی از آن نیز کاهش می‌یابد. از طرفی باید توجه داشت که پس از لغو محدودیت‌های ترددی، این احتمال وجود دارد که افراد به دلیل ترس از استفاده از وسایل حمل‌ونقل عمومی، از خودروهای شخصی خود استفاده نمایند که در این صورت آمار تصادفات و خسارات به گونه دیگری تغییر خواهد کرد.

در خصوص پیش‌بینی درصد خسارات، نمودار زیر نشان‌دهنده کاهش شدید و ثابت ماندن خسارات در بیمه اتومبیل در ماه‌های آوریل، می و ژوئن؛ به دلیل کاهش فراوانی تصادفات می‌باشد و از ماه ژوئن به بعد، افزایش در خسارات را خواهیم داشت؛ به نحوی که در بیشترین حالت به نسبت خسارات در ژانویه ۲۰۲۰، این خسارات کمتر می‌باشند.

Source: valchoice, 2020

۵-۱-۲- واکنش بیمه‌گذاران و شرکت‌های بیمه در حوزه بیمه‌های اتومبیل در دنیا

در این بخش به بررسی ۱۰ واکنش و اقدام انجام‌شده توسط بیمه‌گذاران و شرکت‌های بیمه‌ای در حوزه بیمه‌های اتومبیل در دنیا پرداخته شده است.

- فسخ کامل بیمه‌نامه به دلیل کاهش استفاده از اتومبیل

برخی از بیمه‌گذاران به علت عدم استفاده از اتومبیل در دوران شیوع ویروس کرونا، تصمیم به فسخ کامل بیمه‌نامه گرفته‌اند که توصیه شرکت‌های بیمه به این دسته از بیمه‌گذاران این است که در صورتی که بیمه‌گذار، قصد استفاده از اتومبیل را دارد و لو این استفاده بسیار اندک باشد و همچنین به دلیل وجود «مسئولیت برای دارنده اتومبیل»، فسخ بیمه‌نامه منطقی و مقرون به صرفه به نظر نمی‌رسد و در صورتی که فرد در حین رانندگی با یک خودروی بدون بیمه شناسایی شود، این موضوع می‌تواند با جریمه، تعلیق گواهینامه و حتی زندان همراه باشد.

در صورتی که فرد تمایل به فسخ کامل قرارداد داشته باشد، به این معنا که از خودروی خود در طی مدت بیمه به هیچ عنوان استفاده نمی‌کند؛ باید بیمه‌گذار هزینه‌های اداری و هزینه‌های فسخ (پرداخت حق بیمه برای مدت زمانی که تحت پوشش بیمه بوده است) را پرداخت نموده و در این حالت به مدت یک سال از تخفیف عدم خسارت برای بیمه‌نامه‌های آتی خود بی‌بهره خواهد شد. (forbes, 2020)

- فسخ موقت بیمه‌نامه

برخی از شرکت‌های بیمه امکان فسخ موقت را به مشتریان خود می‌دهند که بیمه اتومبیل خود را به طور موقت «تعلیق» نمایند و این به معنای حذف پوشش بیمه‌ای به صورت موقت است. این گزینه معمولاً برای مشتریانی استفاده می‌شود که ممکن است بیش از یک ماه در مسافرت باشند. به عبارت دیگر، فسخ موقت به این معناست که این خودرو به هیچ وجه در طی مدت اعلام شده، استفاده نخواهد شد و شرکت بیمه ممکن است فرد را واجد صلاحیت برای فسخ موقت نداند و اجازه ندهد که اگر در خانه بمانید و بیمه اتومبیل را به طور موقت فسخ کنید.

توصیه شرکت‌های بیمه به بیمه‌گذاران اتومبیل این است که بیمه‌نامه اتومبیل خود را فسخ نکنند؛ چرا که در بیمه‌نامه‌های جامع اتومبیل، پوشش بیمه‌ای محدود به خسارات ناشی از تصادفات نبوده و خسارات ناشی از سرقت، سقوط یک جسم خارجی (مانند شاخه‌های درخت)، آتش‌سوزی، سیل، گردباد و ... را نیز شرکت‌های بیمه پوشش خواهند داد. (forbes, 2020)

- ارائه تخفیف به بیمه‌گذاران به دلیل کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده

بیمه‌گران به دلیل کاهش استفاده رانندگان از اتومبیل و طبیعتاً کاهش ریسک تصادفات، تخفیفاتی در حق بیمه را برای بیمه‌گذاران در نظر گرفته‌اند. اکثر شرکت‌های بیمه در دنیا معتقدند که کاهش رانندگی به معنای کاهش تصادفات بوده و در نتیجه باید بخشی از حق بیمه‌ها به بیمه‌گذاران بازگشت داده شود. شرکت بیمه Allstate به دلیل پاندمی بیماری کرونا و استفاده اندک بیمه‌گذاران از خودرو به میزان ۳۵ تا ۵۰ درصد در ماه‌های آوریل و می، ۱۵ درصد تخفیف در بیمه اتومبیل را به مشتریان خود ارائه می‌دهند. (CBC NEWS, 2020)

- ارائه تخفیف به بیمه‌گذاران به دلیل عدم استفاده یک یا چند راننده پرریسک از خودرو

با تعطیلی مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌ها، بسیاری از رانندگان جوان، پرریسک و کم‌تجربه از خودروی خود دیگر استفاده نمی‌کنند؛ لذا بسیاری از شرکت‌های بیمه، تخفیفی را به این منظور ارائه می‌دهند. به این نحو که برای واجد شرایط بودن در این تخفیف، فرد محصل استفاده‌کننده از خودرو باید کمتر از ۲۵ سال سن داشته باشد و مسافت خانه تا مدرسه در حدود ۱۰۰ مایل باشد. (forbes, 2020)

- بسط شرایط بیمه‌نامه اتومبیل با کاربری تجاری به بیمه‌نامه اتومبیل با کاربری شخصی

در صورت استفاده از وسایل نقلیه شخصی برای مقاصد تجاری، مانند استفاده از خودرو برای «تحویل غذا، دارو و کالاهای دیگر»، مشتریان بیمه اتومبیل شخصی بدون خرید پوشش‌های اضافی و بدون پرداخت حق بیمه اضافی، مجاز به این تغییر کاربری خواهند بود. به عبارت دیگر، اگر فرد از خودروی خود برای اهداف داوطلبانه برای انتقال دارو یا مواد غذایی استفاده می‌کند تا از دیگران که تحت تاثیر ویروس قرار دارند حمایت نماید، پوشش‌های بیمه اتومبیل تحت تاثیر قرار نخواهد گرفت و نیازی به بروزرسانی مدارک، تغییر پوشش بیمه‌ای و پرداخت حق بیمه اضافی نمی‌باشد. (forbes, 2020) و (Boggs, 2020)، (CBC NEWS, 2020)

- امکان تاخیر در پرداخت حق بیمه

در صورت عدم استطاعت مالی برای پرداخت حق بیمه اتومبیل به دلیل تاثیر ویروس کرونا بر روی کسب‌وکارها و درآمدها، بسیاری از شرکت‌های بیمه برای این شرایط به خصوص، مهلت ۶۰ روزه‌ای را برای پرداخت حق بیمه تعیین نموده‌اند. (forbes, 2020)

- امکان تاخیر در تمدید بیمه‌نامه

طبیعی است که در این شرایط، تمدید بیمه‌های اتومبیل با تاخیر مواجه شوند. بیمه‌گران تاخیر در تمدید بیمه‌نامه را مجاز تلقی می‌نمایند و بیمه‌نامه‌های تاریخ گذشته از زمان شیوع این ویروس را معتبر می‌دانند؛

ضمن اینکه جریمه‌ای به تاخیر در تمدید نیز تعلق نخواهد گرفت. (insurancejournal, 2020) و (business-standard, 2020)

- عدم در نظر گرفتن جریمه برای رانندگان با گواهی‌نامه فاقد اعتبار

در صورتی که گواهی‌نامه رانندگی راننده، به دلیل تعطیلی مراکز تمدید نشده باشد؛ بیمه‌گران با وجود این گواهی‌نامه فاقد اعتبار، بیمه‌نامه صادر می‌کنند و در صورت وقوع تصادف، خسارت را پرداخت خواهند نمود و جریمه‌ای را برای بیمه‌گذار در نظر نمی‌گیرند. (Boggs, 2020)

- عدم نیاز به اخذ معاینه فنی برای اتومبیل

شرکت‌های بیمه برای افرادی که معاینه فنی خودروهایشان منقضی شده است، بدون توجه به این انقضا به صدور بیمه‌نامه‌های اتومبیل ادامه دهند؛ که این معافیت بسته به نوع خودرو بین ۳ تا ۶ ماه تعیین شده است ضمن اینکه در طی این مدت جریمه‌ای برای این افراد در نظر گرفته نمی‌شود. (fsa, gov, 2020)

- ادعای خسارت به صورت آنلاین یا تلفنی در هنگام شیوع ویروس کرونا

بسیاری از شرکت‌های بیمه، حضور فیزیکی را در مراکز خود محدود نموده‌اند، لذا در صورت وقوع سانحه رانندگی و نیاز به ثبت خسارت، می‌توانند این کار را به صورت آنلاین یا از طریق برنامه‌های تلفن همراه و یا تماس با خدمات مشتریان انجام دهند، ضمن اینکه شرکت‌های بیمه این اطمینان را به بیمه‌گذاران خود داده‌اند که در طی این همه‌گیری، فرایند ارزیابی و پرداخت خسارت در سریع‌ترین زمان ممکن انجام می‌شود. (forbes, 2020)

۵-۱-۲-۱- اقدامات انجام‌شده شرکت‌های بیمه در حوزه بیمه‌های اتومبیل در ایالات مختلف

آمریکا

در این بخش اقدامات انجام‌شده در ۱۳ ایالت آمریکا در حوزه بیمه‌های اتومبیل در شرایط شیوع ویروس کرونا به شرح زیر می‌باشد که همان‌گونه که ملاحظه می‌شود؛ این اقدامات در قالب ۹ دسته‌بندی کلی طراحی شده‌اند:

جدول ۵-۲- شرح اقدامات انجام شده در حوزه بیمه‌های اتومبیل در ۱۳ ایالت در آمریکا

ردیف	ایالت	شرح اقدامات انجام شده در حوزه بیمه‌های اتومبیل
۱	آلاباما	- بیمه‌گران مهلت پرداخت حق بیمه‌ها و زمان تمدید بیمه‌نامه‌ها را افزایش داده‌اند. - بیمه‌گذاران از هزینه‌ها و جرائم اخیر خود معاف خواهند شد - در صورتی که از وسایل نقلیه با کاربری شخصی برای تحویل غذا، دارو یا سایر خدمات ضروری استفاده شود؛ بدون نیاز به خرید پوشش کاربری تجاری، بیمه‌نامه اولیه دارای اعتبار خواهد بود.
۲	کالیفرنیا و اورگان	بیمه‌گران به انقضای گواهی‌نامه‌های رانندگی برای مدت زمان ۶۰ روز از ۱۶ مارس ۲۰۲۰، توجه نمی‌نمایند.

ردیف	ایالت	شرح اقدامات انجام شده در حوزه بیمه‌های اتومبیل
۳	کلرادو	- در این ایالت، رستوران‌ها مجاز خواهند بود که با بیمه‌نامه اتومبیل با کاربری تجاری برای رانندگان مشخص، رانندگان جدید و بی‌نام را در این شرایط، راننده مجاز تلقی نمایند. - اگر وسایل نقلیه مورد استفاده این رستوران، بیمه‌نامه اتومبیل با کاربری تجاری نداشته باشند، آنگاه کارکنان رستوران مجاز خواهند بود که از بیمه اتومبیل با کاربری شخصی به جای بیمه اتومبیل با کاربری تجاری برای تحویل غذا استفاده نمایند.
۴	فلوریدا، داکوتای شمالی، واشنگتن و ویسکانسین	بیمه‌نامه‌های خودرو با کاربری شخصی به طور موقت به کاربری تجاری برای تحویل غذا، دارو یا سایر کالاهای ضروری، بدون پرداخت حق بیمه اضافی بسط داده خواهند شد.
۵	کنتاکی	دستورالعمل‌هایی اجرایی برای رانندگان تحت پوشش بیمه اتومبیل با کاربری شخصی و رانندگان خاص تحویل کالا صادر کرده‌اند.
۶	مریلند	در این ایالت قبلاً تحویل کالا از پوشش بیمه اتومبیل با کاربری تجاری مستثنی شده بود که هم اکنون و در این شرایط اضطرار، این استثناء برداشته شده است.
۷	نیوجرسی	- تاخیر در پرداخت حق بیمه‌ها مجاز خواهد بود. - از هزینه‌ها و جرائم در این مدت چشم‌پوشی خواهد شد. - تاخیر در عدم تمدید بیمه‌نامه امکان‌پذیر است. - بازدید از خودرو و همچنین معاینات پزشکی به تعویق خواهد افتاد.
۸	نیویورک	- تاخیر در پرداخت حق بیمه (در رشته‌های اتومبیل، منازل مسکونی، غرامت کارگران و مسئولیت حرفه‌ای پزشکان) به مدت ۶۰ روز برای بیمه‌گذاران و کسب‌وکارهای کوچک مجاز خواهد بود. - دیرکرد در پرداخت حق بیمه به عنوان سابقه منفی لحاظ نشده و به ادارات اعتباری گزارش نمی‌شود.
۹	رود آیلند	- زمان پرداخت حق بیمه منعطف شده است. - تغییر کاربری برای انجام امور اورژانسی مجاز تلقی شده است. - ساز و کاری برای بهبود فرایند پرداخت خسارات از راه دور را طراحی نموده‌اند.

۵-۲- سیاست‌های اتخاذ شده از سوی بیمه مرکزی برای مقابله با ویروس کرونا

در یک اقدام هوشمندانه، با توجه به شرایط پیش‌آمده، در راستای اجرای طرح فاصله‌گذاری اجتماعی و به منظور کاهش شیوع ویروس کرونا، بر اساس بخشنامه جدید بیمه مرکزی:

«نیازی به حضور فیزیکی نمایندگی‌ها و کارگزاران رسمی بیمه در دفاتر خود نیست. بر این اساس پیرو تصمیمات دولت در راستای کنترل ویروس کرونا و با توجه به بخشنامه بیمه مرکزی در خصوص مراجعه بیمه‌گذاران به سایت شرکت‌های بیمه و خرید بیمه‌نامه برخط و با عنایت به شرایط خاص کشور و ایجاد

محدودیت فعالیت برخی مشاغل، به اطلاع می‌رساند تا تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۹ نیازی به حضور نمایندگان و کارگزاران رسمی بیمه در دفاتر خود نیست و صدور بیمه‌نامه آنلاین و تمدید خودکار بیمه‌نامه‌های شخص ثالث دارندگان وسایل نقلیه تا پانزدهم اردیبهشت از جمله تصمیمات صنعت بیمه برای پیشگیری از ابتلای هموطنان به ویروس کرونا بوده است.»

۵-۳- مروری بر برخی از اقدامات انجام شده در بازار بیمه اتومبیل کشور در شرایط وجود ویروس کرونا

اقداماتی به شرح زیر در دو بخش صدور و خسارت، توسط صنعت بیمه انجام شده است:

- صدور بیمه‌نامه به صورت غیر حضوری

اقدامات صورت گرفته در این حوزه صدور بیمه‌نامه به صورت آنلاین و صدور بیمه‌نامه به صورت خودکار توسط نمایندگان می‌باشد.

• صدور بیمه‌نامه به صورت آنلاین

دستورالعمل فروش آنلاین بیمه‌نامه شخص ثالث به علت شیوع کرونا و در راستای کاهش مراجعات مردم به شرکت‌های بیمه و نمایندگی‌های آنها در سراسر کشور، تمام بیمه‌گذاران بیمه شخص ثالث وسایل نقلیه می‌توانند با مراجعه به سایت شرکت‌های بیمه نسبت به خرید یا تمدید بیمه‌نامه بر خط اقدام کنند.

• صدور بیمه‌نامه به صورت خودکار توسط نمایندگان

طبق اعلام رئیس کل بیمه مرکزی و همچنین هماهنگی‌های به عمل آمده از طرف بیمه مرکزی با شرکت‌های بیمه؛ در راستای مسئولیت اجتماعی مقرر شد برای آن دسته از بیمه‌گذارانی که امکان خرید بیمه‌نامه از طریق آنلاین میسر نیست، شرکت بیمه ذی‌ربط نسبت به تجدید بیمه‌نامه‌های صادره شرکت خود که تا ۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۹ منقضی می‌شوند به صورت یکساله اقدام و این اقدام را به روش‌های مقتضی به بیمه‌گذاران خود اعلام کند. بیمه‌گذاران مذکور در این دوره موظفند حداکثر تا ۱۵ اردیبهشت سال ۱۳۹۹ نسبت به اخذ بیمه‌نامه و تسویه حق بیمه مربوط اقدام کنند. زمان شروع پوشش اینگونه بیمه‌نامه‌ها به صورت پیوسته و از تاریخ انقضای بیمه‌نامه قبلی خواهد بود (ایرنا، ۱۳۹۹). به عبارت دیگر بیمه‌گذارانی که بیمه‌نامه آنان در نیمه اردیبهشت ماه منقضی می‌شود، لزومی ندارد که به شرکت‌های بیمه‌ای مراجعه کنند و شرکت‌های بیمه مجازند که بیمه‌نامه را به صورت غیر حضوری صادر کنند، ولی افرادی که انقضای بیمه آن‌ها بعد از نیمه اردیبهشت ماه است باید به شرکت‌های بیمه‌ای مراجعه کنند.

– افزایش بازه اعلام خسارت

طبق اعلام دبیر کارگروه اتومبیل سندیکای بیمه‌گران ایران، به منظور جلوگیری از شیوع ویروس کرونا و مراجعه حضوری، افرادی که پیش از این، مدت ۵ روز فرصت داشتند که خسارت خودروی خود را اعلام کنند؛ در شرایط فعلی این امکان را دارند که در مدت زمان بیشتری به شرکت بیمه اعلام خسارت نمایند. (خبر خودرو، ۱۳۹۹)

– ثبت پرونده خسارت به صورت الکترونیکی

به عنوان مثال در شرکت بیمه ایران، زیان‌دیدگان ناشی از حوادث رانندگی می‌توانند به سایت شرکت مراجعه کرده و با اسکن مدارک، مراحل این پروسه را به صورت الکترونیکی طی کنند. زیان‌دیده و مقصر باید مدارک مشخص شده در سایت را، بارگذاری کرده تا مراحل پرداخت خسارت به کوتاه‌ترین شکل ممکن انجام شود. ضمن اینکه گیشه‌ای خاص برای پذیرش افرادی که از طریق سایت اطلاعات خود را بارگذاری کرده‌اند، در نظر گرفته شده که بسیاری از فرآیندها برای آنها حذف می‌گردد و صرفاً در این مرحله ارزیابی انجام می‌شود؛ به نحوی که در کوتاه‌ترین زمان ممکن، مبلغ خسارت به حساب زیان‌دیده واریز می‌گردد. (بیمه ایران، ۱۳۹۹)

– پرداخت خسارت از طریق واحدهای سیار

به عنوان مثال شرکت بیمه ایران و همچنین برخی دیگر از شرکت‌های بیمه، واحدهای خسارت سیاری را در کشور فعال نموده که در این راستا به محض بروز حادثه، بیمه‌گذاران می‌توانند با تلفن پیشخوان تماس بگیرند که این تلفن به صورت کشوری مدیریت می‌شود؛ به طوری که هر فرد در هر نقطه‌ای از کشور که دچار حادثه شده باشد، می‌تواند با این تلفن تماس بگیرد تا تیم خسارت سیار و واحدهای اجرایی، حادثه را به صورت بهینه مدیریت کرده و در کمترین زمان ممکن با مدیریت میدانی، ارزیابی و پرداخت خسارت انجام شود. (بیمه ایران، ۱۳۹۹)

۴-۵- تحلیل وضعیت رشته بیمه اتومبیل در کشور پس از انتشار ویروس کرونا

حال با توجه به سیاست‌های اتخاذ شده از سوی بیمه مرکزی در خصوص به تعویق انداختن پرداخت حق بیمه‌ها، بررسی اینکه آیا این تصمیم بر روی نقدینگی شرکت‌ها تاثیر گذاشته یا خیر، از اهمیت زیادی برخوردار است؛ ضمن اینکه بررسی میزان خسارات نیز به دلیل کاهش تردهای درون‌شهری و برون‌شهری نیز حائز اهمیت می‌باشد. در جداول زیر مروری بر آمارهای مربوط به حق بیمه‌ها، خسارات، تعداد بیمه‌نامه‌ها و تعداد خسارات و نرخ‌های رشد این در ۳ رشته ثالث، حوادث راننده و بدنه انجام شده که لازم به توضیح است که به دلیل عدم انتشار رسمی آمارهای سال ۱۳۹۸، برآوردی از نرخ رشد این متغیرها صورت گرفته و سپس کاهش بودن نرخ رشد با نماد ↓ و افزایشی بودن نرخ رشد با نماد ↑ نمایش داده شده است.

جدول ۵-۳- مروری بر آمارها در رشته بیمه شخص ثالث و حوادث راننده و بیمه بدنه

بیمه شخص ثالث				
سال	حق بیمه تولیدی (میلیون ریال)	خسارت پرداختی (میلیون ریال)	تعداد بیمه‌نامه صادره	تعداد خسارت پرداختی
۱۳۹۷	۱۴۶،۷۲۰،۴	۱۱۷،۸۵۰،۸	۲۲،۳۲۸،۶۹۶	۹۷۷،۵۹۵
نرخ رشد در سال ۱۳۹۷	%۱۶،۳	%۳۱،۲	%۴،۵	%۲۵،۶۹
برآورد نرخ رشد در سال ۱۳۹۸	↑	↓	↓	↓
بیمه حوادث راننده				
سال	حق بیمه تولیدی (میلیون ریال)	خسارت پرداختی (میلیون ریال)	تعداد بیمه‌نامه صادره	تعداد خسارت پرداختی
۱۳۹۷	۲۲،۰۴۳،۳	۱۲،۱۱۰،۸	۲۲،۳۲۸،۶۹۶	۲۵،۹۳۵
نرخ رشد در سال ۱۳۹۷	%۳۲،۹	%۴۸،۵	%۴،۵	%-۳۴،۳۷
برآورد نرخ رشد در سال ۱۳۹۸	↓	↑	↑	↑
بیمه بدنه				
سال	حق بیمه تولیدی (میلیون ریال)	خسارت پرداختی (میلیون ریال)	تعداد بیمه‌نامه صادره	تعداد خسارت پرداختی
۱۳۹۷	۲۹،۳۱۳،۵	۱۴،۷۱۵،۳	۳،۶۴۹،۶۱۴	۴۷۸،۶۱۲
نرخ رشد در سال ۱۳۹۷	%۶۸،۵	%۳۲،۶	%۴،۶۹	%۱۲،۷۴
برآورد نرخ رشد در سال ۱۳۹۸	↓	↑	↑	↓

منبع: سالنامه آماری صنعت بیمه، سال ۱۳۹۷

حال همان‌گونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود و با توجه به مقایسه میزان نرخ‌های رشد در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، می‌توان عملکرد بیمه‌های اتومبیل در سال ۱۳۹۸ به نسبت سال ۱۳۹۷ را به شرح زیر بیان کرد:

- حق بیمه‌های تولیدی کاهش یافته است.

- خسارت پرداختی افزایش یافته است.

- تعداد بیمه‌نامه‌های صادره افزایش یافته است.

- تعداد خسارت پرداختی افزایش یافته است.

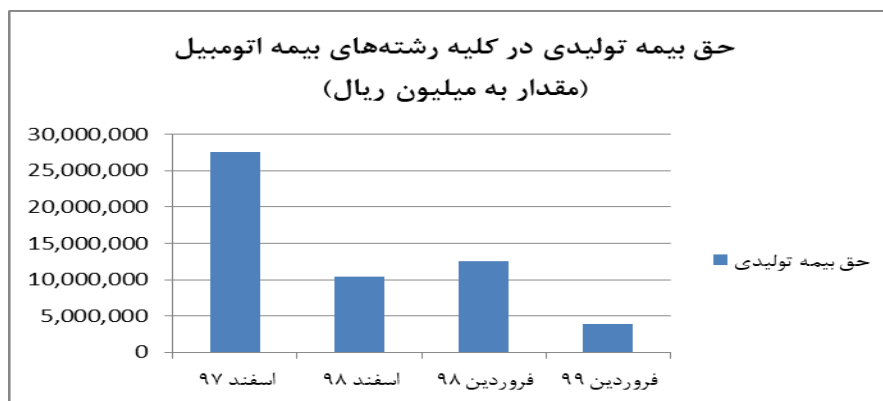
به عبارت دیگر می‌توان برآیند عملکرد صنعت بیمه در حوزه بیمه‌های اتومبیل را در سال ۱۳۹۸ به شرح زیر خلاصه نمود:

جدول ۴-۵- پیش‌بینی عملکرد صنعت بیمه در حوزه بیمه‌های اتومبیل

برآیند عملکرد صنعت بیمه				
سال	حق بیمه تولیدی (مقدار به میلیون ریال)	خسارت پرداختی (مقدار به میلیون ریال)	تعداد بیمه‌نامه صادر	تعداد خسارت پرداختی
۱۳۹۸	↓	↑	↑	↑

که با توجه به جدول فوق و ۳ فاکتور منفی، ۱. کاهش حق بیمه تولیدی، ۲. افزایش خسارات پرداختی و ۳. افزایش تعداد خسارات پرداختی، پیش‌بینی می‌شود که نقدینگی در بیمه‌های اتومبیل در سال ۱۳۹۸ به نسبت نقدینگی در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته است. از طرفی باید به این نکته نیز توجه داشت که به دلیل برآوردی بودن نرخ‌های رشد در سال ۱۳۹۸، مجاز شدن تعویق پرداخت حق بیمه از سوی بیمه‌گذاران و همچنین مجاز شدن افزایش مدت اعلام خسارت در طی بحران کرونا، ممکن است این پیش‌بینی تغییر کند. ضمن اینکه کاهش نقدینگی در سال ۱۳۹۸ در بخش بیمه‌های اتومبیل را کاملاً نمی‌توان نتیجه ویروس کرونا دانست؛ به این دلیل که با توجه به جدی شدن ویروس کرونا از اسفند ماه سال ۱۳۹۸ در کشور، برای بررسی بیشتر در خصوص تاثیر این بیماری بر حق بیمه‌ها و خسارات صنعت بیمه، نیازمند آمارهای ماهانه در ماه‌های اسفند ۱۳۹۷، اسفند ۱۳۹۸، فروردین ۱۳۹۸ و فروردین ۱۳۹۹ به منظور مقایسه حق بیمه‌ها و خسارات می‌باشیم که با استفاده از برآورد این آمارها در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ عملکرد صنعت بیمه در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل به شرح زیر می‌باشد:

نمودار ۳-۵- حق بیمه تولیدی در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل

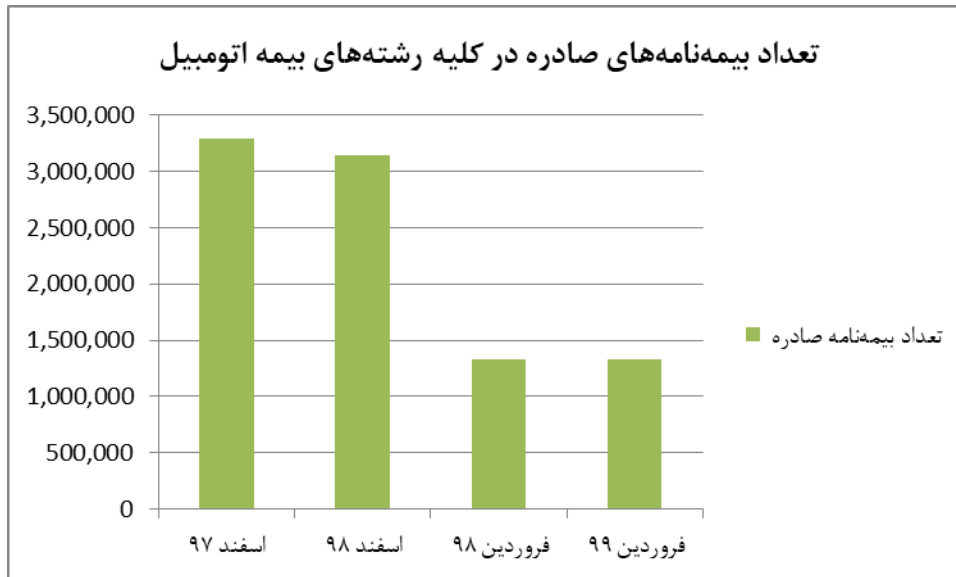

منبع: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنبهاب بیمه مرکزی

در نمودار فوق ملاحظه می‌شود که حق بیمه تولیدی در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل، پس از شیوع ویروس کرونا به نسبت ماه مشابه در سال قبل، کاهش چشم‌گیری داشته است که شاید دلیل این امر، مجاز شدن تعویق در پرداخت حق بیمه‌ها از سوی بیمه‌گذاران باشد.

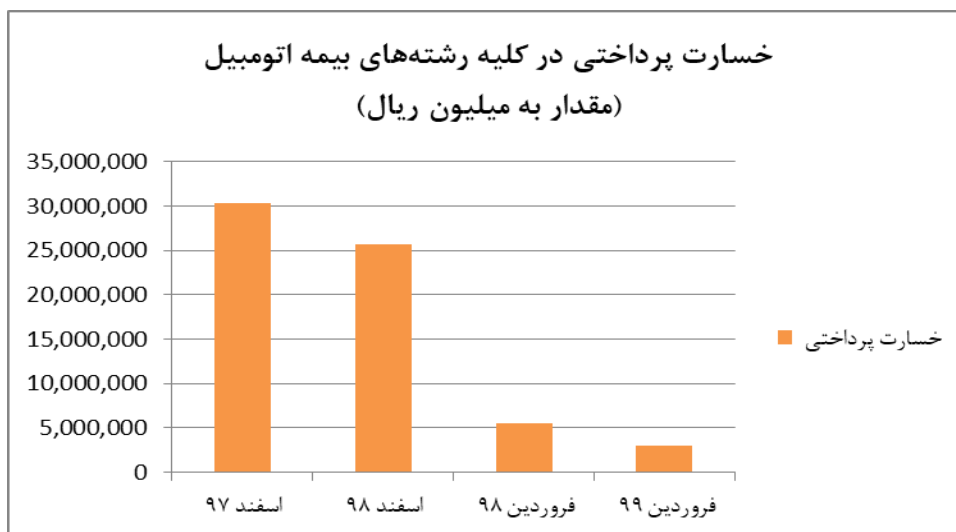
نمودار ۴-۵- تعداد بیمه‌نامه‌های صادره در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل

منبع: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنبه‌بیمه مرکزی

در خصوص تعداد بیمه‌نامه‌های صادره، همان‌گونه که در نمودار فوق ملاحظه می‌شود؛ تغییر چندانی با شیوع ویروس کرونا در اسفند ۹۸ و همچنین فروردین ۹۹ به نسبت ماه‌های مشابه در سال‌های قبل مشاهده نمی‌شود؛ که شاید دلیل این امر، صدور خودکار بیمه‌نامه‌ها از سوی نمایندگان و صدور بیمه‌نامه به صورت آنلاین باشد.

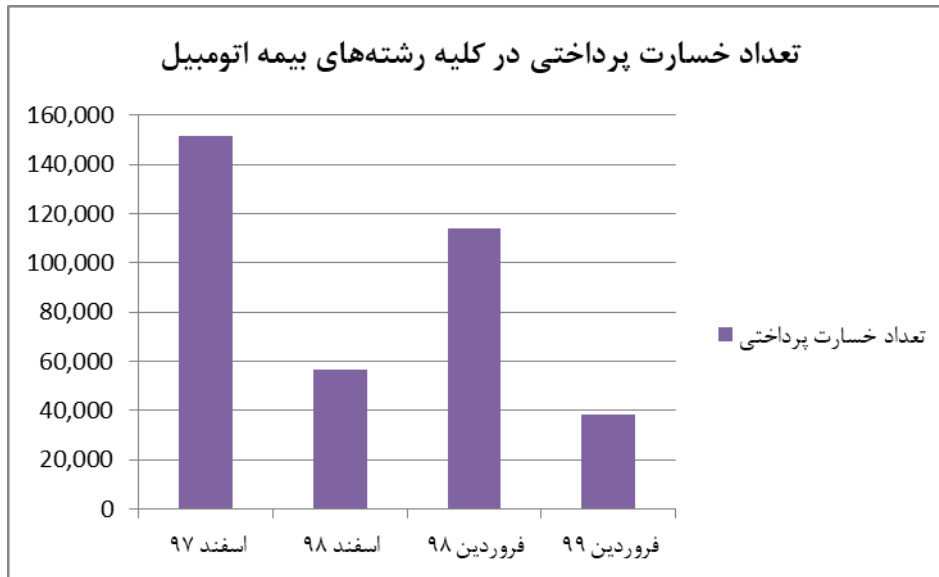
نمودار ۵-۵- خسارت پرداختی در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل

منبع: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنبه‌بیمه مرکزی

در خصوص خسارت پرداخت‌شده صنعت بیمه در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل، در نمودار فوق ملاحظه می‌شود که با توجه کاهش چشم‌گیر میزان تردهای درون‌شهری و برون‌شهری، خسارات پرداختی کاهش قابل توجهی نیافته است.

نمودار ۵-۶- تعداد خسارت پرداختی در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل

منبع: نتایج تحقیق بر اساس داده‌های مستخرج از سامانه سنهاب بیمه مرکزی

از طرفی با توجه به کاهش قابل توجه تعداد خسارات پرداختی در نمودار فوق، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که با توجه به کاهش تردها و عدم کاهش قابل توجه میزان خسارات، قابل ذکر است که پس از شیوع کرونا، شدت خسارات در رشته بیمه اتومبیل در کشور افزایش یافته است.

۵-۵- تاثیرات و پیامدهای ویروس کرونا بر صندوق تامین خسارت‌های بدنی

بررسی آمارها در کشور نشان می‌دهد که تصادفات در نوروز ۱۳۹۹ کاهش محسوسی داشته است. بنا به اعلام رئیس مرکز اطلاعات و کنترل ترافیک پلیس راهور ناجا، در بازه زمانی ۲۵ اسفند ۱۳۹۸ تا ۱۵ فروردین ۱۳۹۹، مجموع تصادفات رانندگی در کشور، در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۶۹ درصد و آمار جان‌باختگان ۵۶ درصد کاهش داشته که این امر منجر به کاهش نسبی خسارات در رشته بیمه اتومبیل شده است. همان‌گونه که در نمودارهای بخش‌های قبل ملاحظه شد، اگر چه تعداد تصادفات و فراوانی خسارات در صنعت بیمه با شیوع ویروس کرونا کاهش پیدا کرده، اما شدت خسارات افزایش یافته است؛ به نحوی که در مقایسه با آمارهای ماه‌های مشابه در سال‌های قبل این خسارات کاهش چشمگیری نداشته‌اند.

از سوی دیگر به دلیل کاهش درآمد خانوارها، عدم تمدید و کاهش آمار تعداد بیمه‌نامه‌های بدنه اتومبیل امری محتمل بنظر می‌رسد و بر تعداد اتومبیل‌های فاقد بیمه‌نامه شخص ثالث افزوده خواهد شد. این امر باعث

می‌شود که علاوه بر کاهش بخشی از درآمدهای صندوق، تعداد درخواست‌ها برای پرداخت خسارت از محل صندوق تامین خسارت‌های بدنی افزایش یابد.

۵-۶- بررسی میزان فروش و خسارت در بیمه‌های اتومبیل پس از شیوع ویروس کرونا

در شرایط شیوع ویروس کرونا و اوضاع نامناسب اقتصادی، به جز بیمه شخص ثالث که از جمله بیمه‌های اجباری بوده و بیمه‌گذار مجبور به خرید آن می‌باشد، پیش‌بینی می‌شود که فروش بیمه‌های اختیاری مانند بیمه بدنه خودرو، تحت تاثیر این قضیه قرار خواهد گرفت و حق بیمه تولیدی در بیمه بدنه اتومبیل کاهش یابد. لذا به منظور پیشگیری از بروز این امر، ارائه خدمات ویژه به مشتریان و تسهیل هر چه بیشتر فروش اقساطی بیمه‌نامه‌های اتومبیل تا حدود زیادی راهگشا خواهد بود. به عبارت دیگر، افت شدید در تعداد بیمه‌نامه‌های اختیاری محتمل می‌باشد و این امر، مخاطرات و تهدیدات زیادی را به صنعت بیمه کشور تحمیل خواهد نمود.

از طرف دیگر پیش‌بینی می‌شود که به دلیل شرایط بد اقتصادی، خسارات ساختگی و تقلبات در رشته‌های بیمه اتومبیل افزایش یابد. ضمن اینکه باید توجه داشت که به دلیل هراس مردم در استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و افزایش استفاده از وسایل نقلیه شخصی، افزایش در تعداد و شدت خسارات نیز محتمل می‌باشد.

۵-۷- بررسی تاثیر وضعیت کسب‌وکارها بر خرید بیمه‌نامه اتومبیل در پی شیوع ویروس کرونا

با شیوع ویروس کرونا، تعطیلی کسب‌وکارها و به تبع آن اوضاع نامناسب اقتصادی آحاد جامعه، خرید بیمه‌نامه‌های اتومبیل توسط بیمه‌گذاران نیز تحت تاثیر قرار خواهد گرفت و در جدول زیر سعی شده است تا با بررسی وضعیت کسب‌وکارها، وضعیت خرید بیمه‌نامه اتومبیل شرح داده شود.

جدول ۵-۵- تاثیر وضعیت کسب‌وکارها بر خرید بیمه‌نامه اتومبیل

تاثیر بر خرید بیمه‌نامه اتومبیل	وضعیت کسب‌وکارها از لحاظ شدت آسیب از ویروس کرونا
ادامه خرید بیمه	گروه ۱- بدون مشکل و مانند سابق به فعالیت ادامه خواهند داد.
تعدیل پوشش‌های بیمه‌ای	گروه ۲- با تعدیل نیرو و واگذاری بخشی از سرمایه‌ها قادر به ادامه فعالیت هستند.
بازنگری در هنگام تمدید بیمه‌نامه/ انصراف	گروه ۳- در صورت دریافت حمایت‌های مالی، قادر به فعالیت خواهند بود.
فسخ بیمه جاری/ حذف بیمه از سبد خانوار	گروه ۴- ورشکسته شده و قادر به ادامه فعالیت نخواهند بود.

منبع: گزارش مرکز آینده‌پژوهی شرکت بیمه ما، ۱۳۹۹

همان‌گونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، بسته به وضعیت کسب‌وکار پس از شیوع ویروس کرونا، این قضیه می‌تواند تاثیر مستقیمی بر تصمیم بیمه‌گذاران در خرید بیمه‌های اتومبیل داشته باشد و بازه این تصمیمات می‌تواند از ادامه خرید بیمه‌نامه تا حذف بیمه از سبد خانوار، متغیر باشد.

۵-۸- کرونا و فرصت‌ها و تهدیدهای ایجاد شده در حوزه بیمه‌های اتومبیل

ویروس کرونا برای برخی کسب‌وکارها، کسادی و برای برخی دیگر رونق به همراه داشته است، برخی هزینه‌های زندگی را افزایش و برخی دیگر را کاهش داده است. بعضی فعالیت‌ها را گسترش و بعضی دیگر را کاهش داده و در مجموع، بسیاری فرصت‌های رشد و پیشرفت را از بین برده و برخی فرصت‌های جدیدی را ایجاد کرده است. در یک نگاه کلان می‌توان گفت که ویروس کرونا دو چهره مثبت و منفی از خود نشان داده است.

برخی از فرصت‌های ایجاد شده ناشی از ویروس کرونا برای صنعت بیمه به شرح زیر می‌باشد:

- بررسی اخبار شرکت‌های بیمه حاکی از اقدام اکثر شرکت‌ها به الکترونیکی نمودن خدمات بیمه‌ای و راه‌اندازی ارائه خدمات غیرحضوری به بیمه‌گذاران و مشتریان است. لذا با توجه به شرایط پیش‌آمده، فرصت مناسبی برای صنعت بیمه فراهم شده است تا با به‌کارگیری قوانین تجارت الکترونیک، موانع حقوقی که بر سر راه توسعه خدمات بیمه الکترونیک (مانند امضای الکترونیک) وجود داشته است را برطرف نمایند. ضمن اینکه در این خصوص بازنگری در آیین‌نامه‌های مربوطه شورای عالی بیمه راهگشا خواهد بود. (گزارش مرکز آینده‌پژوهی شرکت بیمه ما، ۱۳۹۹)

- شرایط فعلی فرصت خوبی برای شرکت‌های بیمه کوچک می‌باشد که با پیشنهادات و بسته‌های نوآورانه‌ای که برای مشتری در نظر می‌گیرند؛ به بازاریابی و جذب مشتری بپردازند. (marketwatch, 2020)

- ارائه تسهیلاتی به بیمه‌گذاران در راستای حفظ آنان، اعم از قسطی کردن حق بیمه‌ها، ارائه تخفیفات بیمه‌ای و ... در این شرایط بد اقتصادی.

- شرایط فعلی فرصت خوبی برای طراحی محصولات جدید بیمه‌ای مانند بیمه‌های سایبری (دورکاری کارکنان و ایمن نبودن سیستم‌های داخل خانه، ممکن است منجر به حملات سایبری به داده‌های شرکت بیمه شود و از آنجا که حجم زیادی از اطلاعات در پایگاه‌های داده شرکت‌های بیمه، مربوط به بیمه اتومبیل می‌باشد؛ این موضوع در این رشته بیمه‌ای از حساسیت بیشتری برخوردار می‌باشد)، بیمه وقفه در کسب‌وکار (به عنوان مثال برای رانندگانی که در شرایط موجود و کم شدن مسافرها، بخشی از درآمد خود را از دست داده‌اند) و به طور کلی طراحی محصولاتی خاص بیماری‌های اپیدمی و پاندمی یا اضافه کردن پوشش‌های جدید به محصولات موجود

از طرف دیگر برخی از تهدیدهای ایجاد شده ناشی از ویروس کرونا برای صنعت بیمه به شرح زیر می‌باشد:

- پیش‌بینی می‌شود به دلیل شرایط بد اقتصادی، خسارات ساختگی و تقلبات بیمه‌ای در کلیه رشته‌های بیمه‌ای افزایش یابد.

- افت شدید در تعداد بیمه‌نامه‌ها در بیمه‌های اختیاری محتمل خواهد بود و این امر مخاطرات و تهدیدات زیادی را به صنعت بیمه کشور تحمیل خواهد نمود.
- افزایش احتمال حملات سایبری

۵-۹- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با بررسی اقدامات انجام‌شده در بیمه مرکزی و همچنین شرکت‌های بیمه داخلی پس از شیوع ویروس کرونا و مقایسه آن با اقدامات انجام‌شده در شرکت‌های بیمه خارجی در حوزه بیمه‌های اتومبیل، می‌توان اذعان داشت که اقدامات انجام‌شده در شرکت‌های بیمه کشور به نسبت سایر شرکت‌های بیمه در دنیا، از رویکرد حمایتی کمتری برخوردار است که به عنوان مثال عدم تخفیف در حق بیمه و مجاز نشناختن تغییر کاربری از مصادیق این موضوع می‌باشد.

ضمن اینکه شرکت‌های بیمه می‌توانند با بهره‌گیری از فرصت‌های شناسایی‌شده در این تحقیق به شرح زیر، بر تهدیدهای ناشی از ویروس کرونا فائق آیند:

- اقدام در جهت توسعه خدمات بیمه الکترونیک
- بازاریابی و جذب مشتری از طریق پیشنهادات و بسته‌های نوآورانه‌ای در شرایط فعلی
- ارائه تسهیلاتی به بیمه‌گذاران در راستای حفظ آنان، اعم از قسطی کردن حق بیمه‌ها، ارائه تخفیفات بیمه‌ای و ... در این شرایط بد اقتصادی
- طراحی محصولات جدید بیمه‌ای

۶- بیمه‌های مسئولیت

فاطمه آزادبخت^۱ - مدیریک پیرصاحب^۲

مقدمه

در سده نوزدهم و همزمان با رشد و گسترش صنایع و در معرض قرار گرفتن کارگران با بیمه مسئولیت کارفرما، بیمه‌های مسئولیت در غرب، شروع و گسترش یافت و متعاقب آن بیمه مسئولیت آتش سوزی و پس از آن بیمه مسئولیت دارندگان وسایل نقلیه موتوری در قرن بیستم تدوین گردید.

سیر توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع، استفاده از بیمه‌های مسئولیت و همراهی و همگامی این رشته بیمه‌ای را با فرایند توسعه، لازم و ضروری نمود؛ لذا با روند رو به گسترش صنایع و توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع، به منظور حمایت از افراد زیان‌دیده و تعیین حدود مسئولیت صاحبان مشاغل، سایر رشته‌های بیمه مسئولیت ایجاد و فراهم شدن بسترهای قانونی، تعیین حدود و ثغور مسئولیت‌های مدنی اشخاص و تهیه و تدوین انواع بیمه‌های مسئولیت با استفاده از روش‌های فنی و کاربردی ارزیابی ریسک، اولویت ویژه‌ای یافتند؛ البته ارزیابی ریسک در بیمه‌های مسئولیت، گاهی به دلیل مسائل حقوقی، اجتماعی و فنی، حساس‌تر و پیچیده‌تر از محاسبات ریسک در بیمه‌های اموال و اشخاص است؛ بطوریکه بیمه‌گران این نوع رشته بیمه‌ای در قوانین مترقی و جوامع توسعه یافته، گاهی با تزیید ضریب خسارت مواجه هستند.

بیمه‌های مسئولیت به قدری در دنیا حائز اهمیت می‌باشند که برخی از انواع آن مانند بیمه مسئولیت دارندگان وسیله نقلیه موتوری، به جهت حمایت اجتماعی از افراد زیان‌دیده و جلوگیری از تبعات اجتماعی ناشی از عدم پوشش بیمه‌ای و چالش‌های احتمالی آن، در جوامع مختلف بصورت اجبار در آمده است و قانون‌گذار افراد و سازمان‌ها را نسبت به دریافت این بیمه نامه مجبور می‌نماید.

این پوشش بیمه‌ای در ایران نیز در سال ۱۳۴۷ به‌عنوان قانون بیمه شخص ثالث تصویب و اجرایی گردید؛ اما به جهت حجم پرتفوی و نظارت کافی و لازم آمار آن مستقل از بیمه‌های مسئولیت و در قالب بیمه‌های اتومبیل جای گرفت.

در ایران، بیمه‌های مسئولیت، یکی از سه رشته اصلی بیمه است که در کنار بیمه‌های اموال و اشخاص قرار دارد. براساس موضوع این نوع بیمه، زیان وارده به اشخاص ثالث در هر دو بخش خسارت‌های مالی و غرامت‌های بدنی که ناشی از فعل یا ترک فعل غیر عمد بیمه‌گذاران باشد جبران می‌گردد.

^۱ عضو هیات علمی پژوهشکده بیمه

^۲ معاون مدیرکل بیمه‌های مسئولیت و طرح‌های خاص شرکت بیمه ایران و دبیر کارگروه بیمه‌های مسئولیت سندیکای بیمه‌گران ایران

بیمه‌های مسئولیت دارای تقسیم بندی‌های متعددی می‌باشد ولی می‌توان آن‌ها را از نظر ماهیت فنی به گروه‌های اصلی زیر تقسیم بندی نمود:

۱- بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در برابر کارکنان

۲- بیمه مسئولیت عمومی

۳- بیمه مسئولیت تولید کنندگان

۴- بیمه مسئولیت حرفه‌ای

۵- بیمه مسئولیت قراردادی

با معرفی اجمالی از بیمه‌های مسئولیت، در ادامه این مبحث با مروری بر وضعیت عملکرد بیمه مسئولیت و عوامل مؤثر بر این عملکرد طی سالهای گذشته، به بیان آثار و تأثیر شیوع ویروس کرونا بر عملکرد این رشته بیمه‌ای طی مدت شیوع و پس از آن خواهیم پرداخت.

۶-۱- مروری بر وضعیت عملکرد بیمه مسئولیت طی سالهای گذشته و عوامل مؤثر بر این عملکرد

با توجه به وضعیت عملکرد بیمه مسئولیت طی ۱۰ سال گذشته (از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷)^۱ طبق جدول زیر مشخص است که

جدول ۶-۱- عملکرد صنعت بیمه در رشته بیمه‌های مسئولیت طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۷ (طبق سالنامه آماری)

بیمه مسئولیت (میلیارد ریال)					
سال	تعداد بیمه نامه	حق بیمه عاید شده	تعداد خسارت	خسارت واقع شده	ضریب خسارت (%)
۱۳۸۸	۵۷۱,۷۴۹	۲,۴۲۳,۱	۵۱,۳۱۰	۱,۲۱۸,۳	۵۰,۳
۱۳۸۹	۷۷۶,۰۴۸	۲,۹۹۵,۲	۶۵,۸۴۴	۱,۵۲۲,۶	۵۰,۸
۱۳۹۰	۸۹۸,۷۶۳	۴,۰۸۱,۹	۷۷,۰۸۹	۱,۶۵۳,۴	۴۰,۵
۱۳۹۱	۱,۰۰۱,۰۲۹	۵,۷۶۷,۸	۹۵,۸۵۰	۴,۱۹۵,۰	۷۲,۷
۱۳۹۲	۱,۱۶۸,۸۰۰	۸,۳۱۸,۰	۱۰۸,۷۲۱	۶,۸۳۵,۲	۸۲,۲
۱۳۹۳	۱,۱۶۲,۳۷۶	۱۰,۶۵۵,۲	۱۱۷,۵۷۳	۶,۵۸۳,۱	۶۱,۸
۱۳۹۴	۱,۲۰۸,۲۷۲	۱۱,۰۲۱,۶	۱۰۴,۴۵۷	۷,۸۵۷,۱	۷۱,۳
۱۳۹۵	۱,۳۴۲,۶۸۳	۱۲,۴۵۳,۶	۱۰۴,۴۰۹	۷,۹۹۱,۴	۶۴,۲
۱۳۹۶	۱,۵۱۴,۶۰۴	۱۴,۷۱۹,۵	۷۵,۴۲۳	۹,۰۸۵,۶	۶۱,۷
۱۳۹۷	۱,۵۶۲,۶۴۳	۱۷,۹۲۵,۵	۸۶,۷۰۰	۱۲,۰۲۳,۱	۶۷,۱

^۱ آمار عملکرد سالانه ۱۳۹۸ صنعت بیمه، در گزارشات آماری بیمه مرکزی ج.ا.ا. تاکنون نهایی نگردیده است و به همین دلیل امکان بررسی عملکرد بیمه‌های مسئولیت در سال ۱۳۹۸ خصوصاً در اسفند ماه و از زمان همه‌گیری ویروس کرونا و در قیاس با اسفند ماه ۱۳۹۷ در صنعت بیمه امکان‌پذیر نمی‌باشد.

این رشته بیمه‌ای روند رو به رشدی را تجربه کرده است؛ به نحوی که پرتفوی بیمه‌های مسئولیت از مبلغ ۲۴۲۳ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۸۸ به مبلغ ۱۷۹۲۵ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۷ رسیده است که بیانگر افزایش ۷٫۴ برابری پرتفوی این رشته بیمه‌ای است. این میزان رشد در بیمه‌های آتش سوزی در همان برهه زمانی ۶ برابر، بیمه‌های باربری ۴٫۶ برابر، بیمه‌های حوادث ۴٫۴ برابر می‌باشد، این در حالی است که شروع فعالیت اصلی بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه ایران از دهه ۱۳۷۰ هجری شمسی است در حالیکه قدمت فعالیت سایر رشته‌های بیمه‌ای و حتی آتش سوزی به قدمت شرکت سهامی بیمه‌ایران بر می‌گردد. در مورد پرتفوی شرکت‌های بیمه در زمینه بیمه مسئولیت نیز به طور نمونه در شرکت بیمه ایران^۱ پرتفوی بیمه‌های مسئولیت که مشتمل بر مسئولیت حمل و نقل داخلی، مسئولیت شرکت‌های حمل و نقل بین‌المللی در حوزه CMR و FBL، مسئولیت حرفه‌ای پزشکان، مسئولیت پیمانکاران و سایر بیمه‌های مسئولیت است در سال ۱۳۷۶ در بیمه‌ایران مبلغ ۱۷ میلیارد ریال بوده است در حالی که پرتفوی همین رشته بیمه‌ای در بیمه ایران در پایان سال ۱۳۹۷ قریب به ۸۰۰۰ میلیارد ریال می‌باشد.

افزایش پرتفوی بیمه مسئولیت طی ده سال گذشته، ناشی از عوامل متعددی همچون توسعه کسب و کارها، آشنایی افراد زیان‌دیده به حقوق قانونی خود، تدوین قوانین و مقررات مشاغل و کسب و کارها در رابطه با مسئولیت اشخاص، شرایط اقتصادی، شرایط اجتماعی جامعه و... است. البته از سوی دیگر، همزمان با افزایش پرتفوی بیمه‌های مسئولیت، ضریب خسارت این رشته بیمه‌ای در همین دهه، از رشته‌های آتش سوزی، باربری و حوادث نیز بیشتر می‌باشد که مهمترین عامل افزایش خسارت را می‌توان رابطه مستقیم خسارت جانی در بیمه‌های مسئولیت با قانون مجازات اسلامی و پرداخت دیه به صورت یوم‌الاداء دانست، چرا که در حال حاضر نزدیک به ۶۰ درصد پرتفوی بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه را بیمه مسئولیت کارفرما درقبال کارکنان تشکیل می‌دهد که ماهیت حوادث این رشته بیمه‌ای، جبران صدمات جسمانی وارده به کارکنان می‌باشد. در هر صورت تغییرات زیاد بیمه‌های مسئولیت چه در بخش صدور و چه در بخش خسارت نشان از پویایی این رشته بیمه‌ای می‌باشد.

۶-۲- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر بیمه‌های مسئولیت

آثار بروز و شیوع ویروس کرونا در بیمه‌های مسئولیت را می‌توان به طور اجمالی به دو دسته کلی تقسیم نمود: ۱- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر عملکرد بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه ۲- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر صنایع و کسب و کارهای کشور و نقش بیمه‌های مسئولیت در حمایت از آنها.

^۱. دلیل ذکر آمار عملکرد بیمه‌های مسئولیت بیمه‌ایران آن است که در سال ۱۳۷۶ فقط ۴ شرکت بیمه دولتی در صنعت بیمه فعالیت می‌کردند و عملاً بخش خصوصی در صنعت بیمه هنوز حضور پیدا نکرده بود و علاوه بر آن بخش اعظم پرتفوی صنعت بیمه و قریب به ۶۰ درصد آن نزد شرکت بیمه‌ایران متمرکز بود.

۶-۲-۱- بررسی تأثیر شیوع ویروس کرونا بر عملکرد بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه و ارائه راهکارهای حمایتی

در خصوص تأثیر شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه کشور در حوزه بیمه‌های مسئولیت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف- تأثیر بر شرکت‌های بیمه

برای بررسی تأثیر شیوع ویروس کرونا بر بیمه‌های مسئولیت در مرحله اول نیاز به آمار و عملکرد صنعت بیمه از زمان شیوع ویروس کرونا و مقایسه آن با مدت مشابه سال قبل می‌باشد، تا بر مبنای عملکرد واقعی بتوان نسبت به تأثیر و تحلیل شیوع کرونا بر هر یک از موارد، اظهار نظر کرد، چرا که تأثیرپذیری رشته‌های بیمه‌ای از هر عامل برونی، بر اساس شاخص کاهش یا افزایش پرتقوی سنجیده می‌شود. با توجه به زمان شیوع ویروس کرونا در اوایل اسفند ماه ۱۳۹۸ در ایران و تعطیلی تدریجی کسب و کارها، شاید نتوان تحلیل درستی در این شرایط به خصوص به دلیل عدم استخراج آمار صنعت بیمه در بیمه‌های مسئولیت در این برهه از زمان ارائه نمود، اما شاید بتوان با ذکر مقایسه آماری هرچند محدود از شرکت بیمه ایران به عنوان بزرگترین شرکت بیمه کشور و دارا بودن قریب به ۳۵ درصد از سهم کل صنعت بیمه، چشم اندازی از موضوع را ارائه نمود.

جدول ۶-۲- مقایسه حق بیمه تولیدی ۹۷/۱۲/۱ تا ۹۸/۱/۲۰ با حق بیمه تولیدی ۹۸/۱۲/۱ تا ۹۹/۱/۲۰ در برخی رشته‌های بیمه مسئولیت در شرکت بیمه ایران

تغییرات درصد	حق بیمه ۹۸/۱۲/۱ تا ۹۹/۱/۲۰		حق بیمه ۹۷/۱۲/۱ تا ۹۸/۱/۲۰		مسئولیت‌های مدنی مشاغل
	مبلغ (ریال)	تعداد	مبلغ (ریال)	تعداد	
-۹۰٪	۵۳۷,۴۳۸,۱۳	۳	۸۷۵,۷۲۴,۲۲۷,۱	۶۹	استراحتگاه‌های ساحلی در قبال استفاده کنندگان
-۲۳٪	۴۸۹,۸۲۸,۶۷۵	۳۱	۷۴۶,۹۹۲,۹۸۸	۵۴	رستوران‌ها
-۷۵٪	۰۱۴,۰۶۷,۲۶	۲۲	۰۶۳,۸۹۷,۰۴۱,۱	۴۵۳	مدیران اردوگاه‌ها
-۵۲٪	۷۸۴,۸۲۴,۰۷۹,۱	۱۳	۷۷۳,۶۴۷,۲۳۹,۲	۴۵	مدیران و ناجیان استخرها
-۶۰٪	۸۲۷,۹۷۹,۱۹۱	۶	۸۷۵,۵۱۳,۴۷۷	۶۲	مدیران سینما
-۶۰٪	۲۷۹,۷۲۰,۲۸۹,۱	۶۱	۸۴۵,۷۰۳,۲۳۱,۳	۱۱۳	مدیران مراکز آموزشی
-۱۸٪	۶۸۰,۹۱۶,۷۱۴,۳	۱۰۷	۱۸۳,۶۹۳,۵۴۶,۴	۳۳۴	مدیران و مربیان مجموعه ورزشی
-۶۲٪	۴۹۲,۴۰۷,۴۲۲,۱	۹۴	۸۰۹,۲۹۵,۷۰۱,۳	۲۵۰	مدیران واحدهای اقامتی
-۸۲٪	۸۴۶,۸۰۱,۵۰	۶	۹۷۳,۰۲۲,۲۸۵	۲۳	مدیران و مربیان مهد کودکها

از زمان همه گیری ویروس کرونا و بر اساس عملکرد ۵۰ روزه بیمه‌های مسئولیت طبق جدول شماره ۲-۶، پر واضح است که کرونا توانسته است تأثیر زیادی در کاهش حق بیمه صادره ایجاد نماید. در برخی رشته‌ها

که در ایام تعطیلات عید می‌بایست با رونق بیشتری همراه باشند مانند استفاده از استراحتگاهها، مجموعه‌های تفریحی، ورزشی، آموزشی و..... به علت قرنطینه و شرایط این بیماری، گاه‌گاهش ۹۰ درصدی حق بیمه را در برخی از رشته‌های مسئولیت صادره داشته است. بنابراین همچنانکه بیان گردید؛ تعطیلی یا محدودیت فعالیت کسب و کارها از اسفند ماه ۱۳۹۸ کاهش محسوسی در پرتفوی و حق بیمه تعدادی از رشته‌های بیمه‌ای داشته‌اند، البته این کاهش پرتفوی، کل تاثیر پذیری این رشته‌های بیمه‌ای از کرونا نیست، زیرا به علت رابطه مستقیم بیمه‌های مسئولیت با قانون مجازات اسلامی، هر ساله با اعلام نرخ دیه توسط قوه قضاییه به تبع آن نرخ پایه محاسبه حق بیمه نیز تغییر می‌یابد که اگر این میزان افزایش دیه در آمار فوق لحاظ گردد (بیمه‌نامه‌های صادره سال ۱۳۹۹) عملاً میزان کاهش پرتفوی بیشتر خواهد شد.

تاثیر کاهش پرتفوی بیمه‌گران در صورت تداوم شیوع بیماری کرونا، شاید در کوتاه مدت زیاد محسوس نباشد ولی در بلند مدت می‌تواند تاثیر عمیقی بر عملکرد موسسه داشته باشد، کاهش صدور بیمه نامه، مانع از پرداخت خسارت‌های قبلی نمی‌گردد؛ لذا خسارت‌های معوق زمانی که به مرحله پرداخت می‌رسد با ورودی حق بیمه بیمه‌گران تناسب نخواهد داشت و عملاً بیمه‌گران با کاهش نقدینگی مواجه خواهند شد، این موضوع زمانی بیشتر اهمیت پیدا می‌کند که خیلی از بیمه‌گذاران خواهان تعویق اقساط حق بیمه یا تاخیر در پرداخت آن می‌گردند، علاوه بر آن هزینه‌های بیمه‌گران در بخش اداری و پرسنلی کماکان و بر اساس شرایط قبل، موجود و همین موضوع فشار مضاعفی را برای تامین نقدینگی ایجاد می‌نماید، لذا به نظر می‌رسد جهت برون رفت از وضعیت فعلی علاوه بر استراژی بیمه‌گران جهت مقابله با شیوع بیماری و جلوگیری از رکود صنعت، سهم اتکایی اجباری بیمه مرکزی کاهش یابد تا بیمه‌گران با نقدینگی بیشتر توان بهتری در مقابله با خسارت‌های احتمالی و جبران هزینه‌های اداری داشته باشند یا مهلت تسویه حق بیمه‌های اتکایی را با فرجه بیشتری از بیمه‌گران دریافت نمایند.

ب- تأثیر بر بیمه مرکزی ج.ا.ا.

هر گونه تاثیر کرونا بر عملکرد رشته‌های بیمه‌ای شرکت‌های بیمه، آثار مستقیمی بر بیمه مرکزی ج.ا.ا. دارد، سهم اتکایی اجباری کل شرکت‌های بیمه و سهم اعظم اتکایی اختیاری بیمه‌گران، حداقل در پذیرش اتکایی صندوق مقابله با تحریم توسط بیمه مرکزی انجام می‌شود؛ لذا هر گونه کاهش پرتفوی صنعت بیمه باعث کاهش سهم بیمه مرکزی از میزان سهم اتکایی می‌گردد، اما کاهش حق بیمه و مضاف بر آن مشارکت اتکایی در حوزه خسارت، کمتر بیمه مرکزی را دچار چالش و زیان می‌نماید چرا که حجم هزینه‌های پرسنلی و اداری بیمه مرکزی به نسبت حق بیمه‌های مکتسبه و خسارت‌های پرداختی ناچیز می‌باشد ولی این کاهش حق بیمه می‌تواند ضریب نفوذ صنعت بیمه را کاهش دهد، که برای بیمه مرکزی ناخوشایند خواهد بود،

بنابراین لازم است جهت جلوگیری از چالش آتی در این زمینه اقداماتی توسط بیمه مرکزی به عمل آید که در مباحث بعدی به آن اشاره می‌گردد.

ج- تأثیر بر شبکه فروش

بیش از ۹۰ درصد پرتفوی صنعت بیمه کشور توسط شبکه فروش بازاریابی و صادر می‌گردد، نقش و اهمیت شبکه فروش به عنوان بازوان توانمند بیمه‌گران بر کسی پوشیده نیست اما کاهش صدور بیمه نامه و پرتفوی مکتسبه، آثار و تبعات منفی زیادی بر شبکه فروش خواهد داشت و آن‌ها را با چالش‌های زیادی مواجه خواهد نمود که به تبع آن می‌تواند آثار خود را بر بیمه‌گران نمایان سازد، قریب به ۲۰۰ هزار نفر بصورت مستقیم و غیرمستقیم در شبکه فروش صنعت بیمه فعالیت می‌نمایند، فشار هزینه‌های اداری، بازاریابی و پرسنلی در این ایام بر شبکه فروش کاملاً نمایان می‌باشد، بخصوص این کاهش پرتفوی در بیمه‌های اتفاق بیفتد که دارای کارمزد ۲۵ درصدی همانند بیمه‌های مسئولیت باشد، بنابراین لازم است بیمه‌گران جهت حفظ توان شبکه فروش و کاهش درآمد و نقدینگی راه کارهایی در این زمینه بکار بگیرند، به نظر می‌رسند مهمترین و تاثیرگذارترین عامل در ایجاد انگیزه برای شبکه فروش ارائه تسهیلات جهت چرخش فعالیت کسب و کار و تامین هزینه‌های اداری و پرسنلی شبکه فروش باشد که این ارائه تسهیلات می‌تواند بر مبنای فعالیت سال گذشته نماینده و مبلغ باز پرداخت آن نیز بر مبنای میانگین کارمزد دریافتی در طی سال گذشته و یا سایر عوامل تاثیرگذار در باز پرداخت تعیین گردد. این مهم می‌تواند از منابع بیمه‌گران یا از بانک‌های طرف قرارداد با راهکارهای اطمینان بخش بازپرداخت انجام پذیرد.

۶-۲-۲- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر صنایع و کسب و کارهای کشور و نقش بیمه‌های مسئولیت در حمایت از آن‌ها

در خصوص تاثیر ویروس کرونا بر صنایع و کسب و کارهای کشور، مطالب و تحلیل‌های زیادی در مورد صنایع مختلف در ایران و جهان به رشته تحریر در آمده است و اقداماتی جهت برآورد و کاهش اثرات زیانبار آن بر اقتصاد، تدوین یا در مرحله اجرا می‌باشد. هدف این بخش نیز بررسی تاثیر کرونا بر صنایع مختلف نیست بلکه صرفاً بررسی صناعی خواهد بود که صنعت بیمه بتواند از آثار زیانبار این ویروس در جهت حمایت از بیمه‌گذاران آن صنایع بکاهد.

مهمترین خصیصه بیمه‌های مسئولیت با توجه به نقشی که در جبران خسارت وارده به اشخاص ثالث، در نتیجه فعل یا ترک فعل شخص بیمه‌گذار دارند عبارتند از:

۱- حمایت شغلی و به عبارت بهتر تأمین امنیت شغلی صاحبان مشاغل و کسب کار: زیرا زمانی که فرد یا افرادی در جامعه بر اثر مسئولیت مؤسسه‌ای دچار خسارت می‌شوند و این خسارت بعضاً چند برابر سرمایه یا درآمد مؤسسه می‌باشد، در صورت عدم وجود بیمه نامه، می‌تواند زمینه ورشکستگی آن مؤسسه را فراهم

نماید، بطور نمونه در یک پروژه ساختمانی فوت دو یا چند کارگر یا در یک کارگاه نجاری کوچک، قطع عضو یک کارگر شاغل در کارگاه با توجه به میزان دیه مقرر در قانون مجازات اسلامی می‌تواند امنیت شغلی کارفرما را به خطر بیندازد، لذا جبران خسارت توسط شرکت‌های بیمه می‌تواند ضامن بقاء و ادامه فعالیت کسب و کارها باشد.

۲- حمایت اجتماعی و اقتصادی بیمه‌های مسئولیت از افراد زیان‌دیده: در صورت بروز حادثه و عدم جبران خسارت توسط کارفرما به علت عدم پوشش بیمه‌ای یا محدودیت‌های سرمایه‌ای، تبعات آن گریبانگیر فرد زیان‌دیده یا وارث وی می‌گردد، پس عدم تمکن مالی کارفرما چالش‌هایی را در حوزه اجتماعی و فروپاشی اقتصادی خانوارها ایجاد کرده یا زمینه ایجاد فقر اقتصادی و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی را فراهم می‌کند.

۳- حمایت از تولید کنندگان کالا: بیمه‌گران در بخش بیمه مسئولیت کالا می‌توانند اطمینان خاطر را برای مصرف کنندگان از طریق پوشش بیمه کیفیت از محصول تولیدی را فراهم و زمینه فروش بیشتر کالا را مهیا نمایند، به وضوح این موضوع در حال حاضر نمایان است زیرا افراد جامعه، بیشتر تمایل به خرید کالاهایی دارند که بیمه‌گذاران (فروشنندگان کالا) پوشش بیمه‌ای محصول را برای آن خریداری نموده باشند، بطور نمونه افراد رغبت بیشتری به خرید آن دسته از عایق‌های رطوبتی دارند که دارای پوشش بیمه‌ای هستند چرا که وجود بیمه نامه اطمینان خاطر بیشتری برای مصرف کننده در جبران خسارت وارده دارد، بنابراین حمایت بیمه‌های مسئولیت از تولید کنندگان کالا باعث فروش بیشتر، توسعه فعالیت و زمینه اشتغال بیشتر را فراهم می‌نماید.

۴- احیای پروژه‌های کلان و ایجاد اشتغال پایدار: قریب به اتفاق پروژه‌های کلان از بودجه دولتی و توسط دستگاه‌های دولتی اجرا می‌گردند لذا هر گونه خسارت وارده در زمینه پروژه‌های کلان که در نتیجه قصور اشخاص مجری یا ناظر باشد ممکن است باعث تعطیلی کارگاه و بیکاری افراد شاغل به علت عدم وجود بودجه مجدد در کوتاه مدت گردد، لذا جبران این گونه خسارت‌ها توسط بیمه‌های مسئولیت می‌تواند به احیای پروژه، اشتغال پایدار در پروژه و در نهایت به توسعه اقتصادی کمک نماید.

با توجه به آنچه که بیان شد، به علت تنوع و گستردگی بیمه‌های مسئولیت قاعداً نحوه برخورد بیمه‌گر با بیمه‌گذاران یکسان نخواهد بود؛ زیرا بعضی از مشاغل بر اساس دستور ستاد ملی مبارزه با کرونا از دو ماه پیش تعطیل و تعدادی نیز با محدودیت مواجه گردیده‌اند، لذا بایستی متناسب با نوع رشته بیمه مسئولیت به موضوع نگرین شده و بیمه‌گران در راستای رسالت شغلی خود که حمایت از بیمه‌گذاران می‌باشد و بیمه مرکزی نیز به عنوان متولی و دستگاه ناظر صنعت بیمه، تمهیداتی را در جهت تسهیل امور بیمه‌گذاران و حمایت از آنان فراهم نمایند.

بر این اساس صنعت بیمه می‌تواند در جهت حمایت از بیمه‌گذاران موارد زیر را تحقق نماید:

۱- تعلیق مدت اعتبار بیمه نامه: تعدادی از بیمه‌گذاران بیمه‌های مسئولیت از روز اول تصمیمات دولت، تعطیل و عملاً هیچ ریسکی را در این ایام برای بیمه‌گران ندارند، بیمه مسئولیت مدنی مدیران ورزشی، مسئولیت مدنی مدیران و مربیان غریق نجات استخر و سونا، مدیران رستوران‌ها، هتل‌ها و هر مکانی که تجمع‌پذیری افراد در آن‌ها زیاد است از این قبیل مشاغل می‌باشند، بنابراین لازم است برای مدت تعطیلی این بنگاه‌ها، الحاقی تعدیل اعتبار بیمه نامه صادر و مدت تعلیق به مدت اعتبار بیمه نامه افزوده شود.

۲- تعویق اقساط حق بیمه: خیلی از بیمه‌گذاران در نتیجه تعطیلی یا محدودیت فعالیت با کمبود نقدینگی و منابع مالی مواجه خواهند شد، از طرف دیگر در صورت بروز حادثه برای بیمه‌گذارانی که با محدودیت فعالیت روبرو شده‌اند بر اساس شرایط قرارداد بیمه، بررسی و پرداخت خسارت با چالش مواجه خواهد شد، لذا بیمه‌گران بایستی برای بیمه‌گذارانی که با تعطیلی فعالیت مواجه شده‌اند فرجه پرداخت حق بیمه را متناسب با میزان تعلیق بیمه نامه، به تعویق انداخته و برای بیمه‌گذارانی که با محدودیت فعالیت مواجه شده‌اند نسبت به توافق جدید پرداخت اقساط، موافقت نماید تا چالش پرداخت حق بیمه برای بیمه‌گذاران مرتفع گردد.

۳- تخفیف در حق بیمه تمدیدی مشاغل با فعالیت محدود: خیلی از مشاغل با محدودیت فعالیت روبرو گردیده‌اند و به علت شرایط اقتصادی، خانوارها از مصرف کمی محصولات غذایی کاسته یا با زمینه رکود اقتصادی از خرید محصولات واسطه‌ای کاسته خواهد شد، این وضعیت باعث کاهش هزینه‌های جاری و ثابت بنگاه‌ها نمی‌گردد ولی میزان سودآوری آن‌ها را تقلیل می‌دهد؛ لذا بیمه‌گران می‌توانند در جهت حمایت از بیمه‌گذاران در زمان تمدید بیمه نامه، نسبت به تخفیف بیمه نامه برای آن دسته از بیمه‌گذارانی که دچار محدودیت فعالیت و رکود اقتصادی گردیده‌اند اقدام نمایند، این تخفیفات می‌تواند برای بیمه‌های مسئولیت حرفه‌ای نیز اعمال گردد، بطور نمونه خیلی از پزشکان و داندانپزشکانی که صرفاً در مطب فعالیت می‌نمایند؛ به علت تعطیلی یا محدودیت فعالیت، بیماران کمتری را معاینه و مداوا می‌نمایند لذا عملاً ریسک بیمه‌گران در مدت ایام تعطیلی یا محدودیت فعالیت کاهش می‌یابد ولی از طرف دیگر این قشر از بیمه‌گذاران از درآمد فعالیت خود محروم گردیده‌اند براین اساس بیمه‌گران می‌توانند این بیمه‌گذاران را از مزایای تخفیف تمدید بهره‌مند گردانند.

۴- تخفیف در حق بیمه برای مدافعان سلامت: خط مقدم مقابله با ویروس کرونا، کادر بهداشتی و درمانی کشور می‌باشد و به خاطر زحمات‌های شبانه روزی آن‌ها است که بیماری، کنترل و مدت زمان همه‌گیری بیماری کاهش و به تبع آن شرایط اقتصادی جامعه زودتر به شرایط معمول بر می‌گردد، این اقدام کادر

درمانی، باعث رونق مجدد اقتصاد و به تبع آن رونق صنعت بیمه می‌گردد، از طرف دیگر اقدامات کادر درمانی باعث کاهش خسارت بیمه‌گر خصوصاً در بیمه‌های زندگی می‌گردد چرا که با کاهش تعداد افراد فوتی به صنعت بیمه کمک کرده‌اند زیرا تعدادی از فوت شدگان ناشی از بیماری کرونا از کارکنان بخش دولتی و خصوصی هستند که دارای پوشش بیمه عمر به اشکال مختلف می‌باشند و به عبارتی ارائه این تخفیف در صدور بیمه نامه را می‌توان پاداش جلوگیری از کاهش یا توسعه خسارت برای کادر درمانی نامید.

۵- تخفیف در حق بیمه کسب و کارهای فعال در شرایط کرونایی: خیلی از شرکت‌های تولیدی به منظور جلوگیری از شیوع بیماری و در راستای مسئولیت‌های اجتماعی خود نسبت به راه اندازی خطوط تولید محصولات بهداشتی و حفاظت فردی فعالیت می‌نمایند که به نظر می‌رسد می‌بایست تخفیفات بیمه‌ای برای این دسته از بیمه‌گذاران که در جهت سلامت جامعه فعالیت می‌کنند در نظر گرفته شود.

۶- ایفای نقش بیمه‌گران در مسئولیت‌های اجتماعی: مسئولیت بیمه مرکزی ج.ا.ا. شاید از همه شرکت‌های بیمه سنگین‌تر باشد، چرا که هر گونه تاثیر بیماری کرونا بر کسب و کار بیمه‌ای، تاثیر مستقیم بر عملکرد بیمه مرکزی خواهد داشت، این تاثیر می‌تواند در کاهش درآمد اتکایی بیمه مرکزی یا ضعف در عملکرد مدیریتی در برخورد با این بیماری تلقی گردد؛ بنابراین بیمه مرکزی در این شرایط و در راستای وظایف حمایتی خود از بیمه‌گذاران و بیمه‌گران می‌بایست اعتباراتی را از منابع مالی خود که عملاً از حق بیمه‌های بیمه‌گذاران است هزینه نماید، این پرداخت هزینه‌ها در جاهایی می‌تواند صرف شود که شرایط بیمه نامه جوابگوی خسارت کامل بیمه‌گذاران نمی‌باشد، خصوصاً بیمه‌گذارانی که در خط مقدم مقابله با ویروس کرونا قرار دارند، که البته لازمه تحقق این هدف تعیین معیار و شاخص برای چگونگی پرداخت می‌باشد، علاوه بر آن هزینه‌های لازم تهیه و توزیع مواد بهداشتی و حفاظت فردی در بین بیمه‌گذاران نیز می‌تواند راهکار دیگر ایفای مسئولیت اجتماعی بیمه مرکزی ج.ا.ا. باشد؛ خیلی از شرکت‌های بیمه در ایفای مسئولیت اجتماعی خود از قبل پیش قدم بوده و فعالیت آن‌ها منشاء آثار خوبی بوده است لیکن در این مرحله و با این حجم از همه‌گیری بیماری کرونا، همت بلند بیمه‌گران را بیش از پیش می‌طلبد.

۶-۳- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر افزایش چالش‌های حقوقی بیمه‌های مسئولیت

با گذشت بیش از دو ماه از شیوع ویروس کرونا در کشور، تعطیلی برخی مشاغل و دور کار شدن کارکنان اما هنوز نحوه فعالیت این کسب و کارها با ملاحظه جلوگیری از شیوع هر چه بیشتر ویروس کرونا و نحوه جبران آسیب‌ها و خسارات احتمالی در شرایط شیوع این بیماری در هاله‌ای از ابهام قرار دارد؛ اگرچه هم‌اندیشی فعالان اقتصادی برای کاهش مخاطرات احتمالی برای کارکنان و نحوه رعایت پروتکل‌های بهداشتی در محافل

بخش خصوصی در جریان است. اما به علت فقدان یا عدم آگاهی افراد از قوانین مربوطه، اخیراً پرسش‌ها و ابهاماتی در خصوص بیمه‌های مسئولیت و پرداخت غرامت توسط شرکت‌های بیمه به وجود آمده است. به طور مثال یکی از مهمترین و رایج‌ترین ابهامات در زمینه بیمه‌های مسئولیت، موضوع مسئولیت کارفرما در قبال پرداخت هزینه‌های درمان یا دیه در صورت فوت (احتمالی) کارگران بر اثر بیماری کرونا است؛ بطوریکه رییس انجمن زغال سنگ ایران طی نامه‌ای به وزیر صنعت، معدن و تجارت، خواستار شفافیت در مسئولیت حقوقی و کیفری آسیب‌دیدگان بیماری کرونا در محیط کار شده است.^۱ البته در پاسخ به این سؤالات و ابهامات، اظهار نظراتی در این مدت زمان از سوی مسئولان و مدیران بیان شده است که در ادامه چند نمونه از آن‌ها بیان می‌شود:

۱- چنانچه کارگران و کارکنان بنگاه‌ها در اثر ابتلا به ویروس کرونا، بیمار، بستری، قرنطینه یا فوت شوند، تکلیفی بابت پرداخت دیه و مزد آنان در دوران بیماری بر عهده کارفرما نخواهد بود. همان‌طوری که سازمان بهداشت جهانی هم این بیماری را به عنوان پاندمی و جهان شمول اعلام کرده هر انسانی در هر مکانی در معرض ابتلا به این ویروس است و بنا به گفته مقامات کشوری حتی تا ۸۰ درصد جمعیت ایران هم احتمال ابتلا به بیماری کووید ۱۹ را دارند؛ لذا با توجه به ماده ۸۵ قانون کار، کارفرمایان در محیط کار، همانند سایر بخش‌های جامعه دستورالعمل‌های بهداشتی و اقدامات لازم برای ضدعفونی کردن محیط را انجام می‌دهند و به همین خاطر از باب ضمان و تسبیب مسئولیتی در قبال ابتلا به کرونا عهده‌دار نخواهند بود؛ بنابراین هراس افکنی و طرح موضوع انحرافی که در صورت ابتلای کارکنان یا فوت احتمالی نیروی کار، دیه آن به عهده کارفرما خواهد بود صحبتی عوامانه و فاقد مبنای قانونی و حقوقی است (حسین سلاح‌ورزی عضو هیأت رئیسه کانون عالی کارفرمایی ایران و رئیس اتاق بازرگانی).^۲

۲- با استناد به مواد قانونی، به نظر می‌رسد، بیماری کرونا، نه بیماری شغلی حین کار است و نه حادثه حین کار زیرا در هیچ یک از مقرره و الزامات، مفاد مذکور به طور مستقیم اشاره نشده است و بر اساس بررسی‌های به عمل آمده تا کنون دستورالعمل یا پروتکلی برای بیماری کرونا از سوی مراجع ذی‌صلاح بر اساس مقررات مذکور برای محیط کار صادر نشده است. بنابراین تا زمانی که دستورالعمل یا آئین‌نامه مشخصی از سوی مراجع ذی‌صلاح براساس قانون صادر نشده باشد، مقصر دانستن کارفرما دارای ابهام خواهد بود (معاون کسب و کار اتاق تهران).^۳

۳- کارفرما باید لوازم بهداشتی و پیشگیرانه را در اختیار داشته باشد؛ اگر کارگر از آن استفاده نکرد، کارفرما میرا می‌شود. در نهایت در مورد کارگرانی که در اثر ابتلا به کرونا فوت می‌کنند، امکان شکایت از کارفرما و صدور رأی علیه او برای پرداخت بخشی از خسارت دیه می‌تواند موضوعیت داشته باشد. کارفرما نیز الزاماً

^۱ <https://www.eghtesadonline.com/n/2C1k>

^۲ www.irna.ir/news/83737359/

^۳ <http://www.ieis.ir/fa/news/5274/?1>

نمی‌تواند از بیمه مسئولیت مدنی برای پرداخت خسارت دیه کارگران استفاده کند. بازرسان کار در این ایام باید در مورد فوت کارگران گزارش شفاف ارائه دهند. البته باید دقت کرد که اثبات اینکه بیماری از محیط کار گرفته شده یا بیرون کارگاه، سخت است اما مسلم است که بازرسان کار باید به محیط‌های کاری که کارگران کرونايي دارد، مراجعه کند و وسایل ایمنی و حفاظ بهداشت را در آن بررسی کند. در نهایت این مسئله به استنباط مراجع قضایی بستگی دارد که قصور را متوجه کارفرما بکند یا نه؟ اما به هر حال کارگری که هشت ساعت در محیط کار شاغل است، احتمال اینکه از محیط کار کرونا گرفته باشد، زیاد است. (حیدری دبیر اتحادیه پیشکسوتان جامعه کارگری).^۱

۴- مطالبه دیه از سوی کارمندان و کارگران به طرفیت کارفرمایان در صورت ابتلای ایشان به بیماری کرونا در محیط کار امکان‌پذیر می‌باشد، اگر در شرایط کار یعنی در زمانی که دولت اعلام اپیدمی کرد کارگران و کارمندان به کرونا مبتلا شوند، آنها حق دارند که از شرکت متبوع خود شکایت و درخواست دیه کنند (رئیس سابق کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی).^۲

با توجه به پرسش‌ها و ابهامات پیش آمده در مورد مسئولیت حقوقی کارفرما در مقابل کارگر در زمان شیوع ویروس کرونا و نقش بیمه مسئولیت در این زمینه و اظهار نظرهای ارائه شده، در ادامه به طور مختصر به بیان سه مسأله اصلی در مورد مسئولیت حقوقی افراد در زمان شیوع ویروس کرونا و پاسخ‌های آن می‌پردازیم:

۱- آیا دولت به عنوان حکمران، متولی اصلی سلامت جامعه است و مسئولیت تمامی ملت بر عهده دولت است؟

از آنجا که دولت متولی اصلی سلامت جامعه است و به عنوان حکمران، مسئولیت تمامی ملت بر عهده دولت است؛ چنین به نظر می‌رسد که باید در زمان شیوع بیماری‌هایی مانند بیماری کرونا، کلیه هزینه‌های مرتبط با آن را پذیرفته و پرداخت کند و نسبت به شیوع آن پیشگیری نماید و هر نوع مسئولیت کارگران بخش خصوصی در زمان بروز بیماری کرونا و ویروس، طبق اصل ۲۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران^۳ بر عهده دولت باشد. بنابراین دولت می‌بایست هزینه‌های مربوطه را از محل درآمدهای عمومی که در حساب‌های خزانه‌داری کل متمرکز است، به عموم مردم از جمله کارگران پرداخت نماید؛ اما اگر دولت کلیه هزینه‌های دوران بحران و هزینه پیشگیری و بهداشتی مربوط به بیماری کرونا و ویروس را به کارفرمایان پرداخت نموده و

^۱ . asriran.com/0031rR

^۲ <https://www.ilna.news>

^۳ اصل ۲۹ قانون اساسی ج.ا.ا: "برخورداری از تامین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کارافتادگی، بی‌سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح، نیاز به خدمات بهداشتی درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره، حقی است همگانی. دولت موظف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک یک افراد کشور تامین کند."

کارفرمایان آن را در اختیار کارگران قرار ندهند یا تجهیزات را در کارگاه فراهم نکنند، براساس قوانین، کارفرمای متخلف در قبال هرگونه خسارت از جمله فوت کارگر، مسئولیت حقوقی و کیفری دارد.

۲- آیا براساس الزامات قانونی، کارفرما در قبال هرگونه خسارت، از جمله فوت کارگر در بیماری کرونا مسئولیت حقوقی و کیفری دارد؟

قوانین کار و تأمین اجتماعی به عنوان قوانین آمره شناخته می‌شوند، از همین رو تأمین اجتماعی، مقررات حمایتی خاصی برای روابط کارگر و کارفرما وضع کرده است و قوانین کار در تأمین ایمنی محیط کار بسیار مؤثرند. قانون کار جمهوری اسلامی ایران نیز از این امر غافل نبوده و در فصل چهارم برای ابلاغ ضوابط ایمنی و اعتباردهی به ابلاغیه‌های وزارت بهداشت، وظایف کارفرما را در جهت ایجاد چنین شرایطی روشن ساخته است.^۱

کارگر و کارفرما بر مبنای قرارداد کار در مقابل یکدیگر دارای حقوق و تکالیفی هستند، لذا در صورتی که هر یک از کارگران و کارفرمایان در انجام تعهدات قراردادی خود تقصیر کند و به گونه ای موجب ورود ضرر و زیان مادی و معنوی به طرف دیگر یا اشخاص ثالث شوند، مطابق قانون دارای مسئولیت مدنی و کیفری بوده و ملزم به جبران خسارت‌های ناشی از آن خواهند شد. به عبارت دیگر باید گفت وقوع حادثه یا بیماری در کار صرفاً به معنای مقصر بودن کارفرما نیست و در برخی موارد ممکن است به دلیل تقصیر کارگران یا حوادث غیر مترقبه رخ بدهد. در صورت وقوع بیماری و حادثه ای اگر کارفرما بتواند رعایت ضوابط فنی و نظارت کافی بر کار را از جانب خود اثبات کند و همچنین دلایلی مبنی بر غیر طبیعی بودن یا سوء عمل کارگر ارائه کند، کارفرما از مسئولیت مبری می‌شود و کارگر و هر شخص دیگری که وقوع حادثه زیان بار قابل استناد به او باشد ملزم به جبران خسارت‌ها خواهد شد. مسئولیت کیفری حادثه، حسب نظر بازرسان کار یا کارشناسان رسمی دادگستری و بر اساس رأی قضایی بر عهده مقصر یا مقصرین حادثه است.

^۱ ماده ۸۵ - برای صیانت نیروی انسانی و منابع مادی کشور رعایت دستورالعمل‌هایی که از طریق شورای عالی حفاظت فنی (جهت تأمین حفاظت فنی) و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (جهت جلوگیری از بیماری حرفه‌ای و تأمین بهداشت کار و کارگر و محیط کار) تدوین می‌شود، برای کلیه کارگاه‌ها، کارفرمایان، کارگران و کارآموزان الزامی است. ماده ۹۱ - کارفرمایان و مسئولان کلیه واحدهای موضوع ماده ۸۵ این قانون مکلف هستند بر اساس مصوبات شورای عالی حفاظت فنی برای تأمین حفاظت و سلامت و بهداشت کارگران در محیط کار، وسایل و امکانات لازم را تهیه و در اختیار آنان قرار داده و چگونگی کاربرد وسایل فوق‌الذکر را به آنان بیاموزند و در خصوص رعایت مقررات حفاظتی و بهداشتی نظارت نمایند. افراد مذکور نیز ملزم به استفاده و نگهداری از وسایل حفاظتی و بهداشتی فردی و اجرای دستورالعمل‌های مربوطه کارگاه می‌باشند. ماده ۹۵ - مسئولیت اجرای مقررات و ضوابط فنی و بهداشت کار بر عهده کارفرما یا مسئولین واحدهای موضوع ذکر شده در ماده ۸۵ این قانون خواهد بود. هر گاه بر اثر عدم رعایت مقررات مذکور از سوی کارفرما یا مسئولین واحد، حادثه‌ای رخ دهد، شخص کارفرما یا مسئول مذکور از نظر کیفری و حقوقی و نیز مجازات‌های مندرج در این قانون مسئول است

۳- آیا بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان، خسارت های ناشی از بیماری کرونا را پرداخت می کند؟

در ماده یک قانون مسئولیت مدنی ایران آمده است: "هرکس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجاری یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می باشد." همچنین مواد ۳۲۸ تا ۳۳۵ قانون مدنی و مواد ۴۹۴ و ۵۰۶ قانون مجازات اسلامی نیز به قاعده اطلاق و تسبیب اشاره دارند که بر مبنای آن کسی که مباشرتاً یا تسبیباً موجب ضرر و صدمه دیگری شود، ضامن جبران خسارت های وارده می باشد.

بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان، صرفاً مسئولیت مدنی بیمه گذار یا عوامل اجرایی وی در قبال صدمات بدنی که به علت وقوع حادثه تحت پوشش بیمه در کارگاه (مکان فعالیت) به کارکنان وارد شود را جبران می کند.

حادثه، در شرایط عمومی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در مقابل کارگر نیز بدین شرح تعریف شده است: "هر نوع رخدادی که حین یا به مناسبت انجام فعالیت تحت پوشش بیمه در مدت بیمه اتفاق افتاده و موجب وارد آمدن صدمه بدنی به کارکنان یا فوت آنها شود."

طبق بند یک از ماده ۱۸ آیین نامه ۹۸ شورای عالی بیمه، پرداخت خسارت های ناشی از بیماری های شغلی که کارکنان به مرور زمان و متأثر از محیط کار مبتلا شوند صرفاً با رای دادگاه امکان پذیر است. بیماری هایی همچون آسم، ناشنوایی ناشی از کار، ضعف بینایی ناشی از کار، دیسک ستون فقرات و ... اما از آنجایی که بیماری کرونا به مرور زمان و به تدریج رخ نمی دهد در این تعریف نمی گنجد و دریافت خسارت های احتمالی ناشی از کرونا حتی با رای دادگاه از شرکت های بیمه بعید به نظر می رسد.

۴-۶- جمع بندی

تأثیر ویروس کرونا بر صنعت بیمه و به خصوص بر بیمه های مسئولیت بر کسی پوشیده نیست، اما به علت ارتباط صنایع با یکدیگر از جمله صنعت بیمه، می بایست بر چالش های احتمالی آن تنها با نگرش سیستمی و نه صرفاً دیدگاه جزیره ای چیره شد؛ در این بخش برخی از اقداماتی که توسط بیمه گران در راستای حمایت از بیمه گذاران و اقداماتی که صنعت جهت حضور فعال در این صحنه باید ایفاء نماید به اجمال بیان گردید که البته لازمه انجام این اقدامات، تغییر یا اصلاح قانون یا ضوابط بصورت فوری می باشد تا اثرگذاری آن کاملاً محسوس و در عمل بتواند مثمر ثمر واقع شود، شیوع این بیماری با توجه به رابطه ناگسستنی صنعت بیمه با کسب و کارها، اقدام موثر صنعت بیمه را می طلبد.

هم‌چنین، طبق قانون، در شرایط عادی موضوع کرونا جزو بیماری‌های ناشی از کار نبوده و حادثه کاری هم محسوب نمی‌شود و از همه مهمتر تشخیص علت و محل واگیری کارگر نیز به دقت امکان پذیر نمی‌باشد و در قانون هم به آن اشاره نشده است. از سوی دیگر ارگان‌های ذی‌ربط شفافیتی در خصوص مسئولیت حقوقی و کیفری اعلام ننموده و جایگاه قانونی دولت هم در این زمینه مبهم می‌باشد اما در هر صورت باید حقوق قانونی کارگران و بازماندگان متوفی ناشی از بیماری کرونا مشخص شود. بر این اساس از لحاظ حقوقی، موارد زیر برای بیمه‌های مسئولیت در شرایط شیوع کرونا قابل استنباط هستند:

۱- در صورت رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی از سوی کارفرما هیچ فعل یا ترک فعل زیان‌باری به عنوان یکی از ارکان مسئولیت اتفاق نیفتاده است که منجر به محکومیت کارفرما به پرداخت دیه و به تبع آن منجر به پرداخت دیه یا غرامت توسط بیمه مسئولیت کارفرما شود.

۲- رابطه سببیت بین فوت کارگر و فعل یا ترک فعل کارفرما وجود ندارد؛ چرا که فوت کارگر ناشی از ابتلا به ویروس کرونا بوده است نه فعل کارفرما و اساساً امکان اثبات این موضوع که کارگر قطعاً در محیط کار به این ویروس آلوده شده است یا خیر وجود ندارد حتی با فرض اینکه بتوان این موضوع را اثبات کرد دلیل بر مقصر بودن کارفرما نیست، کارفرما صرفاً می‌بایست دستورالعمل‌های بهداشتی را اجرا نماید و حتی در صورت کوتاهی یا تخطی از اجرای این دستورالعمل‌ها و در بدترین حالت ممکن به دلیل عدم رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی و به خطر انداختن سلامت جامعه مرتکب جرم از جنبه کیفری شده است که می‌تواند منجر به اعمال جرایم و یا تعطیلی کارگاه بنا به تشخیص بازرسان بهداشت محیط طبق ماده ۱۰۵ قانون کار شود و طبق قانون در چنین شرایطی کارفرما فقط مسئول پرداخت حقوق کارگران بیکار شده است.^۱

۳- حضور کارگران در محیط کار به اجبار نبوده بلکه بر اساس قرارداد فی مابین کارفرما و کارگر است و در صورت عدم تمایل کارگر به ادامه فعالیت در شرایط خطرناک فعلی، امکان فسخ قرارداد توسط کارگر یا تعلیق کلیه قراردادهای کار طبق ماده ۱۵ قانون کار توسط وزارت کار وجود دارد بنابراین در صورت ادامه اختیاری قرارداد توسط کارگر و تا زمان عدم اجرای ماده ۱۵ قانون کار توسط دولت نمی‌توان کارفرما را مسئول دانست.

۴- تا زمانی که قانون مشخصی در رابطه با قرنطینه یا تعطیلی بخش خصوصی و تعیین تکلیف قراردادهای کار و نحوه جبران ضرر و زیان‌های فعالان اقتصادی ناشی از این بیماری توسط مجلس تصویب و ابلاغ نگردد نمی‌توان از کارفرمایان بخش خصوصی انتظار داشت تا فعالیت اقتصادی خود را تعطیل کنند. در این شرایط می‌بایست با عنایت به اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها، به عدم امکان مطالبه دیه از کارفرما، به خصوص

^۱ <https://www.bimehsara.com>

کارفرمای بخش خصوصی نظر داشت، البته باید توجه داشت که در صورت وجود شرایط قانونی مبنی بر اعطای مرخصی استعلاجی، شرایط اندکی متفاوت با قبل خواهد بود. چرا که در این حالت، عدم موافقت کارفرما با مرخصی استعلاجی، نقض قانون و موجب ضمان خواهد بود.

۵- نکته دیگر آنکه در نظام قانونگذاری فعلی، آنچنان که باید در خصوص جلوگیری از شیوع بیماری‌های مسری از جمله کرونا، اقدامات تأمینی مناسبی دیده نمی‌شود، امری که همت نهاد قانونگذاری را در پیش‌بینی راهبردهای مناسب جلوگیری از شیوع بیماری‌های واگیردار بیش از پیش به ذهن متبادر می‌نماید.

۶- شیوع ویروس کرونا تجربه خوبی است برای برنامه‌ریزی آتی شرکت‌های بیمه جهت تبیین مقررات و دستورالعمل‌هایی برای ارائه بیمه‌نامه‌هایی که در شرایط مشابه بتواند پوشش مناسبی برای استفاده‌کنندگان از بیمه‌های مسئولیت داشته باشد.

۷- بیمه‌های انرژی

فاطمه عطاطلب^۱

مقدمه

علاوه بر نگرانی‌های بارز در مورد تهدید ویروس کرونا برای سلامتی افراد، نگرانی فزاینده‌ای در مورد تأثیر اقتصادی احتمالی این ویروس وجود دارد. بیمه‌گذاران در حال بررسی بیمه‌نامه‌های خود برای شناسایی پوشش‌های احتمالی و بیمه‌گران به دنبال ارزیابی میزان اکسپوزر احتمالی ویروس کرونا می‌باشند. جهت استخراج نفت، گاز، پالایش آنها و سایر کارخانجات جانبی که در فرایند تولید نفت و گاز احداث می‌شوند بیمه‌نامه‌ای تحت عنوان انرژی در صنعت بیمه مطرح است. خطرات ایجاد شده و خسارات به وجود آمده در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی چه در هنگام ساخت و چه در زمان بهره‌برداری توسط بیمه‌نامه انرژی تحت پوشش قرار می‌گیرند.

گسترش ویروس کرونا و تأثیر آن بر قیمت جهانی نفت می‌تواند منجر به ایجاد ریسک‌های اضافی در صنعت حمل و نقل دریایی شود. ویروس کرونا در حال حاضر بازارهای نفتی را تهدید می‌کند، زیرا تأثیر زیادی بر سطح تولید صنعتی چین و در نتیجه الزامات واردات نفت آن دارد. این امر در بازار جهانی نفت نیز اثرگذار است، زیرا فروش نفت خام کاهش می‌یابد و قیمت‌های پایه سقوط می‌کنند. طبیعی است هنگامی که قیمت نفت خام بی‌ثبات است، قیمت‌های حمل و نقل دریایی برای حمل نفت نیز همانند آن باشد لذا معامله‌گران نفت به دنبال جایی برای نگه داشتن نفت تازه تحویل شده (یا در حال تحویل) خود می‌گردند. این تحولات اخیر ممکن است پیامدهایی برای بازار بیمه دریایی داشته باشد، از جمله بیمه حمل و نقل دریایی، بیمه بدنه کشتی، بیمه مسئولیت معامله‌گران نفت، بیمه مسئولیت قانونی اجاره‌کنندگان و پوشش حمایت و غرامت. هدف از این بخش بررسی اثر کوید-۱۹ بر بیمه‌های حوزه نفت، گاز و پتروشیمی می‌باشد.

کشورمان با ۱۳۶ میلیارد بشکه ذخایر اثبات شده نفت، سومین و ۹۷۴ تریلیون فوت مکعب گاز طبیعی، دومین دارنده ذخایر انرژی در دنیاست. درآمدهای نفتی بخش عمده‌ای از درآمدهای کشور را تشکیل می‌دهند. نفت عمده‌ترین منبع درآمد ارزی کشور می‌باشد و حدود ۸۰ درصد از درآمدهای ارزی کشور و ۵۴٪ از درآمدهای بودجه عمومی کشور طی ۲۰ سال گذشته از طریق درآمدهای حاصل از صادرات نفت تأمین شده است که همین امر موضوع نفت را به یک موضوع اساسی و حیاتی برای کشور بدل نموده است. به طور کلی کاهش درآمدهای نفتی موجب نامطلوب شدن وضعیت ارزی کشور و در نتیجه کاهش واردات واسطه‌ای، افت تولید و نیز کاهش واردات سرمایه‌ای و کاهش سرمایه‌گذاری می‌شود. با توجه به روند توسعه اقتصاد

^۱ دانشجوی دکترای تخصصی بیم‌سنجی دانشگاه شهیدبهبشتی و مسئول میز تخصصی بیمه‌های انرژی پژوهشکده بیمه

جهانی در سال‌های اخیر، تقاضای جهانی محصولات نفتی، گاز و پتروشیمی در حال افزایش بوده است و کشور عزیزمان ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. این موضوع منجر به سرمایه‌گذاری‌های کلان در گسترش صنایع و تأسیسات حوزه‌های زیربنایی انرژی از جمله پالایشگاه‌های نفت، سکوهای گاز طبیعی مایع و مواد پتروشیمی شده است (حیدری و همکاران، ۱۳۹۶).

۷-۱- ریسک‌های موجود در حوزه عملیات نفت، گاز و پتروشیمی

ریسک‌های موجود در زنجیره عملیات صنایع نفت، گاز و پتروشیمی به شرح موارد زیر است:

اکتشاف، تولید، انتقال، ذخیره‌سازی نفت‌خام، پالایش، ذخیره‌سازی مایعات گازی و فرآورده‌ها، حمل و نقل نفت خام و فرآورده‌ها از طریق ریلی، جاده‌ای و دریایی، از حلقه‌های اساسی در زنجیره عملیات در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی می‌باشد که همواره با ریسک‌های جدی مواجه بوده و هست. از عدم اطمینان‌های مرتبط با عملیات توسعه و تولید، ذخیره‌سازی و انتقال نفت از میادین نفتی همگی از مصادیق انواع ریسک‌های موجود در زنجیره عملیات نفتی می‌باشد. به این موارد می‌توان ریسک‌های ناشی از تغییرات آتی قیمت نفت خام، استفاده از فناوری‌های نوین و مانند آن را نیز اضافه کرد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۶).

جهت پوشش ریسک‌های موجود در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، شرکت‌های بیمه طیف گسترده‌ای از پروژه‌های در حال انجام تا واحدهای در حال بهره‌برداری را در دو گروه عمده بیمه‌های ساحلی و فراساحلی پوشش می‌دهند.

بر اساس تبصره ۲ ذیل ماده ۱۰ آیین‌نامه شماره ۷۶ شورای عالی بیمه، بیمه‌های نفت و انرژی فعالیت‌های مختلف در زمینه پروژه‌های صنایع هیدروکربوری را تحت پوشش قرار می‌دهند که به دو نوع اصلی تقسیم‌بندی می‌شوند:

- بیمه‌نامه‌های بخش ساحلی که برای فعالیت‌های واقع در خشکی صادر می‌شود و عملیات مربوط به اکتشاف و استخراج نفت و گاز (شامل چاه‌ها، تأسیسات، عملیات و دستگاه‌های حفاری)، پالایشگاه‌های نفت، توسعه پالایشگاه‌های نفت، پالایشگاه‌های گاز، توسعه پالایشگاه‌های گاز، تأسیسات پتروشیمی در حال بهره‌برداری، ساخت و نصب تأسیسات نفت، گاز و پتروشیمی، کارخانه‌های تولید روغن موتور، مخازن نفت و خطوط لوله در حال بهره‌برداری را در بر می‌گیرد.
- بیمه‌نامه‌های فراساحلی برای پوشش خطرات فعالیت‌های دریایی (شامل چاه‌ها، تأسیسات، عملیات و دستگاه‌های حفاری دریایی)، ساخت سکوهای حفاری دریایی، بارگذاری جکت‌ها، Deckها و ... بر روی Barge و حمل و استقرار آن‌ها در محل نصب در دریا جهت ساخت سکوهای حفاری دریایی، بازسازی سکوهای حفاری

دریایی، سکوهای حفاری دریایی در حال بهره برداری، لوله گذاری در دریا و خطوط لوله در حال بهره برداری در دریا و سایر موارد مرتبط با عملیات اکتشاف و استخراج نفت و گاز در دریا صادر می‌شود.

برخی عناوین بیمه‌های حوزه انرژی عبارتند از:

- بیمه حفاری چاه‌های نفت و گاز در ساحل و یا فراساحل
- بیمه تمام خطر سکوهای نفتی
- بیمه تمام خطر اموال، ابزار و ماشین آلات موجود در ساحل و فراساحل
- بیمه تمام خطر لوله گذاری‌ها در بخش خشکی و فراساحل
- بیمه تمام خطر پالایشگاه‌ها
- بیمه تمام خطر کارخانجات و تأسیسات پتروشیمی
- بیمه تمام خطر تجهیزات حفاری
- انواع بیمه‌نامه‌های مسئولیت اعم از قانونی، قراردادی یا فنی
- بیمه آلودگی محیط زیست
- مسئولیت حقوقی شخص ثالث در قبال قراردادها
- بیمه محمولات و انبارداری
- بیمه عدم‌النفع
- بیمه تجهیزات زیر دریا
- بیمه بیرون کشیدن سکوی غرق شده.

این پروژه‌ها در زمان بهره‌برداری نیز به صورت سالیانه تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرند. پوشش حوادث طبیعی ناشی از اجرای کار در زمان نصب، مسئولیت در مقابل اشخاص ثالث، اموال مجاور، شکست ماشین‌آلات، عدم‌النفع ناشی از شکست ماشین‌آلات و غیره در شمول بیمه نفت و انرژی است. به دلیل رکود اقتصادی ناشی از ویروس کرونا (کویید-۱۹) و عرصه بیش از حد آن، قیمت نفت با تقاضای ضعیف روبرو شده است. به طور کلی بیمه‌گران در اقتصادهای نوظهور نفت‌خیز رشد قابل ملاحظه‌ای در درآمدهای ناخالص حق بیمه طی چند دهه گذشته داشته‌اند که ناشی از افزایش ریسک‌های بیمه‌پذیر است. با این حال، با توجه به کاهش قیمت نفت و چشم‌انداز رکود اقتصاد جهانی کویید-۱۹ انتظار می‌رود سرمایه‌گذاری به میزان قابل توجهی کاهش یابد. به این ترتیب ممکن است شرکت‌های بیمه نتوانند به رشد حق بیمه در سطوح تجربه شده قبلی دست یابند (بیزینس وایر، ۲۰۲۰).

ذخیره‌سازی مواد خام و فرآورده‌ای یکی از مراحل اصلی در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی است که ابزار اصلی این مرحله مخازن می‌باشند. مخازن با توجه به حجم قابل ملاحظه مواد خام و محصولات ذخیره شده همواره

آبستن خطرات خاص بوده و در صورت بروز خسارت، فجایع کم نظیری به بار خواهند آورد. یکی از مشکلاتی که این روزها گریبان گیر صنعت نفت شده است، کاهش قیمت آن است. در این شرایط به جای فروش سریع آن، معامله گران نفت ممکن است تصمیم بگیرند که نفت را نگه دارند و منتظر افزایش قیمت آن بمانند. یکی از راهکارهای بسیار متداول در هنگام رکود، اجاره تانکرها برای احتکار نفت خام است اما با این روش مشکلاتی برای آنها به وجود می‌آید که بر صنعت بیمه نیز اثرگذار خواهد بود. در ادامه این گزارش به این مطلب خواهیم پرداخت.

۷-۲- اثر نوسان قیمت نفت ناشی از ویروس کرونا بر کشتیرانی و بیمه

گسترش ویروس کرونا و تأثیر آن بر قیمت جهانی نفت می‌تواند منجر به ایجاد ریسک‌های اضافی در صنعت حمل و نقل دریایی شود. ویروس کرونا در حال حاضر بازارهای نفتی را تهدید می‌کند، زیرا تأثیر زیادی بر سطح تولید صنعتی چین و در نتیجه الزامات واردات نفت آن دارد.

ترس از تقاضای کمتر - از چین و سرانجام در سطح جهانی با افزایش تأثیر اقتصادی - باعث شده است که نفت خام به پایین‌ترین قیمت خود در بیش از یکسال گذشته برسد. در حال حاضر چین بزرگترین واردکننده نفت در جهان است. بر اساس گزارش اداره گمرک چین، در دسامبر گذشته حدود ۱۱ میلیون بشکه در روز - حدود ۱۰٪ کل تولید جهانی نفت - وارد این کشور شده است. به گزارش بلومبرگ، از آن زمان تقاضای نفت این کشور حدود سه میلیون بشکه در روز یا ۲۰٪ از کل مصرف کاهش یافته است.

این امر در بازار جهانی انرژی اثرگذار است، زیرا فروش نفت خام کاهش می‌یابد و قیمت‌های پایه سقوط می‌کنند. فروش محموله‌های نفتی آمریکای لاتین به تازگی متوقف شده است، در حالی که فروش نفت خام آفریقای غربی، که یک منبع سنتی برای پالایشگاه‌های چینی است، کند شده است.

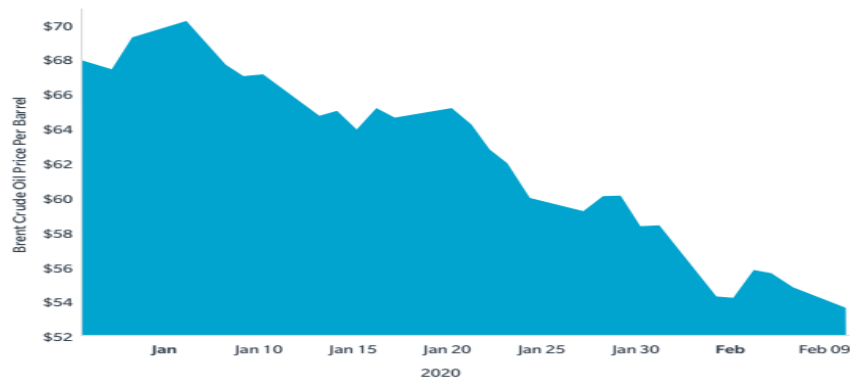
این تغییرات به طور فزاینده‌ای در بازارهای معاملات نفت منعکس می‌شود و بازار آتی بار دیگر به حالت بازار خوش‌بینانه یا کونتانگو^۱ کنار می‌رود و نگرانی‌هایی را در بازار بیمه دریایی ایجاد می‌کند (مارش، ۲۰۲۰).

¹ Contango

وضعیتی در بازار آتی است که در آن قیمت قراردادهای آتی بیشتر از قیمت‌های جاری بازار برای دارایی پایه باشد.

نمودار ۷-۱- نوسان قیمت نفت خام برنت در ژانویه و اوایل فوریه ۲۰۲۰

کونتانگو چیست؟

سرمایه‌گذاران قراردادهای آتی را خریداری می‌کنند که انتظار می‌رود بازار آزاد آتی یا قیمت "نقطه‌ای" در زمان تحویل بالاتر از قیمت توافق شده در قرارداد آتی باشد- از این طریق معمولاً سرمایه‌گذاران هنگام فروش کالای خود سود به دست می‌آورند.

افزایش تدریجی و طولانی مدت قیمت‌ها، معیار بازار است- وضعیتی که غالباً آن را "بازار بدبینانه"^۱ توصیف می‌کنند. با این حال، هنگامی که حوادثی رخ می‌دهد که باعث کاهش تقاضا می‌شود، هیچ تضمینی وجود ندارد که قیمت نقطه‌ای آتی بالاتر از زمان تحویل باشد.

هنگامی که یک بازار به طور غیرمنتظره‌ای ضعیف شده است- به حدی که انتظار می‌رود قیمت بازار کالا در تحویل پایین‌تر از زمانی باشد که در قرارداد آتی توافق شده است به آن "کونتانگو" گفته می‌شود. نفت خام کالایی است که به طور گسترده در بازارهای آتی جهانی مورد معامله قرار می‌گیرد. بازار بزرگ کونتانگو آخرین بار در ژانویه ۲۰۱۵، هنگامی که قیمت نفت خام برنت به زیر ۵۰ دلار کاهش یافت، در حالی که فقط چند ماه قبل از آن حدود ۱۰۰ دلار بود، مشاهده شد.

در سال ۲۰۲۰، قیمت نفت از هفته دوم ژانویه در روند نزولی شدید قرار داشته است. معیار واسطه‌ای غرب تگزاس برای قیمت‌های نفت خام ایالات متحده نزدیک به ۲ درصد کاهش یافت و به ۴۹/۴۲ دلار در هر بشکه در بورس کالای نیویورک رسید که کمترین میزان آن در حدود ۱۳ ماه گذشته است. قرارداد معاملات آتی پنجمین کاهش هفتگی خود را آغاز می‌کند. هر بشکه نفت برنت، معیار معاملات آتی بین‌المللی، در بورس ICE لندن با ۲ درصد کاهش به ۴۹/۴۲ دلار در هر بشکه رسید.

¹ Backwardation

موقعیتی که در آن قیمت آتی کالا یا ارز، بالاتر از قیمت آتی آن است.

در نتیجه، سرمایه‌گذاران، معامله‌گران و/یا سرمایه‌داران آنها که "راهبرد خرید"^۱ خریداری کرده‌اند ممکن است ناگهان بازار خود را در "کوتانگو" پیدا کنند. هنگام رسیدن تاریخ تحویل، اگر آنها سعی کنند که نفت خریداری شده خود را بفروشند، ممکن است با ضرر قابل توجهی روبرو شوند. به جای فروش سریع آن، معامله‌گران نفت ممکن است تصمیم بگیرند که نفت را نگه دارند و منتظر افزایش قیمت آن بمانند. اما با این روش مشکلاتی برای آنها به وجود می‌آید:

۱. در این مدت معامله‌گران، نفت را در کجا نگه می‌دارند؟

۲. اگر در خرید نفت طبق قرارداد آتی، معامله‌گر نیاز به تأمین مالی از بانک‌ها یا مؤسسات دیگر داشته باشد، آیا این سرمایه‌داران از خطرات ناشی از ذخیره طولانی مدت نفت خام در دریا آگاه هستند؟ یکی از جذابیت‌های قرارداد آتی این است که تا تاریخ تحویل، خریدار فاقد کالا است و نیازی به نگرانی در مورد ذخیره آن نیست. پس از رسیدن تاریخ تحویل، این دارایی آنها می‌شود تا زمانی که آن را بفروشند. طبیعی است هنگامی که قیمت نفت خام بی‌ثبات است، قیمت‌های حمل و نقل دریایی برای حمل نفت نیز همانند آن باشد (همانطور که طی چند هفته گذشته مشاهده شد). معامله‌گران نفت به دنبال جایی برای نگه داشتن نفت تازه تحویل شده (یا در حال تحویل) خود می‌گردند. این امر اغلب باعث ایجاد یک تقاضای نامرئی می‌شود: معامله‌گران نفتی، نفتکش‌های بیکار را برای ذخیره نفت خود اجاره می‌کنند و صاحبان کشتی راهی ارزان برای استفاده از تانکرهای خود پیدا می‌کنند، فقط کشتی را لنگر می‌زنند و کشتی‌های غیرفعال را برای استفاده به عنوان واحدهای ذخیره‌سازی شناور ارائه می‌دهند.

این تحولات اخیر ممکن است پیامدهایی برای بازار بیمه دریایی داشته باشد، از جمله بیمه حمل و نقل دریایی، بیمه بدنه کشتی، بیمه مسئولیت معامله‌گران نفت، بیمه مسئولیت قانونی اجاره‌کنندگان و پوشش حمایت و غرامت.

۷-۲-۱- بیمه حمل دریایی

نفت خام، مایع نیست- آن تعلیق^۲ ترکیبات بی‌شماری از هیدروکربن‌ها در میان چیزهای دیگر است و اگر برای مدت طولانی ذخیره شود، نفت خام دست نخورده شروع به ته نشین شدن می‌کند.

هیدروکربن‌های سنگین‌تر (مانند قیر) ته نشین و تجمع می‌شوند در حالی که هیدروکربن‌های سبک‌تر (مانند اتان و متان) به سمت بالا می‌روند و در صورت امکان، به صورت بخار از نفت خام فرار می‌کنند، به این ترتیب، نفت خام شروع به تخریب می‌کند. این امر می‌تواند منجر به ادعاهای خسارت کیفیت و کسری^۳ در

¹ Long

² suspension

³ Shortage

نتیجه ایجاد رسوب بیش از حد (لجن) در انتهای بار شود که غیرقابل پمپاژ خواهد بود و منجر به باقی ماندن محموله روی عرشه کشتی می‌شود.

تانکرهای نفتی که به عنوان واحدهای ذخیره‌سازی مورد استفاده قرار می‌گیرند در شرایط لنگر انداختن در معرض شرایط آب و هوایی قرار دارند. در بسیاری از مناطق، تغییرات زیادی بین دمای روز و شب وجود دارد که ممکن است منجر به از بین رفتن محموله به دلیل تخلیه گاز (از انتشار گازها به اتمسفر) شود. این امر ممکن است باعث "کسری بار" شود، زیرا حجم محموله روی عرشه به دلیل تغییر دمای ثابت به آرامی کاهش می‌یابد. هرچه نفت برای مدت بیشتری نگه داشته شود، میزان خسارت احتمالی آن بیشتر خواهد بود. صاحبان نفت یا افراد مسئول آن باید بررسی کنند که آیا ریسک‌های کسری یا تخریب محصول بر اساس شرایط بیمه حمل و نقل دریایی^۱ تحت پوشش قرار می‌گیرد، که در اغلب موارد این‌گونه نیست.

اختلاط یا "آمیختگی"^۲ محموله‌ها در دریا طبق کنوانسیون بین‌المللی ایمنی جان اشخاص در دریا^۳ مجاز نیست، اما ممکن است به طور تصادفی اتفاق بیفتد و منجر به ادعای خسارت در مورد تخلیه بار "غیراستاندارد"^۴ شود. با نگرانی‌های بین‌المللی در مورد مبدأ محموله‌های نفتی به دلیل تحریم‌های بین‌المللی، هرگونه آمیختگی، اثبات این که محموله در مبدأ از نظر قانونی سالم بوده به ویژه در مناطقی که ممکن است محموله‌های نفتی تحریم باشند، سخت‌تر می‌شود. با هرگونه انتقال محموله بار بین کشتی‌های دریایی، این خطر آمیختگی و آلودگی بیشتر می‌شود. بیمه‌نامه‌های دریایی معمولاً در رابطه با مناطق تحریم شده، اشخاص یا فعالیت‌هایی که باید مورد بررسی قرار گیرند، مستثنی هستند.

۷-۲-۲- معامله‌گران و سرمایه‌گذاران آنها

اگرچه ممکن است به طور کلی صحیح باشد که مسئولیت ناشی از یک رویداد آلودگی در دریا بر عهده اپراتور کشتی^۵ است (که معمولاً چنین است - به عنوان مثال بر اساس کنوانسیون مسئولیت مدنی)، اما در برخی از حوزه‌های قضایی^۶ مشخص نیست که مسئولیت صریح بر روی اپراتورهای کشتی همواره اعمال شود. این امر به ویژه در کشورهایی مانند آمریکا که قوانین مربوط به مسئولیت نشت نفت دریایی تا حدودی متفاوت است، صادق است.

اگر نشت‌های بزرگ نفتی از کشتی‌ای که درگیر ذخیره نفت است رخ دهد، معامله‌گران نفت و/یا سرمایه‌داران آنها که به عنوان مالک نفت شناخته می‌شوند ممکن است اقداماتی را انجام دهند. آنها حداقل می‌توانند

^۱ Marine Cargo insurance

^۲ Blending

^۳ Convention for the safety of life at sea

^۴ Off spec

^۵ Vessel operator

هر واحد کسب و کار که مسئول هزینه‌های عملیاتی، تعمیرات و درآمد کشتی باشد. اپراتور ممکن است صاحب کشتی باشد یا نباشد.

^۶ Jurisdiction

متحمل هزینه‌های دفاعی شوند، حتی در بعضی از حوزه‌های قضایی نیز ممکن است مسئولیت‌پذیر باشند. با کمال تعجب، بیشتر معامله‌گران و بانک‌های تأمین‌کننده آنها به دنبال پوشش بیمه مسئولیت معامله‌گران نفت هستند.

۷-۲-۳- بیمه بدنه کشتی

در طی دوره رکود اقتصادی قبلی و رکودهای حمل و نقل در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰- زمانی که بسیاری از تانکرها اغلب ماهها و گاهی سال‌ها بیکار بودند- هنگامی که کشتی‌ها دوباره فعال شدند، مشکلات زیادی به وجود آمد. خسارت‌هایی به ناوگان کشتی (به دلیل رسوب بیش از حد و تخریب) و ماشین‌آلات (که برای بیکار ماندن برای مدت طولانی طراحی نشده بودند) وارد شد. موتورهای اصلی و کمکی‌ها معمولاً هنگامی که کشتی‌ها دوباره شروع به کار می‌کنند، مشکلات را آشکار می‌کنند. محموله‌های نفت که مدت طولانی حمل می‌شوند نیز می‌توانند صدمات قابل توجهی به مخازن موجود در آن وارد کنند. برخی از مواد تشکیل‌دهنده طبیعی نفت خام مانند سولفید هیدروژن ممکن است به ویژه به دلیل اثرات خورنده آنها مضر باشد، نگهداری در دوره‌های طولانی می‌تواند به لوله‌ها و پمپ‌هایی که با آنها تعامل دارند آسیب برساند. نسبت سولفید هیدروژن در نفت خام ذخیره شده بسته به مکانی که از آن حفاری شده، به طور قابل توجهی متفاوت است. در اکثر مکان‌ها نسبتاً کم (بین ۰.۲٪ - ۰.۴٪) است اما به عنوان مثال نفت و گاز استخراج شده از چاه‌های قزاقستان حاوی سولفید هیدروژن بسیار بیشتری (گاهی اوقات بیش از ۱۰٪) است.

ایجاد "لجن" محموله در قسمت زیر مخازن بار، که در مدت طولانی ذخیره‌سازی نفت فراساحلی به وجود آمده، می‌تواند باعث ایجاد مشکلاتی برای فعالیت مجدد تانکرها برای استفاده عادی پس از آن شود و نیاز به تمیز کردن قابل توجه و گرانی دارد.

بیمه‌گران بدنه در طی رکودهای حمل و نقل قبلی آموخته‌اند که عملیات شستشوی نفت خام و سیستم‌های گاز بی اثر^۱ پس از عدم تحرک طولانی در معرض خرابی قرار می‌گیرند و تمیز کردن گسترده مخزن در واقع می‌تواند به مخازن آسیب برساند.

همانطور که قبلاً نیز اشاره شد، تغییر دما در داخل و اطراف کشتی ممکن است منجر به خالی شدن مخازن یا برعکس ایجاد فشار شود. در صورت عدم رعایت دقیق مراحل تخلیه مطبوع، خطر انفجار افزایش می‌یابد زیرا مخلوط هوای خارجی با گاز ناشی از محموله می‌تواند یک ترکیب بسیار انفجاری ایجاد کند.

ریسک‌پذیری سنتی در بدنه شامل انتقال کشتی به کشتی نفت ذخیره شده بین تانکرها است. چنین عملیاتی که دو یا چند کشتی بسیار به هم نزدیک می‌شوند، می‌تواند در شرایط خاص آب و هوایی و دریایی و ریسک‌های تصادم بسیار خطرناک باشد- در نتیجه ریسک آسیب به بدنه کشتی و مسئولیت احتمالی آن

¹ Inert gas

نسبت به کشتی دیگر (با فرض اینکه مسئولیت بدنه کشتی اول تحت پوشش بیمه بدنه قرار دارد) افزایش می‌یابد.

قرارداد استراحت^۱ بلندمدت تانکر با محموله در عرشه یکی دیگر از نگرانی‌ها است زیرا آب و هوای دوره‌ای و شرایط دریایی ممکن است این کشتی‌ها را در معرض فشارهای غیرمعمول در سیستم‌های لنگرگاه خود قرار دهد. اگر کشتی شناور باشد، خطرات ناشی از عدم فعالیت طولانی مدت ماشین‌های آن باعث ایجاد مشکلات دیگری می‌شود. جاهایی که کشتی‌های ذخیره لنگر انداخته‌اند یکی دیگر از عوامل مهم است، مانند این که مکان‌های آرام ممکن است خطر تصادم کمتری را به همراه داشته باشد در مقابل فاقد خدمات کافی نجات افراد و نجات کشتی در دریا در نزدیکی خود هستند.

۷-۲-۴- پوشش حمایت و غرامت (پی اند آی)

استفاده از تانکرها به عنوان واحدهای ذخیره سازی شناور معمولاً نشان‌دهنده یک تغییر مادی در اطلاعات است بنابراین کلوپ پی اند آی باید فوراً از چنین برنامه‌ای آگاه شود. بیمه‌گران می‌توانند این را یک تغییر مادی در اطلاعات تلقی کنند و طبق "مقررات" می‌توانند به دنبال اعمال حق بیمه، شرایط یا فرانشیز باشند. همچنین ممکن است نگرانی‌های مربوط به مدیریت ریسک وجود داشته باشد که باید با کلوپ مذاکره شود. در شرایط بسیار ویژه، مدیران کلوپ می‌توانند ورود^۲ را لغو کنند. سفرهایی دریایی کمتر می‌تواند خطر پی اند آی را کاهش دهد. تا حدودی این استدلال قانع کننده است اما سایر عوامل نیز باید مورد توجه قرار گیرد. منافع مسئولیت حمل و نقل به دلیل کسری یک نگرانی اساسی است و اکسپوژر تنها با طول مدت ذخیره افزایش می‌یابد و همچنین مسئولیت احتمالی، در برخی از حوزه‌های قضایی اپراتور کشتی ممکن است به دلیل کسری بار جریمه شود. مسئولیت احتمالی آلودگی محموله‌ها یکی دیگر از ریسک‌هایی است که مالکان کشتی (و کلوپ‌های پی اند آی^۳ آنها) با آن مواجه می‌شوند. مسئولیت آلودگی تهدید دائمی برای تانکرهای باربر است و استفاده طولانی مدت از کشتی‌ها برای ذخیره نفت فقط می‌تواند خطر بروز یک رویداد آلودگی را که اتفاق می‌افتد یا ناشی از حوادث دیگر (مانند تصادم یا شکستن شناور در هوای بد یا زمین گیری) است، افزایش دهد و اگر انتقال کشتی به کشتی انجام شود، خطرات ناشی از آلودگی بیشتر افزایش می‌یابد. اشتغال طولانی مدت تانکرهای نفتی به عنوان واحدهای ذخیره‌سازی شناور ممکن است منجر به اختلافات در توافق‌نامه قرارداد اجاره کشتی شود.

در صورت ادامه وضعیت بازار کونتانگو یا حتی بدتر شدن آن در طی دوره اجاره، اجاره‌کنندگان ممکن است به دنبال تمدید دوره اجاره باشند ولی مالکان کشتی ممکن است قبول نکنند در این صورت باید یک مکان

¹ Lay up

² Entry

³ Protection and Indemnity (P&I)

جدید برای نفت ذخیره شده پیدا شود. حتی اگر صاحب کشتی موافق تمدید دوره اجاره باشد، ممکن است ریسک‌های مرتبط با انبار طولانی مدت ذخیره نفت تشدید شود به گونه‌ای که ممکن است نیاز به استفاده از پوشش کرایه حمل، هزینه معطلی برای تخلیه و دفاع در صورت خریداری آن باشد.

اجاره‌کنندگان کشتی ممکن است غالباً صاحب نفت باشند اما گاهی اوقات آنها ممکن است اجاره‌کنندگان وسایل حرفه‌ای باشند و هیچ‌گونه حقوق مالکیتی در مورد نفت ذخیره شده در کشتی‌های مذکور نداشته باشند. در چنین شرایطی اجاره‌کننده (که به عنوان واسطه بین صاحب کشتی و صاحب بار فعالیت می‌کند) ممکن است در صورتی که نفت ذخیره شده آسیب ببیند یا اگر کشتی به وسیله آن آسیب ببیند، مسئولیت‌های احتمالی برای مالک کشتی و مالکین بار پیدا کند. بنابراین اجاره‌کنندگان کشتی می‌توانند به طور جدی بیمه مسئولیت قانونی اجاره‌کنندگان را خریداری نمایند و در صورت امکان، اطمینان حاصل کنند که چنین بیمه‌ای در این شرایط مسئولیت‌های آنها را پوشش می‌دهد. بیماری ویروس کرونا یک ضرورت مهم بهداشت عمومی جهانی است که تأثیر آن هنوز در حال آشکار شدن است. (مارش، ۲۰۲۰).

۷-۳- اثر ویروس کرونا بر حق بیمه صنعت نفت، گاز و پتروشیمی

بر اساس پیش بینی ام.ام. بست پیش‌بینی کاهش تقاضای نفت به کاهش تولید ناخالص داخلی (GDP) کشورهای نفتی منجر شده که ممکن است به کاهش رشد صنعت بیمه در آنها منجر شود. اثر مستقیم نوسانات قیمت نفت به صورت مستقیم خصوصاً در بیمه‌های نفت و انرژی و باربری مشخص است. مثلاً در بیمه‌های باربری با کاهش قیمت نفت، ارزش محموله‌های نفتی پایین آمده و بنابراین میزان حق بیمه‌های مرتبط با آنها نیز کم می‌شود.

به نظر می‌رسد با افت قیمت نفت و کاهش حق بیمه واصله از این صنعت، شرکت‌های بیمه برای جذب پرتفو و جلب رضایت بیمه‌گذاران خود، آمادگی خوبی برای پذیرش انواع ریسک و ایجاد تعهداتی که از سوی عاملان صنعت نفت و گاز بر ایشان دیکته شده است از خود نشان می‌دهند. یکی از نتایج این رغبت بیش از اندازه در وصول سهم هر یک از بیمه‌گران از بازار نفت و گاز و رقابت‌های غیراصولی بیمه‌گران، کاهش نرخ حق بیمه‌ها و به تبع آن بالا رفتن نسبت خسارت را موجب می‌شود که این امر مطمئناً بقای بسیاری از شرکت‌های بیمه در این عرصه را به خطر خواهد انداخت. قیمت نفت و گاز بر صنایع مربوط به خود اثر عمده‌ای دارند. یکی از این صنایع، صنعت بیمه و شرکت‌هایی است که خدمات بیمه‌گری ارائه می‌دهند. کمترین تأثیر آن اثر سوئی است که روی ساز و کار انتقال ریسک نمود پیدا کرده و بیشترین تأثیر بر میزان پرتفوی و درآمد صنعت بیمه است. بنابراین، مهم است که بیمه‌گران در شرایط فعلی استحکام و وحدت عمل بیشتری از خود نشان دهند، با رسم توافقات داخلی و استانداردسازی تعهدات خود کنترل حداقلی بر میزان

لطماتی که بازار نفت می‌تواند بر این صنعت وارد آورد، داشته باشند. دستاورد هدایت صحیح این ناوگان، می‌تواند تغییر اوضاع به نفع صنعت بیمه و موفقیت بلند مدت آن باشد (دنیای اقتصاد، ۱۳۹۹).

۷-۴- جمع بندی

سقوط قیمت نفت اثری آبخاری بر سیستم می‌گذارد و موجب می‌شود تا زنجیره‌ای از اتفاقات اجتناب‌ناپذیر و گاه غیرقابل پیش‌بینی برای زنجیره‌های تأمین صنعتی و همچنین در سراسر زنجیره ارزش رخ بدهد. این امر منجر به تغییر در هزینه‌یابی و زمان‌بندی پروژه‌های در حال انجام و پیشنهادی در پروژه‌های مهندسی، تأمین تجهیزات و ساخت می‌شوند (گلوبال دیتا، ۲۰۲۰).

تحولات اخیر ناشی از کوید-۱۹ ممکن است پیامدهایی برای بازار بیمه دریایی داشته باشد، از جمله بیمه حمل و نقل دریایی، بیمه بدنه کشتی، بیمه مسئولیت معامله‌گران نفت، بیمه مسئولیت قانونی اجاره‌کنندگان و پوشش حمایت و غرامت (P&I). تمرکز این بخش بر حوزه بیمه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی بوده است. این صنایع در بسیاری از موارد با بیمه‌نامه‌های تمام خطر پیمانکاران و تمام خطر نصب، بیمه سازه‌های تکمیل شده، انواع بیمه‌های مسئولیت و ... تحت پوشش قرار می‌گیرند که اثرات ناشی از کوید-۱۹ بر این رشته‌ها در بخش‌های قبل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. لذا در این بخش اثرات ناشی از کوید-۱۹ بر حوزه انرژی که از کاهش قیمت نفت نشأت گرفته است مورد بررسی قرار گرفت. کاهش قیمت نفت موجب می‌شود معامله‌گران نفت به دنبال ذخیره کردن و عدم فروش آن باشند. این امر در طولانی مدت موجب وارد شدن آسیب به بدنه کشتی، ماشین‌آلات، آلودگی محیط زیست، تخریب نفت و کسری بار و بیمه مسئولیت ناشی از آن خواهد شد.

فصل سوم:

تاثیر شیوع ویروس کرونا بر مدیریت شرکتهای بیمه

مقدمه

در بخش دوم این گزارش اثرات شیوع اپیدمی کوید ۱۹ بر رشته‌های بیمه‌ای مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. علاوه بر این اثرات، شیوع این بیماری تاثیر ویژه‌ای بر بیمه‌گرانی دارد که انتظار می‌رود با درخواست‌ها و دعاوی خسارت زیادی ناشی از شیوع ویروس کرونا در رشته‌های مختلف مواجه شوند. از طرف دیگر، ایجاد تعادل میان نیاز به انجام فعالیت‌ها در مراکز تماس و کانال‌های ارتباطی شرکت‌های بیمه با تغییر سریع به سمت دورکاری نیروی کار، چالش دیگری است که بیمه‌گران با آن درگیر بوده و هستند.

هم‌چنین، به دلیل مشکلات اقتصادی پدیدآمده برای بسیاری از مردم و عدم حصول درآمد در یکی دو ماه اخیر، میزان فروش بیمه (حتی بیمه‌های اجباری) کاهش زیادی داشت و برآوردهای شرکت‌های بیمه را دچار تغییراتی کرد. از طرفی هم به دلیل مقررات محدودیت رفت‌وآمد و مسدود شدن راه‌ها و نیز تعطیلی بسیاری از کسب‌وکارها، خسارات کمتری در بسیاری از رشته‌های بیمه‌ای رخ دادند که بروز هم‌زمان این دو وضعیت، ابهاماتی را برای صنعت پدید آورده است. به علاوه، تعطیلی نمایندگی‌ها و کارگزاران فروش، مشکلاتی را برای آن‌ها و نیز برای شرکت‌ها به وجود آورد و در مجموع، تغییرات و تلاطمات حاصله، آثاری را برای اداره بیمه‌گران پدید آورده است. لذا در این بخش از گزارش، آثاری که پاندمی کرونا بر وضعیت شرکت‌های بیمه داشته، مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱- وضعیت شبکه فروش و مدیریت منابع انسانی

شاهین طیار^۱

مقدمه

به نظر می‌رسد شیوع بیماری کرونا از دو طریق شبکه فروش صنعت بیمه را تحت تأثیر قرار داده است: (۱) فعالان بخش صدور، بازاریابی و فروش صنعت بیمه که عموماً، مبنای کسب درآمد ایشان بر اساس حجم فروش بیمه‌نامه تعیین می‌گردد، از تغییرات تحمیل شده بر بازار بیمه که منجر به کاهش حق بیمه تولیدی کل صنعت می‌شود متأثر می‌گردند. اینگونه تأثیرات بیشتر از سمت تقاضای بازار بیمه نشأت می‌گیرد و در اختیار شبکه فروش و بازاریابی صنعت بیمه (حداقل در کوتاه مدت) نمی‌باشد. برای مثال کاهش حجم مبادلات تجاری، خواه ناخواه روی تقاضای بیمه‌نامه باربری نیز تأثیر می‌گذارد. در گزارش حاضر این تأثیرات "تأثیرات غیر مستقیم شیوع بیماری کرونا بر شبکه فروش" نامیده می‌شود. اما شیوع بیماری کرونا به صورت مستقیم نیز بر شبکه فروش صنعت بیمه اثرگذار است؛ (۲) با فرض اینکه بیمه‌گذاران همچنان قصد خرید بیمه‌نامه را داشته باشند و تقاضای بیمه تحت تأثیر بحران کرونا قرار نگرفته باشد، ممکن است انتخاب کانال فروش بیمه تحت تأثیر شرایط فاصله‌گذاری اجتماعی قرار گیرد و در این شرایط، تقاضای بیمه‌گذاران به سمت کانالهای عرضه دیجیتال یا کانالهایی که از نظر دسترسی مطلوبیت بیشتری داشته باشند، هدایت می‌شود. در گزارش حاضر این تأثیرات "تأثیرات مستقیم شیوع بیماری کرونا بر شبکه فروش" نامیده می‌شود.

در بخش حاضر، آثار غیر مستقیم شیوع بیماری کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش در قالب ابعاد بلندمدت و فوری تأثیرگذار بر مدیریت شرکت‌های بیمه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه، آثار مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکت‌های بیمه شامل کاهش تعداد درخواست‌های خرید و اختلال در کار شبکه‌های نمایندگی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در انتهای بخش نیز، با نگاهی به وضعیت شبکه فروش بیمه در ایران و مقایسه حجم فروش اجزاء شبکه فروش بیمه، راهکارهای پیشنهادی ارائه شده است.

^۱ مسئول میز تخصصی مطالعات مدیریتی پژوهشکده بیمه

۱-۱- آثار غیر مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکت‌های بیمه

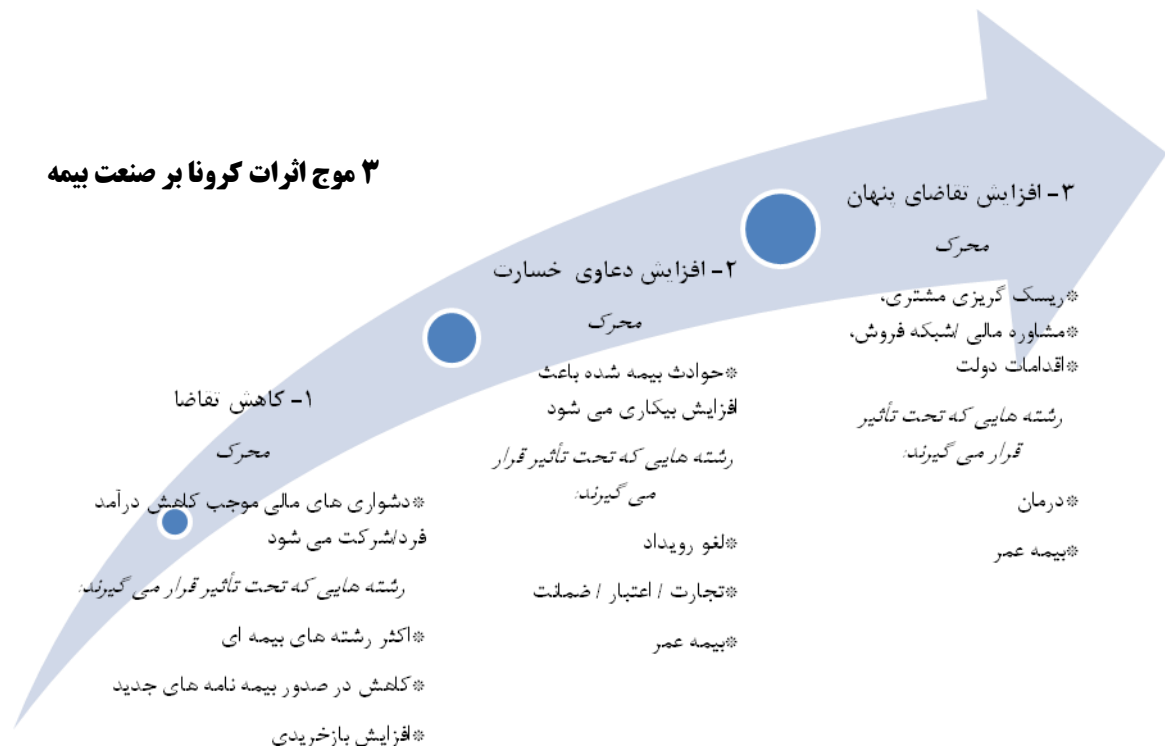
ویروس کرونا با سرعت بسیار زیاد و در سطح وسیعی از شرق به غرب جهان گسترش یافته است. این ویروس که از اواخر سال ۲۰۱۹ در چین ظهور یافت، در فوریه / مارس ۲۰۲۰ به اروپا رسیده، و اکنون آمریکای شمالی را درگیر کرده است. اینکه تا چه حد به سایر نقاط جهان آسیب خواهد رساند هنوز هم مشخص نیست. هنگامی که ما به واکنش بیمه‌گران در گوشه و کنار مختلف دنیا نگاه می‌کنیم، مرحله‌ای که در آن قرار دارند تابعی است از مکان جغرافیایی آنها و اینکه تا چه حد از زمان شیوع ویروس در کشور آنها گذشته است. بدیهی‌ترین موضوع، تأثیر ناگهانی و چشمگیر ویروس در نحوه عملکرد و حجم عملکرد بیمه‌گران (به همراه انواع مشاغل وابسته به آنها شامل نمایندگان و کارگزاران) بوده است. شرکت‌های بیمه مجبور شده‌اند تقریباً کل کار خود را به کار از راه دور منتقل کنند، در حالی که با افزایش قابل توجهی در دعاوی خسارت مواجه شده‌اند (Stephanie K. Jones, 2020). از آنجا که سیاست‌ها و استراتژی‌های شرکت‌های بیمه در مواجهه با این وضعیت، استراتژی‌های مدیریت منابع انسانی آنها شامل کارکنان بخش فروش، فنی، ستادی و... را تحت الشعاع قرار می‌دهد، همه آثار تحمیلی از این دست را می‌توان جزء آثار غیر مستقیم لحاظ نمود.

بر اساس گزارشی تحلیلی از نحوه تأثیر بیماری کرونا بر بخش‌های مختلف بخش بیمه در آسیا و اقیانوسیه، بیماری همه گیر کرونا تقریباً در همه بخش‌های اقتصادی تأثیر عمده داشته و بیمه‌گران نیز از این قاعده مستثنی نیستند. در حالی که دولت‌ها با قرار گرفتن در کنار آنها به عنوان بیمه‌گرهای آخر، آسیب‌ها را محدود می‌کنند، ارزش بازار بیمه‌های آسیایی آسیب دیده است. از آنجا که همه گیری هنوز در حال آشکار شدن است، در حال حاضر مشتریان بیشتر به جای اینکه به طور جدی ادعای خسارت کنند، بر حفظ سلامتی خود متمرکز هستند. اما، با بهبود شرایط بهداشتی و اجتماعی، انتظار می‌رود تأثیر اساسی در عملکردهای بیمه‌گری بیمه‌گران روشن‌تر شود. (Oliverwyman, 2020)

در حالی که پیامدهای احتمالی کرونا در حال آشکار شدن می‌باشد، بیمه‌گران باید با تسریع در دیجیتالی شدن عملیات خود و برنامه‌ریزی برای فرصت‌های کسب و کاری در آینده، برای آینده آماده شوند. برای انجام این کار به طور مؤثر، ابتدا باید تأثیر احتمالی این بیماری روشن شود. انتظار می‌رود که رشته‌های مختلف کسب و کار بیمه با گذر زمان به درجات مختلفی متأثر شوند و تأثیر مستقیم تا حد زیادی در سه موج تجربه شود. در وهله اول، تقاضای خرید در بیشتر رشته‌ها کاهش می‌یابد، زیرا مشتریان بالقوه درآمد خود را از دست می‌دهند و دچار مشکلات مالی می‌شوند. در فاز دوم، دعاوی خسارت ناشی از حوادث بیمه پذیری که از بیماری همه گیر ناشی می‌شود، افزایش خواهند یافت. این امر روی رشته‌هایی از جمله تجارت / اعتبار / ضمانت، بیمه عمر و لغو رویداد تأثیر خواهد گذاشت. البته دعاوی خسارت در برخی رشته‌های اشخاص

احتمالاً کاهش خواهد یافت. موج سوم می‌تواند شامل افزایش تقاضا برای محصولات بیمه باشد: پس از همه‌گیری، مردم به احتمال زیاد نسبتاً ریسک‌گریز می‌شوند و برای محافظت از خود بیمه تهیه می‌کنند. (شکل زیر را مشاهده نمایید) (Oliverwyman, 2020)

نمودار ۱-۱- نحوه تأثیر بیماری کرونا بر بخشهای مختلف بخش بیمه در آسیا و اقیانوسیه

(منبع: (Oliverwyman, 2020))

برای روشن‌تر شدن موضوع، در ادامه، آثار غیرمستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکتهای بیمه در دو گروه آثار بلند مدت و کوتاه‌مدت تشریح می‌گردد.

۱-۱-۱- ابعاد بلندمدت تاثیرگذاری بیماری کرونا بر مدیریت شرکت‌های بیمه

به طور کلی شیوع کرونا باعث بحث مجدد در مورد اینکه بیمه دقیقاً چه نقشی در جهان در حال تغییر و بی‌ثبات ما باید داشته باشد شده است. بخش بیمه در این مدت چالش برانگیز حمایت بسیار خوبی را از مشتریان و کسب و کارها خواهد داشت. اما مسئله اختلال در کسب و کارها، این سؤال را به ذهن متبادر می‌کند که چگونه می‌توان ریسک‌های اساسی ساختاری و اجتماعی را کاهش داد. بیمه‌گران چگونه می‌توانند چنین بیمه‌نامه‌هایی را قیمت‌گذاری کنند و مشتریان با توجه به هزینه قابل پرداخت چقدر تمایل به این پوشش‌ها دارند؟ دولت‌ها در کجای معادله قرار می‌گیرند؟ در ایالات متحده، این یک بحث آشنا در زمینه سیل، به خصوص در فلوریدا و تگزاس است. دولت از طریق برنامه ملی بیمه سیل، پوشش اولیه را تأمین

می‌کند، اما محدودیت‌هایی را در اختیار شما قرار می‌دهد و سپس بیمه‌گران تخصصی، مجدداً تا حدود معینی، پوشش اضافی را تأمین می‌کنند. این بدان معنی است که در نهایت دولتها (ایالتی و فدرال) در مواردی که منجر به فاجعه می‌شود، بستر حمایتی را فراهم می‌کنند. اما دولتها فقط یک پوشش کلی را ارائه می‌دهند و با لحاظ محدودیت‌هایی در پوشش‌ها می‌توانند در مقابل ریسک‌های غیر قابل قیمت گذاری که سودآوری تجاری آن بسیار ناچیز است دوام بیاورند. ارائه پوشش بیمه‌ای برای بیماری‌های واگیر مانند کرونا هم ممکن است غیرقابل قیمت گذاری باشد و یا خیلی گران تمام شود. صنعت بیمه در گذشته خود را خلاق و پاسخگو نشان داده است و شکی وجود ندارد که دوباره این کار را انجام خواهد داد. بیمه سایبر نیز هنگام ظهور برای اولین بار بسیار گران به نظر می‌رسید، اما پاسخ این بود که محدودیت‌هایی را برای ارزان تر شدن آن ایجاد کنیم. شاید ما الگوی مشابهی را در اینجا ببینیم: بیمه‌گرانی که پوشش بیماری‌های همه گیر را به صورت مجزا ارائه می‌دهند یا سوار بر محصولات جدید، اما با پارامترهای خاص، و قیمت متناسب با آن. در نهایت، حق انتخاب پوشش‌ها به هر شکلی که ارائه شود، در اختیار خریداران خواهد بود. اطمینان از درک مشتری از نحوه مدیریت ریسک‌های تجاری و ارزیابی اشتباهی ریسک آنها در زمینه استفاده از پوشش بیمه یا گزینه‌های دیگر مدیریت ریسک برای کسب و کارهای بزرگ یا کوچک در آینده بسیار مهم است. (Laura J Hay, 2020)

تأثیر دیگری که این بیماری همه گیر ممکن است داشته باشد این است که بیمه‌گران و تنظیم کننده‌ها (ناظران بیمه‌ای) نگاهی عمیق‌تر به برنامه‌ریزی ادامه کسب و کار خود داشته باشند. هیچ کس نمی‌توانست اندازه و مقیاس این وضعیت را پیش‌بینی کند، اما با این وجود تلاش برای بقای کسب و کار، همه اذهان را به خود معطوف خواهد کرد. تاب آوری عملیاتی برای مدتی تحت کنترل رادارهای تنظیم کننده بوده است اما اکنون درست در مرکز دید آنها خواهد بود. و همه یک تست استرس زنده را طی می‌کنند که از آن می‌توان درس‌های بسیاری را فرا گرفت. (Laura J Hay, 2020)

۱-۱-۲- ابعاد فوری تأثیرگذاری بیماری کرونا بر مدیریت شرکت‌های بیمه

همه مباحث بخش پیشین جزء حوزه‌های مهمی است که با شیوع ویروس کرونا مورد توجه قرار گرفته‌اند و لازم است تا در برنامه‌ریزی‌های آتی مد نظر قرار گیرند. در حال حاضر، در تعداد زیادی از کشورها، بیمه‌گران در تلاش هستند تا از مردم خود، مشتریان، شبکه‌های فروش و شرکای خود حمایت کنند، زیرا آنها با مسائل حادی دست و پنجه نرم می‌کنند. (Laura J Hay, 2020)

بیماری کرونا صنعت بیمه را از چند طریق تحت تأثیر قرار داده است. از مسائل مربوط به مدیریت منابع انسانی و امور اداری تا ملاحظات خدمات مشتری و مباحث مالی. اما برخی از موضوعات کلیدی وجود دارد که بیمه‌گران با آنها مواجهند و اقدامات عملی خاصی نیز جهت مقابله با این مسائل قابل انجام است.

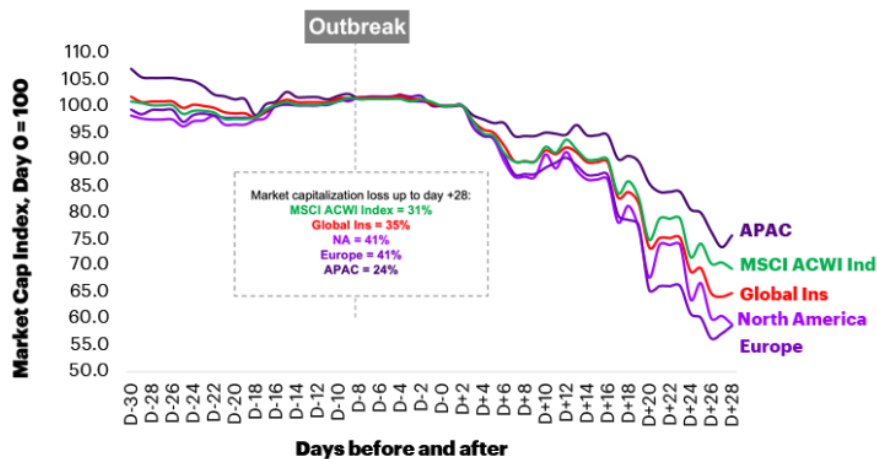
بیمه‌گران در حال دست و پنجه نرم کردن با آثار شیوع بیماری کرونا در چند جبهه مختلف هستند. از یک سو به عنوان بیمه‌گر باید مطالبات و خسارات ناشی از کرونا را به بیمه‌گذاران پرداخت کنند، از سوی دیگر به عنوان کارفرما باید چالش‌های مرتبط با منابع انسانی خود را مدیریت کنند و در نهایت به عنوان مدیران فعال در حوزه مالی باید چالش‌های مربوط به سرمایه‌گذاری شرکت را مدیریت کنند و با توجه به رکود بازارهای سرمایه، بهترین گزینه‌های سرمایه‌گذاری را انتخاب کنند تا مانع از لطمه دیدن ارزش شرکت خود شوند.

بیماری همه گیر کرونا یک شرایط اورژانسی در وضعیت بهداشت جهانی به وجود آورده که در طول نسل‌های بشری بی نظیر است و در حال حاضر اقتصاد جهانی را مختل کرده و آینده میلیاردها دلار سرمایه را با تردید مواجه ساخته است.

این بحران با مقیاس وسیع‌تر جهانی و سریعتر از سایر بیماری‌های پاندمی و شوک‌های اقتصادی به بیمه‌گران ضربه می‌زند. هزینه‌های عملیاتی به دلیل مدیریت بحران در حال افزایش است، در حالی که حق بیمه در بسیاری از رشته‌های بیمه‌ای کاهش می‌یابد. به عنوان مثال:

- ✓ تقاضای خرید جدید در بیمه‌های اتومبیل کاهش می‌یابد زیرا افراد به دلیل رعایت فاصله اجتماعی کمتر رانندگی می‌کنند.
- ✓ بازده سرمایه‌گذاری به دلیل عدم ثبات در بازارهای مالی تحت فشار است.
- ✓ متوسط کاهش ارزش بازار شرکت‌های بیمه در جهان در یک ماه اخیر ۳۵٪ بوده است.
- ✓ متوسط کاهش ارزش بازار شرکت‌های بیمه در اروپا و آمریکای شمالی در یک ماه اخیر ۴۱٪ بوده

است. (Accenture, 2020)

نمودار ۱-۲- ارزش بازار شرکت‌های بیمه در بخش‌های مختلف جهان در روزهای قبل و بعد از شیوع کرونا

(منبع: (Accenture, 2020))

با این حال، فوری‌ترین نگرانی بیمه‌گران محافظت از سلامت و ایمنی کارکنان و همکاران شبکه فروش به ویژه نمایندگان و کارگزاران فروش است. قطعاً سلامت و ایمنی کارکنان شبکه فروش به اندازه حفظ و استمرار کسب و کار اهمیت دارد. از سوی دیگر لازم است تا برای بیمه‌گذارانی که خدمات بیمه‌ای را از شبکه فروش دریافت می‌کنند، تدابیری اندیشیده شود. بنابراین شرکت‌های بیمه برای بازنگری و به روزرسانی برنامه‌های مدیریت بحران خود و تصمیم‌گیری در مورد نحوه ادامه عملیات بازاریابی و فروش با حداقل اختلال ممکن برای مشتریان، به چالش کشیده می‌شوند. اگر چنانچه بیمه‌گران قبلاً این کار را نکرده‌اند، باید برای ایجاد هماهنگی در واکنش سازمان به این شرایط، ایجاد تیم‌های تصمیم‌گیری اضطراری چند وظیفه‌ای، تنظیم پروتکل‌های جدید ایمنی و اطمینان از اقدام سریعتر را در دستور کار قرار دهند. همچنین باید یک سیستم جامع ارتباطی برقرار شود تا کارمندان، شبکه فروش و مشتریان به طور کامل در مورد وضعیت برنامه‌های ادامه فعالیت شرکت و دستورالعمل‌های مربوط به ایمن ماندن شخصی آگاه شوند. (Fintextra, 2020)

با توجه به سهم بالای بیمه شخص ثالث در حق بیمه تولیدی کشور، یکی از مهمترین شرایط ویژه‌ای که در داخل کشور بر میزان تقاضای بیمه مؤثر بوده است تصمیم‌گیری برای عدم ضرورت تمدید بیمه‌نامه‌های شخص ثالث دارندگان وسایل نقلیه تا پانزدهم اردیبهشت بوده است که در کنار سایر محدودیتهای ذکر شده در بخش‌های دیگر گزارش حاضر، از مصادیق اثرات غیر مستقیم کرونا بر شبکه فروش صنعت بیمه می‌باشد.

۱-۲- آثار مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکتهای بیمه

در این بخش از گزارش، آثار مستقیم کرونا را در دو حوزه منابع انسانی و شبکه فروش شرکتهای بیمه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۲-۱- آثار مستقیم کرونا بر مدیریت منابع انسانی شرکتهای بیمه

نگرانی‌های به وجود آمده ناشی از تهدید سلامت کارکنان از یک سو و محدودیتهای ناشی از فاصله‌گذاری اجتماعی و الزام کارکنان شرکتهای بیمه به دورکاری یا کاهش ساعات کاری و تغییر روال کاری ایشان، مدیریت بهینه منابع انسانی را با چالش‌هایی مواجه کرده است. ابهام در آینده شغلی و امنیت شغلی کارکنان بر انگیزه ایشان اثرات منفی خواهد گذاشت. از سوی دیگر مدیریت عملکرد کارکنان به دلیل تغییر روال‌های کاری با مشکل مواجه شده است. برای مثال شاخص‌های ارزیابی عملکردی که تا پیش از این مبتنی بر حضور کارکنان بود، اکنون و با استفاده از دورکاری متحول شده است.

تغییر در شرایط کاری کارکنان می‌تواند فرصتهایی را نیز به همراه داشته باشد. برای مثال بیمه‌گران می‌توانند برنامه‌ریزی و آموزش را برای پیش‌بینی یک دوره طولانی مدت احتمالی برای فاصله‌گذاری اجتماعی شامل چگونگی حفظ ارتباط واسطه‌ها با مشتریان، چگونگی مراجعات و نحوه خدمت‌رسانی به مشتریانی که ممکن است فشار مالی را تجربه کنند انجام دهند. با ابزارهای دیجیتالی مناسب، این دوره می‌تواند دوره‌ای برای برنامه‌ریزی بهره‌وری، آموزش و دستیابی به گروه‌های ذینفع شرکت، واسطه‌های مناسب و مشتریان جدید باشد. در مواقع عدم اطمینان و فشار مالی، به نظر می‌رسد که برای فعالان صنعت بیمه و صنعت گسترده‌تر خدمات مالی، حفظ ارتباطات و جایگاه از اهمیت زیادی برخوردار است. (Clive Buesnel, 2020)

پس از گذشت این بحران، تیم مدیریت ریسک هر شرکت بیمه باید ارزیابی کند که با چه سرعت و اثر بخشی قادر به پاسخگویی بوده‌اند. آنها همچنین باید اقدامات دیگری را برای انطباق سازمانهایشان جهت مقاوم‌تر شدن مشخص نموده و برای مواجهه با حوادث آتی، انجام دهند. (Clive Buesnel, 2020)

اما از آنجا که مهمترین اثر کرونا بر مدیریت منابع انسانی را می‌توان در اجبار شرکتهای بیمه برای بکارگیری روش‌های دورکاری در نظر گرفت، ادامه بخش حاضر به شرایط دورکاری در صنعت بیمه پرداخته می‌شود.

الف) استفاده از دورکاری به عنوان راهکاری دیجیتال

در حالی که این شرایط بحرانی دائمی نیست و شرکتهای بیمه بحرانهای قبلی را با مقاومت و نبوغ پشت سر گذاشته‌اند، ما در حال حاضر شاهد یک واکنش قاطع در صنعت هستیم. بیمه‌گران سازمان‌های خود را با

استفاده از دورکاری با فن آوری‌های دیجیتال و یک برنامه ارتباطات استراتژیک برای حفظ بقای کسب و کار و حفظ سلامت کارمندان و شرکای خود توانمند می‌سازند.

(ب) شرایط لازم برای استفاده از دورکاری

یکی از بزرگترین چالش‌ها، فراهم آوردن ترتیبات کاری جایگزین برای کارمندان شرکت بیمه در صورت لزوم برای محافظت از کارکنان و انطباق با محدودیت‌های احتمالی دسترسی به دفتر است، همه این اقدامات در عین اطمینان از استمرار کسب و کار و جلوگیری از لطمات احتمالی به ادامه فعالیت‌های شرکت باید انجام شود.

تأکید بر تلاش برای مهار شیوع کرونا ممکن است به معنای ایجاد امکان دورکاری برای کارکنان شرکت بیمه باشد (از کارکنان اداری تا اکچوئری، بازاریابی و فروش، صدور و خسارت و...). بیمه‌گران باید اطمینان حاصل کنند که آیا کارمندان می‌توانند به پرونده‌های لازم دسترسی پیدا کنند و کارهای خود را از راه دور به انجام رسانند. علاوه بر این، ممکن است لازم باشد مدیران امنیت اطلاعات (CISO) پروتکل‌های جدید امنیت سایبری تدوین کنند تا امکان تبادل ایمن اطلاعات محرمانه در بین کارکنان شاغل در خارج از دفتر فراهم شود.

بسیاری از سازمان‌ها برای رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی، سیاست‌هایی را در مورد دسترسی از راه دور انجام می‌دهند. با حرکت شرکت‌ها به سمت پروتکل‌های از راه دور، مدیران فناوری اطلاعات، مدیران فناوری و مدیران امنیت اطلاعات (CISO) باید اطمینان حاصل کنند که کارکنان خارج از شرکت به قابلیت‌های فناوری زیر دسترسی دارند:

- یک لپ تاپ یا رایانه شخصی، ترجیحاً از تجهیزات مورد تایید توسط شرکت
- یک شبکه خصوصی مجازی برای اتصال ایمن و از راه دور به نرم افزارها و برنامه‌های مهم کاری
- ابزارهای کار مشترک برای کمک به اشتراک گذاری صدا، فیلم و صفحه نمایش
- یک تیم پشتیبانی IT کاملاً مجهز و پرسنلی برای پاسخگویی به سؤالات کارکنان و کمک به آنها در ادامه کار خود از راه دور

بیمه‌گران ممکن است شرایط خاصی را برای پذیرش گزارش کار ارزیابان خسارت که اغلب برای انجام کار خود مجبورند به مسافرت بروند، در نظر بگیرند، چه در مورد پرونده‌های خسارت محلی و چه پرونده‌های مربوط به مناطق دورتر. اگر یک ارزیاب خسارت برای بررسی ادعای خسارت در حوزه اموال یا اشخاص، مجبور به ورود به مکانی شود که آلوده به ویروس باشد تکلیف چیست؟

برای جلوگیری از چنین شرایطی، بیمه‌گران ممکن است مجبور شوند اقدامات ایمنی دیگری مانند تنظیم پروتکل‌های جدید برای تعامل حضوری با مدعیان یا درخواست مدارک مورد نیاز از زیاندیدگان برای میسر نمودن امکان بررسی از دفتر یا یک مکان از راه دور برای بررسی دعاوی خسارت نمایند. حتی برای مواردی که به طور عادی نیاز به بازدید در محل دارند. (Clive Buesnel, 2020)

از آنجا که بیمه‌گران برنامه‌های خود را در طی سه تا شش ماه آینده ادامه خواهند داد، آنها باید نگاهی دقیق به این موارد داشته باشند: (Accenture, 2020)

- بهبود تجربه دیجیتالی کارمند و مشتری
- بخش مدیریت منابع انسانی خود را برای پشتیبانی از سلامت جسمی و روانی کارکنان بسیج کنید.
- مدیریت نیروی کار و فرآیندهای مربوط به مدیریت ارزش مشتری، چابکی و اتوماسیون را با یک ذهنیت انسانی بازنگری کنید.
- برای کارمندان و مشتریان خود اعتمادسازی کنید.
- ارتباطات دیجیتال با مشتریان را تقویت کنید.
- فرایندهای ارزیابی خسارت و پردازش‌های مربوط به آن را دیجیتالی کنید.

۱-۲-۲- آثار مستقیم کرونا بر شبکه فروش شرکتهای بیمه

آثار مخرب کرونا بر خدمات مشتریان بیمه‌گران از شبکه فروش آغاز می‌شود. نمایندگان، کارگزاران بیمه احتمالاً همانگونه که با چالش‌های بسیاری در ارتباط با مدیریت ریسک و پشتیبانی اداری کسب و کار خود مواجه هستند با چالش‌هایی در مسیر شغلی و امنیت شغلی خود هم دست و پنجه نرم می‌کنند به خصوص از زمانی که مجبور شده‌اند از داخل خانه به کار خود ادامه دهند. (Clive Buesnel, 2020)

در این شرایط، بیمه‌گرانی که برای پیشبرد قابلیت‌های دیجیتالی خود سرمایه گذاری کرده‌اند، احتمالاً در کوتاه مدت برای حفظ ارتباط با شرکای توزیع خود، موقعیت بهتری پیدا می‌کنند، زیرا می‌توانند خدمات سریعتر و جامع‌تری را به مشتریان خود ارائه دهند. (Clive Buesnel, 2020)

۱-۲-۲-۱- کاهش تعداد درخواست‌های خرید

تعداد درخواست‌های خرید بیمه‌نامه (درخواست نرخ) از زمان شیوع کرونا ۳۰ درصد کاهش داشته است.

در حالی که ممکن است مصرف‌کنندگان بیمه در این مدت اقامت اجباری در خانه و تعطیلی کسب و کارهای غیر ضروری که به دلیل شیوع بیماری کرونا در سرتاسر امریکا به وجود آمده است، زمان بیشتری برای بررسی نیازهای بیمه خود دارند، لزوماً با برای با نمایندگان بیمه خود تماس نمی‌گیرند. (Stephanie K. Jones, 2020)

براساس گزارشی که اخیراً توسط ITC^۱ منتشر شده میزان درخواست نرخ برای بیمه‌های اشخاص از نمایندگی‌های مستقر در تگزاس بیش از ۳۰ درصد کمتر از میزان برآورد شده برای انتهای مارس ۲۰۲۰ بوده است. داده‌های ITC از توربو ریتور^۲، یک سیستم مقایسه قیمت بیمه‌های اشخاص برای نمایندگان، نشان داد که در هفته منتهی به ۳ آوریل، حجم درخواست قیمت مشتریان به میزان ۳۲/۴ درصد زیر حداقل مورد انتظار بوده است. در حالی که حجم معاملات توربو ریتور برای کل ماه مارس در کل با ۱۳/۵ درصد کاهش یافته بود، منحنی نزولی فقط در نیمه آخر ماه آغاز شد. در دو هفته اول مارس، ۲/۶ درصد افزایش در میزان درخواست نرخ از نمایندگی‌ها اتفاق افتاده بود، اما در نیمه دوم ماه، نسبت به هدف اولیه ۲۸/۳ درصد کاهش درخواست نرخ مشاهده شد. (Stephanie K. Jones, 2020)

ITC ابراز داشته است که در مقایسه میان تغییرات حجم درخواست نرخ میان ایالت‌های امریکا تفاوت معنی داری پیدا نکرده است. با این حال، ایالت‌هایی مانند کالیفرنیا، واشنگتن و ایلینویز، که اولین ایالت‌هایی بودند که تعطیل شدن کسب و کارها را آغاز کردند، پیش از بقیه ایالتها کاهش ۳۰ درصدی در حجم استعلام نرخ را آغاز کردند. میزان استعلام نرخ در ایالاتی که نسبت به همه گیری کندتر واکنش نشان داده‌اند، در ابتدا به صورت نرمال به پیش می‌رفت اما در نهایت دچار افت بیشتری نسبت به میانگین کل کشور شدند. نمایندگی‌هایی که روی قابلیت‌های نرخ دهی و مشاوره آنلاین در وب سایت‌های خود سرمایه گذاری کرده‌اند، در بازه زمانی مورد مطالعه ITC از داده‌های میزان استعلام نرخ در ماه مارس، بهتر از سایر نمایندگان عمل کرده‌اند. بر اساس نتیجه مطالعات ITC، در کل در ماه مارس، نمایندگانی که دارای سیستم‌های نرخ دهی آنلاین هستند، رشد ۳ درصدی در رتبه بندی فروش را نشان می‌دهند در حالی که افت ۱۳/۵ درصدی در

¹ Insurance Technologies Corp

² TurboRater

استعلام نرخ از نمایندگی‌هایی که بیشتر به تلفن و مراجعه حضوری بسنده کرده‌اند، مشاهده شده است. (Stephanie K. Jones, 2020)

۱-۲-۲-۲- اختلال در کار شبکه‌های نمایندگی

در بسیاری از کشورهای جهان نمایندگان بیمه به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از شبکه‌های فروش و توزیع شرکت‌های بیمه ایفای نقش می‌نمایند. شیوع گسترده ویروس کرونا تأثیر اجتناب ناپذیری بر نمایندگان بیمه‌ای که معمولاً برای فروش به جلسات چهره به چهره با مشتریان خود اتکا دارند گذاشته است.

در داخل کشور نیز پیرو تصمیمات دولت در راستای کنترل ویروس کرونا و با توجه به بخشنامه شماره ۱۸۱۲۷۶/۱۰۰/۹۸ مورخ ۲۱ اسفندماه ۱۳۹۸ بیمه مرکزی در خصوص مراجعه بیمه‌گذاران به سایت شرکت‌های بیمه و خرید بیمه‌نامه برخط و با عنایت به شرایط خاص کشور و ایجاد محدودیت فعالیت برخی مشاغل، مقرر گردید تا تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۹۹ نیازی به حضور نمایندگان و کارگزاران رسمی بیمه در دفاتر خود نیست. لذا این محدودیت می‌تواند به صورت مستقیم بر شبکه فروش بیمه اثرگذار باشد.

استفاده از فن آوری، به عنوان مکمل و با هدف کمک به فروش حضوری توسط این نمایندگان مورد استفاده قرار می‌گیرد. در چین، ارائه بیمه‌نامه‌های رایگان برای "فروش" یکی از راه‌های فعال نگه داشتن شبکه نمایندگی بود. سایر کشورها برنامه‌های افزایش کارمزد برای تحریک نمایندگان به جلوگیری از کاهش فروش در این دوره را در پیش گرفته‌اند. در طولانی مدت، این بحران مطمئناً دیجیتالی شدن کانال‌های فروش را تسریع می‌کند، تا نمایندگان را قادر سازد کارهای خود را به جای ارتباطات چهره به چهره به صورت دیجیتالی انجام دهند و البته به احتمال زیاد جا برای فعالیت در رشته‌های جدیدی که مستلزم فروش مستقیم می‌باشد را باز خواهد کرد. مشتریان بسته به میزان تمایل به این تحولات، متفاوت خواهند بود و گستره وسیعی از سلاقی از نظر جغرافیایی و محصولات وجود دارد، بنابراین پیش‌بینی نمی‌شود که تعاملات چهره به چهره به طور کامل از بین برود.

شکی نیست که کرونا بیمه‌گران را برای افزایش دیجیتالی شدن عملیات و تعامل با مشتریان سوق می‌دهد. شبکه‌های نمایندگی باید قابلیت‌های دیجیتالی خود را فعال کنند. همچنین ممکن است بیمه‌گران شبکه‌های دفاتر فیزیکی خود را کاهش دهند و افراد بیشتری را به سمت دورکاری سوق دهند. این می‌تواند تأثیر بسزایی در صنعت املاک و مستغلات داشته باشد زیرا ممکن است بیمه تنها صنعتی نباشد که به این نتیجه رسیده باشد. بنابراین احتمال عرضه املاک زیادی در بازار املاک دور از ذهن نیست. همچنین، تمرکز

بیشتری روی اتوماسیون فرایندها برای راندمان بیشتر و انعطاف پذیری قابل پیش‌بینی خواهد بود. (Laura J Hay, 2020)

۱-۳- کرونا؛ پیش‌رانه‌ای برای تحول دیجیتال

در حالی که شیوع بیماری کرونا در جامعه‌های بشری از نظر مذهبی، نژادی و جغرافیایی در کشورها و قاره‌های مختلف شکاف‌هایی را ایجاد کرده است، می‌تواند مدل‌های کسب و کار، فرهنگ‌های کاری و تجارب تحول دیجیتال را برای کسب و کارها نیز تغییر دهد.

انسان‌ها در برابر تغییر مقاومت نشان می‌دهند و بسیاری از سازمان‌ها برای تحول در به کارگیری شیوه‌های دیجیتالی با چالش‌هایی روبرو شده‌اند. مقاومت از سوی مدیریت ارشد، مدیریت میانی یا کارکنان عملیاتی و یا در مجموع کارکنان مشاهده می‌شود. همچنین مصرف‌کنندگان هم کاملاً دیجیتالی نشده‌اند و حتی اگر امکانات و راحتی گزینه‌های دیجیتالی به ایشان ثابت شده باشد، یک چسبندگی به استفاده از شیوه‌های سنتی دارند. از آنجا که دیجیتالی‌سازی ضرورتی است که به دلیل عوامل رقابتی، تأثیر سرمایه‌گذاران، کاهش رشد کسب و کارها، کاهش درآمد و... توسط سازمان / محیط به کارکنان تحمیل می‌شود، بسیاری از بنگاه‌ها شروع به پذیرش تغییرات دیجیتال می‌کنند. این تغییرات می‌تواند از یک تغییر حداقلی مانند شبکه‌های ارتباط با مشتری از طریق تلفن همراه یا سایر کانال‌های ارتباطی آغاز شود و تا خودکارسازی همه فرایندهای تجربه مشتری ادامه یابد. با این وجود، بسیاری از تجارب در زمینه این تغییرات، رشد و توسعه کسب و کار را به همراه نداشته‌اند زیرا مصرف‌کنندگان نهایی / ذینفعان نهایی، این تغییرات را رد کرده‌اند.

بخش مالی و بانکها پذیرش اولیه تحول دیجیتالی را با انتقال پول الکترونیکی آنلاین، ماشین‌های سخنگوی خودکار، تراکنش از طریق مرورگر وب / موبایل، پردازنده دیجیتال مشتری، ذخیره اسناد به صورت دیجیتالی و اتوماسیون گردش کار آغاز کرده‌اند. سایر صنایع از قبیل زنجیره تأمین دیجیتال، دیجیتالی شدن بیمه، هواپیمایی و مسافرت، کالاهای مصرفی، وسایل نقلیه و حمل و نقل، تولید، خرده‌فروشی و امثال آن به دنبال بخش مالی و بانکها بوده‌اند. اگرچه دیجیتالی شدن سفری است همراه با نوآوری‌ها و اکتشافات بیشتر و گسترده‌ای در سراسر جهان که به صورت پویا در صنایع مختلفی در حال وقوع است، اما مفهوم یک صنعت / بخش کاملاً دیجیتالی یا کشور دیجیتال به دور از واقعیت است یا مفهومی است که هرگز برای بشر الهام بخش نبوده است.

شیوع ویروس کرونا، یک تغییر اجباری برای انسان / جامعه است که برای انجام معاملات تجاری به یک مکانیسم دیجیتال و بدون تماس بپردازد. کشورهایی که این روش را اتخاذ می‌کنند، احتمالاً در الگوی دیجیتالی جدید پساکرونا موفق می‌شوند. به جز کالاهای فیزیکی که نیاز به حمل و نقل بین طرفین دارند،

تمام جریان‌های کاری اصلی دیجیتالی شده و از مکانیسم‌های مبتنی بر دوری انسان از تماس‌های انسانی استفاده می‌کنند. در یک صنعت بانکی که تغییر دیجیتالی را آغاز کرده است، ضروری است که مجموعه بعدی تحول دیجیتال، پسا کرونا تکامل یابد. پول، کارت، کاغذ، چک و غیره به طور جزئی / کامل جایگزین / منقرض خواهد شد. مدل‌های تجاری فروش و بازاریابی مجازی خواهند بود و مسافرتها محدود خواهند شد مگر در موارد ضروری یا در جایی که اسناد قراردادهای دیجیتالی در معرض خطر اجرای آن باشند. صنایع کمی ممکن است وجود داشته باشد که به دلیل این تغییر تحت تأثیر قرار بگیرند، مگر اینکه کاملاً دیجیتالی‌زده و بدون تماس مانند هواپیمایی / حمل و نقل و غیره باشد.

کرونا جهان را به زانو درآورده و کسب و کارها و اقتصادهای جهان را خرد کرده است. با این حال، این چالش‌ها فرصتی برای شکوفایی مشاغل جدید بر اساس یک واقعیت دیجیتال جدید کاملاً دیجیتالی و بدون تماس است. دیجیتال سازی معنای جدیدی پیدا کرده است و قرار است به حوزه‌های جدیدتری برسد. جهان به فکر اجرای برنامه‌ها و راه‌ها برای به حداقل رساندن اختلال ایجاد شده در بشریت است. این زمان مناسب برای تمرکز بر تحول دیجیتال با تحقق ضروریات تسریع در آن است. این البته به یک جامعه "تعامل مستقیم کمتر انسانی" منجر می‌شود اما ممکن است این روشی باشد که "طبیعت" می‌خواست از ما انتقام بگیرد. انسانهایی که به هر طریق ممکن صدمه کافی به جهان زده‌اند. انسانها مانند گذشته روشهای جدیدی برای مقابله با این موضوع پیدا خواهند کرد، اما دنیای جدید دیگر به همین شکل نخواهد بود. احساسات و همدلی موجود در روابط تجاری ناپدید می‌شوند و راه را برای مکانیزه کردن روابط دیجیتال کاملاً هموار می‌کنند. (Fintextra, 2020)

۱-۳-۱- آیا کرونا شما را مجبور به تحول دیجیتالی می‌کند؟

به تازگی تصویری در توییتر و لینکداین منتشر شده که از افراد می‌پرسد چه چیزی باعث تحول دیجیتالی آنها شده است؟ (الف) مدیرعامل (ب) مدیر فناوری اطلاعات و (ج) کرونا

Who led the digital transformation of your company?

A) CEO

B) CTO

C) COVID-19

در حال حاضر، ۷۰٪ از شرکت‌هایی که تحول دیجیتال داشتند و یا در حال کار بر روی آن بودند، در مواجهه با کرونا موفق نبوده‌اند. چند دلیل وجود دارد که کرونا شرکت‌ها را وادار کرده است که با سرعت بیشتری به تحول دیجیتال بپیوندند. اندروفلایو^۱ یکی از همکاران فوربس در ستون خود با عنوان "کرونا نقطه عطفی در تحول دیجیتال" شدیدترین تحولات را در چهار زمینه می‌داند: ۱. ارتباط از راه دور ۲. غذا و خدمات در لحظه ۳. رویدادهای مجازی ۴. ابر.

برای بسیاری از شما که به یک روش دیجیتال کار عادت ندارید، ممکن است کرونا برنامه زمانی شما را برای یک تحول دیجیتال تسریع کند و این چیز بدی نیست. به نظر می‌رسد تحول دیجیتال کلمه کلیدی فعلی کسب و کار است. اما همه دگرگونی‌های دیجیتال به طور یکسان ایجاد نمی‌شوند.

براساس تحقیقات انجام شده در Harvard Business Review، تخمین زده می‌شود که از حدود ۱.۳ تریلیون دلار که در سال ۲۰۱۸ برای تحول دیجیتال هزینه شده است، حدود ۹۰۰ میلیارد دلار هدر شده و شامل طرحهایی هستند که اهداف اجرا کنندگان خود را برآورده نساخته‌اند. قطعاً هیچ شرکتی تمایل ندارد جزء این دسته از شرکت‌ها باشد.

اگرچه اکثر شرکت‌ها اهمیت تحول دیجیتال را درک می‌کنند، بسیاری از آن‌ها ناگزیرند که کل سازوکار دیجیتالی خود را از نو بازسازی کنند بدون آنکه بدانند چگونه یک تحول را مدیریت کنند. آنها همچنین می‌دانند که اگر کاری نکنند، خطر از بین رفتن و جایگزینی آنها وجود دارد.

هدف از تحول دیجیتالی استفاده از فناوری برای حل مشکلات سنتی است، که این به معنای استفاده از فناوری در هر حوزه از کسب و کار است. تحول دیجیتال هنگامی که درست انجام شود، به شرکتها امکان می‌دهد ارزش بی سابقه‌ای را به مشتریان ارائه دهند.

شرکت‌ها تحول دیجیتالی را شروع می‌کنند، اما هرگز به پایان نرسیده است. تحول دیجیتال واقعی یک ذهنیت برای یک شرکت است که بطور مداوم راه‌های دیجیتالی جدید را در داخل و خارج از شرکت اتخاذ کند.

تحول دیجیتال لازم نیست بیش از حد و سختگیرانه باشد. همچنین انجام و کنترل لیستی از امور به صورت چک لیست وار نیست، بلکه در عوض نوعی طرز فکر است که به بخشی از فرهنگ و تجربه سازمان تبدیل می‌شود. وقتی یک شرکت با توجه به آن به یک تحول نزدیک می‌شود، یک تحول بسیار قابل مدیریت را ایجاد می‌کند. (Forbes, 2020)

¹ Andrew Filev

۱-۳-۲- مسیر پیش رو: تغییر اولویتها

اولویت بیمه‌گران در طول بیماری همه گیر کرونا پاسخگویی به نیازهای مشتری و کارمندان بوده است. بنابراین آنها هنوز در حال ارزیابی تأثیر هستند، و بسیاری از آنها نتوانسته‌اند راهکارهای به روز شده کسب درآمد را ارائه دهند.

آنها حتی قبل از اطلاع از عواقب احتمالی، باید مراحل زیر را انجام دهند:

- ۱- مجموعه‌ای از سناریوها و تأثیری که بر کسب و کار آنها دارد را در نظر بگیرند. سپس برنامه‌های پاسخگویی را تدوین کنند.
 - ۲- با استفاده از کانال‌های توزیع دیجیتال و کار با شرکا (استارت‌آپها)، دسترسی به مشتری را افزایش دهند.
 - ۳- برای مشتریان واقعی و بالقوه، اهمیت بیمه در زمان‌های چالش برانگیز را یادآوری کنند.
 - ۴- تسریع در تحول دیجیتال
- بیمه‌گرانی که با موفقیت از این بحران بیرون می‌آیند، کسانی هستند که ضمن بازنگری در مدل کسب و کار خود برای پسا کرونا، قادر خواهند بود تا در زمان مورد نظر مشتریان به ایشان ارائه خدمت نمایند.
- (Oliverwyman, 2020)

۱-۳-۳- نتایج دیجیتالی شدن شبکه فروش

اگر شرکتهای بیمه بر تأثیرات کوتاه مدت کرونا غلبه کرده و جایگاه خود را در دنیای پسا دیجیتال رزرو کنند، می‌توانند از فرصتهای زیر بهره مند شوند: (Accenture, 2020)

الف) تغییر منحنی هزینه از طریق:

- ترکیب روش‌های طراحی مبتنی بر صفر^۱ با چارچوب‌های تحویل چابک
- بهینه سازی عملیات موجود و مدرن سازی فناوری
- مدرن شدن تدریجی کسب و کار و فناوری

ب) رشد مبتنی بر سناریو با استفاده از:

- تعیین استراتژی آینده طراحی و فروش محصولات
- تسریع در ساختار دهی مجدد برای مدیریت ریسک و محصولات جدید
- تقویت تاب آوری در برابر شرکای اکوسیستم و زنجیره ارزش

¹ zero-based design methodologies

- گسترش زیرساخت‌ها
- تقویت امنیت تراکنش‌ها
- عملیات تست استرس، فرایندها و فناوری‌ها

ج) معماری مجدد نیروی کار از طریق:

- اجرای برنامه‌های آموزشی سریع برای کارمندان و دو چندان نمودن هوش کسب و کار با رویکرد Human + Machine
- بهینه سازی فرصت‌های تجربه دیجیتال برای فروش و خدمات
- شخصی سازی خدمات و تجربه مشتری در کانال‌های توزیع
- سازگاری و پذیرش دیجیتال محصولات و خدمات اضافی
- ایجاد سیستم نظارت بر فعالیت‌های غیر طبیعی
- ایجاد یک فرهنگ دورکاری که بینش داده‌های محور را در بر می‌گیرد
- تقویت برنامه‌های تداوم و بقای کسب و کار

۱-۴- نگاهی به وضعیت شبکه فروش بیمه در ایران

بر اساس ماده ۶۶ قانون تأسیس بیمه مرکزی، عرضه بیمه در کشور توسط مؤسسات بیمه، نمایندگان بیمه و دلالان رسمی بیمه (کارگزاران) انجام می‌شود. البته طی سالهای اخیر بازیگران جدیدی در قالب وب سایت‌های مقایسه قیمت یا اپلیکیشن‌های فروش اینترنتی نیز به کمک شبکه فروش صنعت بیمه آمده‌اند. اما به دلیل اینکه فعالیت بازاریابان و فروشندگان اینترنتی بیمه در قالب هیچ یک از عوامل مورد تأیید در ماده مذکور نبوده است، بیمه مرکزی ج.ا.ایران اقدام به تهیه آئین نامه‌ای جهت تعیین نحوه فعالیت بازاریابان آنلاین بیمه نموده است. در حال حاضر آئین نامه پیشنهادی بیمه مرکزی در خصوص بازاریابی محصولات بیمه‌ای بصورت آنلاین در کارگروه تخصصی سندیکای بیمه‌گران بررسی شده است و در مسیر قانونی خود جهت تصویب و اجرا قرار گرفته است.

از آنجا که از زمان ظهور استارت‌آپ‌های بیمه‌ای، عمده نگرانی نمایندگان شرکت‌های بیمه به عنوان شبکه فروش سنتی صنعت بیمه، انتقال پرتفوی ایشان به کانالهای توزیع الکترونیک و به تبع آن از دست رفتن سهم کارمزد ایشان بوده است، لذا اولین و مهمترین اثر مستقیم قابل بررسی شیوع بیماری کرونا بر نمایندگان بیمه، انتقال درخواست‌های خرید بیمه از نمایندگی‌ها به سمت کانال‌های توزیع دیجیتال بود. به همین منظور پژوهشگر در بخش حاضر در صدد گردآوری داده‌های مربوط به فروش بیمه از طریق کانال‌های توزیع دیجیتال، قبل و بعد از شیوع کرونا برآمده تا با تحلیل داده‌های مذکور امکان پیشنهاد راهکاری برای

حمایت از نمایندگان حاصل شود. پس از پیگیری‌های بعمل آمده اطلاعات قابل اتکایی در این زمینه یافت نشد که همین موضوع نمایانگر ضعف اطلاعاتی صنعت بیمه از تحولات دیجیتالی است که بستر تصمیم‌سازی در شرایط بحرانی مانند وضعیت کنونی است و همه اینها از بلا تکلیفی و به رسمیت شناخته نشدن کانال‌های توزیع دیجیتال است.

۱-۴-۱- معرفی شبکه فروش شرکت‌های بیمه بازرگانی کشور

در جدول ۱-۱ آمار شبکه فروش شرکت‌های بیمه در چهار سال گذشته نشان داده شده است.

جدول ۱-۱- شبکه فروش بیمه در کشور

شرح	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
شرکت‌های بیمه	شرکت	29	29	32	32	32
نماینده‌گی شرکت‌های بیمه	نماینده	27,933	31,131	32,699	33,462	35,717
نماینده‌گی تخصصی بیمه زندگی	نماینده	4,557	6,782	13,684	21,266	28,344
کارگزاران بیمه	کارگزار	479	605	563	616	834
شعب شرکت‌های بیمه	شعبه	1,020	1,069	1,136	1,184	1,258
کارکنان شرکت‌های بیمه	نفر	19,109	18,910	18,759	18,809	19,849

منبع: سالنامه آماری بیمه سال ۱۳۹۷

۱-۴-۲- مقایسه حجم فروش اجزاء شبکه فروش بیمه بر اساس حق بیمه تولیدی

در جدول ۲-۱ نسبت حق بیمه تولید شده از مسیر اجزاء مختلف شبکه فروش بیمه طی سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ و فروردین ۱۳۹۹ نشان داده شده است. علت انتخاب بازه زمانی محدود ۲ ساله این بوده که فعالیت بازاریابان آنلاین طی دو سال اخیر به شکل جدی آغاز شده است و از آنجا که مهمترین راهکار گزارش حاضر برای مقابله با آثار زیانبار شیوع کرونا، استفاده از راهکارهای دیجیتالی می‌باشد ترکیب پرتفوی فروش بیمه در دو سال اخیر با دقت بیشتری مورد بررسی قرار گرفت. همانگونه که مشاهده می‌شود هیچ اطلاعاتی از میزان فروش بیمه از مسیر کانالهای دیجیتالی وجود ندارد.

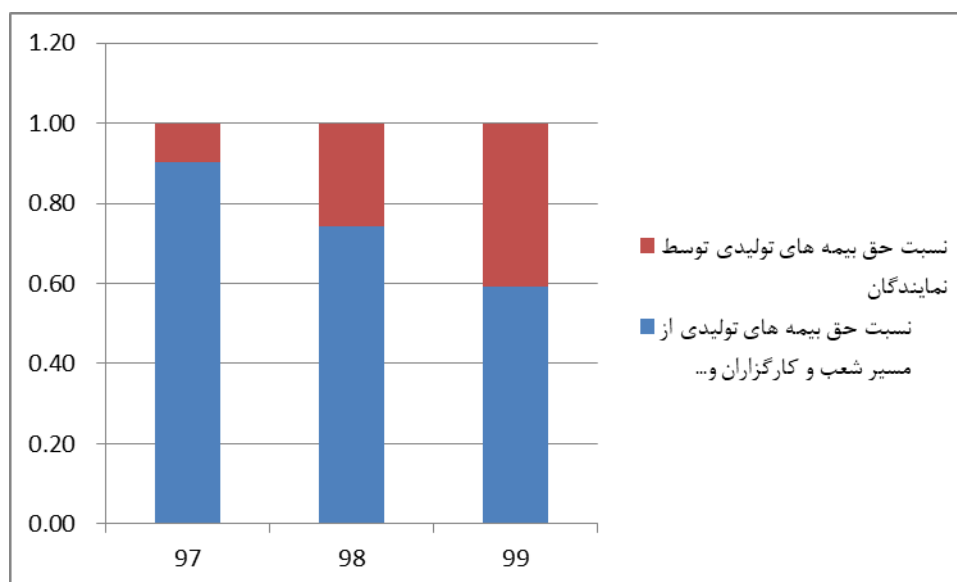

جدول ۱-۲- سهم عرضه کنندگان بیمه از حق بیمه‌های تولیدی از سال ۱۳۹۷ تا کنون

فروردین سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سهم عرضه کنندگان بیمه از حق بیمه‌های تولیدی
0.59	0.74	0.90	نسبت حق بیمه‌های تولیدی مسیر شعب، کارگزاران و...
0.41	0.26	0.10	نسبت حق بیمه‌های تولیدی توسط نمایندگان
1.00	1.00	1.00	جمع

مقایسه میزان حق بیمه تولیدی اجزاء شبکه فروش بیمه در نمودار زیر بهتر قابل مشاهده می‌باشد:

نمودار ۱-۳- مقایسه حق بیمه تولیدی اجزاء شبکه فروش بیمه

منبع: داده‌های سنهاب

همانطور که در نمودار فوق نشان داده شده است بخش عمده حق بیمه تولیدی صنعت بیمه توسط شعب و کارگزاری‌های بیمه به دست می‌آیند. از سوی دیگر روند افزایشی سهم نمایندگان نسبت به شعب و کارگزاری‌های در نمودار مشاهده می‌شود.

۱-۵- جمع‌بندی و پیشنهادات

شیوع بیماری کرونا بر مدیریت منابع انسانی و شبکه فروش شرکت های بیمه تأثیرات زیادی داشته است. اثرات تحمیل شده مذکور در دو دسته اثرات مستقیم و غیرمستقیم مورد بررسی قرار گرفت.

آثار غیر مستقیم:

برخی از آثار و تبعات مورد بررسی در بخش حاضر که به صورت غیر مستقیم بر وضعیت کلی مدیریت منابع انسانی صنعت بیمه، از جمله شبکه فروش تأثیر گذار است به شرح زیر مورد تحلیل قرار گرفت:

- کاهش تقاضای بیمه
- اختلال در سرمایه گذاری های بیمه‌گران
- کاهش ارزش بازار شرکت های بیمه
- تاب آوری عملیاتی شرکت های بیمه
- مسائل مربوط به مدیریت منابع انسانی و امور اداری تا ملاحظات خدمات مشتری و مباحث مالی
- نمایندگان و کارگزاران بیمه احتمالاً همانگونه که با چالش های بسیاری در ارتباط با مدیریت ریسک و پشتیبانی اداری کسب و کار خود مواجه هستند با چالش هایی در مسیر شغلی و امنیت شغلی خود هم دست و پنجه نرم می کنند.
- شرکت های بیمه مجبور شده اند تقریباً کل کار خود را به کار از راه دور منتقل کنند

همچنین عدم ضرورت تمدید بیمه نامه های شخص ثالث دارندگان وسایل نقلیه تا پانزدهم اردیبهشت و سایر محدودیتهای ذکر شده در بخش های دیگر گزارش حاضر از مصادیق اثرات غیر مستقیم کرونا بر شبکه فروش صنعت بیمه می باشد.

راهکارهای مقابله با آثار غیر مستقیم:

یکی از مهمترین راهکارهایی که برای بهبود وضعیت شرکت های بیمه در مقابله با آثار غیر مستقیم شیوع کرونا پیشنهاد می گردد، پیاده سازی برنامه های ترفیع فروش، کمپین های تبلیغاتی و برنامه های تخفیف فروش برای برخی از رشته های بیمه ای است تا از طریق رونق فروش و افزایش درآمدها، آثار غیرمستقیم شیوع کرونا بر شبکه فروش کاهش یابد.

بر اساس مطالعه واکنش های بین المللی در بخش بیمه و بررسی های انجام شده در بخش حاضر، اقدامات زیر در مقابله با آثار زیانبار بیماری کرونا قابل ملاحظه می باشند:

- بازنگری در نقش صنعت بیمه در مورد مدیریت ریسک‌های اساسی ساختاری و اجتماعی
- لزوم نگاه عمیق‌تر بیمه‌گران و تنظیم‌کننده‌ها (ناظران بیمه‌ای) به برنامه‌ریزی ادامه کسب و کار
- ایجاد تیم‌های تصمیم‌گیری اضطراری چند وظیفه‌ای، تنظیم پروتکل‌های جدید ایمنی و اطمینان از اقدام سریع‌تر برای ایجاد هماهنگی در واکنش سازمان به این شرایط
- برقراری یک سیستم جامع ارتباطی به منظور آگاه‌سازی کارمندان، شبکه فروش و مشتریان در مورد وضعیت برنامه‌های ادامه فعالیت شرکت و دستورالعمل‌های مربوط به ایمن ماندن شخصی
- استفاده از فرصت پیش آمده برای برنامه‌ریزی و آموزش
- تسریع دیجیتالی شدن کانال‌های فروش
- ممکن است بیمه‌گران شبکه‌های دفاتر فیزیکی خود را کاهش دهند و افراد بیشتری را به سمت دورکاری سوق دهند.
- تمرکز بیشتر روی اتوماسیون فرایندها برای راندمان بیشتر و انعطاف پذیری قابل پیش‌بینی خواهد بود
- بهبود شرایط و تجهیزات مورد نیاز برای دورکاری
- بهبود تجربه دیجیتالی کارمند و مشتری
- بسیج بخش مدیریت منابع انسانی برای پشتیبانی از سلامت جسمی و روانی کارکنان
- بازنگری مدیریت نیروی کار و فرآیندهای مربوط به مدیریت ارزش مشتری، چابکی و اتوماسیون با یک ذهنیت انسانی
- اعتمادسازی برای کارمندان و مشتریان
- تقویت ارتباطات دیجیتال با مشتریان.
- دیجیتالی کردن فرایندهای ارزیابی خسارت و پردازش‌های مربوط به آن

همانگونه که در خلال بخش حاضر اشاره گردید، آثار مخرب شیوع بیماری کرونا بر خدمات مشتریان بیمه‌گران از شبکه فروش آغاز می‌شود. نمایندگان، کارگزاران بیمه احتمالاً همانگونه که با چالش‌های بسیاری در ارتباط با مدیریت ریسک و پشتیبانی اداری کسب و کار خود مواجه هستند با چالش‌هایی در مسیر شغلی و امنیت شغلی خود هم دست و پنجه نرم می‌کنند؛ به خصوص از زمانی که مجبور شده‌اند از داخل خانه به کار خود ادامه دهند. در این شرایط، بیمه‌گرانی که برای پیشبرد قابلیت‌های دیجیتالی خود سرمایه‌گذاری کرده‌اند، احتمالاً در کوتاه مدت برای حفظ ارتباط با شرکای توزیع خود، موقعیت بهتری پیدا می‌کنند، زیرا می‌توانند خدمات سریع‌تر و جامع‌تری را به مشتریان خود ارائه دهند. برخی از شرایط و الزامات مورد نیاز برای استفاده از راهکار دورکاری در بخش حاضر ارائه گردید.

اگر شرکتهای بیمه بر تأثیرات کوتاه مدت کرونا غلبه کرده و جایگاه خود را در دنیای پسا دیجیتال رزرو کنند، می‌توانند از فرصتهایی مانند تغییر منحنی هزینه، رشد مبتنی بر سناریو و معماری مجدد نیروی کار بهره مند شوند.

آثار مستقیم:

مهمترین تأثیر مستقیم شیوع بیماری کرونا بر شبکه فروش صنعت بیمه مربوط به شرایط به وجود آمده در فضای داخلی کشور می‌باشد. پیرو تصمیمات دولت در راستای کنترل ویروس کرونا و با توجه به بخشنامه شماره ۱۸۱۲۷۶/۱۰۰/۹۸ مورخ ۲۱ اسفندماه ۱۳۹۸ بیمه مرکزی در خصوص مراجعه بیمه‌گذاران به سایت شرکتهای بیمه و خرید بیمه‌نامه برخط و با عنایت به شرایط خاص کشور و ایجاد محدودیت فعالیت برخی مشاغل، مقرر گردید تا تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۹۹ نیازی به حضور نمایندگان و کارگزاران رسمی بیمه در دفاتر خود نیست. لذا این محدودیت می‌تواند به صورت مستقیم بر شبکه فروش بیمه اثرگذار باشد.

راهکارهای مقابله با آثار مستقیم:

در انتهای بخش حاضر وضعیت شرکتهای بیمه و شبکه فروش بیمه در ایران مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به آمار حق بیمه تولیدی دو سال اخیر شبکه فروش ملاحظه می‌شود که بخش عمده حق بیمه تولیدی صنعت بیمه توسط شعب و نمایندگی‌های شرکتهای بیمه به دست می‌آیند. از سوی دیگر روند افزایشی سهم نمایندگان نسبت به شعب در داده‌ها قابل مشاهده است.

با توجه به روند توسعه‌ای فعالیت‌های استارت‌آپ‌های بیمه‌ای و وب سایت‌های مقایسه قیمت بیمه می‌توان دلیل روند افزایشی سهم نمایندگان بیمه نسبت به شعب را شمول حق بیمه‌های صادر شده توسط آنها در ذیل حق بیمه‌های صادر شده توسط نمایندگان در نظر گرفت. افزایش قابل توجه سهم نمایندگان در فروردین سال ۹۹ این فرضیه را تقویت می‌کند که شرایط ناشی از بحران کرونا و فاصله‌گذاری اجتماعی منجر به هدایت بیمه‌گذاران به انتخاب کانال‌های فروش دیجیتال و افزایش سهم نمایندگان شده است که با استارت‌آپ‌های بیمه‌ای همکاری می‌کنند.

از آنجا که روند توسعه بیمه در جهان به سمت تحول دیجیتال در صنعت بیمه و به خصوص شبکه فروش بیمه می‌باشد، حمایت بیش از حد از نمایندگان و کارگزارانی که خود را با تحولات تکنولوژیک هماهنگ نکرده‌اند پیشنهاد نمی‌گردد. اما از آنجا که برخی از آثار و تبعات بحران کنونی به صورت غیر مستقیم بر نمایندگان بیمه تحمیل شده است، پیشنهاد می‌گردد تمهیدات حمایتی در جهت کمک به معیشت ایشان از سوی بیمه‌گران صورت پذیرد. برای مثال یکی از اقدامات شایان توجه و کارشناسی که توسط برخی از

شرکتهای بیمه انجام شد، واریز نسبتی از کارمزد سال گذشته به عنوان علی الحساب کارمزد به حساب نمایندگان می‌باشد. بدیهی است شیوه‌های دیگری نیز با رویکرد حمایتی توسط شرکتهای بیمه بر اساس بررسی‌های کارشناسی ایشان قابل اجرا خواهد بود. در آخر پیشنهاد می‌گردد صنعت بیمه از بحران کنونی به عنوان پیشرانهای برای تحول دیجیتال استفاده نماید و در این راستا پیگیری و تسریع در اجرایی سازی آیین نامه بازاریابی محصولات بیمه‌ای بصورت آنلاین در اولویت می‌باشد.

بنابراین راهکارهای مقابله با آثار مستقیم شیوع بیماری کرونا بر شبکه فروش به شرح زیر پیشنهاد می‌گردد:

- پیگیری و تسریع در اجرایی سازی آیین نامه بازاریابی محصولات بیمه‌ای بصورت آنلاین
- استفاده از فن آوری، به عنوان مکمل و با هدف کمک به فروش نمایندگان
- برنامه‌های افزایش کارمزد برای تحریک نمایندگان به جلوگیری از کاهش فروش
- واریز نسبتی از کارمزد سال گذشته به عنوان علی الحساب کارمزد به حساب نمایندگان

۲- وضعیت نقدینگی صنعت بیمه

دکتر فرزانه خامسیان^۱ - لعبا ملکیان^۲

مقدمه

نقدینگی شرکت‌های بیمه یکی از مهم‌ترین متغیرهای تعیین‌کننده ثبات و توانگری شرکت‌های بیمه جهت ایفای تعهدات شرکت‌های بیمه در مقابل بیمه‌گذاران است. به عبارت دیگر، پرداخت به موقع خسارت به مشتریان به وضعیت مناسب نقدینگی و وجوه نقد در دسترس شرکت بیمه وابسته است. از طرفی دیگر، نگهداری وجوه نقد زیاد، کارایی شرکت‌های بیمه را کاهش می‌دهد. معمولاً شرکت‌های بیمه، درآمد یا ذخایر بیمه‌ای را برای سرمایه‌گذاری‌های مختلف با سطوح مختلف نقدشوندگی سوق می‌دهند و برای رفع نیاز به نقدینگی جهت پرداخت‌های شرکت اعم از خسارت‌ها به ورودی‌های جاری نقد اتکا می‌کنند. این امر باعث می‌شود وضعیت نقدینگی و توانگری شرکت‌های بیمه به ویژه در کوتاه‌مدت به ورودی‌های جاری نقد وابستگی قابل توجهی داشته باشد. بنابراین در زمان ایجاد شوک‌های اقتصادی و رخدادهایی نظیر به وجود آمدن اپیدمی کرونا در حال حاضر، وضعیت نقدینگی شرکت‌های بیمه بسیار حساس می‌شود. لذا در این گزارش سعی شده است وضعیت نقدینگی شرکت‌های بیمه به عنوان یکی از رکن‌های اصلی توانگری و ثبات مالی شرکت‌های بیمه با توجه به رخداد اپیدمی کرونا ارزیابی و تحلیل شود.

۲-۱- تعریف نقدینگی شرکت‌های بیمه و اجزاء آن در صورت‌های مالی

بعد از بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸، در موسسات مالی اعم از بانک‌ها و شرکت‌های بیمه، تمرکز بر ریسک نقدینگی افزایش یافت. در واقع ریسک نقدینگی، ریسک عدم توانایی مالی شرکت بیمه در ادای تعهدات خود است که با دو شاخص می‌توان آن را محاسبه نمود.

شاخص اول به بررسی ریسک نقدینگی در شرایط عادی (یعنی زمانی که ورودی‌های نقد شرکت ادامه داشته باشد و شرکت توان ادامه فعالیت خود را داشته باشد) لیکن تعهدات شرکت آنی شود، می‌پردازد. شرایط بحرانی برای بررسی ریسک نقدینگی، زمانی است که شرکت بیمه قادر به جذب حق بیمه جدید یا به دست آوردن درآمد سرمایه‌گذاری نیست و بدون توانایی در جریان نقدینگی ورودی، بایستی پاسخگوی تعهداتش (جریان نقدینگی خروجی بویژه خسارت‌ها و هزینه‌های اداری و عمومی) باشد. (طرح تحلیل بازار بیمه،

(۱۳۹۷)

^۱ عضو هیات علمی پژوهشکده بیمه و سرپرست گروه پژوهشی مطالعات کلان بیمه

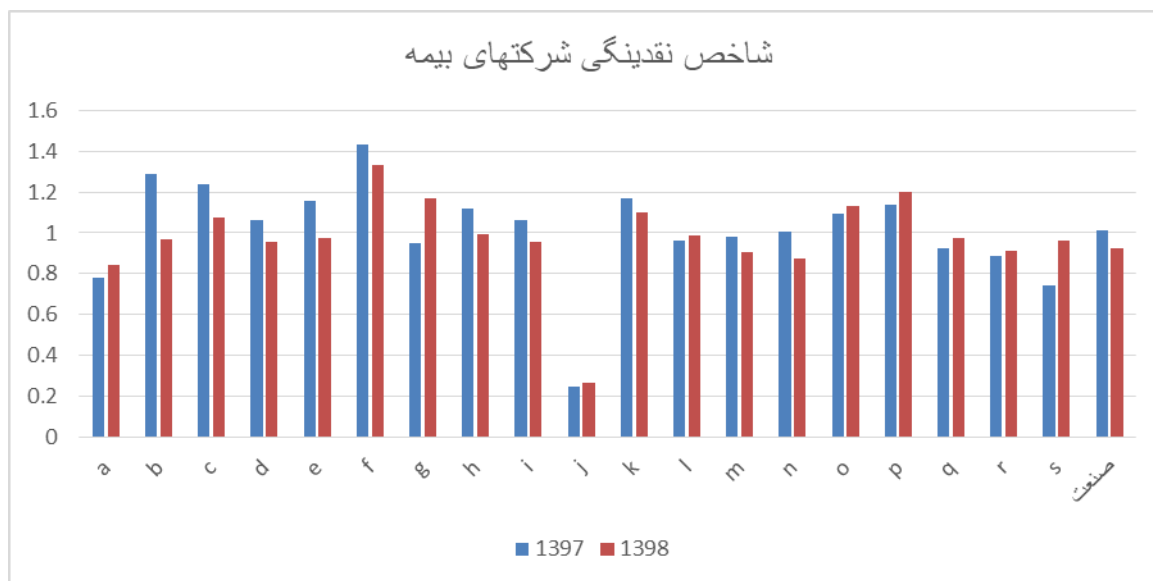
^۲ پژوهشگر پژوهشکده بیمه - مسئول میز تخصصی مطالعات مالی بیمه

شاخص مهم جهت محاسبه ریسک نقدینگی در شرایط جاری از تقسیم ورودی‌های نقدی (حق بیمه سهم نگهداری بعلاوه درآمد سرمایه‌گذاری از محل ذخایر فنی و درآمد سرمایه‌گذاری از سایر منابع بعلاوه سایر درآمدها و هزینه‌های بیمه‌ای) به خروجی‌های نقد (خسارت پرداختی بعلاوه ذخیره خسارت معوق پایان سال منهای ذخیره خسارت معوق اول سال بعلاوه هزینه صدور طی سال) به دست می‌آید. (طرح تحلیل بازار بیمه، ۱۳۹۷)

همانطور که از مفهوم شاخص نقدینگی، مشخص است نسبت ورودی نقد به خروجی نقد در مرز آستانه ای ۱ وضعیت نقدینگی بنگاه یا در این گزارش شرکتها و صنعت بیمه را تعیین می‌کند. بدین ترتیب که چنانچه این نسبت در یک دوره زمانی بالاتر از هزینه‌ها در یک دوره مشخص بیشتر است، در نتیجه شرکت توانایی نقد شونده مناسبی در ایفای تعهدات خود (در این مطالعه پرداخت خسارتهای شرکت بیمه) را دارد و بالعکس چنانچه این نسبت کمتر از ۱ باشد نشان دهنده این است که ورودی‌های نقد به شرکت به اندازه پوشش خروجیهای نقد نمی‌باشد. در نتیجه شرکت می‌بایست از مانده پولی نقد در شرکت که برای پوشش ریسک نقدینگی در شرکت نگهداری می‌شود جهت جوابگویی به تعهدات نقدی استفاده نماید. حال این وضعیت صرفاً در کوتاه مدت تا سقف مانده ذخیره نقدی قابل انجام است و پس از اتمام این موجودی، چنانچه نسبت ورودی به خروجی ترمیم نگردد، شرکت در ایفای تعهدات نقدی خود دچار مشکل می‌شود.

با توجه به مواردی که مطرح شد می‌توان نتیجه گرفت نسبت ورودی نقد به علاوه موجودی نقد به خروجی نقد در مرز آستانه ای ۱ نشان دهنده توانگری شرکت در ایفای تعهدات به روز شرکت می‌باشد و چنانچه این نسبت کمتر از یک باشد شرکت در پرداخت خسارتهای جاری دچار مشکل می‌شود که تداوم این وضعیت برای دوره چند ماهه مطمئناً شرکت را به سراسیمی اعتباری و ناتوانی مالی وارد می‌نمایند. منظور از سراسیمی وضعیتی است که در آن به علت بالا رفتن ریسک اعتباری شرکت و کاهش اعتماد مشتریان به شرکت، ورودی نقد (شامل حق بیمه‌های جدید) با شتاب کاهش یافته و باعث می‌شود شدت کاهش شاخص نقدینگی را افزایش دهد. به عبارت ساده تر تداوم وضعیت شاخص نقدینگی کمتر از ۱، خود باعث کاهش بیشتر شاخص و افزایش وضعیت بی‌ثباتی نقدینگی شرکت تا مرز ورشکستگی می‌شود. به همین دلیل است که این شاخص یکی از ملاکهای اصلی توانگری شرکت شناخته می‌شود. روند آماری شاخص نقدینگی شرکت‌های بیمه و صنعت در طی دو سال گذشته در نمودار زیر ترسیم شده است:

نمودار ۱-۲- شاخص نقدینگی شرکتهای بیمه و میانگین صنعت در آخر سال مالی ۹۷ و ۹۸

همانطور که در نمودار مشاهده می‌شود، شاخص نقدینگی شرکتهای بیمه در سطح کاملاً امن قرار ندارد و حول مقدار ۱ در نوسان است. همچنین این شاخص در طی دو سال گذشته، روندی نزولی داشته است چنانچه، شاخص نقدینگی صنعت از میزان ۱,۰۱۲ در سال ۹۷ به میزان ۰,۹۲۱ در سال ۹۸ رسیده است. مسلماً تداوم این شرایط (کمتر از یک بودن شاخص نقدینگی) می‌تواند ریسک نقدینگی شرکت‌ها را در وضعیت بی‌ثبات قرار دهد. هر چند شرکتهای بیمه (با توجه به نظارت کمیته ریسک شرکتهای بیمه) طبیعتاً در وضعیت نرمال اقتصادی، این شاخص را حدود یک نگه می‌دارند تا دچار کمبود نقدینگی در شرکت نباشند. اما نگهداری این وضعیت در شرایط بحرانی اقتصادی سخت می‌باشد و شرکت با توجه به درگیری با شرایط بحرانی اقتصادی، کنترل ثبات ورودی و خروجی‌های نقد را از دست می‌دهد و در نتیجه اگر تمهیدات لازم برای بازه مناسب انعطاف‌پذیری نسبت به نقدینگی را نداشته باشد، دچار بحران می‌گردد. بدین منظور، هدف این تحقیق، تعیین میزان تأثیرگذاری شوک تولیدی ناشی از اپیدمی کرونا بر عناصر شاخص نقدینگی، جهت بدست آوردن میزان کاهش شاخص نقدینگی صنعت بیمه می‌باشد تا تمهیدات لازم جهت کنترل این شاخص در شرکتهای بیمه پیشنهاد گردد.

۲-۲- آثار اولیه کرونا بر اقتصاد

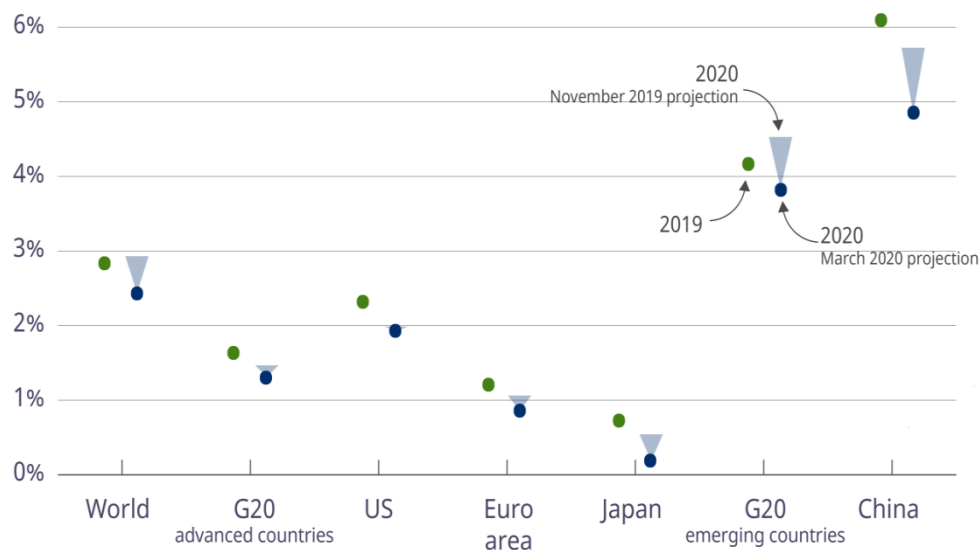
برای آثار اولیه شوک اپیدمی کرونا بر اقتصاد و وضعیت بیمه از طریق کانال‌های تأثیرگذاری نظری اقتصاد کلان با توجه به شواهد اولیه و گزارشات جهانی تدوین شده در این خصوص، می‌توان اثرات اولیه اپیدمی کرونا را در وهله اول به اقتصاد جهانی تحمیل نمود و با توجه به اصل یا تمثیل کره (به عنوان نماد رفاه) و توپ (به عنوان ابزار جنگ یا همان تجهیزات پزشکی و هزینه‌های مرتبط) در اقتصاد، تأثیر اندکی بر ترکیب

تولید در جهان (تغییرات تولیدات از محصولات سابق به سمت تولید تجهیزات پزشکی و خدمات مرتبط آن) داشته باشد، وجود قرنطینه نیروی کار به عنوان یکی از ارکان و متغیرهای اصلی در تابع تولید و در نتیجه کاهش عامل اصلی تولید، کاهش قابل توجه تولید را به عنوان شوک اولیه اثر کرونا بر اقتصاد جهانی از جمله ایران می‌توان در نظر گرفت. شواهد آماری نیز با توجه به داده‌های منتشره توسط صندوق بین‌المللی پول، OECD، بانک جهانی و ... موید این امر است. در ادامه نموداری که در آن میزان رشد GDP در سال ۲۰۱۹ با میزان رشد برآوردی سال ۲۰۲۰ مقایسه شده است را ملاحظه می‌نمایید.

GDP Growth Projection

%, year on year, 2019 and 2020

Source: OECD Economic Outlook database

نمودار ۲-۲- کاهش رشد GDP جهانی

با توجه به نمودار بالا، میزان کاهش رشد تولید در نتیجه کاهش سطح نیروی کار حدود نیم درصد در سال ۲۰۲۰ نسبت به سال ۲۰۱۹ می‌باشد (برآورد می‌شود رشد GDP از مقدار ۲٫۹ درصد در سال ۲۰۱۹ به ۲٫۴ درصد در سال ۲۰۲۰ برسد). این امر نشان از شوک تولیدی حداقل نیم درصدی در اقتصاد جهانی است.

با توجه به مطالب بخش‌های قبلی، تاثیر اثر شوکی تولید بر متغیرهای کلان اقتصاد و در نتیجه بر صنعت بیمه را می‌توان از طریق کانال‌های تاثیرگذاری متغیرهای اقتصاد کلان را به صورت ذیل می‌توان تشریح نمود:

۱. کاهش سطح اشتغال ناشی از کاهش سطح تولید و هم‌چنین کاهش بیمه‌نامه‌های فردی مربوطه
۲. کاهش حق بیمه تولیدی شرکت‌های بیمه‌ای مرتبط با فعالیتهای اقتصادی کاهش یافته
۳. در مجموع دو مورد بالا، کاهش تقاضای بیمه‌ای با توجه به کاهش سطح درآمد سرانه و در نتیجه کاهش قدرت خرید و غیرضروری بودن بسیاری از محصولات بیمه‌ای

۴. افزایش سطح نقدینگی نامولد ناشی از خروج گردش پولی زنجیره تولیدی، مربوط به تولیدات حذف شده از اقتصاد و همچنین افزایش سطح نقدینگی ناشی از حمایت‌های نقدی و اعتباری دولتی در شرایط بحرانی کنونی
۵. افزایش سطح ریسک اعتباری ناشی از اختلال در گردش پولی زنجیره تولید (مربوط به وضعیت قرنطینه و کاهش سطح مبادلات و در نتیجه کاهش سطح مبادلات و کاهش توانگری کسب و کار در ایفای تعهدات) و رفتار دومینووار آن در کل چرخه اقتصاد
۶. افزایش سطح نوسانات قیمتی خصوصاً بازار سرمایه به علت به وجود آمدن نقدینگی نامولد در چرخه اقتصاد و افزایش سطح ریسک سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه در بازار سرمایه
۷. افزایش سطح قیمت‌ها و تورم ناشی از دو عامل کاهش تولید در اثر شرایط به وجود آمده از اپیدمی کرونا و افزایش سطح نقدینگی نامولد به دلیل سیاست‌های پولی و مالی حمایتی دولت و نقدینگی خارج شده از زنجیره تولید با توجه به پرکشش بودن محصولات بیمه‌ای. که این امر موجب کاهش سطح نقدینگی شرکت‌ها به علت عدم تناسب افزایش خسارت‌ها در مقابل افزایش حق بیمه‌ها می‌شود.

۲-۲-۱- کاهش قدرت ایفای تعهدات و افزایش ریسک اعتباری

طبیعتاً سهمی از نقدینگی در دست افرادی بنگاه‌های اقتصادی، وام یا دریافتی‌های اعتباری است و با توجه به شوک تولید و کاهش درآمد و چه بسا کاهش سطح اشتغال و قطع درآمد، بازپرداخت اعتبارات و ایفای تعهدات دچار آسیب می‌شود. عدم ایفای تعهدات در زنجیره تولید، از حلقه‌ای به حلقه دیگر منتقل و به کل زنجیره تولید و مصرف گسترش می‌یابد. این امر باعث قطع یا آسیب به جریان وجوه زنجیره تولید گشته و نتیجه آن عدم تامین نیازهای واسطه‌ای هر مرحله از تولید و در نتیجه کاهش سطح عرضه می‌شود. کاهش تولید، باعث افزایش سطح قیمت‌ها را می‌شود و از طرف دیگر، عدم ایفای تعهدات در سطح بازار پول و بانک‌ها باعث کاهش سطح نقدینگی بانک‌ها می‌شود. همچنین انتظار می‌رود با کاهش قدرت بازپرداخت دیون، نرخ ارائه تسهیلات نیز با افزایش همراه باشد، در نتیجه دو پیامد ذکر شده، انتظار افزایش نرخ بهره و ریسک اعتباری در سطح جامعه را دارد، که هر دو پیامد، در صورت بلندمدت بودن شرایط، آسیب جدی به زنجیره تولید وارد می‌سازد و مارپیچ رکودی - تورمی را افزایش می‌دهد.

طبیعتاً کاهش قدرت ایفای تعهدات در صنعت بیمه از طریق پرداخت حق بیمه‌ها به صنعت بیمه منتقل می‌شود و همین امر باعث کاهش سطح دریافتی مطالبات حق بیمه شرکت‌های بیمه از بیمه‌گذاران و یکدیگر و همچنین پرداخت دیون شرکت‌های بیمه اتکایی می‌گردد. این امر باعث کاهش نقدینگی

شرکت‌های بیمه و کاهش سطح ثبات شرکت می‌شود و توانگری پرداخت خسارت را کاهش می‌دهد. در صورت افزایش سطح موجودی نقد توسط شرکت بیمه ای جهت جلوگیری از عدم توانایی پرداخت خسارت، کاهش بهره وری سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه را در پی خواهد داشت. در صورت بلندمدت بودن این شرایط نیز امکان افزایش موجودی نقد برای شرکت‌ها وجود ندارد و طبیعتاً کاهش توانگری شرکت‌های بیمه می‌تواند از پیامدهای جدی این اثرات باشد.

۲-۲-۲- تغییر در خسارت پرداختی شرکت‌های بیمه

با توجه به مواردی که در بخش‌های قبلی این گزارش مطرح شد، افزایش سطح تورم، افزایش ریسک سرمایه‌گذاری می‌تواند منجر به افزایش شاخص قیمت خسارت‌های پرداختی شرکت‌های بیمه شود و از این طریق باعث کاهش نقدینگی شرکت‌های بیمه شود. اما با توجه به عامل اولیه شوک تولیدی وارد شده به اقتصاد یعنی همان قرنطینه، کاهش مبادلات، حمل و نقل و ...، از طرف دیگر، انتظار داریم میزان خسارت (تعداد) حداقل در کوتاه‌مدت در رابطه با برخی از بیمه‌نامه‌ها شامل بیمه‌های شخص ثالث و بدنه و برخی از بیمه‌نامه‌های حمل و نقل و شخص ثالث و بدنه و ... همراه با کاهش باشد. اما در رابطه با برخی بیمه‌نامه‌ها نیز ممکن است اثر قرنطینه، افزایش خسارت باشد، ولی با توجه به سهم بالای بیمه‌های شخص ثالث و بدنه به نظر می‌رسد با محدودیت‌های بیشتر قرنطینه‌ای یا کاهش مبادلات و مراودات در اثر کاهش تولید، میزان خسارت کاهشی باشد و در نتیجه اثر نهایی شوک مورد بررسی در مورد خسارت پرداختی شرکت‌های بیمه به برآیند و نیروی متضاد مطرح شده بستگی می‌یابد.

۲-۳- بررسی تغییرات تولید بر اثر شوک کرونا بر صنعت بیمه

از آنجا که هدف از این مطالعه، بررسی آثار شوک اپیدمی کرونا بر وضعیت نقدینگی صنعت بیمه می‌باشد. منطقاً بررسی تاثیر تغییرات تولید و سایر متغیر کلان در اثر کرونا بر صنعت بیمه بایستی با این هدف صورت گیرد. با بررسی روش محاسبه وضعیت نقدینگی شرکت‌های بیمه یا صنعت بیمه، میدانیم دو عامل اصلی تعیین کننده در شاخص نقدینگی شرکت‌های بیمه (صنعت بیمه)، حق بیمه‌های تولیدی شامل حق بیمه دریافتی و مطالبات و همچنین درآمدهای سرمایه‌گذاری به عنوان منبع ورودی نقدینگی و خسارتهای واقع شده شامل خسارتهای پرداختی و ذخایر خسارت می‌باشد.

با بررسی عوامل فوق مشخص است، جهت بررسی تاثیر کرونا بر نقدینگی شرکت‌های بیمه باید تغییرات حق بیمه تولیدی، مقدار سرمایه‌گذاری و درآمد سرمایه‌گذاری، خسارت پرداختی و تعهدات اتکایی مورد توجه قرار

بگیرد تا از برآیند اثرات این تغییرات، تغییرات شاخص نقدینگی مشخص شود. بر این اساس، در این بخش چگونگی تغییرات متغیرهای کلان اقتصاد بر صنعت بیمه از طریق کانال متغیرهای ذکر شده بررسی می‌گردد.

۲-۳-۱- تغییرات تولید حق بیمه بر اثر تغییرات متغیرهای کلان اقتصاد در اثر شوک کرونا

با توجه به فرضی که در ابتدای این قسمت مطرح گردید، شوک اولیه اپیدمی کرونا بر تولید می‌باشد. همچنین با توجه به اینکه قراردادهای صنعت بیمه (بیمه‌نامه‌ها)، حداقل یک‌ساله است و تمدید قراردادها هم به صورت اینترنتی قابل انجام است، شوک مستقیم اپیدمی بر قراردادهای بیمه نیز منطقی‌اً ناچیز و مورد بحث نیست. بر این اساس شوک وارد شده به صنعت بیمه از کانال ارتباط صنعت بیمه و تولید ناخالص ملی و سایر متغیرهای کلان باید مورد بحث قرار گیرد. از اینرو بایستی رابطه تولید حق بیمه با اقتصاد را مبنای کانال تاثیرگذاری شوک در نظر گرفت.

بر اساس تعریف، قراردادهای بیمه ای دو کارکرد دارند. اول پوشش ریسک فعالیت‌های اقتصادی ارزش دارایی‌ها و هزینه‌های ناشی از خسارت فردی و بنگاهی می‌باشد که این کارکرد برای بیمه‌های زندگی و غیرزندگی مشترک است. دومین کارکرد جنبه سرمایه‌گذاری وجوه دریافتی از بیمه‌گذار را دارد که مختص بیمه‌های زندگی است. از برآیند دو کارکرد ذکر شده می‌توان نتیجه گرفت، کانال تاثیرگذاری شوکهای تولیدی بر صنعت بیمه را می‌توان، یکی کاهش تقاضای بیمه از طریق کاهش تولید، به عنوان کاهش منبع عامل وجودی مورد بیمه، دوم کاهش درآمد سرانه به عنوان کاهش منبع مالی تقاضای بیمه و سوم افزایش تورم و طبیعتاً کاهش بازده حقیقی سرمایه‌گذارها به عنوان کاهش عامل جذابیت و کارکرد بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری نام برد.

موارد ذکر شده در بالا نشانگر رابطه تئوریک و در حقیقت بلندمدت تولید حق بیمه (تقاضای بیمه) با درآمد و ثروت و همچنین با نرخ بهره یا تورم است. با توجه به تحقیقی که در این ارتباط، همزمان با این گزارش در حال انجام است ضریب تاثیرگذاری شوک تولید ناشی از اپیدمی کرونا برابر ۱,۱ درصد بر تولید حق بیمه (شامل برآیند تاثیر بر حق بیمه تولیدی بیمه‌های زندگی و غیر زندگی با در نظر گرفتن تغییرات سایر متغیرهای کلان اقتصاد) ، بدست آمد. همچنین، هم‌کشش درآمدی و هم‌کشش قیمتی در تولید حق بیمه‌ها بالاتر از یک بدست آمد. این امر نشان‌دهنده لوکس بودن خدمات بیمه‌ای است و البته میزان لوکس بودن بیمه‌های زندگی بیشتر است. در نتیجه در شرایط تورمی، افزایش قیمت بیمه‌نامه‌ها (خصوصاً بیمه‌های زندگی) باعث کاهش خرید بیمه‌نامه می‌شود و بر این اساس انتظار داریم در شرایط اقتصاد تورمی، حق بیمه‌ها با توجه به افزایش سطح تورم، افزایش نداشته باشند.

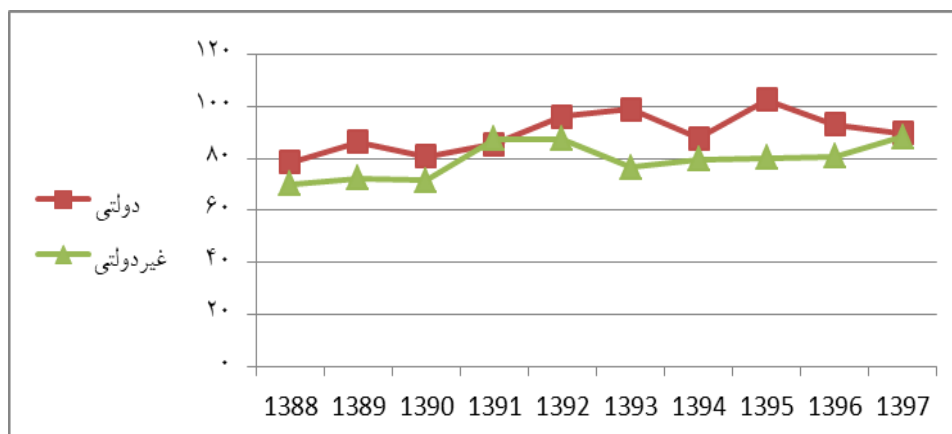

البته باید در نظر داشت که ضرایب به دست آمده، میزان تاثیرگذاری شوک تولید بر میزان حق بیمه تولیدی صنعت است و نه حق بیمه دریافتی. تفاوت این دو شاخص در مطالبات حق بیمه است که در مورد تاثیرپذیری آن توسط شوک تولید در بخش‌های بعدی مطالعه به آن پرداخته شده است.

۲-۳-۲- اثر شوک تولیدی ناشی از اپیدمی کرونا بر خسارت‌های شرکت‌های بیمه

دومین متغیر مهم تاثیرگذار بر نقدینگی شرکت‌ها و صنعت بیمه، تغییرات خسارت پرداختی شرکت‌های بیمه است. در نتیجه تاثیر شرایط به وجود آمده کنونی بر خسارت‌های پرداختی شرکت‌ها یکی از عوامل موثر تغییر وضعیت نقدینگی است. یکی از شوک‌های به وجود آمده در اثر اپیدمی کرونا، موضوع قرنطینه است. آن طور که شواهد نشان می‌دهد، قرنطینه باعث کاهش فعالیت‌های اقتصادی شده است و در نتیجه حمل و نقل نیز کاهش یافته است که این امر باعث کاهش خسارت بیمه‌نامه‌های این فعالیت‌ها از جمله بیمه شخص ثالث و بدنه می‌شود که سهم بزرگی در پرتفوی بیمه‌ای آن‌ها دارند. البته باید توجه داشت که وضعیت قرنطینه نمی‌تواند در بلندمدت اجرایی شود و همچنین با توجه به حداقل، یکساله بودن قراردادهای بیمه ای، تاثیر آن در بلندمدت در رابطه نقدینگی حذف می‌شود. از این رو در این مطالعه از زاویه قرنطینه به کاهش حجم خسارت‌ها نمی‌نگریم، بلکه کاهش خسارت‌های ناشی از کاهش حجم فعالیت‌های اقتصادی را مورد توجه قرار می‌دهیم. یعنی انتظار داریم با وضعیت رکودی و کاهش تولید و فعالیت‌های اقتصادی، حجم خسارت‌های وارد شده در فعالیت‌های اقتصادی نیز کاهش داشته باشد. از آنجا که رابطه تولید و خسارت، رابطه‌ای سخت‌افزاری است و ماهیت رفتاری در ساختار نوع رفتارهای اقتصادی دارد، بنابراین انتظار داریم وقتی تغییر ساختاری در ماهیت احتیاطی تولیدی و فعالیت‌های بیمه‌گذار انجام نمی‌گیرد (مانند شرایط فعلی)، کاهش خسارت ناشی از کاهش فعالیت‌های اقتصادی مانند روند گذشته داده‌ها باشد.

ضریب خسارت با تعریف نسبت خسارت واقع شده به حق بیمه عاید شده، همین مفهوم بالا را در مورد رفتار نمونه صنعت بیمه از کل اقتصاد دارد. ضریب خسارت در صنعت بیمه ایران به تفکیک شرکت‌های بیمه دولتی و غیردولتی در طی سال‌های ۸۸ تا ۹۷ در نمودار زیر نشان داده شده است:

نمودار ۲-۳- ضریب خسارت صنعت بیمه

آن طور که در نمودار مشخص است، ضریب خسارت روندی صعودی دارد. دلیل احتمالی آن، تفاوت در تورم خسارت و حق بیمه است. دلیل آن که قیمت‌ها با نرخ ثابت در نسبت گذاشته نشده‌اند، این است که اثر تغییرات تورم را هم در برآورد خسارت احتمالی داشته باشد. همان طور که در بخش قبل گزارش اشاره شد، ممکن است میزان خسارت‌ها کاهش یابد ولی با توجه به پرکشی بودن محصولات بیمه‌ای، افزایش سطح قیمت‌ها در اثر شوک کرونا و کاهش تولید ممکن است میزان ریالی خسارت‌ها بیشتر شود.

با توجه به روند نسبی ضریب خسارت، انتظار داریم ضریب خسارت ۹۲ درصد در سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۰ باشد. از ضرب این نسبت در حق بیمه تولیدی به دست آمده، میزان خسارت احتمالی صنعت ۵۹۲۹۲۵,۱۸۹۶ میلیارد ریال پیش‌بینی می‌شود.

۲-۳-۳- بررسی تاثیر شوک جریان نقدی زنجیره تولید در اقتصاد در اثر شوک تولیدی ناشی از ویروس کرونا

همان طور که در بخش ۱-۴ گزارش به تفصیل بیان شد، کاهش سطح تولید ناشی از شوک کرونا به غیر از تاثیر مستقیم بر تولید بخش‌ها و زیربخش‌ها، به قطع بخشی جریان پولی زنجیره تولید نیز منجر می‌شود. به عبارت ساده‌تر، کاهش تولید باعث می‌شود جریان نقدی مربوطه به زیربخش و کل زنجیره تولید در اقتصاد، از زنجیره خارج شود و تبدیل به نقدینگی غیرمولد^۱ شود. از طرف دیگر، از آنجا که سهم قابل توجهی از این جریان پولی چرخه تولید، اعتباری است، می‌تواند بر نقدینگی موبوط به مطالبات در آینده در زنجیره تولید نیز تاثیر بگذارد. به عبارتی ساده‌تر، دیون اعتباری بخش‌های مختلف زنجیره تولید، نقد نشود و در طول زنجیره تولید، دومینووار منتقل شود. این امر به معنای افزایش سطح ریسک اعتباری اقتصاد کشور است.

^۱ همان طور که در بخش ۴ توضیح داده شد، این نقدینگی مرده یا غیرمولد می‌تواند به صورت اثرات شوکی بر تقاضا در بخش‌های مختلف اقتصاد مانند بازار سرمایه یا بخش‌های کالایی ایجاد کند که نتیجه آن به وجود آمدن حباب و سپس شکست قیمتی و افزایش ریسک سرمایه‌گذاری و خرید مواد اولیه و واسطه‌ای در اقتصاد است.

برای به دست آوردن دو اثر ذکر شده (افزایش سطح ریسک اعتباری و افزایش سطح نوسانات قیمتی) بر وضعیت نقدینگی صنعت بیمه، می‌توان با توجه به ماهیت اثر غیرپیوسته ریسک مذکور از سناریوسازی جهت بررسی تاثیر این شوک‌ها بر نقدینگی شرکت‌های بیمه استفاده نمود. بر این اساس در این تحقیق دو سناریوی کلی نرمال و بحرانی در شرایط کوتاه مدت و بلند مدت برای در نظر گرفتن دو حالت "عدم دریافت درصدی از مطالبات برابر کاهش تولید" و "عدم دریافت کوتاه مدت مطالبات در حالت بحرانی" برای سناریوسازی ریسک اعتباری و همچنین دو وضعیت "نرمال" و "بحرانی" برای حساب بازار سرمایه (مربوط به بخش منابع موجودی نقد شرکت‌های بیمه که در بازار سرمایه گذاری شده است)، برای سناریوسازی نوسانات قیمتی در نظر گرفته شود و تحلیل با توجه به سناریوهای ذکر شده ارائه گردد.

۲-۴- بررسی وضعیت نقدینگی صنعت بیمه در سناریوهای مختلف

مطابق تعریف شاخص نقدینگی، شاخص وضعیت نقدینگی صنعت بیمه در شرایط جاری از تقسیم ورودی‌های نقدی (حق بیمه سهم نگه‌داری بعلاوه درآمد سرمایه‌گذاری از محل ذخایر فنی و درآمد سرمایه‌گذاری از سایر منابع بعلاوه سایر درآمدها و هزینه‌های بیمه‌ای) به خروجی‌های نقد (خسارت پرداختی بعلاوه ذخیره خسارت معوق پایان سال منهای ذخیره خسارت معوق اول سال بعلاوه هزینه صدور طی سال) به دست می‌آید. در بخش‌های گذشته، کانال‌های تاثیرگذاری شوک تولیدی ناشی از اپیدمی کرونا بر اقتصاد در صنعت بیمه توضیح داده شد و چگونگی تاثیرگذاری این شوک تولیدی بر حق بیمه تولیدی و خسارت‌های صنعت بیمه (به عنوان عامل اصلی تعیین‌کننده رابطه نقدینگی) به صورت کمی بررسی گردید. علاوه بر این اشاره شد که دو متغیر دیگر رابطه نقدینگی شامل تفاوت حق بیمه دریافتی (در رابطه نقدینگی) با حق بیمه تولیدی (که تاثیر آن از شوک تولیدی محاسبه گردید)، همان مطالبات شرکت‌های بیمه است و همچنین متغیر دیگر یعنی وجوه نقد در شرکت‌های بیمه که ترکیبی از سپرده‌های بانکی و وجوه سرمایه‌گذاری شده در بازار سرمایه است، در قالب سناریوهای مختلفی در تحلیل رابطه نقدینگی وارد می‌شود. بر این اساس در این بخش سعی می‌شود با ارائه سناریوهای مختلف، وضعیت نقدینگی صنعت بیمه در شرایط مختلف، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

در تحلیلی که بلمبرگ از تاثیرپذیری مقدار رشد GDP جهانی از کرونا انجام داده است، در چهار سناریو شامل الف. فقط شوک در چین، ب. شیوع بیشتر نسبت به حالت الف، ج. سرایت گسترده و د. پاندمی جهانی، مقدار رشد GDP را به ترتیب ۰٫۲٪، ۰٫۳٪، ۱٫۲٪ و ۰٫۱٪ برآورد کرده است.^۱ بانک جهانی، صندوق جهانی پول و OECD در تحلیل‌های خود، مقدار رشد GDP جهانی را ۰٫۲٪ پیش‌بینی کرده‌اند که تقریباً نزدیک به

^۱ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-13/how-much-coronavirus-could-hurt-gdp>

پیش‌بینی بلومبرگ (۲,۳٪) است. بنابراین در این مطالعه، با توجه به سناریوهای مختلف تحلیل شده، تلاش می‌شود تاثیر کاهش رشد GDP به میزان ۲,۴٪ و ۰,۱٪ را بر نقدینگی شرکت‌های بیمه بررسی کنیم که در واقع نسبت به رشد برآوردی GDP در شرایط قبل از اپیدمی کرونا یعنی ۲,۹٪، به ترتیب دارای کاهش ۰,۵ درصدی و ۲,۸ درصدی است.

۱-۴-۱- سناریو اول - شرایط نرمال

در این سناریو فرض می‌شود شوک کاهش تولید در اثر اپیدمی کرونا بر اقتصاد و صنعت وارد شده و شوک‌های دیگر تحت کنترل است. (وضعیتی که به نظر می‌رسد توسط سیاستمداران در نظر گرفته شده است).

اگر کاهش رشد تولید در اقتصاد به دلیل کرونا را با توجه به روند تولید در این دوره، ۰,۵ تا ۲,۸ درصد در نظر بگیریم و با توجه به کشش ۱/۱ درصدی حق بیمه تولیدی زندگی و غیرزندگی، انتظار داریم اثر کامل کاهش تولید به دلیل کرونا بر صنعت بیمه به میزان ۰,۵۵ و ۳,۰۸ درصد باشد. از طرف دیگر، کاهش سطح دریافت مطالبات حق بیمه تولیدی با توجه به کاهش تولید را نیز در قالب کاهش تولید حق بیمه در نظر می‌گیریم. خسارت نیز با توجه به ضریب خسارت ۹۲ درصدی کاهش می‌یابد. در این سناریو که فرض بر نرمال بودن شرایط است، شوک بورسی یا عدم توانگری بانک‌ها در اثر افزایش ریسک اعتباری (شرایط بحرانی) را در نظر نمی‌گیریم، در نتیجه شاخص نقدینگی در وضعیت کوتاه مدت و بلند مدت به ترتیب به میزان ۰,۰۵ و ۰,۰۱ درصد کاهش می‌یابد. این میزان کاهش با توجه به شاخص نقدینگی صنعت (۰,۹۲۱) نشان دهنده این است که انتظار داریم در شرایط نرمال، اثر اپیدمی کرونا بر نقدینگی شرکت‌های بیمه، با اینکه تاثیر منفی دارد، به اندازه‌ای نباشد که باعث ایجاد بحران در شرکت‌های بیمه شود و شرکت‌ها توانایی حفظ محدوده تغییرات در بازه ۱ را داشته باشند.

در تحلیل بالا باید در نظر داشت که در این تحقیق کاهش تولید ناشی از اپیدمی کرونا مدنظر بوده و گرنه با توجه به پیش‌بینی‌های صندوق بین‌المللی پول، کاهش رشد تقریباً ۶- درصدی را باید برای اقتصاد ایران در نظر بگیریم.

۲-۴-۲- سناریو دوم - شرایط بحرانی

در سناریو دوم فرض می‌شود غیر از شرایط نرمال پس از شوک اپیدمی کرونا بر تولید، به علت ایجاد نوسانات قیمتی ناشی از نقدینگی نامولد، خصوصاً در بازار سرمایه و با خروج نقدینگی موجود در بازار سرمایه به سمت چرخه کسب و کار (در صورت بهبود وضعیت ناشی از اپیدمی کرونا) و یا خروج نقدینگی به سمت طلا (در

صورت بدتر شدن وضعیت ناشی از اپیدمی کرونا) و چه بسا کاهش انتظارات افزایش حبابی شاخص بورس بر موجودی نقد شرکت‌های بیمه، شوک منفی قیمتی بازار سرمایه به سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه وارد شود. بر این اساس، اگر با توجه به روند گذشته شوک منفی بورس را ۳۰ درصد^۱ در نظر بگیریم، و همچنین با توجه به اینکه حدود ۵۰ درصد حق بیمه تولیدی شرکت‌های بیمه، مطالبات است، با فرض عدم دستیابی به مطالبات در شرایط بحرانی)، شاخص نقدینگی در شرایط بحرانی در کوتاه مدت و بلند مدت به ترتیب با کاهش ۳۴،۱۸ و ۳۴،۱۴ درصد در شاخص روبرو می‌شود، که نشان دهنده وضعیت خطرناک برای توانگری شرکت‌های بیمه می‌باشد.

نتیجه محاسبات شاخص نقدینگی در دو سناریو نرمال و بحرانی در وضعیت کوتاه‌مدت و بلندمدت به صورت خلاصه، در جدول زیر آمده است:

جدول ۲-۱- میزان کاهش شاخص نقدینگی به دلیل کاهش رشد GDP

میزان کاهش شاخص نقدینگی صنعت (درصد)		
کاهش ۲،۸ درصدی رشد GDP	کاهش ۰،۵ درصدی رشد GDP	
۰،۰۵۹	۰،۰۱	نرمال بلندمدت
۰،۰۹۲	۰،۰۱۶	نرمال کوتاه‌مدت
۳۳،۱۲	۳۳،۰۷	بحرانی بلندمدت
۳۴،۱۸	۳۴،۱۴	بحرانی کوتاه‌مدت

با توجه به نتیجه به دست آمده، در شرایط بحرانی، توانگری شرکت‌های بیمه در پرداخت آنی خسارتها به ۷۰ درصد کاهش می‌یابد و ثبات وضعیت نقدینگی شرکت‌ها بصورت قابل ملاحظه ای تحت تاثیر قرار می‌گیرد. همچنین این اثر در کوتاه‌مدت با توجه به محاسبه شاخص فوق در کوتاه‌مدت، بیشتر نیز می‌باشد.

۲-۵- جمع‌بندی و پیشنهادات

با توجه به شرایط به وجود آمده به دلیل اپیدمی کرونا در کشور و آثار بوجود آمده از آن در اقتصاد کشور، بررسی اثرات شوکی به وجود آمده در اقتصاد و زیربخش‌های آن ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به ارتباط صنعت بیمه به عنوان یکی از بخش‌های اقتصاد با متغیرهای کلان اقتصاد و تاثیرپذیری از شوک‌های آن‌ها در این تحقیق به تاثیر شوک ناشی از اپیدمی کرونا بر اقتصاد و صنعت بیمه مخصوصاً وضعیت نقدینگی شرکت‌های بیمه به عنوان یکی از حساس‌ترین شاخص‌های تعیین کننده ثبات و توانگری شرکت‌های بیمه پرداخته شده است.

^۱ میزان کاهش بازدهی شاخص بورس اوراق بهادار تهران در شوک سال ۹۳ تقریباً ۳۰ درصد بوده است.

با توجه به شواهد به نظر می‌رسد ایجاد قرنطینه و کاهش مبادلات و مراودات تجاری و اقتصادی، مهم‌ترین کانال تاثیرگذاری شوک کرونا بر اقتصاد است. بر این اساس در این گزارش، شوک ایجاد شده بر تولید را مبنای تغییرات متغیرهای کلان و صنعت بیمه در نظر گرفتیم.

با توجه به کانالهای ارتباطی متغیرهای کلان اقتصاد و صنعت بیمه، میزان کاهش تولید حق بیمه در صنعت بیمه با توجه به شوک نیم درصدی تا ۲,۸ درصدی در کاهش تولید برابر ۰,۵۵ تا ۳,۰۸ درصد به دست آمد. از طرف دیگر، با فرض کاهش سطح خسارت‌ها در جامعه به دلیل کاهش سطح مبادلات و مراودات اقتصادی و اجتماعی و همچنین کاهش سطح بیمه‌گری در جامعه با توجه به رفتار ثابت خسارت با توجه به تولید در اقتصاد در دوره‌های گذشته و بررسی روند نسبت خسارت، میزان احتمالی کاهش خسارت ۹۲ درصد به دست آمد و در نهایت، شوک‌های ناشی از افزایش سطح ریسک اعتباری ناشی از خروج نقدینگی زنجیره تولید در اقتصاد به علت آثار ناشی از اپیدمی کرونا و همچنین نوسانات قیمتی ناشی از افزایش سطح نقدینگی نامولد را به صورت سناریوسازی در رابطه شاخص نقدینگی وارد کردیم و با دو سناریو نرمال و بحرانی و همچنین در وضعیت کوتاه‌مدت و بلندمدت وضعیت شاخص نقدینگی به صورت زیر به دست آمد و مورد تحلیل قرار گرفت:

الف. کاهش شاخص نقدینگی در شرایط کوتاه‌مدت و نرمال در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۰۱۶ و ۰,۰۱۹ است.

ب. کاهش شاخص نقدینگی در شرایط بلندمدت و نرمال در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۰۱ و ۰,۰۵۹ است.

ج. کاهش شاخص نقدینگی در شرایط کوتاه‌مدت و بحرانی در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۳۴۱ و ۰,۳۴۲ است.

د. کاهش شاخص نقدینگی در شرایط بلندمدت و بحرانی در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۳۳۰ و ۰,۳۳۱ است.

با توجه به نتایج به دست آمده از تغییرات وضعیت شاخص نقدینگی در سناریوهای مختلف در اثر شوک ایجاد شده توسط اپیدمی کرونا در اقتصاد، موارد زیر جهت جلوگیری از کاهش سطح ثبات مالی شرکت‌های بیمه و صنعت بیمه پیشنهاد می‌شود:

۱. افزایش نسبت موجودی نقد و دارایی‌هایی با نقدشوندگی بالا در دوره یک‌ساله پیش‌رو تا مرز

افزایش شاخص نقدینگی به مقدار ۱,۵ (برای اطمینان از پوشش ریسک شرایط بحرانی)

۲. افزایش نسبت نگهداری دارایی‌های نقدشونده در شرکت‌های بیمه در قالب طلا یا ارزهای باثبات خارجی
۳. تغییر ترکیب پرتفوی بورسی شرکت‌های بیمه به سمت سهام‌های با نوسان کمتر یا سهام‌های صندوق‌های سرمایه‌گذاری
۴. افزایش سهم پرتفوی بیمه‌ای با ضریب خسارت کمتر در کل پرتفوی بیمه‌ای

۳- تغییر و تحول در برخی ریسک‌های بیمه‌ای

دکتر مریم اثنی‌عشری^۱

مقدمه

بنا به آمار رسمی کرونا تاکنون شیوع ویروس کرونا در بیش از ۲۰۰ کشور مشاهده شده، بیش از ۳ میلیون نفر را مبتلا نموده و بیش از ۲۰۰ هزار نفر را به کام مرگ فرستاده است. در کنار هزینه‌های انسانی، مواردی نظیر توقف اجباری یا تبعی خطوط تولید، کاهش محسوس تجارت، ریزش‌های بی‌سابقه بازارهای مالی، توقف کامل زنجیره‌های تامین جهانی، پدیدار شدن بیکاری ارادی و غیرارادی گسترده، افت شدید پروازها و سفرهای داخلی و خارجی، اعمال مقررات گسترده منع آمد و شد در کشورها و ... از اثرات گسترده بیماری در بخش‌های مالی و اقتصادی سراسر جهان است. یکی از بازارهایی که، مانند دیگر بازارهای مالی تحت تأثیر این همه‌گیری جهانی قرار گرفته است، بازار بیمه می‌باشد. ویروس کرونا می‌تواند تأثیرات کوتاه مدت و بلندمدت زیادی بر بازار بیمه داشته باشد. از جمله تأثیرات کوتاه مدت آن می‌تواند تغییر در میزان موجودی نقد شرکت‌های بیمه باشد. از مهمترین عوامل این تغییر می‌توان ۱- افزایش هزینه‌های عملیاتی شرکت (به دلایلی مانند بیماری کارکنان، انجام کارها به صورت دورکاری که می‌تواند باعث کاهش کارایی و سرعت افراد شود، به تعویق افتادن ارزیابی خسارت و در نتیجه سربار شدن هزینه‌های این تعویق به بیمه‌گران و ...) ۲- تغییر در حق بیمه‌های دریافتی و ۳- تغییر در هزینه خسارات پرداختی به بیمه‌گذاران، به دلیل تغییر ریسک‌های بیمه‌گری باشد. این بخش به نگاهی کوتاه به عامل سوم خواهد داشت.

خسارت‌های عمده‌ای که در ابتدای یک بیماری همه‌گیر مانند کرونا، متوجه بسیاری از شرکت‌های بیمه دنیا در رشته‌های اموال و مسئولیت خواهد شد، خسارات ناشی از لغو یا به تعویق افتادن رویدادهای بزرگی مانند المپیک و خسارات ادعا شده از سمت بیمه‌های عدم‌النفع به دلیل تعطیلی کسب و کارها است. به‌طورمثال، هزینه خسارت لغو المپیک ۲۰۲۰ برای شرکت مونیخ‌ری تقریباً ۸۰۰ میلیون دلار برآورد شده است. (munichre.com) اما هیچ‌کدام از این دو بیمه‌نامه در ایران فروخته نمی‌شود و به همین دلیل در حال حاضر، شرکت‌های بیمه ایرانی از این بزرگترین خسارت‌های ممکن در امان هستند. در ادامه این بخش، اثرات این بیماری همه‌گیر را بر نوع و میزان ریسک‌های بیمه‌ای شرکت‌های بیمه در کشور ایران، مورد بحث قرار می‌دهیم.

^۱ عضو هیات علمی پژوهشکده بیمه و سرپرست گروه پژوهشی بیمه‌های اموال و مسئولیت پژوهشکده بیمه

۳-۱- کرونا و تغییر ریسک‌های بیمه‌گری در بازار بیمه کشور ایران

همچنان که بیان شد، نتیجه گسترش بیماری کرونا در جامعه کاهش سطح فعالیت‌ها (چه به صورت داوطلبانه و چه به صورت دستوری) بوده است. بر این اساس با توجه به محدودیت‌های زیادی که در سطوح مختلف فعالیت‌ها تعیین شده است شاید بتوان انتظار داشت، در بسیاری از رشته‌ها بیمه‌ای با کاهش ریسک‌ها و میزان خسارات مواجه شویم. به جهت سهولت در بررسی این ادعا، مجموع رشته‌های مختلف بیمه‌ای در چهار گروه کلی طبقه‌بندی می‌شود. گروه «اتومبیل» شامل سه رشته شخص ثالث و مازاد، بدنه اتومبیل و حوادث راننده می‌باشد. دو رشته فعالیت «درمان» و «زندگی» به واسطه ماهیت متفاوتشان نسبت به دیگر رشته فعالیت‌ها هر یک به عنوان یک گروه در نظر گرفته شده است. نهایتاً رشته فعالیت‌های آتش سوزی، باربری، حوادث، کشتی، هواپیما، مهندسی، پول، مسئولیت، اعتبار و نفت و انرژی نیز در گروه «سایر» دسته‌بندی می‌گردد. شایان ذکر است، بررسی‌های بخش حاضر مبتنی بر آمار و اطلاعات منتشره معتبر در کشور و بر اساس وقایع نگاری به انجام رسیده است.^۱

➤ کاهش ریسک در بیمه اتومبیل

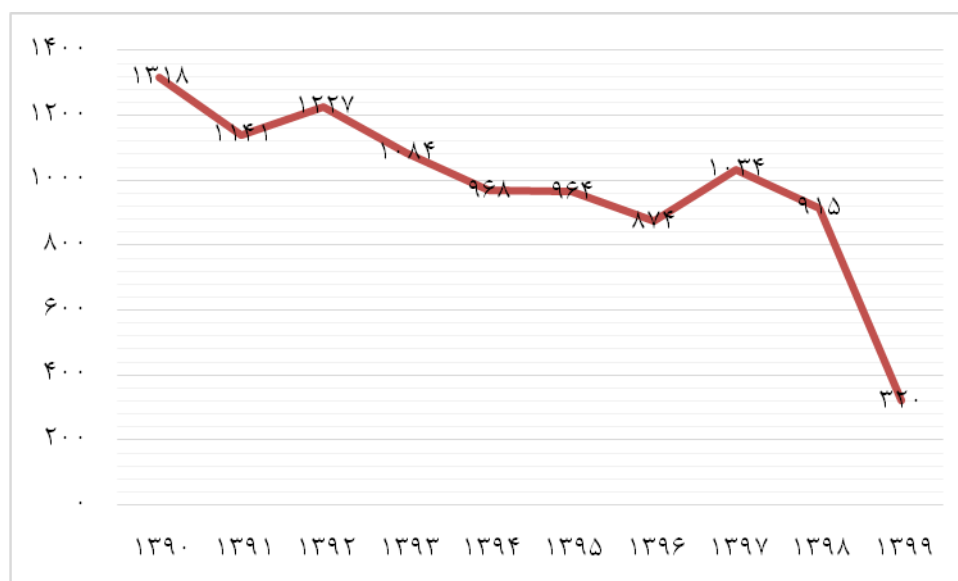
مقایسه تردد خودروها در محورهای مواصلاتی کشور در ایام نوروز ۱۳۹۹ حتی در مقایسه با یک روز عادی در طی سال و نه ایام پرسفر نوروز گذشته، بیانگر آن است که جاده‌ها و خیابان‌ها خالی از خودروهایی شد که تا قبل از انتشار بیماری حضور پررنگی در معابر و راه‌ها داشتند. به‌عنوان مثال آرشو آمار از میزان تردها در محورهای مواصلاتی استان اصفهان حاکی از ثبت بیش از ۱۰ میلیون تردد در تاریخ پنجم فروردین ۱۳۹۸ است در حالی که بر اساس اعلامات صورت گرفته در تاریخ پنجم فروردین ۱۳۹۹ آمار تردد در محورهای مواصلاتی استان اصفهان با حدود ۸۰ درصد کاهش داشته نسبت به سال قبل به مرز ۲ میلیون تردد رسیده است. شایان ذکر است میزان سفر و تردد در کل کشور بر اساس اظهارات رئیس پلیس کشور در ایام نوروز سال ۱۳۹۹ نسبت به نوروز ۱۳۹۸، به دلیل رعایت اصول بهداشتی به جهت مقابله با بیماری و در راستای حفظ سلامتی و همچنین کنترل و غربالگری در مبادی ورودی شهرها، کاهشی ۶۰ درصدی را تجربه نموده است (tasnimnews.com).

با گسترش بیماری کرونا همزمان با کاهش تردد و سفر، کاهش تصادفات و تلفات نیز به وقوع پیوسته است. بنا بر اظهارات مسئولین میزان تصادفات و تلفات در ایام نوروز ۱۳۹۹ نسبت به سال گذشته بیش از ۸۰ درصد کاهش یافته است (میزان تلفات این سال بصورت تقریبی مشخص شده است) (asrekhodro.com). در

^۱ شایان ذکر است که تبعات کرونا برای هر رشته و ریسک‌های آن، به تفکیک در بخش سوم گزارش مورد بررسی قرار گرفته است.

نمودار زیر میزان تلفات کشور در ایام نوروز (۲۰ اسفند سال قبل الی ۲۰ فروردین همان سال)، مشخص شده است (khabaronline.ir):

نمودار ۳-۱- میزان تلفات تصادفات کشور در ایام نوروز

منبع: khabaronline.ir

باید اذعان داشت، گسترش بیماری کرونا، کاهش سفر و تردد، کاهش استفاده از خودروها و نهایتاً کاهش تصادفات و تلفات را به دنبال داشته و با کاهش ریسک و کاهش میزان خسارت در کوتاه مدت منجر به ایجاد منافعی برای بیمه‌گران گردیده است. با توجه به آنکه رشته بیمه شاخص ثالث عمده‌تاً زیان‌ده می‌باشد، گسترش بیماری کرونا می‌تواند این رشته را در کوتاه مدت به رشته‌ای سودآور برای بیمه‌گران تبدیل کند. البته برخی شرکت‌های بیمه در کشورهای مختلف، امتیازاتی مانند

- تعویق زمان پرداخت اقساط بیمه‌نامه
- تعلیق بیمه‌نامه
- ذخیره حق بیمه دو ماهه بیمه‌گذاران به‌عنوان اعتبار برای استفاده در دوره‌های بعدی خرید بیمه‌نامه
- دریافت حق بیمه به‌ازای میزان رانندگی برحسب مایل

را در این زمینه برای بیمه‌گذاران خود در نظر گرفته‌اند که شرکت‌های بیمه ایرانی نیز می‌توانند برخی از آنها را برای جلب رضایت و وفاداری مشتریان‌شان در نظر بگیرند.

از دیگر پیشنهادات در این بخش می‌توان به طراحی اپلیکیشن‌های پرداخت خسارت و فرهنگ‌سازی در جهت استفاده از آن اشاره نمود تا در چنین شرایطی مراجعات به نمایندگی‌ها و تماس‌ها تا حد امکان کاهش یابند (abcnews.go, marketplace.org, cbc.ca).

➤ تغییر ریسک در بیمه درمان:

بررسی تأثیر این همه‌گیری بر بیمه درمانی در سطح جهانی پیچیده است؛ زیرا تأثیرات آن برای کشورها متفاوت خواهد بود. به این دلیل که تعداد موارد مرگ‌ومیر در کشورها می‌تواند بسیار متفاوت باشد و همچنین تنوع پوشش در بیمه درمان در کشورهای مختلف وجود دارد. به عنوان مثال در برخی کشورها، مانند ایالات متحده، بیشتر مراقبت‌های بهداشتی به صورت خصوصی ارائه می‌شود، در حالی که در سایر کشورها، مانند اروپا و کانادا، خدمات عمومی بسیار بالاتری وجود دارد. در آسیا هم سیستم‌های بهداشت ملی غالباً نابالغ هستند و پوشش خصوصی زیادی در آسیا دیده می‌شود. مسئله اصلی در حال حاضر در اکثر کشورها، آزمایش سریع افراد، به ویژه اقشار آسیب‌پذیر مانند سالمندان یا افراد دارای شرایط سلامتی و درمانی خاص که سیستم ایمنی آنها تضعیف شده است. در اغلب کشورها، این آزمایش رایگان است (توسط دولت‌ها انجام می‌شود) یا هزینه آن توسط مسئولان مراقبت‌های بهداشتی یا بیمه‌گران تقبل می‌شود. با این حال، سیستم درمان در همه جای جهان رایگان نیست و در برخی کشورها هزینه‌های زیادی دارد.

در ایران، شیوع و گسترش بیماری کرونا سبب گردید که در روزهای اولیه در هر شهر یک بیمارستان به مبتلایان اختصاص یابد و متعاقباً با روند افزایش مبتلایان به این بیماری تمامی بیمارستان‌های کشور موظف به خدمات رسانی به بیماران شدند. روند افزایش مبتلایان به صورتی دنبال شد که منجر به برپایی بیمارستان‌های سیار و صحرائی گردید (به عنوان مثال در رشت، شلمچه، کاشان و غیره) و سرانجام با توجه به آن که تخت‌های بیمارستانی دیگر کفاف بستری بیماران را ندارد بستری و قرنطینه بیماران با علائم بالینی کمتر در منازل خود تجویز گردیده است (isna.ir, mashreghnews.ir).

مطابق آخرین آمار و اطلاعات تعداد مبتلایان کرونا در کشور حدود ۷۰ هزار نفر می‌باشد. در نمودار زیر مجموع تعداد مبتلایان در پایان هفته‌های مختلف مشخص شده است:

نمودار ۲-۳- مجموع مبتلایان به کرونا از ابتدای همه‌گیری تا پایان هر هفته

منبع داده‌ها: www.Worldometers.info

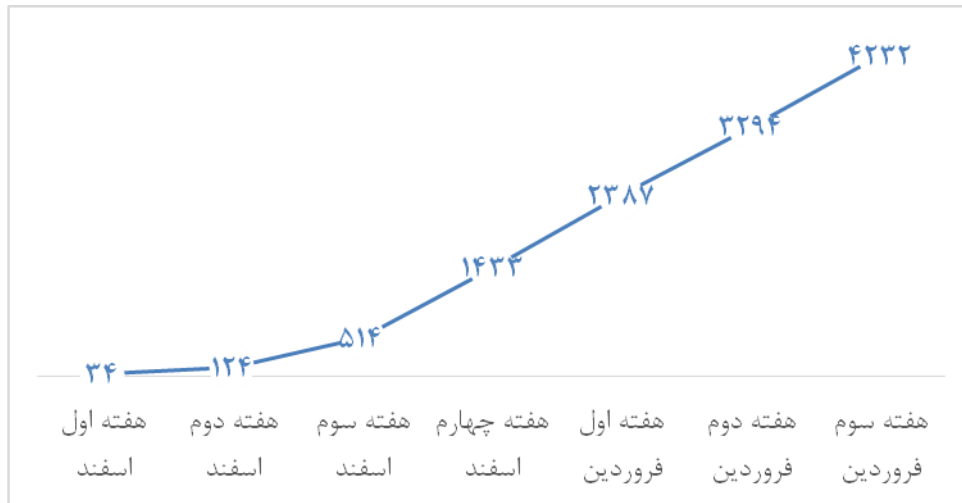
همچنین متناسب با گسترش بیماری و نیاز به انجام آزمایشات پزشکی به جهت شناسایی و تشخیص مبتلایان، پیوسته تعداد آزمایشگاه‌های دولتی فعال در زمینه آزمایش تست کرونا افزایش یافته و طبق آخرین آمار و اطلاعات به ۶۰ آزمایشگاه رسیده است و نیز آزمایشگاه‌های خصوصی واجد شرایط نیز اجازه یافته‌اند تا تست‌های شناسایی کرونا را انجام دهند. (yjc.ir)

در حال حاضر روزانه حدود ۶ هزار تست کرونا مبتنی بر کیت‌های شناسایی در کشور به انجام می‌رسد. بدیهی است، در بیمه‌های درمان (تکمیلی درمان) پوشش‌هایی چون بستری بیمارستانی، انجام آزمایشات پزشکی و غیره گنجانده شده است. بر این اساس و در حالی که مقامات سیاسی کشور اظهار داشته‌اند که بخشی از هزینه‌های درمان بیماری کرونا را بر عهده می‌گیرند، پر واضح است که در بعضی از قراردادهایی که پوشش‌های کاملی دارند، ممکن است ریسک بیمه‌های درمان و در نتیجه مبالغ جبران خسارت شرکت‌های بیمه به بیمه‌گذاران در این زمینه افزایش داشته باشد؛ اما بنا به اظهارات بخش‌های پذیرش بیمارستانها، بسیاری از دیگر مراجعات به مراکز درمانی در این دوران به صورت چشمگیری کاهش یافته است تا جایی که سایر بخش‌های بیمارستانی خلوتی بی سابقه‌ای را تجربه کردند. بنابراین شاید بتوان گفت این وجه ماجرا سبب کاهش ریسک بیمه درمان در شرکت‌های بیمه شده است و نتیجه گرفت که فقط ماهیت ریسک بیمه درمان تغییر کرده است و میزان آن افزایشی نداشته است. لازم به ذکر است که این فرضیه پس از پشت سر گذاشتن این دوران و حصول داده‌های معتبر قابل بررسی و آزمون است.

➤ تغییر ریسک در بیمه‌های زندگی:

مطابق آمار منتشره تعداد فوت شدگان ناشی از شیوع بیماری کرونا در کشور حدود ۴ هزار و ۵۰۰ نفر می‌باشد. در نمودار زیر مجموع تعداد فوت شدگان در پایان هفته‌های مختلف مشخص شده است:

نمودار ۳-۳. مجموع فوت شدگان بر اثر کرونا از ابتدای همه‌گیری تا پایان هر هفته

منبع داده‌ها: www.Worldometers.info

لازم به توضیح است، همه انواع بیمه‌های زندگی اعم از بیمه عمر زمانی، بیمه عمر مانده بدهکار، بیمه تمام عمر، بیمه عمر و سرمایه‌گذاری، بیمه عمر و بازنشستگی، بیمه عمر و تامین آتیه و غیره همگی به شرط فوت بیمه‌گذار مزایایی را به ذینفعان بیمه‌نامه اعطا می‌کنند. در اکثر موارد این بیمه‌نامه‌ها مرگ و میرهای ناشی از بیماری‌هایی مانند کرونا را نیز پوشش می‌دهند و با مرگ ناشی از کرونا ویروس نیز مانند سایر انواع مرگ‌ها برخورد می‌شود و در این رابطه استثنائات کمی وجود دارد. (nasdaq.com, firstpost.com) بدیهی است با گسترش بیماری کرونا و خطرات ناشی از آن و احتمال فوت درصدی از مبتلایان به این بیماری، ریسک بیمه‌های زندگی افزایش یافته و در صورت تحقق در کوتاه مدت و مبتنی بر بیمه‌نامه‌های صادره تا پیش از گسترش بیماری کرونا سبب ایجاد بار مالی برای بیمه‌گران شده و سودآوری این بیمه‌ها می‌تواند کاهش یافته و یا به زیان مبدل شود. البته در این قسمت نیز شاید بتوان ادعا کرد که در ایران، کاهش مرگ و میر ناشی از سایر علت‌ها در این دوران شاید بتواند این زیان را جبران نماید و در واقع نوع مرگ و میرها و در نتیجه ریسک مرگ و میر بیمه‌های زندگی تغییر کرده است و نه تعداد و فراوانی آن. به‌عنوان مثال، تعداد فوت‌های ناشی از شیوع کرونا، هنوز هم فاصله تعداد مصدومین ناشی از تصادفات در نوروز ۹۸ و نوروز ۹۹ را، که در بالا به آن اشاره شد، پر نکرده است و یا اینکه مسئولین بهشت زهرای تهران اعلام کرده‌اند که به دلیل تغییر سبک زندگی شهروندان، تعداد فوتی‌ها در اسفند ۹۸ بسیار کمتر از اسفند ۹۷ بوده است. اما ممکن است رکود

شرایط اقتصادی باعث افزایش بازخریدها در بخش بیمه‌های زندگی شود. شاید بتوان گفت که از بین تمام بخش‌های بیمه، بیمه‌های زندگی هستند که با سخت‌ترین چالش‌ها روبه‌رو هستند.

➤ کاهش ریسک در سایر بیمه‌ها:

از جمله پیامدهای شیوع بیماری کرونا، کاهش سطح فعالیت‌های اقتصادی و اعمال محدودیت‌هایی در کسب و کار می‌باشد. در حالی که افت شدید پروازها و سفرهای داخلی و خارجی کاهش ریسک در رشته بیمه هواپیما و همچنین بیمه‌های مسافرتی را به دنبال داشته، توقف اجباری یا تبعی خطوط تولید، کاهش ریسک در رشته آتش سوزی و حوادث را رقم زده و همچنین کاهش تجارت و قطع رنجیره تامین مواد اولیه (با توقف و یا کاهش تولید) سبب کاهش ریسک در رشته‌های باربری و کشتی همراه شده است. در واقع کاهش ریسک‌های یاد شده همگی ناشی از کاهش سطح فعالیت بیمه‌گذاران می‌باشد. شایان ذکر است، در کشور مبتنی بر تصمیمات و اطلاعیه‌های صادره ستاد ملی مقابله با کرونا مشاغل مختلف به گروه‌های مختلف کم خطر و پر خطر تقسیم شده است و در حالی که فعالیت اصناف و مشاغل کم خطر مشروط به ثبت نام در سامانه سلامت و اخذ تعهد التزام به اجرای دستورالعمل‌های بهداشتی مصوب وزارت بهداشت برای مقابله با کرونا شده است، فعالیت فروشگاه‌های بزرگ و زنجیره‌ای، پاساژها و مجتمع‌های تجاری بازارهای بزرگ و مسقف، آرایشگاه‌ها و سالن‌های زیبایی، آموزشگاه‌های رانندگی، رستوران، اغذیه فروشی، طب‌خانی و فست فود، گرمابه، استخر و سونا و سالن‌های ماساژ، روزبازارها و نمایشگاه‌ها، مراکز بازی و تفریحی و گیم‌نت، باشگاه‌های ورزشی و بدنسازی، تالار پذیرایی و مراسم، قهوه‌خانه‌ها و سفره‌خانه‌ها، چایخانه‌ها و تریا (به عنوان مشاغل پرخطر) تا پایان فرودین ممنوع بود و پس از آن نیز طی پروتکل‌ها و شرایطی به برخی از آنها اجازه فعالیت در ساعات محدودی داده شد. (iribnews.ir).

به نظر می‌رسد پوشش خطر زلزله (که عمدتاً در ذیل بیمه‌نامه آتش سوزی عرضه می‌شود) تنها پوشش بیمه‌ای در گروه سایر بیمه‌ها باشد که با وجود شیوع کرونا تغییری در ریسک آن رخ نداده است.

در مجموع مطالب این بخش می‌توان نتیجه گرفت که با شیوع ویروس کرونا انتظار می‌رود ماهیت ریسک در رشته‌های زندگی و درمان که مرتبط به سلامتی افراد جامعه می‌باشد تغییر یابد و در کنار آن ریسک در گروه بیمه‌های اتومبیل و سایر بیمه‌ها (آتش سوزی، باربری و غیره) که متناظر با سطح فعالیت افراد جامعه می‌باشد کاهش یابد. در برآیند تغییرات یاد شده، می‌توان سهم هر یک از چهارگروه مذکور در پرتفوی بیمه کشور (بیمه‌های اتومبیل با ۵۰ درصد، بیمه‌های زندگی، درمان و سایر با وزن حدود ۱۷ درصد) را به عنوان وزن هر گروه در نظر گرفت.

۳-۲- کرونا و گفتارهایی در تغییرات آتی صنعت بیمه

➤ گسترش بیمه‌های درمان و زندگی در آینده

ابتلا به این بیماری همه‌گیر ممکن است باعث شود افراد بیشتری نسبت به نیازهای بیمه درمانی فردی خود تجدید نظر کنند. به عنوان مثال، در پی بروز بیماری همه‌گیر سارس، افزایش موقتی در فروش بسته‌های بیمه مرتبط با بیماری در آسیا اتفاق افتاده است. ممکن است در سنوات آتی با افزایش فروش بیمه خدمات درمانی، بیماری‌های از نوع همه‌گیری و حتی پوشش زندگی در سراسر جهان، مواجه باشیم.

➤ گسترش بیمه اعتبار تجاری و عدم‌النفع

بیمه اعتبار تجاری، پوشش بیمه‌ای مشاغل در مقابل بدهی‌هایی که توسط مشتریان یا تأمین‌کنندگان آنها پرداخت نمی‌شود. ممکن است از پیامدهای آتی شیوع کرونا اقبال بیشتر به پوشش‌های اعتبار تجاری در جهت ایجاد پوشش برای وضعیت‌های مشابه آینده باشد. البته باید توجه داشت اگر تعداد فزاینده‌ای از شرکت‌ها به دلیل اثرات کرونا ویروس ورشکست شوند، بیمه‌گذاران می‌توانند با دعاوی حقوقی روزافزونی روبرو شوند. نگرانی‌های خاصی وجود دارد که در کنار برخی از شرکت‌های بزرگ در بخش‌های بحرانی، کسب و کارهای کوچک و متوسط در بسیاری از بازارها به دلیل اختلال در زنجیره تأمین و ایجاد بحران در سطح مشاغل، احتمالاً به شدت آسیب دیده‌اند. هزینه این آسیب تا حد زیادی به این بستگی دارد که این بیماری تا چه حد کشنده است، چه میزان اقدامات مهار بیماری بر مشاغل مختلف تأثیر می‌گذارد و اینکه چه مدت زمانی طول می‌کشد.

۳-۳- نتیجه‌گیری

به‌طور خلاصه می‌توان گفت، با توجه به بسیاری از محدودیت‌های ایجاد شده در سطح جامعه به نظر می‌رسد در بسیاری از رشته‌های بیمه‌ای با کاهش ریسک رو به رو بوده‌ایم و از این جهت کرونا روی میزان پرداخت خسارت شرکت‌های بیمه به بیمه‌گذاران تاثیر منفی نداشته است. به عنوان مثال، در رشته ای مانند بیمه ثالث، که تقریباً نیمی از پرتفوی صنعت بیمه ایران را تشکیل می‌دهد و دست بر قضا از رشته‌های زیانده برای این صنعت می‌باشد، فقط تصادفات منجر به صدمه و فوت طبق آمار پلیس راهور از روز ۲۰ اسفند ماه سال ۹۸ تا روز ۲۰ فروردین ماه سال ۹۹ به علت محدودیت‌های تردد بالغ بر ۸۵ درصد کاهش داشته است. همچنین در رشته‌هایی مانند بیمه بدنه، باربری، مسئولیت و ... قاعدتاً با محدود شدن فعالیت بسیاری از مشاغل و کارگاه‌ها خسارت‌های پرداختی توسط شرکت‌های بیمه کاهش خواهد داشت. هر چند در برخی از رشته‌ها مانند درمان و بیمه عمر، ممکن است خساراتی برای شرکت‌های بیمه به همراه داشته باشد؛ (که آن

هم ممکن است به دلیل تغییر سبک زندگی مردم و در نتیجه کاهش دیگر انواع مراجعات به مراکز درمانی و همچنین کاهش دیگر انواع مرگ و میر در این مدت، جبران شود.) اما با توجه به ضریب نفوذ رشته‌های مختلف بیمه در ایران این سوال مطرح می‌شود که آیا حداقل در کوتاه مدت، کرونا واقعا آثار مخرب بر صنعت بیمه دارد یا فرصتی برای شرکت‌های بیمه است که برای شرایط پسا کرونا خود را آماده کنند و در نهایت آیا واقعا در صنعت بیمه در ایران کرونا منجر به صدمه و زیان به این صنعت شده است یا نه؟ این موضوع می‌تواند موضوع مطالعاتی در این زمینه در آینده و پس از به دست آمدن داده‌های واقعی و معتبر باشد.

فصل چهارم:
فناوری‌های نوین

مقدمه

گسترش روز افزون کاربردها و قابلیت‌های فناوری اطلاعات همه عرصه‌ها و حوزه‌های اقتصاد و کسب‌وکار را تحت تاثیر قرار داده و در دوران پاندمی کوید ۱۹ نیز آثار آن در برخی موارد قابل احصا بود. بر این مبنای، در این گزارش نیز بخش حاضر به موضوع فناوری‌های نوین اختصاص یافته است.

گسترش استفاده از هوش مصنوعی موجب شده است تا با توجه به اهمیت بحران شیوع کرونا ویروس که طی مدتی کوتاه در اولویت همه مسائل و دغدغه‌های جهانی قرار گرفته است، متخصصان هوش مصنوعی و علم داده نیز برای مقابله با اثرات مخرب این ویروس در کنار سایر محققان و دانشمندان به فعالیت و تلاش در این حوزه ترغیب شوند. در این بخش از گزارش، مهمترین موضوعات مورد بررسی توسط این حوزه را که با صنعت بیمه نیز در ارتباط است به اختصار معرفی و مطرح خواهیم کرد. از جمله این موارد دستاوردهای هوش مصنوعی در تشخیص و درمان بیماری، مدلسازی نحوه گسترش و شیوع بیماری، دستاوردهای حاصل جهت درمان بیماری و طراحی محصولات جدید بیمه‌ای و پوشش ریسک‌های حاصل از بیماری‌های همه‌گیر با استفاده از علم داده می‌باشد.

در حوزه فناوری‌های نوین، بحرانی که کرونا برای صنعت بیمه به وجود آورد، از زاویه اینشورتک‌ها هم قابل بررسی است که در این بخش فرصت‌ها و تهدیداتی که برای اینشورتک‌ها به وجود آمد نیز، مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱- تاثیر شیوع کرونا بر اینشورتک‌ها و بیمه‌های آنلاین

دکتر سمیه میره^۱

مقدمه

ویروس کرونا تاثیر بسیاری بر اقتصاد و به ویژه صنعت بیمه خواهد داشت. در واقع، شیوع این ویروس و ادامه روند موجود، می‌تواند تقاضا برای انواع خاصی از بیمه‌ها را افزایش یا کاهش دهد. از یک طرف، ممکن است گسترش ویروس باعث افزایش آگاهی از برخی بیمه‌ها و افزایش تقاضا برای پوشش بیمه‌های درمان و عمر شود. از طرف دیگر، تقاضا برای بیمه‌های بیکاری با توجه به از دست رفتن برخی مشاغل، افزایش یافته و لغو همایش‌ها، رویدادها و توقف برخی فعالیت‌های تجاری نیز تقاضا برای بیمه‌های مرتبط را بیشتر نموده است. این افزایش تقاضا همگام با تمایل مشتریان به استفاده از خدمات آنلاین، می‌تواند فرصت مناسبی برای کسب‌وکارهای حوزه اینشورتک فراهم آورد (McIntosh, 2020). البته ذکر این نکته حائز اهمیت است که صنعت اینشورتک در همه جای جهان لزوماً تأثیر یکسانی از ویروس کرونا نخواهد داشت؛ چرا که نوع واکنش بازار در هریک از اقلیم‌های جغرافیایی متفاوت و به میزان جذب سرمایه توسط شرکت‌ها بستگی دارد. در ادامه، به بررسی تاثیر ویروس کرونا بر اینشورتک‌ها و بیمه‌های آنلاین در صنعت بیمه پرداخته می‌شود. در بخش ۱-۴، آمادگی اینشورتک‌ها در زمان شیوع این ویروس بررسی می‌شود، در ادامه، در بخش ۲-۴ و ۳-۴، به ترتیب، فرصت‌ها و تهدیدات موجود برای اینشورتک‌ها و بیمه‌های آنلاین در بحران کنونی بیماری کوید ۱۹ بیان خواهند شد. سپس در بخش ۴-۴، تاثیر اینشورتک‌ها بر بیمه‌گران بیان می‌گردد و در بخش ۴-۵ جمع‌بندی و توصیه‌های سیاستی ارائه می‌شود.

۱-۱- آمادگی اینشورتک‌ها در برابر تهدیدات ویروس کرونا

با توجه به این که منظور از اینشورتک‌ها، کاربرد نوآورانه تکنولوژی برای ارائه، توزیع و مدیریت خدمات بیمه‌ای است، در بحران کنونی ویروس کرونا، می‌توانند خدمات فراوانی برای شرکت‌های بیمه انجام دهند. در واقع، آن‌ها می‌توانند با کمک کلان‌داده‌ها^۲، هوش مصنوعی و اینترنت اشیا، به جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات مشتریان برای ارائه خدمات بهتر بیمه‌ای متناسب با هر مشتری به طور جداگانه بپردازند و همچنین، ارزیابی و پرداخت خسارت را در شرکت‌های بیمه را نیز انجام دهند. با توجه به تحولات دیجیتالی اخیر، کسب‌وکار آنلاین بیمه در حال گسترش است و استفاده گسترده افراد از اپلیکیشن‌های موبایل و زیرساخت فنی و فروش

^۱ پژوهشگر پژوهشکده بیمه - دکتری آمار دانشگاه شهید بهشتی

^۲ Big Data

مستقیم موجود، توانسته اینشورتک‌ها را در برابر بحران به وجود آمده ایمن سازد به طوری که، در حال حاضر، اینشورتک‌ها، به عنوان یکی از بزرگترین بازارهای جهان و یکی از امیدوارترین مدل‌های کسب و کار مطرح می‌شوند. در حقیقت، می‌توان از تحولات و تغییرات ایجاد شده توسط ویروس کرونا به عنوان یک کاتالیزور برای اینشورتک‌ها استفاده کرد. در این راستا، انتخاب استارت‌آپ‌های مناسب در حوزه اینشورتک‌ها می‌تواند فرایندهای موجود در شرکت‌های بیمه را در ارزیابی و پرداخت خسارت تسهیل بخشد. علاوه بر این، با وجود بحران‌های پاندمی، می‌توان به ضعف یا قدرت یک مدل تجاری دیجیتال در صنعت بیمه پی برد. به طور خاص، ویروس کرونا می‌تواند برتری استفاده از فناوری‌ها در بیمه را نسبت به بیمه‌های سنتی نشان دهد.

از طرفی، با توجه به سقوط بازار جهانی و شوک‌های اقتصادی متعاقب آن، ویروس کرونا موجب ضررهایی بسیاری به بیمه‌گران شده است و در این راستا، آمادگی اینشورتک‌ها برای مواجهه و جبران خسارات وارد شده اهمیت فراوانی دارد. به طور مثال، یکی از استارت‌آپ‌های بیمه‌ای در آلمان، میزان خسارات و هزینه‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا را در حدود چهار تریلیون دلار تخمین زده است. از طرف دیگر، اینشورتک‌ها به دلیل وجود ارتباط تنگاتنگ بین بیمه و مراقبت‌های بهداشتی، باید میزان آمادگی خود را بالا ببرند و محصولاتی طراحی کنند که موجب رشد خود و صنعت بیمه گردند. به طور مثال، با توجه به ترس موجود از مبتلا شدن به بیماری کوید ۱۹ در مراکز بهداشتی و درمانی و همچنین نقص در پوشش‌های بیمه‌ای، بسیاری از افراد از مراجعه به این مراکز حتی با داشتن علائم، منصرف می‌شوند. در صورتی که می‌توان با استارت‌آپ‌های موجود، ارزیابی سلامت افراد را انجام داده و اینشورتک‌ها، نقش مفیدی در این زمینه داشته باشند (Sandle, 2020).

۱-۲- فرصت‌ها و تهدیدات برای اینشورتک‌ها در زمان شیوع ویروس کرونا

در زمان شیوع ویروس کرونا، تهیه یک راهکار مناسب با استفاده از شاخص‌های مورد نیاز مردم در جهان، وظیفه اینشورتک‌ها و شرکت‌های بیمه است. تعیین سیاست‌هایی برای محافظت از مردم و سازمان‌های مختلف در زمان مدیریت بحران در حوزه سلامت از مهم‌ترین رویکردهایی است که اینشورتک‌های دنیا در همکاری با شرکت‌های بیمه باید به آن توجه داشته باشند. در ادامه، سعی بر این است که اینشورتک‌ها لحاظ فرصت‌های پیش آمده و تهدیدات به وجود آمده در زمان شیوع ویروس کرونا مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۲-۱- فرصت‌ها برای اینشورتک‌ها

از یک سو، یکی از اشتراکات مردم در زمان شیوع ویروس کرونا، میل به امنیت است که در برخی موارد، این نیاز به امنیت توسط شرکت‌های بیمه برآورده می‌شود. از سوی دیگر، نگاهی به بازار سهام نشان می‌دهد که

همه‌گیر بودن بیماری کوید ۱۹، تأثیر گسترده‌ای در اقتصاد جهانی داشته است. به عنوان مثال، بخش‌های هواپیمایی و جهانگردی به شدت ضربه خورده‌اند و حتی با وجود اینکه امنیت ویژه ای برای افراد دارد، این بحران باعث افت شدید قیمت سهام سهامداران مهم بیمه‌گرانی مانند Axa و Allianz شده است. شاید بتوان یکی از دلایل این اتفاق را، تمرکز بر فروش بیمه‌نامه به صورت سنتی و فیزیکی دانست که با توجه به دورکاری‌های به وجود آمده در شرایط فعلی، باعث کاهش میزان فروش شده است.

حال سوال اینجاست که آیا ویروس کرونا می‌تواند کاتالیزوری برای بازار اینشورتک‌ها باشد و فرصت مناسبی برای آن‌ها فراهم کند؟ طبق مطالب بیان شده در بخش ۴-۱، پاسخ مثبت است و اینشورتک‌ها می‌توانند از این فرصت به خوبی استفاده کنند و پیشرفت مطلوبی داشته باشند. به طور مثال، در ادامه برخی از کاربردهای اینشورتک‌ها در بحران بیماری کوید ۱۹ بیان می‌شوند:

– **کشور آلمان:** شرکت Getsafe که یک استارت‌آپ بیمه‌ای در آلمان است، در زمان شیوع ویروس توانسته بیش از ۱۰۰۰۰ مشتری جدید داشته باشد و حتی یک محصول جدید را نیز به بازار عرضه کند.

– **کشور چین:** این کشور از این فرصت استفاده کرده و با استفاده از فناوری‌های نوین و اینشورتک‌ها به فریاد بیمه‌گذاران رسیدند و شرکت‌های بیمه را از وارد شدن خسارات بیشتر نجات دادند. به این صورت که با استفاده از اینشورتک‌ها، محصولات نوین بیمه‌ای در زمان شیوع ویروس را طراحی نموده، و از این طریق، به در خانه ماندن بیمه‌گذاران و دادن مشاوره روانی به آن‌ها کمک شایانی نموده است. به طور مثال، برای تشویق افراد به در خانه ماندن، شرکت IcarbonX محصولی طراحی کرد که هر شخص بتواند با استفاده از دماسنج و مچ‌بند بلوتوثی، میزان اکسیژن خون و دمای بدن خود را اندازه‌گیری کند و در صورت مثبت شدن تست کرونای خود، به بیمارستان مراجعه کند. همچنین، برای مشاوره روانی به افراد آسیب دیده از کرونا، اینشورتکی با نام CareVoice طراحی شده که به همه بیمه‌گذاران اجازه می‌دهد تا با نصب این اپلیکیشن و بررسی وضعیت پوست، ابرو، پلک‌ها و لرزش‌های بدن، به بررسی وضعیت احساسی بیمه‌گذار بپردازد و در صورت نیاز به او مشاوره روانی دهد (مجله اینشورتک پلنت، ۱۳۹۸).

۱-۲-۲- تهدیدات برای اینشورتک‌ها

برخلاف استارت‌آپ‌ها، بیمه‌گران ممکن است نسبت به چالش‌های اقتصادی ناشی از بحران ویروس کرونا، حساسیت کمتری داشته باشند؛ زیرا بیمه یک الگوی تجاری بلندمدت است و مشتریان قراردادهای خود را برای سال‌ها و حتی دهه‌ها نگه می‌دارند. یکی از تهدیداتی که اینشورتک‌ها را در زمان وجود کرونا تحت تاثیر

قرار می‌دهد، مواجه شدن با کمبود نقدینگی و سرمایه مخصوصاً برای اینشورتک‌های تازه کار است. با این که، خلاقیت و نوآوری منجر به موفقیت اینشورتک‌ها در سال‌های اخیر بوده است ولی به تنهایی نمی‌توانند از بحران کنونی نجات یابند و با توجه به این که، به نظر می‌رسد استارت‌آپ‌های موجود، چنین شرایطی را تجربه نکرده باشند، این بحران می‌تواند به عنوان یک تست استرس برای آن‌ها عمل کند.

در مورد استارت‌آپ‌های کم اعتبار، وضعیت نامشخص است؛ زیرا انتظار می‌رود بودجه آن‌ها در ماه‌های آینده کم شده و از بین برود. همچنین، سرمایه‌گذاران بزرگ مانند گروه سرمایه‌گذاری خطرپذیر شرکتی^۱ (CVC)، که سرمایه‌گذاری آن‌ها مستقیماً بر روی استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپا است، بسیار محتاطانه عمل می‌کنند. در نتیجه بازارهای مالی با بحران مواجه شده و ممکن است برخی از اینشورتک‌ها، به ویژه اینشورتک‌های تازه‌کار و اولیه، به دلیل عدم کفایت سرمایه لازم، شکست بخورند. البته این امکان نیز وجود دارد که با گذشت زمان، سرمایه‌گذاران به شرکت‌ها و استارت‌آپ‌هایی که قبلاً محصول/بازار مناسب خود را اثبات کرده‌اند و چشم‌انداز رشد سریعی دارند، علاقه مند شده و در آن سرمایه‌گذاری کنند.

۱-۳- فرصت‌ها و تهدیدات برای بیمه‌های آنلاین در زمان شیوع ویروس کرونا

با توجه به لزوم استفاده از بیمه‌های آنلاین در شرایط فعلی، در ادامه، به فرصت‌های پیش آمده و تهدیدات به وجود آمده بیمه‌های آنلاین در زمان شیوع بیماری کوید ۱۹ می‌پردازیم.

۱-۳-۱- فرصت‌ها برای بیمه آنلاین

با وجود اینکه ویروس کرونا زندگی روزمره مردم را با اختلال مواجه کرده، اما امکان نوآوری‌های جدید را فراهم کرده است. تحولات دیجیتالی برای شرکت‌های بیمه و اینشورتک‌ها در بخش‌هایی از تجارت الکترونیک بین سازمان و مشتری^۲ (B2C) معنا پیدا می‌کند. شیوع ویروس کرونا باعث می‌شود تا مردم بیشتر درباره امنیت بدنی، سلامتی و ... فکر کنند و به دنبال راه حلی برای رسیدن به امنیت باشند و بیمه‌ها این نیاز مردم برای تامین امنیت جسمی و اجتماعی پاسخ می‌دهند (Walker, 2020).

فرصت ایجاد شده برای بیمه‌های آنلاین را می‌توان از منظر تغییر میزان فروش آن‌ها در زمان شیوع ویروس کرونا بررسی کرد که در ادامه به آن پرداخته می‌شود. با این که به دلیل عدم تمایل بیمه‌گذاران به بیمه‌نامه‌های جدید، ممکن است رشد صنعت بیمه در کوتاه مدت کاهش یابد؛ ولی، در میان مدت، فروش بیمه‌نامه‌های فیزیکی تغییر خواهد کرد و به سمت فروش آنلاین خواهد رفت. فناوری‌های بیمه کمک می‌کند

^۱ Corporate venture capital (CVC)

^۲ Business-to-consumer (B2C)

تا در شرایط فاصله اجتماعی موجود، ارتباط با بیمه‌گذاران را حفظ کند و بر این اساس، بیمه به صورت آنلاین خریداری شود. این روند، در آینده و پس از بحران ناشی از ویروس کرونا نیز قابل استفاده خواهد بود و بیمه‌گذاران می‌توانند همه پوشش‌های بیمه‌ای را در تلفن‌های هوشمند خود مدیریت کنند و به مرور استفاده از روش‌های خرید سنتی بیمه‌نامه کاهش می‌یابد. لذا، بیمه‌گران در تلاشند بیمه‌نامه‌های خود را به صورت آنلاین ارائه دهند و حتی الامکان از حضور افراد در نمایندگی‌ها خودداری کنند. به طور مثال، ارزیابی سلامت بیمه‌شده را می‌توان از طریق استارت‌آپ‌های سلامت موجود بدون مراجعه وی به مراکز مربوطه و بدون معاینه پزشکی به صورت آنلاین انجام داد تا بار تحمیل شده بر مراکز درمانی کاهش یابد. همچنین، بیمه‌گران می‌توانند در خدمات آنلاین خود، مشاوره روانشناختی و مشاوره در مورد انواع بیمه را نیز به بیمه‌نامه‌های خود اضافه کنند. در همین راستا، در زمان شیوع ویروس کرونا فروش بیمه آنلاین در هند حدود ۴۰ درصد افزایش یافته است. بیمه‌های آنلاین هر ساله در مارس ۲۰۲۰ رشد چشمگیری دارد اما این رشد در زمان شیوع ویروس در مقایسه با متوسط رشد ۱۰ درصدی که هر ساله وجود دارد، بیشتر است. برای مثال تقاضا برای بیمه‌های آنلاین زندگی و درمان در هند با افزایش تعداد موارد مثبت کرونا افزایش یافته و بیمه درمان رشد ۳۵-۴۰ درصدی و بیمه عمر رشد ۲۰ درصدی داشته است (Sharma, 2020). بر خلاف بیمه‌های آنلاین زندگی و درمان، تعداد بیمه‌نامه‌های سنتی که در آن بیمه‌نامه به صورت حضوری از نمایندگان بیمه خریداری می‌شود، در این ماه کاهش یافته است که لزوم استفاده از بیمه‌های آنلاین در شرایط بحران ناشی از اپیدمی را تقویت می‌کند. با این حال در ماه‌های بعد، به دلیل آگاهی بیشتر مردم از ویروس کرونا، خرید بیمه‌های سنتی نیز افزایش یافته است.

۱-۳-۲- تهدیدات برای بیمه آنلاین

به دلیل انتشار ویروس کرونا، اغلب شرکت‌های بیمه به کارمندان خود اجازه می‌دهند تا کارهای خود را به صورت دورکاری و از منزل انجام دهند و به مشتریان توصیه می‌کردند از بیمه‌های آنلاین استفاده کنند. همین امر باعث شده تا هکرها از این فرصت استفاده کرده و سیستم اشخاص را بیشتر مورد حمله قرار دهند. در نتیجه شیوع کرونا در دنیا برای مردم دنیا به یک تهدید و برای مهاجمین سایبری به فرصتی بسیار مناسب تبدیل شده است. بر این اساس، حملات سایبری مرتبط با کرونا افزایش بسیاری در آغاز سال ۲۰۲۰ میلادی داشته است. در واقع، از زمان شیوع ویروس کرونا، فعالیت هکرها سایبری بیشتر شده است که می‌توان به حملات گسترده فیشینگ، تلاش برای نفوذ به سیستم اینترنتی شرکت‌ها و تمرکز بر بهره برداری از دورکاری کارمندان آن شرکت اشاره نمود.

۱-۴-۱- تاثیر اینشورتک‌ها بر شرکت‌های بیمه در زمان شیوع ویروس کرونا

با شیوع ویروس کرونا و به واسطه کمبود فناوری‌های بیمه‌ای در اغلب شرکت‌های بیمه، این شرکت‌ها، با مشکلاتی مواجه شده‌اند. اغلب شرکت‌های بیمه سنتی (کوچک، متوسط و بزرگ) از این فناوری‌ها استفاده نمی‌کنند و بیشتر بر روش‌های حضوری و فیزیکی تکیه دارند و در مقابل شرکت‌هایی نیز وجود دارد که خود را با نیازهای مردم به‌روز کرده و از فرصت به وجود آمده در زمان شیوع کرونا استفاده می‌کنند. در ادامه، سعی بر این است که تاثیر استفاده از فناوری‌های بیمه‌ای در شرکت‌های بیمه مورد بررسی قرار دهیم.

۱-۴-۱-۱- تاثیر بحران ویروس کرونا بر شرکت‌های بیمه سنتی

با توجه به این که شرکت‌های بیمه کوچک و متوسط از امکانات اینشورتک‌ها و فناوری‌های بیمه‌ای استفاده نمی‌کنند، بزرگ‌ترین بازنده بحران ویروس کرونا خواهند بود. از یک طرف، به دلیل کمبود آموزش در زمینه کسب‌وکار آنلاین، بیمه‌گران همچنان بر فروش محصولات خود به صورت فیزیکی متکی بوده و فرایندها و اسناد مبتنی بر کاغذ هستند و بسیاری از بیمه‌گران، نمایندگان بیمه و کارگزاران تجربه و طرز فکر فروش بیمه آنلاین را ندارند. لذا، بحران ویروس کرونا، بسیاری از بیمه‌گران، کارگزاران و نمایندگی‌های بیمه را تحت تاثیر قرار داده و آن‌ها را مجبور به تعطیلی دفاتر خود کرده است. از طرف دیگر، در شرکت‌های بیمه کوچک و سنتی، به دلیل عدم وجود زیرساخت‌های موجود، به راحتی نمی‌توان به داده‌ها و اطلاعات مشتریان از راه دور و از منزل دسترسی پیدا کنند. بنابراین، بیمه‌گرانی که هنوز با ساختارهای دیجیتالی سازگاری ندارند، به خصوص شرکت‌های کوچک و متوسط، دچار خسارت بیشتری خواهند شد و این بحران آن‌ها را بیش از گذشته با مشکل روبرو خواهد کرد.

در زمان بحران ناشی از بیماری‌های اپیدمی، بیمه‌گران بزرگ سنتی نیازی به ترس ورشکستگی یک شبه ندارند. بزرگ‌ترین شرکت‌های بیمه جهانی هر کدام درآمد سالانه بالغ بر ۸۰ میلیارد پوند دارند که بیش از دو برابر درآمد فیس بوک در سال ۲۰۱۸ است. سال‌ها طول می‌کشد تا اینشورتک‌ها به چنین سرمایه بزرگی دست یابند و سهم بازار نسبتاً بزرگی را بدست آورند (Wiens, 2020).

با این حال چیزی که مشخص است این است که شرکت‌های بیمه، نه تنها نیاز به تغییر فناوری خود دارند، بلکه باید به تغییر ذهنیت افراد نیز پردازند. زیرا طی پنج سال آینده، کارگزاری‌ها دیگر قادر به یافتن کارمندان جدید نخواهد بود. طی ده سال آینده، شرکت‌های بیمه متوسط با مشکلات جدی روبرو خواهند شد و طی بیست سال آینده، پیش‌بینی می‌شود بیمه‌نامه‌های کاغذی به شدت کاهش یابند و در برخی کشورها به صفر برسند.

۱-۴-۲- تاثیر بحران ویروس کرونا بر شرکت‌های دارای فناوری بیمه‌ای (اینشورتک)

اینشورتک‌ها به فروش و خدمات سنتی و حضوری بیمه اعتماد نداشته و دارای زیرساخت‌های فنی و پیشرفته هستند که به آن‌ها امکان می‌دهد کار خود را حتی در شرایط دورکاری کارمندان، ادامه دهند. در حالی که شرکت‌های بیمه سنتی و کوچک مجبورند فعالیت‌های خود را در مواقعی مانند شیوع ویروس کرونا متوقف کنند، در مقابل، شرکت‌های بیمه‌ای که از بیمه‌های آنلاین و اینشورتک‌ها استفاده می‌کنند، به سختی تحت تأثیر بحران‌های اینچنینی قرار می‌گیرند. در این شرایط، خسارت وارد شده به شرکت‌های مذکور کمتر از شرکت‌های سنتی خواهد بود. به عنوان مثال، می‌توان اینشورتک‌ها را در صنایع آسیب‌دیده از ویروس کرونا مانند صنعت گردشگری، صنعت سرگرمی و صنعت ورزش حرفه‌ای استفاده کرد (شبکه نوآفرینی پلنت، ۱۳۹۸). صنعت گردشگری به دلیل اینکه مسافران برای حفظ امنیت و سلامت، سفرهای خود را حذف می‌کردند بسیار آسیب دیده و خسارت زیادی متحمل شده است. در این صورت شرکت‌های بیمه می‌توانند از اینشورتک‌ها برای تعیین پوشش‌های خاص بیمه مسافرتی استفاده کرده و میزان ضرر مالی این صنعت را کاهش دهند. به همین ترتیب، شرکت‌های بیمه با طراحی محصولات جدید می‌توانند به کم کردن خسارات صنایع آسیب‌پذیر بپردازند.

استفاده از اینشورتک‌ها همیشه مورد علاقه جوانان بوده و معمولاً، خرید بیمه‌نامه و پوشش‌های آنلاین را ترجیح می‌دهند، زیرا می‌توانند در هر زمانی پوشش مدنظر خود را ببینند، تغییر دهند و خریداری نمایند. بر این اساس، شرکت‌های بیمه از ابتدا موفق شده‌اند جوانان را به عنوان بیمه‌گذار یا کارمند جذب کنند. با این حال، اینشورتک‌ها هنوز هم بخش کوچکی از سهم بازار را در اختیار دارند و این فرصت را دارند که در آینده رفتار مشتری را به سمت استفاده از فناوری‌های جدید بیمه‌ای تغییر دهند.

۱-۵- جمع‌بندی و پیشنهادات

همانطور که بیان شد، استفاده از اینشورتک‌ها و فناوری‌های نوین می‌تواند شرکت‌های بیمه را در ارائه محصولات بیمه‌ای یاری دهد و اثرات دورکاری و فاصله اجتماعی را کاهش دهد. از یک سو، شرکت‌های بیمه‌ای که از استارت‌آپ‌ها و اینشورتک استفاده می‌کنند، با انتظارات جدید مشتریان سازگار شده و مسیر دیجیتالی شدن را ادامه می‌دهند. برای این شرکت‌های بیمه، بزرگترین چالش تغییر ذهنیت افراد برای استفاده از خدمات است که می‌تواند فرهنگ‌سای لازم انجام گیرد. از سوی دیگر، شرکت‌های بیمه و به ویژه نمایندگان و کارگزارانی که با ساختارهای دیجیتالی سازگار نبوده؛ با مشکلات جدی روبرو خواهند شد و شیوع ویروس باعث می‌شود فرایندهای صدور و بیمه‌گری آن‌ها با مشکل مواجه شوند. در این شرایط، اینشورتک‌ها، می‌توانند از این فرصت‌ها برای پیشی گرفتن از رقبای سنتی خود استفاده کنند و با ارائه

خدمات آنلاین بیمه‌ها و استفاده از اینشورتک‌ها، شرکت‌های بیمه را در جذب مشتریان و افزایش فروش و در نتیجه کسب سود قابل توجه یاری رسانند. البته باید به این مسئله هم توجه داشت که استفاده از تکنولوژی‌های جدید و خدمات آنلاین، می‌تواند تهدیدی برای شرکت‌های بیمه به همراه داشته باشد که یکی از این تهدیدها، افزایش احتمال حملات سایبری و سرقت اطلاعات افراد است. لذا، شرکت‌های بیمه بایستی بستر ایمن و لازم را برای ارائه فناوری‌های نوین فراهم نمایند تا از تهدیدهای اینچنینی جلوگیری شود. به طور کلی و با توجه به موارد ذکر شده، می‌توان توصیه‌های زیر را برای افزایش میزان سوددهی شرکت‌های بیمه مطرح کرد:

- استفاده از روش‌های آنلاین در صدور و فروش بیمه‌ها جهت افزایش فروش و سود شرکت‌های بیمه،
- طراحی اینشورتک‌های جدید جهت کم کردن خسارات وارد شده به صنایعی که بیشترین زیان را دیده‌اند،
- طراحی اینشورتک در بیمه سلامت و درمان مانند اینشورتک مطرح شده در چین،
- طراحی اینشورتک جهت مشاوره به بیماران و راهنمایی درست آن‌ها.

۲- نقش هوش مصنوعی در ارتباط با ظهور کرونا و تاثیر آن در صنعت بیمه

دکتر فرید خانی زاده^۱

مقدمه

انتظار می‌رود بیمه‌گران سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی^۲ را در زمان کوید ۱۹ به منظور خودکار سازی و سرعت بخشیدن به پردازش پرونده‌های خسارت افزایش دهند. براساس آخرین نظرسنجی سه ماهه گلوبال دیتا^۳، در حال حاضر ۶۷٪ بنگاه‌های صنعت بیمه از هوش مصنوعی استفاده می‌کنند. با این حال میزان استفاده از این ابزار همچنان پایین‌تر از چندین فناوری برتر دیگر، از جمله رایانش ابری^۴ (۸۳٪)، داده‌های بزرگ^۵ (۷۸٪) و اینترنت اشیا^۶ است (۷۰٪).

اگرچه کاربرد هوش مصنوعی گسترده است و ممکن است در مراحل مختلف زنجیره ارزش بیمه مورد استفاده قرار گیرد، ولی در حال حاضر با توجه به شیوع بیماری کرونا انتظار می‌رود تمرکز اصلی سرمایه‌گذاری در این فناوری برای سرعت بخشیدن به پرونده‌های خسارت، کشف تقلب و بررسی متن بیمه‌نامه^۷ می‌باشد. در ادامه این سه مورد بیشتر مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۲-۱- پرونده‌های خسارت

تاکنون شیوع کرونا منجر به افزایش تعداد پرونده‌های خسارت در رشته‌های مختلف بیمه‌ای از جمله بیمه مسافرتی و پوشش‌های بیمه‌ای عدم النفع (وقفه در فعالیت)^۸ شده است. با توجه به میزان کنسلی پروازهای مسافرتی و پوشش لغو به هر علتی^۹ که در برخی از بیمه‌نامه‌ها وجود دارد. همچنین با توجه به قوانین قرنطینه و به تبع آن تعدیل نیرو توسط بسیاری از کسب و کارها، شرکت‌های بیمه با حجم عظیمی از پرونده‌های خسارت مواجه شده‌اند که رسیدگی دقیق به آنها مستلزم صرف زمان زیادی است.

^۱ عضو هیات علمی پژوهشکده بیمه

^۲ Artificial Intelligence

^۳ GlobalData

^۴ Cloud Computing

^۵ Big Data

^۶ Internet of Things

^۷ Policy Wording

^۸ Business Interruption

^۹ Cancellation For Any Reason (CFAR)

از طرفی بیمه‌گران برای حفظ بیمه‌گذاران خود و جلب رضایت آنها نیاز دارند که به پرونده‌های خسارت دریافتی در کوتاه‌ترین زمان رسیدگی و آنها را تسویه کنند. استفاده از هوش مصنوعی در دستیابی به این مهم بسیار تاثیرگذار است.

از طرف دیگر با توجه به محدودیت‌های کنونی در ارتباط با رفت و آمدهای غیر ضروری، استفاده از ابزار هوش مصنوعی راه حلی بهینه می‌باشد. در واقع هوش مصنوعی تقریباً نیاز به هرگونه تماس چهره به چهره بین مشتریان و نمایندگان را برای ارائه درخواست خسارت از بین می‌برد. با توجه به آنکه اقدامات فاصله‌گذاری اجتماعی^۱ همچنان در حال اجرا می‌باشد، ارسال مطالبات و پرونده‌های خسارت به صورت دیجیتالی امری مهم و اساسی است.

در همین راستا، ۷۶٪ شرکت‌ها اظهار داشتند که برای استفاده از هوش مصنوعی ترجیح می‌دهند با شرکت‌های ارائه‌دهنده فناوری همکاری و مشارکت کنند. با پیش‌بینی اینکه به دنبال شیوع کرونا، بیمه‌گران به دنبال اصلاح روند رسیدگی به پرونده‌های خسارت خود خواهند بود، اینشورتک پکت گلوبال^۲ اخیراً برای افزایش سرعت پردازش خسارت و کاهش آن، یک بستر پرداخت خسارت با محوریت هوش مصنوعی طراحی کرده است.

شرکت استارت‌آپی دیگری که در این شرایط امکان استفاده از هوش مصنوعی را در فرآیند پرداخت خسارت فراهم کرده Sprout.ai نام دارد. این شرکت در دور دوم فرآیند اختصاص بودجه، ۵/۲ میلیون دلار جمع‌آوری کرده است تا بتواند بستر پرداخت خسارت خود را سریعتر راه‌اندازی کند. این بستر به بیمه‌گذاران وعده می‌دهد ظرف مدت ۲۴ ساعت پرونده‌های خسارت را تسویه کند.

شایان ذکر است که شرایط مزبور از یک زاویه می‌تواند فرصتی مناسب برای ارائه خدمات متفاوت و با کیفیت به بیمه‌گذاران باشد.

۲-۲- تقلبات بیمه‌ای

علاوه بر موارد اشاره شده در بالا در ارتباط با حجم پرونده‌های خسارت، مشکلات مالی منتج از این دوران نیز می‌تواند منجر به ادعاهای متقلبانه‌ی بیشتری شود. همواره هدف از ارتکاب اعمال متقلبانه در صنعت بیمه سوء استفاده و کسب منفعت مالی از شرکت‌های بیمه بوده است. در همین راستا فشارهای اقتصادی این دوران نیز انگیزه‌ای قوی برای نه تنها باندهای حرفه‌ای تقلب بلکه برای افرادی که پیش از این نیز هیچ‌گونه سابقه رفتارهای کلاهبردانه نداشتند می‌باشد.

^۱ Social Distancing

^۲ Pact Global

در همین راستا دقت و سرعت در کشف و شناسایی چنین مواردی بیش از پیش دغدغه شرکت های بیمه گشته است. هر ساله پرونده‌های تقلب در صنعت بیمه هزینه‌های زیادی به صنعت بیمه تحمیل می‌کند و براساس موارد اشاره شده در بالا پیش بینی می‌شود این روند دچار افزایش چشمگیری شود. بنابراین استفاده از هوش مصنوعی، پردازش سریعتر و دقیق تر داده های مشتری را امکان پذیر می‌سازد، و باعث می‌شود شناسایی پرونده های متقلبانه نیز ساده تر و با احتمال صحت بالاتری انجام شود.

یکی از موارد تقلب که در دوران شیوع بیماری رو به افزایش است و فرصت مناسبی را برای کلاهبرداران جهت سوء استفاده مالی از شرکت بیمه فراهم می‌کند ایجاد تصادفات ساختگی است. با توجه به اینکه در این دوران خیابان ها خلوت تر بوده، توجیه عدم حضور پلیس و شاهد در صحنه ی تصادف راحت تر می‌باشد و افراد دست به صحنه سازی تصادف زده و اقدام به تشکیل پرونده خسارت، بدون گزارش و کروکی پلیس می‌نمایند.

دستورالعمل های بهداشتی در ارتباط با ویروس کرونا نیز می‌تواند ابزاری باشد برای بروز تقلب در بیمه اتومبیل. در واقع یکی از موارد تقلب در رشته ی اتومبیل تبانی با فرد تعمیرکار برای افزایش هزینه های تعمیر خودرو می‌باشد. در همین راستا در این دوران برخی از تعمیرگاه ها برای تمیزکردن و ضدعفونی کردن خودرو هزینه ها را اضافه می‌کنند. همچنین ادعا می‌کنند که به دلیل شیوع کرونا نیاز است خودرو چند روز در تعمیرگاه نگهداری شود و به تبع آن هزینه های مربوط به نگهداری نیز به آن اضافه می‌گردد.

با توجه به نمونه های اشاره شده در بالا و سایر نمونه های مشابه، هوش مصنوعی و روش های داده کاوی به کارگرفته می‌شوند تا الگوی تقلبات رایج در این دوران را کشف کنند. الگو تقلبات هم می‌تواند از میان الگوهای شناخته شده ی گذشته باشد که در شرایط فعلی میزان آنها افزایش یافته و هم احتمال دارد با تقلباتی مواجه شویم که تا پیش از این نمونه ای از آن را مشاهده نکردیم. شایان ذکر است کشف الگوهای جدید تنها از طریق کاربرد هوش مصنوعی و الگوریتم های داده کاوی میسر می‌گردد.

۲-۳- بررسی متن بیمه نامه

همانطور که اشاره شد یکی از چالش های جدی و پیش روی بیمه گران هجوم زیاد بیمه گذاران برای دریافت خسارت و یا مشورت درباره شفاف سازی پوشش های بیمه نامه می‌باشد. در واقع شاید بتوان گفت در هیچ دورانی جزییات مربوط به شرایط بیمه نامه ها و کلوزهای موجود در آن تا این اندازه مورد توجه و حساسیت قرار نگرفته بود.

این موضوع زمانی چالش برانگیزتر می‌شود که پی ببریم تعداد افراد و متخصصانی که به این شروط تسلط و اشراف دارند در مقایسه با تعداد تقاضای بیمه گذاران در این شرایط بسیار اندک است. از طرفی شرکت های بیمه همچنان به طور عمده به بررسی دستی^۱ بیمه نامه های خود تکیه می‌کنند تا مشخص کنند که به چه میزان نگارش و زبان بیمه نامه روی پوشش تأثیر می‌گذارد. این امر در شرایط حاضر می‌تواند بین شش تا ۱۲ ماه طول بکشد.

در همین راستا شرکت اینشورتک ریسک جنیوس^۲، که به شرکت های فعال در رشته بیمه اموال و مسئولیت کمک می‌کند تا با استفاده از فن آوری های هوش مصنوعی متن کلیه بیمه نامه های پرتفوی خود را تجزیه و تحلیل کنند، آخرین تکنولوژی خود شامل چک لیستی مختص پوشش ها و کلوزهای مرتبط با شیوع کرونا ارائه داده است.

بر اساس گفته های کریس چیتام^۳، مدیر عامل شرکت ریسک جنیوس، تکنولوژی و هوش مصنوعی به کار گرفته شده توسط این شرکت هر زمان که یک خطر و ریسک نوظهور^۴ (مانند کرونا) به وجود می‌آید چک لیست و فهرستی برای بررسی پوشش های بالقوه ایجاد می‌کند. سپس این فهرست بر روی صدها یا حتی هزاران بیمه نامه اعمال می‌شود و بندها و کلوزهای مرتبط از هر بیمه نامه استخراج می‌شود.

ریسک جنیوس در حال حاضر تجربیات قابل توجهی را در فضای ریسک های نوظهور انباشته است. شرکت های بیمه برای اولین بار از این ابزار هوش مصنوعی در سال ۲۰۱۹ برای بیمه های مسئولیت استفاده کردند. در حال حاضر این شرکت، تکنولوژی خود را برای بررسی شرایط مربوط به شیوع کرونا در اختیار ۵۰ شرکت بیمه قرار داده است.

۲-۴- جمع بندی

ظهور ویروس کرونا، صرف نظر از اینکه بیمه گران تصمیم به سرمایه گذاری مستقیم یا از طریق مشارکت با شرکت های فن آوری را داشته باشند، سرعت نیاز به استفاده از هوش مصنوعی در پردازش خسارات را تسریع می‌کند. این سرمایه گذاری ها در نهایت باعث بهره‌مندی بیمه‌گذاران از فرآیندهای ساده‌تر، شفافیت بهتر و پرداخت سریعتر می‌گردد.

¹ Manual

² RiskGenius

³ Chris Cheatham

⁴ Emerging Risk

۳- بررسی آثار اقتصادی ناشی از ویروس کووید ۱۹ با کمک هوش مصنوعی

دکتر محمدرضا اصغری اسکوئی^۱

مقدمه

ویروس کوید ۱۹ در مدت کوتاه اثرات عمیقی بر زندگی انسان از جمله اقتصاد خرد و کلان داشته است. یکی از راه‌های مقابله با شیوع ویروس، جلوگیری از انتقال آن است. تقریباً تمام کشورها ناچار به اتخاذ سیاست حفظ فاصله اجتماعی یا قرنطینه شدند. اتخاذ این سیاست، با دعوت افراد به ماندن در خانه و کاهش احتمال انتقال ویروس، سبب تعطیلی کسب و کارها، افزایش بیکاری، کاهش درآمد خانوار و نتیجتاً رکود اقتصادی می‌گردد. لذا گروهی از نظریه‌پردازان به موضوع چالشی هزینه سلامت که پیرامون بررسی اولویت سلامت یا الویت اقتصاد است، پرداختند. از این جهت، مطالعه آثار اقتصادی سیاست فاصله اجتماعی و قرنطینه اهمیت ویژه‌ای پیدا کرد. هوش مصنوعی^۲ و به طور خاص شبیه‌سازی آثار اقتصادی با کمک مدل عامل‌محور به عنوان یک رویکرد برای بررسی این مهم مطرح بوده است.

در این پژوهش آثار اقتصادی سیاست حفظ فاصله اجتماعی یا قرنطینه بر درآمد خانوار و میزان شیوع ویروس بررسی می‌شود. این بررسی شامل شبیه‌سازی چندین سناریوی مختلف است. بررسی آثار اقتصادی و نرخ شیوع بیماری تاثیر مستقیم و غیرمستقیم بر صنعت بیمه دارد. افزایش نرخ مبتلایان بر هزینه‌های بیمه درمان تاثیر مستقیم و رکود اقتصادی تاثیر غیرمستقیم بر صنعت بیمه دارد. در عین حال کاهش جابجائی و تعطیلی برخی کسب و کار می‌تواند سبب کاهش تصادفات و حوادث شود.

از دیگر موارد کاربرد هوش مصنوعی، شتاب‌دهی در مسیر شناخت بیشتر از بیولوژی ویروس کووید ۱۹ است. بهره‌مندی از ابزارهای پیش‌بینی، سنجش همبستگی و نمایش دیداری داده‌ها به کادر درمانی امکان کاهش زمان پاسخ تست و تصمیم‌سازی سریعتر را می‌دهد. زمان استاندارد برای پاسخ یک تست PCR حدود ۴۸ ساعت است، که اخیراً یک گروه استارت‌آپی در شهر نیویورک با استفاده از هوش مصنوعی، نتیجه تست ۱۰۰۰ بیمار را به صورت همزمان در ۲ ساعت ارائه می‌دهد. کاهش زمان تشخیص سبب نجات جان بیماران زیادی شده و اثر مستقیم در کاهش هزینه‌های درمان داشته است. این راه حل در حال تجاری سازی است. استفاده از الگوریتم‌های هوش مصنوعی در تحلیل تصاویر سی‌تی‌اسکن و رادیولوژی از قفسه سینه بیماران از دیگر موارد کاربردی در تشخیص و درمان ویروس است. روش‌های بسیار دقیق برای شناسائی الگوی صدمات در

^۱ استادیار گروه رایانه دانشگاه علامه طباطبائی و پژوهشگر پاره وقت دانشگاه Essex، همکار میز داده کاوی پژوهشکده بیمه

^۲ Artificial Intelligence (AI)

سیستم تنفسی باعث کاهش درصد خطا و افزایش سرعت تشخیص می‌شود. این روش‌های کاربردی اثرات غیرمستقیم بر هزینه درمان و هزینه خانوارها دارد.

۳-۱- شبیه‌سازی آثار اقتصادی و بهداشتی ناشی از ویروس کووید ۱۹^۱

پدیده ویروس کووید ۱۹ اثرات عمیقی در زندگی فردی و اجتماعی داشته و دارد. تنوع عوامل تاثیرگذار و بدیع بودن آن امکان تحلیل و پیش بینی اثرات آینده این پدیده را بسیار مشکل می‌نماید. در واقع با یک پدیده پیچیده با ماهیت پویا مواجه هستیم و در عین حال نیاز مبرم داریم اثرات آن بر سلامت و اقتصاد جامعه و فرد را مطالعه و بررسی کنیم. مدل‌سازی عامل‌محور^۲ یک رویکرد کارآمد در حوزه هوش مصنوعی برای این منظور است. هدف اصلی شبیه‌سازی و بررسی نحوه گسترش ویروس و اثرات اقتصادی اعمال سیاست محدودیت جابجائی، حفظ فاصله اجتماعی و قرنطینه است.

از آنجا که افراد عامل انتقال ویروس هستند، داشتن دموگرافی جمعیتی کشور، توزیع جغرافیائی عامل‌ها را مشخص می‌کند. ویروس کووید ۱۹ به شدت مسری است و طبق گزارش منابع بهداشتی به طور متوسط هر فرد مبتلا ۲/۶ فرد دیگر را آلوده می‌کند (با دامنه احتمالی ۱/۵ تا ۳/۵). هر عامل در یکی از حالت‌های مظنون، مبتلا و بهبودیافته می‌تواند باشد. شرایط آغازین^۳ درصد افراد مبتلا و بهبودیافته را مشخص می‌کند و مابقی عامل‌ها مظنون محسوب می‌شوند. حالت فوت‌شده نیز برای افراد مبتلا که به شرایط حاد رسیده و بهبود نیافته‌اند در نظر گرفته می‌شود.

با فرض سرایت ویروس از طریق تماس نزدیک افراد، جابجائی بیشتر افراد به معنی احتمال بیشتر سرایت است. لذا در شبیه‌سازی فاصله انتقال معادل حداقل فاصله که انتقال ویروس رخ دهد، تعریف می‌شود. سیستم بهداشتی و درمانی هر روز شرایط بهتری پیدا می‌کند. برای هر فرد مبتلا یکی از سه حالت بی‌نیاز از بستری (بدون عوارض حاد)، نیازمند بستری و مراقبت ویژه در نظر گرفته می‌شود. با توجه به ارتباط حالات مختلف مدل فضای حالت ترسیم می‌شود. این مدل یک مدل احتمالی است و نرخ بهبود به تفکیک سن برای هر یک از حالات فوق بر اساس آمار استخراج و در جدول نمایش داده شده است. در هر شبیه‌سازی حد بحرانی تعریف شده که ظرفیت پذیرش همزمان مبتلایان به ویروس در بیمارستان‌ها را مشخص می‌کند.

^۱ <https://towardsdatascience.com/agent-based-simulation-of-covid-19-health-and-economical-effects-6aa4ae0ff397>

^۲ Agent Based Modelling

^۳ Initial Condition

الگوی جابجائی^۱ مدل در یک فضای دوبعدی که عامل‌ها طبق شرایط آغازین در آن توزیع شده‌اند، انجام می‌شود. اندازه جابجائی در ابعاد مختلف با توزیع نرمال و میانگین صفر بازا هر عامل (به استثناء عامل‌های بستری، مراقبت ویژه و فوت شده) تعریف می‌شود.

آثار اقتصادی در این شبیه‌سازی شامل درآمد و دارائی افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این مدل، درآمد افراد تابعی از جابجائی آنها فرض می‌شود، گرچه در مواردی این فرض (مثلاً کار در خانه) چندان دقیق نیست، اما با اغماض قابل قبول است. در شرایط آغازین شبیه‌سازی، توزیع دارائی افراد براساس آمارهای اجتماعی و اقتصادی جامعه لحاظ می‌گردد. اقشار جامعه در قالب چارک‌های اقتصادی جامعه به پنج گروه شامل خیلی فقیر، فقیر، متوسط، دارا و خیلی دارا تقسیم بندی می‌شوند. در شبیه‌سازی توزیع دارائی هر گروه در قالب منحنی لورنز و نمونه برداری یکنواخت از هر یک از اقشار فوق الذکر تهیه می‌شود. در این توزیع حداقل درآمد برای چارک اول به عنوان واحد در نظر گرفته شده و درآمد سایر اقشار به صورت ضریب صحیحی از آن مشخص می‌شود.

در هر تکرار^۲، دارائی هر عامل به اندازه ضریبی از حداقل واحد هزینه ثابت کسر می‌شود. هزینه هر عامل متناسب با قشر اجتماعی آن عامل مشخص می‌شود. همچنین دارائی هر عامل متناسب با درآمد روزانه آن افزایش می‌یابد. درآمد یک مقدار تصادفی متناسب با میزان دارائی، میزان جابجائی و یک ضریب ثابت که مشخص کننده میزان تاثیرپذیری شغل است، تعیین می‌شود. در مدل فرضیات بیشتری را می‌توان اضافه نمود، از جمله تاثیر محدودیت جابجائی روی محیط زیست، کاهش آلودگی، سطح گرمایش زمین، کاهش مصرف سوخت و انرژی و میزان صرفه جوئی عمومی حاصل از سیاست محدودیت جابجائی را می‌توان نام برد.

۳-۲- نتایج شبیه سازی

نتایج شبیه‌سازی براساس شرایط آغازین، بازا مقادیر تصادفی، یکتا و اختصاصی است. با وجود تغییرات تصادفی نتایج کلی و رفتار سیستم بازا سیاست‌های مختلف پراکندگی زیادی ندارد. لذا براساس اصول شبیه سازی و روش عددی مونت کارلو با تجمیع نتایج چندین شبیه‌سازی، رفتارها و عواض حاصل از هر سیاست مشخص می‌شود. هفت سناریو برای مطالعه آثار پدیده کوید ۱۹ و اعمال سیاست‌های محدودیت جابجائی و فاصله اجتماعی در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است.

- سناریو اول: بدون اعمال محدودیت (اولویت حفظ اقتصاد به جای حفظ سلامت انسان)
- سناریوی دوم: اعمال محدودیت فقط برای افراد مبتلا شده

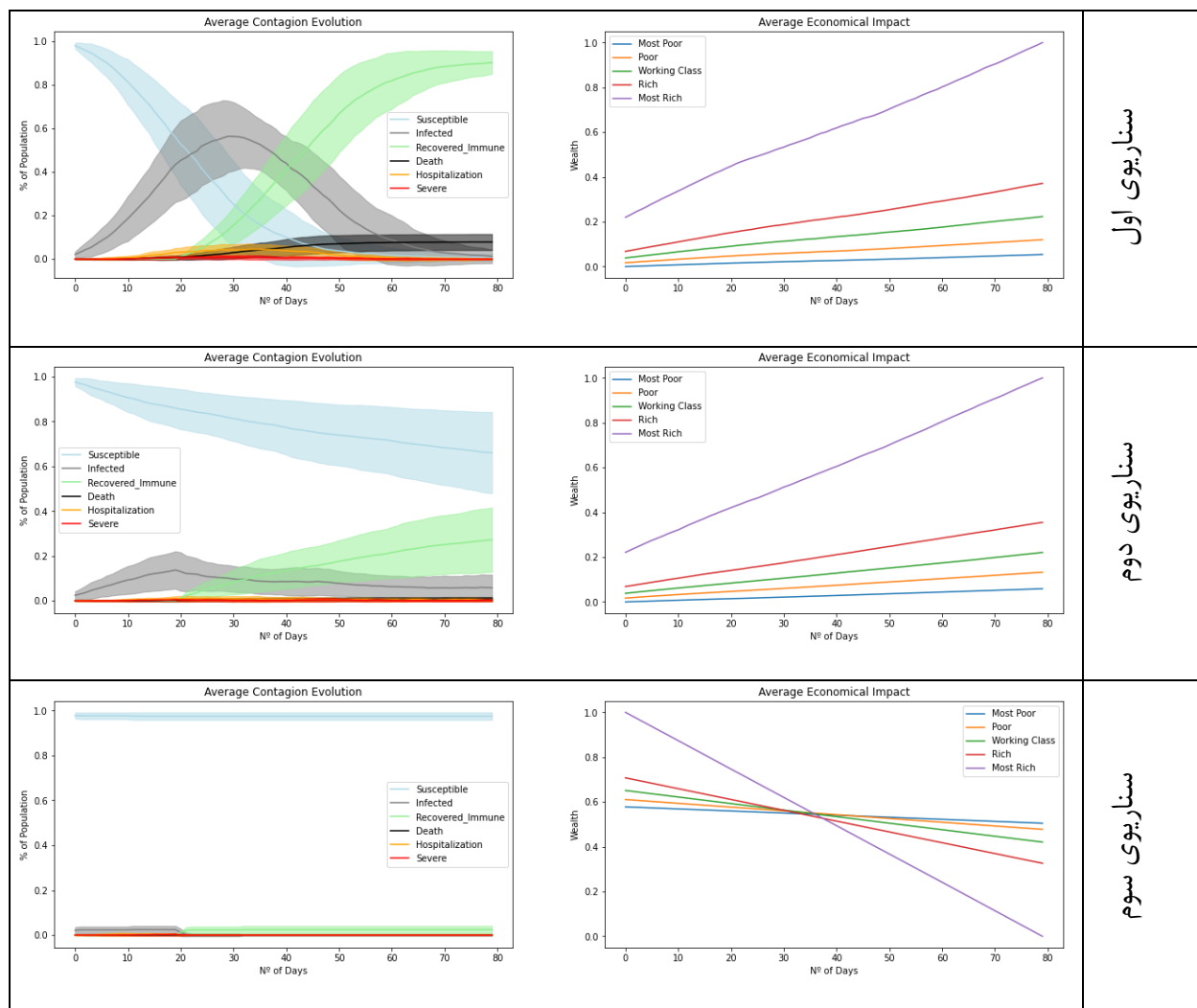
¹ Mobility

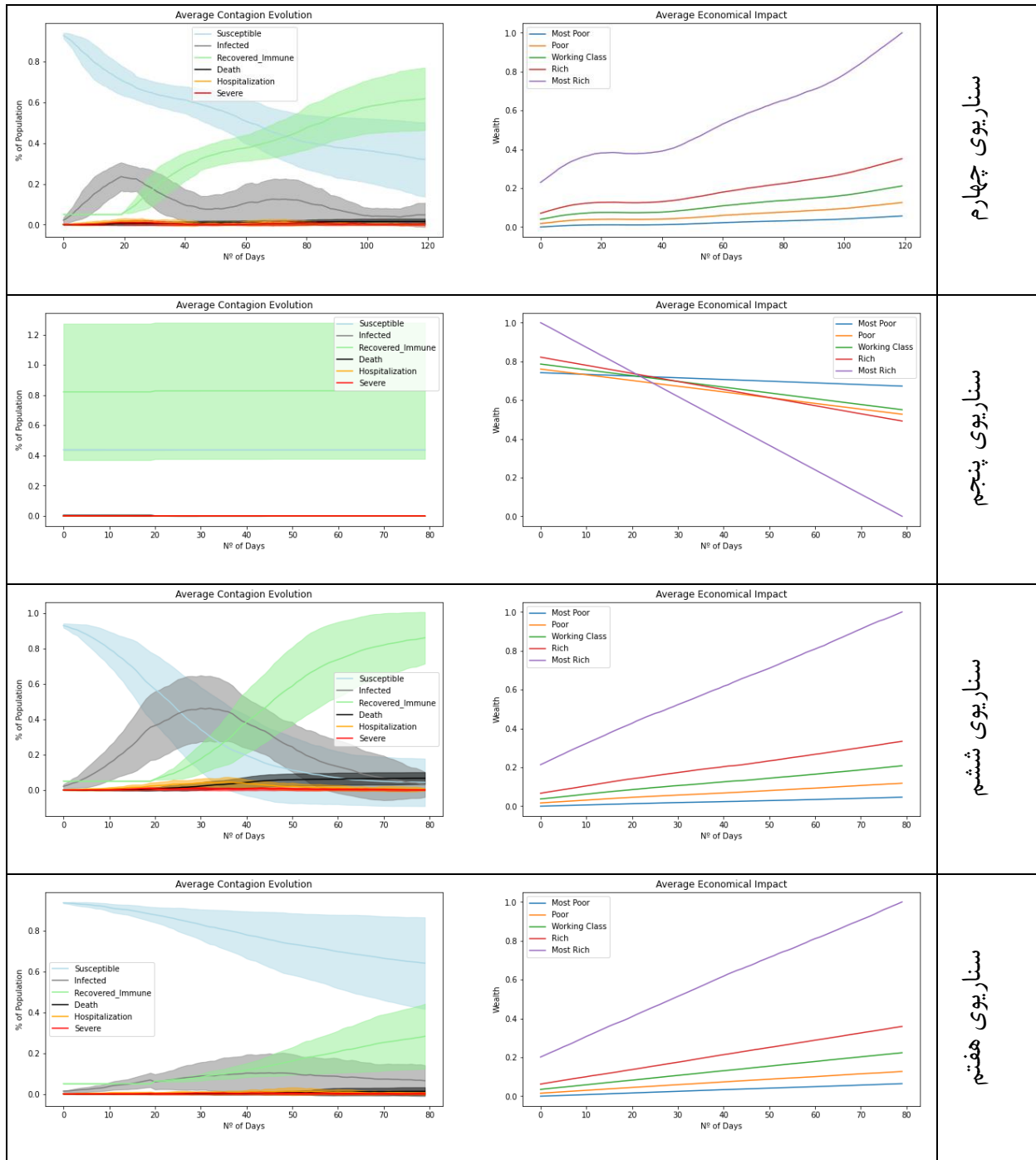
² Iteration

- سناریوی سوم: اعمال محدودیت جابجائی برای تمام افراد
- سناریوی چهارم: اعمال محدودیت جابجائی بعد ابتلاء ۱۰٪ جامعه و پایان محدودیت تا ۹۵٪ جامعه سالم باشند.
- سناریوی پنجم: جمعیت کنترل شده در تماس با جمعیت کنترل نشده
- سناریوی ششم: فاصله گذاری عمودی
- سناریوی هفتم: اجبار استفاده از ماسک عمومی

نتایج شبیه‌سازی به ازای برخی سناریوها در کشور بریتانیا در اشکال زیر نمایش داده شده است.

۳-۳- جمع‌بندی

هوش مصنوعی کاربردهای متنوعی در مواجهه با پدیده کووید ۱۹ دارد. از جمله شتابدهی در فرایند تشخیص و درمان، شناخت بیولوژی ویروس جهت یافتن واکسن، تفسیر داده‌های بالینی و تصاویر اسکن و شبیه‌سازی مدل شیوع ویروس در جامعه را می‌توان نام برد. در صنعت بیمه، مطالعه آثار اقتصادی این پدیده و مدل شیوع این بیماری در حوزه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی بسیار مهم است. سیاست فاصله اجتماعی و اعمال محدودیت جابجائی ضمن مهار سرعت شیوع بیماری، آثار اقتصادی بر درآمد خانوار و جامعه داشته و

لذا ارتباط مستقیم و غیرمستقیم بر صنعت بیمه دارد. با شبیه‌سازی سناریوهای مختلف اعم از اعمال محدودیت کامل، محدودیت کنترل شده تا آزاد سازی کامل، می‌توان این اثرات را مورد مطالعه قرار داد. در نتایج شبیه‌سازی، تغییرات نرخ جمعیت افراد نیازمند خدمات درمانی و فوت‌شده و همچنین تغییرات درآمد اقشار مختلف جامعه، تحت سناریوهای مختلف ارائه و مقایسه می‌شود. پیشنهاد می‌شود این روش شبیه‌سازی با توجه به توزیع جمعیتی، توزیع درآمد اقشار و ظرفیت درمانی کشور ایران بازخوانی و عملیاتی شود.

۴- طراحی محصولات بیمه‌ای در شرایط شیوع بیماری‌های همه‌گیر با استفاده از علم داده

دکتر مهناز منطقی‌پور^۱

مقدمه

با بهره‌گیری از هوش مصنوعی تلاش‌های بسیاری برای مقابله با ویروس کرونا در سطح جهان انجام شده است. این تلاش‌ها شامل موارد بسیاری از قبیل مدلسازی نحوه شیوع بیماری، تسهیل و تسریع در تشخیص بیماری، پیش‌بینی تبعات اقتصادی و اجتماعی حاصل از همه‌گیری بیماری و پیش‌بینی مرگ و میر حاصل از آن از جمله مهمترین این موارد است. در عین حال راهکارهای هوش مصنوعی منتقدین بسیاری نیز دارد از جمله اینکه هوش مصنوعی که با تخصص‌های پزشکی همراه نباشد موثر نخواهد بود.

در حالی که مقاله (Engler, 2020) از یک دیدگاه شکاکانه نسبت به هوش مصنوعی برخوردار است، تأثیر آینده هوش مصنوعی در بسیاری از این برنامه‌ها را روشن می‌داند. به عنوان مثال، در حالی که تشخیص کرونا ویروس - با سی تی اسکن در حال حاضر از اهمیت بالایی برخوردار است، تأثیر AI بر تصویربرداری پزشکی قابل ملاحظه است. برنامه‌های در حال ظهور می‌توانند بدخیم بودن ناهنجاری‌های بافتی را مورد ارزیابی قرار دهند، ساختار اسکلتی را مطالعه کرده و نیاز به بیوپسی‌های تهاجمی را کاهش دهند. به عنوان مثال، داروهای طراحی شده توسط AI به تازگی آزمایش‌های انسانی را آغاز کرده‌اند همچنین استفاده از هوش مصنوعی برای خلاصه کردن هزاران مقاله تحقیقاتی همچنین ممکن است اکتشافات پزشکی مربوط به COVID-19 را سریعتر کند. بنابراین هوش مصنوعی یک فناوری بسیار کاربردی است که در درک واقع بینانه از محدودیت‌های آن باید از مزایای آن محافظت شود.

در این بخش به صورت کوتاه فرصت‌های ایجاد شده و قابل بررسی با استفاده از تکنیک‌های علم داده را جهت ارائه محصولات جدید بیمه‌ای را معرفی خواهیم کرد.

۴-۱- فرصت‌ها و چالش‌های صنعت بیمه در مواجهه با کرونا ویروس

مهمترین وظیفه صنعت بیمه جذب شوک‌ها از اجتماع و اقتصاد است و کرونا ویروس را میتوان یکی بزرگترین شوک‌های بین‌المللی در سال‌های اخیر دانست که تقریباً تمام کشورها اعم از پیشرفته و توسعه یافته را تحت تأثیر خود قرار داده است. پیش از این نه تنها شرکت‌های بیمه، بلکه بیمه‌گذاران نیز کمتر به

^۱ پژوهشگر پژوهشکده بیمه - مسئول میز تخصصی داده‌کاوی

ضرورت تحت پوشش قرار دادن ریسکهای چنین شوکی توجه کرده بودند و می‌توان گفت برای مواجهه با آن آماده نبودند. بیشترین زیان ناشی از این شوک در صنعت بیمه را می‌توان برای ارائه دهندگان بیمه‌های بیکاری و بیمه‌های خدمات درمانی عمومی متصور بود که اغلب بیمه‌های اجتماعی هستند، اگرچه در اختیار داشتن آمار لازمه اظهار نظر دقیق در این حوزه است.

در عین حال چنین شوک‌هایی می‌توانند فرصت‌هایی برای طراحی محصولات بیمه‌ای جدید باشند. یکی از مهمترین ارکان طراحی محصولات بیمه‌ای، لزوم بهره مندی محصول از قانون اعداد بزرگ است، به عبارتی یک محصول بیمه‌ای نیاز به بیمه گذاران متعدد دارد و اینکه افراد بسیاری در مورد محتمل بودن وقوع یک خطر هم عقیده باشند. در چنین شرایطی است که افراد از خرید بیمه نامه ای که این ریسک‌های محتمل را تحت پوشش قرار می‌دهد استقبال خواهند کرد.

بنابراین مهمترین فرصت برای صنعت بیمه از آنالیز این ریسک‌ها و اندازه‌گیری میزان احساس خطر و نحوه عکس‌العمل مردم جامعه حاصل خواهد شد.

۴-۲- استفاده از علم داده برای طراحی محصولات بیمه‌ای جهت پوشش ریسک‌های ناشی شرایط اعمال محدودیت در فعالیت کسب و کارها

با استفاده از علم داده و بررسی داده‌های شرکت‌های بیمه می‌توان محاسبه کرد که در شرایط اعمال محدودیت‌های دولتی و کاهش تردهای شهری و بین شهری، تغییرات پرتفوی شرکت‌ها چگونه بوده است و چه رشته‌هایی به چه میزان کاهش خسارت داشته‌اند و به این ترتیب میزان همبستگی میان هزینه‌های شرکت و محدودیت‌های اعمال شده برای جلوگیری از شیوع بیماری اندازه‌گیری شود. زیرا با بروز ریسک شیوع یک بیماری همه گیر، احتمال وقوع بسیاری از ریسک‌ها کاهش می‌یابد. به عنوان مثال انتظار می‌رود با افزایش محدودیت‌ها در تردد اتومبیل‌ها، خسارت‌های بیمه‌نامه‌های اتومبیل که در حال حاضر حجم قابل توجهی از پرتفوی شرکت‌های بیمه را تشکیل می‌دهند، به طرز معناداری کاهش یابد. بنابراین با توجه به میزان این کاهش در هزینه‌ها، شرکت‌های بیمه می‌توانند بیمه نامه‌هایی برای پوشش ریسک‌هایی از قبیل ناتوانی در پرداخت اجاره بهای محل کسب، ناتوانی در تامین هزینه خوراک، ناتوانی در پرداخت اجاره بهای محل سکونت را که ناشی از عدم فعالیت کسب و کارها می‌باشند، ارائه کنند. تعهد یک شرکت بیمه می‌تواند به صورت اعطای اعتبار خرید با بهره کم در همکاری با یک بانک نیز ارائه شود. با توجه به نتایج مقاله (Tamura & Sawada, 2009) که داده‌های آن توسط پرسشنامه‌هایی در یکی از فقیرترین مناطق ویتنام پیرامون بررسی اثرات شیوع آنفولانزا گردآوری شده است بهتر است با ارائه وام‌های کم بهره از خانوارها در

برابر شیوع بیماری حمایت شود. زیرا این نحوه پرداخت خسارت می‌تواند از مخاطرات اخلاقی تا حد قابل توجهی جلوگیری کند. از جمله مخاطرات اخلاقی آن است که افراد ممکن خود را بیشتر در معرض ریسک‌های تحت پوشش بیمه قرار دهند.

چنانچه بررسی داده‌ها نشان دهد که همبستگی هزینه پوشش ریسک‌های حاصل از شیوع یک بیماری همه گیر با هزینه های خسارت یک رشته بیمه‌ای خاص، منفی است؛ این پوشش‌ها می‌تواند همراه با آن رشته بیمه‌ای خاص که بیشترین کاهش را در هزینه‌ها نشان می‌دهد به فروش رسانده شود و البته ماهیت چنین بیمه‌نامه‌ای به گونه‌ای است که می‌تواند توسط شرکت‌های بیمه بازرگانی به فروش رسانده شود.

با تجربه همه گیری کرونا ویروس، بروز شرایط مجدد یک اپیدمی و یا پاندمی از ذهن افکار عمومی دور نیست و اقدام به هنگام شرکت های بیمه جهت ارائه این پوشش ها و محصولات جدید بسیار مهم خواهد بود (Goodell, 2020). استفاده از داده‌ها می‌تواند به تسریع طراحی دقیقتر چنین محصولاتی کمک شایانی نماید. نقشه راه طراحی این محصولات می‌تواند این گونه باشد که ابتدا با سناریوهای مختلف، میزان شیوع بیماری و نحوه اثر گذاری آن بر کسب و کارهای پر خطر و میزان کاهش در آمد کسب و کارها با استفاده از مدل های مبتنی بر داده پیش بینی شود و سپس برای هر سناریو تغییرات روند خسارت‌ها در هر رشته بیمه‌ای برای شرکت‌های بیمه ارزیابی شود و پوشش‌هایی مناسب و مقرون به صرفه برای بیمه گذار و بیمه‌گر با نرخ منصفانه طراحی گردد.

فصل پنجم: جمع‌بندی و پیشنهادات

مقدمه

شیوع جهانی ویروس کرونای جدید و ایجاد بحرانی که به مرور همه جهان را در بر گرفت، تقریباً همه صنایع و بخش‌های اقتصادی را تحت تاثیر قرار داد که به نظر می‌رسد تبعات آن در سال‌های آینده نیز ادامه داشته باشد. به همین دلیل و برای کمک به تصمیم‌گیری‌های بهتر و معتبرتر، موسسات و نهادهای مختلف داخلی و بین‌المللی به بررسی تبعات و آثار فراوان این بحران بر حوزه‌های مختلف اقتصاد و کسب‌وکار پرداختند و تحلیل‌های مختلفی در این خصوص ارائه شد. در این میان، یکی از صنایعی که بسیار مورد توجه تحلیل‌گران بوده است، صنعت بیمه می‌باشد. چرا که در زمینه مدیریت ریسک‌های مالی و زیان‌هایی که برای افراد، کسب‌وکارها و حتی دولت‌ها به وجود آمد، حساب ویژه‌ای روی آن باز می‌شد. بر همین اساس، پژوهشکده بیمه نیز به عنوان مغز متفکر صنعت بیمه ایران، این گزارش مروری-تحلیلی را تهیه کرد که در آن ضمن بررسی وضعیت اقتصاد و بیمه جهان، شرایط اقتصادی و بیمه‌ای ایران تحلیل شد.

در این گزارش، به سبب آثاری که تلاطمات اقتصادی می‌توانند بر صنعت بیمه داشته باشند، ابتدا تاثیر بحران کوید ۱۹ بر اقتصاد جهان و ایران بررسی شد و در ادامه آثار این پاندمی بر مدیریت شرکت‌های بیمه و انواع رشته‌های بیمه‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این بخش، جمع‌بندی و خلاصه‌ای از آنچه در بخش‌های قبلی مطرح شدند، ارائه و سپس توصیه‌های سیاستی و پیشنهاداتی بیان خواهند شد.

۱- جمع‌بندی

الف) تاثیر شیوع کرونا بر اقتصاد جهان و ایران

۱) اقتصاد جهان

خسارت‌های اقتصادی ناشی از گسترش این ویروس برای کل اقتصاد جهانی بسیار حائز اهمیت است؛ بدون شک بسیاری از کسب‌وکارها در این شرایط آسیب جدی می‌بینند و در صورتی که مدیریت جدی و پیشگیرانه نباشد آسیب‌هایی که ویروس کرونا به اقتصاد جهان وارد می‌کند، در کوتاه‌مدت غیرقابل جبران خواهد بود.

میزان اثرگذاری شیوع این ویروس بر اقتصادهای مختلف و تبعات سیاسی، اقتصادی و امنیتی ناشی از گسترش این بیماری، یکسان نخواهد بود. لذا، دولت‌ها راهکارهای متفاوتی را برای مقابله با پیامدهای اقتصادی آن ارائه داده‌اند.

برای مواجهه با بحران شیوع کرونا، اقدامات زیر باید در دستور کار دولت‌ها و سازمان‌ها قرار گیرد:

- اتحاد کشورها برای پاسخ فوری و هماهنگ برای متوقف کردن انتقال ویروس و پایان دادن به همه‌گیری آن
- طراحی سیاست‌های مالی و پولی که با تامین مستقیم منابع برای خانوارها و کارگران، با تامین بیمه سلامت و بیکاری برای اجتماع، و با حمایت از کسب‌وکارها از ورشکستگی و زیان گسترده شغلی جلوگیری کنند.
- لزوم هماهنگی بین‌المللی اقدامات بانک‌ها و دولت‌ها برای تامین نقدینگی برای بازارها و حفظ عملکرد آنها
- افزایش منابع مالی در کشورهای در حال توسعه از طریق انتشار دارایی‌های ذخایر بین‌المللی صندوق بین‌المللی پول و همچنین تزریق توسط سایر موسسات مالی
- کاهش بدهی، از جمله چشم‌پوشی از پرداخت‌های بهره در سال ۲۰۲۰.

۲) اقتصاد ایران

کرونا ضمن تعطیل کردن رونق ادواری بازار شب عید، در بدترین شرایط اقتصاد کلان خود را به اقتصاد کشور تحمیل نمود. هر چند که تقسیم کار بین المللی و رویکردهای ارتقای بهره‌وری مانند حذف موجودی انبار در ایران، کم‌اثر بوده و عمده تعاملات، محدود به واردات کالاهای فاقد مشابه داخلی و صادرات محصولاتی با تنوع بسیار کم می‌باشد.

هم‌چنین، سرانه هزینه درمان به ازای هر بیمار، رقمی در حدود یک میلیون تومان باشد. البته بایستی هزینه کاهش کیفیت زندگی به خاطر بیماری، هزینه از دست دادن سرمایه‌های انسانی به خاطر مرگ زودرس در اثر کرونا و همچنین هزینه‌های روانی ناشی از فقدان فرد برای اطرافیان و خصوصا عدم امکان برگزاری ترحیم و تداوم تالعات روحی را نیز به هزینه‌های کرونا افزود.

کرونا و اقدامات پیشگیرانه مربوط به آن، سبب کاهش تقاضای کل به میزانی چشمگیر خصوصا در حوزه‌های خدمات و کالاهای لوکس و غیرضروری شد، عرضه نیروی کار را منقبض نمود و تمهیدات پیشگیرانه، بسیاری از واحدهای خدماتی و شرکت‌های کوچک و متوسط را تعطیلی موقت و کاهش فعالیت (در بازه‌ای بلندمدت‌تر) کشانید و فشار تقاضا بر واحدهای درمانی کشور را به بالاترین سطح ممکن رساند.

میزان تاثیرپذیری مستقیم بیمه از رشد یا رکود سایر فعالیت‌های اقتصادی حدود ۰,۳۵ است که این فعالیت را در رتبه ۳۸ از نظر تاثیرپذیری از سایر فعالیت‌ها قرار می‌دهد. تاثیرپذیری کل (مستقیم و غیرمستقیم) نیز معادل ۱,۶۱ می‌باشد که بیمه را در رتبه ۳۵م از نظر حساسیت به تقاضای سایر بخش‌ها قرار می‌دهد.

بر مبنای دو سناریوی کاهش تقاضا، ارزش افزوده بیمه در یک دوره سه ماهه، به ترتیب معادل ۶/۲ و ۶/۸ درصد کاهش را تجربه خواهد کرد. این کاهش، معادل کاهشی ۱۵/۰۷ و ۱۶/۵۶ درصدی در حق بیمه تولیدی در دوره مذکور خواهد بود.

ب) رشته‌های بیمه‌ای

(۱) زندگی

اثرات شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه‌های زندگی را می‌توان به دو دسته اثرات مستقیم و اثرات غیر مستقیم تقسیم کرد که اثرات مستقیم مربوط به فروش و خسارت وارده به شرکت‌های بیمه است و اثرات غیرمستقیم، از طریق نوسانات موجود بر اقتصاد بر صنعت بیمه‌های زندگی وارد می‌شود. مجراهای تاثیرگذاری شیوع کوید ۱۹ بر بیمه‌های زندگی شامل مواردی چون ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌های زندگی، میزان فروش بیمه‌های زندگی، میزان بازخرید بیمه‌های زندگی توسط بیمه‌گذاران، فرایندهای صدور و بیمه‌گری در بیمه‌های زندگی، انجام معاینات پزشکی بیمه‌شده در صدور بیمه‌های زندگی و وقفه در پرداخت حق بیمه توسط بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی هستند که هر یک از اثرات مطرح شده در این بخش می‌تواند در کوتاه‌مدت یا بلندمدت بروز یابند. بر این اساس، اقدامات زیر برای کنترل آثار این بحران پیشنهاد می‌شوند:

- وضع مقررات و دستورالعمل‌ها در راستای حمایت از بیمه‌گذاران و بیمه‌شدگان
- اطمینان‌بخشی در جامعه از طریق انجام تعهدات شرکت‌های بیمه در فوت‌های ناشی از ویروس کرونا
- توسعه بیمه‌های زندگی به منظور کاهش یا رفع دغدغه‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا
- استفاده از فرایند بیمه‌گری شتابان و جایگزینی معاینات پزشکی با پرسش‌ها و سابقه بیماری بیمه‌شدگان بالقوه
- در نظر گرفتن مهلت بیشتر برای پرداخت حق بیمه‌های سررسید شده
- در نظر گرفتن سناریوهای مختلف بر اساس مدل‌های پاندمی

- درمان

مشخص است که پاندمی کوید ۱۹، بر هزینه‌های بیمه درمان تاثیر قابل توجهی خواهد داشت؛ چون اغلب پوشش‌های ارائه شده در این بیمه‌نامه را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همچنین بر اساس پروتکل‌های وزارت بهداشت و درمان، برآورد هزینه‌های درمان بیماران کرونایی باید شامل دارو و هزینه‌های دارویی درمان بیماران بستری و سرپایی، تجهیزات پزشکی برای راه‌اندازی و نوسازی تخت‌های ICU، لوازم مورد نیاز برای حفاظت فردی پرسنل بخش درمان و بهداشت، لوازم مصرفی

مورد نیاز برای بیماران، هزینه آزمایشگاه و تهیه کیت تشخیصی بیماری کرونا، هزینه تکمیل طرح‌های عمرانی، جبران کاهش درآمد اختصاصی بیمارستان‌های دولتی دانشگاهی و فضای نگاهتگاهی باشد که قطعاً رقم قابل توجه و تاثیرگذاری خواهد بود.

برخی معتقدند که این بحران ممکن است آثار بلندمدت و میان مدت زیادی به همراه داشته باشد. مثلاً در این ایام درخواست برای خدمات پزشکی از راه دور افزایش یافته و احتمال دارد که این روند تداوم یابد. بنابراین شاید لازم شود که بیمه‌گران تمهیداتی را برای پوشش چنین خدماتی بیاندیشند. از سوی دیگر، بیمه‌شدگان هر نوع درمان و جراحی انتخابی از فیزیوتراپی تا دندانپزشکی را لغو کرده‌اند و مراجعه به بیمارستان به شدت کاهش پیدا کرده است. بنابراین، با احتیاط می‌توان گفت شرکت‌های بیمه در ایران استثنائاً و تا اینجا از این بحران چندان متضرر نشده‌اند.

اگر رفتار مصرفی مردم به قبل از دوران کرونا برگردد، می‌توان گفت این سود نصیب شرکت‌ها شده است. اما اگر این رفتار برای مدتی هم تغییر پیدا کند و مصرف افزایش پیدا کند (مصرف به معنای عام، مانند افزایش حجم مسافرت و طبعاً افزایش میزان تصادفات جاده‌ای، میل به استفاده از بیمه‌نامه‌های درمان در دوره زمانی کوتاه تر نسبت به گذشته و ...)، شرایط تحلیل یا پیش‌بینی اینکه شرکت‌ها واقعاً سود کردند یا نه سخت خواهد شد. در چنین شرایطی شرکت‌های بیمه می‌بایست برای دوران پس از کرونا برنامه داشته باشد که حجم تقاضایی که منجر به پرداخت می‌شود را در بازه‌های زمانی بلندمدت پخش کنند؛ چراکه در غیر این صورت احتمال برخورد با سونامی پرداخت خسارت را هم خواهند داشت.

یکی دیگر از اثرات محتمل در این بخش، تاثیر بر نرخ‌های بیمه درمان است؛ چراکه شیوع بیماری کرونا هزینه زیادی بر سیستم بهداشت و درمان کشور تحمیل می‌کند. بدیهی است اگر شیوع این بیماری به سرعت کنترل نشود می‌تواند منجر به افزایش چشمگیر حق بیمه در سال آینده باشد. در واقع به احتمال زیاد، اگر این بیماری در سال جاری کنترل نشود، یکی از مهمترین متغیرهای تعیین کننده حق بیمه سال آینده، همین موضوع خواهد بود.

۲) مسافرتی

با توجه به نقش بیمه در کنار صنعت گردشگری و تعامل و همفکری متقابل در جهت ارائه خدمات بهینه و افزایش ابعاد مثبت سفر، تأثیرات صنعت گردشگری و کاهش سفرها به طور متقابل بر بیمه‌های مسافرتی اثرگذار است. در ایران نیز با توجه به داده‌های مرکز آمار، شاهد کاهش چشمگیر سفرهای داخلی و خارجی بوده‌ایم. لغو پروازها پیامد دیگر کووید-۱۹ است که بر بیمه‌های مسافرتی تأثیر چشمگیری دارد. برآورد داده‌های شرکت‌های بیمه در ایران نشان می‌دهد که در بسیاری از

شرکت‌های بیمه، فروش بیمه مسافرتی کاهش چشمگیر داشته و نزدیک به صفر بوده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد، تعداد بیمه‌نامه صادره در فروردین ۹۹ نسبت به اسفند ۹۸ کاهش چشمگیری داشته است. همچنین با مقایسه تعداد بیمه‌نامه صادره فروردین ماه ۹۹، ۹۸ و ۹۷ متوجه کاهش صدور در فروردین ۹۹ می‌شویم که این روند برای ماه اسفند ۹۸، ۹۷ و ۹۶ نیز اتفاق افتاده است.

به‌طور کلی، آثاری که این پاندمی بر بیمه‌های مسافرتی داشته است، به شرح زیر هستند:

- تغییر در بازار فروش و خسارت: توقف فروش، محدودیت بیمه‌نامه‌های جدید و تغییر بازار بیمه "لغو سفر به هر دلیل"، تغییر از ثبت فروش بیمه‌نامه به سمت ثبت درخواست خدمات انتقال تاریخ سفر، تمدید بیمه‌نامه‌های مسافرتی به دلیل ماندگار شدن در مقصد و عدم امکان بازگشت، افزایش خسارت‌های لغو سفر
- نوع پوشش بیمه مسافرتی
- استفاده‌کنندگان بیمه مسافرتی
- کانال‌های توزیع بیمه مسافرتی
- جغرافیای فروش بیمه مسافرتی

بر این اساس برخی اقداماتی که می‌توان برای مدیریت این شرایط و پیشگیری از مشکلات در شرایط مشابه آینده انجام داده، به شرح زیر هستند:

- استفاده از شیوه‌های جدید فناوری، تحول دیجیتال و تجمیع‌کننده‌ها برای فروش بیمه‌های مسافرتی.
- شناسایی ریسک‌های بیماری‌های پاندمی و اپیدمی برای بیمه‌های مسافرتی
- بازبینی دقیق استثنائات شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های مسافرتی
- استفاده از ابزارهای مدل‌سازی فاجعه، بیمه اتکایی، اوراق بهادار بیمه‌ای برای پوشش خسارت بیمه‌های مسافرتی مرتبط با بیماری‌های پاندمی و اپیدمی.

۳) باربری

به سبب شیوع کرونا، تمامی مناطق جهان کاهش دورقمی تجارت را در سال جاری میلادی تجربه خواهند کرد و تجارت در بخش‌هایی که زنجیره ارزش پیچیده‌تری دارند کاهش بیشتری خواهد داشت. در بین انواع رشته‌های بیمه متاثر از این ویروس، بیمه‌های باربری با توجه به ماهیت بین‌المللی و اینکه به شدت تحت تاثیر وضعیت تجارت جهانی قرار دارد، از این شرایط شدیداً آسیب دیده‌اند:

- حق بیمه تولیدی: از زمان شیوع این ویروس افت ۵۰ درصدی پیش آمده و وجود این روند کاهنده در بخش تعداد بیمه نامه های صادره نیز ملاحظه می شود
- کاهش در تعداد خسارات واقع شده
- تغییر شدت و تواتر ریسک های باربری: به دلیل تعطیلی بنادر و فقدان نیروی کار متخصص، تغییر مسیر کشتی ها، کاهش توان مالی شرکت های حمل کالا، خسارت ناشی از ضد عفونی کردن کالا، تجمع بار در انبار بین راهی و محدودیت در فرایند بازدید اولیه و ارزیابی خسارت.
- برای حفظ بازار بیمه های باربری و به حداقل رساندن ریسک های ناشی از شیوع بیماری، برخی اقدامات قابل انجام به شرح زیر هستند:
- اقدام نهاد ناظر بیمه ای در راستای شفاف سازی جهت کاهش ریسک بیمه گران به منظور طراحی کلوزهای مرتبط با این ریسک مشابه کلوزهای LMA5394، LMA5393، LMA5391 لویدر؛
- صدور بیمه نامه های باربری به صورت غیر حضوری (مانند روش های آنلاین) و استفاده از گزینه های مجازی برای دریافت مطالبات و بازرسی ها
- فراهم نمودن ارتباطات فن آوری با مراجعی که مستقیماً با بیمه های باربری در ارتباط هستند؛
- در نظر گرفتن تخفیفات مقطعی برای برخی از محصولات مانند باربری محصولات بیمارستانی؛
- تمدید مهلت پرداخت حق بیمه و بخشش جریمه دیر کرد پرداخت حق بیمه توسط شرکت های بیمه؛
- ادامه پوشش برای بیمه نامه های منقضی در صورت تمایل بیمه گذار به تمدید بیمه نامه؛
- افزایش بازه زمانی به منظور اعلام خسارت برای بیمه گزاران؛

۴) اتومبیل

در دوران شیوع کرونا که با قرنطینه و فاصله گذاری همراه بود، با اعمال محدودیت های تردد توسط دولت ها، می توان ادعا کرد که با کاهش استفاده از اتومبیل و همچنین کاهش حجم ترافیک، تصادفات و خسارات ناشی از آن نیز کاهش می یابد. از طرفی باید توجه داشت که پس از لغو محدودیت های ترددی، این احتمال وجود دارد که افراد به دلیل ترس از استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی، از خودروهای شخصی خود استفاده نمایند که در این صورت آمار تصادفات و خسارات به گونه دیگری تغییر خواهد کرد.

در این ایام، برخی اقداماتی که توسط بیمه‌گذاران کشورهای مختلف در حوزه بیمه‌های اتومبیل انجام شده است، شامل فسخ کامل بیمه‌نامه به دلیل کاهش استفاده از اتومبیل، فسخ موقت بیمه‌نامه، ارائه تخفیف به بیمه‌گذاران به دلیل کاهش در میزان مسافت پیموده‌شده، ارائه تخفیف به بیمه‌گذاران به دلیل عدم استفاده یک یا چند راننده پرریسک از خودرو، بسط شرایط بیمه‌نامه اتومبیل با کاربری تجاری به بیمه‌نامه اتومبیل با کاربری شخصی، امکان تاخیر در پرداخت حق بیمه، امکان تاخیر در تمدید بیمه‌نامه، عدم در نظر گرفتن جریمه برای رانندگان با گواهی‌نامه فاقد اعتبار، عدم نیاز به اخذ معاینه فنی برای اتومبیل، ادعای خسارت به صورت آنلاین یا تلفنی در هنگام شیوع ویروس کرونا بوده است.

در ایران هم اقداماتی در این خصوص صورت گرفتند که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به صدور بیمه‌نامه به صورت غیرحضور (آنلاین، به صورت خودکار توسط نمایندگان)، افزایش بازه اعلام خسارت، ثبت پرونده خسارت به صورت الکترونیکی و پرداخت خسارت از طریق واحدهای سیار اشاره کرد.

بر این اساس و با توجه به سیاست‌های اتخاذ شده از سوی بیمه مرکزی در خصوص به تعویق انداختن پرداخت حق بیمه‌ها، بررسی تاثیر این تصمیم بر روی نقدینگی شرکت‌ها و بررسی میزان خسارات به دلیل کاهش تردهای درون‌شهری و برون‌شهری نیز حائز اهمیت می‌باشد. بنابراین با مروری بر آمارهای مربوط به حق بیمه‌ها، خسارات، تعداد بیمه‌نامه‌ها و تعداد خسارات و نرخ‌های رشد در ۳ رشته ثالث، حوادث راننده و بدنه، نتایج زیر احصا شدند:

- حق بیمه‌های تولیدی کاهش یافته است.
- خسارت پرداختی افزایش یافته است.
- تعداد بیمه‌نامه‌های صادره افزایش یافته است.
- تعداد خسارت پرداختی افزایش یافته است.

به این دلیل که با توجه به جدی شدن ویروس کرونا از اسفند ماه سال ۱۳۹۸ در کشور، برای بررسی بیشتر در خصوص تاثیر این بیماری بر حق بیمه‌ها و خسارات صنعت بیمه، نیازمند آمارهای ماهانه در ماه‌های اسفند ۱۳۹۷، اسفند ۱۳۹۸، فروردین ۱۳۹۸ و فروردین ۱۳۹۹ به منظور مقایسه حق بیمه‌ها و خسارات می‌باشیم که بدین منظور از آمار برآوردی استفاده شده است. طبق یافته‌ها، حق بیمه تولیدی در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل، پس از شیوع ویروس کرونا به نسبت ماه مشابه در سال قبل، کاهش چشم‌گیری داشته است که شاید دلیل این امر، مجاز شدن تعویق در پرداخت حق بیمه‌ها از سوی بیمه‌گذاران باشد. در خصوص تعداد بیمه‌نامه‌های صادره، تغییر چندانی در اسفند ۹۸

و همچنین فروردین ۹۹ به نسبت ماه‌های مشابه در سال‌های قبل مشاهده نمی‌شود؛ که شاید دلیل این امر، صدور خودکار بیمه‌نامه‌ها از سوی نمایندگان و صدور بیمه‌نامه به صورت آنلاین باشد. در خصوص خسارت پرداخت‌شده صنعت بیمه در کلیه رشته‌های بیمه اتومبیل، با توجه کاهش چشم‌گیر میزان تردهای درون‌شهری و برون‌شهری، خسارات پرداختی کاهش قابل توجهی نیافته است. از طرفی با توجه به کاهش قابل توجه تعداد خسارات پرداختی، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که با توجه به کاهش تردها و عدم کاهش قابل توجه میزان خسارات، قابل ذکر است که پس از شیوع کرونا، شدت خسارات در رشته بیمه اتومبیل در کشور افزایش یافته است.

- در رابطه با صندوق خسارتهای بدنی، بررسی آمارها در کشور نشان می‌دهد که تصادفات در نوروز ۱۳۹۹ کاهش محسوسی داشته است که این امر منجر به کاهش نسبی خسارات در رشته بیمه اتومبیل شده است. از سوی دیگر به دلیل کاهش درآمد خانوارها، عدم تمدید و کاهش آمار تعداد بیمه‌نامه‌های بدنه اتومبیل امری محتمل بنظر می‌رسد و بر تعداد اتومبیل‌های فاقد بیمه‌نامه شخص ثالث افزوده خواهد شد. این امر باعث می‌شود که علاوه بر کاهش بخشی از درآمدهای صندوق، تعداد درخواست‌ها برای پرداخت خسارت از محل صندوق تامین خسارتهای بدنی افزایش یابد.
- در این اوضاع نامناسب اقتصادی، به جز بیمه شخص ثالث که از جمله بیمه‌های اجباری بوده و بیمه‌گذار مجبور به خرید آن می‌باشد، پیش‌بینی می‌شود که فروش بیمه‌های اختیاری مانند بیمه بدنه خودرو، تحت تاثیر این قضیه قرار خواهد گرفت و حق بیمه تولیدی در بیمه بدنه اتومبیل کاهش یابد. لذا به منظور پیشگیری از بروز این امر، ارائه خدمات ویژه به مشتریان و تسهیل هر چه بیشتر فروش اقساطی بیمه‌نامه‌های اتومبیل تا حدود زیادی راهگشا خواهد بود. به عبارت دیگر، افت شدید در تعداد بیمه‌نامه‌های اختیاری محتمل می‌باشد و این امر، مخاطرات و تهدیدات زیادی را به صنعت بیمه کشور تحمیل خواهد نمود.
- پیش‌بینی می‌شود که به دلیل شرایط بد اقتصادی، خسارات ساختگی و تقلبات در رشته‌های بیمه اتومبیل افزایش یابد. ضمن اینکه باید توجه داشت که به دلیل هراس مردم در استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و افزایش استفاده از وسایل نقلیه شخصی، افزایش در تعداد و شدت خسارات نیز محتمل می‌باشد.
- وضعیت کسب‌وکار پس از شیوع ویروس کرونا، می‌تواند تاثیر مستقیمی بر تصمیم بیمه‌گذاران در خرید بیمه‌های اتومبیل داشته باشد و بازه این تصمیمات می‌تواند از ادامه خرید بیمه‌نامه تا حذف بیمه از سبد خانوار، متغیر باشد.

۵) مسئولیت

آثار بروز و شیوع ویروس کرونا در بیمه‌های مسئولیت در دو دسته کلی قرار می‌گیرند: ۱- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر عملکرد بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه ۲- تأثیر شیوع ویروس کرونا بر صنایع و کسب و کارهای کشور و نقش بیمه‌های مسئولیت در حمایت از آن‌ها.

آمارهای در دسترس نشان می‌دهند که از زمان همه‌گیری ویروس کرونا و بر اساس عملکرد ۵۰ روزه بیمه‌های مسئولیت، کرونا توانسته است تأثیر زیادی در کاهش حق بیمه صادره ایجاد نماید. در برخی رشته‌ها که در ایام تعطیلات عید می‌بایست با رونق بیشتری همراه باشند مانند استفاده از استراحتگاهها، مجموعه‌های تفریحی، ورزشی، آموزشی و ... به علت قرنطینه و شرایط این بیماری، بعضاً کاهش ۹۰ درصدی حق بیمه را در برخی از رشته‌های مسئولیت صادره داشته است. بنابراین همچنانکه بیان گردید؛ تعطیلی یا محدودیت فعالیت کسب و کارها از اسفند ماه ۱۳۹۸ کاهش محسوسی در پرتفوی و حق بیمه تعدادی از رشته‌های بیمه‌ای داشته‌اند.

مساله دیگر این‌که طبق قانون، در شرایط عادی موضوع کرونا جزو بیماری‌های ناشی از کار نبوده و حادثه کاری هم محسوب نمی‌شود و از همه مهمتر تشخیص علت و محل واگیری کارگر نیز به دقت امکان پذیر نمی‌باشد و در قانون هم به آن اشاره نشده است. از سوی دیگر ارگان‌های ذی‌ربط شفافیتی در خصوص مسئولیت حقوقی و کیفری اعلام ننموده و جایگاه قانونی دولت هم در این زمینه مبهم می‌باشد و این موارد، می‌توانند ابهامات و مشکلات حقوقی ایجاد کنند.

۶) انرژی

تحولات اخیر ناشی از کوید-۱۹ ممکن است پیامدهایی برای بازار بیمه دریایی داشته باشد، از جمله بیمه حمل و نقل دریایی، بیمه بدنه کشتی، بیمه مسئولیت معامله‌گران نفت، بیمه مسئولیت قانونی اجاره‌کنندگان و پوشش حمایت و غرامت (P&I). تمرکز این بخش بر حوزه بیمه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی بوده است. این صنایع در بسیاری از موارد با بیمه‌نامه‌های تمام خطر پیمانکاران و تمام خطر نصب، بیمه سازه‌های تکمیل شده، انواع بیمه‌های مسئولیت و ... تحت پوشش قرار می‌گیرند. کاهش قیمت نفت موجب می‌شود معامله‌گران نفت به دنبال ذخیره کردن و عدم فروش آن باشند. این امر در طولانی مدت موجب وارد شدن آسیب به بدنه کشتی، ماشین‌آلات، آلودگی محیط زیست، تخریب نفت و کسری بار و بیمه مسئولیت ناشی از آن خواهد شد.

ج) مدیریت شرکت‌های بیمه

۱) تغییر و تحول در برخی ریسک‌های بیمه‌ای

با توجه به محدودیت‌های ایجاد شده در سطح جامعه به نظر می‌رسد در بسیاری از رشته‌های بیمه‌ای با کاهش ریسک رو به رو بوده‌ایم و از این جهت کرونا روی میزان پرداخت خسارت شرکت‌های بیمه به بیمه‌گذاران تاثیر منفی نداشته است:

- در رشته‌ای مانند بیمه ثالث، که تقریباً نیمی از پرتفوی صنعت بیمه ایران را تشکیل می‌دهد و از رشته‌های زیان‌ده برای این صنعت می‌باشد، فقط تصادفات منجر به صدمه و فوت از روز ۲۰ اسفند ماه سال ۹۸ تا روز ۲۰ فروردین ماه سال ۹۹ به علت محدودیت‌های تردد بالغ بر ۸۵ درصد کاهش داشته است.
- در رشته‌هایی مانند بیمه بدنه، باربری، مسئولیت و ... قاعدتاً با محدود شدن فعالیت بسیاری از مشاغل و کارگاه‌ها خسارت‌های پرداختی توسط شرکت‌های بیمه کاهش خواهد داشت.
- در برخی از رشته‌ها مانند درمان و بیمه عمر، ممکن است خساراتی برای شرکت‌های بیمه به همراه داشته باشد.

۲) نقدینگی شرکت‌های بیمه

با توجه به این‌که ایجاد قرنطینه و کاهش مبادلات و مراودات تجاری و اقتصادی، مهم‌ترین کانال تاثیرگذاری شوک کرونا بر اقتصاد است، تغییرات متغیرهای کلان و صنعت بیمه بر مبنای شوک ایجاد شده بر تولید به شرح زیر هستند:

- با توجه به کانالهای ارتباطی متغیرهای کلان اقتصاد و صنعت بیمه، میزان کاهش تولید حق بیمه در صنعت بیمه با توجه به شوک نیم درصدی تا ۲,۸ درصدی در کاهش تولید برابر ۰,۵۵ تا ۳,۰۸ درصد.
- با فرض کاهش سطح خسارت‌ها در جامعه به دلیل کاهش سطح مبادلات و مراودات اقتصادی و اجتماعی و همچنین کاهش سطح بیمه‌گری در جامعه با توجه به رفتار ثابت خسارت با توجه به تولید در اقتصاد در دوره‌های گذشته و بررسی روند نسبت خسارت، میزان احتمالی کاهش خسارت ۹۲ درصد.
- شاخص نقدینگی صنعت بیمه بر مبنای دو سناریوی نرمال و بحرانی در دو وضعیت کوتاه‌مدت و بلندمدت:

- کاهش شاخص نقدینگی در شرایط کوتاه‌مدت و نرمال در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۰۱۶ و ۰,۰۱۹ است.
- کاهش شاخص نقدینگی در شرایط بلندمدت و نرمال در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۰۱ و ۰,۰۵۹ است.
- کاهش شاخص نقدینگی در شرایط کوتاه‌مدت و بحرانی در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۳۴۱ و ۰,۳۴۲ است.
- کاهش شاخص نقدینگی در شرایط بلندمدت و بحرانی در صورت کاهش رشد GDP جهانی به میزان ۰,۵ درصد و یا ۲,۸ درصد به ترتیب مساوی ۰,۳۳۰ و ۰,۳۳۱ است.

۳) شبکه فروش و منابع انسانی

به دلیل تعطیلی اجباری ناشی از مقررات قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی، شبکه فروش صنعت بیمه و به‌طور خاص نمایندگان و کارگزارانی که به صورت فیزیکی فعالیت داشتند، دچار مشکلاتی شدند. همچنین مشکلاتی برای منابع انسانی شرکت‌های بیمه به وجود آمد. همچنین عدم ضرورت تمدید بیمه‌نامه‌های شخص ثالث دارندگان وسایل نقلیه و برخی بیمه‌نامه‌های دیگر نیز، مشکلاتی را برای شبکه فروش پدید آورد. در این شرایط، بیمه‌گرانی که برای پیشبرد قابلیت‌های دیجیتالی خود سرمایه‌گذاری کرده بودند، احتمالاً در کوتاه مدت برای حفظ ارتباط با شرکای توزیع خود، موقعیت بهتری پیدا می‌کنند؛ زیرا توانسته‌اند خدمات سریع‌تر و جامع‌تری را به مشتریان خود ارائه دهند.

در بررسی آماری، افزایش قابل توجه سهم نمایندگان در فروردین سال ۹۹ این فرضیه را تقویت می‌کند که شرایط ناشی از بحران کرونا و فاصله‌گذاری اجتماعی منجر به هدایت بیمه‌گذاران به انتخاب کانال‌های فروش دیجیتال و افزایش سهم نمایندگانی شده است که با استارت‌آپ‌های بیمه‌ای همکاری می‌کنند. از آنجا که روند توسعه بیمه در جهان به سمت تحول دیجیتال در صنعت بیمه و به خصوص شبکه فروش بیمه می‌باشد، حمایت بیش از حد از نمایندگان و کارگزارانی که خود را با تحولات تکنولوژیک هماهنگ نکرده‌اند پیشنهاد نمی‌گردد. اما از آنجا که برخی از آثار و تبعات بحران کنونی به صورت غیر مستقیم بر نمایندگان بیمه تحمیل شده است، پیشنهاد می‌گردد تمهیدات حمایتی در جهت کمک به معیشت ایشان از سوی بیمه‌گران صورت پذیرد.

همچنین، پیشنهاد می‌شود صنعت بیمه از بحران کنونی به عنوان پیش‌رانه‌ای برای تحول دیجیتال استفاده نماید و در این راستا پیگیری و تسریع در اجرایی سازی آیین نامه بازاریابی محصولات بیمه‌ای بصورت آنلاین در اولویت قرار گیرد.

د) فناوری‌های نوین

۱) اینشورتک‌ها و بیمه‌های آنلاین

در دورانی که قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی، بسیاری از کسب‌وکارها از جمله کار شرکت‌های بیمه و شبکه فروش آن‌ها را به تعطیلی و دورکاری کشاند، بیمه‌گذاران، نمایندگان و کارگزارانی که با ساختارهای دیجیتالی سازگار نبودند، با مشکلات جدی روبرو شدند. اما اینشورتک‌ها، توانستند تهدید این بحران را به فرصت تبدیل کرده و از این فرصت برای پیشی گرفتن از رقبای سنتی خود استفاده کنند. در این دوران، بعضی از اینشورتک‌ها علاوه بر خدمات بیمه‌ای به ارائه خدماتی مانند مشاوره روانشناسی نیز به مشتریان صنعت بیمه پرداختند. البته با توجه به رکود اقتصادی در اغلب حوزه‌های کسب‌وکار و کاهش منابع مالی سرمایه‌گذاران، ممکن است در ادامه این بحران، استارت‌آپ‌های بیمه‌ای با مشکلی به نام کمبود دسترسی به سرمایه مواجه شوند.

۲) هوش مصنوعی و داده‌کاوی

اگرچه کاربرد هوش مصنوعی گسترده است و ممکن است در مراحل مختلف زنجیره ارزش بیمه مورد استفاده قرار گیرد، ولی در حال حاضر با توجه به شیوع بیماری کرونا انتظار می‌رود تمرکز اصلی سرمایه‌گذاری در این فناوری برای سرعت بخشیدن به پرونده‌های خسارت، کشف تقلب و بررسی متن بیمه‌نامه باشد.

هم‌چنین، براساس اصول شبیه‌سازی و روش عددی مونت کارلو با تجمیع نتایج چندین شبیه‌سازی، رفتارها و عووض حاصل از هر سیاست مشخص می‌شود. هفت سناریو برای مطالعه اثر پدیده کوید ۱۹ و اعمال سیاست‌های محدودیت جابجائی و فاصله اجتماعی تعیین شدند:

- سناریو اول: بدون اعمال محدودیت (اولویت حفظ اقتصاد به جای حفظ سلامت انسان)
- سناریو دوم: اعمال محدودیت فقط برای افراد مبتلا شده
- سناریو سوم: اعمال محدودیت جابجائی برای تمام افراد
- سناریو چهارم: اعمال محدودیت جابجائی بعد ابتلاء ۱۰٪ جامعه و پایان محدودیت تا ۹۵٪ جامعه سالم باشند.
- سناریو پنجم: جمعیت کنترل شده در تماس با جمعیت کنترل نشده
- سناریو ششم: فاصله‌گذاری عمودی
- سناریو هفتم: اجبار استفاده از ماسک عمومی

به علاوه، با استفاده از علم داده و بررسی داده‌های شرکت‌های بیمه می‌توان محاسبه کرد که در شرایط اعمال محدودیت‌های دولتی و کاهش تردهای شهری و بین شهری، تغییرات پرتفوی شرکت‌ها چگونه بوده است و چه رشته‌هایی به چه میزان کاهش خسارت داشته‌اند و به این ترتیب میزان همبستگی میان هزینه‌های شرکت و محدودیت‌های اعمال شده برای جلوگیری از شیوع بیماری اندازه‌گیری شود. زیرا با بروز ریسک شیوع یک بیماری همه‌گیر، احتمال وقوع بسیاری از ریسک‌ها کاهش می‌یابد.

کمک دیگر داده‌ها به مدیریت ریسک‌های این‌گونه که در آینده می‌توانند رخ دهند، تسریع در طراحی محصولات جدید است، بدین صورت که ابتدا با سناریوهای مختلف، میزان شیوع بیماری و نحوه اثر گذاری آن بر کسب و کارهای پر خطر و میزان کاهش در آمد کسب و کارها با استفاده از مدل‌های مبتنی بر داده پیش‌بینی شود و سپس برای هر سناریو تغییرات روند خسارت‌ها در هر رشته بیمه‌ای برای شرکت‌های بیمه ارزیابی شود و پوشش‌هایی مناسب و مقرون به صرفه برای بیمه‌گذار و بیمه‌گر با نرخ منصفانه طراحی گردد.

۲- پیشنهاد محصولاتی برای آینده^۱

مقدمه

صرف نظر از آثار مثبت و منفی شیوع ویروس کرونای جدید بر صنعت بیمه، آنچه از بررسی‌ها مشخص می‌شود این است که برخی محصولات بیمه‌ای در جهان وجود دارند که اگر در ایران هم بازاری داشتند یا ارائه می‌شدند، می‌توانستند به مدیریت ریسک و خسارات ناشی از این پاندمی کمک شایانی بکنند. برخی از این محصولات نظیر بیمه عدم‌النفع گرچه در ایران برقرار هستند، اما یا پورتفوی بسیار محدودی دارند یا به صورت مستقل فروخته نمی‌شوند.^۲ اما برخی دیگر که مهم‌ترینشان بیمه‌های پارامتریک پاندمی یا اوراق بهادار متصل به بیمه (به‌طور خاص اوراق قرضه فاجعه‌آمیز) می‌باشند، به‌طور کلی در ایران ارائه نمی‌شوند.

در محصولات دسته اول، در بسیاری از شرکت‌های بیمه جهان، اپیدمی و پاندمی مستثنی شده‌اند، اما بیمه‌های پارامتریک یا اوراق فاجعه‌آمیز، از اصل و اساس برای چنین شرایطی طراحی شده‌اند. هر چند که برخی تحلیل‌ها نشان می‌دهند عدم وجود تجربه قبلی مانند این پاندمی که تقریباً همه کشورهای دنیا را درگیر کرده، باعث شده بود که حتی شرکت‌هایی که چنین بیمه‌هایی را ارائه می‌کرده‌اند، با اقبال مناسبی از سوی بازارهای بیمه جهان مواجه نشوند. اما وقوع این تجربه تلخ و عجیب برای همه کشورهای دنیا، می‌تواند تقاضا برای چنین بیمه‌نامه‌هایی را افزایش دهد. حتی برای بیمه‌های عدم‌النفع که به صورت عادی فروخته می‌شوند نیز، نوع پارامتریکی طراحی شده که می‌تواند خلاء ناشی از موارد تحت پوشش بیمه‌های عدم‌النفع متعارف را پر کند؛ چرا که این بیمه‌ها صرفاً حوادثی مانند آتش‌سوزی را پوشش می‌دهند و تعیین دقیق ریسک تحت پوشش در آن‌ها، امکان تفسیر و ادعای خسارت ناشی از شیوع بیماری را از بین می‌برد. البته در این مسیر شرکت‌ها می‌توانند خلاقیت به خرج داده و تهدید را تبدیل به فرصت کنند تا ضمن توسعه بازار خود، از نظر اجتماعی وجهه بهتری را از خود نشان دهند. مثلاً در این زمینه، شرکت بیمه یونیکو در یک ابتکار و در واکنش به تعطیلی اجباری کسب‌وکارهای کوچک به سبب شیوع کوید-۱۹، محصول بیمه‌ای با عنوان بیمه توقف عملیات^۳ را ارائه می‌کند. این محصول طوری طراحی شده که ارزان‌قیمت بوده و پوششی پایه را ارائه می‌دهد. این بیمه‌نامه‌ها تقریباً ۷۵٪ کمتر از قیمت متعارف هزینه دارند و پوشش ناشی از

^۱ وحیده نورانی - پژوهشگر پژوهشکده بیمه، مسئول میز نوآوری

^۲ بیمه‌نامه عدم‌النفع به تبع پوشش بیمه آتش‌سوزی یا بیمه شکست ماشین‌آلات، یا هر نوع بیمه‌نامه دیگری صادر می‌شود که اموال مورد بیمه را در قبال خسارت‌های مستقیم، تحت پوشش قرار داده باشد. در بیمه‌نامه‌های باربری نیز بیمه‌گذار می‌تواند ۱۰٪ ارزش اضافی برای کالای خود را به عنوان عدم‌النفع در نظر بگیرد، به این معنا که از زمان خسارت تا دریافت خسارت و تهیه مجدد کالا و عرضه به بازار بیمه‌گذار دچار ضرر مالی می‌گردد، پس با خریداری ۱۰٪ ارزش اضافی می‌تواند خسارت خود را جبران نماید. همچنین بیمه عدم‌النفع برای رانندگان نیز وجود دارد که در آن، درآمد از دست رفته رانندگان و مالکان خودرو، که خودرو آن‌ها بدلیل حادثه (تصادف، سقوط، آتش‌سوزی و انفجار) امکان تردد و کار کردن را ندارد و باید مدت زمانی را در تعمیرگاه باشد یا استراحت پزشکی داشته باشد، جبران می‌شود.

^۳ Suspended Operations insurance

خطراتی را که نوعاً در حین تعلیق عملیات به وجود نمی‌آیند، مستثنی می‌کنند. وقتی کسب‌وکارها آماده ازسرگیری عملیات خود شوند، این بیمه‌نامه‌ها می‌توانند با الحاقیه‌ای به میان‌مدت بسط یافته و تبدیل به بیمه‌نامه‌های متعارف با پوشش‌های متعارف شوند. هدف از ارائه این محصول، کمک به افراد به ویژه در پاسخ به شرایط فعلی آن‌ها و نیازهای بیمه‌ای است که به سرعت تغییر می‌کنند. این بیمه‌نامه می‌تواند برای کسب‌وکارهایی که تغییر زیادی در عملیات خود داده‌اند، اما تعلیق نشده‌اند نیز ویژه‌سازی شود (Cheldin, 2020).

۲-۱- محصولات بیمه‌ای متعارف

به جز مواردی که در بندهای قبلی به آن‌ها اشاره شد، برخی محصولات در طبقه بیمه‌های متعارف در سطح جهان موجود هستند که در ایران ارائه نمی‌شوند. از آن جمله می‌توان به بیمه لغو رویداد^۱ و بیمه زنجیره تامین اشاره کرد^۲. البته در بسیاری از این بیمه‌های متعارف، اپیدمی‌ها و پاندمی‌ها مستثنی هستند، اما مثلاً در مورد بیمه لغو رویداد، برخی بیمه‌نامه‌ها وجود دارند که این موارد را هم تحت پوشش قرار می‌دهند.

الف) بیمه لغو رویداد: یکی از محصولات بیمه‌ای که در کشورهای مختلف جهان ارائه می‌شود، بیمه لغو رویداد است؛ رشته‌ای که جزء پرچالش‌ترین رشته‌ها در ایام شیوع ویروس کوید-۱۹ محسوب می‌شود. این محصول در صورت لغو یا به تعویق افتادن رویداد، به بیمه‌گذار خسارت پرداخت می‌کند. این خسارات باید مستقیماً ناشی از وقوع شرایطی خارج از کنترل بیمه‌گذار باشند، مانند رویدادهای آب‌وهوایی، تروریسم و بیماری‌های واگیردار. هدف این پوشش تخصصی، بیمه کردن اشخاص در برابر زیان مالی از جمله از دست رفتن درآمد و سایر هزینه‌های مرتبط با رویداد است. یک بیمه‌نامه لغو رویداد «کلید علت‌ها»^۳، می‌تواند بسته به متن بیمه‌نامه، پوشش را برای لغو رویداد به سبب یک پاندمی مانند کوید-۱۹ هم فراهم کند. البته، بسته به تاریخ صدور، بیمه‌نامه‌ها ممکن است استثنائاتی را برای بیماری‌های مسری یا واگیردار، پاندمی یا قرنطینه اجباری در نظر بگیرند (insurance journal, 2020). آنچه بر اساس تجربیات بیمه‌گران در بیمه‌های لغو رویداد رایج است، این است که لغو رویداد به دلیل اجبار دولت یا ترس ناشی از شیوع بیماری‌های سارس، آنفلوآنزای خوکی، آنفلوآنزای پرندگان، ذات‌الریه یا سایر پاندمی‌های آنفلوآنزا، و در کل شیوع بیماری‌های مسری عفونی، از پوشش مستثنی هستند. اما برخی رویدادهای بزرگ دارای بیمه‌نامه‌هایی هستند که اپیدمی‌ها و پاندمی‌ها را هم پوشش می‌دهند که این کار از طریق الحاقیه یا فروش بیمه‌نامه‌های ممتاز صورت

^۱ event cancellation

^۲ البته بیمه زنجیره تامین در بعضی شرکت‌ها، ذیل بیمه عدم‌النفع هم پوشش داده می‌شود. یعنی کسب‌وکار بیمه‌شده می‌تواند در صورت بروز اختلال در زنجیره تامین و توقف تولید به دلیل عدم تامین مواد اولیه، از بیمه عدم‌النفع خود خسارت دریافت کند.

^۳ "all cause" event cancellation policy

می‌گیرد. بزرگ‌ترین رویدادی که قرار بود در سال جاری رخ دهد اما لغو شد، المپیک توکیو بود که تحلیل‌گران تخمین می‌زنند که حدوداً ۲ میلیارد دلار پوشش بیمه‌ای داشته است. البته بیمه لغو رویداد در بسیاری موارد معمولاً تنها در شرایط آتش‌سوزی، تروریسم، مشکلات آب‌وهوایی و خسارت اموال متعهد است و لغو رویدادها به‌خاطر ویروس همه‌گیر کرونا را که بحران کنونی را به وجود آورده است، پوشش نمی‌دهد. احتمالاً، بخش بیمه اتکایی، در این‌جا مقداری از این بار را به دوش خواهد کشید، زیرا بیمه‌گران هزینه‌های پوشش را تا یک آستانه مشخصی از آن‌ها مطالبه خواهند کرد. مثلاً، یکی از بیمه‌گران بزرگ اتکایی جهان، بیان کرده است که اکسپوزری معادل بیش از ۵۰۰ میلیون یورو برای رویدادهایی دارد که به دلیل پاندمی لغو شده‌اند (Hay, 2020). در سطح جهان، پیش‌بینی می‌شود که سازمان‌های تجاری، شرکت‌های ارائه‌کننده سرگرمی‌ها، مجریان کنسرت‌ها، تیم‌ها و برگزارکنندگان مسابقات ورزشی حرفه‌ای و افرادی که مجبور به لغو رویداد شخصی خود (مانند مراسم ازدواج) شده‌اند، ممکن است به دنبال بازیابی خسارات ناشی از لغو آن رویداد باشند. علاوه بر احتمال مستثنی بودن، ممکن است کوید-۱۹ به عنوان شرایط از پیش‌موجودی که از ژانویه ۲۰۲۰ به بعد وجود داشته، در نظر گرفته و برای بیمه‌نامه‌های پس از این تاریخ، معتبر نباشد (insurancejournal, 2020).

در ایران هم در ایام شیوع ویروس کرونا، همه رویدادهای هنری (اعم از کنسرت، سینما، تئاتر) رویدادهای ورزشی (مسابقات قهرمانی و آماتور در سطوح و رشته‌های مختلف)، رویدادهای علمی (مانند همایش‌های علمی و کارگاه‌های آموزشی) و البته رویدادهای شخصی لغو شده‌اند که نشان می‌دهد پتانسیل خوبی برای ارائه بیمه‌های لغو رویداد در ایران وجود دارد که مغفول مانده است. البته با توجه به مستثنی بودن همه‌گیری‌های بیماری‌های عفونی در بیشتر بیمه‌های رایج از این دسته، باید بررسی شود که آیا می‌توان با دریافت حق بیمه بیشتر و ارائه پوشش‌های ممتاز یا ویژه، رویدادها را تحت پوشش این همه‌گیری‌های بیماری‌های عفونی و مسری نیز قرار داد یا خیر.

ب) **بیمه ریسک زنجیره تامین:** این محصول بیمه‌ای، پوشش عدم‌انفع یا توقف تولید بدون نیاز به خسارت فیزیکی را ارائه می‌کند و می‌تواند پوشش خود را به خسارات ناشی از تاخیر یا اختلال در دریافت محصولات، قطعات، مواد اولیه یا خدمات از یک تامین‌کننده هم توسعه دهد. بیمه زنجیره تامین می‌تواند شامل پوشش برای پاندمی هم بشود، چرا که گسترده است و شورش، اقدامات غیرنظامی یا نظامی، ریسک سیاسی، اقدامات قانونی یا سایر تاخیرهای قابل توجه تامین مواد و ملزومات، به سبب رویدادهایی مانند فجایع طبیعی را نیز پوشش می‌دهد.

این پوشش به ویژه برای شرکت‌هایی مفید و ارزشمند است که زنجیره تامین پیچیده‌ای دارند که دربرگیرنده شرکا و تامین‌کنندگان داخلی و خارجی است (IMA, 2020). مثلاً در ایامی که شیوع ویروس کرونا محدود به کشور چین بود، با توجه به این که مواد اولیه بسیاری از صنایع از طریق چین تامین می‌شود و تولید در بسیاری از مناطق این کشور به ویژه ووهان متوقف شده بود، صنایع وابسته به این مواد اولیه و قطعات، دچار توقف تولید و سایر مشکلات مرتبط شدند. در این موارد است که بیمه‌های زنجیره تامین می‌توانند بخشی از ریسک‌ها و خسارات واحدهای تولیدی و خدماتی را کاهش دهند.

۲-۲- بیمه‌های پارامتریک پاندمی

یک محصول بیمه پارامتریک را می‌توان به عنوان قرارداد بیمه‌ای تعریف کرد که در آن، پرداخت نهایی یا تسویه قرارداد بر اساس شاخص‌ها یا پارامترهای مشخصی تعیین می‌شود [یعنی اگر شاخص تعیین شده رخ دهد، خسارت به صورت خودکار پرداخت خواهد شد]. پرداخت‌های بیمه پارامتریک مبتنی بر ارزیابی خسارت هر فرد نیست، بلکه بر اساس سنجش یک شاخص تعیین می‌شود (Ibarra and Securities, 2012).

این بیمه، ریسک رویدادهای از پیش تعیین شده را پوشش می‌دهد. مزیت اصلی بیمه پارامتریک این است که امکان پردازش خسارت به روشی دقیق و شفاف را فراهم می‌کند و احتمال اختلافات و منازعات در آن کم است (Bouyé et al., 2019). در واقع در این بیمه دو ریسک بیمه‌نامه‌ی سنتی شامل انتخاب نامساعد و مخاطرات اخلاقی تا حد زیادی مرتفع می‌شود. زیرا نیازی به اطلاعات انفرادی هر موضوع بیمه نیست که این امر به جز کاهش مخاطرات اخلاقی، موجب کاهش هزینه اجرایی بیمه و حق بیمه پرداختی نیز می‌شود (افراسیابی و همکاران، ۱۳۹۲).

مزایای بالقوه زیادی در استفاده از بیمه پارامتریک وجود دارد. اول این که، به دلیل این که وقوع رویداد فاجعه‌آمیز می‌تواند تقریباً به صورت فوری تعیین شود، پرداخت نسبتاً سریع صورت می‌گیرد. مشارکت‌کنندگان، ظرف مدت چند روز، از مقدار پرداخت آگاه خواهند شد و کاغذبازی به حداقل می‌رسد. (Young, 2008). ثانیاً، مبلغ خسارت به صورت عینی و بر اساس فرمول‌های از پیش تعیین شده در بیمه‌نامه معین می‌شود. هیچ مذاکره‌ای با ارزیابان خسارت و هیچ‌گونه کاغذبازی برای اثبات خسارت وجود ندارد. [مثلاً پارامتر مورد نظر برای پاندمی یا اپیدمی، می‌تواند تعداد بیماران مبتلا شده در یک بازه زمانی مشخص باشد]. این رویکرد، هزینه‌های مبادله برای پوشش بیمه‌ای را کاهش داده و بنابراین اجازه می‌دهد که حق بیمه‌ها در وهله اول به پرداخت خسارت اختصاص یابند و نه هزینه‌های اداری. سومین مزیت این است که در این نوع بیمه، ریسک بهتر تعریف می‌شود، زیرا متغیرهای نامطمئن کمتری وجود دارند (Van Nostrand and Nevius, 2011). نکته مهم در این بیمه‌ها این است که ممکن است برای یک بیمه‌شده اصلاً خسارتی رخ ندهد، اما به

دلیل وقوع شاخص تعیین شده، پرداخت به او صورت می‌گیرد. در واقع، این بیمه‌ها برای تامین مالی رویدادهای فاجعه‌آمیز ارائه می‌شوند.

بیمه‌های پارامتریک برای پاندمی‌ها یا اپیدمی‌ها می‌توانند در حوزه‌های مختلفی ارائه شوند.^۱ گردشگری، آموزش، رویدادها، خدمات بیمارستانی و ... از جمله مواردی هستند که بیمه‌های پارامتریک پاندمی می‌توانند به پوشش ریسکشان کمک کنند.

در این شرایط، محرک و شرط اصلی و اولیه پرداخت خسارت می‌تواند شامل تعداد کل فوتی‌های ناشی از یک پاندمی، تعداد افراد مبتلا در یک محدوده زمانی مشخص، تعداد روزهای درگیری کشور یا منطقه یا جهان یا شاخص‌هایی از این قبیل باشد. سپس برای هر رشته یک محرک ثانویه مخصوص آن حوزه نیز در نظر گرفته می‌شود که این محرک می‌تواند کاهش تولید، تغییر در قیمت یک کالا یا ماده خام و شاخص دیگری خاص صنعت مورد نظر باشد. در واقع، نظر به این که خسارات حاصل از اپیدمی/پاندمی در صنایع مختلف، می‌توانند به دلایل دیگری (مانند رکود اقتصادی، ضعف کسب‌وکار مربوطه، کاهش درآمد سرانه خانوارها و ...) هم رخ دهند، لازم است اطلاعات لازم برای به کار افتادن پرداخت خسارت بیمه پارامتریک ناشی از شیوع بیماری، حداقل مبتنی بر دو شاخص باشد: (۱) محرک اولیه یعنی تعداد افراد مبتلا یا فوتی در یک منطقه معین و زمان مشخص که کسب‌وکارها را تحت تاثیر قرار می‌دهد و (۲) شاخصی ثانویه مختص هر حوزه کسب‌وکار. شاخص اول می‌تواند از وبسایت نهادهای معتبری چون وزارت بهداشت و سازمان‌های تابعه یا سازمان جهانی بهداشت دریافت شوند. اما برای ثبت اطلاعات ثانویه لازم است زیرساخت لازم مهیا شده و نهادی معتبر و رسمی آمار مرتبط را ثبت و امکان یا بروز خسارت را تایید کند و سپس داده مورد نظر به شبکه اجرای بیمه پارامتریک (که معمولاً زنجیره بلوکی است) وارد شود. در نهایت پس از دریافت و تایید داده‌های مربوط به هر دو شاخص، مبلغ بیمه قابل پرداخت خواهد بود.

در جدول ۱-۲، برخی حوزه‌ها که ریسکشان با بیمه پارامتریک پاندمی قابل پوشش است و محرک‌های ثانویه پیشنهادی و احتمالی، نمایش داده شده‌اند.

^۱ اتکایی سویسری (SwissRe) با همکاری موسسات مارش (Marsh) و متابایوتا (Metabiota)، بیمه‌های پارامتریکی را برای حوزه‌ها و صنایع مختلف ارائه کرده است که اطلاعات زیادی در بروشور معرفی این محصولات ارائه نشده‌اند.

جدول ۱-۲- برخی حوزه‌های قابل پوشش توسط بیمه پارامتریک

ردیف	صنعت	برخی نتایج ریسک ناشی از اپیدمی / پاندمی	شاخص محرک ثانویه
۱	آموزش	<ul style="list-style-type: none"> - تعطیلی خوابگاه‌ها - تعطیلی موسسات آموزشی آزاد - حذف ترم یا واحد درسی توسط دانشجویان - لغو رویدادهای آموزشی و پژوهشی (مانند کارگاه‌ها یا همایش‌ها) 	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد واحدهای درسی یا ترم‌های حذف شده - تعداد افراد انصرافی از خوابگاه - تعداد رویدادهای لغوشده یا تعداد افراد
۲	گردشگری	<ul style="list-style-type: none"> - لغو رزرو اتاق‌ها - عدم رزرو اتاق جدید - لغو رویدادهای وابسته به گردشگری و جابه‌جایی مسافر (مانند نمایشگاه‌ها) - کاهش یا توقف کامل عملیات و فروش رستوران‌ها، موزه‌ها و محل‌های بازی و سرگرمی (مانند اتاق‌های بازی، شهربازی‌ها و ...) - کاهش یا لغو رزرو تالارها و سالن‌های برگزاری مجالس 	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد مسافران یا اتاق‌های رزروشده یا لغوشده - تعداد بلیط‌های لغوشده - میزان فروش یا درآمد
۳	حمل‌ونقل	<ul style="list-style-type: none"> - لغو پروازها، حرکت قطارها، کشتی‌ها و اتوبوس‌ها - منع دولتی برای جابه‌جایی مسافران - کنسل کردن بلیط توسط مسافران - عدم خرید بلیط جدید 	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد بلیط‌های لغو شده - تعداد محموله‌هایی که ارسال‌شان لغوشده
۴	تولید	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش قیمت مواد خام - کاهش تولید - نرسیدن مواد خام به دلیل لغو یا منع حمل‌ونقل - منع فعالیت توسط دولت 	<ul style="list-style-type: none"> - درصد تغییر قیمت مواد خام - میزان تولید - درآمد یا فروش
۵	خدمات سلامت ^۱	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش شدید بار کاری و نیاز به نیروی کار بیشتر یا پرداخت‌های اضافی - افزایش نیاز مالی 	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد بیماران مبتلا به بیماری شایع شده - تعداد فوتی‌های ناشی از اپیدمی / پاندمی
۶	فروشگاه‌ها	<ul style="list-style-type: none"> - کاهش شدید فروش و درآمد 	<ul style="list-style-type: none"> - مقدار (ریالی یا حجمی) درآمد روزانه، هفتگی یا ماهانه

منبع: یافته‌های تحقیق

در مجموع، چون بیمه‌های پارامتریک مبتنی بر خسارت نیستند (و مبتنی بر وقوع رویداد می‌باشند) و زمانی صرف ارزیابی خسارت نمی‌شود، پرداختی‌شان بسیار سریع صورت می‌گیرد و در شرایط بحرانی که نیاز مالی

^۱ در زمینه خدمات سلامت، این نکته نیز قابل توجه است که در شرایط اپیدمی و پاندمی، ممکن است برخی ارائه دهندگان خدمات غیرضروری سلامت، دچار عدم‌النفع شوند. کسب‌وکارهایی مانند کلینیک‌های زیبایی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی (به دلیل کاهش انجام آزمایش‌های غیر اورژانسی مانند آزمایشات چک‌آپ سالیانه یا به تعویق افتادن آن)، دندانپزشکی‌ها (تعویق یا لغو موارد غیراورژانسی) و ... که برای این موارد هم بیمه پارامتریک عدم‌النفع قابل ارائه است.

شدید در کسب و کارها وجود دارد، می‌تواند به کاهش مشکلات کمک کند. البته این بیمه‌ها در قالب اوراق بهادار هم ارائه می‌شوند که در بخش‌های بعدی مورد بررسی قرار می‌گیرند.

نکته مهمی که در این نوع از بیمه‌ها وجود دارد این است که بهترین بستر برای اداره و اجرای آن‌ها، قراردادهای هوشمند مبتنی بر زنجیره بلوکی هستند. در قراردادهای هوشمند، توافقات تجاری در یک زنجیره بلوکی قرار می‌گیرند و وقتی شرایط مشخصی به وقوع بپیوندند، پرداخت‌ها به صورت خودکار انجام می‌شوند. کل فرایند به صورت کارا و به‌طور کامل توسط فناوری و از طریق یک عملیات قاعده‌محور که در کدها نوشته شده است، بدون مداخله دستی مدیریت می‌شود (WNS, 2018).

بیشترین کارایی قراردادهای هوشمند، برای قراردادهایی است که بتوانند به عبارات ساده «اگر-آن‌گاه» تقلیل یابند، زیرا تبدیل شرایط و مفاد آن‌ها، به کدهای کامپیوتری آسان است و می‌توانند به‌طور خودکار اجرا شوند (Cohn et al., 2017). بنابراین، قراردادهای هوشمند زمانی می‌توانند در بیمه استفاده شوند که شرایط پرداخت، روشن است و احتمال کمی برای منازعات وجود دارد، مانند پوشش بیمه اموال در برابر طوفان و زلزله. از این طریق، بیمه‌گران می‌توانند از فرایندهای خسته‌کننده مربوط به پردازش خسارات اجتناب کنند؛ از جمله جمع‌آوری شواهد و بررسی و تایید یک فاجعه طبیعی، صرفاً به وسیله قراردادن شرایط تسویه در یک قرارداد هوشمند برای انجام خودکار پرداخت در صورت وقوع رویداد تاییدشده (WNS, 2018).

داده‌های مورد نیاز برای اجرای یک قرارداد هوشمند، ممکن است خارج از زنجیره بلوکی واقع شده باشند. در این صورت، یک نوع جدید از شخص ثالث که به عنوان اوراکل^۱ شناخته می‌شود، این اطلاعات را در زمان معینی، به جایگاه خاصی در زنجیره بلوکی می‌فرستد. قرارداد هوشمند، داده‌ها را می‌خواند و بر آن اساس عمل می‌کند (اجرا یا عدم اجرا) (Adam-Kalfon et al., 2017).

در قراردادهای پارامتریک اپیدمی / پاندمی، این اطلاعات می‌توانند از وبسایت وزارت بهداشت، سازمان جهانی بهداشت و وبسایت‌های معتبر مورد تایید نهادهای رسمی و ناظر هر حوزه صنعتی خاص گرفته شوند.

^۱ oracle: اوراکل، عنصری اساسی در هر قرارداد هوشمندی است. آن‌ها در واقع واسطه‌های خودکار هستند که اطلاعات را جمع‌آوری کرده و به قرارداد هوشمند وارد یا از آن خارج می‌کنند. بر اساس اطلاعاتی که جمع‌آوری می‌شوند و بر مبنای تعامل با جهان بیرونی، اوراکل‌ها به سه دسته نرم‌افزاری، سخت‌افزاری و درون‌سو/برون‌سو (inbound/outbound) تقسیم می‌شوند. اوراکل‌های نرم‌افزاری مسئول استخراج اطلاعات، اغلب از منابع وب هستند؛ درحالی‌که اوراکل‌های سخت‌افزاری، اطلاعات را از دنیای فیزیکی (مثلاً از طریق حسگرها) می‌گیرند. اوراکل‌های درون‌سو، اطلاعات را وارد زنجیره بلوکی می‌کنند، درحالی‌که اوراکل‌های برون‌سو به قراردادهای هوشمند اجازه می‌دهند اطلاعات را به دنیای بیرونی بفرستند.

۲-۳- اوراق بهادار بیمه‌ای

ابزار دیگری که در صورت بروز حوادث فاجعه‌آمیز، می‌تواند به عنوان یک راهکار بیمه‌ای مدیریت ریسک به کار بیاید، اوراق بهادار بیمه‌ای است. انتقال ریسک رویدادهای نادر اما بسیار شدید به بازارهای وسیع‌تر سرمایه، می‌تواند خساراتی را که افراد و شرکت‌ها متحمل می‌شوند محدود کرده و هم‌چنین بار آن‌ها بر بودجه عمومی کشورها را کاهش دهد. این فرایند، که به آن اوراق بهادارسازی ریسک گفته می‌شود، وسیله‌ای است که یک ریسک می‌تواند با آن به بازارهای سرمایه منتقل شود.

اوراق بهادار بیمه‌ای در انواع مختلفی صادر می‌شوند که می‌توانند به تناسب برای انواع بلایا و فجایع مورد استفاده قرار گیرند. این اوراق به دو صورت مبتنی بر خسارت و مبتنی بر وقوع رویداد، عرضه می‌شوند. دو راهکار مهم در صورت بروز اپیدمی / پاندمی، شامل اوراق فاجعه‌آمیز مرگ‌ومیر و جبران زیان صنعت (هر دو مبتنی بر خسارت) هستند. هم‌چنین، در سال ۲۰۱۸، بانک جهانی اوراق قرضه پاندمی (از نوع مبتنی بر وقوع رویداد) را منتشر کرد که چون قبلاً تجربه پاندمی به شکل وضعیتی که برای کوید-۱۹ پیش آمد، وجود نداشت، با استقبال زیادی مواجه نشد. با این حال به نظر می‌رسد که پس از فروکش کردن بحران کوید-۱۹، شرایط برای این اوراق تغییر کند. این اوراق برای تامین مالی مبارزه با شیوع بیماری و درمان بیماران حاصله مورد استفاده قرار می‌گیرد.

الف) اوراق فاجعه‌آمیز مرگ‌ومیر^۱

این نوع اوراق ریسک‌هایی مانند بیماری‌های خاص و واگیردار مانند آنفولانزا، مالاریا، طاعون، طول عمر افراطی و ... که باعث مرگ‌ومیرهای شدید در یک منطقه می‌شوند را، به بازار سرمایه و سرمایه‌گذاران آن منتقل می‌کنند. برخلاف سایر انواع اوراق بهادار بیمه‌های زندگی که نوعی ابزار تأمین مالی هستند، اوراق فاجعه‌آمیز مرگ‌ومیر یا اوراق مرگ‌ومیر شدید، شباهت زیادی به تبدیل به اوراق بهادارسازی بیمه‌های غیرزندگی (اموال و حوادث) دارد که هدف اصلی‌شان انتقال ریسک به بازار سرمایه است. اوراق فاجعه‌آمیز مرگ‌ومیر در واقع ریسک مرگ‌ومیر شدید (افراطی) را از طریق خلق و فروش اوراق فاجعه‌آمیز مرگ‌ومیر به بازار سرمایه منتقل می‌کنند و غالباً بر مبنای شرایط آستانه شاخص‌های مرگ‌ومیر طراحی می‌شوند. این

^۱ انواع اوراق بهادار بیمه‌ای و سازوکار آن‌ها در طرحی پژوهشی با عنوان «اوراق بهادار بیمه‌ای با رویکرد نیاز بازار بیمه کشور ایران» در پژوهشکده بیمه انجام شده است که در نشانی زیر قابل دسترسی است:

<http://www.irc.ac.ir/fa-IR/Irc/4944/Articles/view/14641/21/%D8%A7%D9%88%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%A8%D9%87%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D8%B1-%D8%A8%DB%8C%D9%85%D9%87%E2%80%8C%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%D8%A7-%D8%B1%D9%88%DB%8C%DA%A9%D8%B1%D8%AF-%D9%86%DB%8C%D8%A7%D8%B2-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%A8%DB%8C%D9%85%D9%87-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>

اوراق به صورت اوراق با سررسید مشخص و دارای پرداخت‌های ثابتی است که این پرداخت بر مبنای سطح خاصی از افزایش شاخص مرگ‌ومیر صورت می‌گیرد (خامسیان و همکاران، ۱۳۹۷).

ب) اوراق تضمین زیان صنعت

این اوراق، به این دلیل که از صنعت بیمه و بیمه اتکایی در مقابل زیان‌های شدید حوادث فاجعه‌آمیز حفاظت و پشتیبانی می‌کند، به اوراق تضمین زیان صنعت معروف شده‌اند. این اوراق همچنین به تضمین زیان بازار نیز معروف‌اند. سازوکار این اوراق به این صورت است که خریداران این اوراق که شرکت‌های بیمه یا بیمه اتکایی هستند در مقابل پرداخت وجهی اقدام به خرید این اوراق از فروشنده می‌کنند و در عوض فروشنده نیز تضمین می‌کند که با توجه به شاخص‌های تعیین شده در قرارداد این اوراق، هرگاه زیان صنعت بیمه در اثر یک حادثه فاجعه‌آمیز (که توسط مراجع ذیصلاح اعلام می‌شود) از حدی فراتر رود، صرف نظر از این که زیان خریدار این اوراق چقدر باشد، باید محدوده زیان تعیین شده در قرارداد اوراق را تضمین کند. قراردادهای اوراق تضمین زیان صنعت می‌توانند به شکل بیمه اتکایی یا مشتقات تنظیم گردند (همان).

ج) اوراق قرضه پاندمی

اوراق قرضه پاندمی هم در اغلب ویژگی‌ها مشابه اوراق فاجعه‌آمیز و از نوع پارامتریک، اما مبتنی وقوع رویداد هستند. یک نهاد (مانند بانک جهانی)، اوراقی را می‌فروشد که در طول زمان، سودی را به سرمایه‌گذاران پرداخت می‌کند. اگر محرک مشخصی رخ دهد، آن‌گاه سرمایه اصلی از فروش اوراق به سرعت به سمت اقدامات پزشکی هدایت می‌شود تا به فرونشاندن بیماری کمک کنند. به این ترتیب، مناطق تحت تاثیر شیوع، مجبور نیستند منتظر کمک مالی بمانند.

با این حال، اوراق قرضه پاندمی، تا حدی با اوراق فاجعه‌آمیز متعارف تفاوت نیز دارند. محرک‌های اوراق فاجعه‌آمیز معمولاً مبتنی بر خسارات بیمه‌ای هستند (محرک‌های جبران غرامت)، که این حالت در زمینه شیوع بیماری معنی ندارد و ممکن است مدتی طول بکشد تا میزان خسارت تعیین و نهایی شود. اما برای شیوع بیماری، زمان محدود است و باید سرمایه به سرعت به مناطق تحت تاثیر برسد. بنابراین، اگر محرک بتواند سریعاً تعیین شود، آن‌گاه پرداخت‌های سرمایه هم می‌تواند به سرعت صورت گیرد.

به همین دلیل است که اوراق پاندمی با مواردی مانند تعداد بیماران یا سرعت انتشار بیماری (که محرک‌هایی پارامتریک محسوب می‌شوند)، فعال می‌شوند. محرک‌های پارامتریک معمولاً به صورت عینی قابل شناسایی هستند، مانند تعداد بیمارانی که در یک دوره زمانی معین گزارش شده‌اند. به محض این که محرک فعال شود،

اوراق به کار می‌افتند و پرداخت را انجام می‌دهند و اصلاحات و تعدیلات دیگری (مانند ارزیابی خسارت) مورد نیاز نیست (McMahon, 2019).

به دلیل همین سرعت است که اوراق پاندمی برای رسیدگی به شیوع بیماری جذابیت دارند. از آنجایی که این اوراق با خسارت فعال نمی‌شوند، بلکه مبتنی بر گسترش واقعی و بلادرنگ بیماری هستند، سرمایه می‌تواند نسبت به زمانی که باید منتظر تعیین خسارت شد، با سرعت بسیار بیشتری جریان یابد که این یعنی حمایت مالی فوری برای کلینیک‌ها، کارکنان کمک‌رسان و مراکز درمانی.

در واقع، سرعت جریان سرمایه برای واکنش اضطراری، در پاندمی‌ها بسیار حیاتی است. زنجیره‌های تامین و مبادلات جهانی، مستلزم انجام سفرهای بین‌المللی هستند و این یعنی شیوع بیماری می‌تواند بسیار سریع‌تر گسترش یابد و موجب خسارات بسیار بیشتری نسبت به گذشته شود. هر چه یک بیماری در مراحل اولیه، بیشتر تشخیص داده شود، افراد کمتری مبتلا خواهند شد و فاجعه کمتری رقم خواهد خورد.

نمونه اوراق پاندمی در سال ۲۰۱۸ توسط بانک جهانی منتشر و عرضه شد که توضیح مختصری پیرامون آن در پیوست ۱ گزارش بیان شده است.

در مجموع می‌توان گفت که بحران کرونا در کنار تمام درس‌هایی که برای اقتصاد و بخش‌های مختلف صنعت بیمه داشت، این موضوع را هم برای صنعت بیمه ایران آشکار کرد که نوآوری محصول و ارائه محصولاتی که در جهان بسیار رایج هستند، می‌توانست علاوه بر توسعه بازار بیمه، به مدیریت ریسک‌های حاصل از این بحران و کاهش آثار زیان‌بار مالی برای کسب‌وکارهای مختلف کمک کند. محصولاتی مانند اوراق بهادار بیمه‌ای، سال‌هاست که در ایران مورد توجه بوده‌اند، اما اجرا و ارائه آن‌ها به درازا کشید و به پوشش ریسک‌های این بحران هم نرسید.

بر اساس آنچه در این بخش گفته شد، بیمه‌های پارامتریک که به‌طور خاص برای شرایط ویژه و بحرانی طراحی می‌شوند، گزینه‌های بسیار خوبی برای تامین مالی پاندمی‌ها و اپیدمی‌ها هستند و لازم است توسط ارائه‌دهندگان خدمات بیمه‌ای مورد توجه و بررسی قرار گیرند. اوراق فاجعه‌آمیز مورد اشاره هم گزینه‌های مناسبی هستند، اما فقط زیان صنعت بیمه را پوشش می‌دهند، حال آن‌که در شرایط شیوع بیماری، اکثر کسب‌وکارها تحت تاثیر قرار گرفته و باید برای رفع مشکلات مالی آن‌ها از محصولات پارامتریک استفاده کرد.

هم‌چنین، محصولاتی مانند بیمه‌های لغو رویداد، عدم‌النفع (با فروش مستقل از بیمه‌نامه‌هایی نظیر آتش‌سوزی) و بیمه زنجیره تامین نیز می‌توانند بازار خوبی داشته باشند و با انجام نوآوری‌هایی، حتی این ریسک‌های همه‌گیر را هم پوشش دهند.

در ارائه این محصولات جدید، سرعت عمل می‌تواند نقش مهمی در بازاریابی و توسعه بازار آن‌ها ایفا کند. چرا که با گذشت زمان، ممکن است شرایط بحرانی به وجود آمده فراموش شوند یا با فعال شدن کسب‌وکارها برخی خسارات آن‌ها جبران شوند که در این صورت متقاعد کردن افراد و کسب‌وکارها برای خرید محصولات گفته‌شده، می‌تواند دشوار باشد. البته در حال حاضر آمار مربوط به ابتلا و فوت ناشی از کوید-۱۹ قطعی نشده و هیچ‌کس نمی‌داند که آمار ارائه‌شده از سوی کشورها و سازمان‌های بین‌المللی تا چه حد واقعی است که بتوان بر مبنای آن تحلیل ریسک و محاسبات اکچوئری انجام داد، باین‌حال در این شرایط فرصت‌هایی برای شرکت‌های بیمه وجود دارند که نباید نادیده گرفته شوند.

پیوست - اوراق قرضه پاندمی بانک جهانی

بانک جهانی در سال ۲۰۱۸، تحت تسهیلات تامین مالی فوری پاندمی^۱، اوراق قرضه پاندمی را منتشر کرده است. ساختار مالی PEF بدین صورت است که در صورت وقوع شیوع یک بیماری عفونی، PEF می‌تواند امکان تامین وجوه را برای پشتیبانی از اقدامات در کشور حائز شرایط فراهم کند که این کار یا از طریق پنجره پول نقد^۲ یا پنجره بیمه^۳ انجام می‌شود. بیماری‌هایی نظیر آنفلوآنزا، کرونا ویروس‌ها، فیلوویروس‌ها، ویروس تب لسا^۴، ویروس تب کریمه کنگو و ویروس تب دره ریفت^۵ تحت پوشش این اوراق هستند. البته امکان اضافه شدن بیمه‌های عفونی دیگر هم به این فهرست وجود دارد.

برای فعال شدن پرداخت اوراق قرضه پاندمی، باید معیارهای خاصی به وقوع بپیوندند. این معیارها بر اساس اندازه شیوع^۶ (مثلاً تعداد موارد ابتلا یا فوت)، رشد شیوع (مانند رشد شیوع بیماری در یک دوره زمانی تعریف‌شده) و دامنه شیوع (مثلاً تعداد کشورهای تحت تاثیر شیوع) می‌باشند. پوشش بیمه/اوراق قرضه پاندمی، از محرک‌های از پیش توافق‌شده بر مبنای داده‌های در دسترس عموم و قابل مشاهده (مثلاً گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت) برای تعیین زمان رسیدن به آستانه معیار فعال‌سازی استفاده می‌کند. آستانه‌های معیارهای فعال‌سازی، مبتنی بر ویژگی‌های اپیدمی‌شناختی بیماری‌ها و شیوع‌های مربوطه است. اصول مورد استفاده برای معیارهای فعال‌سازی و پرداخت‌های مورد انتظار مربوطه، به شرح زیر هستند:

- برای آنفلوآنزا

الف) باید حداقل ۵۰۰۰ مورد تاییدشده (که در همه کشورهای جهان شمارش می‌شود) در یک دوره ۴۲ روزه وجود داشته باشد. برای این موارد، ویروس باید حائز شرایط زیر باشد:

(۱) گزارش WHO بیان کند که این ویروس، آنفلوآنزا نوع X است (یا از طریق یک بیانیه یا با قراردادن نشانه X قبل از زیرگروه ژنتیکی آنفلوآنزای شایع‌شده)؛

(۲) گزارش WHO بیان کند که یا:

▪ ویروس آنفلوآنزای X یک آنفلوآنزای جدید با زیرگروه ژنتیکی جدید است و هیچ

مورد ابتلا یا فوتی قبلاً در هیچ یک از گزارش‌های منتشرشده WHO (قبل از جولای

۲۰۱۷) گزارش نشده است؛ یا

¹ Pandemic Emergency Financing Facility (PEF)

² Cash Window

³ Insurance Window

⁴ Lassa Fever virus

⁵ Rift Valley Fever virus

⁶ outbreak size

این ویروس آنفلوآنزای X یک ویروس آنفلوآنزاست که به سبب یک جابه‌جایی آنتی‌ژنی، ژن هم‌گلوپتینین آن از لحاظ آنتی‌ژنی متمایز از ویروس‌های آنفلوآنزای فصلی است که در طی دوره ۳۵ ساله قبل از جولای ۲۰۱۷ چرخه داشته‌اند.

۳) گزارش WHO بیان کند که ویروس آنفلوآنزای X، به صورت موثر یا پایدار در حال انتقال انسان‌به‌انسان است.

ب) نرخ رشد پس از ۴۲ روز اول، باید بیشتر از صفر باشد و برای هر روز بعد از ۴۲ روز، میانگین نرخ رشد باید حداقل ۰/۲۶۵ باشد.

ج) وقتی شرایط الف و ب برآورده شدند، پاندمی آنفلوآنزا تایید شده و ۱۰۰٪ پوشش حداکثر ۲۷۵ میلیون دلاری آزاد خواهد شد.

برای غیر آنفلوآنزا

د) حداقل ۱۲ هفته از تاریخ شروع رویداد گذشته باشد.

ه) شیوع باید در بیش از یک کشور واقع شده و تعداد فوتی‌های تایید شده هر کشور، حداقل مساوی ۲۰ باشد.

و) نرخ رشد باید بیشتر از صفر باشد تا اطمینان حاصل شود که شیوع در یک سطح اطمینان آماری مشخص، در حال رشد است.

ز) تعداد کل فوتی‌های تایید شده باید حداقل ۲۵۰ باشد.

ح) کل موارد در حال چرخش باید حداقل ۲۵۰ باشد.

ت) تعداد موارد تایید شده در حال چرخش باید حداقل درصدی از تعداد کل موارد در حال چرخش را تشکیل دهد.

ی) شیوع‌های منطقه‌ای، که دو تا هفت کشور را تحت تاثیر قرار دهند، با افزایش تعداد فوتی‌های تایید شده، پرداخت‌ها را در سه مرحله فعال می‌کنند. شیوع‌های جهانی که هشت کشور و بیشتر را تحت تاثیر قرار می‌دهند نیز، پرداخت‌ها را در سه مرحله فعال می‌کنند، اما امکان دسترسی به تامین مالی بیشتری را در دو تحریک اول فراهم می‌نمایند.

منبع: (WorldBank, 2018)^۱

^۱ مبالغ پرداختی، نحوه مراحل پرداخت، نحوه تامین مالی اوراق و اطلاعات مبسوط در این مورد، در وب سایت بانک جهانی به آدرس زیر در دسترس هستند:
<https://www.worldbank.org/en/topic/pandemics/brief/pandemic-emergency-financing-facility>

فهرست منابع

۱. اتاق بازرگانی، صنایع معادن و کشاورزی (۱۳۹۹) آثار اقتصادی کوید ۱۹ در دوره پساکرونا و چگونگی مقابله با تبعات منفی آن بر اقتصاد کشور (با تاکید بر بخش پولی و مالی)، گزارش کمیته پولی و مالی، فروردین
۲. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان (۱۳۹۹) ارزیابی اثر بیماری کرونا بر اقتصاد ایران، واحد بررسی‌های اقتصادی، فروردین
۳. اسنودن، برایان و وین، هوارد ۱۳۸۳، "راهنمای نوین اقتصاد کلان"؛ ترجمه منصور خلیلی عراقی و علی سوری؛ نشر برادران،
۴. افراسیابی، سمیرا. قهرمان‌زاده، محمد. دشتی، قادر و حسین‌زاد، جواد. ۱۳۹۲. عوامل اثرگذار بر تمایل به مشارکت گندم‌کاران در طرح بیمه پیشنهادی شاخص آب و هوایی در شهرستان اهر. دانش کشاورزی و تولید پایدار، ۴، ۷۱-۸۴.
۵. اینشورتک (۱۳۹۸)، اینشورتک و صنایع آسیب‌دیده از کروناویروس، شبکه نوآفرینی پلنت.
۶. اینشورتک (۱۳۹۸)، بحران کرونا و نوآوری در صنعت بیمه، شبکه نوآفرینی پلنت، شماره پنجم.
۷. آمار شرکت بیمه ایران
۸. آیین نامه شماره ۶۸ شورای عالی بیمه (آیین نامه بیمه‌های زندگی و مستمری)
۹. بانک مرکزی - بانک اطلاعات سری زمانی
۱۰. بورس اوراق بهادار تهران، ۱۳۹۹.
۱۱. بهرامی، جاوید ۱۳۷۷، "نحوه انتقال ضربه‌های نفتی در نظامهای ارزی گوناگون و عملکرد سیاست‌های تثبیت"، رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی دانشکده اقتصاد
۱۲. بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷)، سالنامه آماری.
۱۳. پژوهشکده بیمه (۱۳۹۹)، بررسی مقدماتی آثار شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه (گزارش شماره ۱).
۱۴. پیکارچو، ک.، غفاری، ف.، شاهانی، ف. ف. (۱۳۹۰). اثرات متغیرهای اقتصادی بر تقاضای بیمه عمر در کشورهای منطقه منا، فصلنامه علمی کاربردی، سال دوم، شماره ۵: ۵۲-۱۹.
۱۵. جهانگرد، ا. (۱۳۹۰). بیمه و رشد اقتصادی در ایران. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال نوزدهم، شماره ۵۹: ۸۰-۳۵.
۱۶. حیدری، عاطفه. وهابی، سیدمهدی و عباسی، ابراهیم. ۱۳۹۶. تقاضای بیمه‌های مهندسی در حوزه نفت و انرژی. چاپ اول. ناشر: شاپرک سرخ.

۱۷. خامسیان، فرزاد. اثنی عشری، مریم و پیره، مجید. ۱۳۹۷. اوراق بهادار بیمه‌ای با رویکرد نیاز بازار بیمه کشور ایران. پژوهشکده بیمه.
۱۸. خبرگزاری تسنیم، (۱۳۹۹). «کرونا با اقتصاد ایران و جهان چه می‌کند؟»
<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/01/17/2236449/>
۱۹. خبرگزاری خبرآنلاین، مصاحبه معاون درمان وزارت بهداشت، قابل دسترس در سایت خبرگزاری در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۱۰ و آدرس:
<https://www.khabaronline.ir/news/1377494/%D9%87%D8%B2%DB%8C%D9%86%D9%87-%D8%A8%DB%8C%D9%85%D8%A7%D8%B1-%DA%A9%D8%B1%D9%88%D9%86%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A2%DB%8C-%D8%B3%DB%8C-%DB%8C%D9%88-%D9%88-%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A8%D8%B3%D8%AA%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85-%D8%B4%D8%AF>
۲۰. دانشگاه علوم پزشکی تهران (۱۳۹۹) گزارش اپیدمیولوژیک بیماران کووید -۱۹ در بیمارستان- های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تهران؛ کمیته اپیدمیولوژی کووید -۱۹، گزارش شماره (۱) مورخ ۱۳۹۹/۱/۱۶
۲۱. دنیای اقتصاد. ۱۳۹۹. اثر تحولات حوزه نفت بر بازارهای سهام، بانک و بیمه: قابل دسترسی در: <
<https://www.donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-1070046>
۲۲. سارا ملک محمدی و پدram سلوکی (۱۳۹۹). «مقایسه تدابیر ایالات متحده و ایران برای مدیریت تبعات اقتصادی کروناویروس»، گزارش چهارم، شرکت به‌رآیین.
۲۳. سالنامه آماری ۱۳۹۷ صنعت بیمه
۲۴. سالنامه آماری صنعت بیمه سال ۹۷
۲۵. سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۹۷، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۲۶. سوری، امیررضا (۱۳۹۹) پیامدهای ویروس کرونا بر اقتصاد ایران و جهان، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، گروه پژوهش‌های کلان و آینده‌پژوهی گزارش پژوهشی
۲۷. شهبازی، ک.، خداپرستی، ر.ب. و احترامی، م. (۱۳۹۲). رابطه بین توسعه بیمه‌های زندگی و غیرزندگی و رشد اقتصادی در ایران: کاربرد رهیافت آزمون کرانه‌ها. پژوهشنامه بیمه، سال بیست و هشتم، شماره ۳: ۴۷-۲۱.

۲۸. عباسی، ابراهیم و سازگار، احمد، ۱۳۸۳، شناخت علل بازخريد بیمه‌نامه‌های عمر و پس‌انداز در شرکت‌های بیمه، فصلنامه صنعت بیمه، سال نوزدهم، شماره ۲.
۲۹. فروزنده، رامین (۱۳۹۹) شیوع کرونا: روندها و دلالت‌ها با نگاه به صنعت نفت، پاورپوینت، ویرایش سوم، ۶ اردیبهشت ۱۳۹۹
۳۰. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۳۱. قانون کار جمهوری اسلامی ایران
۳۲. قانون مجازات اسلامی جمهوری اسلامی ایران
۳۳. قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران
۳۴. قره باغیان، مرتضی؛ فرهنگ اقتصاد و بازرگانی، تهران، درسا، ۷۶، چاپ دوم، ص ۵۵۴.
۳۵. قنبرزاده، میترا، ۱۳۹۹، راهکارهای کاهش تاثیر تورم بر بیمه‌های زندگی، گزارش پژوهشی، گروه پژوهشی بیمه‌های اشخاص، پژوهشکده بیمه.
۳۶. محق زاده، ف.، شیرین بخش، ش.، نجفی زاده، ع.، دقیقی اصلی، علیرضا. (۱۳۹۶). تاثیرپذیری رشد اقتصادی از بیمه های زندگی و غیرزندگی. فصلنامه مطالعات اقتصادی کاربردی ایران، ۶(۲۳): ۲۰۵-۲۳۰.
۳۷. مرکز آمار ایران - جدول داده ستانده برای سال ۱۳۹۰
۳۸. مرکز آمار ایران - حساب‌های ملی
۳۹. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۹) تاثیر شیوع کرونا بر واحدهای صنفی تولیدی-خدماتی (نتیجه پیمایش تلفنی از واحدهای سراسر کشور طی دو هفته اول فروردین ۱۳۹۹ به تفکیک حوزه های کاری)، سلسله گزارشات درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۳۶)
۴۰. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، معاونت پژوهش‌های اقتصادی (۱۳۹۸)، درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۸)، بررسی آثار اقتصادی و پیشنهادهایی برای مدیریت تبعات آن (ویرایش اول).
۴۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، معاونت پژوهش‌های اقتصادی (۱۳۹۸)، درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۱۶) - ارزیابی راه طی شده و بایسته‌های مسیر پیشرو (ویرایش دوم).
۴۲. مصاحبه دکتر هاشمیان با خبرگزاری سیما، قابل دسترس در سایت خبرگزاری در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۱۰ و آدرس <http://www.iribtv.ir/portal/newsview/31876>
۴۳. معاونت طرح و برنامه (۱۳۹۸) آثار اقتصادی کرونا و راهکارهای پیشگیری، وزارت صنعت، معدن و تجارت، اسفند ۱۳۹۸ پاورپوینت سیاستگذاری.

۴۴. موحد منش، ص. ع. (۱۳۹۴). کاربرد روش گشتاور تعمیم یافته در بررسی تأثیر ضریب نفوذ بیمه بر تولید ناخالص داخلی، مطالعه ایران. فصلنامه علمی پژوهشی، سال ششم، شماره ۲۴: ۶۵-۷۸.
۴۵. موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (۱۳۹۸) سند نقشه راه توسعه صادرات کشور، قابل دسترس در سایت موسسه به تاریخ ۱۳۹۹/۲/۱۰
۴۶. موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (۱۳۹۸) سیاست‌ها و اقدامات پیشنهادی برای جبران آثار سوء اقتصادی ناشی از شیوع بیماری کرونا (مطالعه تطبیقی کشورها و شناسایی صنوف آسیب‌پذیر)، پاورپوینت، ویرایش پنجم مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۶
۴۷. نورانی، وحیده، ۱۳۹۹، بررسی مقدماتی آثار شیوع ویروس کرونا بر صنعت بیمه، گزارش شماره ۱، پژوهشکده بیمه.
۴۸. وزارت بهداشت، کمیته تحلیل اپیدمیولوژیک کوید-۱۹ (۱۳۹۹)، ارزیابی اثرگذاری مداخلات و تحلیل وضعیت در هفته‌های پیش رو (گزارش شماره ۳).
۴۹. وزارت بهداشت، کمیته تحلیل اپیدمیولوژیک کوید-۱۹ (۱۳۹۹)، تحلیل اپیدمیولوژیک همه‌گیری کووید ۱۹ (گزارش شماره ۲).

50. Insurance Information Institute (2020), Global macro and insurance outlook.
51. The Municheye (2020), corona crisis and its costs for the german health insurance system.
52. The Guardian (2020), Australia's private health funds could reap windfall from coronavirus.
53. SQUIRE PATTIN BOGGS (2020), Covid-19 and US Health Insurance- New Regulatory Directives Stafford Act – State of Emergency.
54. The Pennsylvania Insurance Department (2020), Notice Regarding Coronavirus (COVID-19) Insurance Coverage.
55. vox (2020), health insurance permiums coronavirus covid 19.
56. www.irna.ir/amp/83698847
57. www.azki.com/blog/corona-virus-treatment-in-insurance
58. Clive Buesnel, (2020). Potential implications of COVID-19 for the insurance sector, available at: <https://www2.deloitte.com/uk/en/insights/economy/covid-19/impact-of-covid-19-on-insurers.html> Viewed April 2020
59. Stephanie K. Jones, (2020). Quote Requests to Insurance Agencies Down 30% Since Coronavirus Shutdowns, available at: <https://www.insurancejournal.com/news/national/2020/04/13/564449.htm> Viewed April 2020
60. Laura J Hay, (2020). COVID-19: the global insurance response; Global perspective on the various ways the insurance sector in affected countries have responded to COVID-19, available at: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/covid-19-global-insurance-response.html> Viewed April 2020

61. Fintextra, (2020). Covid 19- A Booster for Digital Transformation!!, available at: <https://www.finextra.com/blogposting/18626/covid-19--a-booster-for-digital-transformation> Viewed April 2020
62. Forbes, (2020). Is COVID-19 Forcing Your Digital Transformation? 12 Steps To Move Faster, available at: <https://www.forbes.com/sites/blakemorgan/2020/04/05/is-covid-19-forcing-your-digital-transformation-12-steps-to-move-faster/#5ffb2bf6617b> Viewed April 2020
63. Oliverwyman, (2020). COVID-19 Considerations For Insurers In Asia, available at: <https://www.oliverwyman.com/our-expertise/insights/2020/apr/covid-19-considerations-for-insurers-in-asia.html>, Viewed April 2020
64. Accenture, (2020). COVID-19: Navigating the human and business impact on insurance carriers, available at: <https://www.accenture.com/mu-en/insights/insurance/coronavirus-human-business-impact-insurance>, Viewed April 2020
65. Barbuscia Davide and Kalin Stephen. (MAR 2020). "UAE, Saudi central banks roll out \$40 billion stimulus for virus-hit economies." Reuters, available at: <https://www.cnbc.com/2020/03/15/coronavirus-uae-saudi-central-banks-roll-out-40-billion-stimulus-for-virus-hit-economies.html>, Published, (Accessed April 9, 2020).
66. CBI. (March 2020). How India is responding to the coronavirus outbreak; Available at: <https://www.cbi.org.uk/articles/how-india-is-responding-to-the-coronavirus-outbreak/> (Accessed: April 9, 2020).
67. Collins Jason. (April 2020). "Coronavirus: implications for UK tax payments." Pinsent Masons, Out-Law Guide. Available at: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/coronavirus-uk-tax-payments>. (Accessed: April 9, 2020).
68. Connolly Kate. (2020). "Worst-hit German district to become coronavirus 'laboratory.'" The guardian. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/21/virologists-to-turn-germany-worst-hit-district-into-coronavirus-laboratory>. (Accessed: April 9, 2020).
69. FT Reporters. (March 2020). "How Major Economies Are Trying To Mitigate the Coronavirus Shock." Available at: <https://www.ft.com/content/26af5520-6793-11ea-800d-da70cff6e4d3>. (Accessed: April 9, 2020).
70. Gabbai Sarah and Ross James. (2020). "UK Government Provides COVID-19-Related Tax and Financial Support for Businesses;" McDermott Will & Emery; available at: <https://www.jdsupra.com/legalnews/uk-government-provides-covid-19-related-11557/> (Accessed April 9, 2020)
71. Goyal Shikha (2020). "What is the impact of Coronavirus on Indian Economy?" SGT University. Available at: <https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/what-is-the-impact-of-coronavirus-on-indian-economy-1582870052-1>. (Accessed: April 9, 2020).
72. Guterres António (2020). "The recovery from the COVID-19 crisis must lead to a different economy." United Nations. Available at: <https://www.un.org/en-un>

- coronavirus-communications-team/launch-report-socio-economic-impacts-covid-19. (Accessed: April 12, 2020). (Accessed: April 9, 2020).
73. Ilzetzki Ethan. (March 2020). "COVID-19: The economic policy response." VOX CEPR Policy Portal. Available at: <https://voxeu.org/article/covid-19-economic-policy-response>
74. Kane Frank (2020). From Middle East to USA, coronavirus impact transforms oil industry's dynamics. Arab News. Available at: <https://www.arabnews.com/node/1651366/business-economy>. (Accessed: April 10, 2020).
75. Klaus W. Larres (2020). "How Germany is managing its coronavirus epidemic, and reacting with disdain to Trump's policies." The conversation, Academic rigour, Journalistiv fair, Berlin. <https://theconversation.com/how-germany-is-managing-its-coronavirus-epidemic-and-reacting-with-disdain-to-trumps-policies-134758>
76. Latif Aamir. (2020). "COVID-19: Pakistan unveils economic relief package." Asia Pacific, available at: <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/covid-19-pakistan-unveils-economic-relief-package/1777961> (Accessed: April 10, 2020).
77. McKinsey & Company. (April 2020). "COVID-19: Briefing materials; Global health and crisis response." Available at: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/risk/our%20insights/covid%2019%20implications%20for%20business/covid%2019%20march%2030/covid-19-facts-and-insights-april-3.ashx> (Accessed: April 11, 2020).
78. Masters Jonathan. (April 2020). "Coronavirus: How Are Countries Responding to the Economic Crisis?" Available at: <https://www.cfr.org/backgrounder/coronavirus-how-are-countries-responding-economic-crisis>
79. OECD. (March 2020). "Covid-19: SME Policy Responses." Available at: www.oecd.org/coronavirus. (Accessed: April 9, 2020).
80. OECD (March 2020). "OECD Interim Economic Assessment; Coronavirus: The world economy at risk." Available at: <https://www.oecd.org/berlin/publikationen/Interim-Economic-Assessment-2-March-2020.pdf> (Accessed: April 10, 2020).
81. Sakib Mahmud (2020), "Impact of Corona Virus on the Global Economy." available at: <https://www.researchgate.net/publication/339435164> (Accessed April 12, 2020).
82. Segal Stephanie and Gerstel Dylan. (2020). "The Global Economic Impacts of COVID-19." Center for Strategic & International Studies. <https://www.csis.org/analysis/global-economic-impacts-covid-19>
83. Swiss Re Institute (2020). "Economic Insights Covid-19 pandemic and market risks: a systemic crisis in the making?" Available at: <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/Economic-Insights/covid-19-pandemic-and-market-risks.html>
84. The World Economic Forum. (2020). "Coronavirus economic effects global economy trade travel." Available at:

- <https://www.weforum.org/agenda/2020/02/coronavirus-economic-effects-global-economy-trade-travel/>
85. Thompson Richard. (April 2020). "Latest on coronavirus impact on Middle East." Middleeast Business Intelligence. Available at: <https://www.meed.com/latest-news-on-the-pandemics-economic-impact> (Accessed: April 12, 2020).
 86. UNCTAD (2020), "Global Trade Impact of the Coronavirus (COVID-19) Epidemic." United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), Trade and Development Report Update. Available at: <https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcinf2020d1.pdf>. (Accessed: April 9, 2020)
 87. Berg, Andrew and Yanliang Miao 2010, "The Real Exchange Rate and Growth", IMF Working Paper (march 2010)
 88. Adam-kalfon, P., Dubreuil, E., Ricard, M.-L., ZOU, J. & Maeder, P. 2017. Blockchain, a catalyst for new approaches in insurance. France: pwc.
 89. Banham, R. 2020. *This Insurance Would Have Helped in Coronavirus Crisis But Nobody Bought It* [Online]. insurance journal. Available: <https://www.insurancejournal.com/news/national/2020/04/03/563224.htm> [Accessed 2020].
 90. Bouyé, E., Bourre, J.-X. & Lee, J. H. J. 2019. Disaster insurance: new parametric contracts based on satellite images. *ICLR AI for social good workshop*.
 91. Cheldin, C. L. 2020. *Unico American Corporation Announces Covid-19 Suspended Operations Insurance* [Online]. Bloomberg. Available: <https://www.bloomberg.com/press-releases/2020-04-09/unico-american-corporation-announces-covid-19-suspended-operations-insurance> [Accessed 2020].
 92. Cohn, A., West, T. & Parker, C. 2017. Smart after all: blockchain, smart contracts, parametric insurance, and smart energy grids. *Georgetown Law Technology Review*, 1, 273-304.
 93. Hay, L. J. 2020. *Do insurers have COVID-19 covered?* [Online]. KPMG. Available: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/03/do-insurers-have-covid-19-covered.html> [Accessed 2020].
 94. Ibarra, H. & Securities, I. L. 2012. Parametric insurance: general market trends and perspectives for the African insurance sector.
 95. IMA 2020. Managing the risks of coronavirus: Impact on global supply chain. IMA Financial Group, Inc.
 96. Insurance journal. 2020. *Anticipated Coronavirus Claims Scenarios Across Major Coverage Lines: Viewpoint* [Online]. Available: <https://www.insurancejournal.com/news/national.۵۶۴۳۷۱/۰۹/۰۴/۲۰۲۰/htm> [Accessed 2020].
 97. MCMahon, L. 2019. *All about pandemic catastrophe bonds* [Online]. Insurance Information Institute. Available: <https://www.iii.org/insuranceindustryblog/pandemic-catastrophe-bonds/> [Accessed 2020].

98. Van nostrand, J. M. & Nevius, J. G. 2011. Parametric Insurance: Using Objective Measures to Address the Impacts of Natural Disasters and Climate Change. *Environmental Claims Journal*, 23, 227-237.
99. WNS 2018. blockchain in insurance: guaranteed coverage & benefits. WNS (Holdings) Limited (NYSE: WNS).
100. World Bank 2018. Operations Manual: Pandemic Emergency Financing Facility. World Bank.
101. Young, S. 2008. Risk transfer via parametric insurance; the CCRIF experience. *Caribbean Risk Managers Ltd.*
102. Boyer, M., E Jacquier, and S Van Norden. (2012), Are Underwriting Cycles Real and Forecastable?, *The Journal of Risk and Insurance*, 995-1015
103. Cummius, J.David and Neil A.Doherty 2005," The Economics of Insurance Intermediaries" , Wharton School University of Pennsylvania.
104. Dornbusch R 1987, "Exchabge Rate and Prices", No. 77. March 1987. Pp.93-106
105. Hui Z. and Xin Z., (2017), The dynamic relationship between insurance development and economic growth:New evidence from China's coastal areas, *African Journal of Business Management*, 11(5): 102-109.
106. McIntosh, R., (2020), Coronavirus: New Challenges and Opportunities for Fintech, Available at: <<https://www.financemagnates.com/cryptocurrency/news/coronavirus-new-challenges-and-opportunities-for-fintech/>>, [Accessed 21 Apr. 2020].
107. Sandle, T., (2020), How prepared are insurtechs against the threat of coronavirus, *Business*, Available at: <<http://www.digitaljournal.com/business/how-prepared-are-insurtechs-against-the-threat-of-coronavirus/article/568781>>, [Accessed 30 Apr. 2020].
108. AARP. (2020). *Does Travel Insurance Cover Canceled Trips Due to a Viral Epidemic?* AARP.
109. ct.gov. (2020). *Coronavirus (COVID-19) – Travel Insurance FAQs*. Retrieved from The Department coronavirus information: <https://portal.ct.gov/>
110. Forbes. (2020). *This Is The Surprising Way Coronavirus Has Changed Travel Insurance*. Forbes.
111. IATA. (2020). *Deeper Revenue Hit from COVID-19*. IATA.
112. insuremytrip. (2020). Retrieved from <https://www.insuremytrip.com/>.
113. OpenPR. (2020). *Travel Insurance Market - 2020 | Impact Analysis of COVID-19 Outbreak, Emerging Trends, Business Strategies and Key Market Players - 2027*. OpenPR -Worldwide Open Public Relation.
114. Seedly. (2020). *Ultimate Novel Coronavirus (COVID-19) Insurance Guide: Does My Travel Insurance Cover Me For The Wuhan Coronavirus Outbreak?* Seedly.
115. SquareMouth Travel insurance. (n.d.). Retrieved from SquareMouth: <https://www.squaremouth.com/>
116. The National Law Review. .(۲۰۲۰) *COVID 19 related travel insurance claims rise to £5 million for Direct Line*. The National Law Review.
117. Towards data science. (2020). *15 Graphs Which Show How Coronavirus Is Changing What We Search For*. Towards data science.

118. Sharma, A., (2020), 40% jump in online insurance sales on Covid-19 lockdown, Business today, Available at: <<https://www.businesstoday.in/money/insurance/40-jump-in-online-insurance-sales-on-covid-19-lockdown/story/399452.html>>, [Accessed 21 Apr. 2020].
119. Walker, A., (2020), Coronavirus and Insurtech: Quo Vadis?, Opinion, Available at: <<https://insurance-edge.net/?s=Insurtech>>, [Accessed 30 Apr. 2020].
120. Wiens, C., (2020), Coronavirus as a catalyst or stress test? Insurers and insurtechs put to the test, Available at: <<https://www.information-age.com/coronavirus-catalyst-stress-test-insurers-test-123488791>>, [Accessed 30 Apr. 2020].
121. Boggs, P., 2020, COVID-19 and Additional Regulatory Directives for Insurance Companies, Squire.
122. COVID-19 WINDFALL PROFITS ESTIMATED AT \$100B FOR CAR INSURERS, 2020, valchoice.
123. Goldby, A., 2020, COVID-19, The Effect on Motor Insurance, The Floww.
124. Hall, R. D., 2020, Brief Impact of COVID-19, Society of Actuaries Research.
125. Tolle, R., Nunn, P., Maynard, T., Baxter, D., 2020, PANDEMIC POTENTIAL INSURANCE IMPACTS, LLOYD'S EMERGING RISKS TEAM REPORT.
126. Worldometers, 2020, <https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-cases/>.
127. Finder, 2020, <https://www.finder.com/life-insurance-premiums-coronavirus>.
128. Forbes, 2020, <https://www.forbes.com/advisor/life-insurance/personal-data>.
129. III. 2020, "Global Macro and Insurance Outlook," *Insurance Information Institute*.
130. Rizvi, K. and Alvarez, M., 2020, "Coronavirus Disease (COVID-19) Impact on Life Insurers More Likely to Result from Adverse Market Movements than Increased Claims," *DBRS Morningstar*.
131. Schmid, E., 2020, An insight into Swiss Re's pandemic modelling, Swiss Re Institute.
132. Shaw, G., 2020, "Potential Implication of COVID-19 for the Insurance Sector," *Deloitte Insights*.
133. SQUIRE Patton Boggs , 2020, "COVID-19 and Additional Regulatory Directives for Insurance Companies," *SQUIRE Patton Boggs*.
134. Swiss Re, 2018, <https://www.sigma-explorer.com/>
135. Swiss Re, 2020, COVID-19: Swiss Re experts discuss the crisis, <https://www.swissre.com/institute/research/topics-and-risk-dialogues/health-and-medicine/swiss-re-discuss-covid-19-crisis.html>
136. Lloyd's, 2020, Pandemic potential insurance impact, Lloyd's emerging risk report .
137. Singh, S., 2020, Impact of Coronavirus on Life and Health Insurance Policies .

138. Forbes, 2020, a, HYPERLINK "<https://www.forbes.com/advisor/life-insurance/personal-data>" <https://www.forbes.com/advisor/life-insurance/personal-data> .
139. Business Wire. 2020. Best's Commentary: Impact of Low Oil Price and COVID-19 on GCC and Russian Insurers.
140. GlobalData. 2020. Coronavirus creates supply chain and workforce management challenges for oil and gas EPC projects, says GlobalData.
141. Marsh JLT Specialty. 2020. How Volatility in Oil Prices Following Coronavirus Could Affect Shipping and Insurance.
142. Forbes, 2020, b, HYPERLINK "<https://www.forbes.com/sites/advisor/2020/04/07/how-to-buy-life-insurance-during-the-covid-19-pandemic/>" \l "8beaec5499d5" <https://www.forbes.com/sites/advisor/2020/04/07/how-to-buy-life-insurance-during-the-covid-19-pandemic/#8beaec5499d5>
143. HYPERLINK "<https://www.bimehsara.com/>" <https://www.bimehsara.com/>
144. HYPERLINK "<http://www.irna.ir/news/83737359>" <http://www.irna.ir/news/83737359>
145. HYPERLINK "[http://www.ieis.ir/fa/news/5274/?l\t \"_blank](http://www.ieis.ir/fa/news/5274/?l\t \)" [http://www.ieis.ir/fa/news/5274/?l\t \"_blank](http://www.ieis.ir/fa/news/5274/?l\t \)
146. [http://www.asriran.com/0031rR\t \"_blank](http://www.asriran.com/0031rR\t \)" asriran.com/0031rR
147. <http://www.irna.ir/news/83737359/>
148. <https://www.ilna.news>
149. Cargo insurance international clauses 2009
150. < HYPERLINK "<https://www.iea.org/news/global-oil-demand-to-decline-in-2020-as-coronavirus-weighs-heavily-on-markets>" <https://www.iea.org/news/global-oil-demand-to-decline-in-2020-as-coronavirus-weighs-heavily-on-markets> >, viewed April 2020.
151. <<https://iraninsurance.ir/>> HYPERLINK "<http://iraninsurance.ir/>" <http://iraninsurance.ir/> >, viewed April 2020.
152. < HYPERLINK "<http://www.tpo.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=701&newsview=8919>" <http://www.tpo.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=701&newsview=8919> >, viewed April 2020.
153. < HYPERLINK "<https://www.insurancebusinessmag.com/nz/news/marine/marsh-warns-about-the-impact-of-coronavirus-on-marine-sector-216039.aspx>" <https://www.insurancebusinessmag.com/nz/news/marine/marsh-warns-about-the-impact-of-coronavirus-on-marine-sector-216039.aspx> >, viewed April 2020.
154. < HYPERLINK "<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-02-02/china-oil-demand-is-said-to-have-plunged-20-on-virus-lockdown>" <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-02-02/china-oil-demand-is-said-to-have-plunged-20-on-virus-lockdown> >, viewed April 2020
155. < HYPERLINK "<https://www.maritimejournal.com/news101/insurance,-legal-and-finance/how-will-covid-19-impact-on-marine-insurance>" <https://www.maritimejournal.com/news101/insurance,-legal-and-finance/how-will-covid-19-impact-on-marine-insurance> >, viewed April 2020

156. < HYPERLINK "https://www.forbes.com/sites/timothypapandreou/2020/03/27/is-the-coronavirus-the-transportation-industrys-opportunity/" \l "6f98ed31752b" https://www.forbes.com/sites/timothypapandreou/2020/03/27/is-the-coronavirus-the-transportation-industrys-opportunity/#6f98ed31752b >, viewed April 2020
157. < HYPERLINK "https://lloydslist.maritimeintelligence.informa.com/LL1131526/Coronavirus-Marine-claims-for-delay-and-disruption-to-rise" https://lloydslist.maritimeintelligence.informa.com/LL1131526/Coronavirus-Marine-claims-for-delay-and-disruption-to-rise >, viewed April 2020
158. < HYPERLINK "http://shipmanagementinternational.com/coronavirus-the-shipping-insurance-market%20impact/" http://shipmanagementinternational.com/coronavirus-the-shipping-insurance-market impact/ >, viewed April 2020
159. HYPERLINK "https://www.kennedyslaw.com/thought-leadership/article/coronavirus-impact-on-insurers" https://www.kennedyslaw.com/thought-leadership/article/coronavirus-impact-on-insurers >, viewed April 2020
160. < HYPERLINK "https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm" https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm >, viewed April 2020
161. HYPERLINK "https://www.forbes.com/sites/rudysalo/2020/03/31/five-ways-covid-19-may-impact-the-future-of-infrastructure-and-transportation/" \l "44f6d3d87f31" <https://www.forbes.com/sites/rudysalo/2020/03/31/five-ways-covid-19-may-impact-the-future-of-infrastructure-and-transportation/#44f6d3d87f31 >, viewed April 2020
162. < HYPERLINK "https://www.business-standard.com/article/companies/coronavirus-outbreak-renewal-norms-for-health-auto-insurance-eased-120040201719_1.html" https://www.business-standard.com/article/companies/coronavirus-outbreak-renewal-norms-for-health-auto-insurance-eased-120040201719_1.html >, viewed April 2020.
163. <https://www.CBCNEWS.com>, viewed April 2020.
164. < HYPERLINK "https://www.fca.org.uk/firms/insurance-and-coronavirus-our-expectations" https://www.fca.org.uk/firms/insurance-and-coronavirus-our-expectations >, viewed April 2020.
165. < HYPERLINK "https://www.forbes.com/sites/advisoruk/2020/04/08/coronavirus-and-your-car-and-home-insurance-what-you-need-to-know/" \l "1051573d2964" https://www.forbes.com/sites/advisoruk/2020/04/08/coronavirus-and-your-car-and-home-insurance-what-you-need-to-know/#1051573d2964 >, viewed April 2020.
166. <https://www.gov.uk/government/news/vehicle-owners-to-be-granted-mot-exemption-in-battle-against-coronavirus>, viewed April 2020.
167. < HYPERLINK "http://khabarkhodro.com/fa/news/580863/%D8%AA%D9%85%D9%87%DB%8C

- %D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%DB%8C%D9%85%D9%87-
%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%B2%DB%8C-
%D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%DB%8C%D9%85%D9%87-
%D8%AE%D9%88%D8%AF%D8%B1%D9%88-%D8%AF%D8%B1-
%D8%AF%D9%88%D8%B1%D9%87-%D8%B4%DB%8C%D9%88%D8%B9-
%D9%88%DB%8C%D8%B1%D9%88%D8%B3-
%D9%83%D8%B1%D9%88%D9%86%D8%A7"
<http://khabarkhodro.com/fa/news> >, viewed April 2020.
168. < HYPERLINK "https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/03/do-insurers-have-covid-19-covered.html"
<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/03/do-insurers-have-covid-19-covered.html> >, viewed April 2020.
169. <<https://www.iii.org/insuranceindustryblog/coronavirus-wrap-up-property-and-casualty-4-9-2020>>, viewed April 2020.
170. < HYPERLINK "http://iraninsurance.ir/" <http://iraninsurance.ir> >, viewed April 2020.
171. <<https://www.irna.ir/news>>, viewed April 2020.
172. < HYPERLINK "https://www.marketwatch.com/story/some-auto-insurers-are-giving-refunds-because-of-the-coronavirus-outbreak-heres-how-you-can-get-a-break-too-2020-04-09" <https://www.marketwatch.com/story/some-auto-insurers-are-giving-refunds-because-of-the-coronavirus-outbreak-heres-how-you-can-get-a-break-too-2020-04-09> >, viewed April 2020.
173. < HYPERLINK "https://www.propertycasualty360.com/2020/03/13/u-s-pc-insurers-face-limited-exposures-from-coronavirus/?slreturn=20200309185710" <https://www.propertycasualty360.com/2020/03/13/u-s-pc-insurers-face-limited-exposures-from-coronavirus/?slreturn=20200309185710> >, viewed April 2020.
174. <<https://www.yjc.ir/fa/news>>, viewed April 2020.
175. <https://www.mojnews.com/fa/tiny/news-325849>
176. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/01/05/2229344>
177. HYPERLINK
"https://www.khabaronline.ir/news/778283/%D8%B1%D8%B3%D9%85%DB%8C-%D9%88-%D8%B4%D9%88%DA%A9%D9%87-%DA%A9%D9%86%D9%86%D8%AF%D9%87-%D8%B1%D8%B4%D8%AF-%DB%B2%DB%B4-%D8%AF%D8%B1%D8%B5%D8%AF%DB%8C-%D8%AA%D9%84%D9%81%D8%A7%D8%AA-%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D9%81%D8%A7%D8%AA-%D9%86%D9%88%D8%B1%D9%88%D8%B2-%DB%B9%DB%B7"
<https://www.khabaronline.ir/news/778283>
178. HYPERLINK "https://www.eghtesadonline.com"
<https://www.eghtesadonline.com>
179. HYPERLINK "https://www.mashreghnews.ir/news/1049288"
<https://www.mashreghnews.ir/news/1049288>

180. HYPERLINK "https://www.isna.ir/news/98072216529"
<https://www.isna.ir/news/98072216529>
181. HYPERLINK "https://khabaredagh.ir/fa/news/844785"
<https://khabaredagh.ir/fa/news/844785>
182. HYPERLINK
 "https://www.yjc.ir/fa/news/7279410/%D8%AA%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%B1%D9%88%D9%86%D8%A7-%D8%AF%D8%B1-%D8%A2%D8%B2%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AE%D8%B5%D9%88%D8%B5%DB%8C-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1" <https://www.yjc.ir/fa/news/7279410>
183. HYPERLINK "https://www.khabaronline.ir/news/1372874"
<https://www.khabaronline.ir/news/1372874>
184. HYPERLINK "https://irimc.org" <https://irimc.org>
185. HYPERLINK "https://www.irna.ir/news/83719373/"
<https://www.irna.ir/news/83719373/>
186. HYPERLINK
 "https://www.yjc.ir/fa/news/7311204/%D9%88%DB%8C%D8%B1%D9%88%D8%B3-%DA%A9%D8%B1%D9%88%D9%86%D8%A7-%DA%A9%D8%AF%D8%A7%D9%85-%D9%85%D8%B4%D8%A7%D8%BA%D9%84-%D9%BE%D8%B1-%D8%AE%D8%B7%D8%B1-%D9%85%D8%AC%D8%A7%D8%B2-%D8%A8%D9%87-%D8%A2%D8%BA%D8%A7%D8%B2-%D9%81%D8%B9%D8%A7%D9%84%DB%8C%D8%AA-%D9%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA%D9%86%D8%AF"
<https://www.yjc.ir/fa/news/7311204>
187. "https://www.isna.ir/news/99012212072/%D8%AB%D8%A8%D8%AA-%D9%86%D8%A7%D9%85-%D8%A7%D8%B5%D9%86%D8%A7%D9%81-%D9%88-%D9%85%D8%B4%D8%A7%D8%BA%D9%84-%DA%A9%D9%85-%D8%AE%D8%B7%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%B3%D8%A7%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%87-%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D8%AA-%D8%A7%D8%B2-%D8%A7%D9%85%D8%B1%D9%88%D8%B2-%D8%AC%D8%B2%DB%8C%DB%8C%D8%A7%D8%AA"
<https://www.isna.ir/news/99012212072>
188. HYPERLINK "https://www.ibena.ir/news/113041"
<https://www.ibena.ir/news/113041>
189. HYPERLINK "https://www.iribnews.ir/fa/news/2687203"
<https://www.iribnews.ir/fa/news/2687203>
190. HYPERLINK "http://www.asrekhodro.com/News/184946"
<http://www.asrekhodro.com/News/184946>

191. HYPERLINK "https://www.cbc.ca/news/business/allstate-car-insurance-pandemic-1.5523118" <https://www.cbc.ca/news/business/allstate-car-insurance-pandemic-1.5523118>
192. HYPERLINK "https://www.marketplace.org/2020/04/07/some-auto-insurers-offer-discounts-as-covid-19-curtails-driving/" <https://www.marketplace.org/2020/04/07/some-auto-insurers-offer-discounts-as-covid-19-curtails-driving/>
193. HYPERLINK "https://abcnews.go.com/Business/auto-insurance-companies-returning-800m-premiums-covid-19/story?id=70018868" <https://abcnews.go.com/Business/auto-insurance-companies-returning-800m-premiums-covid-19/story?id=70018868>
194. HYPERLINK "https://www.firstpost.com/author/fp-staff" <https://www.firstpost.com/author/fp-staff>
195. < HYPERLINK "https://finance.yahoo.com/news/best-commentary-impact-low-oil-050000588.html" <https://finance.yahoo.com/news/best-commentary-impact-low-oil-050000588.html> > [Accessed 25 Apr. 2020]
196. <https://www.nasdaq.com/publishers/nerdwallet>
197. < HYPERLINK "https://globaldata.com/coronavirus-creates-supply-chain-and-workforce-management-challenges-for-oil-and-gas-epc-projects-says-globaldata/" <https://globaldata.com/coronavirus-creates-supply-chain-and-workforce-management-challenges-for-oil-and-gas-epc-projects-says-globaldata/> > [Accessed 25 Apr. 2020]
198. < HYPERLINK "https://www.marsh.com/uk/insights/research/volatility-oil-prices-following-coronavirus-affect-shipping-insurance.html" <https://www.marsh.com/uk/insights/research/volatility-oil-prices-following-coronavirus-affect-shipping-insurance.html> > [Accessed 25 Apr. 2020]
199. BIBLIOGRAPHY\ 1 1065 Engler, A., 2020 .*A guide to healthy skepticism of artificial intelligence and coronavirus* . Available at :<https://www.brookings.edu/research/a-guide-to-healthy-skepticism-of-artificial-intelligence-and-coronavirus/>
200. <https://www.munichre.com/en/company/media-relations/media-information-and-corporate-news/corporate-news/2020/2020-03-19-corona.html>

201. Tamura, S & Sawada .,Y., 2009 .*Tamura, Sakuya, and Yasuyuki Sawada. Consumption insurance against unforeseen epidemics: The case of avian influenza in Vietnam*

C VID-19

CORONAVIRUS

آدرس: تهران، سعادت آباد، میدان شهید تهرانی مقدم (کاج)، خیابان سرو غربی، پلاک ۴۳، تلفن: ۲۲۰۸۴۰۸۴

سایت پژوهشکده: www.IRC.ac.ir پست الکترونیکی: info@IRC.ac.ir